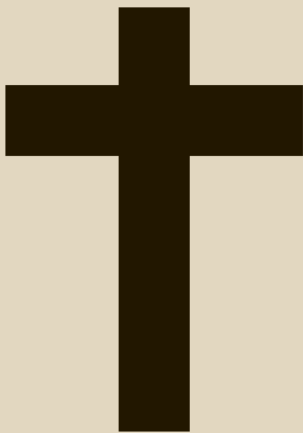

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of
Azerbaijan

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of Azerbaijan

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Ts'əxna miz (Tsakhur)

Contributor: Institute for Bible Translation

<https://ibtrussia.org/en/media?id=TSK>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners. Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 19 Apr 2023
6257bde4-455f-5247-95e7-0a89f1fdd1f1

Contents

Ts'etta ıxhaynbı	1
Qıgeepç'iy	48
Raq'ambi	82
Q'aanun q'öb'es	93
Rut	95
1 Şamuelin	101
2-Şamuelin	149
1-Paççahaaşin	192
2-Paççahaaşin	206
Zabur	209
Sıleymanın uvhiybı	213
Daniyal	216
Yunus	230
Malakiya	233
Matta	240
Luka	295
Yəhye	299
Cühüt'yaasis	344
Yaaq'ub	345

Ts'etta ıxhaynbı

Dyunyeyn itxhuniy

¹ Ts'etta Allahee xəybıyiy ç'ıye itxhın. ² Ç'ıye aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun cıga miç'axdaniy vod. Allahın Ri'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxva. ³ Allahee uvhuyn: «Hasre işiğ ixhecen». İşiğ ıxhayn. ⁴ Allahık'le g'acuyın, işiğ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işiğ miç'axıyvalike cura'uyn. ⁵ Allahee işiğıs «yiğinyiğ», miç'axıyvalis «xəm» dobi huvu. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in ts'ettiyn yiğ ıxha.

⁶ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışde yı'q'nee arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançike cure'ecen». ⁷ Həməxüdüd ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çik avuduniy oodun xhyanbı sana-sançike cura'anbı. ⁸ Allahee mane arkays «xəv» do huvu. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in q'öd'esin yiğ ıxha.

⁹ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacıgeeqa salecen, qeqquyn cıga g'acecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹⁰ Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'ıye», xhyan sadiyne cigayk'lemee «deryahbıva» dobi huvu. Allahık'le g'acuyın, inəxüd yugda vod.

¹¹ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'ıyeyn aq'va xhınak qıxhecen: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yıvar aleyl'ecen, toxumbıd meyvabışde ad ixhecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹² Ç'ıyeyne aq'vayn alabı aleyli'ınbı: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yıvarıd alyadıynbı, toxumbıd meyvabışde ad ıxha. Allahık'le g'acuyın, inəxüd yugda vod. ¹³ Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in xhebid'esin yiğ ıxha.

¹⁴ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəəne arkee xəm yiğıke cura'an işiğbı ixhecen. Mançin fəsilbı, yiğbı, senbı hagvecen. ¹⁵ Hasre manbı xəə'əd işiğbı ıxha, ç'ıyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹⁶ Allahee q'ölle xədin işartı ha'u: yiğınyığ vuk'lek ıkkeecenva xədin işartı, xəm vuk'lek ıkkeecenva k'iniyn işartı. Mang'vee xənebid ha'uyınbı. ¹⁷ Allahee manbı xəə'nə arkeqa gitk'iniynbı, ç'ıyeylqa işiğ gehecenva, ¹⁸ yiğıy xəm vuk'lek ıkkeecenva, işiğıke miç'axvalla curee'ecenva. Allahık'le g'acuyın, inəxüd yugda vod. ¹⁹ Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in yoq'ud'esin yiğ ıxha.

²⁰ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas ileşşene karbişikva gyats'ece, ç'ıyeyl oo xəə xətta şit'yar aledxvecen». ²¹ Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'ın karbı, harne curaylin baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançıka sacıgee harne curaylin gırgın xilibişkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyın, inəxüd yugda vod. ²² Allahee mançıs xayır-düə huvu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışeedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarıd ç'ıyeyne aq'val geed qetxhecen». ²³ Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in xhod'esin yiğ ıxha.

²⁴ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'ıyeyne aq'vayn harne curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar ıyxhnecen». Həməxüdüd ıxhayn. ²⁵ Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'ıyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhınbı. Allahık'le g'acuyın, inəxüd yugda vod.

²⁶ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yişde k'op'yelyna, Şak akarana insan ıxhanas. Hasre mang'vee deryahbişeeene baluğaaşis, xəəne şit'yaaşis, çavra-vəq'əys, gırgıne ç'iyeyne aq'vays, ç'iyeyl hadağvane gırgınçis xəbvalla he'e'ecen».

²⁷ Allahee insan Cune k'op'yeyl irxhın,
Allahne k'op'yeyl irxhın,
Adamıyiy zəiyfa ipxhın.

²⁸ Allahee manbişis xayir-düə huvu, uvhuyn: «Vuxooxu geeb qəpxhe, ç'iyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbişeeene baluğaaşis, xəəne şit'yaaşis, ç'iyeyl hadağvane gırgıne nafas helençis xəbvalla he'e».

²⁹ Allahee uvhuyn: «Haane, çiyeyne aq'val toxum hoolen ok'bıd-alafbıd, gırgıne yivaaşin meyvabı şos helenbı, oxhneceva. ³⁰ Gırgıne ç'iyeylne həyvanaaşis, gırgıne xəəne şit'yaaşis, gırgıne hadağvançis – nənçeeiyi i'mren nafas vod, gırgınçiscad – Zı oxhneceva xhınakın ok'bı helenbı». Həməxüdüd ıxhayn.

³¹ Allahık'le g'ecen, itxhınin gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in yixhıd'esin yiğ ıxha.

2

¹ İnəxüd, xəybişiniy ç'iyeyn, maane gırgıne karan itxhınıy ç'əvexhen.

² Allahee yighıd'esde yiğılqameen işbi ç'əvə'ənbı, yighıd'esde yiğıl, hı'iyne işbişiker curxha manzil haa'a. ³ Allahee yighıd'esde yiğıs xayırdüə huvu, man yiğ mansa yiğbişik'e curuiyn, mane yiğıl gırgın ha'an işbi ç'əvüü manzil haa'a.

Ts'eppiyne insanaaşin ipxhınıy

⁴ Xəybişiy ç'iyeyn itxhınıy qiyğiyına hekaye: Rəbb Allahee xəybişiy ç'iyeyn itxhınıy qiyğa, ⁵ ç'iyeyne aq'val ok'bişiy yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyoğiy g'ixdevuna, sayıd ç'iyee ezasda insan deşva, mançıl-alla məxüd ıxha. ⁶ Xhyanıd* ç'iyençeni y əlqəən. Mane xhyanıked ç'iyeyn xhyanıy eyxhen.

⁷ Manke Rəbb Allahee ç'iyeyne nyuq'vneke insan hı'l, mang'une quşeeqa i'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürür insan üç'ür qıxha.

⁸ Qiyğa Rəbb Allahee şargılne Edenıl sa bağ ezu, irxhınna insanır maqa gıxhı. ⁹ Maa'ad Rəbb Allahee ç'iyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas eyxhen meyvabınan xəta curayn-curayn yivar aleyli'l. Mang'vee q'öble menne yivaaşik idyakarana yiv oozu: sa yivene meyvabişe i'mı'r hoolle, mansançined meyvabişe yuguniy pısın ats'axhya'asın ats'al hele.

¹⁰ Bağıs xhyan helena sa damanıy Edeneççe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cıgeeqaniy bit'alooxhe. ¹¹ Mançine sançin do Pişon vod. Mana bıkrne Xavılə ölkayne hiqiy-allançeni gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qıgəə. ¹² İne ölkayn g'izil yugun vod. İnyaa'ad yugun evanan gatraniy giranna eke oniksıb vooxhena. ¹³ Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bıkrne Kuş ölkayne hiqiy-allançeni gyobatsts'e. ¹⁴ Xhebıd'esde damayn do Dəclə (Tıgır) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargile gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat).

¹⁵ Rəbb Allahee insan Edenne bağeeqa giyxhena, man ezu, çıqar illekeceva. ¹⁶ Rəbb Allahee insanıs əmı'r hav'u uvhuyn: «Bağeeene

* **2:6** 2:6 Xhyanıd: cühüt'yaaşine mizel cuvabna qopkuvalla şavuk'lecab vats'a deş. Man «xhyanıd» eyxhe, «boogud» eyxhe.

gırgıne yivaaşın meyvabı ıkkanaŋ'a oxhanas əxə. ¹⁷ Saccu yuguniy pısın ats'axha'ane yivena meyva umooxhan, mana opxhunne yiğil qık'asda».

¹⁸ Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ıxhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumagçıy ıxhanasda». ¹⁹ Rəbb Allahee gırgın çolun həyvanarid, xəən şit'yarid nyuq'neke ha'a. Qiyğa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı, g'aces, mang'vee nəxdun dobiyiy mançis heles. İnsanee nene həyvanıs nen doyiğ gıxhxı, məxüdüd axvan.

²⁰ İnsanee gırgıne çavra-vəq'əys, çolane həyvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumag ha'asda iveeke deş. ²¹ Mane gahıl Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ixele. Mana nik'eenang'a Rəbb Allahee mang'une miğlene t'leyyna sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyats'ı'ı.

²² Rəbb Allahee insanıke alyapt'ıyne miğlene t'leyke xhunaşşe ırxhın. Yicir insanne k'anyaqa qarı.

²³ İnsanee uvhuyn:

«İlekke, inə yeqqees ıxhavud! İna bark'v yizde bark'una vob,

Çurud yizde çurununod.

Do «xhunaşşe»† ıxhes,

Mana adamıyke alyart'uva».

²⁴ Mançıl-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamıyiy xhunaşşe sa vooxhe. ²⁵ Adamıy cuna xhunaşşe – q'öyursana ts'elebnıy vob, manbışıs mançile naş qexhe deşdiy.

3

Aadameyiy Həvee hav'una bınah

¹ Rəbb Allahee itxhinne çolune həyvanaaşına, gırgınçile hiyləgarna xoçeni yob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn:

– Hək'edane, Allahee şok'le bağeene yivaaşına nençinacab meyva umooxhan uvhu?

² Zəiyfee xoçeyk'le eyhen:

– Bağeene yivaaşın meyvabı oxhanas əxə. ³ Saccu bağne yı'q'neene yivene meyvabişde hək'ee Allahee uvhu: «Mançıke umoyxhan, mançik sumoot'a, deşxhee, hapt'asınbı!»

⁴ Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn:

– Deeş, nəxücbab hapt'as deş. ⁵ Allahık'le ats'an, mane yivena meyva opxhuning'a vuşun ats'al geed qixhes, yuguniy pısın ats'axhxha Allah xhinne qəpxhes.

⁶ Zəiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasid karaə vod, ulesqadid yugda vod qöö, ats'al ıkkanaŋ'usud ıkkanahdıd. Mançıl-allab məng'ee mana meyva qopxu opxhanna. Qiyğab k'ane ulyorzulyne adamıys meyva hoole, mang'veeyib ooxhanna. ⁷ Mane gahıl q'öng'ussana ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüd ıxha manbışe incilyne t'leyke cos tanalanqanbı ha'u.

⁸ Manbışik'le yiğine serinne gahıl bağee iykaran Rəbb Allahın nıq' g'iyxhe. Manbı heepxı bağeene yivaaşına yı'q'nee dyuguleebaxhe. ⁹ Rəbb Allahee Aadamılqa onu'u, qiyghanan:

– Ğu nyaane?

¹⁰ Mang'vee eyhen:

– Bağeead yiğın nıq' g'ayxhı, ts'eler ıxhal-alla qərq'ı'n dyugulxhana.

† 2:23 2:23 Xhunaşşe: cühüt'yaaşına mizel «adamıy» cuvabık akar.

11 Rəbb Allahee eyhen:

- Şavaane ts'eler ıxhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adağa hav'uyne yivena meyvane opxhun deşxhəe?

12 Aadamee eyhen:

- Zaka sacıgee yixhecənva, Ğu hiyvuyne xhunaşse mane yivene meyvayke zas huvu, zinab opxhunna.

13 Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen:

- Ğu h'iyn hucoon?

Zəiyfee eyhen:

- Xoçeyn zı yəqqı'le qiğeyhı, zinab opxhunna.

14 Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn:

- Ğu in ha'uyl-alla,
gırgıne çavra-vəq'əyne, çolane həyvanaaşine yı'q'nee lə'nat
g'azanmışa'a:
ı'mı'rvolle vuxhnel habğı nyaq'v ooxhanas.

15 Zı yiğniyyi zəiyfayne əreeqa,
vuşde kulyfatbışde əreeqa duşmanıyvala abçes.

Şeng'une kulyfatın yiğne vuk'les ı'xhəs,
ğunab mang'une mı'q'les üvxhəs.

16 Qiyğa Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen:

- Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles,
uşaxar k'ovaka vuxas.

Adamee valqa k'ırı gyaqqı vas ıkkıykanas,
Meeb mang'veecab xəbvalla vas haa'as.

17 Qiyğa Rəbb Allahee Adamık'ləme uvhuyn:

- Ğu xhunaşşel k'ırı alıxhxı
umooxhan uvhuna meyva opxhun.
Həşdeb val-alla nyaq'v lə'natləmiş vuxha.
ı'mı'rvolle zəhmətıka ğu vasın g'ık nyuq'vnel ha'as.

18 Mançin vas zazaayiy ğı'ç'iy aleylya'as,
ğunad, ğu ezuyne ç'iyel hucooyiy alyaadı man oxhanas.

19 Ligayne şınıka h'iyn g'ık oxhanas
nyuq'vneqa sak'alaməe,

Mançıke alyart'uva.

Ğu nyaq'v vorna,
nyuq'vnelqar sak'aldas.

20 Aadamee xhunaşseyın do Həva (ı'mı'r) giyxhe. Mana ç'iyeylne aq'val vuxhaynbışda gırgıng'una yed yeexhe. 21 Manke Rəbb Allahee Adamıqayıy xhunaşşelqa g'ekvayke tanalınbı hı'ı, alya'anbı.

22 Qiyğa Rəbb Allahee uvhuyn: «Haane, insanık'le yuguniy pısın hucoo ıxhay ats'axha, yışda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyva qopxu umooxhancen, hammaşıysır ımaxvaacen!» 23 Vuc alyart'uyne nyuq'vnel işləmişxhecənva, Rəbb Allahee insan Edenne bağeençe g'e'əşşena.

24 Mang'vee Eden bağne şarğılqa g'oramişa'an malaaikariy harıne suralqa iliyk'aran ts'ayıkan g'ılinc giyxhe ı'mrene yivelqa əəna yəq avqecənva.

4

Gabiliy Habil

1 Adam xhunaşşə Həvayka g'alırxhu, mana vuxhne ayxu Gabil* uxu.

* 4:1 4:1 Gabil: cühüt'yaaşine mizel «alyat'an» cuvabık akarada vodun.

Høvee eyhen: «Rəbbıke zı insan pay xhinne alyart'u». ² Qiyğa mæng'ee Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbı uxhiyxhanna eyxhe, Gabilir ç'ıye ezana.

³ Sabara vaxt ilğevç'uyle qiyğa Gabilee Rəbbis ç'ıyeyl alyadıncıke nug-bar adayle. ⁴ Habileyid ts'etta syuronee ixhayne nekke yugne vəq'əbıške adayle. Rəbbee Habilir, Habile adıynbıd q'abıl ha'anbı. ⁵ Gabilir, Gabilee adıynbıd Rəbbee q'abıl ha'a deş. Mançıl-alla Gabil it'umra qəllamışxa aq'va gyavaxana'a.

⁶ Rəbbee Gabilik'le uvhuyn:

- Nya'a qəllamışxa? Nya'a aq'va gyavaxanı'ı? ⁷ Nya'a yugna iş haa'axhee, Zı q'abıl hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as vukkan.

⁸ Qiyğa Gabilee Habilik'le eyhen:

- Qora çoleeqa vüqqəs.

Maa'ad Gabilee çoculqa xıl g'ot'ul, mana gek'ana.

⁹ Qiyğa Rəbbee Gabilike qidghın hı'ıyn:

- Çoc Habil nyaane?

Mang'vee eyhen:

- Ats'a deş, nya'a zı çocuna g'aravulyne vor?

¹⁰ Rəbbee eyhen:

- Ğu hı'ıyn hucoon?! Çocune eban ç'ıyençe Zalqa ona'a. ¹¹ Mane nyuq'vnen yiğne xıleke k'yapk'ınna çocuna eb höögəs ghal aaqı. Mançıl-allab ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. ¹² G'ıynıyke şaqa ğu nımee yugda ç'ıye ezeeyid, mançin vas ikkanəxüdn kar heles deş. Ğu ciga deşda g'e'eşşuna xhinne ixhes.

¹³ Gabilee Rəbbik'le eyhen:

- Yızda caza ts'its'a'asınçıleb hexxaba vob. ¹⁴ Haane, Ğu zı g'ıyna ç'ıyeyne aq'valer g'e'eşşena. Valer dyügulyxha, zı ciga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qıgeç'u, mang'veyir zı gik'asda.

¹⁵ Rəbbee mang'uk'le eyhen:

- De'eş. Şavaye Gabil g'ik'u, mang'uke yighılle g'atna qəl qığaahas.

Rəbbee Gabilılqa işara giyxhe, mana qızaxıng've gimeek'acenva.

¹⁶ Gabil Rəbbıke ark'ın Eden bağne şargıl - Nod† eyhene cigayl axva giyğal.

5

Aadamıle Nühulqamee ixhayn nasılbı

¹ Aadamne nasılın taarix inəxüd vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara irxhın. ² Mang'vee adamiyiy zəıyfa ipxhın. Manbışis xayir-düə huvu. İpxhınne yiğıl manbışis «insan» do gıxhxı.

³ Aadamın vəşşe xhebt's'al sen g'adıyng'a, cuk akarana, cune k'op'yeylna sa dıx ixha. Doyud Şet giyxhe. ⁴ Aadam, Şet ixhayle qiyğa molyud vəşşe (800) senna axu. Mang'uka mebin dıxıbiyiy yişba vuxha. ⁵ Aadam yüc'üd vəşşe xhebt's'al senna axu q'ik'u.

6

Allahne ulele g'aytxhuyn dyunye

† 4:16 4:16 Nod: cühüt'yaaşine mizel «ciga deşda» eyhen vodun.

¹ İnsanar ç'ıeyne aq'val geeb qebaxheeng'a manbıışis yışba vuxooxa, ² manbıışde yışbıışda micagiyvalla malaaikaasıq'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayıy mæng'ı'ke xhunaşşe hee'e.

³ Rəbbeeyhen:

– Yızın Rı'h insanee hammaşıysdeş vod. Manbıb hammaşıysınbıdeş vob. Manbıışis huvuna ı'mı'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhesdeş.

⁴ Malaaikaasıe insanaaşın yışba haa'aneegahılıb, mançile qiyğiyne dövurbıılıb məxbın ç'ak'ın insanar ç'ıeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avalyne dövrün kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha.

⁵ Rəbbik'le g'ecen, ç'ıeyne aq'valyane insanaaşine ək'eele, fikree pisvalla hav'uy vob. ⁶ Mana paşmanaxhena. Mang'un yik' gyoyxhan ç'ıeyne aq'valqa insanar ipxhınva.

⁷ Rəbbeeyhen:

– İpxhunin insanar ç'ıeyne aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaaşıka sacıgee həyvanaşened, ç'ıeyıl hadağvançined, şit'yaaşined xuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhunva paşmanxhana.

⁸ Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa.

⁹ Nühun taarix inəxüd vod:

Nüh qorkuna, məttın yik'nana cune nasılee insan ıxha. Mana Allahne yəqqı'lniy vor. ¹⁰ Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs.

¹¹ Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalın gyayts'e. ¹² Gırgın insanar qopkune yəqqı'le qıgebc'ıynbı. Allahık'le g'ecen dyunye, badalxha vod.

¹³ Allahee Nühuk'le uvhuyn:

– Yızde ək'eele gırgınçın q'omıd hitxhır. Dyunye manbıışde pisvalıka gyats'ı. Mançıl-allab Zı manbı ç'ıeyne aq'vayka sa cıgee havaakal haa'as.

¹⁴ Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad goozeer hı'ı, adğançed g'adğançed yivena mızla qabğvee. ¹⁵ Gamı haynəxüd he'e: mançına xılıyvalla xhebid vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtıvallah xhebs'tal xilekkum vuxhecen*.

¹⁶ Gamıyne ooğançe sa xilekkum avud g'uly he'e. Mıgıleked akka gıxhxhe. Gamıyka avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen.

¹⁷ Zı ç'ıeyyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhineka alyat'asın. Xəək avudun nafas alyat'an gırgın kar hakkal ha'asın. Ç'ıeyne aq'valın gırgın kar qık'asın.

¹⁸ Zı mugaavile saccu vaka ha'a: gu dixbıışıka, xhunaşşeyka, sossaşıka sacıgee gameeqa ılqəç'e. ¹⁹ Vaka üç'üdda axvecenva, gırgıne həyvanaaşıke nafas helenimeene karbıışıke q'öblena, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e.

²⁰ Q'öblena gırgıne şit'yaaşıke, həyvanaaşıke, ç'ıeyıl hadağvançıke vasqa qales, üç'üdda axvecenva.

²¹ Vasqa oxhanas eyxhençıke vasınıd, çısınıd se'e.

²² Nühee gırgın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7

Q'ıfrım

¹ Rəbbeeyhen Nühuk'le uvhuyn:

– Xızanıka sacıgee gameeqa ılqəç'e. Yızde ögee, vale qorkuna ine nasıledeşor. ²⁻³ Dyunyeyne aq'vayle cins g'ıts'maq'vancenva məttıne həyvanaaşına yıghıble q'öblena, xhalyne həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Hərıne xəəne şit'enab yıghıble q'öblena alept'e.

* **6:15** 6:15 Mançına xılıyvalla xhebid vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtıvallah xhebs'tal xilekkum vuxhecen: mançına xılıyvalla 150 m, əq'valla 25 m, axtıvallah 15 m vuxha.

4 Yighne yiğile ç'iyeyne aq'valqa yoqts'al yiğnaiy yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğa'as. İtxhınin nafasnan gırgın kar ç'iyeyne aq'vayle hakkal ha'asın.

5 Rəbbe Nühulqa nəxübiy əmr hav'u, mang'vee gırgın kar həməxdid hı'ıyn. 6 Ç'iyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'uyng'a, Nühuka yixhud vəş sen ıxha. 7 Nüh, cuna xhunaşşe, dixbı, sossar sacıgee xhyanıke g'attıvxhanasdemeə gameeqa lqebaç'enbı. 8-9 Allahee Nühulk'le uvhuyn xhinne, məttın, xhalin həyvanar, şit'yar, gırgın ç'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öblena, vughulynaiy xhuvulyna, Nühuka gameeqa lqedaç'enbı.

10 Ç'iyeyne yighne yiğile q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'an.

11 Nühune i'mrene yixhud vəş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'iyıghid'esde yiğil məxdun q'ıfrımıkan gyoğiy gyoğa giyğal, ittehesu, xəən g'uleppı aaqı. Gırgıned k'oralıyışənçe xhyan i'xi'yxə giyğal.

12 Yoqts'al yiğna, yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğu.

13 Mane yiğil Nühuka sacıgee cuna xhunaşşe, dixbı Sam, Ham, Yafəs, con yedar gameeqa lqebaç'ıynbı. 14 Manbışıka sacıgee gırgın həyvanar: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, şit'yar, gırgın lıeedaxvanbı, ç'iyeyl hadağvanbı, gameeqa lqedaç'enbı. 15 Gırgın nafas iləşşənbi q'öblena Nühuka gameeqa lqeaç'u. 16 Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırgıne həyvanaaşına vughulynaiy xhuvulyna qabı. Manbışıqad qihna Rəbbe gamıyn akka qa'an.

17 Q'ıfrım gibğılın yoqts'al yiğ ıxhamee, xhyan geed qıxha gamı ç'iyeyle haly'etçuyın. 18 Xhyan geed ooqa lqeaç'e, gamid xhinene aq'val i'ğiykar giyğal. 19 Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtın suvabid çik avud g'alya'a. 20 Xhyan yits'i xholle xilekkumna* suvabişile axtı qexhe.

21 Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar: 22 şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, hadağvanbı, insanar, nafas iləşşən gırgın qeek'an. 23 Rəbbe ç'iyeyne aq'valın nafas iləşşən gırgın kar hakkal ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəəne şit'yaaşılqamee nafas iləşşən gırgın kar gek'an. Saccu Nühıy gameebınbı üç'übba axva.

Q'ıfrım ulyozaraa'ana

24 Xhyan ç'iyeyne aq'val vəşşe xhots'al yiğna geed qıxhayle qiyğa,

8

1 Allahee Nühur, Nühuka gameedin gırgın çolun həyvanar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahe ç'iyeyne aq'valqa ablyav'uyne mıtısıka xhyanıbı k'il qedaxhe giyğal. 2 Allahee k'oralıybıy xəən g'uleppı ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran. 3 Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'exhe giyğal. Vəşşe xhots'alyne yiğile xhyan k'il qexhe. 4 Yıghıb'esde vuzane yits'i yıghud'esde yiğil gamı Araratne suvabişil ulyoyzaran.

5 Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'il qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettiyne yiğil suvabişin vuk'ulybı g'eece giyğal. 6 Nühee yoqts'alyne yiğile vuce hı'ıyn gamıyn g'uly aaqı, 7 qən g'avku. Xhyan qeqqvassme qən ulyooxa, hapk'in qavayle vuxha. 8 Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'xhay ats'axhesdimee, ine yəqqe Nühee qı'nerke* g'uxoole. 9 Qı'nerkeyk'le gıvx-asın cıga ıveke deş, ç'iyeyne xhyanın aqı eyxhe. Mana Nühusqa gameeqa sıviyk'al. Xıl hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe. 10 Yıghille yiğ ilqeaç'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayib g'ookana. 11 Exhalqana qı'nerke

* 7:20 7:20 Yits'i xholle xilekkum: 7,5 m

* 8:8 8:8 Qı'nerke: Azarbaycanne mizel mançik'le

«alabaxta» eyhe.

mang'usqa sapk'iling'a, mançe k'uxhee xhınakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühuk'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'its'xha vod. ¹² Yighulle yiğ ilğec'uyile qiyğa, mang'vee sayıb qı'nerke g'ookana, mane yəqqee mana mang'usqa siviyk'al deş.

¹³ Ts'eppiynə vuzane ts'ettiyne yiğil Nühune i'mrene yixhud vəşşe ts'ettiyne sene ç'iyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamıyn oodun ciga qottuling'a, ç'iyə qeqqu g'eece.

¹⁴ Q'öb'esde vuzane g'ayi yighud'esde yiğis ç'iyə bıkırda qeqqvan.

¹⁵ Allahee Nühuk'le uvhuyn:

¹⁶ – Ğu yiğne xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qığec'e. ¹⁷ Vaka sacıgeedin gırgın nafas ileşşenbı, şit'yar, həyvanar, ç'iyel hadağvanbı g'aqa qıge'e. Hasre ç'iyeyne aq'valqa ayıkkecen, g'adı geed qetxhecen.

¹⁸ Nüh cune xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qığec'ena. ¹⁹ Gırgın həyvanara, hadağvanbı, şit'yar, ç'iyene aq'valın nafas ileşşen gırgın kar çıka sacıgeedinçıka gameençe qığec'e.

²⁰ Nühee Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Mançıl mang'vee gırgıne məttıne həyvanaaşıke, şit'yaaşıke, gyooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a.

²¹ Mançın yugun eva Rəbbis r'ıxı'me, Mang'vee cune yik'ee inəxüd uvhu:

– K'ilybanançile otçu insanaaşın fıkrıbı yugunbı eyxhe deş. Manbışıl-alla sayıd ç'iyə lə'natlamışa'as deş. Həşde hı'iyın xhinne, gırgın nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş.

²² Dyunye ıxhaylette,

Ezuy-qiyşılıy, güməla-mık'ala,

Gı'l-q'ı'dim, xəmə-yiğ

Ç'əvxhes deş.

9

Ts'eppiyna xənevur

¹ Allahee Nühusiy Nühune dixbışis xayir-düə huvu, manbışik'le uvhuyn:

– Vuxoxu geed qəpxha ç'iyen aq'va gıyatsts'e'e. ² Ç'iyeylin gırgın həyvanar, xəədin şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xıleqa quvu. ³ Nafas ileşşen gırgınbı şos oxhanas ixhecen. Nəxüdiy Zı şos şenke ç'iyel alyadıyn oxhanas huvu, həşded manbı hele.

⁴ Saccu mançın çuru ebaka umoyxhan, mançe rı'h vodun. ⁵ Şavaayiy vuşda eb k'yavhu, şu i'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyib, insan ixheyir Zı hı'sab qeqqasın.

⁶ Şavaayiy insanna eb k'yav'u,

Mang'unab eb insanne xıleke k'yavaak'anas.

Allahee insan Cune k'op'yel irxhınıl-alla.

⁷ G'abı geed qəpxhe. Ç'iyene aq'valqa aavke, hexxəpxhe.

⁸ Qiyğa Allahee Nühuk'leyiy cune dixbışik'le uvhuyn:

⁹⁻¹⁰ – Şokab, şole qihniyne vuşde nasılıkab, gameençe qığec'uyne gırgıne nafas ileşşençıka, şit'yaaşıka, çavra-vəq'əyka, çolune həyvanaaşıka Zı mugaavile haa'a. ¹¹ Zı şoka həynəxbına mugaavile haa'a: sayıd inçile qiyğa q'ıfrımıka qadıyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacıgee nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş.

¹² Allahee uvhuyn:

- Yizda şokana, şoka ixhayne gırgıne nafas helençika hav'uyne hammaşıyeste mugaavileyna işara ina vuxhes: ¹³ xəybışeeqa gyuvxhuna Yizda xənevur*. ¹⁴ Zı xəybışeeqa buludbı qalyauyng'a, bulıdika sacıgee xənevur g'avales, ¹⁵ manke Zı şokayıy, gırgıne nafas helençika hav'une mugaavileyna fikir ooxhanas. Sayıd nafas ileşşenbı hakkal ha'asın q'ıfrımıka xhyan qales deş. ¹⁶ Mısayiy xənevur qığevç'u, Zı mançıqa ilyakki ç'iyene aq'val nafas helene gırgınçika hav'una hammaşıysda mugaavile yik'el qavalyaa'as.

¹⁷ Allahee Nühuk'le meed eyhen:

- Yızın ç'iyeyne aq'val gırgıne nafas helençika hav'uyne mugaavileyna işara haane.

Nühun dixbı

¹⁸ Nüh cune dixbışıka Samıka, Yafəsıka, Hamıka gameençe qığevç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). ¹⁹ Mana xhebırsana Nühun dixbınıy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhınin gırgın insanar manbışıke g'abı.

11

Mizyar Baabilee geed qıxha

¹ Bıkrne dyunyel sa mızıy sa yuşe vuxha. ² İnsanar şargılqa qöng'e Şınarne ölkee manbışık'le q'adaal g'acu, maayib avxuyınbı. ³ Sanaşang'uk'le: «Qudoora karpıç hı'ı yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cıgee karpıç, battağıne cıgeeyid g'ır alyat'u. ⁴ Qıyğad «Şas sa şaharıy q'om xəybışeeqa hıviyxharna gulle alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehvkasınbıva» uvhu.

⁵ İnsanaşe alyav'una şaharıy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. ⁶ Rəbbe uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa mılletınbı sa mızelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gıbgıl. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ikkan ha'as əxə. ⁷ Qudoora geepç'ı manbışın mızyar alıkk'a'as. Sang'vee uvhuyn mansanbışık'le mats'axhecen».

⁸ İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehvka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran. ⁹ Rəbbee insanaşın mızyar alıkkı'il-alla mane cigayk'le Baa-bıl (*alıkkı'iy*) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne suralqab mançe ehvkaa'a.

Nühuna cule qıyğiyına nastı

¹⁰ Nühune duxayn Samın nasılın taarix inəxüd vod: q'ıfrımıka qadıyne xhınele q'ölle senna qıyğ'a, Samıka vəş sennang'a mang'una dix Arpaqşad yedike eyxhe. ¹¹ Arpaqşad ixhayle qıyğ'a, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebin xəppa dixbıyiy yışba vuxha.

Avaalına xızan

İbram şavunbışdayiy eyxhe

²⁷ Terahıke g'abıynbışın taarix inəxüd vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ixha. Haranıka Lut donana sa dix ixha. ²⁸ Haran, vuc ixhayne ölkee - Xaldeyaşıne Ur şaharee qik'uyng'a, mang'una dek üç'ırranıy vor. ²⁹ İbrameyid Naxoreyid davatbı hı'ı. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ixha (Milkayıy İska Haranın yışba vuxha). ³⁰ Sarays uşaxar vooxhe deşdıy.

* 9:13 9:13 Xənevur: cühüt'yaaşıne mızıl in cuvab «vuk» eyhen vodun.

³¹ Terahee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşşe yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqçəva, manbı sanab Xaldeyaaşşine Ur şahareençe avayk'ananbı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı. ³² Q'öd vəşşe xholle (205) sennang'a Xarane Terah qek'ana.

12

Allahun İbram qort'uliy

¹ Rəbbe İbramık'le eyhen:

– Yiğna ölka, dekkın xav, vas k'anebınbı g'alepçe, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora.

² Vas xayir-düə hevles,
vake xədnı millet g'ales,

do axtı qa'as,
yiğne doyuka xayir-düə hevles.

³ Zı vas xayir-düə huvuynbışis, xayir-düə,
bed-düə hav'uynbışis, bed-düə g'axuvles.

Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbişe valem'ena xayir-düə alyapt'as.

⁴ İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacıgee ayk'an. Xaraneençe qiğəç'uyng'a İbramıqa yights'ale xholle (75) senniy vod. ⁵ İbramee Xarane hı'ıyn gırgın kar, xhunaşşe Saray, çoçuna dix Lut, cun nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hiviyxharanbı. ⁶ İbram maa'ar More eyhene mı'qəsqə, Şekem eyhene cıgeene hiyxhar. Manke maa'ad Kana'anaşın milletniy eyxhen.

⁷ Rəbb İbramısqə dyagu uvhuyn:

– Zı ina ölka yiğne nasılıs hevles.

İbramee cus dyaguynə Rəbbis, maa'ad q'urbanbı alyaa'an ciga alyaa'a.

⁸ Mançer Bet-Eline şargılyne suvabınane cıgeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee çadır giviyxə. Çadırne garbıl Bet-El, şargılıb Gay eyhena şahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbis q'urbanbı gyaat'an ciga ali'ı ı'ı' bəodat ha'a. ⁹ İbram kırra-kırra mançer ayk'anna canubulqa, Negevine sahayne suralqa.

İbram Misiree

¹⁰ İne ölkee it'umun mıvalybı xət qetxhava İbram sık'ınna gahıs Misirılqa ayk'ann. ¹¹ Misireeqa hiviyxharang'a mang'vee cune xhunaşşe Saray'le eyhen:

– Ğu geer uftanra yixhay zak'le ats'an. ¹² Misiribişe Ğu g'aycu eyhesın: «İng'una xhunaşşevur». Manke manbişe zı gik'u Ğu üç'ürra g'alərçes. ¹³ Hucoone ixhes Ğu manbişik'le eyhe, Ğu yızda yiçu vor, yiğneme zak sidyoot'a, üç'ürra g'alyaraççe.

¹⁴ İbram Misirqa hirxhulymee, misiribişik'le mang'una xhunaşşe geer uftanra yixhay g'ecen. ¹⁵ Zəiyfa g'aycuynə Misirne paççahne, fironne insanaşşe məng'ı'ne micagiyvalına gaf fironus haa'a. Manar qiykekkana fironne sareeqa. ¹⁶ Firon məng'ı'nimee İbramıkar yugra ıxha. Mang'uqa çavra-vəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedar vooxhe.

¹⁷ İbramne xhunaşşe Saraynimee Rəbbe fironneyiy fironne xaabınbışılqa xətta ık'arbi alyaa'a. ¹⁸ Fironee İbram qort'ul eyhen:

- İñ hucoon ğu zak h'i'yn?! Nya'a Saray yiğna xhunaşşe yixhay ittevhu?
 19 Nişil-allane «yızda yiçuva» uvhu, mæng'ı'ka davatbı ha'sas hassır? Alert'e
 yiğna xhunaşşer, hoora!

20 Fironee İbramiy cuna xhunaşşe, cone vardatika sacigee ölkence
 yəqqı'l hee'eva əmr haa'a.

15

Rəbbe İbramıka hav'una mugaavile

1 Sabara gahile İbramıs dyaguynə Rəbbe inəxdun cuvab eyhe:

- Qıməyq'ən İbram.

Ğu havacesda Zı vorna,

Zı vas geed xədnın mukaafat heles.

2 İbramee uvhuyn:

- Zas, yızda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşin, yızın
 kar Damask şaharencene Eliezerıs axvas. 3 Ğu zas uşax hidevul-alla, ina
 yızda xaana insan yızda varis ixhes.

4 Rəbbe mang'us inəxdun alidghıny qele:

- Mana yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adıyn uşax ixhes.

5 Qiyğa Rəbbe İbram g'aqa qığavu eyhen:

- Xəybışıqa ilekke, xənebi qətqəs əxəxhee qətqe. Vake g'abına nasılıb
 hamaniməe xəbna vuxhes.

6 İbramee Rəbbe uvhuynçılqa inyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana
 qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a.

7 Rəbbe İbramık'le eyhen:

- Vas in cigabı helesva, ğu Xaldeyaaşine Ur şaharencə qığavhuna Rəbb
 Zı vorna.

8 İbramee Rəbbike qidghın ha'an:

- Yızda Xudaavanda Rəbb, nencene zak'le ats'axhes, in cigabı yızınbı
 ixhesva?

9 Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Yızdemeə sa vuç'e, sa ts'e, sayıb g'arg able. Adıyne gırgınçıqa xhebillə
 sen ixhecen. Sayıb qı'nerkeyiy k'urk'uray able.

10 İbramee manbı gırgınbı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa qı'ı sana
 sançine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qıdya'a.

11 Çurunulqa qadıyn yırtıcıy şit'yar İbramee g'e'edaşenbı.

12 Veriğ k'yoocəne gahıl İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa
 sayangaba qəq'ənasda miç'axiyvalla t'yoose.

13 Rəbbe İbramık'le inəxüd eyhe:

- İñ vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkəe dağamiyvaleeyiy nukariy-
 valee yoq'ud vəş senna vuxhes. 14 Manbışıke nukarar hav'uyne milletike
 Zı hı'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılınbı mançe geed xətta
 karaka qıgeepç'es. 15 Ğunab xılıyna ı'mı'r hav'u, q'əsvalee qik'as.
 16 Emorğançenbışin bınahbı inçe ğadara'asınbı xhinne geed qideetxhava,
 yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savk'alas.

17 Veriğ k'yoocu xəm quvxhayng'a, kuma q'iğəəna tanduriy ts'abı
 q'iğəəne yalav q'öna q'i'iyne həyvanaaşine yı'q'neençe ilğooç'e.

18 Mane yiğıl Rəbbe İbramıka hav'uyne mugaavile inəxüd eyhe:

- Zı Misirne damayle xənnə Fəratne damaysqameen ine milletbışin:
 19-21 Genbışin, Genizbışin, Gadmonbışin, Q'etbışin, Perizbışin, Rafabışin,

Emorbışın, Kana'anbışın, Girgaşbışın, Yevusbışın cigabı yiğne nasılıs heles.

16

Haacariy I'smı'ı'l

¹ İbramne xhunaşşeyıs, Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'ıqqa Haacar donana Misirğançena nukarniy vor. ² Saree İbramik'le eyhen:
– Rəbbe zəs uşax hele deşod. Yizde nukarıka g'alixhe, məng'ee zəs uşax uxecen.

İbramee Sarayne cuvabil k'ırı iliyxhen. ³ Kana'anaaşine cigabişe yits'ille senna avxuyle qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramıs xhunaşşe xhinne hiyvu. ⁴ İbram Haacarıka g'alirxhumeə mana vuxhne eexva. Haacarık'le vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giyğal. ⁵ Saree İbramik'le eyhen:

– İn val-alla yizde vuk'lelqa qadı. Zı nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'ı'k'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girğıl. Hasre Rəbbeəcad hagneven, zı vale qorkura yixhay.

⁶ İbramee Sarayk'le uvhuyn:

– Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ikkan he'e.

Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ile heexvana.

⁷ Rəbbine malaaikisqa mana qızeezana sahree, xhyan ı'lqəne cigayne k'ane. Man xhyan ı'lqəən ciga Şurqanne yəqqı's k'ane ıxha. ⁸ Malaaikəe məng'ı'ke qidğın ha'an:

– Sarayna nukar Haacar, nənçen qarı, nyaqane əlyhəə?

Haacaree eyhen:

– Yızda xərna yeexhene Sarayne k'anənçe heexva.

⁹ Rəbbine malaaikəe məng'ı'k'le eyhen:

– Yiğne xəring'ısqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e.

¹⁰ Rəbbinecad malaaikəe eyhen:

– Yiğna nasıl hamaniməe xəp qaa'as, qəpəəs-ələpəəs vuxhes deş.

¹¹ Qiyğa Rəbbine malaaikəe məng'ı'k'le meed eyhen:

– Ğu həşde vuxhne vor,
vas dix ixhes.

Rəbbik'le ğu ts'its'aiyn uts'ur g'ayxhiyn.

Mang'un do I'smı'ı'l (*Allahık'lee g'ayxhiyn*) gixhxhe.

¹² Şavusseəcar mana saq'vana'as əxhəs deş.

Mang'un xileppi girğing'ul,

girğing'unbid mang'ul ixhes.

Mana girğine çocaaşikar qoda ixhes.

¹³ Haacaree ceka yuşan ha'ane Rəbbis El-Roi (*zı g'eeəcena Allah*) do giyxhe. Məng'ee uvhuynniydə:

– Hək'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eeəcena g'acuna!

¹⁴ Mane xhyan ı'lqəne cigays Beer-Laxay-Roi* do mançil-alla giyxhe. Man ciga Qadış eyheneyiy Bered eyhene cigabişde yı'q'nəe vod.

¹⁵ Haacaree İbramıs sa dix uxu. İbramee duxayn do I'smı'ı'l gixhxhı.

¹⁶ Haacaree I'smı'ı'l uxuyng'a, İbramıqqa molyts'ale yixhulle (86) senni y vod.

* **16:14** 16:14 Beer-Laxay-Roi: man cuvab cühüt'yaaşine mizele sak'al ha'ume man «xhyan ı'lqən ciga Üç'ürung'un vod, zı G'eeəcəne».

17

Sunnat mugaavileyn işaarat vodun

¹ İbramiqa yüç'äle yücüd (99) sennang'a mang'us Rəbb gyagu uvhuyn:
– Gırgın əxəna Allah (*El-Şadday*) Zı vorna. Yizde yəqqı'n hohre, məttın yik'nana ixhe. ² Mugaavile Yizdeyiy yiğne yı'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abıynbı geeb xəp qaa'as.

³ İbram aq'vahiyına ç'iyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen:

⁴ – Yizde suralyna mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbışda dek ixhes. ⁵ Zı vake geedne milletbışda dek ha'asva, g'iyniyle yiğın do İbram (*xərna dek*) deş, İbrahim (*xəppananbışda dek*) ixhes. ⁶ Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasılə paççaharıb vuxhesınbı. ⁷ Zı vakayıy vale qıhnane yiğne nasılıka hammaşıysda mugaavile haa'a. Zı ixhes, yiğnayıy vale qıhnane yiğne nasılıbışda Allah. ⁸ Vasiy vale qiyğiynə nasılıbışıs hammaşıys ğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes.

⁹ Qiyğa Allahee İbrahimik'le uvhuyn:

– Yiğne suraleb, ğunay vale qiyğiynə nasılıbışe mugaavile nəxüdiy eyhe, həməxüd he'e. ¹⁰ Vakayıy vale qiyğiynə nasılıbışıka hav'uyne mugaavileyn işaarat in vod: Gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes. ¹¹ Sunnatın çürüx g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyiy vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. ¹² Vuşde xaa yedike ixhanar, menne milletbışiker alişşunar adameeşına insan molyulle yiğ ixhamee sunnat he'e. ¹³ Yiğne xaa yedike vuxhaynbıb, menne milletbışıke alivşuynbıb sunnat hıdyav'u g'ilymaa'a. Sunnat vuşde tanılın Yizde hammaşıyste mugaavileyn işaarat ixhes. ¹⁴ Sunnat hıd'i'na adameeşına insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne yı'q'nee meexhecn.

¹⁵ Allahee İbrahimik'le meed eyhen:

– Xhunaşşeyk'le Sarayva immeyhe. G'iynike şaqa məng'i'n do Sarra (*printsesa*) ixhes. ¹⁶ Zı məng'i's xayır-düə hevles: məng'i'ker vas dix heles. Qiyğa məng'i's sayıb xayır-düə hevles: mana milletbışda yed yixhes, milletbışın paççahar məng'i'ne nasılənçe qiğepç'es.

¹⁷ İbrahim aq'vahiyına gizerçu, əqəna ha'u, cüled alqa uvhuyn:

– Vəş sennane insanıs uşax eyxheye? Yüç'əl sennane Sarraysse uxas əxəye?

¹⁸ Qiyğa İbrahimee Allahık'le eyhen:

– Hasre saccu I'smı'ı'l xheyir Yiğne xayır-düəyka üç'ürra axhvecen!

¹⁹ Allahemee uvhuyn:

– Sarree, yiğne xhunaşşe vas dix uxas, doyud I'saq' (*əqəna*) gix-hxhe. Zı mugaavile mang'ukab, mang'ule qıhniyne nasılıkab hammaşe havaacesda. ²⁰ Ğu I'smı'ı'lil-alla uvhuyn Zak'le g'ayxhuyn. Mang'usub Zı xayır-düə hevles, mang'uke g'abıynbı geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'ıq'öyre (12) paççah g'avaales. Zı mang'uke xədıın millet ha'as. ²¹ Mugaavilemee Zı qöönə sen ine gahıl Sarree vas uxasde I'saq'ıka haa'as.

²² Allahee man İbrahimik'le uvhu ooqa ts'its'xha.

²³ Hamanicab yiğıl İbrahimee cune xaabın gırgın adamer: dix I'smı'ı'l, cune xaa yedike vuxhayn gırgın nukarar, menne milletbışıke alivşuynbıb sacıgeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. ²⁴ İbrahim sunnat hı'iyng'a mang'uqa yüç'äle yüc'üd (99) senniy vod. ²⁵ I'smı'ı'l sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ixhebad (13) senniy vod. ²⁶ İbrahimiy

I'smı'ı'l sa yiğil sunnat hav'u. ²⁷ Cuka sa yiğil, cune xaabın gırqın adamer, menne mıllebışıke alıvşuynbı, cune xaa yedike vuxhaynbı gırqınbı sunnat haa'anbı.

18

Xhebiyre mihman

¹ Rəbb İbrahimis yiğine pırane gahlı Mamreene mı'qəəşine avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva. ² Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbı g'avcu, çadırene ghaleençe manbışde ögiylqa g'adarxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen:

³ – Yızda xərna, zı ulen aqqıxhe ulydolyrzul yiğne nukarısse ilğeemeç'e. ⁴ Hasre g'elybı hoğalasın xhyan allecen, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e. ⁵ Şu vuşde nukarne çadırne k'aneñçevub ı'lğəə, zı şos sık'ınin gıney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğa şos vukkanxhe hudoora.

Manbışe eyhen:

– Ğu eyhəxüd he'e.

⁶ Sark'ıl mana ekra Sarraysqa çadıreeqa ayk'an. Məng'ı'k'le eyhen:

– Həşdexhinee xhebne xənnə vexhxheedın* yugun urva alyaat'u xamır hı'ı, kokaybı qeçe.

⁷ Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ıka avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giyğalna ek'da oxhanasın kar ha'a.

⁸ İbrahiməe qoocuna q'ıka, şor, nyak manbışde ögiylqa qadı giyxhe. Manbışe man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar.

⁹ Manbışe qiyghıniyn:

– Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha?

Mang'vee eyhen:

– İnya'ar çadıre vor.

¹⁰ Manbışde sang'vee meed eyhen:

– Qööne ine gahlı zı vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşeyş Sarrays dix ıxhes.

Sarra mang'une yı'q'əl, çadıreeqa əkkəəne cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha. ¹¹ İbrahimiy Sarra q'əsnıy qeepxha. Sarrayn yadaaşik eyxhenbı ç'əveetxhaynbıniy. ¹² Məng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen:

– Zı g'art'una, məxbına xoşbaxtıyvalla vooxheye? Yızda xərnar q'əs qıxha.

¹³ Rəbbe İbrahimike qiyghanan:

– «Zı Sarra qəşra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a məng'ee əqəna hı'ı? ¹⁴ Nya'a, Rəbbişe ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahlı Zı vasqa sark'iling'a, Sarrays dix ıxha ıxhes.

¹⁵ Sarree qərq'ı'niyvalin horbışıka eyhen:

– Zı əqəna hı'ı deşdiy.

Rəbbe manke eyhen:

– Deeş, ğu əqəna hı'ınnıy.

İbrahiməe Rəbbike Sodomna şahar huvaacecenva heqqa

¹⁶ Mançe in adamer suğoots'u Sodomusqa avayk'an. İbrahimır ayk'anna manbı yəqqı'l haa'as.

¹⁷ Rəbbe eyhen:

* **18:6** 18:6 Xhebne xənnə vexhxheedın: cühüt'yaaşine mizel «xhebillə sea» otk'un, manıd 20 kg hiyxharan, avayq'aran eyhen vodun.

- Ha'asın kar İbrahimilene dyugul ha'as? ¹⁸ Hək'edad, İbrahimıke xədn, gucnan millet g'ales, mang'ulek'ena gırgıne milletbişe xayır-düə alyapt'as. ¹⁹ Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqı'n hophuriy dixbişis, cune xaabınbişis, xət qe'ecenva Zı mana g'əyxı'. Manke Zı Rəbbeeyid İbrahimis hucooyiy cuvab huvu, man ha'asın.

²⁰ Rəbbe eyhen:

- Sodomulqanayiy Homorulqana şikayat geebıb. Maane insanaaşına bınah geeb yı'q'navub. ²¹ Mançıl-allar giç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbı hək'enbiye, dişee.

²² İnsanar sapk'ıl avayk'ananbı Sodomne suralqa. İbrahimır axvana Rəbbine ögiyl.

²³ İbrahim Mang'usqana qıxha eyhen:

- Hək'ebane, bınahnanbişika qopkuynbub havaakal haa'as? ²⁴ Eyhes, ine şaharee xhots'al (50) qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahıle ilyheç'es dişde? ²⁵ Ğu man hidya'a, qorkunayiy bınahna sacıgee gidek'a. Qorkunayiy bınahna Ğu sa hidya'a. İnimeen dyunye vuk'lek ikkekkan, qorkura ixhes ikkan!

²⁶ Rəbbe eyhen:

- Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbişdemee ine cigayne bıkrıra bınaheençe ilyheç'esda.

²⁷ İbrahimmee meed eyhen:

- Zı Yiğnimee yı'qiy toz xhinnen sa kar ixheyir, zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke qiyghanan, ²⁸ xhots'alyne qorkuna g'ales xhoyre insan ivdekeene, mana xhoyre g'idiyxharva şahar havaakal haa'asdane?

Rəbbe eyhen:

- Yoqts'ale xhoyre (45) aveykeene, şahar havaakal haa'as deş.

²⁹ İbrahimmee meed qiyghanan:

- Maa'ar yoqts'al aveykeene, hucoone ha'as?

Rəbbe eyhen:

- Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş.

³⁰ İbrahimmee eyhen:

- Zı geer yuşanı'il-alla Xudaavanda qəllamışmexhecen: maa'ar xhebts'al (30) aveykeene, nəxüdnə ixhes?

Rəbbe uvhuyn:

- Maa'ar xhebts'alır aveykeene, vuçud ha'as deş.

³¹ İbrahimmee eyhen:

- Zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre (20) aveykene, hucoone ha'as?

Rəbbe eyhen:

- G'ang'unemeeyib havaakal haa'as deş.

³² İbrahimmee eyhen:

- Zı sayid eyheva Xudaavanda qəllamışmexhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as?

Rəbbe eyhen:

- Yits'ing'unemeeyib havaakal haa'as deş.

³³ Rəbbe İbrahimıka haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahimır siyk'alna cune çadıreeqa.

19

Sodomuniy Homorun havaakal hav'uy

¹ Exheeqa Sodomeeqa şena q'öyre malaaiik arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbışde ögiylqa. Qiyğar ç'iyelqamee k'yorzul ² eyhen:

- Yızın ç'ak'ınbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybı hoğle, xəm g'eehe. Miç'eeb suğots'u gyapk'e vuşde yəqqı'lqa.

Manbışe alidghıny qelen:

- De'eş, şı xəm kuçee g'aahas.

³ Lutee geed eyheva, malaaiikar qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışis exhalıne otxhuniyka qecuyın gıney qadayle, manbışed oyxhanan.

⁴ Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın gırgın adamer mek'ıng'ule otçu q'əsiŋ'ulqamee savaylenbı xaane hiqiy-alla.

⁵ İnsanaaşe Lut qort'ul eyhen:

- G'iyna xəmde vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbışika g'alyapk'as.

⁶ Lut manbışisqa g'aqa qığeeç'u, çuqad qihna akka qa'an. ⁷ Mang'vee eyhen:

- Çocar, qəlasın hıma'a. ⁸ Zaqa q'öyre adamiys hidyark'ınna yiş vor. Qavaales şosqa hucooiy ikkan he'e. Saccu ine insanaaşik sumoot'a, manbı yizde xaabın miħmanar vob.

⁹ Adameeşe eyhen:

- Yi'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigeñçe qarı şas yuguniy pisin xət qa'a. Vək manbışile beterin ha'as.

Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiykan. ¹⁰ Manke xaane malaaiikaşe xil hotku Lut aqa cosqa ts'its'ı akka it'uma'an. ¹¹ Akkayne şene sural ulyobzurne insanaaşına k'ınnar, xərnar manbışe bı'rq' qaa'a. Mançil-alla insanaaşik'le akka iiveke deş.

¹² Malaaiikaşe Lutuk'le eyhen:

- Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbı, yişba, yeznebı yiğne xızanın gırgınbı ine şahareeñçe qığee'e. ¹³ Şi in ciga hakkal ha'asın. İne milletile geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxı. Mançil-alla Rəbbe şı g'axuvuynbı ina şahar havaakal haa'as.

¹⁴ Lutee hark'in yişba haa'asde adameeşik'le eyhen:

- Zaraba hudoora ine cigeeñçe, Rəbbe ina şahar havaakal haa'as.

Yişba haa'asde adameeşine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qayle.

¹⁵ Miç'eed qexheng'a malaaiikaşe Lutuk'le eyhen:

- Ekra ixhe! Xhunaşseyiy yişba alyapt'ı ine cigeeñçe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asınbı.

¹⁶ Lut yi'q'ra i'ğı'ykr. Rəbbina mang'ulqa rəhı'm qabıva, malaaiikaşe Lutur, cuna xhunaşşer, yişbab xıleke avqu şahareeñçe qığaa'anbı.

¹⁷ Manbı qığaa'ane gahıl malaaiikaaşine sang'vee eyhen:

- Yi'q'əlqa ilydyakı hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtıne cigabışeeqa hixve. Deşxhee, qik'u əsda.

¹⁸ Lutee manbışik'le eyhen:

- Yızın ç'ak'ınbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şı mana g'attixhanı'yıka, zas haa'ana yugvalla geeb qav'u. ¹⁹⁻²⁰ Saccu hasre zı mane k'anene k'ınne şahareeqa hıxu g'attixhanas. Man şı eyhen axtın cigabı geed əq'əna'adıd. Zı maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxır, zı gik'asda.

²¹ Malaaiikaaşine sang'vee Lutuk'le eyhen:

- Yiğnimee manıd ha'a, ğu eyhena şahar alytivk'al hidyaa'a. ²² Ekra ixhe, maqa hixve! Ğu maqa hidirxhul, zı sa kar ha'as deş.

Lutee mana şahar k'innava uvhil-alla, mançin do Tsoar (*k'inin*) axva.

²³ Lut Tsoarqa hirxhiling'a veriğ ilqevç'u vooxhe. ²⁴ Rəbbe Sodomılqayıy Homoralqa ts'ayikan xəənçe kukurt gyooğa'a. ²⁵ İne Q'adaalilin şaharlı, ç'iyel ələən ğırğın kar, maa vooxhen ğırğın insanar deşaa'anbı. ²⁶ Lutuna xhunaşşe yı'q'əlqa sark'il ileekimee q'evane g'ayelqa siyk'al.

²⁷ Qinne yiğil miç'eer İbrahim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne ciğeeqa hayk'an. ²⁸ Mana mançe Sodomıqa, Homorıqa mançine hiqiyallane Q'adaalıqa ilyakka. Mang'uk'le mane ciğeençe xənnə ts'ayike l'lqən xhinnen sa kuma g'ece.

²⁹ İne Q'adaalilin şaharlı hakkal ha'ang'a, Allahıs İbrahim yik'el qarı, dişe Lut mançe hixu'u g'attixhana'a.

21

I'saq'in yedike ixhay

¹ Rəbbe ögiyl uvhuyn xhinne, Sarrays yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqqan. ² Allahee uvhuyn gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde İbrahimıs dix uxu. ³ İbrahiməe Sarrayke ixhayne duxays I'saq' (*əqəna*) do giyxhe. ⁴ Allahee İbrahimık'le cune əmree uvhuyn xhinne, mang'vee dix, I'saq' ixhayne molyne yiğile sunnat ha'a. ⁵ I'saq' yedike ixhayng'a, İbrahimıqa vəş senniy vod.

⁶ Sarree uvhuyn:

- Allahee yizde aq'veeqa əqəna qalı'ı! Man g'ayxhıyne ğırğın've zaka sacıgeə əqəna ha'as!

⁷ Sarreecad meed eyhen:

- Şavaa İbrahimık'le eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyoqa'as? Haane, yicid uxuyn!

⁸ Uşax xət qıxha, nikneke ğyarğılına. I'saq' nikneke ğyarğılıne yiğil, İbrahiməe xədn otxhun-ulyodğuy hele.

22

İbrahim siliys t'xi'

¹ Sabara gahıle Allahee İbrahim siliys t'xi'yxə.

Mang'vee «İbrahimva!» ona'an.

İbrahiməe «Hooyva!» eyhe.

² Allahee mang'uk'le eyhen:

- Vas ikkana, vorna-deşda yiğna dix I'saq'ır alyart'u Moriya eyhene ciğeeqa hoora. Zı vak'le Haagvasdee suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna alle'e.

³ İbrahiməe çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleys palanbı t'xi'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayir dix I'saq' ikkekka. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asın osbıd qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuyn ciğeeqa. ⁴ Man cıga İbrahimık'le xhebıd'esde yiğil, vuk'ul ooqa qav'uyng'a, əq'ənançe g'ece. ⁵ Mang'vee mek'vunbısik'le eyhen:

- Şu əməleyka inyaa aaxve, zı duxayka şaqa üqqəs. İ'bəədat ha'u, şosqa savk'alas.

⁶ Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyn osbı İbrahimee cune duxayne I'saq'ne mıgalqa hele. Ts'ayiy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa ölyhəng'ə,
⁷ I'saq'ee dekkık'le İbrahimık'le eyhen:

- Dek!

Mang'vee alidghıniy qelen:

- Dix, yızın k'ırı val vod.

I'saq'ee qiyghanan:

- Ts'ayiy osbı vodunbu, saccu q'urbanna beder nençene vuxhes?

⁸ İbrahimee eyhen:

- Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee Haagvasda.

İnbı sacıgee avayk'ananbı. ⁹ Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuynye cıgeeqa. İbrahimee maa'ad q'urbanbı allya'an cıga ali'ı, çılqad osbı giyk'an. Qiyğar I'saq' ayt'il mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbıılqa g'alya'a. ¹⁰ İbrahimee dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyat'a.

¹¹ Mane gahlı Rəbbine malaaikee xəybışeənçe mang'ulqa ona'an:

- İbrahim, İbrahim!

Mang'vee eyhen:

- Zı inyaa vor!

¹² Malaaikee eyhen:

- Gadeyk simet'a! Mang'uk vuççud hıma'a! Həşde zak'le ats'axhxhayn, ğu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur ğu Cule qiykın deş.

¹³ İbrahimee vuk'ul ooqa qav'umee, ğı'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrahimee hark'in mana g'arg qabı, duxayne cıgee q'urbanna ablyaa'a. ¹⁴ İbrahimee mane cigayn do Yahve-İre (*Rəbbeə hagvasın*) giyxhe. Mançıl-allad həşdilqamee insanaşse məxüd eyhe: «Vucee Rəbbeə suval hagvasın».

¹⁵ Rəbbine malaaikee xəybışeənçe İbrahimılqa onu'u meed eyhen:

¹⁶ - Rəbbeə inəxüdüd eyhe: «Ğu ina iş hav'uva, vornacar sa dix qidiykınva, Zı Yizde doyulen k'in g'ıysar: ¹⁷ Zı vas hək'əbab xayir-düə hevles, yiğna nasıl xəədn xənebımee, deryahne hiqiy-allana g'um xhinne hexxaa'asda. Duşmanaşın saharbıd yiğne nasılınbı ixhes. ¹⁸ Ğu Yizde cuvabıl k'ırı alixxhiyl-alla, dyunyeyne girgıne milletbışe yiğne nasıllek'e xayir-düə alyapt'as».

¹⁹ İbrahim siyk'alna cuka abıyne mek'vunbışısqa. Mançe manbı sacıgee siviyyk'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şevee axva.

25

I'saq'ın dixbı - Yaaq'ubiy Esav

¹⁹ İbrahimne duxayn I'saq'ın taarix inəxüd vod: I'saq' İbrahimike g'arı.
²⁰ I'saq'ee Paddan-Arameençe Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçu Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al (40) senniy vod.

²¹ I'saq'ee xhunaşse vuxhne ideexvava Rəbbis düə hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşse Rivq'a vuxhne ayxu.

²² Yediyne vuxhnee uşaxar suç'ooka giviğal. Məng'eeyid «Nişil-allane in yizde vuk'lelqa qadıva?» uvhu, Rəbbike qiyghanas hiyeek'an. ²³ Rəbbeə məng'ı'k'le eyhen:

- Yiğne vuxhne q'ölle millet vod,

Yiğne vuxhnençe q'ölle xalq' qığeç'es.

Sa xalq' manisa xalq'le gucuka ixhes,
Xərne çocəe k'ining'us g'ullux haa'as.

²⁴ Rivq'ayna uxasda gah qabıyng'a, ats'axhxen məng'i'ne vuxhne q'ömkaler vuxhay. ²⁵ Ts'erree uxuyne uşaxın g'ekva ç'əradaniy sayır mana xhayike hı'ıyn kar xhinne xhırıra ıxha. Mançıl-allad mang'unud do Esav (*xhırıra*) giyxhe. ²⁶ Qiyğar manasa çoc Esavne mıq'leyke at'ırq'ın dyunyelqa qarayle. Mançıl-allad mang'unud do Yaaq'ub (*mıq'leyke at'ırq'ın*) giyxhe. Manbı vuxhayng'a İ'saq'ıqa yixhts'al (60) senniy vod.

Esav ts'errıyne dixvalike ilğəç'ena

²⁷ Çocar ç'ak'ı qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa hidöörəxəna insan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan nıq' denana xaana insan eyxhe. ²⁸ İ'saq'ıs Esavniyxhe geer ikkiykanna, mang'vee i'xı'yn həyvanar cus ikkanəxüd eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe ikkiykanna.

²⁹ Sa yiğil Yaaq'ubee yiq' haa'a. Esavır çoleençe orzul-ortul missıra qarayle. ³⁰ Esavee Yaaq'ubik'le eyhen:

- Mane ç'ərane karake sİK'inin zas hele oxhanas, mıs qıxha.

Mançıl-alla mang'us q'öd'esın do Edom (*çərara*) giyxhe. ³¹ Yaaq'ubee eyhen:

- Manke ts'erriyna dixvalla zas hevle.

³² Esavee eyhen:

- Zı missınçe qek'ang'a zas ts'erriyna dixvalla nişistannane?

³³ Yaaq'ubee eyhen:

- Ts'etta zas k'in he'e!

Esavee k'in g'assır ts'eppiyna dixvalla Yaaq'ubus qoole. ³⁴ Yaaq'ubee Esavis hüvəyna yiq'iy gıney hele. Esav otxhun-ulyodğu qiğəç'u ayk'anna.

İnəxüb Esavne ulesqa ts'erriyna dixvalla kar xhinne qavayle deş.

27

Yaaq'ub horbişika xayir-düəyna eyxhe

¹ İ'saq' q'əsnıy qıxha, mang'une ulepşik'le g'ece deşdiy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn:

- Dix!

Esavee mang'uk'le «Dek, zı inyaa vor» uvhu.

² İ'saq'ee uvhuyn:

- Zı haane q'əs qıxha, g'iyına-g'iyqa qik'asda. ³ Həşdiylee aleet'e yiğın yaraxbid - vukiy ayhenbid - hak'ne çoleeqa yizdemee k'on üvxhe.

⁴ Qiyğaled zas ikkanan geed yugun otxhunıy hı'ı, zas alle. Manıd otxhun, zı vas qik'asse xayir-düə hevles.

⁵ İ'saq' duxayka Esavıka yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbışıl k'ırınıy iliyxhe. Esav çoleeqa k'on üvxas ark'inmėe, ⁶ Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'in inəxüd eyhe:

- Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavık'le hayınva uvhu:

⁷ «Yizdemee sa k'on üvxü able, çiked sa yugun otxhunıy he'e. Manıd otxhun, zı vas qik'asse Rəbbine ögeə xayir-düə hevles». ⁸ Dix, həşde zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe: ⁹ hak'ne syuruneençe zasqa gırgınçile yugna q'öble mısva able. Mançıke zı dekkıs ikkanəxdun otxhunıy ha'as.

¹⁰ Günad man dekkıs oxhanas ikkees, qik'asse vas xayir-düə hevlecenva.

¹¹ Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen:

– Yızda çoc Esav xhırına kar vor, zaqame xhırıvalla deşda. ¹² Sayid dekkee zalqa xıl hadağva, ats'axhe zı cus horbı hı'iy. Manke xayır-düəyne cigee, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles.

¹³ Yedee mang'uk'le eyhen:

– Dix, valqa haa'asda bed-düə zalqa quvooracen. Saccu yızde cuvabil k'ırı gyaqqe: hoora, uvhuyn kar zasqa alle.

¹⁴ Yaaq'ub hark'ın, musvabı yedisqa adayle. Yedeeyid dekkıs ikkanəxdın yugun otxhuniy ha'a. ¹⁵ Mançile qiyğa Rivq'ee cone xaadın xərne duxayn Esavın gırgınçile yugun tanalinbı alyaat'u, k'ınne duxaylqa Yaaq'ubulqa alya'a. ¹⁶ Xileppişin oodun cıga, gardanıl nyaabiy xhırıvalla deş məng'ee musvabişde g'ekvabişika iyt'alanbı. ¹⁷ Qiyğad hı'iyın yugun otxhuniyiy gıney Yaaq'ubne xileqa qele.

¹⁸ Yaaq'ub dekkısqa qarı eyhen:

– Dek!

Dekke mang'uk'le eyhen:

– Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yızde dixbişda?

¹⁹ Yaaq'ubee dekkık'le eyhen:

– Yiğna ts'erriyna dix, Esav vor. Zı ğu uvhuyn xhinne hı'iyın. Həşder oza qıxha gyu'ur zı adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayır-düə hevles vəəxecenva.

²⁰ I'saq'ee duxayk'le eyhen:

– Dix, nəxüdne ixha vasqa inyəxüb zaraba k'on gıpxı?

Mang'vee eyhen:

– Yiğne Allahee, Rəbbee zas kumag hı'ı.

²¹ I'saq'ee Yaaq'ubık'le eyhen:

– Dix, zasqa qora. Valqa xıl g'adğvas, zak'le ats'axhes, ğu yızda dix Esavee, dişee?

²² Yaaq'ub dekkısqa qıxhamee, dekkee I'saq'ee mang'ulqa xıl g'adğu eyhen:

– Nıq' Yaaq'ubunod, xileppıd Esavınbı vod.

²³ Yaaq'ubunod xileppi cune çocunbı Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayır-düə hoolena.

²⁴ Mang'vee qiyghanan:

– Hək'erar ğu yızda dix Esavne?

Yaaq'ubee eyhen:

– Ho'o.

²⁵ I'saq'ee meed eyhen:

– Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gıxhxhe, yic otxhun vas xayır-düə hevles.

Yaaq'ubee ts'etta otxhuniy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otxhun, ulyoğan.

²⁶ Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen:

– Dix, həşde zasqa qora, zas ubba he'e.

²⁷ Yaaq'ub dekkısqana qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalinçin eva ı'xı'mee, xayır-düə huvu eyhen:

– Yızde duxayken eva,

Rəbbee xayır-düə huvuyne çolbışiken xhinnevud.

²⁸ Hasre Allahee vas ç'ıeyəna yugna nyaq'viy xəən gyoğiy helecen, vas xətta g'ıkıy çaxır ixhecenva.

²⁹ Havaasre milletbişe vas g'ullux hee'ecen,

Ummatbişe yiğne ögee vuk'ul avqa qee'ecen.

Ğu yiğne çocaaşis xəbvalla he'e,

Havaasre yiğne yedyne dixbışdab yiğne ögiyl gardan hı'kkeba vuxhecen.

Vas bed-düə ha'anbışılqa bed-düə vuxhecen,
Vas xayir-düə ha'anbışıs xayir-düə vuxhecen.

³⁰ Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyapt'ı qığecumee, k'onaqa hark'ınna çoc Esav sıyk'al.

³¹ Esavee sa yugun otxhuniy hı'ı, dekkıs adı eyhen:

- Dek, oza qıxha zı adıyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles vaxecenva.

³² Dekkee I'saq'ee mang'uke qiyghanan:

- Ğu vuşune?

Mang'vee eyhen:

- Zı yiğna ts'erriyna dix Esav vorna.

³³ I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan:

- Manke şena vuşuniy vor, k'on avaykı zas abına? Ğu qalesse gırgıne karıke otxhun, mang'us xayir-düə huvu. Xayir-düəyib mang'una vuxha.

³⁴ Dekkee eyhenbı g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ir haa'a:

- Dek, zasıb xayir-düə hevle, zınar xayir-düəna he'e!

³⁵ I'saq'ee eyhen:

- Çoc hörbışıka arı, yiğna xayir-düə g'avşuna.

³⁶ Esavee eyhen:

- Mang'un do həməxüdcad deşke Yaaq'ub* ixha? Mang'vee zas q'ö'es horbı ha'anbı vod: ts'eppa yizda ts'erriyna dixvalla g'avşu, həşdeb xayir-düə.

Qiyğa eyhen:

- Zas xayir-düə havaacı dışde?

³⁷ I'saq'ee mang'uk'le eyhen:

- Mana yiğna xərna hı'ı, gırgın ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu, gıkınayıy ts'enne çaxırena hı'ı. Vas hucoone he'e, dix?

³⁸ Esavee dekkık'le eyhen:

- Dek, vaqa sa xayir-düəne vob? Zasıb xayir-düə hevle, dek!

Esav axtıra geşşuna.

³⁹ Dekkee Esavık'le inəxüd eyhe:

- Ğu eyxhen cıga, ç'ıeyne barakayle,
Xəybışded çiyike əq'əna ixhes.

⁴⁰ Ğu vasın g'ık g'ilıncıka ha'as.

Çocusub g'ullux haa'as.

Ğu mang'uke g'attixhanasda gah qabıyng'a,

Mang'una xamut gardanıle qopxu g'uvooxharasda.

⁴¹ Dekkee Yaaq'ubus xayir-düə huvuyl-alla, Esavis çoc g'imeece qexhe.

Mang'vee culed alqa eyhen:

- Dekkıqa gyaşesın yiğbı hiyxharıd. Manke zı yizda çoc Yaaq'ub gek'a.

⁴² Xənnə duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımee, məng'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen:

- Yiğne çocus Esavis Ğu gıku, vake qəlıb qığaahas vukkan. ⁴³ Dix, həşde yizde cuvabil k'ırı alıxhxhe: oza qıxha Xaraneeqa, yizde çoc Lavanne k'anyaqa hixve. ⁴⁴ Yiğne çocuna qəl əlyhəəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. ⁴⁵ Valqana qəl apk'ınmee, Ğu cuk hı'ıynbı yik'el

* **27:36** 27:36 Yaaq'ub: İn do cühüt'yaaşine mizel «mıq'leyk at'ırq'ın» sayıd «horalay» eyhen vodun.

hitxınmee, zı valqa xabar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişil-allane zı vuşde q'öng'ukesanar sa yiğil yixhes?

⁴⁶ Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen:

– Q'etbişda eyxhene Esavne xhunaşşeeşine xılence zı i'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeyir mane cigayne ičeşşına, manbı xhinnena, hәмәxürna Q'etbişda cus hey'ee, zı i'mı'r nişiscabne haa'a?

28

Yaaq'ubun Lavanısqa hark'ıniy

¹ I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayir-düә huvu, inәxübna mı'slähәt g'ooce:

– Kana'anğançene ičeşşike xhunaşşe himee'e. ² Vaxt xiliy qıdyav'u Paddan-Arameeqa, yiğne yedyne dekkine Betuelyne xaaqa hoora. Yiğne yedyne çoçune Lavanne yişbişşike vas xhunaşşe hee'e. ³ Gırgın әxәne Allahee vas xayir-düә hevlece, ğu geer kulyfatnana hı'ı, vake g'abıynbı geeb qee'ecen, vake geed milletbı g'alecen. ⁴ İbrahimne xayir-düәyke vasiy vake g'adiyne nasılbişisıb vuxhecen: hasre Allahee İbrahimis helesva uvhuyn cıga – ğu menne cigeençe qarına xhinne iykaran cıga, hammaşşıs vas helece.

⁵ I'saq'ee Yaaq'ub yәqqı'l araççe. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne çoçune Aramğançene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an.

⁶ Esavık'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düә huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayib, mang'us xayir-düә hooleng'a «Kana'anğançene ičeşşike xhunaşşe him'e'eva» mı'slähәt g'ooce. ⁷ Yaaq'ubeeyid dekkiliy yedil k'ırı gyaqqı Paddan-Arameeqa ayk'an.

⁸ Esavık'le g'ecen, kana'anğançen içer dekkıs vukkan deşubne. ⁹ Esav ayk'anna I'smı'l'lyne k'anyaqa. Mang'vee İbrahimne duxayna I'smı'l'lyna yiş Maxalat cune xhunaşşeeşine oğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yiçuniy vor.

Yaaq'ubun Bet-Ele nyak' g'acuy

¹⁰ Yaaq'ub Beer-Şeveençe qığeç'u Xaranne suralqa ayk'an. ¹¹ Sa cigeeqa hirxhılymee, veriğ k'yoçuva mang'vee xәм maa g'aaha. Mang'vee ç'iyele sa g'aye alyapt'ı, vuk'lek avqa gıvxhu, g'ilexhana. ¹² Mang'uk'le nik'ek ç'iyele xәybişeeqa hiyxharan qı't'yar, çilek'enad Allahın malaaikar ilqeç'u, gyәә g'ece.

¹³ Rәbbe qı't'yaaşil ulyorzul eyheyiy:

– Zı yiğne dekkine dekkına İbrahimna, sayir I'saq'na Allah Rәbb vorna. Ğu g'alırxhuyn ç'iyе vasiy vake g'abıynbişıs heles. ¹⁴ Yiğna nasıl ç'iyelin toz xhinne xәppa vuxhes, geeb qeepxha garbılqayıy şarğılqa, şimalılqayıy canubulqa ookas. Ç'iyeyne aq'valyne gırgine milletbişe valeyiy vale g'abıynbişile k'ena xayir-düә alyapt'as. ¹⁵ Zı vaka vorna, Zı ğu, nençeğana ark'ineeyir havacı, inә cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ğu g'alерçes deş, Zı uvhuyn gırgın ha'asın.

¹⁶ Yaaq'ub nik'eençe muğur qıxha eyhen:

– Hәk'erar, Rәbb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşdiy.

¹⁷ Mang'vee qәrq'iniyvalın eyhen:

– Nimeeyiy inә cigayn qәq'ән ha'a. İn Allahne xaale ğayrı medın kar deşod, inbı xәybişin akkabıvud.

¹⁸ Yaaq'ub miç'eer çakra suğots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'ı işaarat xhinne giviyxhe. Qiyğad Allahne doyule çilqa zeytunun q'ış k'ya'a.

¹⁹ Mang'vee mane cigayn do Bet-El (*Allahın xav*) giyxhe, mankilqamee mane şaharın do Luz ixha.

²⁰ Qiyğa Yaaq'ubee k'in g'assır eyhen:

- Allah zaka ixheene, hoyharnı ine yöqqə zı havaceene, zas oxhanasın gıneyiy aly'aasın tanalınbıd huveene, ²¹ yugvale zı dekkıne xaaqa sark'ileene, manke Rəbb yızda Allah ixhes. ²² İşaarat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ixhes. Ğu helesde gırgınçike yits'ıb'esda pay Vas qivles.

29

Yaaq'ub dayisiysqa Lavanısqa qarayle

¹ Yaaq'ub ayk'anna şargılıne milletbışde cigabışeeqa. ² Çoleaab mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebillı vəq'əbışın syuru g'alıtıxhu eyxhe. Vəq'əbışıs mane kahrızeeñçe xhyan hele ixha. Kahrızne ghalelib xəbna g'aye vooxhe. ³ Gırgın vəq'əbı maqa sadıyng'a, çobanaaşe kahrızne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u vəq'əbışıs ats'esın xhyanbı huvu, g'aye giviyxhe vuxhana çine cigaylqa kahrızne ghallıyqa.

⁴ Yaaq'ubee manbışike qiyghanan:

- Çocar, şu neñçenbine vob?

Manbışe eyhen:

- Şi Xaraneençenbı vob.

⁵ Yaaq'ubee manbışik'le eyhen:

- Naxorna neva Lavan ats'anane?

Manbışe eyhen:

- Ats'ana.

⁶ Yaaq'ubee manbışike qiyghanan:

- Mana yugrayee?

Manbışe eyhen:

- Ho'o, yugra vor. Haaşe, mang'una yiş Raahile cune vəq'əbışıka qöövur.

⁷ Yaaq'ubee eyhen:

- Verig axtıvaleevub, vəq'əbı sa'ana vaxt vuxha deşub. Vəq'əbışıs xhyan huvu, uxhiyxhanas ikkee.

⁸ Manbışe eyhen:

- Çobanaaşe gırgın vəq'əbı sacıgeeqa sidi'i, g'aye kahrızne ghalele qavaak'an hıdyav'u, man ha'as ixhes deş. Man gırgın hı'iyle qiyğa şasse xhyan heles əxə.

⁹ Yaaq'ub manbışıka yuşana'ang'a, Raahılee dekkın vəq'əbı qadayle. Raahıleyib çobaniyvallaniy haa'a. ¹⁰ Yaaq'ubık'le dayisiy Lavanna yiş Raahıleyiy con vəq'əbı g'acesse, mang'vee ark'ın g'aye qavaak'anav'u dayisiyne vəq'əbışıs xhyan hele. ¹¹ Qiyğa Yaaq'ubee Raahıleys ubba hı'ı axtıra geşşe giyğal. ¹² Mang'vee Raahıleyk'le dekkıne ebanbışıkena Rivq'ayna dix ixhay eyhe. Raahılee g'adeexvan ark'ın man dekkus yuşan ha'a.

¹³ Lavanık'le yiçeyna dix arıva g'ayxımee, g'adayxvan ögiylqa qığeç'e. Mana xhılıbışeeqa sı'ı ubba hı'ı cune xaaqa qıkkeka. Yaaq'ubee gırgın kar Lavanıs yuşan ha'an.

¹⁴ Lavanee mang'uk'le eyhen:

- Ğu hək'erar yızde ebanavur.

Yaaq'ubun Leaykaiy Raahıleyka davatbı hı'iy

Yaaq'ub manbışəng'ə sa vazna axuyle qiyğa, ¹⁵ Lavanee mang'uk'le eyhen:

– Nya'a, ğu yizda ebanava, ğu zas q'ərabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yigna hək' hucoone vuxhes?

¹⁶ Lavanıqa q'öyre yişniy vor: xəring'ı'n do Leaniy, k'ining'ı'nıd Raahileniy vod. ¹⁷ Leayne ulepşik'le torandaniy g'eece, Raahileme ul givxhasda, xhyan ittuna içiy yixha. ¹⁸ Yaaq'ubus Raahile yikkiykinil-alla eyhen:

– K'inne yiş Raahileynimee zı vas yighille senna iş g'ooce.

¹⁹ Lavanee eyhen:

– Mana vas hiyvee, merne insanıs hiyvuyule, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əəcar axve.

²⁰ Yaaq'ubee Raahilel-alla yighille senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-alla mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle.

²¹ Yaaq'ubee Lavanık'le eyhen:

– Vaxt g'abına, həşde yizda xhunaşşe zasqa qiyele, məng'ı'ka ixhes.

²² Lavanee mane cigabışın gırgın insanar sav'u otxhun-ulyodğuy hele.

²³ Xəmdər Raahileyne cigee Lea akkeehə Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub məng'ı'ka g'ilexhana. ²⁴ (Lavanoe cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçiy xhinne heele.) ²⁵ Yaaq'ubık'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe!

Mang'vee Lavanık'le eyhen:

– Nya'a ğu zak məxdun kar hı'ı? Zı Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ğu zas horbı hı'ı?

²⁶ Lavanee eyhen:

– Yişde ine cigee k'ınna yiş xəring'ı'le ögeə adamiys heelen ədat deşin.

²⁷ İn ülycüm bıkrə'e, Raahiler vas hiyles. Məng'ı'nimeeyir ğu yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan.

²⁸ Yaaq'ubee həməxüdüd ha'an: man ülycüm bıkrə'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşşe yixhecəna heelena. ²⁹ (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvu.) ³⁰ Yaaq'ub Raahileykar g'ilexhana. Raahile mang'us Leayle geer yikkiykan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar horaxana.

Yaaq'ubun uşaxar

³¹ Rəbbik'le Lea deykan g'aycumeə, məng'ı's uşaxar uxooxas vənxi'y hele. Raahileysseməe vuxhne eexas yeexə deşdiy. ³² Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (*ilyaake, dix!*) gixhxı eyhen:

– Rəbbik'le zı höödəxən g'acuyın. Həşde zı yizdə adamiys yikkiykanasda.

³³ Mana meər vuxhne eexva. Sayır dix uxu eyhen:

– Rəbbik'le zı deykan yixhay g'ayxı, inar huvuna.

Mang'unud do Şimon (*Mang'uk'le g'ayxhiyn*) giyxhe.

³⁴ Lea xhebır'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen:

– İne yəqqə adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zı mang'us xhebiyre dix uxuva.

Mançil-allad mang'un do Levi (*at'iq'anasda*) giyxhe. ³⁵ Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meər dix uxu, eyhen:

– İne yəqqə zı Rəbb axtı qa'as.

Mançil-allad mang'un do Yahud (*axtı qa'as*) giyxhe. Mançile qiyğa məng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30

1 Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas dæxæmee, mæng'ee yuçeys paxılıyvalla haa'a. Mæng'ee adamiylk'le eyhen:

- Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asda!

2 Yaaq'ub Raahileyıqqa qəllamişxha eyhen:

- Nya'a zıne vas uşax hidele, nya'a zı Allahne vor?

3 Raahilee eyhen:

- Yızda nukar Bilyhan alert'e, mæng'ı'ka g'alixhe. Mæng'ee uşax uxumee zı mana alyar'tu mæng'us yedyvalla haa'as, zı uşaxdena imeexvacenva.

4 Raahilee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşşe yixhecenva heele. Yaaq'ubur mæng'ı'ka g'ılexhana. 5 Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu.

6 Raahilee eyhen:

- Allah mæhkamee yızde sural ıxha, yızın nıq' g'ayxhı, zas dix huvu.

Mançil-allad mæng'ee mang'un do Dani (*Mang'vee mæhkamee havacesda*) giyxhe.

7 Raahileyna nukar Bilyhan meer vuxhne eexvaa, mæng'ee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxooxa. 8 Raahilee eyhen:

- Zı yuçeıyka saç'ıyku, Allahne kumagıka ğamiyxhana.

Mæng'ee mançil-allad uşaxın do Naftali (*yızın saç'ıykvuy*) giyxhe.

9 Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas vövxü deş. Mæng'ee mançil-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşşe yixhecenva heele. 10 Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu. 11 Leayee eyhen:

- Nımee xəbna xoşbaxtııvıllayıy!

Mæng'ee mang'un doyud Qad (*xoşbaxtııvılla*) giyxhe.

12 Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxu. 13 Leayee eyhen:

- Zı baxtıvarır, yadaaşed zak'le baxtıvarva eyhes.

Mæng'ee uşaxın do Aşer (*baxtıvar*) giyxhe.

14 Ruvenık'le suk qıvıyşalne gahıl çolead mandragorun* ala iveeke, mang'vee manbı yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen:

- Yıgne duxee adıyn mandragorbışıke zasıd helélan.

15 Leayee mæng'ı'k'le eyhen:

- Adamiy xılence g'ayşuy ç'əvxha dışdee? Həşded duxayn mandragorbıne g'ayşes ıkkın?

Raahilee eyhen:

- Həməxüdxhəene, hasre duxayne mandragorbışıl-alla ine xəmdiys yızda adamiy vaka g'alixhecen.

16 Yaaq'ub exheeqana çoleence qööngə, mang'unee ögeeqa Lea qığeyç'u eyhen:

- Ğu g'ıyna zaka g'alixhas, yızde duxee adıyne mandragorbışıs zı ğu alışşu.

Yaaq'ub mane xəmdə mæng'ı'ka g'ılexha. 17 Allahık'le Leayna düə gıvıyxhena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu. 18 Leayee eyhen:

- Allahee zı yızda nukar yızde adamiys hiyvuy höötxüva, yızda hək' qıvuna.

Mæng'ee uşaxın do İssaxar (*Mang'vee hək' qıvuna*) giyxhe.

19 Leaye meer vuxhne eexvaa, mæng'ee Yaaq'ubus yıxhır'esda dix uxooxa. 20 Mæng'ee eyhen:

* 30:14 30:14 Mandragor: Avalıyne insanaşık'le mane alayn vuxne aaxvasıy uşax uxas kumag ha'ançınanıy ats'a.

– Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yizde adamee zas hı'rmət giyuvxhesda. Zı mang'us yixhiyre dix uxuva.

Məng'ee uşaxın do Zevulun (*hı'rmət*) giyxhe.

²¹ Sabara gahile məng'ee sa yiş yuxu, doyud Dina giyxhe.

²² Allahee Raahile yik'el qiyelee'e, məng'i'na düə g'avxhu, uşax uxasın xhinne qee'e. ²³ Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen:

– Allahee zalin pısın do ak'ani'yn.

²⁴ «Allahee zas sayir dix helecenva» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (*Mang'vee sayir helecenva*) giyxhe.

35

Allah meer Yaaq'ubus dyagva

⁹ Yaaq'ub Paddan-Arameençe siyk'alang'a Allah mang'us dyagu, xayir-düə huvu, ¹⁰ eyhen:

– Yiğın do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyniyke şaqa yiğın do İzrail ixhes.

İnəxüd mang'un do İzrail eyxhe. ¹¹ Qiyğa Allahee mang'uk'le eyhen:

– Gırgın əxəna Allah Zı vorna. Günab yiğna nasıl hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedin milletbı g'ales. Yiğne nasileab paçcaharıb vuxhesınbı. ¹² İbrahimisiy I'saq'ıs huvuyn ç'iyebi Zı vasıd helesınbı. Valed qiyğa yiğne nasılıs heles.

¹³ Allah Yaaq'ubne k'anençə – yuşana'ane cigeençe ooqa ts'its'axhxhe.

¹⁴ Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doyule çılqa zeytunun q'ışiy kya'an k'ı'ı. ¹⁵ Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (*Allahın xav*) giyxhe.

Raahileyn qiyk'uy

¹⁶ Yaaq'ubiy cuna xizan Bet-Eleençe avayk'anınbı. Efratisqa hiviyxhang'a Raahileys uşax eyxhe. Uxooxang'a məng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Məng'i'n uxuy dağamda ilğec'ee. ¹⁷ Məng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahıl kumağ ha'ane xhunaşşee eyhen:

– Qimeeq'ən, vas meer dix ixha.

¹⁸ Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (*yizde uts'urna dix*) do giyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hı'ı Benyamin (*sağne xileena dix*) giyxhe. ¹⁹ Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhı.

²⁰ Yaaq'ubee Raahileynne nyuq'nelqa sa g'aye giyiyxhe. Mana g'aye g'iyniyne yiğılqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna.

²¹ İzrail mançe ark'ın, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvxü. ²² İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkıne nukarıka Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axhxhen.

Yaaq'ubın dixbı

Yaaq'ubuqa yits'ıq'vər (12) dixniy vor.

²³ Manbı Leaye vuxuynbiniy vob:

Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven, qihnanbıb Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha.

²⁴ İnbıb Raahilee vuxuynbiniy vob:

Yusuf, Benyamin.

²⁵ İnsabıme Raahileyne nukaree Bilyhanee vuxuynbiniy vob:

Dani, Naftali.

²⁶ Leayeyne nukaree Zilypaneeyib inbınıy vuxu:

Qad, Aşer.

Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbı inbı vuxha.

I'saq'in qik'uy

²⁷ Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkıne I'saq'ne k'aneqa qarayle. İbrahimiyy I'saq' Mamreab menne cigaynbı xhinne vuxha. ²⁸ I'saq'ee vəşşe molts'al (180) sen hı'ı. ²⁹ Mana ine dyunyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbışe Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37

Yusufun nyak'bi

¹ Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkençe qarına xhinne axva ıxha. ² Yaaq'ubuke g'abıynbışın taarix inəxüd vod:

Yaaq'ubna dix Yusuf yits'ıyıghıd (17) sennana cehilyniy vor. Mang'vee dekkıne xhunaşşebışde Bilyhanneyiy Zilypanne dixbışika syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusufee manbışe qotkuda hidya'an işbı dekkısnıy hixhara'anbı.

³ Yusuf dekkıne q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana gırgıne dixbışile geerniy ikkiykan. Mang'vee Yusufus geed rangbınan tanalin iyxhva'a.

⁴ Çocaaşik'le dekkısnı Yusuf manbışile geer ikkan g'acumee, mana manbışis g'imeece qexhe. Mançıl-allab mang'uka kara'əba yuşan haa'as vukkiykan deş.

⁵ Yusufuk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee man nyak' çocaaşis yuşana'a. Mançile qiyğa çocaaşis mana sık'ırrar g'imeece qıxha. ⁶ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Zak'le g'acuyne nyak'il k'ırı gyaqqe! ⁷ Şi çolune yı'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yızın alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyın, vuşunbud yızınçine hiqiy-alla sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u.

⁸ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- Hək'erane, ğu şas paçcahne ixhes, xəbvallane haa'as?

Cun nyak'bi məxüd yuşan hı'il-alla, mana sık'ırrar g'imeece qexhe.

⁹ Yusufuk'le sa medın nyak' g'ece, man çocaaşis yuşan hı'ı eyhen:

- Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqe! Veriğ, vaz, yits'ısable (11) xəne yizde ögiyl k'yoyzariy.

¹⁰ Mang'vee nyak' dekkısnıy çocaaşis yuşana'ang'a, dek mang'uqa aldarxhun eyhen:

- Man vak'le g'acuyın nyak' hucoova eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'ısayre (11) çocur abı, yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras?

¹¹ Dekkee Yusufee uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaaşemee man höödəxə deş.

Çocaaşe Yusuf massa hele

¹² Yiğbışde sa yiğil Yusufun çocar Şekem eyhene şaharne suralqa dekkın syuru uxhiyxhana'as hapk'ining'a, ¹³ İzrailee cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen:

- Çocaaşe Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ğunar manbışisqa yəqqı'l ha'as.

Yusufee dekkık'le eyhen:

- Nya'a ı'qdə?

14 Dekke mang'uk'le meed eyhen:

- Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'üddaye? Qiyğab zas sa xabar able.

Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqq'ıl ha'ana. 15 Mang'vee çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'usqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane insananee mang'uke qiyghanan:

- Hucoone t'abal ha'a?

16 Mang'vee eyhen:

- Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone ixhes, zak'le eyhelan, manbışe syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a?

17 Mane insanee eyhen:

- İnence apk'ıninbı. Zak'le manbışike «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsva» g'ayxhı.

Yusuf ayk'anna çocaaşiqar qihna. Mang'usqa manbı Dotanee gyabak'a.

18 Çocaaşik'le mana əq'ənançe qöo g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaaşe mana gik'asva q'arar hoole. 19 Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

- Haane, nyak'ıbı g'ecena qöövur! 20 Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşe qoduva eyhes. Manked g'ece, nen eyhenbıyiy mang'un nyak'ıbı.

21 Man xərne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxhımee, Yusuf manbışde xılence g'attixhana'asdemeeyhen:

- Qudoora mana gidek'as, 22 eb k'idyaa'as, vuşucar deşde cıgee sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen, saccu mang'uk sumoot'a.

Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaaşine xılence g'attixhan hı'ı dekkısqa qıkkəs.

23 Yusuf çocaaşısqa hirxhılymee, çocaaşe mang'une tanalin şen rangbınan kar ts'its'ı'ı g'eeşşen. 24 Vucur xhyan deşde k'oraleeqa g'uvoyxhar.

25 Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cıgeence qöon l'smı'ılybışın karvan g'eece. Manbışe devabışılqa alixxhı ədvıyatbı, balyzam, ətrıyatbı əlyhəəyiy man karbı Misırqa ikkees. 26 Yahudee çocaaşik'le eyhen:

- Şi çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançike hucoone hixharas?

27 Qudoora mang'uk sidyoot'as l'smı'ılybışıs massa heles. Nəxürçar mana yışda çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob.

Çocaaşe mang'une cuvabıl k'ırı ilıyxhen.

28 Maqa şen Midıyanğançe qöon kar massa helenbı hıpxhırmee, çocaaşe Yusuf k'oraleençe alqavhu l'smı'ılybışıs g'ane (20) nuk'rays massa hele. Manbışer Yusuf qıkkəkana Misırqa.

29 Ruven k'oraalısqa sark'ılymee, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'ıdecesse mang'uk divan qıtxhu cune tanalin qıt'axxa. 30 Qiyğa mana çocaaşısqa sak'ı eyhen:

- Gade şaa'ar deşor, həşde zı hucoone ha'as?

31 Manbışe Yusufun tanalınbıd alyat'u, q'ına gıvk'u eb ülyöoq'ə.

32 Qiyğale çocaaşe man rangbınan tanalin dekkısqa adı eyhen:

- Şak'le in avaykı, ilekke, man tanalin yığne duxaynee, deşxhee, dişene?

33 Dekık'le tanalınbı qıvats'ı eyhen:

- İn tanalınbı yizde duxaynbıvud! Mana bahalne həyvannın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur!

³⁴ Yaaq'ubee cune tanalinbı qıt'axxı, culqa palanbı alya'a. Mana duxayqa geer geşşu. ³⁵ Gırgın dixbı, yışba mang'us yik'bı heles savayle. Mang'us manbişil k'ırı alixhes diykkın, eyhen:

- Zı ahaleeqa duxayna ak' avqu ulyhəəs.

Mana duxayqa geer məxür geşşu.

³⁶ Mane Midiyanaşeer, Yusuf Misirne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39

Yusuf Potifarne xaa

¹ Yusuf Misirqa çıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misirğaçene Potifaree mana l'smı'ılybişike ileşşena.

² Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda ha'as həsilexhenaniy. Yusuf Misirğaçene xəring'une xaaniy axvana. ³ Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsilya'avud.

⁴ Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ikkekana hı'ı, cun gırgın karıd mang'une xıleqa quvu. ⁵ Mang'vee Yusufne xıleqa xaaniyiy karana xəbvalla quvuyle qiyğa, Rəbbe Yusuf-alla Misirğaçeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgıne karee Rəbbına barakat g'ooce giviyğal. ⁶ Mang'vee cun gırgın kar Yusufne xılyaqa qele, mang'une vuk'ulee otxhun-ulyodğuyule ğayrı medin vuççud eyxhe deş.

Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ıxha. ⁷ Sabara gah ilğevç'uyule qiyğa, xəring'une xhunaşşeyna Yusufuqa ul gıpxı eyhen:

- Qora zaka g'alixhe.

⁸⁻⁹ Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee məng'i'k'le eyhen:

- Zı inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ıxhay, nen ıxhay ats'a deş. Zı həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadın gırgın kar vale ğayrı yizde xıleqa quvu. Saccu ğu, cuna xhunaşşeva, qıdeele. Zı nəxüdnə məxdun qələsın he'e? Man he'ee Allahne ögeyir xənnə bınahee k'eyxhas!

¹⁰ Məng'ee man yiğis Yusufuk'le eyhe ıxha, Yusufusmee məng'i'ka ixhesır, g'alixhasır ikkan deşdiy.

¹¹ Yusuf sa yiğıl cune işiqar qihna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaaşike ar vuşucar ıxha deş. ¹² Məng'ee mana tanalıncıke aqqı «Zaka g'alixheva!» eyhe. Yusufne tanalinbı məng'i'ne xıle g'ali'ı g'aqa hexva. ¹³ Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufne tanalinbı cene xılevud g'ali'ı hixu, ¹⁴ məng'ee xaane insanaaşılqa onu'u eyhen:

- İlyaaake, vuşde xəring'vee şı tesser hee'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna ts'ir hav'u! ¹⁵ Yizda ts'ir g'avxhumee, mang'vee tanalinbı g'ali'ı g'aqa hixu!

¹⁶ Potifar xaaqa sak'alasmee, məng'ee Yusufun tanalinbı cesne havace.

¹⁷ Məng'ee adamiysıd akaran karbı yuşanı'ı, eyhen:

- Ğu inyaqa ariyne nukar cühüt'e, zı tesser he'esva zasqa ikkeç'u, ¹⁸ zı manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalinbıd g'ali'ı, g'aqa hixu.

Yusuf zindaneeqa araççe

¹⁹ Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hı'ı» cuvabbi g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. ²⁰ Yusuf aqqı zindaneeqa, paççahın avqvuynbı havaacene cigeeqa qele.

²¹ Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbeeyugvalla ha'a: zindanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. ²² Zindanne xəring'vee zindane avqvuyngirgınbı Yusufne xilyaqa qoole. Maa'ad ha'ane girgene işbışis Yusufeniyy xəbvalla haa'a. ²³ Yusufusqa quvuyne işbışide neñçikacar zindanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf girgın işbı uftanda ha'as həsiləxhenaniy.

40

Avqvuynbışin nyak'bi

¹⁻² Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Misirne paççahne insanaaşee, ulyoğan helenbışide xəring'veyiy gıney qecenbışide xəring'vee paççah qəllamışxhesin kar ha'a. ³ Manbı avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqıne zindaneeqa qoole. ⁴ G'aravulyçeeşine xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbışis k'ılvalla hee'ecenva.

Misirne paççahna ulyoğan helenayiy gıney qecena sabara gahna zindanee avxuyle qiyğa, ⁵ sa xəmdə manbışik'le curayn-curayn mə'nabınan nyak'bi g'eece. ⁶ Yusuf miç'eer manbışisqa qarımee, manbışe aq'vabı havaxanı'ı g'eece. ⁷ Yusufee cuka sacıgee xəring'une xaa, zindanee havaacene fironne insanaaşike qidghın ha'an:

– Nya'a g'iyına aq'vabı havaxanı'ı?

⁸ Manbışe mang'uk'le eyhen:

– Nyak'g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur.

Yusufee manbışik'le eyhen:

– Nya'a Allahee dişde ats'al hele, nyak' hucoova eyheniyva eyhesın? Hinnalan man zas yuşan he'e.

⁹ Ulyoğan helenbışide xəring'vee cun nyak' yuşan hı'ı eyhen:

– Zak'le nik'ek yizde ögee t'ımiləna tayang g'avcu. ¹⁰ Mane t'ımiləne tayangıl xheyible tübəyiy. T'ur qı'ğə-qı'ğə mançin t'et' g'avhu, t'ımlı aleyli'. ¹¹ Yizde xıle fironun k'olanıy vod, zı man ts'ets'ybı fironne k'oleeqa hoç'un, yicid fironusqa q'uvu.

¹² Yusufee mang'uk'le eyhen:

– Man in eyhen vodun: xheyible tübəə xhebillə yiğ eyhen vodun.

¹³ Xhebne yiğilə fironnee ğu zindaneençe qığavhu yisseyne işılqa sak'ala'as. Şenkiyn xhinne mang'us ulyoğan helena ixhes. ¹⁴ Hucoon ixhes, girgın kar yəqqı'lqa gitxhumeə, zı yik'el qale'e. Zas sa yugvalla hee'e, fironusne yizin do ağmış he'e. Zı ine zindaneençe g'attixhan he'e. ¹⁵ Zı cühüt'yaaşine cigeençe qöquna vor, inyayıd zı zindaneeqa gixhasın vuççud hı'ı deş.

¹⁶ Gıney qeceng'uk'le Yusufee nyak' yugvalis yuşan ha'a g'acu eyhen:

– Zak'leme nik'ek yizde vuk'lel oo xheyible ç'emç'e cagvarane gıneyna g'avcu. ¹⁷ Oğane ç'emç'ee fironusva hı'ıyn curayn-curayn gıney ixha. Mane ç'emç'eençis şit'yaaş k'ufarniy i'xiyxə.

¹⁸ Yusufee inəşüd eyhe:

– Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebillə yiğ eyhen vod. ¹⁹ Xhebne yiğilə fironnee ğu zindaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaaşed cis k'ufar i'xəs.

²⁰ Xhebone yiğile fironun yedike ıxhayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşis otxhun-ulyodğuy hele. Ulyoğan helenayiy gıney qecena zindaneençe qığav'u, cune insanaaşine hiqa qavayle. ²¹ Ulyoğan helenbışda xərna şenkiyn xhinne cune işilqa sak'ala'a, mang'veyid ögiylin xhinne k'ola fironne xileqa qele. ²² Gıney qecenabışda xərnar gıvayxanna. Gırgın kar Yusufıe uvhuyn xhinne eyxhe.

²³ Ulyoğan helenbışde xəring'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixanı'ına.

41

Fironuk'le g'acuyın nyak'bi

¹ Q'ölle sen ilğec'uyle qiyğa fironuk'le inəxdun nyak' g'ece: mana Nil eyhene damayne mıglek ulyorzul eyxhe. ² Dameençe yighible micagna tavulyına zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. ³ Mançile ğayrı dameençe meeb yighible qəlana, k'üvəna zer qığooç'e. Manbı atk'ın şenesa zerbışde k'ane damayne mıglek ulyoyzar. ⁴ Qəlaneyiy k'üvəna zerbışe yighible micagna tavulyına zer hööğəna. Mane gahıl firon nik'ençe muğur qexhe.

⁵ Mana meer nik'eeqa ark'iniys, medın nyak' g'ece: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una micagna sukena gıt'y (sunbul) ələə g'ooce.

⁶ Mançile qiyğa şargıne mıtsee gyotxhuniyn yighille k'üvən suken gıt'y aleyle. ⁷ K'üvəna sukunee gıt'yın yighible micagna gyavts'una sukuna gıt'y hööğəna. Manke firon muğur qexhe, man sa nyak' ıxhay ats'axhen.

⁸ Miç'eer mana suğotsuyng'a cusda ciga iveeke deşiy. Misirin nekke k'oran ək'elikan insanariy cadu ha'anbı mang'vee cusqa saa'a. Fironne manbışis cun nyak' yuşan he'eyid, manbışik'le ats'axhe deş man hucoo eyheniy. ⁹⁻¹⁰ Ulyoğan helenbışde xəring'vee fironuk'le inəxüd eyhe:

- Fironuk'le eyhesın cuvab zas həşde yik'el qadı. Sa yiğil firon it'umra cune nukaraaşılqa qəllamişxha, mang'vee zınar gıney qecenbışda xərnar g'aravulyçeeşine xəring'une xaane zindaneeqa akkya'a. ¹¹ Sa xəmdə yişde q'öng'uk'lesana curayn-curayn mə'nabınan nyak'bi g'ece. ¹² Maa'ar şakasana g'aravulyçeeşine xəring'una nukar, cühüt' cehiliyne. Nik'ek g'acuyınbı şı mang'us yuşanı'l. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yişin nyak'bi nen eyhenniyva mang'vee uvhuyn. ¹³ Gırgın kar mang'vee eyhəxüd ıxha. Zı yızde yisseyne işilqa sak'ı, gıney qecenar gıvarxınna.

¹⁴ Fironne Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankecar zindaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxhı, tanalınbı badal hı'l, fironusqa qarayle. ¹⁵ Fironne Yusufuk'le eyhen:

- Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ıxhay, şavussecad eyhes dəxi'yn. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuyınbı nen eyhenbiyyıva eyhes əxəvud.

¹⁶ Yusufıe inəxüd eyhe:

- Man zaken deş vod. Allahee fironus kara'əən alidğınıy qelesın.

¹⁷ Fironne eyhen:

- Zak'le nik'ek g'acuyın, zı Nil eyhene damayne mıglek ulyorzulyur.

¹⁸ Dameençe yighible tavulyına micagna zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. ¹⁹ Mançile qiyğa yighible geeb qəlana, hələle g'aaypxhına zer qığevç'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbı g'acu deşdiy. ²⁰ K'üvəneyiy qəlana zerbışee, yighible ts'eppa dameençe qığevç'una tavulyına zer opxhunna. ²¹ Tavulyun zerbı mançine vuxhnyaqa

atk'ineyid, mançin vuxhunbu mə'lim hidi'ynbı. Manbı nəxüdiy vod, həməxüdüd axuynbı. Manke zı muğur qıxha.

²² Qiyğə zak'le nik'ek in g'acu: sa sukune cucukeençe yighıble gyavts'una yugna sukena gıt'y alyabı. ²³ Mançile qiyğad yighılle şargıne mıtın gyoxhxhani'iyın k'üvən, q'əran sukun gıt'y aleyle. ²⁴ K'üvəne sukune gıt'yın yighıble yugna sukuna gıt'y hööğəna.

İn nik'ek g'acuyınbı, zı cadu ha'anbışis yuşanı'ynbı. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhana.

²⁵ Yusufee fironuk'le eyhen:

- Fironne nyak'bışe sa karake yuşana'a. Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. ²⁶ Yighıble tavulyına zeri yighıble yugna sukuna gıt'y yighılle sen eyhen vodun. Mane nyak'bışe sa karake yuşana'a. ²⁷ Mançile qiyğə qığevç'una yighıble k'üvənayıy qəlana zerıb, şargıne mıtsee gyopxhunna yighıble q'ərana sukuna gıt'yıb, yighılle sen eyhen vodun. Man yighılle senna mısvalla vuxhes eyhen vodun.

²⁸ Zas fironuk'le manvaniy eyhes ıkkən, Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. ²⁹ Sık'ınne gahıle Misir geed barakanan yighılle sen g'ığalas. ³⁰ Mançile qiyğə yighılle senna məxübnə mısvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylyna baraka mançin yik'el hivxanaa'as. Mısvalin nyaq'v q'əra qaa'as. ³¹ Mana mısvalla məxüb yı'q'ba lğevç'ıva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş. ³² Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyng'a, Allahee man kar hək'edad sık'ınne gahıle vuk'lelqa qalya'asınva eyhen ixha.

³³ Mançil-allar fironnee Misirne ölkayna xərna gıxhxhesda ək'elikanayıy ats'aalیکana insan t'abal he'ecen. ³⁴ Fironnee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhecen, Misir sav'uyne sukuke manbışe xhob'esda pay barakanane yighne senna see'ecen. ³⁵ Hasre manbışe mane yugne senbışe alyabına mana suk şaharbişee, fironnee əmr hav'uyn xhinne, see'ecen. ³⁶ Man sı'iyın gırgın kar Misirilqa qalesde yighne mıssine seniys ixhecen, ögiyle qööne mane yighne mıssine senee ölkeebınbı xhal hımabat'acənva.

Yusufun Misirna xərna ixhay

³⁷ Fironusiy cune insanaaşis mana fıkr yik'eençe vooxhe. ³⁸ Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen:

- İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana insan aveekesdane?

³⁹ Fironnee Yusufuk'le eyhen:

- Vak'le Allahee in karbı haxuxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun. ⁴⁰ Zı gu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırgıng'vee gu uvhuyn ha'as. Saccu zı paççah xhinne vale xərna ixhes.

⁴¹ Fironnee Yusufuk'le meed eyhen:

- Həşdiyle ilekke, zı gu bıkrıne Misirna xərna giyxhe.

⁴² Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanıke hı'iyın g'üvənən tanalınbı alı'ı, gardanılab k'ınəğəyke hı'iyın t'exa qalya'a. ⁴³ Fironnee mang'us cune daş'abışın qöd'esın hele. Qiyğab manbışile hiib əlyhəone cune insanaaşılqa əmr hav'u eyhen:

- Yəq' həvlecənva ts'ırbı he'e.

İnəxür fironnee Yusufuke Misirnacar xərna ha'a.

⁴⁴ Fironnee Yusufuk'le eyhen:

- Firon zı ixheyir, ğu ittevhu bıkrıne Misiree şavacad t'ub ı'ğviykaraa'as deş.

⁴⁵ Fironnee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhe-cenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıkrına Misirna ölkaycaaxhvas.

⁴⁶ Misirne paççahısnee, fironusnee işılqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebts'al (30) senniıy vod. Mana fironusse qiğeç'u, Misirvolle alycaxxvas ayk'an. ⁴⁷ Barakatnane yighne senee ç'iyeyn geed xətta kar aleylya'a.

⁴⁸ Mane barakatnane yighne senee Misiree alyadıyn gırgın kar Yusufee şaharbışeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe sı'ı, mane şahareeyid g'alyadaççe ıxha. ⁴⁹ Yusufee deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana çəpçəs dyooxheva çəbəqçə deş.

⁵⁰ Yusufus, mussın senbı qalesse, On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnate q'öyre dix uxu. ⁵¹ Mang'vee ts'erriyne duxayn do Menaşşe (*yik'el hixana'as*) gıxhxı eyhen:

- Man do zı mançil-alla gıxhxı, Allahee zı ts'its'ı'inbıyiy dekkın xav yik'el hixana'as hassırva.

⁵² Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayim (*barakatnana*) gıxhxı eyhen:

- Man do zı mançil-alla gıxhxı, zı mane cıgee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zı barakatnana hı'ı.

⁵³⁻⁵⁴ Yusufee uvhuyn xhinne, Misiree yighille barakatnan sen g'attıtıxın, yighille mussın sen giyğal. Missıvalla gırgıne cigabışee vooxhena, saccu Misirıl oxhanasın kar dena idıavxu. ⁵⁵ Misirne cəmə'ətın oxhanasın kar g'at'umee, manbı k'yokkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'ətik'le eyhen:

- Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e.

⁵⁶ Ç'iyeyn aq'vavollete missıvalla vuxha. Misir mısvalle geeb xəb qooxhe g'avcu, Yusufee suk sav'uyın cigabı aaqı, mançe Misirbışis suk massa hoole giyğal. ⁵⁷ Gırgıne ölkabışee it'umna mısvalle gibğılil-alla, gırgınəəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alivşes.

42

Yusufun çocar Misirqa abayle

¹ Yaaq'ubık'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbışik'le eyhen:

- Nyaa şu sana-sang'uqa ilyaaka avxu? ² Zak'le g'ayxhuyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şı xhal hapt'as.

³ Yusufna yits'iyre (10) çoc suk alivşesva Misirqa havayk'an. ⁴ Saccu Yusufna çoc Benyamın Yaaq'ubee çocaşika g'ıxele deş. Mana çəyq'əna Benyamınık sayid sa kar eyxheva. ⁵ Kana'anaşşine cigabışee mısvalybıva, suk ulyooşenbışika İzrailin dixbıb abı vuxha.

⁶ Yusuf bıkrıne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abıyng'a mang'une ögiyl ç'iyelqame k'yobzuriynbı.

⁷ Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum qıvats'eeyib, qıvdyats'inçılqa hadaççe. Manbışika mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbışike qiğhanan:

- Nençene şu abı?

Manbışe eyhen:

- Kana'ane ölkeençe, otxhanan kar alivşes.

⁸ Yusufuk'le cun çocar qıvaats'anbı, çocaaşik'lemee vuc qıvats'ı deş.

⁹ Yusufus cehilyang'a çocaaşine hək'ee g'acuyın nyak'bı yik'el qadı, manbışik'le eyhen:

- Şu casusarıb, ölkayn it'um hidi'iyın cigabı ats'axhxhesıb abı!

¹⁰ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- De'eş, yişda xərna, yiğın g'ular otxhanan kar alişşes abı. ¹¹ Yişın gırgınbı sang'un dixbı vob. Yiğın g'ular qopkuyn insanar vob, şi casusar deş vob.

¹² Yusufee manbışik'le eyhen:

- De'eş, şu abıynbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyın cigabı!

¹³ Manbışe eyhen:

- Şi yiğın g'ular yits'ıq'öyre (12) çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yişda k'ınna çoc dekkine k'ane vor, manasar xəəqa-ç'iyeeqa ixha.

¹⁴ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Gırgın kar zı şok'le uvhuyn xhinnevud, şu casusarıb! ¹⁵ Zı şu inəxüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'in g'ıysar, vuşda k'ınna çoc inyaqa ittyareene, şosse inçe əlyhəəs vəəxəs deş. ¹⁶ Vuşda sa g'axile k'ınna çoc ayrecen, avxuynbıb inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesın şu eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'in ixhecen, şu casusarıbva!

¹⁷ Yusufee manbı xhebille yiğna zindanee havaacı. ¹⁸ Xhebıd'esde yiğıl Yusufee manbışik'le eyhen:

- Zı Allahıle qəyq'ənna: zı uvhuyn he'eene, şu üç'übba aaxvas. ¹⁹ Şu qopkuyn insanarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbışemee xaa'ab mıssıba avxuynbışıs suk vukkeecen. ²⁰ Qiyğa vuşda k'ınna çoc zasaq ayre. Məxüd zak'le ats'axhxhesın, şu eyhenbı hək'enbiyee, deşxhee dişee. Mançika şunab hapt'ıyke g'attıvxhanasınbı.

Mançıs çocaaşe ho'ova eyhe. ²¹ Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

- Hək'ebab şi çocus hı'iyınçına caza vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk qıtxhuyn divan g'acu, şi mang'vee uvhuyn hı'ı deş. Mançıl-allad yişde vuk'lelqa in divan adı.

²² Ruvenee manbışik'le inəxüd eyhe:

- Zı uvhu dişdiy gadeys pisvalla humaa'a, şumee zal k'ırı alıxhxı deş. Həşdeb şi mang'une ebal-alla caza ts'its'aa'a.

²³ Çocaaşik'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı ilıyxheva. Mana manbışıka sak'ala'ang'une kumagıkva yuşan ha'a ixha. ²⁴ Yusuf çocaaşısse şaqana ark'in, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'l, manbışıka gaf haa'a. Çocaaşine yı'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbışik'le g'eece-g'eece iyt'alna.

Çocar Kana'aneeqa siviyk'al

²⁵ Yusufee əmr haa'a manbışın balagbı sukun gyats'e'e, co adıyn nuk'rad conecad balagbışeeqa gıxhxhe, yəqqı'sıd oxhanasın kar hele. Həməxüdüd ha'an. ²⁶ Çocaaşe suk əməleesılqa alıvxhu, mançe avayk'ananbı. ²⁷ Manbışde sang've xəm g'aahane cıgee əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'eece.

²⁸ Mang'vee çocaaşik'le eyhen:

- Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yizde balageevud.

Manbışın yik' aqqaqqa, qəpq'ı'n sana-sang'uk'le eyhen:

- Şak Allahee hücooyiy hı'ı?

²⁹ Manbı dekkine k'anyaqa Kana'anne cigabışeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadıynbı inəxüd yuşan ha'a:

30 – Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'ı. Mang'uk'le həməxüd ats'axhxha, şı menne ölkayn casusarniyxan. 31 Şımee mang'uk'le uvhuyn: «Şı qopkuyn insanar vob, casusar deş. 32 Şı yits'ıq'öyre (12) çoc sa dekkın dixbı vob. Sa yışda çoc xəəqə-ç'iyeəqa ixha, k'ınna yışda çocur Kana'anne cigabişee dekkıne k'ane vor». 33 Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu qopkuyn insanar vuxhay inçike ats'axhxhes: çocaaşına sa yizde k'ane g'alərçe, şunab xizanbı missıvalıke g'attixhan haa'as suk alyapt'ı hudoora. 34 Mançile qiyğar k'ınna çoc zasqa ayre. Manke zak'le ats'axhxhesın şu casusaraye deşxhee, qopkuyn insanare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa quvu, zı ine cigabişee iviykarasiy kar alişşes şosqa hassarasın».

35 Balagbı haç'a'ang'a çocaaşik'le con nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Cocarıb cona dekkır nuk'rabı g'acu qəvəyq'ənanbı. 36 Yaaq'ubee manbışik'le eyhen:

– Şu zı dixbışkəna hı'ı! Yusufır deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qıkkəkka! Man eyxhen gırgın zak eyxhe!

37 Ruvənee dekkık'le inəxüd eyhe:

– Ğu mana yizde xıleqa qele, zı mana vasqa sak'al ha'asda. Zı mana vasqa sak'al hıde'eene, yızda q'öyursana dix gyapt'e.

38 Yaaq'ubee eyhen:

– Yızda dix Benyamin maqa şokasana ı'qqəs deş. Yizde xhunaşşeyke Raahıleyke sa hamana axu, mang'una çoc qık'una. Sayıd mang'une vuk'lelqa yəqqə sa kar qadeene, zı q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa alyhəəs.

43

Misireeqana q'öb'esda safariy

1 Kana'anaşıne cigabişee mısvalyby geedniy qeetxha. 2 Çocaaşee Misırğanee abına suk opxhun g'apt'ımee, dekkee manbışik'le eyhen:

– Havak'ne şas sık'ınin oxhanasın kar alişşe.

3 Yahudee mang'uk'le inəxüd eyhe:

– Şene insanee şas yugda g'ayxhı'ıyn, yizde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene. 4 Ğu çoc şaka g'axuvuynxhiy şı hapk'ın vasın otxhuniy iləşşeyiy. 5 Ğu mana g'ıxdevee, şı maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc ittyare yizde ulesqa qımaale.

6 Manbışde dekkee İzraılee eyhen:

– Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişısne şu şene insanık'le uvhu şoqa sayır çoc vornava?

7 Manbışe eyhen:

– Mane insanee yışdeyiy yışde xizanbışde hək'e geed qıdghınbı hı'ı: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şınad mang'une alıdghınıybışıs cuvabniy qele. Nya'a yışde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ixhay?

8 Yahudee dekkık'le İzraılik'le eyhen:

– Gade g'aykke, şı alyhəəs. Ğunar, şınab, uşaxarıb hıdyapt'ı manke üç'übbə aaxva. 9 Zı mang'ul-alla vas cuvab qeles, Ğu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qıdyaree, yıgne ögiyl ulyozar hıde'ee, zı yıgne ögiyl qık'asmee vuk'ul avqa ixhes. 10 Şı vaxt ılıdıyavhunaxhiy, həşdilqasse q'öneyəqees hapk'ın qabı vooxheyiy.

11 İzraılee eyhen:

- Mennəxüd dexhexhenee, şu in kar he'e: q'oç'ebışeeqa ine cigayne inette yugne meyvabışike, qiyğale xhinne balyzam, sık'ının itv, ədvıyat, ətrıyat, püste, badam s1'ı mane insanıs pay xhinne ikkee. ¹² Q'öd şene ögiylinne nük'ra aleet'e. Balagbışeead y1'q'əlqa qadıyn nük'rad ikki vuşde xıleka sak'ale'e, sayıb manbı balagbışeeqa yugba ilydyaakı vooxhe. ¹³ Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le. ¹⁴ Gırgın əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenasa çociy Benyamın şoka xaaqa savaak'alas havaasrecen. Zınar uşaxarşikena ixhexhee, hasre ixhecen.

¹⁵ Çocaaşe Benyamınır, paybıd, q'öd şenimen nük'rad alyat'u hamanke-cab gyabak'anbı yəqqı'lqa. Misırqa hipxhır manbı Yusufusqa qavayle. ¹⁶ Yusufuk'le Benyamınır manbışika sa cigee g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen:

- İn insanar yızde xaaqa quvku, həyvan gyuvk'u ç'əra qee'e, manbışe zaka y1'q'ı'hiyn karbı oxhanas.

¹⁷ Mane insanee Yusufee cuk'le nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an: man insanar quvkekkanbı Yusufne xaaqa. ¹⁸ Manbışe co Yusufne xaaqa quvkekka va qəp q'ı'n eyhen:

- Şene ögiyl balagbışee sak'alı'ıyne nük'ral-alla şı quvkekka. Mang'us şalqa xıl g'ot'alas, şale gəmxha əməler g'ayşu, şake nukarar haa'as vukkan.

¹⁹ Manbı xaaqa əkkəne cigee Yusufne xav vuk'lek ikkekang'usqa qeepxha inva eyhe:

²⁰ - Yişda xərna, şı şene ögiylib otxhanan kar alişşes abıynbınıy. ²¹ Şı xəmdə aaxvane cigee balagbışın ghalybı aaqıyng'a, gırgıng'uk'le cun nük'ra nəxüdiy vod k'ıl qidexha balagne ad iveeke. Həşde man şı yişde xıleka y1'q'əlqa sak'ala'a. ²² G'ıynıysın otxhuniy alişşesınıd şı nük'ra curayda adı. Şen nük'rad şavaame yişde balagbışeeqa gıxhxı, ats'a deş.

²³ Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen:

- Gırgın çine cigal vod, qıməəq'ən. Vuşdeyiy vuşde dekkıne Allahee man nük'ra vuşde balagbışeeqa gıxhxı. Şu şene ögee adıyn nük'ra zasne vod.

Qiyğaler Şimon manbışısqa qığayhe. ²⁴ Mane insanee çocar qavaylenbı Yusufne xaaqa. G'elybı hoğalasin manbışıs xhyaniy əməleeşısın yemud helen. ²⁵ Çocaaşik'le uvhuıyng'a co Yusufuka y1'q'ı'hın kar maa oxhanasva, manbışe mana qalesse con paybı qığa'anbı.

²⁶ Yusuf xaaqa qarımee, manbışe co adıyn paybı hagu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı. ²⁷ Yusufee manbışike qıdghın ha'a:

- Co nəxübiyva? Şena şu eyhena vuşda q'əşda dek nəxürneva? Meernaneva həşde?

²⁸ Manbışe eyhen:

- Yiğna g'ul, yişda dek meerna, yugra vor.

Manıd uvhu Yusufne ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı. ²⁹ Yusufee ul alıvk'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamın g'acu eyhen:

- Şena şu zak'le eyhena k'inna çoc haynane?

Qiyğa Benyamınk'le eyhen:

- Dix, Allahee vas yugun helen.

³⁰ Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giyğal, geşşuy qadayle. Mana ek'ra qığəç'e, cune gozeeqa ark'ın yugra geşşena. ³¹ Yusuf aq'va hodğul qığəç'e. Mang'vee geşşuy aqqı əmr' haa'a:

- Otxhuniy qalle.

³² Otxhuniy mang'us curayda, çocaşis curayda, mang'uka kar otxhanne Misirbısis curayda qadayle. Misirğançenbıssıse Cühüt'yaaşika sacıgee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misirğançenbı həlyvəyq'ənanbıniy. ³³ Yusufne ögiyl çocar senbısis sik'ı çičiqab qıhna gyuv'araa'a. Manbı sana-sang'uqa ilyaakı mattebahxenbı. ³⁴ Yusufne ögiylıne otxhuniy-bışike manbışısda pay curaa'ana. Saccu Benyamınna pay mansanbışde paybışile xhoniyyəqıee xəppa vuxha. Məxüd manbışe mang'uka yugda otxhun-ulyoğan.

44

Avguna kasa

¹ Yusufee cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a:

- İne insanaaşın balagbı cosse qıkkes əxəsdemeene otxhuniyka gyats'e'e. Co adıyn nuk'rad conecad balagbışde ghaleeqa gıxhxhe.

² Yızda nuk'rayna kasamee k'ining'une balageeqa vucee sukuke quvuyne nuk'rayka sacıgee gıvxhe.

Şəng'vəe gırgın Yusufee uvhuyn xhinne ha'a.

³ Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleşika sacıgee yəqqı'l aa'anbı. ⁴ Manbı şaharlee geeb əq'əna qəpxha deşdiy, Yusufee xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a:

- Ek'ra oza qıxha mane insanaaşıqqa qıhna hoora, avarq'ilymee manbışik'le eyhe: «Nişil-allane şü yugvalis pisvalla hav'u? ⁵ Nişil-allane yızde xəring'una nuk'rayna kasa qöpqu? Mang'vəe mançe ulyoğan, falika ilyakka. Şü qotkuda hı'ı deş!»

⁶ Xav vuk'lek ikkekana manbışıqqa avarq'ıl cuk'le uvhuyn manbışılqa hıxhara'an. ⁷ Çocaaşə mang'uk'le eyhen:

- Nişil-allane yişde xəring'vəe məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşısse məxdun kar ha'as əxəye! ⁸ Şak'le balagbışee aveykiyn nuk'rad Kana'annee cigabışençe sak'alı'ı vas qadı. Nişil-allane şü xəring'üne xaançe k'inəğəyiy nuk'ra qöqəs? ⁹ Hasre man kar şavusneyiy aveeykı, mana insan gik'ecen, avxuynbıb xəring'us nukarar vuxhecen.

¹⁰ Mang'vəe eyhen:

- Şü yugda uvheeyid, hasre inəxüd ixhecen: man kar şavusneyiy aveeykı mana yızda nukar ixhecen, mansanbışıl bınah aaxvas deş.

¹¹ Çocaaşə zarada balagbı gyaqqı çin ghalybı aaqa. ¹² Xav vuk'lek ikkekang'vəe xəring'ule gırgıl k'ining'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyamınne balagee iveeke. ¹³ Çocaaşə cok qıtxhuynə divanuke tanalınbı qı'taxxa'a. Qiyğa əməleşılqa karıd alıxhxı siviyy'alanbı şahareeqa.

¹⁴ Yahud çocaaşika sacıgee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahıl Yusuf xaa eyxhe. Manbı Yusufne ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbı. ¹⁵ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Şü hı'ıyn hucoone? Şok'le ats'a dışdiy, zına xhinnəna insan falika ilyakkıme gırgın g'ecen?

¹⁶ Yahudee eyhen:

- Şi xəring'uk'le hucoovane, nənvane eyhes? Nəxübne şü qopkuynbı xhinne haagvas? Allahee şü hav'una bınah haagva. Həşde şınab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe.

¹⁷ Yusufee eyhen:

- Zı məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveeykı mana yızda g'ul ixhes, mansanbıb qı'dəpq'ı'n dekkısqa savk'le.

¹⁸ Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen:

- Yızda xərna hucoone ıxhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Ğu firon xhinnena insan ixheyir, ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe. ¹⁹ Şenke xəring'vee g'ulaaşike qiyghınnıy: «Şoka dek, çoc vornane?» ²⁰ Şi manke xəring'uk'le uvhuynniy: «Şaqa sa q'əşda dek vorna, cuqar çəsvalee ıxhana sa k'ınna dix vor. Mang'una çoc qik'una, cune yedine dixbışike mana sa axu, dekkısır mana geer ıkkın».

²¹ Manke ğu yiğne g'ulaaşik'le uvhuynniy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces». ²² Şınad xəring'uk'le uvhuynniy: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qik'asda». ²³ Ğumee yiğne g'ulaaşik'le şak'le uvhuynniy: «K'ınna çoc ityareene, sayıb yızde ulesqa qımaale».

²⁴ Yiğne g'ulusqa, yişde dekkısqa sapk'ıllıng'a, yişde xəring'vee uvhuyn mang'us yuşanı'ıyn. ²⁵ Yişde dekke uvhuyn: «Meeb havak'ne şas sık'ınin otxhuniy alişşu alle». ²⁶ Şımee uvhuyn: «Vüqqəs vəəxəs deş. Saccu yişda k'ınna çoc şaka i'qqəxhee, şasseb maqa vüqqəs vəəxə. Şasse şeng'usqa qeepxhes vəəxəs deş, k'ınna çoc şaka dexheene».

²⁷ Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yızde xhunaşşee Raahılee zas q'öyre dix uxu. ²⁸ Sa dix yızde k'anençe ark'ın sak'ı deş, zınad uvhuyn: hək'ərar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ıxhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş. ²⁹ Şu inasa dixır alıart'vee, mang'uned vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yızda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees».

³⁰ Həşde şassee yiğne g'ulusqa yişde dekkısqa savaak'ılas vəəxəs deş. Mana mang'us geerxe ikkiykanna. ³¹ Mana gade şaka g'ıdecveene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşee dekkına cagvarana uts'urun gıavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees.

³² Yiğna g'ul eyxhena zımee, dekkıs cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ıxhes». ³³ Hucoone ıxhes, hasre gadeyne cıgee xəring'us g'ul xhinne zı axvas, gader çocaaşika sark'ıl hooracen. ³⁴ Mana dena, nəxürne zı dekkısqa əlyhəəs? Havaasre zak'le dekkına vuk'ul uts'uruka g'umoocecen!

45

Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhe

¹ Yusufusse öörxəs dəxhi' nukaraaşılqa ts'ir üvxiyxə:

- Ğırgınbı yızde k'anençe qıgeepç'e!

Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhemee manbışde k'ane vuşucar deşdaniy. ² Mana məxür axtıra geşşe giyğal, misirğançenbışik'le man g'ayxı fironne xaane insanaaşis yuşan ha'a. ³ Yusufee çocaaşik'le eyhen:

- Zı Yusuf vorna! Yızda dek meernane?

Çocaaşisse mang'us alidghıniy qeles əxə deş, hucoome eyhesınbı manbı aaxvanbı. ⁴ Yusufee çocaaşik'le eyhen:

- Zasqana qeepxhe.

Manbı cusqana qeepxamee, eyhen:

- Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zı vorna. ⁵ Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl hımaa'a. Allahee vuşda i'mı'r havaacesva zı şole ögee inyaqa yəqqı'l hı'ı. ⁶ Q'ölle sen ıxha ine cigabışee mısvalya zı gidğılna, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşılıy ıxhes deş. ⁷ Allahee zı şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attıvxhanav'u, ç'ıyeyne aq'val havaacesva g'axuvu.

⁸ Mançil-allar zı inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hı'ı. ⁹ Zaraba dekkısqa apk'ın mang'uk'le eyhe, dix Yusufee hayin vod eyhe: «Allahee zake Misir vuk'lek vukkekana hı'ı. Nimeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora. ¹⁰ Ğu Misir Goşen eyhene cıgee axvas. Ğunar, yiğın kulyfatbıb, yiğın nevabıb, çavra-vəq'əd, yiğın gırğıncad kar zas k'ane ixhes. ¹¹ Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheene, Ğunayiy yiğna xızan, çavra-vəq'ə dağamiyvalee vuxhes. İnçile qiyğab xholle senna mısvalla vuxhes». ¹² Zı, Yusuf vorna şoka yuşana'ana, şok'led, yizde çoc Benyamınk'led man g'ecen. ¹³ Misir zı nəxriy ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mançına gırğınçına gaf yizde dekkıs hav'u, mana ek'ra zasqa ayre.

¹⁴ Yusufee cuna çoc Benyamın xhulibişeeqa sı'mee q'öyursana gyaaş giviyyəğal. ¹⁵ Qiyğa mang'vee avxuynə çocaaşısíd ubbabi hı'ı, geşşe-geşşe manbı xhulibişeeqa sav'u. Qiyğale çocaaşe mang'uka meeb gaf hav'u.

¹⁶ Yusufun çocar abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hiviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbı. ¹⁷ Fironee Yusufuk'le eyhen:

- Çocaaşık'le eyhe inəxüd he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alixhxı Kana'anne cigabişeeqa hudooracen. ¹⁸ Qiyğab dekkır, xızanıb ana zasqa ablecen. Zı şos Misirin gırğınçile yugun cıga heles. Şunad ma'ad alyadıyn gırğınçile yugun kar oxhanas».

¹⁹ Sayid manbışik'le eyhe: «İnəxüd he'e: dekkısınıy vuşde xhunaşşeesısın, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançe alyaat'u, gırğınbı inyaqa qudoora. ²⁰ Maa'ad axuyn vuşun kar qımiykan, Misireedın gırğınçile yugun kar vuşun ixhes».

²¹ İzrailyne dixbişe həməxüdid ha'an. Yusufee fironee əmr hav'uyn xhinne manbışısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhuniyíd helen.

²² Manbışde gırğın'us sa tanalınbı hele, Benyamınsmee xholle tanalınbiyiy xhebid vəş nuk'ra hele. ²³ Yusufee dekkısıva Misirin gırğınçile yugun kariy suk, gıney yəqqı'sın oxhanasın alixhxına g'able (20) əməle g'uxoole. ²⁴ Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee manbışik'le eyhen:

- Yəqqı'l uğmooda.

²⁵ Manbı Misirğançe qığəepç'ı Kana'anne cigabişeeqa dekkıne Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, ²⁶ mang'uk'le eyhen:

- Yusuf meerrı, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnəvur!

Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbişe uvhuynçılqa hayexhe deş. ²⁷ Yusufee uvhuyn gırğın çocaaşe dekkıs yuşana'an. Vuc ikkees Yusufee g'axuviyn daşk'abı g'acumee, Yaaq'ubun yik' cıgeeqa qaylen.

²⁸ İzrailee eyhen:

- Həşde zak'le ats'axhxhayn yızda Yusuf meerrı! Zak'le mançile yugun medin hucoone g'ayxhes! Hasre qık'asse sa hark'ın mana g'aces!

46

Yaaq'ubun Misirqa hark'ınıy

¹ İzrailee cuka vodun gırğın sı'l, yəqqı'lqa gexha. Mana Beer-Şeveeqa hirxhıl cune dekke İsaq'ee ı'bəədat ha'ane Allahus q'urban ablyaa'a.

² Xəmdə Allah İzrailis gyagu mang'ulqa onuiyn:

- Yaaq'ub! Yaaq'ub!

Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe.

³ Allahee eyhen:

- Zı Allah vor, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ana Allah. Misirqa ı'qqəs qı'məyq'ən, Zı vake maa'ad xədn millet g'alya'as. ⁴ Vaka Misirqa Zınar ı'qqəsda. Qiyğar yı'q'əlqa Zıcar ğu meer qalesda. Ğu qek'ang'a Yusuf yiğne k'ane ixhes.

⁵ Yaaq'ub Beer-Şevəençe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbışe dekkır con uşaxarıb, yedarıb fironəe Yaaq'ubulqa g'axuvuyne daşk'abışeeqa gyav'u quvkekka. ⁶ Yaaq'ubeeiy cune dixbışe çavra-vəq'əyiy, Kana'anne cigabışee co hı'ıyn gırgın kar sı'ı Misirqa qavayle. ⁷ Mang'vee cuka Misirqa dixbı, yişba, nevbı, gırgına cuna xızancab alyapt'ı ayk'an.

Yaaq'ubuke (İzrailike) g'abıynbı

⁸ Misirqa İzrailika sacıgee cun dixbıyiy dixbışike g'abıynbı qavayle. Misirqa qabıynbışın do bı inbı vod:

Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven.

⁹ Ruvenın dixbı:

Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi.

¹⁰ Şimonun dixbı:

Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar sayır Kana'anğançene zə'ıfayke ıxhana Şaul.

¹¹ Leviyn dixbı:

G'erşon, Qohat, Merari.

¹² Yahudun dixbı:

Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkee habat'anbı. Peresin dixbı: Xetsron, Xamul.

¹³ İssaxarın dixbı:

Tola, Puvva, Yov, Şimron.

¹⁴ Zevulunun dixbı:

Sered, Elon, Yaxle'el.

¹⁵ Şenbı Leays Yaaq'ubıke vuxhayn uşaxarniy vob. Leayee manbıyiy yiş Dına Paddan-Aramee vuxu. Leayeyn dixbı, yişba, nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee xhebts'ale xhebiyre (33) insan ıxha.

¹⁶ Qadın dixbı:

Tsifyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli.

¹⁷ Aşerin dixbı:

İmna, İşvah, İşvi, Beria sayır manbışda yiçu Serax.

Berianın dixbı: Xever, Malkiel.

¹⁸ Zilypanın Yaaq'ubıken dixbı, yişba, nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yits'iyixhalle (16) insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Leays nukar xhinneniy hiyvı.

¹⁹ Yaaq'ubne xhunaşşeyn Raahıeyn dixbı:

Yusufiy Benyamin.

²⁰ Yusufus Misirne On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnatee, Menəşşeyiy Efrayim donan q'öyre dix Misir vuxu.

²¹ Benyaminın dixbı:

Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppim, Ard.

²² İna yits'ıyoq'var (14) insan Yaaq'ubuniy Raahıeyn dixbı, nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhe vooxhe.

²³ Daniyna dix:

Xuşim.

²⁴ Naftaliyn dixbı:

Yaxtsel, Guni, Yetser, Şillem.

²⁵ Bilyhanın Yaaq'ubiken dixbiyyı neva bı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yıghıyre (7) insan eyxhe. Lavanee mana cune yışseys Raahıleys nukar xhınnenıy hıyvu.

²⁶ Yaaq'ubne dixbışde xhunaşşeeşile ğayrı, Misırqa mang'uke g'arına yıxhts'ale yıxhıyre (66) insan qarı. ²⁷ Yusufus Misır q'öyre dix ıxha. Yaaq'ubne xızanee Misır yıghts'al (70) insan eyxhe*.

Yaaq'ubık'le Yusuf g'ece

²⁸ Goşenqa əlyhəəna yəq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiqa Yusufusqa Yahud g'ıxele. Manbı Goşenisqa hıviyxharmee, ²⁹ Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkıne İzrailıne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhulıbışeeqa sı'ı lıkke geşşena. ³⁰ İzraılee Yusufuk'le eyhen:

- Ğu yugra g'acu, həşde zasse qık'as əxə.

³¹ Yusufee çocaaşık'leyiy dekkıne xızanık'le eyhen:

- Hasre həşde fıronusqa hark'ın eyhes, Kana'anne cigabışee eyxhena yızda dek, çocar cone xızanbışika sacıgee zasqa abı. ³² Manbı çobanar vob. Mançıl-allab manbı cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka sacıgee qabı. ³³ Fıronee şu qopt'ul qiyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?»

³⁴ Şnad eyhe: «Şi, yiğın g'ular, yişin dekkar xhinne, k'ilybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee Goşen şos cıga heles. Misırğançenbıb çobanaaşile həlyvəyq'ənvə, şos man cıga helesin.

47

¹ Yusuf fıronusqa hark'ın mang'uk'le eyhen:

- Yızda dek, çocar cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne ölkeençe inyaqa Goşenqa qabı.

² Qiyğa mang'vee çocaaşike xhoyre g'əxi' fıronusqa abı. ³ Fıronee Yusufne çocaaşık'le eyhen:

- Hucoonexhe haa'an?

Manbışe fıronuk'le eyhen:

- Yiğın g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob. ⁴ Şi inyaqa qabıynbı Kana'anne ölkee it'umun mısvalyby gidğılva, yiğne nukaraşısın çavra-vəq'ə uxhiyxhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, şı həşde Goşen aaxvas havaasre.

⁵ Fıronee Yusufuk'le eyhen:

- Yiğna dekkıy çocar vasqavub abı. ⁶ Misır vas ıkkanan cıga g'əyxhe: dekkısiy çocarşıs ine cigayne gırgıncıle yugne cigee cıga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışın yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbınbı yızde çavra-vəq'əyqa ilyaakecen.

⁷ Yusufee cuna dek Yaaq'ub fıronusqa arayle. Yaaq'ubee fıronus xayır-düə hoole. ⁸ Fıronee mang'uke qiyghanan:

- Vaqa xhulelle senne vod?

⁹ Yaaq'ubee fıronus inəxdun alidğhınıy qele:

- Yızde ı'mı'ren vəşşe xhebts'al (130) sen zı inyaa-saa hı'ı. Yızda ı'mı'r k'ilyba, dağamba vuxha. Dekkaaşe menəəng'ə hı'ıyn senbımeeıyb xılıyba vuxha deş.

¹⁰ Yaaq'ub fıronus xayır-düə huvu ayk'anna.

* 46:27 46:27 Mana yıghts'al insan Yaaq'ubıy Yusufub qəbəqqəxhee vooxhe.

¹¹ Yusufee fironnee uvhuyn xhinne ha'a, dekkısdıyiy çocaaşısda cıga Misir qaa'a, manbışıs gırgınçile yugun Ramses eyhene cıgeençe cıga hele. ¹² Sayıd Yusufee dekkısın, çocaaşısın otxhunıy xızanbışıs sİK'ı havace.

Mısvalybınang'a Yusufee Misirıs xəbvalla haa'a

¹³ Mısvalla manınee geeb qooxhe, ç'ıyeyne aq'val otxhanan kar ivdeeke gıyğal. Misirınıy Kana'anın cəmə'ət mısvalıne xılence vuççud dena aaxva.

¹⁴ Yusufee Mısureneyiy Kana'anne insanaaşıs suk massa huvu maadın gırgın pılbı fıronus sa'a. ¹⁵ Misirneyiy Kana'anne insanaaşın gırgın pılbı g'att'uyng'a, gırgın mısrğançenbı Yusufusqa abı eyhen:

- Şas gıney hele. Nişil-allane şı yığne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbı g'attuyınbı.

¹⁶ Yusufee eyhen:

- Vuşun pılbı g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zı şos mançine cıgee gıney heles.

¹⁷ Manbışe Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'ə, əməler ha'aykı adayle. Yusufee mane adıyne həyvanaaşıke gıney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüd manbışde həyvanaaşıke gıney badal ha'a. ¹⁸ Man sen ilğeç'umee, manbı Yusufusqa abı eyhen:

- Vak'le ats'an, şaqa pıl deşin, yişin həyvanarid vas ıxha. Şaqa yişde xəring'unemee tanbışileyiy cıgabışile ğayrı vuççud axu deş. ¹⁹ Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakınıd yişde cıgabışıkınıd ıxhes? Şas, yişde cıgabışılıy şal-alla gıneyl hele. Havaasre şı fıronus nukarar vuxhes. Hucoone ıxhes, şas sayıd toxumbı hele. Manke şınab hapt'as deş, yişin cıgabıd sahrılqa sak'alas deş.

²⁰ İnexüd Yusufee gırgın Misirın cıgabı fıronus ileşşe. Mısvalybışıl-alla gırgıne Mısrğançenbışe con cıgabı massa hele. Məxüd Yusufee Mısrğan gırgın cıgabı fıronne doylıqa alğa'a. ²¹ Mısureene gırgıne insanaaşıke Yusufee fıronus g'ular haa'a. ²² Fıronee kaahınaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışın cıgabı ilydeşşe. Mana vucee qoolena hək' manbışde otxhunıys g'ıviyxhar vuxha. Mançıl-allad kaahınaaş con cıgabı massa hele deş.

²³ Yusufee milletık'le eyhen:

- Həşde şunab, vuşun cıgabıd zı fıronus alişşu. Haane toxum, alyapt'ı ooze. ²⁴ Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fıronus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasıy ooxhanas, şosiy vuşde xızanbışıs vuxhacen.

²⁵ Manbışe eyhen:

- Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şı hapt'ıyke g'attivxhan hav'u. G'iyınyke şaqa şı fıronun g'ular vob.

²⁶ Yusufee ezu alyadıynçına xhonçuna sa pay fıronus qevleva Misirne cəmə'ətıs q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahınaaş ezu alyadıynçına xhob'esda pay fıronus qıdyoole vuxha. Məxbına q'aanun Misir g'ıynab vobna.

Yusufee dekkıs cuvab hele

²⁷ İzrailyna nasıl Mısureene Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe.

²⁸ Yaaq'ub Misir yits'ıyıghalle (17) senna axva. Mang'vee vəşşe yoq'ts'ale yıghulle (147) sen hı'ı. ²⁹ İzrailyna qık'asda gah k'ane qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen:

- Vas zı ikkanxhee, xıl yizde bıdık avqa gıxhxı k'in g'assır cuvab hele: zas yugvalla hee'e, yızda nyaq'v Misir hımaa'a. ³⁰ Zı qık'uyng'a Misirğançe qıkkee, yızın dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar maa'ar k'eyxhe.

Yusufee mang'us inəxüd cuvab qele:

- Zı, ğu nəxdıy eyhe həməxüdüd ha'asın.

³¹ Mang'une cuvabıs dekke eyhen:

- Zas k'in g'assre.

Mang'veeyid k'in g'iysaran. İzrail vuc g'alirxhuyme karane vuk'lek qırzıl Allahıs düə haa'a.

48

Yaaq'ubee Efrayimisiy Menaşşeeys xayir-düə huvu

¹ Sabara gahbı ilğeeç'umee Yusufuk'le uvhuyn:

- Dek ik'arır.

Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşşeyiy Efrayim cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqqı'lqa gexha.

² Yaaq'ubus xabar g'uxoole:

- Haane yiğna dix Yusuf vasqavur ı'qqə.

İzrailik'le man g'ayxı, gucuka vuc g'alirxhuyme tülee'ar giy'ar.

³ Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen:

- Gırgın əxəna Allah Kana'anne cigeene Luzee zas dyagu xayir-düə

huvu, ⁴ inəxüd uvhu: «İlekkende Zı yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxaa'asda, vake xədn xalq' g'alya'as. Vale qiyğad vake g'abıynbışıs man cigabı hammaşıs heles».

⁵ Həşdiyle q'öyre yiğna dix, zı inyaqa qalessə, Misir yedike vuxhaynbı yızınbı vuxhes. Efrayimiy Menaşşe, Ruveniy Şimon xhinne yızınbı vuxhes.

⁶ Manbışile qiyğa vake g'abıyn uşaxar yiğınbı vuxhes. Manbışılqa gexhan cigabımee Efrayimileyiy Menaşşeyle ilğeeç'es. ⁷ Zı inəxüd yızda Raahile qiyk'uva ha'a. Yızda Raahile zı Paddan-Arameençe siyk'alang'a Kana'anne ölkee Efratısqa hıviyxharne cıgee qiyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxı. Efratın g'ıyniyn do Bet-Lexem vodun.

⁸ İzrailik'le Yusufun dixbı g'avcu qiyghanan:

- İnbı vuşbune?

⁹ Yusufee dekkıs inəxüd cuvab qele:

- Allahee inyaa zas huvuyn dixbı vob.

İzrailee eyhen:

- Manbı zasqa qavaale xayir-düə hevles.

¹⁰ İzrail q'əsnıy qıxha, mang'une uleppışik'le yugda g'ece deşdiy. Yusufee dixbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyib manbı xhılıbışeeqa sav'u ubbabı ha'a.

¹¹ Qiyğa İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Yızde fıkrəeqacad qıdyayleyiy yiğın sayid aq'va g'ecəva, haane Allahee yiğın dixbıb zak'le haaguynbı.

¹² Yusufee dixbı dekkıne q'aratsaysse g'avşu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoyzarna. ¹³ Qiyğa Yusufee Efrayim ulyozara'ana cune sağne sural, İzrailinid man solun sura eyxhe, Menaşşeer cune solne, İzrailyneer sağne sural ulyozara'a. Qiyğa manbı dekkısqana qaa'a.

¹⁴ İzraileemee sağın xıl hotku k'inne nevayne Efrayimne, solun xılymee xərne nevayne Menaşşeyne vuk'lelqa giyxhe.

15 Qiyğa İzrailee Yusufus xayir-düə hoole:

- Yizde dekkaaşe İbrahimeeyiy I'saq'ee ı'bəədat ha'ane Allahee,
G'iyniyne yığılqamee zı havaacine Allahee,

16 Zı gırgıne pisvalyбіsike g'attixhan hı'iyne malaaıkee,
Havaasre ine uşaxaasıb xayir-düə hevleceñ!

Yızın doyd, yizde dekkıneyiy cune dekkın

İbrahiminiy I'saq'ın dobud manбіsile k'ena yik'el qale'ecen.
Ç'iyene aq'val manбіşda nasıl geeb quvxhecen.

17 Yusufuk'le dekke sağıñ xıl Efrayimne vuk'lelqa gıxhxı g'acumee, man
mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayimne vuk'lele
alyat'u Menaşseyne vuk'lelqa gıxhxhes ikkiykan. 18 Yusufee dekkık'le
eyhen:

- Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'erriyna dix eyxhe, sağıñ xıl
mang'une vuk'lelqa gıxhxhe.

19 Dekmee, mang'vee eyhençılqa qıdyarı, eyhen:

- Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıked xəđın millet g'ales, manar
qıvaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'ınna çoc mang'uler qıvaats'ana
ıxha, mang'une nasılıke sa deş, geedın milletбі g'ales.

20 Mane yığıl Yaaq'ubee manбіsıs xayir-düə hoole:

- İzrailin vuşun dobu xayir-düə hooleng'a ağmış ha'as:

«Hasre ğu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenva!» eyhes.

Mang'vee məxür Efrayim Menaşşeyle ooqana ha'a.

21 İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Yızın qık'asın yığbı k'ane qeetxheyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as
deş, şu dekkaaşine cigabişeeqa savaak'al haa'asınbı. 22 Vas çocaaşılee
hexxada zı Şekem axtın cıga hele. Zı mana Emorğançenбіşde xılence
yizde g'ılincıkayiy vukuka g'avşu.

49

Yaaq'ubee dixбіsıs xayir-düə hoole

1 Yaaq'ubee dixбі qopt'ul eyhen:

- Yizde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'lelqa qalesınbı zı yuşan ha'as.

2 Yaaq'ubun dixбі, sabı zal k'ırı alıxhxhe,

Vuşde dekkıl İzrailir k'ırı gyaqqe.

3 Ruven, ğu yızda ts'erriyna dix, ğu yızda guc.

Ğu yedike zı mek'varanang'a taq'atıkanang'a ıxha.

Ğu gırgıng'ule xərna, qıvaats'ana vor.

4 Ğu xhyanık akar sa'as-qa'as əxə deş.

Vak'le man ats'axhxhe, ğu yik' hı'ı yizde tyuleeqa k'ıç'uva, yizde
xhunaşşeeşine sang'ıka g'alırxhuva,
vake xərna ixhes deş!

5 Şimoniy Levi çocar vob,

Manбіşe qəlasın ha'asva g'ılinc xılıyaqa alyaata.

6 Manбі qəlakanang'a adamer gyabat'a,

Yik'es ikkanang'ad manбіşın həyvanar kara idyaalesın xhinne qaa'a.

Manбіşe ək'eleə aqqıyn karбі zı ha'as deş,

Zı manбіşıka sarçes deş.

7 Fiğan haa'ane manбіşde qəlbışısiy

Xıl ts'its'dya'ane bahaliyvalis bed-düv vuxhena.
Zı manbışike g'abıynbı sacıgeeqa savaales havaasaras deş,
İzrailvolle oot'alasınbı.

- 8 Yahud, yiğne çocaaşe ğu axtı qa'as,
Duşmanaaşına gardan yiğne xile vuxhes,
dekkın dixbıb vas k'yoozaras.
- 9 Yızda dix, Yahud, ğu k'on qoodu-soodu qööne mek'vne aslanık akar.
Ğu manzil haa'ane ŝırık akar, horku-qorku ç'iyel g'ilexha,
şavusse şır g'udokana'as əxəyee?
- 10 Paçcahiyvalla Yahudne xileeñçe misacab əlyhəəs deş.
Gırgine gahbışıl vuk'lek vukkiy mang'unee nasılınbıŝisse
mebınbıŝılqa ilğeeç'es deş.
Nimeeletteyyıy gırgın milletbı k'yozarasda vake paçcah g'idıyarı.
- 11 Yahudıqa manimee xətta t'imılın tayangbı eyxhe, mang'us manbı
qıdıykkın cuna əməleb çik avt'alas vəəxəna,
Çike h'i'iyne çaxıree tanalınbıd hoğalas əxənbı.
- 12 Mang'unee uleppişın adın cıga çaxırılı k'ıŝşeyda,
Silıbıd niknele cagvarada ixhes.
- 13 Zevulunun cıgad deryahne mıglek ixhes,
Maa'ad gamıbı ileezaras,
Mang'un cıga Sidonnee şaharılqa hixharas.
- 14 Xurcunbı mıgal alıxhxı manzil haa'ana
İssaxar taq'atıkane əməleyk akar.
- 15 Mang'us vuc manzilis ulyorzulin cıga yugda qadı,
maana nyaq'v cus vukkanəxüb g'avcu,
mang'vee yı'q' k'yozarı'ı mebbınbıŝıs iş haa'ana.
- 16 Danir İzrailıyne nasılbıŝıda sa vob,
Mang'vee cune milletis məhkama haa'as.
- 17 Dani yəqqı'ne mıglekna xoçe xhinne ixhes.
Balkanne gıvuyk üvxü
Çılına yı'qı'hına g'ı'xə'əne.
- 18 Rəbb, zı gozet ha'an Ğu mısayıy zı duşmanaaşıke g'attixhan ha'as!
- 19 Mebınbı Qadıñ cıgabı q'əra qa'as ables,
Mang'veeyib manbı g'e'ebaŝeng'a q'əra qaa'as.
- 20 Aşerne cıgabıŝee otXHuniy barakayka ixhes,
Mang'vee paçcahaaŝısıd otXHuniy alles.
- 21 Naftali g'avkkune maralık akar,
Mang'uke g'abıynbı geeb micagınbı vuxhes.
- 22 Yusufmee, xhyan ı'lqəəne cigaysneene,
bitəğbıd cıbırılı g'alyıkkıyine tayangık akar.
- 23 Duşmanar mang'ulqa qəlıka vukaŝıka kyoohar,
- 24 Mang'un xileppi gucuka vodva

mang'vee vuk xıle it'umda aqqaqqa.

Mang'us guc hoole vuxha Yaaq'ubee i'bəədat ha'ane Allahee.

Allah İzrailiqa çoban cune syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka.

Mana manbışda Suva vobna.

²⁵ Yiğne dekkee i'bəədat ha'ana Allah hasre vas kumagxhecen,

Hasre Mang'vee vas xayir-düə hevleceñ,

Xəəne-ç'iyeyne xhyanbışike ğu g'its'mayk'vancen,

Vas geeb uşaxaariy çavra-vəq'ə heleceñ.

²⁶ Yiğne dekkına xayir-düə barakatnane çolbışileb geeb vob,

Ğu manisa çocaaşile qıvaats'anava,

Hasre man ğırğın xayir-düəbi yiğınbı ixheceñ.

²⁷ Benyamin bahalne ümulyuk akar,

Miç'eeb k'on ğivku opxhan,

Exhalid ing'uke-şeng'uke g'ayşuyn bit'al ha'a.

²⁸ İna ələpqı'na yits'ıq'öble (12) nasıl İzrailyna vobna. Dekkee dixbışde ğırğınğ'us, çus sik'ına inəxübna xayir-düə huvu.

Yaaq'ub qek'ana

²⁹ Qiyğa Yaaq'ubee dixbışılqa əmr haa'a:

– Zı sık'ınne ğahıle qik'asda, zas yizde xızanısqı, zale ögee hapt'iynbışide k'anyaqa əlyhəəs ikkan. Zı Q'etbışda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe. ³⁰ Mana mağara Kana'anne ölkeene Mamre eyhene cigays k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrahimee mana mağara nyaq'v haa'asdemeə Efronusse çoluka sacigeeniy alivşu. ³¹ Maa'abniy İbrahimiy cuna xhunaşşe Sarra, I'saq'iy cuna xhunaşşe Rivq'a k'evxhu. Zı Leayer maa'ar k'eyxhi. ³² Man çolud, maana mağarab Q'etbışisseniy alivşu.

³³ Yaaq'ubee dixbışis əmr hav'u g'attirxhnmee, g'elybı tyuleeqa sı'ı qek'ana.

50

Yaaq'ubna ak'

¹ Yusuf dekkılqa k'yorzul geşşe-geşşe mang'us ubbabı ha'a. ² Mang'vee cune ğ'ulluxçiy-doxturaaşılqa dekkın mayit mummyelamiş'eceñva əmr haa'a. Doxturaaşed İzrailin mayit mummyelamiş'an. ³ Mana iş doxturaaşə yoq'ts'al (40) yiğna haa'a. Mummyelamiş'aş manimena vaxtniyxhe vukkiykanna. Yights'al (70) yiğna misirğançenbı mang'uqa gyaaşə.

⁴ Ak'ın yiğbı ç'əveetxhamee, Yusufee fironne insanaaşik'le eyhen:

– Zı vuşde ulen aqırxheene fironuk'le eyhe, ⁵ dekke zasqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne ölkee zı zı zı zı mağaree nyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde fironne zı hasrecen, dek k'eyxhi yı'q'əlqa sak'ılas.

⁶ Fironne eyhen:

– Dekke nəxdiy vasqa k'ın g'assaras alıkkı, həməxürür mana k'eyxhe.

⁷ Məxür Yusuf ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacigee fironun delesin insanar, Misirın ağsaqqalar, ⁸ Yusufneyiy dekkıne xaabın ğırğınbı, çocar, havayk'an. Manbışə saccu çavra-vəq'əyiy uşaxar Goşen g'alyaa'a.

⁹ Manbışika sacigee balkanaaşıl alepxıynbı, dəv'əys hı'iyne daşk'abışə

gyuv'uruynbı yəqqı'lqa qıǵeebaç'e. Maa qərpqəs-ələrpqəs devxhesınmeen insanar vooxhe.

¹⁰ Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cigeene atteeqa (suk mettaa'an cıga) hipxhiring'a, axtıne nıq'ıka gyaaşe gıviyǵal. Ma'ab Yusufee dekkıs yıghıllı yıǵna ak' hoole. ¹¹ Mane ölkayne insanaşık'le Kana'anǵançenbışik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misirbışıqa xədn geşşuyud». İordan damayne k'anene cigays çıl-alla Avel-Mitsrayım (*misirbışın geşşuy*) do gıyxhe.

¹² Yaaq'ubne dixbışe gırgın dekke uvhuyn xhınne ha'a. ¹³ Mana manbışe Kana'ane ölkeeqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene mağaree'ar nyuq'neeqa gıyxhe. Mana mağara İbrahimlee çoluka sa cıgee cus nyaq'v haa'asın cıga ixhecenva Q'etbışda eyxhene Efronukeniy alıvşu. ¹⁴ Dek k'eyxhıyle qıyǵa, Yusuf cune çocaaşika, dekkıne ak'ıs abıyne gırgınbışıka sacıgee Misırqa sıyk'al.

Yusuf çocaaşika yugra eyxhe

¹⁵ Dek qık'ıyle qıyǵa, Yusufne çocaaşe sana-sang'uk'le eyhen:

- Yusufee şı hı'ıynçına qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qıǵaaahas vukkiykıne, şı hucoone ha'as?

¹⁶ Mançıl-allab manbışe Yusufus xabar g'axuvu:

- Dekkee qık'asse şak'le uvhuynniy: ¹⁷ «Yusufuk'le inəxüd eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşe vas hav'una pisvalla, yik'el hivxhane'e“». Həşded şı vake heqqa, hucoone ixhes, yıǵne dekkee ı'bəədat ha'ane Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'elıxan he'ecen.

Man eyhenbı Yusufuk'le g'ayxhımee, geşşe gıyǵal.

¹⁸ Qıyǵa çocar mang'usqa abı çıyelqamee k'yobzur, «Şı həşdıyle yuǵun g'ular vobva» eyhe.

¹⁹ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Zı nya'a Allahne vor, şı zale qəvəəq'ənas? ²⁰ İlyaaake, şos zas pisvalla haa'as vukkiykın, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'ıyna şok'le g'ecenbıyiy xəppanane insanaaşına ı'mı'r g'attıvxhan he'ecenva Allahee məxüd hı'ı. ²¹ Mançıl-alla qıməəq'ən zı şoqar vuşde uşaxaşıqar ılıykkasda.

Yusuf manbışıqa g'üvənara yuşanı'ı manbışıs yik'bı hele.

Yusufun qık'ıy

²² Yusuf cuneyiy dekkıne xızanıka Misır axva. Yusufee vəşşe yits'ille (110) sen ha'a. ²³ Mang'uk'le Efrayımın uşaxarıb nevbıv g'ooćenbı. Menaşşeyne duxayne Maxırıyne uşaxaşısıb mang'vee dekvalla haa'a.

²⁴ Sabara gah ilgevç'ıyle qıyǵa Yusufee çocaaşık'le eyhen:

- Yızda qık'asda gah k'ane quvxheeyib, Allahee şı yik'el hivxanaa'as deş. Allahee şı ine ölkəençe qıǵaa'asınbı. Mang'vee k'ın g'assır İbrahimıs, İsaq'ıs, Yaaq'ubus hevlesva uvhıyne cıgeeqa şı quvkees.

²⁵ Qıyǵa Yusufee İzrailıybışısqa k'ınbı g'assaras alıkkı eyhen:

- Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ılıma'a, şoka çıkkee.

²⁶ Yusuf vəşşe yits'ille (110) sen hı'ı qek'a. Mana Misıree mummyelamış hı'ı tabuteeqa gıyxhe.

Qıǵeepç'iy

İzrailyna Misireena xizan

¹ İzrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışıka sacıgee cuka Misırqa qabıyne dixbışın do bı in bı vod: ² Ruven, Şimon, Levi, Yahud, ³ İssaxar, Zevulun, Benyamin, ⁴ Dan, Naftali, Qad, Aşer. ⁵ Yaaq'ubıke g'arına yights'al (70) insan ıxha. Yusuf manke Misirniy vor.

⁶ Ooǵançe geed gahbı lǵeeç'umee, Yusufur cun çocarıb coka vooxhen cone gahın insanarıb habat'anbı. ⁷ İzrailybımee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxha bıkrna ölka gyavts'aa'ana.

Fironee İzrailybısilqa yıǵbı allya'a

⁸ Xilece gahbı lǵeeç'umee, Misırıs xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a. ⁹ Mang'vee cune xalq'ık'le eyhen:

– İlyaaakende, İzrailybı şale geeb qepxha, şaleb gucuka vob. ¹⁰ Qudoora ək'elikan sa kar ha'as, deşxheene manbı sık'ılbab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibǵılee, manbı yışde duşmanaaşıka sapçı şalqa ables. Qiyǵale xhineyib yışde ölkeençe qıǵeepç'i əlyhəəsinbı.

¹¹ Misirbışe İzrailybışda ı'mı'r daǵam qa'asva manbışıke nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar giviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışıs yı'q' haqvıra'asda xhinnena iş hoole. Məxüd ıxha İzrailybışe fironus Pitomiy Rəmses donan şaharbi alı'ı. Mane şaharbişee manbışın anbarbı eyxhe. ¹² İzrailybı nımee hopç'un-g'opç'ıneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misirbı qəpç'ı'n İzrailybı ¹³ qıdvıykkın işlemışepxhes ulyooka. ¹⁴ Misirbışe İzrailybışısqa nyaq'uke karpıçbı ha'as, cigabı alya'as, çoleedin yı'q'ı'n işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxüb manbışe İzrailbışda ı'mı'r daǵam qav'u. İzrailybı qıdvıkkın ǵırgın yı'q'ı'n işbı manbışısqa ha'as ilekka ıxha.

Ebaçer

¹⁵ Misirne paççahee cühüt'yaaşıs ebaçer (uşax uxoxang'a kumag ha'ane) Şıfrayiy Pua donane yadaaşık'le eyhen:

¹⁶ – Cühüt'yaaşıne xhunaşşeeşıs uşaxar vooxheng'a yugba ilyaaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alərçe.

¹⁷ Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbışe paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbışe gadebı üç'übbə g'alyaa'a vuxha. ¹⁸ Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan:

– Nya'a şu məxüd ha'a? Nya'a gadebı üç'übbə g'alyaa'a?

¹⁹ Ebaçerşe eyhen:

– Cühüt'yaaşın yedar misirbışın yedar xhinne deşub, manbı taq'atıkavub, şı hivxharassecad uxoxa vod.

²⁰ Mançil-allar Allah ebaçerşeıqa yugra eyxhe. Məxüd milletd geed qexhe, çına gucub hexxooxhena. ²¹ Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənvə, Allahee manbı xizanıbı, uşaxınbı haa'a.

²² Fironee cune milletlıqə əmr haa'a:

– Cühüt'yaaşıs vuxuyn ǵırgın gadebı Nil eyhene dameeqa daǵee'e! Vuxhayne içeeşikme simoot'a, üç'übbə g'alee'e.

2

Mısayn yedike ixhay

¹ Levyine nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasileençe cusda xhunaşşe hee'e.

² Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, mæng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a. ³ Mañçile hexxada dyugul ha'as dæxæmee, mæng'ee q'amışeke hav'una ç'emç'e alyapt'ı, çilqa g'ır qadǵu, uşaxıd qaça gixhxı Niline mıglek alyadıyne q'amışeqa giyxhe. ⁴ Uşaxık hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana ileezar.

⁵ Fironna yiş əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerib damayne mıglek iǵviykar vooxhe. Mæng'ı'k'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ıxeele. ⁶ Ç'emç'e'yn ghal ulyot'ulmee mæng'ı'k'lee maa uşax gece. Gade geşşe g'acuys, mæng'ı'na rəhı'm qabı eyhen:

- İn cühüt'yaaşın uşaxıd.

⁷ Manke uşaxne yuçee fironne yişşeke qiyghanan:

- Yiǵnəmee hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaaşına sa zəiyfa ayrene?

⁸ Fironne yişşee mæng'ı'k'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele. ⁹ Fironne yişşee mæng'ı'k'le eyhen:

- İn uşax alyat'u yizdemee gyoqe'e. Mañçil-alla zı vas hək' qevles.

Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an.

¹⁰ Uşax xət qıxhamee, mæng'ee mana qıkkekana fironne yişşesqa. Fironne yişşee mana dixvalis alyarat'a. Mæng'ee uşaxın do Mısa (*qıǵavhuna*) gixhxı eyhen:

- Zı mana xhinençe qıǵavhu.

Mısa hexvana

¹¹ Mısa xə r qıxha cune xınıbışısqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune mil-letın nımee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirǵançeng'vee geta g'ece. ¹² Hiqiy-alla ilyaklı vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirǵançena gik'u g'umeeqa dyugulya'a. ¹³ Qınne yiǵıl mang'uk'le q'öyre sana-sang'uka aldaxhvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan:

- Nya'a ǵu yiǵne milletna insan geta?

¹⁴ Mane insanee eyhen:

- Şavaane vake yişda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'ı? Şena misirǵançena gik'uyın xhinne, deşxhee, vas zınarne gik'as ıkkın?

Mısa qərq'ı'n culed-alqa eyhen:

- Mits'an, zı hı'ıyn ats'axhxha ixhes.

¹⁵ Fironuk'le Mısee hı'ıyn g'ayxımee mana gik'as ıkkıykan. Mısa fironuke hıxu, Midyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva.

Mısee xhunaşşe hee'e

¹⁶ Yiǵbışde sa yiǵıl Midyanaaşine kaahinna yighyre yiş dekkine vəq'əbişis xhyan helesva maqa abayle. Manbışe kahrızeeñçe xhyan alqı'ı nəybı (axurbı) gyats'a'a eyxhe. ¹⁷ Maqa qabıyne çobanaaşis içer g'eheebşes vukkiykan. Mısayk'le man g'acu, içeeşineme vuç ögeeaqa hıvu manbışın vəq'əbı xhinen ats'ya'anbı. ¹⁸ İçer cene dekkusqa Reuelisqa sapk'ilmee, mang'vee qiyghanan:

- Nya'a şu g'ıyna zaraba sapk'ıl?

¹⁹ Manbışe eyhen:

- Misirǵançene sang'vee yişdemee vuc ögiylqa hıvu, şı çobanaaşine xılənçe g'attivxhan hav'u. Qıyǵa mang'vee yişdemee yişın vəq'əbı ats'əsin xhyan kahrızeeñçe alqı'ı.

²⁰ Mang'vee yişşaaşıke qiyghanan:

– Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnečen.

²¹ Manbişer Mısa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen:

– Mısa, şing'əəcar axve.

Mısaysır ikkiykanna manbişəng'ə axvas. Sabara gah ilǵevç'uyile qiyǵa, mang'veeyir Mısays cuna yiş Tsippora xhunaşşe yixhecenva heele.

²² Məng'ee Mısays dix uxu. Mısee eyhen:

– Zı menne cigeençe qarına xhinne axva vor

Mançil-alla mang'vee duxayn do Gerşom (*menne cigayna*) giyxhe.

Allahık'le cune milletik eyxhen g'ecen

²³ Ooǵançe geed senbı ilǵeəç'uyile qiyǵa Misirna paççah qek'ana. İzrailıbişe nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbişe ts'its'a'a nukariyvaledin uts'ur Allahık'le g'eceniy vod. ²⁴ Allah manbişe ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrahimıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka hav'una mugaavile yik'el qavalyaa'a. ²⁵ Allahık'le İzrailıbı nukarar vuxhay g'acu manbişılqa rəhi'm qavayle.

3

Rəbbe Mısalqa ona'a

¹ Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahinin syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düǵəlud İtron eyhe. Sayəqees mang'vee man syuru əq'ənanə sahreeqa, Allahne suvaysqa Xorevisqa ikekka. ² Sayir mang'us gyotxhane ğiç'eençe Rəbbina malaaik gyagva. Mısayk'le ts'ayın aqqıyn ğiç'iy gidıyotxhan g'acumee, ³ mang'vee culed alqa eyhen:

– Hinnalan hark'in mane curayne işıqa ilyakkas, nya'asiy man ğiç'iy gyotxhun ç'əvcad dexhe.

⁴ Rəbbik'le Mısa ilyakasva k'ane qıxha g'acumee, ğiç'eençe mang'ulqa ona'an:

– Mısa, Mısa!

Mang'veeyir «Hooyva» alidǵınıy qele.

⁵ Allahee eyhen:

– K'anyaqa qımexhe. G'ellinbı g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod.

⁶ Zı, yiǵne dekkeyid, İbrahiməeyid, I'saq'eevid, Yaaq'ubeeyid i'bəədat hi'ına Allah vor.

Man g'ayxhı Mısee aq'va aqqaqqa, Allahıqa ilyakkas qəyq'əna.

⁷ Rəbbe eyhen:

– Zak'le Yizde milletın Misir opxhanna əq'üba vaats'ana. Manbişıl ooqa gıvxhiyne insanaaşine xileke höödəxənid Zak'le ats'an, manbişe kumag heqqad Zak'le g'ayxhin. ⁸ Zı mançil-alla inyaqa arı. Həşde Zı manbı Misirbışde xılənçe g'attivxhan hav'u mane ölkəençe qıǵaa'asinbı. Qiyǵaleb sa xənnə, kar geednane, nyakiy itv gyodatstsene cigabışəeqa quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı aaxva. ⁹ İzrailıbışin gyaaşuy Zak'le g'iyxhen. Zak'le Misirbışe manbişis hoolena əq'üba g'ooocna. ¹⁰ Mançil-allar Zı ğu fironusqa Yizin millet İzrailıbı, Misirǵançe qıǵe'eva g'ıxele.

¹¹ Mısee Allahık'le eyhen:

– Nya'a, zı vuşune vor, fironusqa hark'in İzrailıbı Misirǵançe qıǵaa'as?

¹² Allahee eyhen:

- Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvuva inçike ats'axxhes: ğu millet Misirğançe qıgavhuynğ'a ine suval şu Zas ı'bəədat ha'as.

¹³ Mısee Allahlık'le eyhen:

- Zı İzrailıybişısqa hark'ın uvheene «Vuşde dekkaaşee ı'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu», manbişe qiyghanasın: «Mang'un do hucooyiy?» Hucoovane zı manbişis alidğhınıy qeles?

¹⁴ Allahee mang'us inəxüd cuvab qele:

- Zı Vuşuyiy, Manar vorna. İzrailıybişik'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvu.

¹⁵ Allahee Mısayk'le meed eyhen:

- İzrailıybişik'le eyhe: «YAHVE* (Rəbb), vuşde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu». Yızın ğırgıme ğahbişil do YAHVE ixhes. Nasılıbı nimee badaletxheyid Zalqa məxüd ona'as.

¹⁶ Hak'ne İzrailin ağsaqqalar sav'u manbişik'le eyhe: «Rəbbe, vuşde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ına Allah zas dyagu uvhuyn: «Zı şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir ıpxhanna əq'üba. ¹⁷ Zı şos cuvab hele, şu Misireene əq'übayke g'attivxhan hav'u Kana'anbişde, Q'etbişde, Emorbişde, Perizbişde, Q'ivbişde, Yevusbişde nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa quvkees».

¹⁸ İzrailıyne ağsaqqalaşee val k'ırı alixxhesin. Ğunar manbişika sacıgee Misirne paçcahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşına Allah, Rəbb şas dyagu. Şi xhebillə yığna yəq apk'ın sahree yişde Allahıs, Rəbbis q'urbanlı allya'as».

¹⁹ Zak'le ats'an Misirna paçcah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. ²⁰ Mançil-allab Zı Misirılqa xil alivka'as, həşdilqamee g'idiyxhiyn yiğbi manbişılqa allya'as. Mançile qiyğa mang'vee şu g'avkasınıbı. ²¹ Zı məxüd ha'as şu manbişde ulən avqecen, şu q'ərane xileka əlyhəəs gimabak'acen. ²² Cühüt'yaaşına yedaşee misirbişde yedaşike, hasre k'inəəğykeyiy nuk'rayke hı'iyn karbiyiy tanalınbı heqğecen. Man karbı şu vuşde dixbişılqayiy yişbişılqa qa'as. Şu məxüb Misirbı q'əra qaa'as.

4

Allahee Mısayk'le Cuna guc Haagva

¹ Mısee inəxdun alidğhınıy qele:

- Sayid manbişis zal k'ırı alixxhes diykkıne, zal haydepıxa uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva?»

² Manke Rəbbe eyhen:

- Yiğne xiledın hucoone?

Mısee eyhen:

- Əsaa.

³ Rəbbe eyhen:

- Man ç'iyelqa dağecçe.

Mısee ç'iyelqa dağetçumee, əsaa xoçelqa siyk'al. Mısar çisse hexvana.

⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xil hotku mana bı'ttike avqve.

Mısee xil hotku xoçe bı'ttike avquyng'a, mana xile əsaalqa siviyl'al.

⁵ Rəbbe eyhen:

* **3:15** 3:15 YAHVE: in do cühüt'yaaşına mizel «Vuc vornava» cuvabık akar. İne kitabee in do «Rəbb» xhinne sak'ala'a.

– Ğu man kar he'e, İzrailıy bı hayepxhecen Rəbb, man bışde dekkaşee, İbrahimee, İ'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bədat ha'ana Allah, vas dyaguva.

⁶ Qiyǵa Rəbbeey eyhen:

– Xil eqanaqa k'eççe.

Misee xil eqanaqa k'eççu qıǵavhumee, mang'un xil ık'arıke yiz xhinne cagvara qexhe.

⁷ Qiyǵa Rəbbeey eyhen:

– Xil meed eqanaqa k'eççe.

Misee q'öd'es xil eqanaqa k'eççu qıǵavhumee, mang'un xil yug qexhe.

⁸ Rəbbeey eyhen:

– Man bı yiǵne ts'eppiyne əlaamatlı haydeepxhene, q'öb'esinçil vuxh-esınbı. ⁹ Sayıd man bışe val k'ırı ilydiyxı q'öd'esde əlaamatlıb haydeep-xhene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak'alas.

Allahee Harunee Mısays kumag ha'asınva eyhe

¹⁰ Misee Rəbbık'le eyhen:

– Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxı' deş, həşder Ğu zaka yuşanı'yle qiyǵar əxə deş. Zı yı'q'ra, g'idiyǵal yuşana'a.

¹¹ Rəbbeey mang'uk'le eyhen:

– Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'idiyxhena ha'a? Şavaane insanıs ulepı huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbeey, Zı dişde man gırgın ha'a? ¹² Həşdiylemee hora hak'ne, Zı vas eyhesıd xət qa'asın, yuşana'asıd kumag ha'asın.

¹³ Misee eyhen:

– Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axile.

¹⁴ Rəbbeey Mısalqa qəl hav'u eyhen:

– Nya'a Leviyne nasileençena yiǵna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yiǵne ögiylqa ı'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxesda. ¹⁵ Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ıkkın mang'us xət qe'e. Zı vuşde q'öngussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy ha'as ıkkınvad xət qa'asın. ¹⁶ Vas eyhes ıkkınanbı, mang'vee insanaaşılqa hixhara'as. Ğınad mang'ulqa Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yiǵne cigee yuşan ha'as. ¹⁷ İn əsaa vaka aleet'e, ğu inçika əlaamatlıb hagvas.

Mısa Misirqa sıyk'al

¹⁸ Mısa cune abbateysqa İtronusqa sark'il eyhen:

– Hasre zı Misireeqa ı'qqəs, ilyakkas yızın xınıbı avxucabee?

İtroneey eyhen:

– Yugna yəq vuxhena.

¹⁹ Midyanee Rəbbeey Mısayk'le eyhen:

– Misirqa sak'le, ğu gik'as ıkkınan gırgınbı hapt'ıynbı.

²⁰ Misee dixbiyiy xhunaşşe əmələlqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayıd xılyaq alyat'u Misirqa yəqqıl gexha.

²¹ Rəbbeey Mısayk'le eyhen:

– Ğu Misirqa sak'imee Zı vas xət qı'iyın gırgın əlaamatlıb fironusne he'e. Zımee mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş. ²² Ğu fironuk'le eyhe: «Rəbbeey inəxüdüd eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyna dix vorna. ²³ Zı vak'le uvhuyn, Zas ı'bədat he'ecenva Yızda dix g'aykke!

Ǵumee mana g'aykkı deş. Həşde Zı mançil-allar yığna ts'erriyna dix gik'as'».

²⁴ Yəqqə xəmə g'ahaane cigee Rəbb Mısaysqa arı, mana gik'as ikkiyan.

²⁵ Mane gahıl, Tsiporee ek'na g'aye alyapt'ı dix sunnat h'ı çike g'ayşuyın ç'ürüx Misayne g'elybışık set'u eyhen:

- Ǵu həşde yizdemee ebana adamiy eyxhe.

²⁶ Məxübe Rəbbemə mang'uke xıl ts'its'a'ana. Dix sunnat h'il-alla Tsiporee Mısayk'le «Ebana adamiyva» eyhe.

²⁷ Sabara gah ilǵevç'uyle qiyǵa, Rəbbe Harunuk'le eyhen:

- Mısayne ögiylqa sahreeqa hak'ne.

Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxxımeə, mang'vee Mısays ubbabı ha'a. ²⁸ Mısee Harunus Rəbbeə cuk'le gırın uvhiynbiyyi hagveva uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a. ²⁹ Mıseeıy Harunee İzrailin aǵsaqqalar sav'umee, ³⁰ Rəbbeə Mısayk'le uvhuyn gırın kar Harunee yuşana'an. Qiyǵaled mang'vee insanaaşine ögiyl man əlaamatbı hagva. ³¹ İzrailıybı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbikl'e manbışe opxhanna əq'üba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva, manbışık'le g'ayxhımee, İzrailıybı gugaybışıl gyuv'ur i'bəədatbı ha'a.

5

Mısaiy Harun fronusqa abayle

¹ Mançile qiyǵa Mısaiy Harun fronusqa abı eyhen:

- İzrailıyne Allahee, Rəbbeə, inəxüdüd eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!»

² Fironee eyhen:

- Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alixhxı İzrailıybı g'avkvas? Zak'le Rəbbir ats'a deş, İzrailıybı g'ooka deş.

³ Manbışe eyhen:

- Şas cühüt'yaaşına Allah dyagu. Şi g'avke, inçe xhebne yığna yəq apk'ın sahree, yişde Allahıs, Rəbbis, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yı'q'ın ik'arbi g'ıxmelece, g'ilıncıka ğimabat'acen.

⁴ Misirne paççahee manbışık'le eyhen:

- Mısaiy Harun, nya'a şu millet işike ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce!

⁵ Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hidıyav'u vukkan.

⁶ Mane yiǵılycab fironee milletne vuk'lel ulyobzurinbışık'leyiy iş haa'as ulyokanbışık'le eyhen:

⁷ - G'iyıniyle şaqa mane milletis karpıç ha'asın balybiy himele, havaasre hapk'ın cocad se'ecen. ⁸ Karpıçid manbışike şene ögiylinmencad qeqqe. K'il qıma'a. Manbı tambalar vuxhal-alla ts'irbı ha'a: «Hapk'ın yişde Allahıs q'urbanbı alya'as». ⁹ Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşıl k'ırı ilymiyxhacen.

İzrailıybışın daǵamiyvallabı geed qeedaxhe

¹⁰ Milletne vuk'lel ulyobzurinbiyyi, iş haa'as ulyookanbı g'aqa qıǵeepç'ı İzrailıybışık'le eyhen:

- Fironee inva vod eyhe: «Zı şos balybiy heles deş. ¹¹ Havak'ne balybiy şos neñceıy ıkkın se'e. İşib vuşda k'il qaa'as deş».

¹² Millet Misirvolle ehkkı gidıyotxuyn balybiy sa'a eyxhe. ¹³ Vuk'lel oab ulyozrav'uyınbışe manbı iş haa'as ulyooka eyhenni:

- Şi şenke şos balybiy heleng'ameena iş hee'e.

¹⁴ Vuk'lelqa gyuvxhuyne İzrailıyışkene ç'ak'ınbışike, fironne insanaaşe gyoota-gyoota qiyghan ixha:

- Nya'a şu sanıxhayiy g'iyına şene ögiylinmeen karpıç hıdı'ı?

¹⁵ İzrailıyışiken ç'ak'ınbı fironusqa abı gyaaşenbı:

- Nya'a ğu yiǵne g'ulaşılqa ina ver ooxa? ¹⁶ Balybiy yiǵne nukaraaşis hele deş, karpıçmee ha'as ilekkan. İlekke yiǵın nukarar naxübiy gyoota! Bınah yiǵne milletil vob.

¹⁷ Fironnee eyhen:

- Şos işcab haa'as devkan! Mançıl-allad şu eyhen: «Şi hapk'ın Rəbbis q'urban ablyaa'as». ¹⁸ Hudoora işlemişepxhe. Şos balybiy heles deş, şumee ögiylinmeen karpıç ha'asıncad.

¹⁹ İzrailıyışiken ç'ak'ınbışik'le «Yiǵısiysın karpıç k'ıl qıma'ava» g'ayxhume manbışis hayexhen, cö daǵamiyvaleeqa gyapk'ıva.

²⁰ Fironusse qıǵeepç'imee manbışik'le Mısaiyiy Harun g'avcu, ²¹ eyhen:

- Hasre Rəbbik'le şu hucooyiy hı'ıva g'acecen, şosda caza g'ats'ak'vnecen. Şu şi fironusiy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şi gyapt'ecenva, şucad vuşde xileqa manbışisqa g'ılinc huvu.

²² Mısee Rəbbilqa aq'va aqqı eyhen:

- Xudaavanda, nya'a Ğu milletilqa ina balyaa ablyav'u? Nişil-allane Ğu zı g'axuvu? ²³ Yiǵne doyuile fironusqa hark'inne yiǵile, mana milletika sık'ırar yugra dexhe giyǵal. Ğumee vuççud hı'ı deş, Yiǵın millet g'attixhan ha'asdeme.

6

Allahee g'attivxhan ha'as cuvab hele

¹ Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Həşde vak'le g'acesın, Zı hucooyiy fironuk ha'a. Yizde xənnə gucune ögiyl, mang'vee manbı g'avkasınbı, vuk'lele haa'as saccu cune ölkeençe hudooracenva.

² Qiyǵa Allahee Mısayk'le eyhen:

- Zı Rəbb vorna. ³ Zı İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbışis YAHVE* xhinne qıvats'ı'ı deş.

⁴ Zı manbışika mugaavileniy hav'u, cö menne cigaynbı xhinne aaxvan Kana'anǵançenbışin cigabı cos helesva. ⁵ Zak'le İzrailıyışe, Misirbışde xılence ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbışika hav'una mugaavile yik'el hipxın deş. ⁶ Mançıl-alla İzrailıyışik'le eyhe: «Zı Rəbb vorna. Zı şole Misirbışda xamut g'avşesda. Zı Yizde xənnə gucuka Misirbışis yı'q'na cazaa huvu, şu manbışde nukariyvalike g'attivxhan haa'asınbı. ⁷ Zı şoke Zasin millet ha'as, Zı vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axhhesin, Zı şu Misireene əq'übeençe g'attivxhan hav'una vuşda Rəbb Allah vor. ⁸ Zı şu İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuyne cigabışeeqa quvkees. Man cigabı vuşunbı ixhes. Zı Rəbb vorna».

⁹ Mısee man uvhuynbı İzrailıyışis yuşana'a. Manbı əq'übayn rı'hı'le g'av'ıva, manbışe mang'ul k'ırı iliyxhe deş. ¹⁰ Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen:

* 6:3 6:3 YAHVE: Cühüt'yaaşine mizel in do «Vuc vorna» cuvabık akar.

11 – Fironusqa, Misirne paççahısqa, hark'ın eyhe, İzrailıybı cune ölkeençe g'avkecen.

12 Mısee Rəbbik'le eyhen:

– İzrailıybıse zal k'ırı ilydiyxe, firones nəxüd zal k'ırı ilixheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə deş.

13 Rəbb Mısaykayıy Harunuka yuşan hı'ı, manbı fironusqa Misirne paççahısqa g'uxoole, İzrailıybı cune ölkeençe g'avkecenva.

Mısaynayıy Harunna nasıl

14 İzrailıybıde nasılbaşın ç'ak'ınbı inbı vob:

İzrailıyne ts'errıyne duxayn Ruvenın dixbı: Xanok, Pallu, Xetsronıy Karmi. İn xızanbı Ruvenıke g'adıynbı vod.

15 Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayır Kana'anǵançene xhunaşseykena dix Şaul. İn xızanbı Şimonıke g'adıynbı vod.

16 Xəring'ule otçu k'ıning'ulqamene Leviyne dixbaşın dobı: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebt's'ale yıghılla (137) sen ha'a.

17 G'erşonun dixbı: Livniyi Şimey. Manbışqad xızanbı ıxha.

18 Qohatın dixbı: Amram, İtshar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebt's'ale xhebillə (133) sen ha'a.

19 Merariyn dixbı: Maxliyi Muşi. İn xızanbı Leviyke g'adıynbı vod.

20 Amramee cuna mamasıy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramıs Haruniy Mısa vuxu. Amramee vəşşe xhebt's'ale yıghılla (137) sen ha'a.

21 İtsharın dixbı: Qorax, Nefeg, Zixri.

22 Uzzielin dixbı: Mişael, Eltsafan, Zıtri.

23 Harunee Amminadavna yış Elişeeva hee'e. Mana Naxşonna yıçu yixha. Məng'ee Harunıs Nadav, Avihu, Eliazar, İtamar vuxu.

24 Qoraxın dixbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İnı Qoraxın xızanbı.

25 Harunne duxee Eliazaree Putielyne yışbışda sa hee'e. Məng'ee Eleazarıs Pinxas uxu. Leviyne xızanbaşın ç'ak'ınbı inbı vob.

26 İne nasılənbıniy vob Haruniy Mısa. Rəbbe manbışik'leniy uvhu, İzrailıybı Misirǵançe g'oşunbı xhinne qıǵee'ecenva.

27 Manbıniy fironuka Misirne paççahıka İzrailıybı Misirǵançe qıǵav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbın insanar vuxha Mısayıy Harun.

Harun Mısayne cıgee fironuka yuşan ha'a

28 Rəbb Mısayka Misir yuşana'ang'a 29 uvhuynniy:

– Zı Rəbb vorna! Zı vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Misirne paççahık'le eyhe.

30 Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, nəxüdnə firones zal k'ırı alixhxhes?

7

1 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Ğu Yızın cuvab Harunule, yiǵne çocule, ǵana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiǵna peyǵambar xhinne ixhes. 2 Zı vak'le uvhuyn gırgın kar yiǵne çocus Harunıs yuşan he'e. Hasre mang'veeyid fironuk'le eyhecen İzrailıybı Misirǵançe g'avkeva. 3-4 Zı fironuke hı't'iy ha'as, mang'vee, Zı Misir geed əlaamatbıyi həşdilqamee g'ıdecuyn karbı he'eyid şol k'ırı

alixhxes deş. Manke Zı Misirılqı xıl alivka'as, yı'q'ı'n eQ'übabı g'axıles, Yızın millet, İzrailıybı, g'oşunbı xhinne Misirğançe qığaa'as. ⁵ Zı xıl alivkav'u İzrailıybı manbışde yıq'nençe qığav'umee, Misirbışik'le Zı Rəbb İxhay ats'axhxes!

⁶ Mıseeıy Harunee Rəbbee nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an. ⁷ Manbı fironuka yuşan ha'ang'a Mısayka molyts'al (80), Harunukad molyts'ale xhebillə (83) sen İxha.

Harunun əsaa xoçelqa siyk'al

⁸ Rəbbee Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

⁹ – Fıronee şok'le uvhuyng'a: «Əlaamat hagveva», Mısee Harunuk'le eyhecen: «Yıgın əsaa alyaat'u fıronne ögiylqa dağətç'e». Əsaa manke xoçelqa sak'alas.

¹⁰ Mısayiy Harun fıronusqa abı, Rəbbee uvhuyn xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fıronneyiy cune insanaaşine ögiylqa dağətçumee, man xoçelqa siyk'al. ¹¹ Manke fıronee k'oran ək'elynanbıyiy cadu ha'anbı cusqa qoot'al. Mısirne cadu ha'anbışisse cadubışikə man kar ha'as əxən. ¹² Gırgın'vee con əsaabı ç'iyelqa dağa'a. Dağ'ıyn əsaabı xoçebışılqa siyk'al. Harunnemee əsaan gırgın əsaabı k'öğənı. ¹³ Rəbbe uvhuyn eyxhe, fıron hı't'ıyra İxha, mang'vee manbışıl k'ırı İliyxe deş.

Ts'ett'a qıtxuyn divan: xhyan ebalqa sak'ala'a

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Fıron hı't'ıyra vor, mang'us millet g'aykkas İkkən deşod. ¹⁵ G'ıyqa mıç'eer fıron damaysqa ı'qəməe xoçelqa siyk'alan əsaayid alyaat'u gu mang'usqa hak'ne. Mana Nılınə mıg'lek gozete'e. ¹⁶ G'acumee fıronuk'le eyhe: «Rəbbee, cühüt'yaaşine Allahee in eyhesva zı vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus ı'bədat he'ecen! Gu həşdilqamee k'ırı alixhxı deş. ¹⁷ Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axhxesın Mana Rəbb İxhay. Yızde xıləne əsaaka zı Nılınə xhyanı ı'xı'mee xhyan ebalqa sak'alas. ¹⁸ Nıləedın balığar hatt'asınbı, əq'ı'yn eva qales, Mısirğançənışisse mançe xhyan ulyoğas əxəs deş».

¹⁹ Rəbbee meed Mısayk'le eyhen:

– Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Mısirne damabışılqa, arxbışılqa, g'oleeşılqa, gırgıne xhyan havacene cigabışılqa hotkecen. Maadın gırgın xhyan ebalqa sak'alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee gırgınəng'ə Mısir eb vuxhes.

²⁰ Mıseeıy Harunee gırgın Rəbbee cök'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fıronneyiy cune insanaaşine ögiyl əsaa ooqa qı'ı Nıləene xhines ı'xı'mee, gırgın xhyan ebalqa siyk'al. ²¹ Nıləedın balığar haat'anbı, mançe məxdun əq'ı'yn eva g'əə gıyğal, Mısirbışisse mançe xhyan ulyoğas əxə deş. Mısir gırgınəng'ə eb vuxha. ²² Mısirne cadu ha'anbışissed caduyka man kar ha'as əxən. Fıron hı't'ıyra İxha, Rəbbee uvhuyn xhinne, mang'vee Mısaylıl Harunul k'ırı İliyxe deş. ²³ Fıronee man yik'eeqa İkkəka deş, sark'ıl cune sareeqa ayk'an. ²⁴ Mısirbışe Nılınə hıqıy-alla kahrızbı İliykar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Manbışisse dameençe ulyoğas əxə deş. ²⁵ Rəbbee damalqa ver ablyav'uyın yıghulle yığ eyxhe.

8

Q'öd'es qıtxuyn divan: qı'rqi'mı't'er

¹ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

- Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas ı'bəədat he'ecen! ² Vas g'avkas diviykneene, Zı yiǵna ölkavolle qı'rqı'mı't'er gyoǵa'as. ³ Nil qı'rqı'mı'teşika gyavts'u vuxhes. Dameençe manbı qıǵeepç'u yiǵne sareeqa, g'ilexhane cıgeeqa, tyuleeqa, yiǵne insanaşineyiy yiǵne milletne xaybışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales. ⁴ Qı'rqı'mı't'er valqa, yiǵne insanaşılqa, yiǵne milletilqa g'eek'valas”».

⁵ Rəbbe Mısayk'le meed eyhen:

- Harunuk'le inəxüdüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadın qı'rqı'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen.

⁶ Harunee əsaanan xıl Misirne xhyanbışılqa hotkumee, xhinençe qı'rqı'mı't'er ilqeeç'u ç'iyeyn aq'va aqqaqan. ⁷ Cadu ha'anbışışsed cadubışika man kar ha'as əxən. Manbışışsed Misirne ölkalqa qı'rqı'mı't'er salat'a'as əxənbi.

⁸ Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

- Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletiked qı'rqı'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zinad Rəbbis q'urban ably'a'as millet g'aykkasın.

⁹ Mısee fironuk'le eyhen:

- Eyhe vas mısane ikkan, zı val, yiǵne insanaşıl, yiǵne milletil-alla düə hav'u? Mançile qiyǵa qı'rqı'mı't'er vassed, yiǵne saraybışışsed əlyhəəşınbı. Manbı saccu Nilee axvas.

¹⁰ Fironee eyhen:

- G'iyqa.

Mısee alidghuniy qele:

- Ğu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axhxhesın yişde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda. ¹¹ Qı'rqı'mı't'er vassed, yiǵne saraybışışsed, yiǵne insanaşışsed, yiǵne milletussed əq'əna qeetxhes. Qı'rqı'mı't'er saccu Nilee axvas.

¹² Mısayiy Harun fironusse avayk'ananbı. Mısee Rəbbike Vuce salat'i'iyın qı'rqı'mı't'er ak'anı'iy heqqa. ¹³ Rəbbe Mısee Cuke heqqiyn ha'an. Xaybışeedın, məhlabışeedın, çolbuşeedın qı'rqı'mı't'er haat'anbı.

¹⁴ Manbı anbarbışeeqa sa'a. Ç'iyeyke əq'i'yn eva g'əə giyǵal. ¹⁵ Fironuk'le işbı yəqqı'lqa gyatk'u sibık qexhe g'acumee, mana meer hı't'ilqa siyk'al. Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, fironee Mısayliy Harunul k'ırı iliyxhe deş.

Xhebıd'es qıtxhuyn divan: huneer

¹⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'iyelyne toozus ı'xecen. Misirvollete tooz huneesılqa sak'alas.

¹⁷ Manbışe həməxüdüd haa'an. Harunee xile aqqıyn əsaa ulyot'ul ç'iyeleǵana ulyosse. Mançe insanaşılqad həyvanaşılqad huneer ileedaxva. Misirvollete gırgın tooz huneesılqa siyk'al. ¹⁸ Cadu ha'anbışışsed caduyka insanaşılqa huneer g'axiles ikkiykan. Man manbışışse ha'as əxə deş. İnsanarab həyvandarad huneşe gyats'enbı. ¹⁹ Cadu ha'anbışe fironuk'le eyhen:

- İncil Allahna xılıb alivku.

Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ilqa siyk'al, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş.

Yoq'ud'es qıtxhuyn divan: goganer

²⁰ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa ı'qqəmee mang'usqa hark'in eyhe: «Rəbbee invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'as g'aykke! 21 Ğu manbı g'ıdivkvee, Zı yıǵne saraybısilqad, yıǵne insanaasilqad, yıǵne milletulqad goganer veçebısqıa g'axıles. Gırgın ç'iyed, Misırbışın xaybıd goganeesıka gyatts'es. 22 Zı həməxüd ha'as Yızın millet eyxhene Gosen eyhene cıgee goganer ıxhes deş. Məxüd vak'led ats'axhxhesın Zı ine cigaynar Rəbb ıxhay. 23 Zı Yızın millet yıǵne milletuke cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ıxhes“».

24 Rəbbee həməxüdüd ha'an. Goganeesın veçebı aledxu qadı ikkedaç'enbı fironne sareeqad, cune insanaaşine xaybışeeqad. Goganeşe Misırne ölkalqa ver ablyav'u.

25 Fironee Mısarıy Harun qopt'ul eyhen:

- Şu vuşde Allahıs yışdecab öлкеe q'urban ablee'e.

26 Mıseeme eyhen:

- Həməxüd ha'as ıxhes deş, Misırbış həlyvətq'ınıy qales, şı yışde Allahıs, Rəbbıs ınyaa q'urban ablyaa' g'avce. Manbışıs həlyvətq'ınıy qalya'ana şı q'urban ablyav'ee, manbışe şı g'ayeyqqa hevles. 27 De'eş, şı Rəbbıs, yışde Allahıs q'urban ablyaa'asdemee xhebillə yıǵna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan. Rəbbee şak'le məxüd uvhu.

28 Fironee eyhen:

- Zı şu, vuşde Allahıs, Rəbbıs q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbı, saccu əq'ənaqa ımaak'an. Zal-allab düə hee'e.

29 Mısee eyhen:

- Zı vasse qıgeç'umecar Rəbbıs düə haa'as. G'iyqa goganer vassed, yıǵne insanaaşıssed, yıǵne milletıssed aleetxu əlyhəəsınbı. Saccu ğu meed horbu hima'a, millet Rəbbıs q'urban ablyaa'as g'aykkasınva.

30 Mısa fironusse ark'in Rəbbıs düə haa'a. 31 Rəbbee Mısee Cuke heqqıyn ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletid goganeesıke g'attıvxhan haa'anbı. Ma'ab sacab goganiy aaxva deş. 32 Firon meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9

Xhod'es qıtxhuyn divan: həyvanaaşın hatt'uy

1 Rəbbee Mısayk'le eyhen:

- Fironusqa hark'in mang'uk'le eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbee, invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke!“ 2 Vas manbı g'avkas divıykkın, avqeene, 3 Rəbbee çoleene yıǵne həyvanaaşılqa: balkanaaşılqa, əməleesılqa, devabısilqa, çavra-vəq'əlqa xil alıvkav'u yı'q'ın ık'ar g'axıles. 4 Rəbbee İzrılybışınıy Misırbışın çavra-vəq'ə sana-sançıke cura'asın. İzrılybışda sacab həyvın qıvk'as deş».

5 Rəbbee vaxt gyuvxhu eyhen:

- Zı man g'iyqa ha'as.

6 Qınne yıǵıl Rəbbe həməxüdüd ha'an. Misırbışın yıǵnı həyvınar haat'anbı. İzrılybışdamee sacab həyvın qook'a deş. 7 Fironee hucooyiy eyxheva cun insanar g'axuvume, İzrılybışda sacab həyvın qıvk'u deşubva mang'uk'le ats'axhxhen. Mana meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

Yıxhd'es qıtxhuyn divan: maşıkan ı'xnabı

8 Rəbbee Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

- Kureençe xhaxhbı gyatsts'ına yı'q alept'e. Havaasre mana yı'q Mısee fıronne ulene ögiyl xəəqə daǵee'ecen. ⁹ Toz xhinne quvxha, mana yı'q Mısirvollette alıvxasda. Ölkavolle insanaaşılıd həyvanaaşılıd maşıka gyatsts'ın ı'xnabı qıǵeeç'es.

¹⁰ Manbıse yı'q alyapt'ı fıronne ögee ulyoozaranbı. Mısee mana yı'q xəəqə daǵav'umee, insanaaşıkıd həyvanaaşıkıd maşıka gyatsts'ın ı'xnabı eyxhe. ¹¹ Gırǵıne Mısirbışik xhinne, cadu haa'anbışikıd maşıka gyatsts'ın ı'xnabı ıxhava, manbıssıseb Mısayne ögiyl abı ulyoozaras vəəxə deş. ¹² Rəbbe meer fıron hı'tılqa sak'al ha'a. Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinnecad eyxhe, fıronee manbışıl k'ırı alıxhxı deş.

Yıǵıd'es qıtxhuyn divan: dolu

¹³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Çakra miç'eer oza qıxha fıronusqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaasıne Allahee, Rəbbe, inəxüdüd eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke! ¹⁴ İne yəqqe Zı valqad, yıǵne insanaaşılqad, yıǵne milletlıqad nekke yı'q'ı'n verbı allya'as. Manke vak'le ats'axhhesın, dyunyelycar Zak akarana deşda. ¹⁵ Zasse əxəyiy xıl hotku valqad, yıǵne milletlıqad yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu, ç'ıyeyne aq'vayle havaakala'as. ¹⁶ Zımee ğu havacena, Yızda guc haagvas, Yızın do dyunyeyscad g'ayxha'as. ¹⁷ Ğumee, həşdilqamee Yızde milletın öǵü aqqı, manbı g'avkku deş. ¹⁸ Həşde ğu Zal yugda k'ırı alıxhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zı məxdun it'umun dolu g'axıles, məxdun dolu Mısirık'le ipxhınıyle qiyğa g'acu ixhes deş. ¹⁹ Mançıl-allab insanar g'axuvle çoleedın çavra-vəq'əd, yıǵın gırǵın karıd vüxənyak avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsın cıga dena avxuyne insanaaşılqad, çavra-vəq'əlqad dolu ixhes, maadın gırǵın kar qık'asın”».

²⁰ Rəbbe uvhuynçile qəpç'ı'nne fıronne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. ²¹ K'ırı ilydiyxhınbıšemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çoleead g'alya'a.

²² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xıl xəəqə k'yaqqe, Mısirne gırǵıne insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadyne alabışılqa dolu gyoǵas.

²³ Mısee əsaa xəəqə k'yaqqımee, Rəbbe xəybı g'əhətqə'ə, Mısirılqa ts'ayılpınyı dolu g'ıxele. ²⁴ Gırǵınəəng'ə ts'ayılpınyı dolu gyoǵa eyxhe. Mısir vuxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ıxha deşdiy. ²⁵ Mısirvolle doluyın insanar, həyvanar, çoleedın gırǵın kar k'etan. Çolee alyadıyn gırǵın ok'bı, yivar doluyın haq'vara'anbı. ²⁶ Saccu Goşen İzraylıbı vooxhene cıgee dolu dexhe.

²⁷ Fıronee Mısayiy Harun qəpt'ul eyhen:

- Zı ine yəqqee bınah hav'u. Rəbbe gırǵıncad qətkuda ha'a, zınyay yızde milletın bınah hav'u. ²⁸ Hucoone ixhes, Rəbbıs düə hee'e: man xəybı g'əhətqıyiy dolu ç'əv ixhecen! Zı şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş.

²⁹ Mısee mang'uk'le eyhen:

- Zı şahareənçe qıǵeç'umee, xıleppı aaqı Rəbbıs düə haa'as. Manke xəybı g'əhətqıyid ulyozarasın, dolud gyoǵas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhhesın ine dyunyeyna xərna Rəbb ıxhay. ³⁰ Zak'le ats'ancad, ğunayiy yıǵın insanar meeb Rəbbıle Allahıle qıdəəq'ənas vuxhay.

³¹ Katanıy xhıt'a doluyın k'etanbı. Mane gahıl xhıt'ayna den k'ya'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vuxha. ³² Sukiy perinc qiyğa ələəva doluyın manbı k'eta deş.

³³ Mısa fironne sarayeençe qığeç'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xıleppi Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an gyoğuyiy, xəybı g'əhətqiy ulyoyzaran. ³⁴ Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəybı g'əhətqiy ulyozzur g'acumee, mang'vee meeb bınah haa'a. Fironur cun insanarıb hı't'eesılqa sıviyk'al. ³⁵ Rəbbe Mısayk'le, milletük'le eyheva uvhuyn xhinnecad eyxhe, firon meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee İzrailıybı g'ooka deş.

10

Molyud'es qıtxhuyn divan: ts'irtyar

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Fironusqa hak'ne. Zı əlaamatbı hagvasva fironuniy cun insanar hı't'eesılqa savaak'al hav'u. ² Qiyğa ğunad Zı nəxübiy Misir tesser hav'u, ma'ad nen əlaamatbıy hagu yiğne uşaxaaşisiy nevbışis yuşan he'e. Manke şok'le ats'axxhesın Zı Rəbb ıxhay.

³ Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen:

– İnxüd Rəbbe, cühüt'yaaşine Allahee vod eyhe: «Nimee gahnane ğu Zı uvhuynçıl k'ırı ilydiyxhes, Zı uvhuynçılqa qıdyaales? Yızın millet Zas ı'bəədat haa'as g'aykke! ⁴ Ğu Zı uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zı yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. ⁵ Mançin ç'iyə məxüd aqqas, çine xılənçe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyke axuyn-dyaxuyn karıd, vuşde çolbışee ələən yivarıd hiç'ixarasınbı. ⁶ Mançin yiğın, yiğne insanaşın, Misirbışde ğırgıng'uncad xəybı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yiğne dekkaaşik'le, dekkaaşine dekkaaşik'le inyaqa qabıyle qiyğa g'acu deşdiy».

Mısa manıd uvhu, fironusse ayk'anna.

⁷ Fironne insanaşə mang'uk'le eyhen:

– Geebnıyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'ın cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dışde Misir g'ulyoottalna?

⁸ Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironee manbışik'le eyhen:

– Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbıyiy vüqqəs?

⁹ Mısee eyhen:

– Şi maqa vüqəsınbı yişde uşaxaaşika, q'əşınbışika, dıxbışika, yişbışika, çavra-vəq'əyka. Şi maa Rəbbis bayram ağahas.

¹⁰⁻¹¹ Fironee manbışik'le eyhen:

– Məxüd ixhes deş!

Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen:

– Aay-haay, zı şu xhunaşşeesika, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mits'an şoqa karı'dəən fıkrıbı vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e.

Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı.

¹² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbışee ələəniy dolu gyoğuyke qiyğa axuyn ğırgın kar alyatxhasın.

¹³ Mısee əsaa Misirılqa hotkumee, Rəbbe ç'iyelqa şarğına mıtş g'uxoole. Mıtş bıkırın yiğnaiy xəmnə aa'a. Miç'eediysid mıtşın ts'irtyar adayle. ¹⁴ Ts'irtyar Misirılqa k'yoyhar, mançin ölkə bıkırba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iynılqameeyid ıxha deş, g'iyniyke şaqad ixhes deş. ¹⁵ Ts'irtyaşə ç'iyeyn oodun ciga gyatsts'a'an, mançike ç'iyelyna

nyaq'vub k'aarība g'ooce. Mançin doluyle qiyǵa axuyn, çolbısee ələən kar, yivaaşilin meyvabı gırgıncad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yivaaşil xhinakin kar axva deş.

¹⁶ Fironee zaraba Mısaiyiy Harun qort'ul eyhen:

- Zı Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u. ¹⁷ Hucoone ixhes, hayne sayəqeesib yizde bınahıle lǵeepç'e. Rəbbis, vuşde Allahıs düə he'e'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attixhan he'ecen.

¹⁸ Mısee fronusse qıǵeç'umee Rəbbis düə haa'a. ¹⁹ Manke Rəbbe deryahne suralqa it'umna mıtı g'uxoole. Mane mıtınınd gırgın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüd Misirvolle sacad ts'irt axva deş.

²⁰ Rəbbemee firon meer hı't'ilqa sak'al ha'a, mang'veeyib İzrailıy bı g'ooka deş.

Yüç'üd'es qitxhuyn divan: miç'axiyvalla

²¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xil xəəqə qe'e Misirne ölkalqa miç'axiyvalla k'evxhecen, ulyaqa hiviyxəna t'ub g'umoocecen.

²² Mısee xil xəəqə qı'imee Misirvolle xhebne yiǵna geed miç'axda eyxhe. ²³ Xhebne yiǵna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiǵna cigeençe i'ǵviykır deş. İzrailıy bı vooxhene cigabişemee işix ixha.

²⁴ Fironee Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen:

- Havak'ne Rəbbis i'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'ə axvecen.

²⁵ Mısee eyhen:

- Şı yişde Rəbbis Allahıs q'urban ablyaa'asdemee, ǵu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ikkan! ²⁶ Gırgın yişin həyvanar şaka qıkkes ikkan. Şı inyaa yişde həyvanaaşına xhunt'ayıb g'alepçes vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahıs q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şı maqa ikkyabı şak'le ats'axxhes deş, nen həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as.

²⁷ Rəbbe firon meer hı't'ilqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş. ²⁸ Mang'vee Mısayk'le eyhen:

- Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ǵu yizde ulesqa qareene, qık'asda.

²⁹ Mısee eyhen:

- Hasre ǵu eyhəxüd ixhecen, sayir zı yiǵne ulesqa qales deş.

11

Yits'ıd'esın divan k'ane qexhe

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zı fironlqaiy Misirılqa sayib balyaa g'axuvles. Mançile qiyǵa mang'vee şı inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as. ² Milletik'le eyhe, adameşeyiy yedaşee hiqiy-allane Misirbışike nuk'raykeyiy k'ınəğəyke hı'ıyn karbı heqqecen.

³ Rəbbe məxüd ha'a, Misirbışde ulesqa millet yugda qadayle. Mısamee fironne insanaaşik'le, Misirne milletik'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe.

⁴ Mısee fironuk'le eyhen:

- Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe lǵeç'es. ⁵ Taxtıl gyu'arasde fironne ts'errıyne duxayle girǵıl, suk gıviyxərne g'ayeyne yı'q'əl giy'ırne nukarne duxalqamee, gırgıng'un

ts'eppiyn dixbı hapt'asınbı. Həyvanaaşınıd çikana ts'ettiyn balabı hatt'asınbı. ⁶ Misirvolle xədn geşşuy ixhes. Məxdın geşşuy mankilqameeyid ıxha deşdiy, mançile qiyğad mısacad ixhes deş. ⁷ İzrailıybışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayıb gihivxhas deş». Mançike şok'le ats'axhxhesın Rəbbe İzrailıybıy Misirbı nəxübiy sana-sağ'uke curav'u. ⁸ Yiğın insanar zasqa abı, yizde g'elybışeeqa qutyopk'ul eyhesın: «Ğunar hoora, vaqa qihna hoyharan gırgın milletid hooracen!» Mançile qiyğa zı əlyhəəsda.

Manıd uvhu, Mısa qəln qek'a fironusse qıgeç'ena.

⁹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Zasse Misir geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironee şol k'ırı alixhxhes deş.

¹⁰ Mıseeyiy Harunee man gırgın əlaamatbı fironuk'le hagveyid, Rəbbe fironuke hı't'iy hı'ı, mang'vee İzrailıybı cune ölkeençe g'avku deş.

12

Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram

¹ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu:

² – Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına xəbna vuxhecen, senid çile giğlecen. ³ İzrailıyne gırgıne cəmə'ətık'le eyhe: ine vuzane yits'id'esde yiğıl gırgıng'vee cune xızanısdıyiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısvaye vooxhe g'əvxəs vukkan. ⁴ Sa urg ooxhanasdemee xızan k'ilbaxheene, hasre manbışe cone xaas delesne xaybışeeene insanaaşıs sik'ı bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy oxhanas əxəsva. ⁵ Şu g'əyxı'yn həyvanar sa seniyn vughulinbı, qı'bi'linbı mexhecen. Urgub, mısvab şosse gyuvk'as vəxəxə. ⁶ Manbı ine vuzane yits'ıyoq'ad'esde (14) yiğılqamee havace. Exhalqana İzrailıyne cəmə'ətn manbı gyatt'ecen. ⁷ Mançına eb alyapt'ı, şu karbı oxhanasde xaybışde akkabışde çerçıvabışılqa q'abge. ⁸ Manecad xəmdə ç'eyç'eybışıka, ts'ayıl ç'əra qı'in çuru ilydyadyne gıneyka oxhne. ⁹ Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbışıka ts'ayıl ç'əra qı'ı oxhne. ¹⁰ Miç'eedilqamee vuçud g'ilymadaççe. Axuyn kar ixhee gyoxhxhan he'e. ¹¹ Çuru otxhanang'a inəxüd he'e: yı'q'eeqa ts'ıra avt'le, g'elılqa g'ellin ale'e, xiled əsaa aqgee. Yicid zarada oxhne. İna şok qıdet'u ilğeç'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna.

¹² G'iyına xəmdə Zı Misirile k'ena ilğeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbı, həyvanaaşın ts'ettiyn balabıd Zı g'iyına xəmdə gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-alla Misirine allahaaşısız cazaas hevles. ¹³ Şu q'abğına eb vuşde xaybışılın işaarat ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qıdet'u ilğeç'es. Zı Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. ¹⁴ İn yiğ şu yik'el aqge. Qööne nasılışed Rəbbin bayram xhinne in yiğ alğehecen. Gırgıne gahbışıl in bayram alğehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna.

İlydyadyne gıneyna q'aanun

¹⁵ Yıghille yiğna ilydyadyın gıney oxhne. Vuşde xaana acıxamır ts'eppiyne yiğılıcab sav'u avak'anee'e. Şavaayıy ts'eetiynə yiğile yıghıd'esde yiğılqamee acıxamırnan gıney otxhun, İzrailıybışde yı'q'ne meexhecen. ¹⁶ Ts'ettiynəyiy yıghıd'esde yiğıl muq'addasna iclas see'e. Mane yiğbışıl şos otxhunıy hı'ıyle gıayrı nenacab iş humaa'a. ¹⁷ İne

ilydyadyne gıneybışın bayram, Zı şü Misirǵançe mane yiǵıl g'oşunbışikva qıǵav'uncıl-alla alǵehe. İn bayram qööne nasılıbışed alǵehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun gırgıne gahbışısda vob. ¹⁸ İlydyadyın gıney ts'eppiıyne vuzane yits'ıyoq'ad'esde (14) yiǵıne exhaliyle gibǵıl g'ayı sad'esde (21) yiǵıne exhaliılqamee oxhne. ¹⁹ Yıghne yiǵna vuşde xaybışee acıxamır ixhes ikkan deş. Şavaayıy acıxamırnan gıney otxhun İzrailıybışde yı'q'ne meexhecen. Cona ixheyir, menne cıgeençe qarına ixheyir hakkal ha'asda. ²⁰ Acıxamırnan vuççud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilydyadyın gıney oxhne.

Qıdet'u ilǵeç'ıva alǵavhuyn ts'ettıyn bayram

²¹ Mısee İzrailin gırgın aǵsaqqalar qopt'ul eyhen:

- Hap'k'ın vuşde xızanbışısın urǵııyee mısvabııyee g'äyxı' alle. Allah qıdet'u ilǵeç'ııyne bayramıs q'urbanı alle'e. ²² Sa xudana züfa eyhena ok' alyapt'ı, lyagameene ebeeqa k'ıyoq'u akkayne çerçivalqa q'abǵe. Miç'eerilqameyir vuşucar g'aqa qıǵmeç'ecen. ²³ Rəbb Misirbı gyapt'as l'qğamee, çerçivalyna eb g'avcu, mane xaabınbışik qıdet'u ilǵeç'es. Gyabat'asva arına malaaik vuşde xaybışeeqa, şü gyapt'as ikkeç'es has-saras deş. ²⁴ İn ədat gırgıne gahbışıs şosiy şole qiyǵınbışıs q'aanun xhinne havaace. ²⁵ Rəbbe şos helesva cuvab huvııyne cıgeeqa qabı hipxırmeeyib, şü in ədat yik'el hıxan hıma'a. ²⁶ Vuşde uşaxaşe şoke qidghın hı'ıyng'a: «Şu in nişısne ha'a?» ²⁷ Manbışik'le eyhe: «Rəbbe Misirbı gyabat'ang'a, İzrailıybışde xaabınbışik qıdet'u ilǵeç'ıva, şı g'attıxhan hav'ıva Rəbbıs ablyaa'ana q'urban vobna».

Milletın q'aratsabışıl gıy'ur, Rəbbıs ı'bəədat ha'a.

²⁸ Mançile qiyǵa İzrailıybı apk'ın, Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a.

Yıts'ıd'es qıtıhuyn divan: ts'eppiın dıxbı habat'a

²⁹ Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbe Misirbışın Misir yedike vuxhayn ts'eppiın gırgın dıxbı gyabat'anbı: fıronne ts'erriıyne taxtı gıy'arasde dıx-ayle gırgıl, zıdane qıqıyng'ıne ts'erriıyne dıxalqamee. Həyvanaaşınbıd çıkana ts'ettıyn balabı gyaat'anbı. ³⁰ Mane xəmde fıronur, cun insanarıb, gırgın Misirbıcab suǵootsanbı. Misirǵançe it'umun gıyaşen ses qadaıle. Məxdın xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qımek'acen.

³¹ Xəmdə fıronee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

- Sabı-qabı, hudoora! İzrailıybışika sacıgee yızde mılletıke əq'əna qeepxhe. Havak'ne şü eyheen xhıneyid Rəbbıs ı'bəədat he'e. ³² Şü şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'aykı hudoora. Zasıb xayır-düə hevle.

³³ Misirbışe İzrailıybı mızıl avqaqqa vuxha, manbı cone ölkeençe ek'ba qıǵeepç'ı hudooracenva. Manbışe eyhe ıxha:

- Deşxheene, şı gırgınbı hapt'asınbı.

³⁴ Milletın acıxamır üvxəs həsilydexhayn xamırnan con lyagambı tanalıñeeqa hitk'ır mıgabışılqa alyat'u ayk'an. ³⁵ İzrailıybışe Mısee uvhuynçıl k'ırı gyaqı, Misirbışısse tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəəǵə heqqa. ³⁶ Rəbbe həməxüd ha'a Misirbışde ulesqa İzrailıybı yugba qavayle. Manbışed İzrailıybışıs ikkanan helen. Məxüb manbışe Misirbı q'əra qaa'a.

Mısıreence əlyhəənbı

³⁷ İzrailıybı Ramsesǵançe Suktoteeqa avayk'an. Yedaaşileyiy uşaxaaşile hexxana, maa'ar yixhıd vəş aazır (600 000) meena adamıy ıxha. Mançe manbı gırgınbı iviykar apk'ın. ³⁸ Manbışıka sacıgee xəppa menne milletken insanar, xəttə çavıra-vəq'əd ayk'an. ³⁹ Misirǵançe qıkkıyne ilyadyadıne xamırıke manbışe fatirer ha'a. Manbı Misirǵançe zaraba hittıyavhuva, yəqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsileepxha deşdiy.

⁴⁰ İzrailıybı Misir yoq'ud vəşşe xhebt's'al (430) senna avxu. ⁴¹ Yoq'ud vəşşe xhebt's'al sen g'adiyne yigil, Rəbbin millet g'oşunbışıqa Misirǵançe ayk'anan. ⁴² Misirǵançe qıǵaahasde xəmdə Rəbbeə manbı coleb-alqa g'ilydyav'uva, İzrailıybışe mana xəmə Misirbışde xılənçe g'attıpxhınna xəmə xhinne yik'el avqu. Hammaşee mana xəmə qabıyng'a İzrailıybışis Rəbbinemeə muǵurbanıy aaxvas vukkiykananbı.

Qıdet'u ilǵeç'uyne bayramın medin q'aanunbı

⁴³ Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

– Qıdet'u ilǵeç'uyne bayramnang'a, şu inəxüd ha'as ıkkən: gyuvk'uyne q'urbanıke menne cıgeençe qarıyng'us hıdeles ıkkən. ⁴⁴ Saccu pılıke alışsuıne g'ulusse man otxhuniy, ğu mana sunnat hı'ıyle qiyǵa oxhanas əxə. ⁴⁵ Sık'ınna gahna vuşde cigabışee axvasva menne ölkeençe arıng'usiy, pılıke sık'ınna gahna şos iş haa'asva arıng'us, man otxhuniy heles ixhes deş. ⁴⁶ Q'urban ablyav'uyng'üne xaa man çuru oxhanas ıkkən, mançe g'aqa qıǵahas ıkkən deş. Sayid mançin nencad bark'vbı haq'var huma'a. ⁴⁷ İzrailıybışde gırgıng'veecad qıdet'u ilǵeç'ıya alǵayhen bayram alǵahas ıkkən. ⁴⁸ Menne cıgeençe arı, şüng'əə mihmanna axvang'usud qıdet'u ilǵeç'ıya Rəbbis alǵayhen bayram alǵahas ıkkən xhe, mang'üne xaabın gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes vukkan. Mançile qiyǵa mang'ussed, vuşda sa xhinne ıxha man bayram alǵahas əxə. Sunnat hıd'ııyne adameə mançike hı'ıyn otxhuniy umoyxhancən. ⁴⁹ İzrailıybışis, menne cıgeençe qabı coka aaxvanbışisib q'aanun sa vobna.

⁵⁰ İzrailıybışe, Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a. ⁵¹ Mane yigilycab Rəbbeə İzrailıybı g'oşunbışıqa Misirǵançe qıǵa'anbı.

13

Ts'eppiyn dixbı Rəbbis g'avсарas

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

² – İzraileə yedarşe ts'eppa vuxuyne dixbışde hək'lee: ts'eppiyn dixbııy həyvanaşın ts'ettıyn balabı Yızde doyl qe'e.

İlydyadıne gneyn bayram

³ Mısee milletık'le eyhen:

– Rəbbeə Cuna xəbvalla haagu, şu Misirǵançe qıǵav'uyne, nukariyvalike g'attıvıxhan hav'uyne yig yik'el aqqe. Mane yigil acıxamırnan gıney umoyxhan. ⁴ G'ıyniyn, şu inçe qıǵeepç'ı əlyhəən yig Aviv eyhene vuzan vəd. ⁵ Rəbbeə vuşde dekkaaşis k'ınnıy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbışın, Q'ıvbışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbeə şu maqa qabıyng'a, mane vuza mane ıdat he'e: ⁶ yıghılle yıǵna ilydyadıyn, acıxamır deşin gıney oxhne. Yıghıd'esde yıgılıd Rəbbis bayram alǵehe. ⁷ Mane yıghne yıǵee ilydyadıyn, acıxamır deşin gıney

oxhne. Şu vooxhenemeene cigabişee, acıxamırıb, acıxamırıke hı'iyın karıd ixhes ikkan deş.

⁸ Mane yiğil şu vuşde dixbışik'le eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbe şı Misirğançe qığa'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu».

⁹ Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uva, havaasre Rəbbına q'aanun vuşde ghalele g'u moxhacen. Mançıl-allad hasre man ədat vuşde xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bişee axvecen.

¹⁰ Senbı atk'ınıylette şu man yiğ yik'el aqqı ağhe.

Ts'eppa vuxhaynbı

¹¹ Rəbbe şosiy vuşde dekkaaşis k'in g'assır helesva uvhuayne Kana'anaaşine ölkeeqa qabı hipxırne yiğile, ¹² ts'eppiyn dixbı Rəbbine doylul qee'e. Həyvanaaşimıd ts'ettiyn vughulyun balabı Rəbbine doylul qe'e. ¹³ Ts'eppiyn əməleyne balayl-alla urg qevle. Çil-alla vuçud qidelexheene, mançına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'eppa vuxhayne dixbışil-alla nuk'ra qele. ¹⁴ Mısamecad duxee vake man hucooneva qiyghinene, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ixha, şı Misirğançe qığav'u, nukariyvalike g'attıvıxhan hav'u. ¹⁵ Fironus şı g'avkvas devkanang'a, mana hı'tılqa sark'ilyne gahıl, Rəbbe Misirbışın gırgın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Həyvanaaşimıd ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. Mançıl-allad zı ts'ettiyn vughulyun həyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiyn yizde dixbışil-allad nuk'ra qele». ¹⁶ Rəbb şal oğa it'umra ixhay, şı Misirğançe qığav'uy, vuşdemee xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhacen.

Rəbbe İzrailbışis yəq Haagva

¹⁷ Fironne millet g'ayqıyng'a, Allahee manbı Fılıştınaaşine cigabişile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen:

- Maa'ab manbışıka muhariba hav'eene, manbışe sayıd fıkrıbı badal hı'ı Misirqacab siviyyk'al.

¹⁸ Allahee millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'ərane deryahısqa qıkkəka. İzrailbı Misireençe dəv'əysinı xhinnen silahbı alyaat'u avayk'an.

¹⁹ Mısee mançe əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cokasana sı'ı qıkkəkanbı. Yusuf qek'ang'a İzrailbışisqa k'in g'assaras alıkkı uvhuynniy:

- Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hixan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ilyma'a, şoka qıkkəe.

²⁰ İzrailbı Sukkotğançe qığeepç'ı, sahrayne k'anek sa Etam eyhene ciğee çadırbı giyxə. ²¹ Rəbb Vuc manbışde hirniy əlyhəə. Mang'vee yiğniyiğın manbışis yəq buludne dirakıqa, xəmdəb ts'ayine dirakıqanıy işix hele Haagva. Mang'vee məxüdü manbışise yiğniyiğınub, xəmdəb əlyhəəş vəxəcənvaniy ha'a. ²² Sık'inne gahıs xheyib buludna dirak yiğniyiğın, ts'ayına dirakıb xəmdə manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14

Deryaheençe t'lğəə

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

² - İzrailbışik'le eyhe, havaasre manbı yıq'əlqa sapk'ıl Pi-Haxirot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırbı gı'xecen. Deryahısnee Ba'al-Tsefonne ögee vuxhacen. ³ Fironusqa həməxüdü qales: «İzrailbı nyaqame vuxhesinbı avxu, sahrayn manbışda yəqi'b g'ats'apk'ın». ⁴ Zı firon meer hı'tılqa sak'ala'as, manar manbışıqa qihna

gixhas. Məxüd Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hı'ı Yızın do axtı qa'as. Manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhesin.

İzrailybışe həməxüdüd ha'an.

⁵ Fironuk'le İzrailybı heepxıva uvhuyng'a, mang'unayiy cune in-sanaaşına fıkır badal vooxhena. Manbışe eyhen:

- Şi in hı'ıyn kar hucoone? Şi İzrailybı g'avkku nukarar dena avxu!

⁶ Fironee dəv'əysin daşk'a balkanaaşik qa'as alıkkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna. ⁷ Mang'vee cuka yixhıd vəş (600) g'əyxı'ıyne, yugne dəv'əyne daşk'ayle ğayrı, Misirın ğırgıncad dəv'əyn daşk'abı alyat'anbı. Ğırgıne daşk'abışıqa çin ç'ak'ınbı vooxhe. ⁸ Rəbbee firon, Misirna paççaah hı't'ilqa sakal ha'a, manar Misirğançe qığəəne İzrailybışqar qihna gexha. İzrailybımee yik'eka əlyhə vuxha. ⁹ Misirbı fironne ğırgıne dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaaşil aleepxıynbışıka, ğırgıne g'oşunbışıka sacıgee İzrailybışıqa qihna gyabak'a. Misirbışısqa manbı deryahısne çadırbı ğıxı'ıyne cıgee, Pi-Haxırotne k'ane, Ba'al-Tsefonne hiib gyabak'a.

¹⁰ Firon İzrailybışıqa avayq'arniy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'il ilyakiys g'ecen, manbı çoqab qihna vob gyapk'ı. Manbı mançile geeb qəpqr'ın Rəbbılqa ona'a gıviyğal. ¹¹ Manbışe Mısayk'le eyhen:

- Nya'a Misir nyaq'vbıniy deş, ğu şi hapt'as sahreeqa qabı? Karne ğu hı'ı şi Misirğançe qığav'u? ¹² Nya'a, şi vak'le Misir uvhu dışdıy: «Şi şaleb alqana g'alee'e. Havaasre şi Misirbışda iş haa'as»? Misir nukariyvalla hav'uy, sahree hapt'ıyle yugda eyxheyiy!

¹³ Mısee milletis inəxdun alidğhıniy qele:

- Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le ğı'ıyna g'acesın, Rəbbee şu nəxübiy g'attıvıxhan haa'a. Həşde g'oocon Misirbı, şok'le sayıb mısacab g'avces deş. ¹⁴ Rəbbee şol-alla manbışıkın ha'asın, yik'bı it'umda aqqe!

¹⁵ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

- Nişil-allane ğu Zalqa ona'a? İzrailybışik'le eyhe, ögiylqa hudooracen.

¹⁶ Ğumee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cıgeeqa qe'e, İzrailybışısse mane xhyan deşde cıgeençe deryahıle k'ena ilğeepç'es vəəxhecen.

¹⁷ Zımee Misirbı hı't'eesılqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zınad fironne dəv'əyne daşk'abışıkıniy balkanaaşil aleepxıyne g'oşunbışıkın hı'ı Yızın do axtı qa'as. ¹⁸ Zı mısayiy fironukuniy cune dəv'əyne daşk'abışıkın, balkanaaşil aleepxıynbışıkın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhes.

¹⁹ İzrailybışıle ögiyl əlyhəəna Allahna malaaik, cıga badal hav'u, manbışıqar qihna qöö giyğal. Buludne dirakınıb çına cıga badal hav'u, yı'q'əle, ²⁰ İzrailyneyiy Misirne g'oşunbışde əree qöö gıviyğal. Xəmvollete dirakın İzrailybışis işix gyavhu, Misirbışısmee miç'axıyvalla hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxa deş.

²¹ Mısee xıl deryahılqa hodakke. Rəbbeyib xəmvollete şarğıle aa'ane mıtısıka deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ıxha. Məxüd mane cigayn xhyan qeəqva'an. Xhyan q'öne cıgeeqa qexhe. ²² İzrailybıb deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeepç'ı avayk'anabı. Xhyanbı cabırbı xhinne qetxha manbışde sağneyiy solne sural ulyoyzar. ²³ Misirbı gyabak'anbı manbışde qihna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşil aleepxıynbıb manbışde qihna k'eebaç'enbı deryaheeqa. ²⁴ Rəbb verığna ul üvxəsse buludneyiy ts'ayine dirakeençe horzul Misirbışın g'oşunbı sana-sançıl

alikka'a. ²⁵ Mang'vee däv'øyne daşk'abıñın tekarbı sacuraycad qa'a, mançisse yugda alik'aras mæxæcenva. Misirbişe eyhen:

- Qudoora inçe heepxas! Ræbbe İzrailybıñın sura aqqı, şakınıd ha'as ikkan.

²⁶ Ræbbe Mısayk'le eyhen:

- Xıl deryahılqa hotke xhyanbı çine cigeeqa satk'ıl, maabın Misirbı däv'øyne daşk'abıñıka, balkanaaşıl alepxıynbıñıka sacıgee çik avub g'alee'ecen.

²⁷ Mısee deryahılqa xıl hodakke, xhyanbıd miç'eeqana çine cigeeqa siyk'al. Misirbı xhineençe heebaxamee, Ræbbe manbı haly'av'u deryahne yı'q'neeqa g'aa'a. ²⁸ İzrailybıñıqa qihna deryaheeqa k'eeç'uyın däv'øyın daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı, gırgınacab g'oşun yı'q'elqa satk'ılne deryahne xhyanbışe hõõǵona. Mançe şavussecar g'attixhanas æxæ deş.

²⁹ Mæxüd ıxha İzrailybı deryahne yı'q'neene xhyan deşde cigayle k'ena ilǵeepç'i avayk'an. Xhyan manbıñde saǵneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar. ³⁰ Mane yigil İzrailybı Ræbbe Misirbıñde xılence g'attıvxhan haa'a. Qıyǵa manbıñık'le Misirbı deryahne mıglek hapt'ı g'ooce. ³¹ İzrailybıñık'le Misirbıñık Ræbbe xønne gucuka hı'ıyn g'acumee, manbı Ræbbile qævöyq'æn gıvıyǵal. Mang'ulqayiy Mang'une g'ululqa, Mısalqa, inyam ha'a gıvıyǵal.

15

Mısayna mæ'niy

¹ Mane gahıl Mıseeıy İzrailybışe Ræbbis ina mæ'niy haa'a:

- Ræbbis ina mæ'niy qerqæs,
Mang'vee Cun do geed axtı qı'ı!

Balkanıb, çil alıxınar,
Mang'vee deryaheeqa g'av'ul!

² Ræbb Yızda guciy mæ'niy vorna,
Mang'vee zı g'attixhan hı'ı.

Mana Yızda Allah vorna,
zı Mana qıvats'a'asda!

Mana yızde dekkeeyid i'bæodat hı'ına Allah vorna,
zı Mana axtı qa'as!

³ Gırgıne duşmanaaşile ğamxhesde
Ræbbin do YAHVE* vodun!

⁴ Däv'øyne daşk'abıñıka fıronna g'oşun
deryaheeqa daǵav'ul!

Mısirin nekke yugun ç'ak'ınbı
Ç'ærane deryahın hõbǵü!

⁵ Xhyan manbıñile g'alysıkkı,
k'oralybışeeqa manbı g'ayebı xhinne qavayk'an apk'ın!

⁶ Ræbb, Ğu Yıǵne gucuka qıvats'ı!
Ğu duşmanar g'ulyotal haa'a!

⁷ Ğu Yıǵne xønne gucuka,
Ğu qıdvyaats'anbıñıkın ha'a!

* **15:3** 15:3 YAHVE: in do cühüt'yaaşine mızıl «Vuc vornava» cuvabık akar. İne kitabee in do «Ræbb» xhinne sak'ala'a.

Yiǵne qəln,
ts'ayin balybiy gyoxhan ha'an xhinne, manbı gyooxhan hav'u!

⁸ Yiǵne nafasın xhyanbı
sacigeeqa sa'a,

Sacigeeqa sadyne xhineke cabırbı ha'a,
İttehesu deryahne k'oralybışeedın xhyanbı qiyğara'anbı!

⁹ Duşmanee eyhenniy:

«Qihna girxhu, zı manbı avqas,

Aqqıyn karıd zı bit'al ha'as!
Mançike yızın rı'hcad ats'es!

Qiyğale xhineyid g'ılnc qıǵahas,
yizde xilekacab zı manbı gyapt'as!»

¹⁰ Ğu manbışis uf üvxü,
deryahın manbı höbgü!

Gurğuşun xhineyib
manbı k'oralybışeeene xhinek avqa apk'ın!

¹¹ Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda
allahaaşine əree?

Muq'addasvallee azamatıka,
Vasse xhinne mō'ücüzəbı ha'as əxəna vornane?
Yiǵne xəbvalile xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane?

¹² Ğu sağın xıl hotkumee,
ç'iyeyn manbı höbgüynbı!

¹³ Vaqa badaldyooxhena yugvallava,
Ğu xalq' g'attixhan hı'ı,
Ğu manbışis yəq haagu!

Ğu eyxhene Yiǵne muq'addasne cigeeqa†,
Ğu Yiǵne gucuka quvkees!

¹⁴ Milletbışik'le man g'ayxhı, tanbışeeqa zeze avxhas,
Filiştinar mançile geeb qəvəəq'ənas,

¹⁵ Edomun ç'ak'ınbı qərq'ı'niyn alyabat'a,
Moav vuk'lek vukkeekanbışik zeze ooxha,
Kana'anın milletid nyaqame ixhesın axva!

¹⁶ Havaasre manbışılqa zeze avkkecen, qəvəəq'necen!

Rəbb, Yiǵne xilene gucen,
Yiǵın millet ilğəç'esmee
manbı g'ayelqa savk'alas,
nıq'-ç'ı'q' dena aaxvas!

Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan hı'iyn millet ilğəç'esmee!

¹⁷ Ya Rəbb, Ğu Yiǵın millet qalessın Yiǵne suvalqa,

Ğu Yiǵne Xaasva g'əyxı'yne cigee, Ğu manbışis cıga qaa'as,
Ey Xudaavand, Ğu Yiǵne xileka itxhınne muq'addasne cigee!

¹⁸ Rəbbee gırgıne gahbışıl, hammaşe paççahiyvalla haa'as!

† 15:13 15:13 Cigeeqa: inyaa İzrailyneyiy İyerusalimne hək'ee eyhe.

¹⁹ Fironun däv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı deryaheeqa k'epç'imee, Rəbbe manbışılqa deryahın xhyanbı yı'q'əlqa qalya'a. İzrailybımee deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilǵeepç'ı avayk'ananbı.

²⁰ Harunne yuće, peyǵambar Mayramee, xıleqa dyaf alyat'umee, ǵıǵıne yedaaşed xıleqa dyafbı alyat'u, məng'ı'qab qıhna mık'ar ha'a avayk'ananbı. ²¹ Mayramee manbışıs ina mə'nıy qəpqi':

- Rəbbineme qəpqe,

Mang'vee Vuc axtı qı'ı.

Balkanıb, cil alixınar

Mang'vee deryaheeqa g'av'u.

Q'ap'ın xhyan

²² Mısee İzrailybı Ç'ərane deryahıse Şur eyhene sahreeqa qvkekka. Xhebble yıǵna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbışısqa xhyan qızaxxa deş. ²³ Manbı Mara eyhene cıgeeqa qabı hipxhuring'a, maadın xhyanıd q'ap'ıdava ulyoǵas əxə deş. Mançıl-allad mane cigayn do Mara (q'ap'ın) axva. ²⁴ Milletın «Huccone ulyoǵasva?» Mısaylena haa'a gıviyǵal. ²⁵ Manke Mısee Rəbbılqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa os haǵva. Mısee man os xhıneeqa daǵadaççe, mançile qiyǵa man xhyan uloǵasın xhinne qexhe.

Rəbbe maa manbışıs g'ayda-q'aanun huvu, maayib siliys üvxü.

²⁶ Mang'vee eyhen:

- Şu Yızde, Rəbbine, vuşde Allahne cuvabıl yugda k'ırı alixxheene, Yızde ögiyl qotkun işbı he'eene, Zı he'eva uvhuynçıl k'ırı gyaqqı q'aanunbışee haǵvan xhinne he'eene, Misirbışılqa g'axuvuyne ik'arbişın nencad şolqa g'axıles deş. Şu yug qaa'ana Rəbb Zı vorna.

²⁷ Manbı qavaylenbı Elim eyhene cıgeeqa. Mane cıgee yits'ıq'ölle (12) xhyan ı'lqəən cigayiy yıǵts'al (70) xurmayna yiv vooxhe. İzrailybışe mane xhyanbı ı'lqəəne cigabışde hiqiy-alla çadırbı giyxə.

16

Allahee mannayiy bilydirçinar g'ıxele

¹ İzrailybışın cəmə'ət Elimǵançe ayk'anan. Manbı Elimneyiy Sinayne yıq'neene, Sin eyhene sahreeqa Misirǵançe qıǵeepç'iyne q'ob'esde vuzane yits'ıxhob'esde (15) yıǵıl qabı hiviyxhar. ² Sahree milletın Mısaylenayiy Harunulena haa'a gıviyǵal. ³ İzrailybışe manbışık'le eyhe ıxha:

- Misir çurunane k'umk'umbışde k'ane gyuv'urne gahıl, avts'esınmeen ǵıney otxhanang'a, Rəbbine xılənçe ma'ab hapt'ıynxhiy nımee yugda eyxheyiy. Şunad inımeen millet sahreeqa mussıka gyapt'as qadı!

⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zı şolqa xəənçe ǵıney gyoǵa'as. Hasre millet yıǵıs qıǵeç'ecen, çısın yıǵısiysın ǵıney se'ecen. Zı manbı Yızde q'aanunbışıl k'ırı iliyxheyeva məxüb siliys üvxəs. ⁵ Yıxhud'esde yıǵıl q'öd şene yıǵbışılınmeen s'ı, ögiyekad otxhanan kar he'ecen.

⁶ Mıseeıy Harunee İzrailybışik'le eyhen:

- Exhal şok'le ats'axxhesın Misirǵançe şu Rəbbe qıǵav'u vuxhay.

⁷ Miç'eedmee şok'le Mana inyaa ıxhay, Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhin şu Culena haa'a. Şi vuşbine vooxhee, şu şalena haa'a?

⁸ Mısee manbışık'le meed eyhen:

- Şok'le inəxüd ats'axxhes Mana Rəbb ıxhay: g'iyına exhal Mang'vee şos çuru heles, miç'eedid avts'esınmeen gıney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culena haa'a. Nya'a şı vuşbune vooxhe? Şu şalena deş, Rəbbilena ha'a.

⁹ Mısee Harunuk'le eyhen:

- İzrailıyne cəmə'ətik'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale, Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culqa alepçiy».

¹⁰ Harun İzrailıyne cəmə'ətika yuşan ha'ane gahlıl, cəmə'ətın vuk'ulybı sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayid manbışik'le buludne dirakee Rəbbin nur ıxhay g'eece.

¹¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

¹² - Zak'le İzrailıybışe Zalena haa'a g'ayxhı. Manbışik'le eyhe: «Exheqana şu çuru oxhanas, miç'eedid avts'esınmeen gıney. Manke şok'le ats'axxhesın Zı Rəbb, vuşda Allah ıxhay».

¹³ Exheeqana bilydirçinar aletxu qadı çadırıbı g'ıxı'yn ciga gyats'a'an. Miç'eebiysıb mane cigayne hiqiy-alla ç'iy r'ixyxə. ¹⁴ Ç'iy ts'its'axhamee, ç'iyene aq'val k'üvən xırıp'-xırıp' ha'an g'iravuk akaran sa kar axva.

¹⁵ İxhyanı g'acu İzrailıybışe sana-sang'uk'le eyhen:

- İn hucoone?

Manbışik'le man hucoo ıxhay ats'a deşdiy. Mısee manbışik'le eyhen:

- İn Rəbbe şos oxhanasva huvuyn gıney vod. ¹⁶ Rəbbe inva şok'le uvhu: «Si'iyile qiyğa, həməxüd he'e, xizaneene insanaaşıs sik'l ixhrecen, gırgıng'ulqa sa vexhxheedın* hixhrecen».

¹⁷ İzrailıybışe gırgın cok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbışe geed sa'a, mansanbışe k'ılda. ¹⁸ Vexhxhayka gyooabakka gibğılmee, geeb sav'uyng'unab hexxaba haagu deş, k'ilyba sav'uyng'unab k'ilyba haagu deş. Gırgıng'vee q'aralika sav'una xhinnecab haa'gva.

¹⁹ Mısee manbışik'le eyhen:

- Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ilymadaççe.

²⁰ Sassanbışe Mısayl k'ırı ilydiyxhı kar miç'eediys g'aledaççe. Mane otxhneeqa mı'qər a'a, mançike eva g'əə giyğal. Mısee manbışılqa qəl haa'a. ²¹ Miç'eeb gırgıng'vee cus vukkanameena q'aralika sa'a vuxha. Qiyğa verig' pıra quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviyyk'alna.

²² Yixhıd'esde yiğil manbışe q'öd manimeen otxhuniy sa'a, sang'ulqa q'öble vexhxha gyooxha vuxha. Cəmə'ətnə ç'ak'ınbışe co nimeen kariy sı'ıva abı Mısayş yuşan ha'an. ²³ Mısee manbışik'le eyhen:

- Rəbbe inəxüdü eyhe: «G'iyqiyn ülycümün yighıd'esın, manzil haa'an yiğ vod. Man muq'addasın Rəbbin yiğ Şabbat vod. G'iyniykecad qecesın qeçe, qoxhxharasınid qoxhre. Hexxada axuyıd g'iyqiys havace».

²⁴ Manbışe otxhuniy Mısee uvhiyn xhinne g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mı'q'ərıd r'ı deş, evad eyxhe deş. ²⁵ Mısee eyhen:

- G'iyına şu man otxhanan kar oxhne. G'iyına Rəbbin yiğ, Şabbat vod. Şok'le g'iyına g'ad oxhanas vuççud aveykes deş. ²⁶ Şu man kar yixhne yiğna se'e, Şabbatıl, yighıd'esde yiğil, şok'le vuççud aveykes deş.

²⁷ Milletken sabara insanar yighıd'esde yiğilib otxhuniy sa'asva qığeepç'eyib manbışik'le vuççud iveeke deş.

²⁸ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Şu mısılqameene Zı g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza qıdeepxhes? ²⁹ İlyaaake, Zı, Rəbbe şos Şabbatın yiğ huvu, mançil-allad Zı

* **16:16** 16:16 Vexhxha: cühüt'yaaşine mizel in cuvab «omer» vod. Sa omeree sa kiloyle sik'ılda hexxada vod.

yixhüd'esde yiğil şos q'öd manimeen otxhuniy hele. Yighüd'esde yiğilyıb gırğınbı cone xaybışee gyuv'urecen, əq'ənaqa imaak'anancen.

³⁰ Məxüb milletn yighüb'esde yiğil manzil haa'a. ³¹ Mane otxhuniyn do İzrailıybişe manna[†] giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub akar, rangısıb cagvaraba vob. Opxhınıysıb itv qadğuyın k'alet xhinne vob.

³² Mısee eyhen:

- Rəbbe inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı sole qiyğiynə nasılıbışis havaace. Hasre manbışik'led g'acecen, Zı şu Misirğançe qığav'uyng'a şos sahree huvuyn giney».

³³ Mısee Harunuk'le eyhen:

- Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine ögiylqa gixhxhe qihniyne nasılıbışis havaces ixhecen. ³⁴ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne[‡] hiqa giyxhe. ³⁵ İnsanarnane cigeeqa, Kana'anqa, qavaalesmee, İzrailıybişe yoq'ts'al (40) senna manna ooxhan. ³⁶ (Sa omer efana yits'ıb'esda pay vobna).

17

Ganzile gyodatstsen xhyan

¹ Gırğın İzrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençe yəqqı'lqa qığeç'e. Rəbbe manbışik'le uvhuyn xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı Refidim eyhene cigeeqa qabı çadırı bı g'iyxə. Maa'ad milletn ulyoğasın xhyan eyxhe deş. ² Mançil-allar manbışe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen:

- Şas ulyoğasın xhyan hele!

Mısee manbışik'le eyhen:

- Nya'a şu zak'le cuvabbı eyhe? Nişil-allane şu Rəbb siliys ı'xı'yxə?

³ Milletis xhyan ıkkın eyxhe. Mançil-allad manbışe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen:

- Nya'a ğu ši Misirğançe qığav'u? İn ğu şak, şınab, yişin uşaxarıb, həyvanarıd xhineka gyatt'asdemene hı'ı?

⁴ Mısee Rəbbilqa onu'u eyhen:

- İne milletuk zı hucoone ha'as? Manbı zalqa g'aye gyooğa'asınçıl qepxha vob.

⁵ Rəbbe Mısays inəxdun alidghuniy qele:

- Vakasana sabara milletn ağsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays ı'xı'yn əsayid xilyaqa aleet'e. ⁶ Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yiğne ögiyl ulyozaras. Mane yiğne xıləne əsaaka ganzile k'ena it'umda ı'xe, mançeençe milletis ulyoğasın xhyan qığeç'es.

Mısee İzrailıyne ağsaqqalaşine ögiyl həməxüd ha'a. ⁷ Mısee mane cigaynıd do Massayıy Meriva (siliys ı'xı'y, cuvabbı uvhiy) giyxhe. Ma'ad İzrailıybişe cok'le cuvabbı eyheva, «Rəbbir şakaniyxan deşxhee, de'əşdaniyxanva» uvhu, Rəbbir siliys ı'xı'va man do giyxhe.

Amalekaaşikan saç'uvkiy

⁸ Mançile qiyğa Amalekar Refidimeeqa abı İzrailıybişika suç'ookanbı.

⁹ Mısee Yeşuayk'le eyhen:

[†] 16:31 16:31 Manna: Man kar İzrailıybişik'le mankilqamee g'ıdecuva, manbışe mançin do «in hucoone» giyxhe. [‡] 16:34 16:34 Mugaavilenana q'utyeyne mane q'utyeyne hək'ee Tovratee, menne cigabişeeıyid otk'unıyn.

- Hark'ın milletike insanar g'ənxə, yişdemee Amalekaaşika saç'uvkecen. Zı g'iyqa Allahne əsaaka tepayne q'oma ulyozarasda.

¹⁰ Yeşueeyid Mısee uvhuyn xhinne ha'a, hark'ın Amalekaaşika siç'ekkvana. Mısa, Harun, Xur hapk'ın ilqeebaç'enbı tepayne q'omaqa.

¹¹ Mısee xileppi ooqa q'ımeə İzrailıybı ğamebaxhenbiniy, mang'un xileppi ozzur avqa qeetxhamee, ğamebaxhe giviyyəalanbı Amalekar.

¹² Mısayn xileppi oyzaranbı, mang'usse xileppi orzuliyyalike ooqa qa'as dəxəmee, Haruneeyiy Xuree g'aye abı Mısa çılqa gya'a. Mang'un sa xıl aqqaqan Harunee mansad Xuree. Məxüdü verig k'yoocesmee, manbişee mang'un xileppi xəə aqqaqqa. ¹³ Məxüb Yeşuee Amalekbı cune g'ilincike alğaa'a.

¹⁴ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- İnsanaaşee yik'el aqqecenva kitabeeqa ok'ne. Qiyğad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad ç'iyene aq'vale həkkal ha'asin.

¹⁵ Mısee q'urban ablya'an ciga ali'ı çin doydud YAHVE Nissi (*zas Rəbbəe ğamxhesda guc hoole*) gixhxhı, ¹⁶ eyhen:

- Zı Rəbbilqa k'ın g'iyşar, Rəbbəe Amalekaaşıkana dəv'ə ç'əv ha'as deş.

18

İtron Mısayşqa arayle

¹ Midyanaaşine kaahinik'le, Mısayne abatteyk'le İtronuk'le Allahee Mısayneyiy İzrailıybışdemee hı'iyın karbıyiy Rəbbəe manbı Misirğançe qığav'uy g'iyxhe. ²⁻³ Mısayne abatee İtronee Mısayna xhunaşşee Tsippo-rayiy q'öole uşax yı'q'əlqa qıkkeka. Mısee ögiylycarniy cuna xhunaşşee dekkine k'anyaqa g'axiyvu. Mısee «Zı menne cıgee, merna xhinne ıxhava» uvhu, dixbişde sang'un do Gerşomniy (*menne cigayna*) gixhxhı.

⁴ «Dekkee ı'bəədat hı'iyne Allahee zas kumag hı'ı, fironne g'ilincike g'attixhan hı'ıva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (*Allahee zas kumag ha'a*) gixhxhı. ⁵ Mısayna abattey İtron, dixbişikayiy xhunaşşeyka sacıgee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle. ⁶ İtronee Mısayk'le eyhecenva insan g'ixele:

- Zı yiğna abattey İtron xhunaşşeykayiy q'öne yiğne duxayka vasqa ı'qqə vor.

⁷ Mısa abbateysqa qığəç'u mang'une ögiyl k'yorzul, ubba ha'a. Sana-sang'uke qidghımbı ha'a manbı çadıreeqa ikkebaç'e. ⁸ Mısee abatteys, Rəbbəe İzrailıybışdemee fironulqayiy Misirbişılqa allı'iyın yiğbı, co yəqqə opxhunna əq'üba, sayıb Rəbbəe co nəxübiy g'attıvxhan hav'uva yuşan ha'a. ⁹ İtron Rəbbəe İzrailıybışis yugvalla hav'uva, manbı Misirbişde xilənçe g'attıvxhan hav'uva geer şadexhena. ¹⁰ Mang'vee eyhen:

- Şu fironneyiy Misirbişde xilənçe g'attıvxhan hav'une Rəbbis şukur vuxhena! ¹¹ Həşde zak'le ats'an Rəbb manisa allahaaşile nimeexheyir xərra vor. Mang'vee millet hooyç'an-g'oyç'anne Misirbişde xilənçe g'attıvxhan hı'ı.

¹² Qiyğa Mısayne abatee İtronee, Allahıs medın-medın q'urbanbı allya'a. Haruniy İzrailıybışın ağsaqqalar, Mısaykayiy cune abatteyka sacıgee Allahne ögee gıney oxhanas abayle.

Mısee ç'ak'ımbı g'əəxə

¹³ Qinne yiğil Mısa milletne məhkamayqa ilyakka. Milletud miç'eediyle exhalqamee Mısayne hiqiy-alla iliyk'ar ıxha.

¹⁴ Mısayne abatteyk'le mang'vee milletuk ha'an g'acumee, eyhen:

- Ğu hucoone milletuk ha'a? Nya'a ğu sayrena məhkama ha'a, nya'a manimeen millet yiğne hiqiy-alla miç'eediyle exhalqamee iliyk'ar axu?

¹⁵ Mısee eyhen:

- Millet zasqa Allahee eyhen ats'axhxhes adayle. ¹⁶ İnsanar sana-sang'uka parxaçeepxamee, zasqa abayle. Zınad manbışde neng'uqa nena bınahiyva eyhe. Sayid zı manbışis Allahne g'ayda-q'aanunbışike yušan ha'a.

¹⁷ Abattee Mısayk'le eyhen:

- Ğu man qotkuda deşod ha'a. ¹⁸ Ğunar, vasqa abaylenbıb mançike saccu oozaranbı. Sang'unemee mana geeb yı'q'na işib. Vassecab mana iş haa'as vəxəs deş. ¹⁹ Ğu zal yugda k'ırı gyaqqe, zı vak'le həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka ixhecen! Allahneyiy milletne yı'q'nena ixhe, milletın nyaabiy dağamiyvalla opxhan, ğu Mang'us yušan he'e. ²⁰ Manbışik'le g'ayda-q'aanun, ha'asın işbı, qopkuna yəq Haagve. ²¹ Milletike kar əxən, Allahıle qəvəyq'ənan, cuvabil ulyoozaran, pılıka alivşes dyooxhen insanar g'əvxə. Manbı aazırng'us (1000), vəşing'us (100), xhots'aling'us (50), yıts'ing'us (10) ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhe. ²² Manbışe məhkamabı he'ecen. Cosse ha'as əxən işbı hasre cocad he'ecen, dağamınbıd, dəxənbıd vasqa allecen. Məxüdü manbışe vas kumag ha'as, valqa gyooxhana işib k'il quvxhes. ²³ Ğu məxüdü he'eene, Allahsıd man ikkiykıneene, vasse örxəs əxəsda. Milletud yik' sıbık qı'ı xaaqa sıyk'alıy.

²⁴ Mısee abattel k'ırı alixhxhı, mang'vee eyhen xhineyid ha'an. ²⁵ Mısee İzrailybışde əreençe kar əxənbı g'əvxü, milletis ç'ak'ınbı xhinne gıviyxhe. Manbışike aazırng'us, vəşing'us, xhots'aling'us, yıts'ing'us ç'ak'ınbı vooxhe. ²⁶ Mane yiğile otçu manbışe milletis məhkamabıd ha'a ıxha. Manbışe cosse əxən işbı cocad ha'a ıxha, dağamınbı, dəxənbı Mısaysqa adayle ıxha.

²⁷ Qiyğa Mısee cuna abattey yəqqılqa araççe. Abatteyir sıyk'alna cune ölkeeqa.

19

İzrailybı Sinayne suvaysne

¹ İzrailybı Misireençe qığeepç'iyne xhebıd'esde vuzane ts'eppiyne yiğil Sinayne sahreeqa hıviyxhar. ² Refidimğançe qığeepç'ı, manbı qavaylenbı Sinayne sahreeqa. Manbışe suvalqa ı'lqəəne cigee çadırbı giyxə. ³ Mısa suvalqa Allahısqana ilqeç'e. Rəbbeə mana suvale qort'ul eyhen:

- Yaaq'ubıke g'abıynbışik'le, İzrailybışik'le eyhe: ⁴ «Şok'le Zı Misirbışik hı'ıynıd, nəxübiy şu q'aacırın xhinne xılıbışıl Zasqa qabıyid g'acuyn. ⁵ Həşdiyle şu Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqeene, Yizda şokana mugaavile havaaceene, manisa milletbışile Zas delesın millet şu vuxhes. İn dyun-yecad Yızın vodun, ⁶ şunab Yizdemee kaahinaaşın ç'ak'ınbı, paççahar vuxhes, muq'addasın millet ixhes». Man gırgıne İzrailybışik'le eyhe.

⁷ Mısa avqa giç'u milletın ağsaqqalar sav'u, Rəbbeə uvhuyn gırgın manbışis yušan ha'a. ⁸ Milletıncad inəxdun alidğünüy qele:

- Rəbbeə uvhuyn gırgın şı ha'asın!

Mısee manbışın alidğünüy Rəbbis hixhar ha'a.

⁹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zı yiǵne k'anyaqa k'işşeyne buludee ayres, milletık'le Zı vaka yušan ha'a g'ayxı valqa ǵırgıne gahbıšiscad inyam he'ecenva.

Mısee milletnı uvhuyn Rəbbılqa hixhara'ang'a, ¹⁰ Rəbbe meed Mısayk'le eyhen:

- Milletısqa hark'ın manbıšik'le eyhe: g'iynayiy g'iyqa manbı məttıba vuxhacen, tanalinbıd hoǵlacen. ¹¹ Qıtsıqıys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhacen, Rəbb milletne ulene ögiyl Sinayne suvalqa ǵıç'es. ¹² Suvayne hiqiy-alla milletneme sarhad ts'its'av'u manbıšik'le eyhe: «Suvalqa ıqımeəbaç'e, mançik xıl simet'a. Suvayk xıl set'una g'ılymaraççe, gik'e. ¹³ Məxrına ixheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xıl simet'a. İnsan ixheyir həyvan vuxheyib əq'ənançecab gyuvk'e, g'ilymabaççe». G'argine ǵaçençe xiliyna syuty hav'umee, manbıšisse suvalqa ıqeepç'es vəxə.

¹⁴ Mısa suvayle ǵıç'u milletık'le ǵicəpxeva eyhe. Manbıšed tanalinbı hoǵalanbı. ¹⁵ Mang'vee milletık'le eyhen:

- Qıtsıqıys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayid yik'el aqqe yadaašik xıl simet'a.

¹⁶ Xhebıd'esde yiǵıl miç'eed xəy g'əhədaqqə ǵiyǵal, ts'ayılpan eyxhe, k'işşeyn bulud suval ooqa sadayle, g'argine ǵaçençenab it'umna syuty vooxhe. Çadırbıšisneebın ǵırgın insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbı.

¹⁷ Mısee Allah qızaxecenva insanar cone çadırbıšisse suvaysqa saa'a.

¹⁸ Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar ǵıç'uva suva kumayncab alyabat'a. Mane suvayle xənnə peşteençen xhinne kuma i'lqəə eyxhe. Mane gahıl suva it'umba i'ǵviykarna, ¹⁹ ittehesu g'argine ǵaçençena syutyub geeb qooxhe ǵiviyǵal. Mısee eyhençis Allahee alidǵımıy xəybı g'əhədəqqəne sesika qele ixha. ²⁰ Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa ǵıç'u, maqa Mısa qoyt'al. Mısa maqa ıqeç'umee, ²¹ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Ǵıç'e milletık'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadile ıǵımebaç'ecen. Uvhuyn hide'eene con gellesinbı hapt'asınbı. ²² Rəbbisqa qeepxhesin kaahinaaşın ç'ak'ınbıb ǵicəpxi' vuxhes vukkan. Uvhuyn hide'eene Rəbbe manbıšikınıd ha'asın.

²³ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Nya'a Ğu šak'le uvhu dıšdiy «Suvayne hiqiy-alla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançıl-allad milletnı Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş.

²⁴ Rəbbe eyhen:

- Ǵıç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeesine ç'ak'ınbıšeb, milletnıd suvalqa Rəbbisqa i'lqəəva sarhad ıǵımooč'ecen. Uvhuyn hide'eene Rəbbe cokun ha'asın.

²⁵ Mısa suvayle ǵıç'u man uvhuynbı milletılqa hixhar ha'a.

20

Allahna yits'ıble əmr

¹ Allahee inəxdun əmırbı huvu:

² Zı Rəbb, yiǵna Allah vorna, Ğu Misireençe qıǵavhuna, nukariy-valike g'attixhan hı'ına.

³ Hasre vaqa Zale ǵayrı mebın allahar mooxhecen.

⁴ Ğu vada byuty xəybıšker, ç'iyebıšker, xhyanbıšker hıma'a. ⁵ Məxdine byuttyaaşis k'yumoyzar, i'bəədat hıma'a. Zı Rəbb, yiǵna Allah

- vorna, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş. Zı g'imece eyxhene dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yığbı allya'as. ⁶ Zı ikkiykn, Zı uvhuynbı ha'anbışdemee aazır nasılbişis yugvalybı ha'as.
- ⁷ Nişil-alla qadiy Rəbbin, yiǵne Allahın do ghalelqa ilymaat'a. Məxrına ixheene Rəbbeeyiǵbı allıdıy'ı g'alerçes deş.
- ⁸ Şabbat yik'el aqqe. Man yiǵ manisa yiǵbışike curu'u, muq'addasın yiǵ he'e. ⁹ Yıxhne yiǵee yiǵın gırgın işbı g'acu ç'öv he'e.
- ¹⁰ Yıghud'esın yiǵıd, Şabbatıd hasre Rəbbis, yiǵne Allahus ixhecen. Mane yiǵıl ğunab, dixbişeb, yişbişeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne cigeençe qabı yiǵne şaharbişee aaxvanbişeb nenacab iş hımaa'acen. ¹¹ Yıxhne yiǵee Rəbbeey xəybıyiy ç'ıye, deryahbı, dyunyeylin gırgıncad kar itxhın. Yıghud'esdemee yiǵıl Mang'vee manzil haa'a. Mançil-allab Rəbbeey Şabbatne yiǵıs barakat hoole, man yiǵ manisa yiǵbışike cura'an, muq'addasın yiǵ ha'a.
- ¹² Dekkısıy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançil-allab ğu, Rəbbeey, yiǵne Allahee, vas huvuyne cigabişee xılıyna i'mı'r haa'as.
- ¹³ İnsan gimek'a.
- ¹⁴ Zına hıma'a.
- ¹⁵ Qümöqə.
- ¹⁶ Mering'vee hıdı'ıyn, kararı'dəən kar gardanaqa gimiyxhe.
- ¹⁷ Mering'une karalqa ul hımaa'a. Şavnecab xaalqa, xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ılqa, əmələlqa nişilqacab ul hımaa'a.

¹⁸ Milletk'le ts'ayılpın, xəybı g'əhədəqqə, suvayle i'lqəən kuma g'acumee, g'argine gaçeençena syuty g'avxhumeey, manbı it'umba qəpç'i'n suvayle əq'əna qeebaxhe. ¹⁹ Manbişe Mısayk'le eyhen:

- Ğucar şaka yuşan he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan hıma'acen. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı.

²⁰ Mısee milletk'le eyhen:

- Qıməəq'ən. Allah şu siliys üvxəs arı. Mana sayid şu bınahbı hıma'acenva, şu qəvəəq'əna'ascar arı.

²¹ Millet əq'əna ulyoyzar. Mısar ayk'anna Allahnane k'arına buludusqa.

24

Allahee İzrailıybişika muğaavile haa'a

¹ Rəbbeey Mısayk'le eyhen:

- Ğu, Harun, Harunun dixbı Nadav, Avihuyiy sayir İzrailıybişde aǵsaqqalaasıke yights'al (70) insan Zasqa ilqəepç'l, Zas əq'ənançecab k'yoozre. ² Qiyğaler, Zasqana saccu ğu qıxhe mansabı deş. Millet inyaqa ilqimeç'ecen.

³ Mısee Rəbbeey uvhuynbıyiy Mang'un g'ayda-q'aanun milletis yuşan hı'mee, milletıncad mang'us cuvab qele:

- Şı gırgın Rəbbeey uvhuyn xhinne ha'as!

⁴ Mısee Rəbbeey uvhuyn gırgın oyk'anın. Mana miç'eer çakra suğots'u suveeqa i'lqəəne cıgee q'urbanbı allya'an cıga alya'a. Qiyğale İzrailıyneye yits'iq'əne (12) nasılıs curayda-curayda mang'vee g'ayeyn dirakbı ulyozar ha'a. ⁵ Mançile qiyğa mang'vee İzrailıyneye mek'vunbişisqa Rəbbis mek'vun congariy medın-medın q'urbanna allya'as ilekka. ⁶ Mısee həyvanaasıke gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbı allya'an cıgalqa

k'ya'a. ⁷ Mang'vee Rəbbika mugaavilenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'uninbı milletis qədəqqə. Milletin eyhen:

– Şi Rəbbəe uvhuynə girgıncıl k'ırı gyaqqı, girgın Mang'vee eyhəxüd ha'as.

⁸ Qiyğa Mısee lyagameena eb alyapt'ı milletılqa hooçav'u eyhen:

– Haane Rəbbəe şoka hav'uyne mugaavileyna eb. Mang'vee uvhuyn karbı mugaavile vob.

⁹ Mançile qiyğa Mısa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al (70) İzrailyna ağsaqqal suvalqa ilqeebaç'e. ¹⁰ Maa'ar manbışik'le İzrailybışda Allah g'ece. Mang'une g'elybışik avud lagarane giranne g'ayeyke hı'ıyn, məttın xəy xhinnen sa kariyne. ¹¹ Allahee İzrailyne ç'ak'ınbışılqa xıl g'oyt'al deş. Manbışe otxhun-ulyooğan, Allahır g'ecena.

Mısa Sinayne suval

¹² Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Suvalqa Zasqa ilqeq'u, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebışıl Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles.

¹³ Mısa Allahne suvalqa ilqeq'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an.

¹⁴ Mang'vee ağsaqqalaşik'le eyhen:

– Şi şosqa savk'alasmeə inyaa ulyoozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaləeqa girxhu manbışisqa hak'necen.

¹⁵ Man uvhu Mısa suvalqa ilqeq'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqa.

¹⁶ Rəbbın Nurud Sinayne suval g'ece eyxhe. Yixhne yiğna buludun suva avqu vuxha. Yighıd'esde yiğil Rəbbəe Mısa buludeençə qoyt'al.

¹⁷ İzrailybışik'le Rəbbın Nur suvane q'oma, maane girgın gyoxhıxan ha'ane yalavne ad g'ece. ¹⁸ Mısa buludeeqa k'iç'u suvalqa ilqeq'e. Mana suval yoq'ts'al (40) yiğnayiy yoq'ts'al xəmnə axva.

32

K'inəəğəyke hav'una boğa

¹ Milletik'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-alla sabı mang'uk'le eyhen:

– Şak'le şı Misirğançe qıgav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadıyn ats'a deş. Mançil-allab oza qıxha şasın allahar hee'e, manbışe şas yəq Haagvecen.

² Harunee manbışik'le eyhen:

– Vuşde xhunaşşeeşe, yişbışee, dixbışe k'ırıyk qı'in k'inəəğəyn tenebı zasqa alle.

³ Milletıncad k'inəəğəyke hı'ıyn tenebı k'ırıbışile g'aysu Harunusqa adayle. ⁴ Harunee manbışe adıyn k'inəəğə alyaat'u, ts'ayıl rışşı qı'i mançike boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-q'oos'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu, manbışe eyhen:

– İzrailybı, şu Misirğançe qıgav'uyın vuşun allahar haane!

⁵ Harunuk'le man g'acu, boğayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'i eyhen:

– G'iyqa Rəbbis bayram alğahas!

⁶ Qınne yiğil millet çakda miç'eeqana suğots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğa millet otxhun-ulyoğasva giyar, mançe suğots'umeeıyb, mık'ar ha'a.

⁷ Manke Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Zaara ixhe suvayle giç'e. Ğu Misirğançe qıgavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud. ⁸ Nimee zaraba manbı Zı Haagune yəqqı'le

qıkkepç'iyınbı. Manbışe cos k'inəəğəyke boğa hav'u, çıs ı'bəədatbı hı'ı, q'urbanbı ali'ı uvhuyn: «İzrailybı, haane şu Misirğançe qığav'uyın allahar!»

⁹ Rəbbe Mısayk'le meed eyhen:

- İne milletna hı't'iyvalla Zak'le g'avcuna. ¹⁰ Havaasre Zı ine milletlqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xədn millet g'alya'as.

¹¹ Mısee cune Rəbbis Allahus miz k'yaa'a:

- Rəbb, Ğu Yiğne milletlqa qəl hımaa'a. Nya'a, Ğu dışdıy manbı Misirence xəne q'uvvatıkaneyiy q'udratıkanə xıleka qığav'u?

¹² Misirbışe eyhesın: «Rəbbe manbışıkın ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğançe qığav'u suvabışısqa qabı». Nişil-allane Ğu Misirbışe man cuvabcad ghalyaqa alyat'asın kar ha'as? Hucoone ixhes, qəlasın huma'a, milletlqa yiğbı allıma'a. ¹³ Yiğın g'ular İbrahim, I'saq', İzrail yik'el qavalee'e, Ğu manbışıs Valen k'ın g'assır uvhunniy «Zı şoke g'abıynbı xədn xənebımee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cıgad, gırgıne gahbışıs şoke g'abıynbışıs heles».

¹⁴ Man g'ayxhı Rəbb güvəna qexhe, Cune milletlqa g'axuvlesva uvhuna balyaa g'uxoole deş.

¹⁵ Mısa suvayle xıle q'öne g'ayel otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebışe ine aq'vaylid, şene aq'vaylid otk'un ixha. ¹⁶ Man g'ayebı Allaahe hı'ı, çılqad man q'aanunbı Vucee hets'u oyk'an.

¹⁷ Yeşuak'le milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen:

- Millet ulyozzurne cıgeence sıç'ookvan nıq'ıd qöo.

¹⁸ Mısee mang'üne cuvabıs eyhen:

- Zak'le ğameebaxhenbışdayiy avub aaxvanbışda ts'ir deş, mə'nıy qəbəqqə g'ıviyxhe.

¹⁹ Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigaysqa qarımee, maana boğayiy maa'ad ha'an mık'ar g'acu qəllamışexhena. Suvälqa ı'lqəəne cıgee mang'vee qəlin xıle aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebı ç'ıyes gyuvotxhur haq'vra'anbı.

²⁰ Mang'vee manbışe hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana. Mançike axuyn karıd getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğa man toozud xhinel alık'ı, İzrailybışısqa ulyoğas ilekka.

²¹ Mısee Harunuk'le eyhen:

- Mane milletın vak hucoone hı'ı, ğu manbı məxbıne xəbnə bınaheeqa av'u?

²² Harunee eyhen:

- Yızda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletus nımeeyiy qəlasın ha'as ikkiyanva. ²³ Manbışe zak'le uvhuyn: «Şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa hucoome qadı şak'le ats'a deş. Mançıl-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». ²⁴ Manke zınad uvhuyn: «Şavukayiy k'inəəğəyke hı'ıyn kar vod, man cule g'ayşecen. Milletnıd k'inəəğə zasqa adıyn. Zınad man k'inəəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina boğa quvxha».

²⁵ Mısayk'le g'ecen, millet yəqqı'le qığəç'u vod. Naş qıxay yik'el hıxan hı'ıyn xhinne, millet yəqqı'le qığəç'u eyxhe. Harunee mançıs yəq huvu vuxha. Manbışe ha'ançile duşmanaaşed əqənabınıy ha'as. ²⁶ Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigaysqana qıxha eyhen:

- Rəbbın sura aqqına zasqa qora.

Man g'ayxhı Leviyne nasıleençen gırgınbı mang'usqa savayle. ²⁷ Mısee manbışik'le eyhen:

– Rəbbəe, İzrailıyne Allahee, inəxüdüd eyhe: «Vuşde girging'vee yı'q'eeqa g'ilınc qe'ecen. Şu çadırı bı g'ıxhı'ıyne cigayne q'omançe k'anyaqqamee vuşun çocar, hambazar, k'anenbı gyabat'a hudoora, həməxıb yı'q'əlqa savk'le».

²⁸ Leviyne nasilenbışe gırgın Mısee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yığıl milletna xhebıd aazırılqa ələəna insan gik'u.

²⁹ Mısee Leviyne nasilenbışik'le eyhen:

– Şu g'ıyna vuşde dixbışdayıy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbis g'apsır. Mançıl-Allah Mang'vee şos g'ıyna xayır-düə hevles.

³⁰ Qinne yığıl Mısee milletik'le eyhen:

– Şu geeb xəbna bınah hav'u. Zı həşde Rəbbisqa ılqəç'es, şavuk'lene ats'a, sayid zasse həməxüd ha'as əxə Rəbb vuşde bınahılə ilyheç'e.

³¹ Mısa Rəbbisqa sak'ı eyhen:

– İne milletın cos kınəğəyke allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhun.

³² Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbışde bınahılə ilyheç'e. Vas manbışde bınahılə ilyheç'es dekkaxhe, manke yızınıd do Yiğne kitabeençe* hakkal he'e.

³³ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Zas bınahısın kar hı'ına insan Yizde kitabeençe hakkal ha'asda.

³⁴ Həşdiyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayiy qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yızın malaaikıd yəq haagva, vale ögiyl əlyhəəs. Mançına gah qabımee, Zı manbışda cazaə hav'une bınahıl-alla qevlesda.

³⁵ Sabara gah ılğevçuyle qiyğa, Rəbbəe Harunee hav'ıyne boğal-alla milletlıqa it'umun ik'arbi salat'a'a.

33

¹ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Ğunar, ğu Misirğançe qıgavhuyn milletıd ine cigeençe qığeepç'e. İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus Zı k'ın g'assır «Zı şoke g'abıynbışıs hevlesva» uvhuynne cigabışeeqa hudoora. ²⁻³ Manbı nyakiy itv gyodatstsen cigabı vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı, Q'etbı, Perızbı, Q'ıvbı, Yevusbı mançe g'ee'epşesınbı. Şu geed hı't'iy millet ıxhal-alla, yəqqə şokun hidya'asva Zı şoka əlyhəəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaaik g'axıles.

⁴ Man qəlikan cuvab g'ayxhı millet geşşe giyğal. Neng'vecad uftanın karbı qa'a deş.

⁵ Rəbbəe Mısayk'le uvhuynniy:

– İzrailıbışik'le inəxüd eyhe: «Şu hı't'iy milletıd. Zı şoka sık'ırraxheyir ark'innaxhiy, Zı şokun ha'asınıy. Həşdemee şu, şolyun uftanın karbı g'ayşe, Zak'led ats'axhxhes şok hucooyiy ha'asva».

⁶ Məxüd Xorev eyhene suvalqa ı'lqəəne cıgee İzrailıbışe colyun uftanın karbı g'eşşenbı.

Rəbbika yuşanaa'ana çadır

⁷ Mısee çadır insanar vooxhene cigayle xilece şaqana güvxü vuxha. Mısee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ıxha. ⁸ Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadırısqa əlyhəəne gahıl, millet oza qıxha, cone çadırıbışde ghalee ulyozzur, mana çadırıeeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ıxha.

* **32:32** 32:32 Yiğın kitab: mane Allahısneene xəybişeeəne kitabee, Cune ummatne qopkune insanaşın doı ot'ın.

⁹ Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar vuxha.

¹⁰ Milletk'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxa cone çadırbışde ghalee i'bəədat niyxhe ha'an. ¹¹ Mısayiy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyğa Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigeeqa siyk'al ixha. Mang'una mek'vna kumagçıymee Nunna dıx Yeşua mane çadırike curexhe ixha deş.

¹² Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyiy g'axilesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ğu doyuka ats'a, ğu Yizde ulesqa yugra qarı».

¹³ Hək'erar Yiğne ulen zı aqqıxheene, hucoone ixhes zak'le Yiğna yəq Haagve. Məxür zak'le Ğu ats'axxhes, Yiğne ulenır zı aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiğın millet ixhay yik'el hixan hıma'a.

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Vas rəhətda ixhecenva, Zıcar vaka i'qqəs.

¹⁵ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Ğu şaka i'qdəəsxhe, şı inçe qığmaa'a. ¹⁶ Ğu şaka hidyark'ınee, nişikene ats'axxhes Yiğın milletid, zınar Yiğne ulen avquvubva? Nişikane menne, zınar, Yiğın milletid çıeyne aq'valyne milletbışike cura'as əxəs?

¹⁷ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Ğu Yizde ulesqa yugra qarıva, Zak'le ğu doyuka ats'ava, Zı ğu uvhuyn ha'asın.

¹⁸ Mısee eyhen:

- Hucoone ixhes, manke Yiğna gırgına xəbvalla zak'le Haagve.

¹⁹ Rəbbe eyhen:

- Zı Yızda gırgına yugvalla vak'le Haagvasda, Zı Yızın YAHVE doyd vak'le ats'axhya'asın. Zas ikkanang'us Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhi'm haa'as. ²⁰ Vak'le Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ürra axvas deş.

²¹ Qiyğa Rəbbe eyhen:

- Haane Yizde k'anene ganzil ciga vobna, mançıl ulyozre. ²² Yızın Nur inençe i'lğəəmee, Zı ğu ganzeene sacıgeeqa gıxhxı, ooqad Zı ilğeç'esmee xıl aqqas. ²³ Qiyğa Zı mançe xıl g'ayşumee, vak'le Yızın yı'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34

Menne g'ayebışil otk'unin q'aanunbı

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Şene ögiylına xhinne q'öble g'aye hoots'e. Zı mançilid, ğu şenke haq'varı'ıyne g'ayebışil otk'uninbı ok'vanas. ² Miç'eer Sinayne suvalqa ilqəç'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre. ³ Vaka suvalqa vuşucar ilqəmeç'ecen, suval vuşucar mexhecen. Suvayne hiqiy-alla çavra-vəq'əd uxhmıyxhancen.

⁴ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögiylına xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yıçıd alyat'u miç'eer çakra Sinayne suvalqa ilqəç'e.

Rəbb Mısayş dyagu

⁵ Rəbb buludne ar giç'u, Mısayne k'ane ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe.

⁶ Mısayne ögiyle i'lğəəmee eyhen:

- YAHVE Zı vorna, rəhı'mıkana, qıdiykkın insanaašis geed helena Rəbb Allah Zı vorna. Zaqa geed xədn sabır, badaldyooxhena yugvalla vobna. ⁷ Aazırıkane nasılbıšis yugvalla haagva. Hı'ıyn qəlan karbıyiy qopkune yəqqı'le sapk'ılıyı, bınahbı Zı yik'elıxan ha'a. Taxsırnang'uk'le vaqa taxsır deşodva itteyhena meer Zıcar vor, məxbıne dekkaaşıne uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yıǵbı allya'as.

⁸ Mısa ek'ra aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu Rəbbis ı'bəədat hı'ı, ⁹ eyhen: - Xudaavanda zı Vasqa yugra qarixheene, hucoone ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şı hı't'iy mıletıd ixheene, şı hı'ıyn qəlan karbıyiy bınahbı Ğu yik'elıxan hı'ı, şı Vasqa Yıǵın mılet xhinne se'e.

Mısee g'ayebıšıl q'aanunbı otk'un

¹⁰ Rəbbe eyhen:

- Zı mugaavile haa'a: Zı yıǵne mıletıs həşdılcamee ç'iyelyne aq'valyne mıletbıšık'le g'ıdecuyn əlaamatbı hagvas. Hasre yıǵne hıqıy-allane mıletık'le Rəbbe yıǵnemee hı'ıyn g'acu qəvəq'necen. ¹¹ Həşde şu Zı eyhençıl yugda k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emorbı, Kana'anbı, Q'etbı, Perızbı, Q'ıvbı, Yevusbı g'ee'epşesınbı. ¹² Şu əlyhəəsde cigabıšeene mıletbıšıka mugaavile humaa'a, mana vuşdeeme gugu vuxhes. ¹³ Manbıšın q'urbanbı alyaa'an cigabı hı'ǵəkkar he'e, erın g'ayebı gıyxvər he'e, Aşerayın yıvarıd gyatxe. ¹⁴ Mering'ıne allahbıšıs ı'bəədat hıma'a, saccu YAHVEys ı'bəədat he'e, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançıs öörəxə deş.

¹⁵ Nyaggah mane cigabıšeə aaxvane insanaaşıka mugaavılebı hıma'a, manbıše Zas cone allahbıšıka xayaanat ha'amee, q'urbanbı gyat'amee, şu qoot'alas, man otıxhun bınaheeqa k'imabak'a. ¹⁶ Şu manbışde yışşasıke vuşde dıxbıšıs yedar hıma'a. Deşxheene, vuşde dıxbışed manbışde ıceşe cone allahbıšıka Zas xayaanat ha'ang'a, manbıše ha'an ha'as. ¹⁷ Sayıd şosun k'ınəəǵə ts'ayıl rışşı q'ı byuttar hıma'a.

¹⁸ Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuıne gahıl Avıvne vuza acıxamır deşın gıneybıšın bayram alǵehe. Mane vuza yıǵıllə yıǵna ılyadyadıyn gıney oxhne. Yik'el aqqe mane vuzanıy şu Mısırgənçe qıǵav'u.

¹⁹ Gırgın şos ts'etta yedıke ıxhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn vıghuıyn balabıd Yızınbı vod. ²⁰ Ts'eppa vuxhayne əməleyne q'ıduıxne cıgee urg qevle. Çıne cıgee kar qıdelesıxhe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne dıxbışde cıgee nuk'ra qele.

Hasre nenacar Zasqa xıl q'ərar ımayılecen.

²¹ Vuşun ha'asın işbı yıxne yıǵee he'e, yıǵıd'esdemee yıǵıl manzıl hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yıǵıd'esın yıǵı manzılıs cure'e.

²² Şukbı qıyşalang'a ts'ettııne nuǵbarıka Şavuot (Ülycümıbıšın) bayram alǵehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadıyn Kar Sı'ıyn bayram alǵehexhe.

²³ Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbıne, İzraılyne Allahne hıqa savalecen. ²⁴ Zı vuşde hıqıy-alladıyn mıletbı g'e'eşşu, vuşun cıga xət qa'as. Şu senee xhebne yəqqə Rəbbıne, vuşde Allahne hıqa savaales vüqqəng'ə, şavussecad yik' hı'ı vuşun cıga aqqas əxəs deş.

²⁵ Zas ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamırnane gınelqa k'yoohar hıma'a. Peesaxis (Allah qıdet'u ıǵeç'ııyne) bayramısva gyuvk'ııyne q'urbanın çuru mıç'eediys ımaxvacen.

²⁶ Yıǵne cigabıšeə ts'etta alyadıynçıke inette yugun Rəbbıne, yıǵne Allahne xaaqa alle.

Mısva çıne yedıne nıknee qumooxhar.

²⁷ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- İñ cuvabbı ok'ne, inçis sıklı Zı vakayıy İzrailika mugaavile haa'a.

²⁸ Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayıy yoq'ts'al yığna ıxha. Mang'vee maa'ad gıneyid, xhyanıd, vuççucad ghalyaqa ikki deş. Mang'vee g'ayebışıl oo mugaavileyn cuvabbı, yits'ible əmr, öpk'un.

Mısayne aq'vayle nur k'yayk'an

²⁹ Mısa xılya'ab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yušan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ıxhay. ³⁰ Harunuk'leyiy İzrailıyışık'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'ən vuxha. ³¹ Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbışın ç'ak'ımbıb Mısaysqa qabımee, mang'vee manbışıka gaf haa'a. ³² Mançile qiyğa gırgın İzrailıy bı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbəe cusqa Sinayne suvəe quvuyn gırgın q'aanunbı milletisqa qele.

³³ Mısa yušan hı'ı ç'əvxhamee, mang'vee cune aq'valqa şalavnıyxhe alyadaççen. ³⁴ Mısa Rəbbika yušan ha'asva ı'qqəmee, mang'vee aq'valın şalav g'eşşe ıxha. Qıǵeç'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqa şalav alyadaççe ıxha. Rəbbisse İzrailıy bışısqa sak'ımee, mang'vee cuk'le uvhuynbı manbışılqa hıxhara'a ıxha. ³⁵ Mane gahlı İzrailıy bışık'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbışıka yušan ha'ang'ar vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbisqa əlyhəəmeniy saccu g'eşşen.

40

Allahee İzrailıy bışık'le sahree yəq Haagva

³⁶ İzrailıy bı safareenang'a, Rəbbika yušan haa'ane çadırıle buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, manbı yəqqı'lqanıyxhe gyabak'anbı. ³⁷ Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe ı'ğiykaran deşdiy. ³⁸ Safariy ç'əvuvxhesmee, Rəbbin bulud İzrailıy ne milletne ulene ögiyl, yığniyığın çadırıl oo vuxha, xəmdemee mane buludee ts'a gyotxhan ıxha.

Raq'ambi

11

İzrailıybişe Rəbbilena haa'a

¹ Millet əq'übeeqa gitxhuva, manbişe Rəbbilena haa'a. Man g'ayxhı Rəbbe it'umba qəl hav'u. Rəbbin ts'a manbı aaxvane cigayne nekke miglekne çadırbişik qexha. ² Milletincad Mısalqa ona'a giyğal. Mısee dü'ə hav'umee, ts'a k'ədəqqən.

³ Rəbbin ts'a ma'ad qitxhuva, mane cigayn do Tavera (*gyotxhuniy*) axva.

İzrailıybişis çuru ikkiykan

⁴ Manbişikə vooxhene menne cigabişeençe qabıynbişin napsbı geed qeedaxhe. İzrailıybı manbişikə sacıgee gyaaşee-gyaaşee eyhen:

– Şaqad oxhanasın çuruxhiy ıxhayn! ⁵ Şi həşdilqamee Misir q'ərad otxhanan baluğar, xiyarar, g'avumar, sipaa, ç'eç'ey, arnaa yik'el qalyaa'an.

⁶ Həşde şı k'yapt'ıynbı. Şak'le mannayle ğayrı vuççud g'ee deş.

⁷ Manna vuc k'aşnişe toxumek akar vuxha, rangid cagvarada xhinne ıxha. ⁸ İnsanaaşee mana sav'u, vuxheene xıleyne yöxxeençe qığaa'a vuxha, devxheeneb dibakee gyoota vuxha. Manbişe mana k'umk'umeyib qooxhar vuxha, kokaybıd ha'a ıxha. Mana zeytunne q'işee ç'əra qav'uyne kokayk akaraba vuxha. ⁹ Xəmde ı'xı'yne çiyıka manna İzrailıybınane cigee qığooç'e vuxha.

Yights'al (70) ağsaqqal

¹⁰ Mısayk'le girçın xızanbı, milletcad cone çadırne ghalee geşşee g'iyxhe. Rəbbis mançıke it'umna qəl vuxha. Mıseeıyd mançıs aq'va qa'a. ¹¹ Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Nişil-allane Ğu zas inəxübna əq'üba hoole? Nya'a zı Yiğne ulen aqqı dışde, Ğu inimeene milletin zalqa yuk alıxhxı? ¹² Nya'a, zakene in millet g'adı? Nya'a, zıne manbı vuxu? Ğu k'ın g'assır yişde dekkaaşıs hevlesva uvhuıne cigabişeeqa, nya'a manbı zasqa uşax gyoqa'ane xhunaşşee uşax aqqıyn xhinne, avqu quvkees ulyookka? ¹³ Nençene zı inimeen millet ats'ya'asın çuru ha'as? Manbı zasnee «Şas çuru heleva» gyaaşenbı. ¹⁴ Zassecad inemeene milletin yuk haqqas əxə deş, yızda mançılqa guc höö deş. ¹⁵ Ğu meed zak ögiylin xhinne ha'asxhee, zalqa ablesda ver zak'le g'avcesse, hucoone ixhes, Vas zı sik'ırra ixheyir ıkkaxhe yızın can həşdecad alişşee.

¹⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Vak'le İzrailin ç'ak'ınbı xhinne vaats'an, Zasqa yights'al (70) ağsaqqal ayre. Hasre manbı vakasana abı Rəbbika yuşanaa'ane çadırne ögiyl ulyoozrecen. ¹⁷ Zı giç'u vaka ma'ar yuşan ha'as. Zı valyne Yızde Rı'hı'ke alyaat'u, manbişisid helesın, manbişed vaka sacıgee milletin yuk ts'its'ecenva. Valqacad milletin yuk gimexhecenva, manbişe vas kumag ha'asın. ¹⁸ Milletik'le eyhe: «„Çuruxhiy ıxhayn oxhanasınva, Misircad yugdaiyvva“ şu gyaaşee-gyaaşee eyhen, Rəbbik'le g'ayxhiyn! G'iyqiys gicəpxı' vuxxhen, çuru oxhanas. ¹⁹ Şu man sa yiğna, q'öne yiğna, xhone yiğna, yits'ne yiğna, g'ane yiğna deş oxhanas. ²⁰ Şu man bıırne vazna quşeençe qalesmee, avts'u həlyvəq'ənasmee oxhanas. Şu

vuşde yı'q'neene Rəbbilqa yı'q' sak'al hı'ı, Mang'une ögiyl gyaaşe-gyaaşe uvhuva: „Şi nişisne Misirğançe qığeepç'ı!“

²¹ Mısee eyhen:

- Həşde yizde k'ane yixhud vəş aazır (600 000) adamiy vor, Ğunad eyhen: «Zı manbışis sa vazna avts'esin çuru heles!» ²² Nya'a, gırğın çavra-vəç'ə gyatt'veeyid manbı aats'eye? Nya'a, deryaheedın gırğın baluğ aqqeeyid manbı aats'eye?

²³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Nya'a Rəbbin xıl cit'adane vod? Həşde vak'le g'acesın Zı vak'le uvhuynbı eyxheye, dişee.

²⁴ Mısee qığeç'u Rəbbin cuvab insanaaşılqa hixhara'a. Mang'vee milletne ağsaqqalaşike yights'al (70) insan sı'ı, Rəbbika yuşanaa'ane çadırne hiqiy-alla giviyl'an. ²⁵ Mane gahıl Rəbb buludne dirakee giç'u, Mısayka yuşan ha'a. Mang'ulyne Allahne Rı'hı'ke alyaat'u, yights'alyne (70) ağsaqqalı hele. Manbışılqa Rı'h gixı'mee, manbı Allahıken peygambarar xhinne yuşan haa'a giviyl'al. Sabara gah ilğevç'uyle qiyğab manbışda peygambaryıvalla ç'əvooxhena.

²⁶ Eldadiy Medad donan q'öyre insan, co vooxhene cigeecab avxu. Manbı ağsaqqalaşika sacigee opk'un vuxheyib, manbı Allahne çadırısqa qığeebaç'e deş. Allahın Rı'h manbışılqad geç'en, manbışeb co aaxvane cıge peygambaryıvalla haa'ana. ²⁷ Sa cehil Mısaysqa g'adarxhun eyhen: - Eldadeyiy Medadee co aaxvane cıge peygambaryıvalla vob haa'a.

²⁸ Mek'vranang'acad Mısays kumag ha'a girğılyne Nunne duxee Yeşuee Mısayk'le eyhen:

- Yızda xərna, manbı ulyoozar hee'e!

²⁹ Mısee mang'us inəxdun cuvab qele:

- Zı ikkanalınne, man yiğne yik'ek qet'u? Zasmee ikkanıy Rəbbe cune milletne girğıng'ulqa Cın Rı'h g'axuvu, girğıng'uke peygambarar hee'ecen!

³⁰ Qiyğa Mısar İzrailin ağsaqqalarıb çadırıbı gı'xı'yne cıgeeqa sıviyıl'al.

Rəbbe bilydirçinar gıxele

³¹ Rəbbe deryahıle g'axuvuyne mıtın çadırıbı gı'xı'ıyne cıgeeqa bilydirçinar adayle. Manbı aaxvane cigayne hiqiy-alla q'öne xilekkumne axıvallee, sa yiğna əlyhəsdemeene yəqqə bilydirçinar gırğınəng'ə gyoku eyxhe. ³² Mane yiğl miç'eediyle otçu xəmdilqamee, xəmdəb çıkana, qınne yiğlib insanar bilydirçinar sa'a vuxha. Nekke k'ılda sı'ing'vee yits'ıble xəbna ç'emç'e sav'u vuxha. Manbışe bilydirçinar co aaxvane cigayne hiqiy-alla gyoka. ³³ Çuru manbışde ghalyaqa hitxır yic gyeç'esse, Rəbb milletılqa it'umra qəllamişexhena. Manbışılqa hapt'asın ik'ar salat'a'a.

³⁴ Naps geednanbı maa'ab k'evxhuva, mane cigalqa Qivrot-Hattaava (*naps geednanbışın nyaq'vbi*) do glyxhe.

³⁵ Millet Qivrot-Hattaavançe ayk'anan. Manbı Xatseroteeqa qabı maayib aaxvanbı.

12

Haruneyiy Mayramee Mısayk'le cuvabı eyhe

¹ Mısee Kuşeençe xhunaşse hey'ıva, Haruneyiy Mayramee mang'ulena haa'a vuxha. ² Manbışe eyhen:

- Nya'a Rəbb saccu Mısaykane yuşan hı'ı, şaka yuşan hı'ıcar dişde?

Rəbbik'le man g'iyxhen. ³ Mısee mısacar vucecar vuc ögeeqa huvu deş, məxür vucecar vuc ikkekkanə merna insan dyunyelyne aq'valycar ıxha deş.

⁴ Rəbbeə sayagada Mısayk'le, Harunuk'le, Mayramık'le eyhen:

– Vuşda xhebırsana, Zaka yuşan haa'ane çadırsısqə able.

Manbışda xhebırsana maqa havayk'anənbı. ⁵ Rəbb mane gəhıl buludne dirakee giç'u, çadırene ghalee ulyorzul Haruniy Mayram qoot'al. Manbışda q'öyursana ögiylqa qıgeepç'ımeə, ⁶ Rəbbeə manbışik'le eyhen:

– Həşde Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqe!

Vuşde yı'q'nee Rəbbına peygambarnang'a

Zı mang'us gyagvanaxhe,
mang'uka nık'ee yuşanxhe ha'a.

⁷ Saccu Yızda nukar Mısa Zı manbışile axtırə aqqaqqa.

Zı mang'ulqa Yızın milletcad g'alyadaççe.

⁸ Zı mang'uka işarabışka deş,
hambazıka xhinne yuşan ha'a.

Mang'uk'le Rəbb nəxürnə ıxhay g'acuna.

Nəxübne şu qı'dəpç'i'n

Yızde g'uluna Mısaylena hav'u?

⁹ Rəbb manbışılqa it'umra qəllamışxha mañçe ayk'anna. ¹⁰ Çadırsıse buludna dirak xəqə ts'its'avxameə, Harun sark'ıl Mayramıqa ilyakkıys, mana yız xhinne cagvarane ı'xnabışın gyats'ı g'eece. ¹¹ Mang'vee Mısayk'le eyhen:

– Yızda xərna, hucoone ıxhes, şı ina beynyavavallayiy bımah hav'uva şasqa cazaə ts'its'aa'as ulymooka. ¹² Hucoone ıxhes, hımayсар məng'i'n tan yedine vuxhneçad qık'u qeçe gidğılne uşaxne tanık akarada axvas.

¹³ Mısee Rəbbılqa ona'a:

– Allah, zı Vake heqqa, hucoone ıxhes mana yug qee'e!

¹⁴ Rəbbeə Mısayk'le eyhen:

– Dakkee məng'i'ne aq'vays tyu ı'xı'ynxhiy, nya'a mana yıghılle yığna ulele g'iyxhas dışdıy? Mana yıghne yığs çadırbı gı'xhı'yne cıgeençe qıgeəhe, yıghne yığile məng'i'sse maqa sayk'alas yeəxə.

¹⁵ Mayram məxür yıghılle yığna menne cıgeə eexva. Mana çadırbı gı'xhı'yne cıgeəqa qıyelesmee, millet cıgeençe ı'ğiykır deş.

13

¹ Qiyğa millet Xatserotğançe qıgeç'u Paranne sahreeqa qadayle.

Kana'anne cigabişeeqa casusar g'uxoole

² Rəbbeə Mısayk'le eyhen:

³ – İzrailybışis helesde Kana'anne cigabişeeqa alycaaxvas insanar g'axuvle. Yıts'ıq'vəne (12) nasılken ç'ak'ınbı g'axuvle.

⁴ Rəbbeə uvhuyn xhinne Mısee manbı Paranne sahreençe g'ıxolenbı. G'axuvuyn gırgınbı İzrailybışde nasılbışın ç'ak'ınbı vuxha. ⁵ Haane manbışın do bı:

Ruvenne nasıleençene Şammuayna dix Zakkur;

⁶ Şımonne nasıleençene Xoriyna dix Şafat;

⁷ Yahudne nasıleençene Yefunna dix Kalev;

⁸ İssaxarne nasıleençene Yusufna dix İgal;

⁹ Efrayimne nasıleençene Nunna dix Hoşia;

- 10 Benyaminne nasileençene Rafuyna dix Palti;
 11 Zevulunne nasileençene Sodiyna dix Gaddiel;
 12 Yusufna dix Menaşseyne nasileençene Susiyna dix Gaddi;
 13 Daniyne nasileençene Gemalliyna dix Ammiel;
 14 Aşerne nasileençene Mikaelyna dix Setur;
 15 Naftaliyne nasileençene Vofsiyna dix Naxbi;
 16 Qadne nasileençene Makiyna dix Geuel.

17 Mısee cigayqa ilyaakasva g'axuvuyınbışın do bı manbınıy vod. Mısee Nunne duxays Hoşıays (*g'attıpxhınıy*) Yeşua (*YAHVE g'attıvxhan haa'a*) do gıyxhe.

18 Kana'anıqa ilyaakas g'uxolemee, Mısee manbışık'le eyhen:

- Negevne sahrayle k'ena suvabışeeqa hudoora. 19 İlyaaqe, naxdınıy man cıga, nen milletiy maa eyxhe, geebbıye k'ılbabiye manbı, gucukaye dişe? 20 Manbı vooxhen cıga yugune pisine? Naxdıne şaharbışeeyiy manbı aaxva: çabırıbı vodee, hiqiy-allan cıgabı it'um hı'ıye? 21 Maana nyaq'v naxübıy, kar eləəye dişee? Yıvar vodee? Yik'eka, itt'umba vuxhe, qöomee mane cigayn meyvabı alle.

(Manke yıcıd t'imilybı hiyxharna gah vuxha.)

22 Manbı Tsinne sahraysse Levo-Xamatne k'anene Rexovusqa hapk'in maane gırgıne cigabışıqa ilyaakanbı. 23 Manbı Negevle k'ena qavaylenbı Xevronqa. Mane cigabışee Anaqıke g'abıynbı: Axıman, Şeşay, Talmay vooxhe vuxha. (Xevron Misireene Tsoan şaharile yıghıllı senna ögiyl alyav'u vuxha.) 24 Eşkolne q'adaalılqa hipxırmee, manbışe sa ts'ets'nan t'imilen bıtağ gyatxı tübəəlqa gıvayxan. Mana tübəəyib q'öng'ee avqaaqqa. Manbışe mançile ğayrı coka narariy incilerıd alyaat'anbı.

25 İzrailıyışe mançe t'imilena ts'ets' qorpxuva mane q'adaalin do Eşkol (*ts'ets'*) gıyxhe. 26 Yoq'ts'al (40) yığna manbı mane cigabışee alycaxu sıviyk'alanbı.

Alycaaxvas hapk'ininbışee yuşan hı'ıynbı

27 Manbı Paranne sahreene Qadışeeqa Mısa, Harun, İzrailıyışın gırgınbı vooxhene cıgeeqa sıviyk'al. Maa'ad manbışe Mısays, Harunus, milletikene gırgıng'us co hapk'inne cigabışee g'acuyınbı yuşan ha'a, co mane cigabışeence adıyn meyvabı hagva.

28 Manbışe Mısayk'le eyhen:

- Şi ğu g'axuvuyne cigabışeeqa hapk'in hipxırınbı. Maa'ad hək'edad nyakiy itv gyodatse vod. Haane mane cigabışın meyvabıd. 29 Saccu maa'ad eyxhen millet gucuka vod, manbışın şaharbid ç'ak'ıda vod, hiqiy-allad yugda it'umı'ı vod. Mançile ğayrı, şak'le maa'ab Anaqıke g'abıynbıb g'acuyınbı. 30 Negevee Amalekbı, suvabınane cıgee Q'etbı, Yevusbı, Emorbı, deryahneyiy İordanne damayne mıgılekıb Kana'anbı vooxhe vuxha.

31 Kalevee Mısayne k'ane milletis yik'bı huvu eyhen:

- Hapk'in man cıga xılelqa alğahas, yışda mançılqa guc hivxharasda.

32 Mang'uka hapk'ininbışemee eyhen:

- Şasse şene milletika saç'ıvıkas vəəxəs deş, manbı şale gucuka vob.

33 Cenemee milletis, manbışe co hapk'inne cigabışde hək'ee pisda xabar abı eyhen:

- Şi hapk'in alycaxuyın cıgabı yugunbı deşiy, maabın insanarıb zarabacab habat'ayıy. Gırgın şak'le maa'ab g'acuyın insanar geeb ç'ak'in

karbiyyi. ³⁴ Şak'le ma'ab Anakike g'abıyn geeb ç'ak'ın kuşdukurarıb g'avcuynbı. Şi manbışde k'ane şaşqacab ts'irtyar xhinneyi qöo. Manbışde ulesqab şi hêmæxüb qabı.

14

Millet g'elil qexhe

¹ Mane xemde milletike ts'ir g'optul, manbı bıkırne xænna gyaaşuynbı. ² Gırgıne İzrailıyışe Mısaylenayiy Harunulena haa'a vuxha. Cêmæ'ätuncad manbışik'le eyhe ıxha:

– Misir şi hidyapt'ıynbı, ine sahreexheyib hapt'ıynbıxhiy! ³ Nişısne Rêbbıe şi mane cigabışeeqa quvkekka? Maa'ab yışın yedariy uşaxar mering'une xıyaqa gyapk'as, şınab g'ılıncike hapt'asınbı. Yişdemee Misirqa sapk'ılıy yugda dexheyene?

⁴ Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Şasda xærna g'ayxı', Misirqacab savk'alas.

⁵ Manke Mısayiy Harun maqa sabıyne gırgıne İzrailıne cêmæ'ätne ulene ögiyl aq'vakkena ç'iyelqa gizepçi Allahıs düæ haa'a. ⁶ Şene cigayqa ılıyaakas hapk'ınınbışıke qöng'vee, Nunne duxee Yeşueeyiy Yefunne duxee Kalevee, colyun tanalınbı qıtaxxı'ı ⁷ gırgıne İzrailıne cêmæ'ätik'le eyhen:

– Şi ılıyaakas hapk'ının, caançe ilğepç'ıyn cıga geed yugun vod. ⁸ Şi Rêbbışqa yugba qabee, Mang'vee şi mane cigabışeeqa quvkees, nyakiy itv gyodatstsen cigabı şas heles. ⁹ Saccu Rêbbıs æsi mooxhe. Mane cigayne insanaaşıleb qı'mæəq'æn, şi manbışile gameepxescab deş, şi manbı ooxhanasınbı. Rêbb şaka vor, manbışiqamee vuşucar deşda. Manbışile næxücbab qı'mæəq'æn!

¹⁰ Man g'ayxı, cêmæ'ätın Yeşuayiy Kalev «G'ayeqqa hevleva!» eyhe. Mane gahıl İzrailıyışde gırgıng'us sayangaba Rêbbın Nur Cuka yuşana'ane çadırısne gyaagva.

Mısee milletl-alla düæ haa'a

¹¹ Rêbbıe Mısayk'le eyhen:

– Mısilqameene mane milletin Zalena haa'as, Zı karane cıgeeqa gidıyxhes? Zı cö vooxhene cigabışee hı'ıyn ölaamatbı g'eece-g'eece, mısılqameene manbışe Zalqa inyam hidya'as? ¹² Zı manbışılqa hapt'asın ı'kar g'axuvu, Zı manbışın gırgınbı gyapt'asınbı. Vaked manbışiled xedin, gucukan millet g'alyaa'as.

¹³ Mısee Rêbbik'le eyhen:

– Hucoone ixhes, Ğu man hıma'a! Nya'a, Ğu dişde manbı Misirbışde yı'q'neençe Yiğne xænne gucuka qıgav'u. Hêşde Misirbışik'le Ğu manbı gyapt'ıva g'ayxhes. ¹⁴ Manbışed şok ıxhaynbı mane cigayne gırgıne milletbışıs yuşan ha'as. Mane milletbışik'le Ğu, Rêbb İzrailıyışde yı'q'ne ıxhay g'ayxhiyn. Mane milletbışik'le ats'an Ğu manbışıka Ğucar-Ğu hagva yuşan ha'a ıxhay, Ğunana bulud manbışıl oab ulyoozarva. Ğu manbışıs yiğniyiğın buludne dirakee, xêmdemee ts'ayıne dirakee yêq haagu. ¹⁵ Ğu gırgın in millet sa insan xhinne gyapt'eene, Yiğne hêk'ee g'ayxhiyne milletbışe eyhesin! ¹⁶ «Rêbbıe k'ın g'assır quvkeesva uvhiyne cigabışeeqa millet qıkkes dæxi'va, Mang'vee man millet sahree gik'uyn». ¹⁷ Xudaavendee hêşde Vuçe uvhuyn xhinne Cuna xêbvalla haagvecen: ¹⁸ «Rêbb xedin sabırnana, badaldyooxhena yugvallanana, bınahbışile

ilyheç'ena vor. Taxsirang'uk'le vaqa taxsir deşodva itteyhena Mana vor. Dekkaaşe hav'une binahıl-allab manbişde uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasilee yiğbı allya'ana meer Mana vor». ¹⁹ Hucoone ixhes, Yiğne badaldyooxhene xəbne yugvalis sik'i ine milletne binahile ilyheç'e, nəxüriy Misirğançe qıgeepç'i yne yiğile g'iyiniyne yiğılqamee r'lğəə.

²⁰ Rəbbe eyhen:

- Zı yiğneme manbişde binahile r'lğəəna. ²¹ Zalqaniy Yizde ç'iyelye xəbvalılqan k'in ixhen: ²² manbişik'le Zı Misirnee sahree h'iyn əlaamathıyiy Yizin Nur g'acveeyid, manbişe Zı xhuler ıxhiy siliy's r'ı'na, Zal k'ırı alixxhı deş. ²³ Mançıl-allad Zı manbişde dekkaaşis k'in g'assır helesva uvhuyn cigabı manbişik'le mısacad g'aces deş! Zı nişinecar cigeeqa gidixheng'uk'le man cigabı g'aces deş! ²⁴ Yizde g'uluqa Kaleviqa medıncad r'i'hı'd, saccu mang'vee vod Zal yik'eençe k'ırı iliyxhe. Mançılallar Zı mana vuc hark'inne cigabişeeqa qıkkes, man cigabı mang'uke g'abıynbişis heles. ²⁵ Həşde mane q'adaalil Amalekbıyiy Kana'anbı aaxva. Şumee g'iyqa sapk'ıl sahrreeqa, Ç'ərane deryahısqa hudoora.

Əsi vuxhava cazaa

²⁶ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

²⁷ - Mısilqameene ine binahın gyatsts'i yne milletin Zalena haa'as? İzrailıybişe Zalena haa'ang'a, Zak'le gırgın g'iyxhen. ²⁸ Manbişik'le eyhe: «Rəbbe vod eyhe, Zalen k'in ixhen, Şu Zalena haa'ang'a hucooyiy uvhu, Zı man şok ha'asın. ²⁹ İna sahravolle vuşun mayıtbı ot'ul-otxul ixhes. Zalena hav'uynbı, g'alle (20) sennanbiyiy manbişile ç'ak'ın gırgınbı, nenbiyiy siyaheeqa alyapt'ı ine sahree hapt'asınbı. ³⁰ Zı helesva k'in g'assıriyne cigabişeeqa şu ikkeç'es deş. Maqa saccu Yefunna dix Kaleviy Nunna dix Yeşua ikkeç'es. ³¹ Şos diviykkinne, şu vuşun uşaxar mering'une xılyaqə gyapk'asva eyhene cigabişeeqa Zı manbı quvku man cigabı hagvasınbı. ³² Vuşun mayıtbımee sahravolle ott'ul-oxal ha'asınbı. ³³ Vuşdemee uşaxaaşe mane sahree yoq't'al (40) senna çobaniyvalla haa'as. Mısilqameeyiy vuşun g'ırgınbı sahrreençe hapt'ı idyapk'in, vuşde inyam deşiyvalin manbişe maa'ab əq'üba ts'its'aa'as. ³⁴ Cigabişiqa ilyaakas hapk'inne yoq'ts'alyne yiğıl-alla, şu yoq'ts'al senna sahree iviykaras. Sa yiğıl-alla şu sa senna əq'üba ts'its'aa'as. Məxüd şok'le Rəbbis əsi vuxhay nəxdın kar ıxhay ats'axhesın». ³⁵ Zı Rəbbe şok'le eyhe, mane Zas əsi vuxhayne cəmə'ətük Zı man uvhiyn kar hidı'ı g'aleççes deş. Manbişikın Zı ine sahree ha'as. Manbişin gırgınbı inyaa hapt'asınbı.

³⁶ Mısee Kana'anne cigabişiqa ilyaakasva g'axuvuyn insanar yı'q'əlqa sıviyk'al, manbişe mane cigabişde hək'ee pisin xabarbı adı cəmə'ət Mısalqa g'elil qa'a. ³⁷ Cigabişde hək'ee pisin xabarbı adıyne insanaşılqa, Rəbbe yı'q'ı'n ik'arbbı g'axuvu, gyabat'anbı. ³⁸ Cigabı g'avcesva hapk'inne insanaşike, saccu Nunna dix Yeşuayiy Yefunna dix Kalev üç'üba aaxva.

³⁹ Mısee man İzrailıybişis yuşan hı'mee manbı axtıne nıq'ıka gyaaşe gıviyğal. ⁴⁰ Manbı miç'eeb çakba suğoots'u eyhen:

- Şi binah hav'u, qudoora, həşde Rəbbe şas helesva eyhene cigeeqa vüçqəş.

Manid uvhu, manbı Kana'anne suvabişılqa avayk'an.

⁴¹ Mısee eyhen:

- Nya'a şu Rəbbe eyhen hidya'a? Şossee, man şu eyhen ha'as əxəs deş.

⁴² Şu hapk'imeeyib, Rəbb şoka ixhes deş. Duşmanaşileb şu avub aaxvas.

⁴³ Maa'ab şosqa Amalekbiyy Kana'anbı qızaaxas. Şu Rəbbilqa yı'q' sak'aluil-alla, Mana şoka ixhes deş, mançil-allab şu g'ılıncıke hapt'asinbı.

⁴⁴ Manbı yik' hı'ı suvabişılqa ilqebaç'e. Rəbbika mugaavilenana q'utyeb, Mısar çadırı bı gı'xhı'yne cigeençe nyaqacab ı'ğviykar deş. ⁴⁵ Maane suvabişee axvan Amalekbiyy Kana'anbı geepç'ı, manbı gyootu, Xorma eyhene cıgalqamee qihna gyapk'ı g'e'eebaşenbı.

16

Qorax Mısalqa ı'qqə

¹ Leviyne nasileençe, Qohatna neva eyxhena İsharna dix Qorax yik' hı'ı Mısalqa arayle. Mang'uka sacıgee Ruvenne nasileençe Eliavın dixbı Dataniyy Aviram, Peletna dix On arayle. ² Manbışıka sacıgee İzrailybışkecab g'əvxı'yn q'öd vəşşe xhots'al (250) doyukan, ç'ak'ınbı havayk'an. ³ Manbı sacıgeeqa sabı Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

- Vuşun ç'əv! Milletiken gırgınbıcab muq'addasınbı vob, Rəbb manbışde yı'q'neyir eyxhena. Nya'a, şucab şu Rəbbine milletike ooqanbı haa'a?

⁴ Man eyhenbı g'ayxhı Mısa aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, Allahıs düə haa'a. ⁵ Mang'vee Qoraxık'leyiy mang'une gırgıne hambazaaşık'le eyhen:

- G'iyqa miç'eed vuşuyiy Cuna eyxheva, nenayiy muq'addasnava, neng'usseyiy Cusqa qixhes əxəva Rəbbe Vucedad havgasın. Vuşuyiy Mang'vee g'əyxı', mang'usser Cusqa qixhes əxəda. ⁶ Qorax, ğunay yiğne gırgıne hambazaaşe in eyhen he'e: ətirbı gyoxhxhana'asın g'abbı alyaat'u, ⁷ g'iyqa mançine aqa gyopxhanna ghadır gyuvxhu, qiyğad mançılqa Rəbbine ögiyl ətirbı gıxhxhe. Məxür Rəbbe Vucee, vuşuyiy muq'addasna havgasda. Leviyke g'abıynbı, şu hı'ıynbı ç'əv!

⁸ Mısee Qoraxık'le meed eyhen:

- Leviyke g'abıynbı, zal yugda k'ırı gyaqqe! ⁹ Nya'a, şos ç'əv dişee? İzrailyne Allahee şu İzrailybışıke curav'iy, Cus k'ane qav'iy, Cune Rəbbine çadırısneedın gırgın işbı vuşde xılyaqə quviy. Şu məxüb milletis gullux haa'a. ¹⁰ Mang'vee şunab, vuşda gırgına Leviyna nasılıb Cus k'ane qav'u. Şos man k'ıldanan xhinne, ooğançe, ho'ıne şos kaahinaaşın ç'ak'ınbıne vuxhes vukkan? ¹¹ Qorax, ğunay yiğın hambazar Rəbbilqa vobde g'elil qeepxha hı'nəxüb sabı. Nya'a, Harun vuşune vor şu mang'ulena haa'a?

¹² Mısee Eliavın dixbı, Dataniy Aviram, qoot'al. Manbışe eyhen:

- Deş vüqqə! ¹³ Ğu şi sahree gyapt'asva nyakiy itv gyodatsene cigabişeençe qıgav'u. Vas man ç'əv dexha, deşxhee, yişda xərnarne ixhes ikkan? ¹⁴ Mançile ğayrı ğu şi nyakiy itv gyodatstene cigabişeeqa qabı deş, çolbiyy t'imilen bağbı huvu deş. Deşxhee, vak'le man insanar bı'rq'ı'bvane ats'a? Deş vüqqə!

¹⁵ Mısa it'umra qəllamışxha Rəbbik'le eyhen:

- Manbışe helen ılımaat'a. Zı manbışıke əməleb alyapt'ı deş, neng'uscadid pısın hı'ı deş.

¹⁶ Mısee Qoraxık'le eyhen:

- G'iyqa ğu yiğne gırgıne hambazaaşıka arı Rəbbine ögiyl ulyozre, maa'ar ğunar, hambazarıb, Harunur ixhecen. ¹⁷ Vuşde gırgıng'vee, vuşun ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alyaat'u, caqa ətirbı gıxhxhe. Qiyğa q'öd vəşşe xhots'alyne (250) insanne gırgıng'vee manbı Rəbbine ögiylqa allecen. Ğunad Haruneyid vuşun ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alle.

18 Gırgıng'vee con ətırbı gıoxhxhan ha'an g'abbı alyaat'u caqa gıopxhanna ghadırıy ətırbı gıvxhu, Mısaykayıy Harunuka sacıgee Rəbbıka yušan ha'ane çadırene ghalee ulyoozar. 19 Qoraxee Mısalqayıy Harunulqava gırgın cəmə'ət çadırene ghalee sı'ımee, Rəbbın Nur mılletıs gyaagva.

20 Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

21 – Mane mılletıke əq'əna qeepxhe, Zı manbı sa manzılee gyapt'as.

22 Man g'ayxhı Mısayıy Harun aq'vakkena ç'ıyelqa gızepçı eyhen:

– Gırgıne üç'üdüncıs ı'mı'r hoolena Ğu vorna Allah! Hucoone ixhes, sang'vee bınah hav'uva, Ğu gırgıne cəmə'ətılqacab qəl hımaa'a!

Qoraxıs, Datanıs, Avıramıs cazaa hoole

23 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

24 – Mılletuk'le eyhe: Qorax, Datan, Avıram aaxvane cıgabıssıse əq'əna qeepxhe!

25 Mısa suğots'u Datanısqayıy Avıramısqava ayk'an. İzrailın ağsaqqalarıb Mısayqab qıhna avayk'an. 26 Mısee mılletılqa xabar g'uxoole:

– Man pısın insanar aaxvane çadırbıssıse əq'əna qeepxhe. Manbışde nışıcab sumot'a, deşxhee, şunab manbışde bınahbışıl-alla hapt'as.

27 Gırgınbı Qorax, Datan, Avıram aaxvane çadırbıssıse əq'əna qeepxhe. Datanıy Avıram cone xhunaşşeşıka, dıxbışıka, k'ınne uşaxaaşıka qıgeepç'ı, çadırene ghalee ulyoozar.

28 Mısee eyhen:

– İn gırgın karbı zı zaled alqana deş, Rəbbe uvhu hı'ıva şok'le inçıke ats'axhxhes: 29 man insanar avxuyn gırgın insanar xhınne hapt'eene, manbışde vuk'lelqa qadıynbıd menne insanaaşıne vuk'lelqa qadıynçık akarada ixheene, şok'le ats'axhxhe zı Rəbbe deş g'axuvu. 30 Rəbbe sa medın həşdılgamee g'ıdecuyn kar he'eene, ç'ıyeyn ghal aaqı manbı cone karaka höbgeene, manbı şene dyunyelqa üç'übbə apk'ıneene, manbı Rəbbıs əsı vuxhava şok'le ats'axhxhesın.

31 Man gırgın Mısee yušan hı'ı ç'əvxhamee, ç'ıye q'öne cıgeeqa qexhe.

32 Ç'ıyeyn ghal aaqı coyub, con xızanbıd, Qoraxın hambazarıb, con gırgın karıb högən. 33 Manbı cone gırgıne karaka ahaleeqa üç'übbə avayk'an. Ç'ıye manbışıl oo it'umexhen, manbı mılletne əreençe avayk'ananbı.

34 Manbışde hıqıy-alla ulyobzurne İzrailıbışık'le manbışın ts'ırbı g'ayxhı, «Ç'ıyeyn şınab hümöögəcənvə!» uvhu heebaxanbı.

35 Rəbbe ts'a g'axuvu q'öd vəşşe xhots'al (250) ətırbı adına insan gıyoxhan ha'ana.

36 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

37 – İlahıyetçıy Harunne duxayk'le Elıazarık'le eyhe, ətırbı gıoxhxhan ha'an g'abbı gıopxhunne insanaaşıle aleet'ecen. ətırbı gıyooxhan ha'an g'abbı muq'addasınbı ıxhal-alla Ğu manbı se'e. Qıyğa caana ghadır dağ'e. 38 Manbı bınahbı hı'ıynbışın ətırbı gıoxhxhan ha'an g'abbı vod. Manbı cone bınahbışıl-alla habat'a. Man ətırbı gıyooxhan haa'an g'abbı k'etu k'üvə, qotku qe'e, manbı q'urbanbı allya'ane cıgalqa gıyvaxanasınbı xhınne qe'e. Man g'abbı Rəbbıs adıl-alla manbı muq'addasınbı vod. Hasre man İzrailıbışdemee işaarat ixhecen.

39-40 Gıyooxhan hav'ıyne insanaaşe adıyn yezake hı'ıyn man g'abbı, kaahın Elıazaree Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhınne, alyaat'u yugda k'etu, qotku qı'ı, q'urbanbı allya'ane cıgeeqa gıyvaxanasınbı xhınne qa'a.

Harunuke g'abıynbışıle ğayrı menne şavacad Rəbbine ögiyl arı ətirbı gıoxhxhan hıma'acenva məxüd ha'a. Man İzrailıyışe yugda yik'el aqqecenva, Qoraxikiy cune hambazaaşik qıtxhuyn dıvan mebinbışik mexhecenva ha'a.

Rəbbina qəl

⁴¹ Qinne yiğil İzrailıyne cəmə'ətıncab Mısaylenayıy Harunulena haa'a vuxha. Manbışe «Şu Rəbbin millet gik'ıva» eyhe ıxha.

⁴² Millet sadı Mısalqayıy Harunulqa ı'qqəmeə, Rəbbika yuşan ha'ane çadırsnee manbışik'le buludun çadır avqu g'ooce. Mançe manbışis Rəbbin Nur gyaagva. ⁴³ Mısayıy Harunub çadırsıqa qavayle. ⁴⁴ Rəbbeə Mısayk'le eyhen:

⁴⁵ - Mane milletuke əq'əna qeəpxhe, Zı manbı sa manzılee gyapt'as.

Man g'ayxhı Mısayıy Harun aq'vakkena ç'ıyelqa dızyabatçe.

⁴⁶ Mısee Harunuk'le eyhen:

- Yiğın ətirbı gıoxhxhan ha'an g'ab aleet'e, caqa q'urbanbı allya'ane cıgeençe gyopxhanna ghadır alyapt'ı gyuvxhe, qıyğad çılqad ətirbı gıxhxhe. Manbid alyaat'u milletısqa g'adaxvne, manbışda bınah hoogle. Rəbb it'umra qəllamışxha, milletılqa haptasın xhinnen yı'q'ın ık'ar g'axuvu.

⁴⁷ Harunee Mısee uvhuyn xhinne ha'a, ətirbı gıoxhxhan ha'an g'ab alyat'u milletısqa g'adayxhvan. Maa'ab insanar habat'a gıbgıl vooxhe. Mang'vee vuceə adıyn ətirbı gyopxhane ghadırelqa gıxhxhı, məxüb milletna bınah hoogalna. ⁴⁸ Harun hapt'ınbışdeyiy üç'übinbışde yı'q'nee ulyorzuling'a ık'arbı ç'əveetxhaynbı. ⁴⁹ Qoraxıl-alla hapt'ıynbışıle ğayrı, yıt's'ıyoq'vad aazırıy yıghud vəş (14700) insan mane ı'k'arbişike qek'a.

⁵⁰ Man ı'k'arbi ç'əveetxhava, Harun sıyk'alna Rəbbine çadırsıqa, Mısayne k'anyaqa.

17

Harunun əsaa

¹ Rəbbeə Mısayk'le eyhen:

² - İzrailıyışıka yuşan hı'ı, manbışde nasılbışde ç'ak'ınbışısse yıt's'ıq'vəne (12) nasılıs yıt's'ıq'vəlle əsaa aleet'e. Gırgıng'un do cune əsaal ok'ne. ³ Leviyne nasılene əsaalqa Harunun do ok'ne. Gırgıne nasılbışde ç'ak'ınbışde doyl sa əsaa ixhecen. ⁴ Manbı Zı şosqa araylene çadıree, Rəbbika mugaavılenane q'utyeyne ögiylqa gıxhxhe. ⁵ Zı g'əvxüyne ç'ak'ınbışde sang'une əsaan t'ur g'aahas. Zı məxüd şolena haa'an İzrailıyışın ghalybı sa'asınbı.

⁶ Mısa İzrailıyışıka yuşan hı'ı ç'əvxhaameə, manbışde gırgıne nasılbışde ç'ak'ınbışe mang'usqa curayda-curayda əsaabı hele. Mane quvuyne yıt's'ıq'vəne (12) əsaabışde əree Harunun əsaayid ıxhayn. ⁷ Mısee əsaabı çadıree Rəbbine hıqa gıyxhe.

⁸ Qinne yiğil Mısa çadıreeqa ikkeç'umee g'ecen, Leviyne nasılın quvuyne Harunne əsaal t'urub alyabı vob, t'et'id g'avhu vod, çil alyabına badamıb hipxhırb. ⁹ Mısee man gırgın əsaabı İzrailıyışısqa qığ'a'a. Əsaabı g'əyxı' gırgıng'vee cun əsaa alyaat'a.

¹⁰ Rəbbeə Mısayk'le eyhen:

- Harunun əsaa sak'al hı'ı mugaavıleyne q'utyeyne ögiylqa gıxhxhe. Hasre man k'ırı ilydixhenbışdemee işaarat ixhecen. Mançın Zalena hav'uyud ç'əva'asın, coyub hapt'ıyke havaacesınbı.

11 Mısee gırgın Rəbbee cuk'le uvhuyn xhinne ha'a. 12 İzrailıbışe Mısayk'le eyhen:

- Şi habat'anbı! Yişde gırgıng'ukuncad ıxhayn! 13 Rəbbine çadırsısqa qıxhnana gırgına qık'asda. Ho'ine, şi gırgınbı hapt'asınbine?

20

Mıseeıyı Harunee hav'una bınah

1 Ts'eppiyne vuza gırgın İzrailıybı Tsınne sahreeqa qabı, Qadışee ulyoozar. Maa Mayram qeek'ana, maayır k'eyxhına.

2 İzrailıyne cəmə'ətıça ulyoğasın xhyan eyxhe deş, mançıl-allad cəmə'ət Mısayneyıy Harunne hıqıy-alla sadı, manbışik'le cuvabbi eyhe ıxha.

3 Cəmə'ətın manbı t'yats'axala'amee eyhe ıxha:

- Yişin çocar habat'amee, şınab hapt'ınbıxhiy nımee yugda eyxheyıy!

4 Nişısne şu Rəbbin cəmə'ət ine sahreeqa qadı? Şınab yişin həyvanaríd hatt'ecenvane? 5 Nişısne şi Mısırgançe qığav'u ine pısdı cıgeeqa qabı? İnyaa taxılıb, incılıyib, t'ımılıd, narar ələənçık akar deşod. İnyaa ulyoğasın xhyanıd deşod!

6 Mısayıy Harun cəmə'ətısse Rəbbıka yuşan ha'ane çadırsısqa apk'ın, mançıne ghalee aq'vakkena ç'iyelqa dızyabatçe. Maa'ad manbışısqa Rəbbin nur gyagva.

7 Rəbbee Mısayk'le eyhen:

8 - Əsaayıd alyat'u, ğunayıy yiğne çocıee Harunee cəmə'ət se'e. Manbışe ulene ögiyl ganzıke xhyan heqqe. Məxüid ğu mıletıs ganzın xhyan heles, coyud cone çavra-vəq'əynıd avts'esınmeen xhyan ulyoğecenva.

9 Mısee cuk'le uvhuyn xhinne əsaa Rəbbine ögiyle alyaat'an. 10 Mıseeıyı Harunee cəmə'ət ganzıne ögiylqa sı'ımee, Mısee maa'ad manbışik'le bınah ha'asın cuvab uvhu:

- Zalqa vüqqənbı, zal k'ırı alıxhxhe, nya'a, xhyan şi şos ine ganzeençene qığahas?

11 Mısee xıl ooqa qı'ı, xılene əsaaka q'öne yəqqees ganzıle k'ena ı'xı'mee, mançeençe geed xhyan gyodatstse giyğal. Gırgıne cəmə'ətınıd cone çavra-vəq'əynıd mançe avts'esımeeen xhyan ulyoğa.

12 Rəbbemee Mısayk'leyıy Harunuk'le eyhen:

- İzrailıyne mıletıs Yızda muq'addasıyvalla haagvas vuşun ınyam hidıtxırva, Zı manbışıs helesva uvhuıne cıgeeqa, Zı şosqa manbı hıvxhara'as havaasaras deş.

13 Man xhyan Merıva (cuvabbi uvhiyn) eyhene cıgaysnenıy vod. İzrailıybı ma'ab Rəbbıka cuvabilqa abayle, Mang'veeyıb Cuna muq'addasıyvalla ma'ab manbışik'le haagva.

21

Yezake hav'una xoçe

4 Mılet Or eyhene suvaysse giç'uyng'a, Edomne cıgabışeeqa ikkıdeepç'esva manbı Ç'ərane deryahne suralqa avayk'an. Yəqqı'l mıletın sabır g'aat'an. 5 Manbı gıvıyğalanbı Allahılenayıy Mısaylana haa'a. Manbışe eyhe ıxha:

- Şu nişısne şi Mısırgançe qığav'u? Sahree hapt'ecenvane? İnyaa, ğıneyıd, xhyanıd nencad deşın! İne otxhınyıked şas halı'ıy qöö!

⁶ Mane gahıl Rəbbəe manbısilqa zəhərıkan xoçebı salat'a'a. İzrailıybışıke geeb insanar xoçeyn üvxü hapt'ı. ⁷ Millet Mısaysqa adı eyhen:

– Şi valena, Rəbbilena hav'u bınah opxhun. Düə hee'e Rəbbəe şake xoçebı əq'əna qee'ecen.

Mıseyıb Rəbbis düə haa'ana. ⁸ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Xoçe hav'u t'at'alqa qüvxhe. Xoçeyn i'xı'na mançıqa ilyakkımee, üç'ürra axvas.

⁹ Mısee yezake xoçe hav'u t'at'alqa gyuvaaxan. Xoçeyn i'xı'na insan mane yezake hav'uyne xoçeyqa ilyakkımee, üç'ürra axva ıxha.

Q'aanun q'öb'es hivxhar haa'a

31

Misee cune cigalqa Yeşua giyxhe

¹ Misa gırgıne İzrailıybişısqa qıgeç'u inəxüd eyhe:

² – Zaqa vəşşe g'alle (120) sen vod. İncıle qiyğa zasse vuşda xərna ixhes əxəs deş. Rəbbeeyid zak'le uvhuynniy: «Ğu İordan eyhene damayle ilğec'es deş». ³ Şu maqa ilğepç'ımee, şole ögiyl Vuc Rəbb, vuşda Allah, əlyhəəs. Şos qızaxxıyn milletbı Mang'eead kunfa-yakun ha'as. Manbışın cigabıd şos ixhes. Rəbbe uvhuyn xhinne, şos xəbvalla Yeşuee haa'as. ⁴ Rəbbe Emorğançen paçcahar Sixoniy Og gyapt'ı manbışde cigabışılqa allı'ıyn yiğbı, şos qızaaxasde milletbışde vuk'lelqa qalya'asınbı. ⁵ Rəbbe manbı vuşde xıleqa qevles, şınad manbışik gırgın zı uvhuyn he'e. ⁶ Qı'məəq'ən, yik'ıbı it'umda aqqe. Şoka Rəbb, vuşda Allah, ı'qəə, nyaggah manbışile qəpəq'ın yı'q'əlqa qımeəbaxhe. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş.

⁷ Qiyğa Misee Yeşua qort'ul gırgıne İzrailıybişde ulene ögiyl mang'uk'le eyhen:

– Rəbbe dekkaşıs k'ın g'assır helesva uvhuynne cigeeqa ğu in millet qıkkes. Ğu manbışın man ciga bit'al ha'as. Mançıl-allar qı'məyq'ən yik' it'umda aqqe! ⁸ Rəbb Vuc vaka ixhes, vale ögiyl əlyhəəs. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş. Yik'eka ixhe, qı'məyq'ən!

Q'aanun qəbəqqə

⁹ Misee mana Q'aanun opk'un, Rəbbika mugaavilenana q'utye quvkekkane Leviyke g'abıyne kaahinaaşısqayıy gırgıne İzrailıyne ağısaqqalaaşısqacab qoole. ¹⁰ Qiyğa Misee manbışik'le inəxüd eyhe:

– Yiğhne sene səyaqqees, bərcbı yik'el hixana'ane sen, K'odiybışın bayramnang'a* ¹¹ gırgın İzrailıybı Rəbbine, vuşde Allahne, ögiyl vuxhesva Mang'vee g'əyxəsde cigeeqa qabıyng'a, mana Q'aanun İzrailıybişıs qəpəq. ¹² Milletiken adamer, yedar, uşaxar, menne cigeeñce qabıynbı gırgınbı see'e. Hasre manbışde gırgıng'us g'ayxhı, xət qıxhecən Rəbbile vuşde Allahıle qəpəq'ın gırgın Mang'une Q'aanunee otk'unin xhinne he'ecen. ¹³ Hasre Q'aanun dyaats'ane uşaxaşıq'led g'ayxhecən, Rəbbile, vuşde Allahıle, qəvəəq'ənas xət qıxhecən. İordanne damayle ilğepç'ı, man cigabı vuşunbı ixhameeyid, nimelleteyiş şu ç'iyeyne aq'val vob, hasre məxüd ixhecən.

32

Misa qek'ana

⁴⁸ Manecad yiğıl Rəbbe Mısayk'le eyhen:

⁴⁹ – Yerixo eyhene şaharne ögiylyne, Moav eyxhene cigeene Avarimne suvabişeene Nevo donane suvalqa ılqec'e. Zı İzrailıybişıs helesde

* **31:10** 31:10 K'odiybışın bayram: Man bayramnang'a İzrailıybişe con xaybı g'ali'ı, K'odiybişee axva vuxha. Man bayram suk qıviyşalne, t'imilybiyiy meyvabı sa'ane gahul eyxhe ixha. Man bayramnang'a İzrailıybişe yik'el qalya'a ixha, Rəbbe co nəxübiy hopt'ul Misirğançe Kana'anqa qabı.

Kana'anne cigayqa ilekke. ⁵⁰ Yiğna çoc Harun Or eyhene suval qik'uyun xhinne, ğunar ine ğu ilqeç'esde suval qik'u dekkaaşısqa məxür əlyhəəs. ⁵¹ İzrailybışde ögiyl Tsinee sahree, Merivayne xhyanbışısne Qadişee, şu Zal k'ırı ilydiyxnı, Yizda muq'addasiyvalla hidyaaguva, ⁵² vak'le man ciga əq'ənançecad g'aces. Ğu İzrailybışıs helesde cigeeqa ikkeç'es deş.

34

¹ Mısa Moav eyhene suvabışde q'adaalile Nevolqa arı, maane Yerixoyne ögiylyne Pisga eyhene axtıne cigeeqa ilqeç'e. Rəbbe mang'uk'le ğırgın cigabı hagvanbı. Danılqamee ts'its'ooxhena Gilead, ² ğırgın Naftaliyn, Efrayiminiy Menaşşeyn cigabı, garbne deryahılqamee ts'its'exhhen Yahudayn cigabı, ³ Negev, xurmabışda şahar Yerixo, mançine qadalilyne Tsoar eyhene şaharılqamee ts'its'exhhen ğırgın cigabı hagva.

⁴ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Haane Zı İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus k'in g'assır helesva uvhuyn cigabı, şoke g'abıynbışıs Zı manbışıs heles. Zı vak'le man cigabı hagvanbı, vassemee maqa ikkeç'es əxəs deş.

⁵ Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, Rəbbına g'ul Mısa Moavee qek'a. ⁶ Mana Moavee, Bet-Peorne ögiylyne q'adaalil k'eyxha. G'iyniyne yiğilqamee neng'uk'lecad mang'une nyuq'nen ciga ats'a deş. ⁷ Mısayqa qek'ang'a vəşşe g'alle (120) senniyy vod. Mang'une uleppişın işixıd k'il qıxha deşdiy, guculer g'a'arxhu deşdiy. ⁸ Moavne q'adaalil İzrailybışe Mısayş xhebts'al (30) yiğna ak' hoole. Mısayqa gyaaşen yiğbı, yasın yiğbı ç'əvedaxhenbı.

⁹ Mısee Nunne duxalqa Yeşualqa xıleppi ğıxhxhıva Rəbbe mang'us k'orana ək'el hoole. İzrailybışed Yeşual k'ırı iliyxhen, Rəbbe Mısayk'le nəxüdiy uvhu, manbışed ğırgın həməxüdüd ha'an.

¹⁰ İzrailybışıqa Mısa peyğambar xhinne, Rəbbika hambaz hambazıka yuşan hı'ına, merna ıxha deş. ¹¹ Rəbbe mana g'axuvunaniy Misiree fironus, mang'une ğırgıne insanaaşıs, ölkayscad geed əlaamatbı hagvas. Şavussecad Mısayle geed əlaamatbı hagvas əxı' deş. ¹² İzrailybışik'le məxdın qəvəəq'ənasın, ç'ak'ın, gucnan ğorsatmabı hagvana, Mısa xhin-nena merna g'acu deş.

Rut

İne kitabee otk'unin gırgın karbı haakimaaşe İzrailyne milletis xəbvalla haa'ane gahıl ıxha. Paççahaaşile ögil İzrailil haakimaaşe xəbvalla haa'a vuxha. Haakimaaşe İzrailin millet menne milletbışıke g'attivxhana'asda döv'iy vukkeka vuxha. İne kitabemee sa xizanne vuk'lelqa qadıyne karbışde hək'ecad otk'un vod.

Mane xizanee sa Rut eyhena Moavğançena zəiyfa yıxha. Mana Moav eyhena ölka İzrailis k'anecab vuxha. Moavbı İzrailybışın duşmanar vuxha. Mana Rut eyhena zəiyfa mek'vranang'a İzrailyğançeng'us adamiys hiyeek'an. Cena adamiy qik'umee, mana abayka eexva. Avaala İzrailee məxdın ədat ıxha, adamiy qıku, ayxuna zəiyfa adamiyne xıneeni (gohareeni) hee'es yikkan. Məxid ıxha, İzrailin millet məng'i'ne milletilqa siyk'al, İzrailyna Allahır məng'i'na Allah eyxhe.

Kitabee nekke qiyğa məng'i'ne nasılınbışın dobu otk'un vod. Məng'i'na dix İzrailyne nekke qıvaats'ıyne paççahna q'əsda dek ıxha.

Elimelex xizanıka Moavqa qarayle

¹ Haakimaaşe xəbvalla haa'ane yığbışıl İzrailil mısvalybı giyğal. Mane yığbışıl Yahudayne cigabişeene Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşşeyiy cuna q'öyre dixir alyapt'ı, sık'inne gahısva ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa. ² Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşşeyn Naomi, dixbışde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insanar Moavqa qabı maayıb aaxvanbı.

³ Sabara gahıle Naomiyna adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne duxayka eexva. ⁴ Məng'i'ne dixbışe cos Moavbışın içeer haa'a. Manbışde sang'i'n do Orpa, mansang'i'nid Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa, ⁵ Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbıdena eexva.

Naomiyy Rut Bet-Lexemqa siviyyk'al

⁶ Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, məng'i'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletis Cuna yugvalla haagu, manbışis gıneyid huvu. Mana sossaaşıka Moavğançe siyk'alnava g'elil qeexhe. ⁷ Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençe qıgeyç'u Yahudayne cigabişeeqa yəqqı'lqa qeexha. ⁸ Naomee cene sossaaşik'le eyhen:

- Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbışisiy zas hav'ıyne yugvalil-alla, həsrə Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla Haagvecen. ⁹ Həsre Rəbbe şos adamer həvleceñ! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen!

Manıd uvhu, məng'ee sossaaşis ubbabı hı'ımee, sossar axtıba gyaaşu, ¹⁰ eyhen:

- De'eş, şı vaka sacıgee yiğne milletısqa vüqqəs.

¹¹ Naomeeme eyhen:

- Yızın yişşar, xaaqa savk'le. Nişısne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesin, zas mebin dixbıne vuxhes? ¹² Yızın yişşar, savk'le. Zı adamiys yı'qqəsın xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene, zaqa umud vob, zı g'iyna xəmdə adamiys ark'ın, vuxhne ayxu dixbı uxasva. ¹³ Nya'a,

manbı ç'ak'ı qeepxhesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheyee? De'eş, yızın yişşar! Rəbbəe zalqa xil g'ott'ulva, yızda ı'mı'r q'ap'ı quvxha. Yızın uts'ur vuşun çiled geed vod.

¹⁴ Manbı meeb maa'ab axtıba gyaaşə gıvıyğal. Orpa abays ubba hı'ı iyek'anna. Rutmee, abayk at'ırq'ın eexvana. ¹⁵ Naomee Rutuk'le eyhen:

– Haane yiğne g'ayniyna xhunaşşə cene milletisqa, cene allahbışisqa sıyk'al. Qeera, ğunar məng'ı'qa sayk'le.

¹⁶ Rutee eyhen:

– Zı mizel iyqimeeqqa valqa yı'q' sak'al hı'ıyee, ğu g'alercıyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxhe, ğu ark'inne cıgeeqa zınar əlyhəəsda, ğu ulyorzulyne cıgee zınar ileezarasda. Yiğın millet yızın millet ixhes, yiğna Allahır yızda Allah ixhes. ¹⁷ Ğu qıyk'uyne cıgee zınar qıyk'asda, maayır k'eyxhasda. Qıyk'uyle ğayrı, menne karan zı vake curey'ee, hasre Rəbbəe zakan he'ecen.

¹⁸ Naomılqa hitxırmee Rutus hək'eracar cekavur yı'qqəs yıkkına, məng'ee məng'ı'ke xil tsi'its'aa'ana. ¹⁹ Manbı məxüb Bet-Lexemqa hıvx-harasmee, sacıgee avayk'ananbı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hıpxırmee, şaharın cəm'ət q'omançe-k'anyaqqamee çıçis ı'xı'yxə. Zəıyfabışe eyhen:

– İna Naomi dışəene?

²⁰ Naomee manbışik'le eyhen:

– Ğırgın əxəne Allahee yızda ı'mı'r q'ap'ı qav'uynçıl-alla zak'le Naomıva (ıttuna) deş, Marava (q'ap'ına) eyhe. ²¹ Zı inençe ğayıts'ı-qıyxı qığeyç'vəeyir, Rəbbəe zı inyaqa q'ərar sayk'al hey'ı. Nişil-allane şu zalqa Naomıva ona'a? Rəbbəe zalqa dağamiyvalla g'axuvı, Ğırgın əxəng'vəe zalqa yiğbı allı.

²² Məxür Naomi, Moavne cıgabışeençe cene sossaka Moavğançene Rutuka sacıgee yı'q'əlqa sıyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xıt'a qıviyşalne ğahl qabı hıviyxar.

2

Rut Boazne çolbışee işlemiş yeexhe

¹ Naomiye adamiyqa Əlimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe.

² Yiğbışde sa yiğıl Moavğançene Rutee Naomıyk'le eyhen:

– Həyeesre zı çolbışeeqa yı'qqəs. Şavne ulesqayiy zı yugra qarı, mang'ıuqa qihna ark'ın, mang'ıke avxuna xıt'a saa'as.

Naomee məng'ı'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe.

³ Rut hark'ın çolbışde sançee, xıt'a qıviyşalanbışde qihna ı'ğiykır avxuna xıt'a saa'a. Məxür mana cek'le dyats'adcad, Əlimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qıyeele.

⁴ Mane ğahl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xıt'a qıviyşalanbışik'le eyhen: – Hasre Rəbb şoka ixhəcen!

Manbışed mang'us «Rəbbeeyib vas xayır-düə hevlecenva» alidğhıniy qele. ⁵ Boazee qıviyşalanbışde ooqa gıxhxıyng'ıke qıyghanan:

– İna mek'vna zəıyfa şavunbışdane?

⁶ Mane insanee eyhen:

– İna mek'vna zəıyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomıyka sacıgee qarı. ⁷ Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zı hiyeesre xıt'a qıviyşalanbışıqa qihna ı'ğiykır avxuna xıt'a saa'as». Mana çoleeqa miç'er arına vor, həşdilqameeyir ark'ın deş. Mana vüxənyk avurur sık'ınna ğahna ğıy'ır.

⁸ Boazee Rutuk'le eyhen:

- Yiş, zal k'ırı alixhxe! Avxuna xhıt'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçiy içeeşika eexve. ⁹ İleeke, yizde g'ulluxçiy içeeşe nyaabiy xhıt'a qivişşal, manbışıqa qihna i'ğiykre. Zı yizde içeeşik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas mısaiyiy xhyan ikkiykin, hark'in yizde işçeeşee gyatsts'i'iyne parçbışeençe ulyoqe.

¹⁰ Rut mang'us ç'iyelqamee k'yorzul eyhen:

- Nya'a, zı vasqa yugra qarı? Nya'a, ğu zaka menne cigeençe qariyng'uka yugra eyxhe?

¹¹ Boazee mæng'i's inəxdın alidghuniy qele:

- Adamiy qik'uyle qiyğa, ğu abayneme h'i'yn gırgın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan g'alepçı, vak'le mankilqamee dyats'anecad milletne k'anyaqa qarı. ¹² Hasre vas mane işil-allan Rəbbe helecen! Ğu xilik avqa dyuguliyxhesva qariyne Rəbbe, İzrailyne Allahee vas geed mukaafat helecen!

¹³ Rutee eyhen:

- Xərna, zı şadra vor, zı yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'bı huvu. Zı yiğne g'ulluxçiy içeeşına deyxeeyir, ğu zaka manbışıka xhinne yugra yuşan hı'ı.

¹⁴ Yı'q'i'hı'n kar otxhanmee, Boazee mæng'i'k'le eyhen:

- İnyaqa qeera, ğunad gıney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne.

Rut qarı qivişşalanbışde k'ane giy'irmee, Boazee mæng'i's qootsuna xhıt'a hoole. Rut opxhun eets'enar, hexxabab aaxvana. ¹⁵ Mana meer k'yap'ınna xhıt'a saa'asva oza qiyxhamee, Boazee cune nukaraşik'le eyhen:

- Məng'ee ark'in bafabişde yıq'neençeb saa'axhee, mæng'i'k'le cuvab immeyhe. ¹⁶ Qivişşalang'ab mæng'i'sva bafabişeençe q'asdın git'ybı dağ'e'e, hasre se'ecen. Məng'i'k'le vuççud immeyhe.

¹⁷ Məxüb Rutee exhalişqamee çolee git'y saa'a. Sav'una git'y gyootumee, mæng'i's sa xəbna ç'emç'e xhıt'ayna vooxhe. ¹⁸ Qiyğab mæng'ee mana alyapt'i, şahareeqa qiyeele. Abayk'led mæng'ee nimee geeb xhıt'ayiy sav'uva g'ecen. Rutee yicee yı'q'i'hin kar otxhanang'a, hexxada axuyn qığavhu abays hele.

¹⁹ Abee mæng'i'ke qiyghanan:

- G'iyna ğu git'y nənçene sav'u? Nyaane işlemiş yixha? Hasre yiğna hav'une insanis xayir-düə vuxhecen!

Şavusneyiy yic işlemiş yixhava, Rutee abays yuşan hı'ı, eyhen:

- G'iyna zı işlemiş yixhane adamiyn do Boaziy.

²⁰ Naomee sossak'le eyhen:

- Hasre Rəbbe, üç'übınbışıkeyiy hapt'ıynbışıke cuna badal dyooxhena yugvalla qivdiykkanne Boazıs xayir-düə hevlecen!

Naomee meed eyhen:

- Mana, şı g'attıvxhan hav'iy gardanaqa gexhane xınıbışda sa vorna.

²¹ Moavğançene Rutee eyhen:

- Sayid mang'vee zak'le uvhuyn, cun qiyşalan cigabı ç'əvxhesmee, cune işçeeşika işlemiş yixhe.

²² Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen:

- Yızda yiş, mang'une g'ulluxçiy içeeşika yığn i'ğiykırıy yugda ixhes. Deşxhee, mering'une çolee vak'le cuvabniy eyhes.

²³ Məxür Rut xhıt'ayiy suk qivişşil ç'əvuvxhesmee, Boazne g'ulluxçiy içeeşika işlemeşexhe. Eexvasır mana abayka eexva.

3

Rut Boazısqa attalqa ayreele

1 Yiğbişde sa yiğil Rutune abee Naomee mæng'ı'k'le eyhen:

- Yızda yiş, vas rəhətda ixhecenva, zı vas sa yugun cıga t'abal ha'as ıkkın dışde? ² Nya'a, ğu g'ulluxçıy içeeşika işlemiş yixhana Boaz, yişda xını eyxhe dışde? Mang'vee g'iyna exhal cune xhıt'ayke attayl vara ha'a vod.

³ Ğunar ə'yeex'r, micagın tanalınbı ali'l, ətirbid qadğu maqa hiyek'ne. Mang'vee otxhun-ulyodğu ç'əvxhesmee, ğucar ğu mang'uk'le himeegva.

⁴ Mana g'alixhasva əlyhəəmee, mana nyaaryiy g'ilexhava ats'axhxhe. Qiyğar maqa ikkeyç'u, mang'une g'elybişilin kar g'ayşu maa'ar g'aliyxhe. Mang'veecad vak'le eyhesin, hucooyiy ha'as ıkkınva.

⁵ Rutee «Zı ğu uvhuyn ğırgın ha'asınva» eyhe.

⁶ Mana atteeqa arı ğırgın abee uvhuyn xhinne ha'a. ⁷ Boaz yugda otxhun-ulyodğu yik' cıgeeqa qadımee, g'alixhasva xhıt'ayne anbarbişde mıglegqa ayk'an. Rutar nıq' dena qarı, mang'une g'elybişilin kar g'ayşu, maa'ar g'ileexha. ⁸ Xəm surak Boaz muğur qıxha alytirk'ilmee, cune g'elybişee zəiyfa g'alirxhu g'eece.

⁹ Mang'vee mæng'ı'k'le eyhen:

- Ğu vuşuna?

Məng'ee eyhen:

- Zı yiğna g'ulluxçıy Rut vorna. Zas vukkul hüvxəsın cıga he'e. Ğu, şi g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhana xını vorna.

¹⁰ Boazee eyhen:

- Yızda yiş, hasre vas Rəbbe xayir-düə hevlece! Ğu ina hav'una yugvalla şene ögiyinçileb yugna vob. Ğu mek'vne karnaneyiy kar deşde adameşiqa qihna g'idıyarxhunıçıl-alla. ¹¹ Yızda yiş, ğu həşdiyle qı'meeq'ən! Zı yiğnemee vas ıkkınan kar ha'asın. Yişde şaharne ğırgıne insanaaşik'le ğu hək'erar yugna zəiyfa yixhay ats'an. ¹² Zı vuşda xını ixhay qotkun vodun, saccu şoqa zale k'anena xını vor. ¹³ G'iyna xəmdiysır inyaacar eexve. G'iyqa mane vuşde xınıys, şu g'attivxhan haa'as vukkiykınee, yugda ixhes, hasre hee'ecen. De'eş, mang'us man ha'as diykınee, Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, man zı ha'as. Miç'erilqamee inyaa g'aliyxhe.

¹⁴ Rut miç'erilqamee mang'une g'elybişee g'ileexha. Boazee culed-alqa «Hasre şavuk'lecad atteeqa zəiyfa arıva mats'axhxhecenva» uvhuva, Rut torandanang'acad, yic g'imececenva, oza qeexhe. ¹⁵ Boazee Rutuk'le eyhen:

- Valqa aletçuyne karan sa sura zasqa hele, ğunad manisa surale aqqe.

Rutee Boazee uvhuyn xhinne ha'a. Boazeyib mæng'ı's xilece xhıt'a kyav'u, mæng'ı'ne mıgalqa qoole. Mançer Boaz şahareeqa siyk'al.

¹⁶ Rut cene abaysqa Naomisqa sark'ilymee, mæng'ee qiyghanan:

- Yiş, nəxüдне ixha?

Rutee, Boazee cenemee hı'iyın ğırgın kar abays yuşan hı'iyile ¹⁷ qiyğa, eyhen:

- Abaysqa xil q'ərar simiyk'alva uvhu mang'vee zas inimeena xhıt'ab huvuna.

¹⁸ Naomee Rutuk'le eyhen:

- Yiş, sık'ırra örxe, ilyaakas ina iş nəxübiy g'ittiviyxhan. Mane insanee g'iyna mana iş, sa suralqa qığdyavhu ulyozaras deş.

4

Boazee Rut hee'e

¹ Boaz şaharne akkabışısqa qığeç'u, insanar sabıyne cıgee giy'ar. Boazee eyhena şena k'anena xını mançe i'lgəmee, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana sark'ıl, inyaa gyu'relan». Manar qarı giy'arna. ² Boazee şaharne ağsaqqalaaşıke yits'lyre insanır qort'ul «Şunab inyaa gyuvreva» eyhe. Manbıb qabı gıviy'aranbı. ³ Boazee mane xınıyık'le eyhen:

- Moavne cigabişeençe sark'ılyne Naomee, yişda ebana eyxhene Elimelexin cıga vod massa hele. ⁴ İnyaa gyuv'uriynbışdeyiy cəmə'ətnə ağsaqqalaaşine k'ane, zı valqa g'ayxhya'an, man cıga ğu alişşes ıkkən. Ğu ilydeşşesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axhxhes. Mane işee ts'erriyna ğu eyxhe, qiyğiyınar zı.

Mang'vee Boazık'le: «Zı man cıga ileşşenva» eyhe.

⁵ Boazee eyhen:

- Ğu man cıga Naomiyke ileşşemee, mang'une qık'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Ratur hee'es yıkkən. Qiyğa şos dıx ıxhayng'a, man cıga qık'uyng'une xızanıx axvecenva.

⁶ Xınee eyhen:

- Məxüdxheene, zasse man cıga alişşes əxəs deş. Zı man cıga alişşvee, man yızde ts'erriyne xhunaşşeykəne uşaxaaşis hıxharas deş. Zasse man cıga alişşes əxə deşud, ğucad alişşvee yugda eyxhe.

⁷ Avaala İzrailil sa kar alişşu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'ıynemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ıxha. Man ədat, şı iş yöqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ıxha.

⁸ Xınee Boazık'le eyhen:

- Ğucab alivşe.

Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşşe. ⁹ Boazee ağsaqqalaaşık'leyiy gırgıne cəmə'ətk'le eyhen:

- Şu g'iyına şahadar vobınbı, zı Elimelexıke, Kilyonıke, Maxlonıke ax-uyn gırgın Naomiyke ileşşen. ¹⁰ Qık'uyng'un do cune cigabişil axvecenva, cune xınıbışde yı'q'neençe, cune şahareençe himaykalcenva, Maxlon qık'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zı zas hee'e. Şunab g'iyına şahadar vobınbı!

¹¹ Akkabışısqa sabıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşe eyhen:

- Şı şahadar vob. Hasre Rəbbeeyiğne akkalqa qöona zəiyfar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen*. Manbışe Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ıxhe, Bet-Lexemilid yiğın do ats'axhxhecen.

¹² Hasre Rəbbeey mane mek'vne zəiyfee vas vuxasın uşaxar Peresna xızan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Peres Tamarıs Yahudaykeniy ıxha.)

¹³ Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alırxhumeey mane vuxhnee eexva. Rəbbeey manbışis uşax hele. Ruteey dıx uxooxa.

¹⁴ Yadaaşşe Naomiyk'le eyhe ıxha:

- Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyına vas, ğu gatt'iyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhxhecen! ¹⁵ Mang'vee ğu

* **4:11** 4:11 Raahiliy Lea Yaaq'ubun xhunaşşer vuxha. Rəbbeey mang'us İzrailıyva do giyxhe. Mane xhunaşşeeşe Yaaq'ubus dıxbı vuxu. Manbışiked İzrailin millet g'adı. Yaaq'ubus Leayey Yahuda uxu. Yahudusur Tamarey Peres uxu. Peresike g'abıynbı Bet-Lexemne hiqiy-alla aaxva vuxha. Elimelexiy Boaz Peresne nasılınbı vuxha.

mek'v qee'es, q'əsvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yighne dixile yugne, ğu yikkanne sossee uxuva.

¹⁶ Naomee uşax xhilibıseeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha. ¹⁷ Maane hiqiy-allane yadaaşe eyhe ıxha:
– Naomiynemee dix ıxha.

Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkına, Yesseyına dek ıxha.

¹⁸ İna Peresna nasıl vob:

Peresıke Xetsron g'arayle.

¹⁹ Xetsronıke Ram g'arayle.

Ramıke Amminadav g'arayle.

²⁰ Amminadavıke Naxşon g'arayle.

Naxşonıker Salmon g'arayle.

²¹ Salmonıker Boaz g'arayle.

Boazıker Oved g'arayle.

²² Ovedıker Yessey g'arayle.

Yesseyıker Davud peyğambar g'arayle.

Şamuelin ts'ettiyın kitab

Elkana xizan

¹ Efrayimne suvabınane cigee, Rama* eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ıxha. Mana İyeroxamna dix ıxha. İyeroxamur Elihuyna dix ıxha, Elihur Toxuyna dix ıxha, Toxur Tsufayna dix ıxha. Tsufiy cuke g'abıynbı Efrayimne nasılne cigabişee aaxva vuxha. ² Elkanıka Xannayıy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka uşaxar vobunbıniy, Xannaysme uşaxar vooxhe deşdiy.

³ Seniys mana insan cune şahareençe qığeç'u, hayk'an ıxhana Şilo eyhene şahareeqa Xəone G'oşunbışde Rəbbis i'bəədat hı'ı, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahıl Xofniyyıy Pinxas Rəbbin kaahınarnıy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha. ⁴ Elkanee q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşeyş Peninnays, məng'i'ne dixbışdeyiy yişbışde gırgıng'us q'urbanna pay hoolenaniy. ⁵ Xannaysme mang'vee q'öble pay hooler vuxha. Rəbbe məng'i's uşax hıdele ıxheeyid, Elkanays mana geerniyxhe yikkiykanna.

⁶ Xannayne q'əyeeme, Rəbbe məng'i's uşax hıdeleva məng'i'lqa cuvabı ayhe, demalqa giyxhe yixha. ⁷ Senbı inəxüd i'lğəə ıxha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'i'ne q'əyee məng'i'lqa cuvabı ayhe ıxha. Xanna man eyhenbı g'ayxhı, geeşe yixha, karıd məng'ee ottxhan ıxha deş.

⁸ Məng'i'ne adamee, Elkanee, məng'i'k'le eyhe ıxha:

- Xanna, nya'a geeşe? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a yiğın yik' gyotxhan? Nya'a, zı yiğneme yits'ne duxayle hexxana dişde vor?

Xannaqna düə

⁹ Manbışe Şilo eyhene şaharee ottxhun-ulyodğuyale qiyğa, Xanna g'elilqa sıgeetsa. Kaahın Eliyir, Rəbbine xaane akkabışisne gyu'ur eyxhe. ¹⁰ Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülöörəxə düə haa'a vuxha. ¹¹ Məng'ee Rəbbis mız k'yav'u, inəxüd cuvab hele:

- Xəəna G'oşunbışda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zı Yiğna bende yik'el hidirxınee, zas sa dix huvee, zınar mana gırgıne gahbışis Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, mang'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş.

¹² Xannee Rəbbis xiliyna düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'i'ne ghalıka ilyakka ıxha. ¹³ Xannee yik'eençe düə haa'ava, məng'i'n saccu ghalıcad i'ğiykar eyxhe, ses g'iyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxi'd qayle, məng'ee ulyodğuniyxan vod. ¹⁴ Mançıl-allad mang'vee eyhen:

- Ğu mıslqameene ulyoğas? Mançıkana g'alepçe, valqa qeera!

¹⁵ Xannee eyhen:

- Yızda xərna, yızın yik' gyotxhan ıxhayke, zı Rəbbis yızın yik' q'əra qa'a. Zı çaxırıy p'iyva deş ulyodğu. ¹⁶ Vasqa məxüd qımaylece, zı abır deşda zəiyfaniyxan. Zalqa xəbna ver abıva, yızın yik' gyotxhanva, zı düə məxi'b hav'u.

¹⁷ Eliyee alidğhınıy qele:

- Yugna yəq vuxhena. İzrailıne Allahee, ğu heqqiyn vas helesın.

¹⁸ Xannee: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'il cene yəqqı'n ark'ın kar oyxhan. Mançile qiyğa məng'ee aq'va qa'a deş.

* 1:1 1:1 Rama: cühüt'yaaşine mizelyne ine otk'unee mane şaharık'le Ramatayim eyhe.

¹⁹ Qinne yiğil manbı miç'eeb çakba oza qeerpxha, Rəbbis ı'bəədat hı'ı Ramayeene, cone xaaqa, siviyk'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid mənğ'is ikkanan ha'an. ²⁰ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqıva» uvhu, mang'un do Şamuel (*Allahık'le g'ayxı*) giyxhe.

Xannee Şamuel Allahıs g'iysar

²¹ Elkanayiy cuna xizan, Rəbbis senıs ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an. ²² Xannamee mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiyk'le eyhen:

- Nebeluğ gyarğılıyle qiyğa, zı mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana gırgıne gahbışıs maa axvas.

²³ Elkaneeyid eyhen:

- Vas ikkanəxüd he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuce huvuyn cuvab aqqecen.

Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. ²⁴ Uşax gyarğilmee, Xannee xhebne seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tulugud çaxıren alyaat'u, Rəbbine Şiloyeene xaaqa hiyeek'an. Mane gahıl uşax k'ılda ıxha.

²⁵ Conga gyuvk'ıyle qiyğa, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı, ²⁶ mang'uk'le eyhen:

- Yızda xərna, yiğne canalqan k'ın ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzul Rəbbis düə haa'ana şena zəiyfa, zınıy vor. ²⁷ Zı ine uşaxnemeeniy düə haa'a, Rəbbe zı heqqıyn, zas huvuyn. ²⁸ Həşde zı mana Rəbbis hele. ı'mı'rvollete mana Rəbbına ixheskan.

Manbışe maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a.

2

Xannee Rəbb axtı qa'a

¹ Xannee inəxüb düə haa'a:

- Rəbbe yızın yik' şad hı'ı,
Rəbbe zas xəbna guc huvu.

Zı şad yeexhe, Ğu zı g'attıyxaney'il-alla.

Zı həşde yızde duşmanaşşile əqəna ha'a.

² Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda,

Ya Rəbb, Ğu sa vorna!

Yişda Allah xhinnena şı havaacena merna deşda!

³ Şucab şu ç'ak'ıba vukkiy ç'əv he'e!

Hexxan cuvabı ghaleençe g'imekka!

Saccu Rəbb gırgın ats'ana Allah vor,

Mang'vee gyoodakke insanaşın işbı.

⁴ İgidıyaaşın vukbı hayq'var,

Guc deşınbışismee guc qavayle.

⁵ Şenke avts'u iviykaranbışe

Həşde gıneynemee iş t'abal haa'a,

Mıssınbıb həşde avts'u iviykar.

Uşax dexheng'ee yıghıyre uxu,

Geed uşaxaarnanar yiccar ayxu.

⁶ Rəbbe insanıs ı'mı'rıb hoolena,

Vuceeyib alyabat'ana,
Mang'veecarır nyuq'vneeqa k'yaraççena,
Vuvecarır alqayhena.

7 Rəbbəe insanıs kar helenıd, g'eşşenıd.
Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker gayhena.

8 Rəbbəe mı'q'eena kar deşda g'elil qa'ana,
Qıvaats'ıynbışika sacigeeyir gya'ana.

Mang'vee dyunyecad aqqı.

9 Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacənbi,
Pisınbıb miç'axıyvalee avgales,
Manbışde guçun manbışis kumag ha'as deş.

10 Culqa g'elil qeepxhaynı Rəbbəe oot'al-ooxal haa'asınbı,
Manbışılqa xəybi g'əhətqə'əs.

Rəbbəe dyunyeyscad məhkama alğahas!

Mang'vee Vucee g'əyxı'yne paççahıs guc hoole,
Mana axtı qa'a.

11 Qiyğa Elkana cune Ramayeene xaaqa sıyk'al. K'ınna Şamuelymee kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla haa'a axva.

Eliyne dixbışın karai'dəən işbı

12 Eliyn dixbı geeb karai'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir qızara'a ıxha deş, 13 kaahiniyvallah karaəəba haa'a vuxha deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a, kaahinna nukar xıle xhebne silinane yabayka hiyxhar ıxha. 14 Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa, lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ıxhay hiyxə ıxha. Yabalqa qadıyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a ıxha. Məxüd manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailıybişe adıyne gırgıne q'urbanne çurunukcad ha'a ıxha. 15 Man k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma' gyoxxhhan ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanık'le eyhe ıxha:

- Kaahinis ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee vake qotxhuruyın çuru alyaat'as deş, mang'us çıgın çuru hele.

16 Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma' gyoxxhhan ha'as, qiyğa vas nenaiy pay vukkan manab alept'eva» - uvhume, nukaree: «De'eş, həşde qavaleva, qudyoolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» - cuvab qelen.

17 Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, bınah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adıyınçıs hı'rmat haa'a vuxha deş.

18 K'ınne Şamueleemee katanıke hı'iyn ileylğ* gıvatxın, Rəbbine ögil k'ilyvalla haa'a vuxha. 19 Yedee seniysın Şamuelsın k'ınin p'laş ıyxhva ıxha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa ı'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. 20 Kaahin Eliyeeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşşeyıs xayır-düə huvu, eyhe ıxha:

- Hasre Rəbbəe vas ine yiğne xhunaşşeyke, yicee heqqı Rəbbis huvuyne uşaxıl-alla, mebin uşaxar hevlece.

Mançile qiyğa manbı cone xaaqa sıviyk'al vuxha. 21 Rəbbəe Xannays yugvalla hav'u, məng'i's Rəbbəe mançile qiyğa xhebiyre dixiy q'öyrer yiş heele. K'ınna Şamuelymee Rəbbine ögil xəx qexhe eyxhe.

* 2:18 2:18 İleylğ: man kaahınaşe tanalqa alyaa'ane karbışın sa ıxha. Mane İleylğne kumaagıka Allahna fıkr vaats'a vooxhe vuxha.

²² Eli geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbişe İzrailiybişik ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne† ghalée iş haa'ane yadaşıka manbı g'alyabak'avad g'ayxhinniy. ²³ Eliyee manbışik'le eyhen:

- Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaasıkecad, şu ha'ane karaı'dəone işbişdecad hək'ee g'iyxhe. ²⁴ Yızın dixbı, vuşun ç'əv! Zak'le Rəbbine milletıke g'avxhuna mana xabar yugna deşub. ²⁵ Sa insanee menne insanne ögee bınah hav'ee, mang'ul-alla mering'vee Allahus düə haa'as vooxhe. İnsanee Rəbbis pısın he'eene, şavussene mang'ul-alla düə haa'as vəəxə?

Rəbbe manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkıl k'ırıcad iliyxhe ıxha deş.

²⁶ K'ınna Şamuelymee xər qexhe ıxha. Mana Rəbbısır insanaasırsır geer ikkan ıxha.

Eliyne dixbişde hək'eedın peyğambarın cuvab

²⁷ Mane gahıl sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le eyhen:

- Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Yiğna dekkiy cuna nasıl Misirngang'a, fironne xalq'ıs nukariyvalla haa'ang'a, nya'a, Zı manbışis dyagu dişdiy?

²⁸ İzrailıyne gırgıne nasılıbışe yı'q'neence yiğne dekkına nasıl‡ Zı Zas kaahınar vuxhecenva g'əvxü. Zı manbışik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbı alle'e, ətirbı gyooxhan he'e, Yizde ögeeyib ileylğ q'ı iviykre. İzrailiybişe adıyn gırgın q'urbanbı Zı yiğne dekkıne xızanısnıy huvu. ²⁹ Nya'a şu nişil-allane Yizde xaaqa Zasva Zı ömr hav'u allya'an q'urbanbıyiy Zas ikkeekan karbı g'eliqqqa hele? Nişil-allane ğu yiğın dixbı Zale ooqa avqaaqqa? Şu Yizde milletin İzrailin, Zas adıyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbı.»

³⁰ Mançıl-allad İzrailıyne Allahee Rəbbee invavud eyhe: «Zı şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkıne xızanın Zas gırgıne gahbışilycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbee eyhe vod: «De'eş, Zı məxüd ha'as deş. Zı şavaayıy axtı qa'a, Zı mana axtı qa'as. Şavaayıy Zı g'eliqqqa huvu, Zı məxrına uleke alişşes. ³¹ Gah qavaalesda, Zı yiğne xızanneb xılənçe guc g'avşesda. Yiğne xızanıkene şavaacabıb xiliyna i'mı'r haa'as deş. ³² Vak'le Yizde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic İzrailik'le yugun yiğbı g'ece ixheeyid, yiğne xızanıkene şavaacab xiliyna i'mı'r haa'as deş. ³³ Zı yiğne xızanıbnı Zas q'urbanbı allya'ane cigayssə gırgınbı deş g'ee'epşes. Manbışın uleppi nağın gyatsts'ı, yik'bıd ik'arın aqqı ixhes. Yiğne xızaneençene gırgıng'veecab cıt'ana i'mı'r hav'u hapt'as.

³⁴ Yiğne q'öne duxayne, Xofniyiy Pinxasne, vuk'lelqa qalesın yiğnemee işaarat ixhes: manbı sa yiğıl, sacıgee hapt'as. ³⁵ Zımee, Zas ikkananbıyiy Yizde yik'eedınbı gırgıne gahbışıl ha'ana, Zasda sa yugna kaahın g'əxəs. Zı mang'una xızan havaacesda, mang'veeyib Zı g'əyxı'ıne paçcahne ögil k'ilyvalla haa'as. ³⁶ Yiğne xızanıke üç'ubba avxuynbımee, sa sık'ınin nuk'rayiy gıney heqqasva mang'usqa abı, mang'une ögil k'yoozarasınbı, „hucoona ixhes, sa ghalene gıneynemee, zas nena vuxhay kaahınaşına iş hevleva“».

† 2:22 2:22 Allahna muq'addasna çadır: İzrailıybı, Misirngançe qıgeepç'iyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axsva. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailiybişe Allahus q'urbanbı gyaat'a, i'bəədatbınıy ha'a. ‡ 2:28 2:28 İnyaa Yaaq'ubne dixene, Leviyne hək'ee eyhen. Mısa peyğambarne gahıl mang'una nasıl kaahınar vuxhecenvanıy g'əvxü.

3

Allahee Şamuel qoyt'al

1 Mək'vne Şamuelee, Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla ha'a vuxha. Mane gahbışıl Rəbbin cuvabıy gyaguybı zarada-zarada eyxhenbı deşdiy.

2 Sa xəmdə Eliy cune tyulee g'alırxhu ıxha. Mang'une ulepşik'le yugda g'ece ıxha deş. 3 Şamuelymee Rəbbine xaa g'alırxhu eyxhe. Allahna q'utyeb* mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıt† k'əpqrı' vuxha deş.

4 Rəbbe Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir «İnyaa vorva» alidghınıy qele. 5 Qiyğar Eliyne k'anyaqa g'adarxhun «Zalqa onu'ıynne, zı inyaa vorva» uvhu. Eliyeemee «Zı onu'u deş, hoora g'alixheva» eyhe. Şamuelir ark'ın g'ilexhana.

6 Rəbbe «Şamuelyva» meed ona'an. Şamuel meer oza qıxha Eliyne k'anyaqa ark'ın «Zalqa onu'ıynne? Zı inyaa vorva!» eyhe. Eliyee «Zı onu'u deş. Dıx, hoora g'alixheva» alidghınıy qele.

7 Şamuelik'le manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbe mang'us cuvabıd aaqrı deşdiy. 8 Rəbbe xhebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'ın, eyhen:

- Ğu zalqa onu'uva, zı inyaa vor.

Manke Eliylqa hiyxharan, mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ıxhava.

9 Mançıl-allad Şamuelik'le eyhen:

- Hoora g'alixhe, meed valqa one'ee, inəxüd eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.»

Şamuelir ark'ın cune tyuleqa k'eç'ena. 10 Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel! Şamuelyva!» ona'anan. Şamuelee eyhen:

- Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.

11 Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe:

- Zı İzrailil məxbına iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avayghas. 12 Mane yigıl, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırgın, Zı qomançe K'anyaqqamee ha'asın. 13 Zı cuk'le uvhunniy, cuk'le ats'ane bınahbışıl-alla Zı cune xızanıy gırgıne gahbışıda cazaa həvles. Mang'une dixbışe Zı g'eliqqa huvu. Eliyeemee manbışın ögü r'ıxı' deş. 14 Zı mançıl-allad Eliyne xızanıy k'ınniy g'assır: Eliyne xizanne bınahılə q'urbanıkayıy menne-menne ikəkkane karbışıka ilyheç'es deş.

15 Şamuel miç'eerilqamee g'ilexhana, qiyğar oza qıxha Rəbbine xaan akkabi aaq. Mana cus Allahee gyagu'ıyn kar Eliys yuşan ha'as qəyq'ənna.

16 Eliyeemee mang'ulqa onu'u eyhen:

- Şamuel, yızda dix.

Şamueleeyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghınıy qele. 17 Eliyee mang'uke qiyghanan:

- Rəbbe vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hıma'a. Allahee vak'le uvhuynçin, ğu zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen.

18 Şamuelee mang'us gırgın yuşan ha'an, vuççud dyugul ha'a deş. Eliyeeme eyhen:

- Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'ecen.

* 3:3 3:3 Allahna q'utyee: Allahee ina q'utyee he'eva Mısa peyğambarik'le uvhu. Man Allah cune millette yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utyee g'ayebışde ooad otk'unin Allahın emrbınıy havacnı. † 3:3 3:3 Allahna bazır: Mana yigıhıle g'yotxhanan cıganana bazır vuxha. Mana Mısa peyğambarne gahıl Allahee uvhunıy hav'u. Vucub Allahne çadireeqanıy gyuvvxhu. Mana exhaliyılle miç'eebilqamee gyopxhan vuxha.

19 Şamuel xər qexhe. Rəbb mang'uka ıxha, Rəbbee Şamuelik'le uvhuyn gırgın kar eyxhen. 20 Rəbbee Şamuelike hək'erar peyğambar hı'yı, gırgıne İzrailik'lecad Danile Beer-Şevalqamee[‡] ats'axhxhen. 21 Rəbb meer Şiloyee gyagva giyğal. Mang'vee Cune cuvabıka Vucecar Vuc Şamuelik'le hagva.

4

1 Şamuelin cuvab gırgıne İzrailis ıxha.

Filiştinaaşe Rəbbına q'utye g'ooşe

Mane gahl İzrailıybı, Filiştinaaşika saç'ivkasva qıgeebaç'e. İzrailıybışe con çadırıbı Even-Ezeree, Filiştinaaşeme Afeqee giyxə. 2 Filiştınarıb İzrailıybışika saç'ivkasva gıviyk'anانبı. Mane döv'ee Filiştınar İzrailıyaaşile gameebaxhenbı. Maa'ar İzrailıyaaşike yoq'ud aazır insan qek'a. 3 Millet çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa siyk'almee, İzrailıyne ağsaqqalaaşe sana-sang'uke qiyghanan:

– Nya'asdiyhan Rəbbee şi g'iyına Filiştinaaşis avub avxav'u? Qudoora, Rəbbıka mugaavilenana q'utye Şiloyeençe şasqa qavaales. Hasre mana şaka vuxhecen, şınab duşmanaaşine xılence g'attivxhan hee'ecen.

4 Milletın Şiloyeeqa insanar g'uxoole. Manbışe Rəbbıka mugaavilenana q'utye qavayle. (Mane q'utyl oo keruvar* ıxha. Mane keruvaaşe Xəone G'oşunbışe Rəbbına taxt avqu vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyyı Pinxasıb, Allahıka mugaavilenane q'utyeyne k'ane vooxhe.

5 Rəbbıka mugaavilenana q'utye co çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa qabı hipxhırmee, İzrailıybışe məxdın ç'ak'ın ts'irıbı ha'a, mançike dyunye l'giykar. 6 Filiştinaaşik'le maana ts'ir g'avxhumee, eyhen:

– Cühüt'yarnane ciğena mana ts'ir nəxbınanıyxan?

Manbınane çadırıbışeeqa Rəbbına q'utye qabıva ats'axhxhamee,

7 Filiştınar qəpqr'ın eyhen:

– Çadırıbışeeqa allahaarıb abı, şalqa ver ables! Həşdilqamee məxdın kar ıxhayncad deşdiy. 8 Şalqa ver ables! Şavaane şi Mane gucnane allahaaşine xılence g'attivxhanaa'as? Sahree, Misirbışde vuk'lelqa cos ıkkanan verbı exan allahar inbı vob. 9 Filiştınar, yik'eka vuxhe, qı'məəq'ən! Deşxheene, cühüt'yar vuşun həmbalar vuxhaynbı xhinne, şınab manbışın həmbalar vuxhes. Adameer xhinne vuxhe, saç'ıvke!

10 Filiştınar yugba saç'ıvku, İzrailıybı avub avxu, cone çadırıbışeeqa heebaxa. Mane yiğil geed xəppa insanar hapt'ı. İzrailıybışda maa'ar xhebt's'al aazır (30 000) insan qik'u. 11 Allahna q'utye xıllelqa ağaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyyı Pinxasıb maa'ab habat'anbı.

Eli qek'ana

12 Mane yiğilycar Benyaminne nasılana sa insan döv'eençe hixu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalınbı qıtaxxı'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a. 13 Mana qöone gahl, Eliy yəqqı'ne muglek gyu'ur ilyakka ıxha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' əə ıxha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ıxhaynbı yuşan hı'mee, şaharıke ts'ir g'oottal.

‡ 3:20 3:20 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahl İzrailıyna nekke şimalılına şaharnıy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailıyna nekke canubulıyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailıyne k'anençe-qomaqqameeva eyhen ıxha. * 4:4 4:4 Keruvar: xilibnan malaakar vob. Rəbbine q'utyl oo q'ölle k'inəəğəyken keruv ıxha.

14 Eliyk'le man ses g'ayxhımee, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an.

15 Mane gahıl Eliyqa yüç'äle molyulle (98) sen eyxhe, mang'un uleppid aqqı ıxha, vuççud g'eece ıxha deş.

16 Mane insanee Eliyk'le eyhen:

- Zı dəv'ənane cigeençe qöö vor. Dəv'eençe zı g'iyna hixu.

Eliyee qiyghanan:

- Dix, hucoon ıxha?

17 Mana xabar abıyne insanee eyhen:

- İzrailıy bı Fılıştınaaşde ögiyle heepxiynbı, geeb insanar hapt'ı. Yiğın dixbı Xofniyiy Pinxas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utyeb şenbışde xılyaqa ilğevç'u.

18 Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabışisne gyu'urne cigeençe yı'q'əlqa hı'ğəykar. Mana q'əsrayıy yı'q'ra ıxhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al (40) senna İzrailıyışda haakim ıxha.

19 Eliyna sos, Pinxasna xhunaşşe vuxhne yixha. Məng'ı'na uxasda gahıb qabı hıpxhırnıy vob. Allahna q'utyə mebinbışde xılyaqa ilğevç'u, abbatteyiy adamiyib hapt'ıynbıva məng'ı'k'le g'ayxhımee, məng'ı's sayagada ık'arbi qayle, məng'ee k'yorzul uxooxan.

20 Mana qeek'ang'a, məng'ı's kumag ha'ane zəiyfabışe eyhen:

- Qı'meeq'ən, vas dix ıxha.

Məng'ee şavuscad alidghuniyid qele deş, nişikacarır sark'il ileeka deş.

21 Məng'ee «Nur İzrailike apk'innava» uvhu, uşaxın do İkavod (*nur deşda*) giyxhe. Məxüdü məng'ee Allahna q'utyə mering'une xılyaqa ilğevç'uva, abbatteyiy adamiyib hapt'ıva ha'a.

22 Məng'ee cad meed eyhen:

- Allahna q'utyə mering'une xılyaqa ilğevç'uva İzrailike nurub apk'ınna.

5

Fılıştınaaşə Rəbbına q'utyə cosqa qavayle

1 Fılıştınaaşə Allahna q'utyə cone xılyaqa alğavhu, mana Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka.

2 Allahna q'utyə Dagonna byutynane xaaqa quvku, mang'une byuttyune k'anyaqa giviyxhe.

3 Qinne yiğil miç'eeb Aşdodğançenbı oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. Manbışe Dagonun byuty alyaat'u, cine cigeeqa giyxhe.

4 Qinne yiğil miç'eeb manbı oza qeepxhayng'a, meeb Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'uliy q'öyudsana xıl gyatxhı akkayne ghaleeqa gıxhı eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe.

5 Mançılallad g'iyniyne yiğılqamee* Dagonne kaahınaaşde, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqqənbişed akkayne ghaleeqa g'el giyxhe deş.

6 Rəbbin xıl Aşdodğançenbışde oo yı'q' qexhe. Manbışılqayıy hiqiyallanbışılqa verbı allya'a, tanbışik fırar qığa'a.

7 Aşdodğançenbışik'le eyxhenbı g'acumee, eyhen:

- İzrailıyne Allahna q'utyə inyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xıl şaliy yişde allahne Dagonne oo yı'q' qıxha.

8 Manbışe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ınbı sav'u, manbışike qiyghanan:

- İzrailıyne Allahne q'utyeyk şı hucoona ha'as?

* 5:5 g'iyniyne yiğılqamee: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

Filiştinaaşine ç'ak'ınbişe eyhen:

- Hasre İzrailyne Allahna q'utye Gateeqa quvkeecen.

Məxüd ıxha İzrailyne Allahna q'utye Gat eyhene şahareeqa quvkekka.

⁹ Manbişe q'utye Gatqa qabiyle qiyğa Rəbbina xıl mane şaharıl oo yı'q' qooxhe. Mane şahareebın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyğal, manbişin yik'bi qodasinçil qeedaxhe. Rəbbeə mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ining'ulqamee firaaşika gyavts'yaa'a. ¹⁰ Manbişe mançile qiyğa Allahna q'utye Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utye Ekronqa qabi hipxhirmee, maane insanaşe ts'irbi ha'a:

- Şiyiy yişin millet gyapt'asdemee, manbişe İzrailyne Allahna q'utye şasqa qabi!

¹¹ Mançil-allab manbişe gırgın Filiştinaaşın ç'ak'ınbı sav'u eyhen:

- İzrailyne Allahna q'utye yəqqı'l hee'e huvoroacen. Hasre şakınıy yişde milletün mexhecen.

Mane şahareebın gırgın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyğal, manbişin yik'bi qodu-hapt'asinçil qeebaxhe. Rəbbin xıl manbişil oo geed yı'q'da ıxha. ¹² Hidyapt'ı üç'ubba avxuynbişin tanbı firaaşika gyayts'e, mane şahareebınbişe haa'an ts'irarıd xəybişeeqa hiyxhar ıxha.

6

Allahna q'utye İzrailyqa sivişk'al

¹ Rəbbina q'utye Filiştinaaşine cigabişee yighıble vazna avxu.

² Filiştinaaşe kaahinariy falika ilyaakanbı qopt'ul eyhen:

- İne Rəbbine q'utyeyk hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şi nəxübiy mana çine cigeeqa savaak'al haa'as?

³ Manbişe eyhen:

- İzrailyne Allahna q'utye yı'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhee, mana q'ərab savaak'al hmaa'a. Şu mançinemee, taxsir şolyva Rəbbis pay haa'as vukkan. Mane gahıl şunab yug qeepxhesinbı, Mang'vee şoke nya'asiy xıl ts'its'dyaa'avad, ats'axhhesin.

⁴ Filiştinaaşe qiyghanan:

- Şal taxsirva nena payne Rəbbis haa'as vukkan?

Kaahinaaşeyiy falika ilyaakanbişe eyhen:

- Filiştinaaşika xhuleyre xərnayiy, hamanimen k'inəğəykena fıriy q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbişde vuk'lelqa qabına. ⁵ Mançil-alla firaaşınid, vuşda ölka q'əra qaa'ane q'övəşinid k'opyebi he'e, İzrailyne Allahsıb hı'rmat gıvxhe. Sayid manke, Mang'vee şokeb, vuşde allahaaşileb, vuşde cigabişileb xıl ts'its'aa'a. ⁶ Misirbişeyiy fıronee q'ıt'y keççuyn xhinne, şunad huma'a. Allah manbişilqa rəhı'm

dena qıxhamee, manbişe İzrailybi g'avkkuynbı. ⁷ Həşdemee sa ts'edin daşk'a hı'l, mançik mısacab xamut qidyav'una q'ıkar gyooq'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançike curu'u xaaqa çıkkee. ⁸ Rəbbina q'utyeb alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxsir şolyva Mang'us allesin k'inəğəyken karbid mançine k'anene yeşuk'eeqa gıxhxhe. Qiyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen. ⁹ Yı'q'əle saccu ilyaake. Man çine cigeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'inee, mana ver şalqa ooxuna Rəbb vornava eyhen vodun.

Maqa idyapk'ineeme, şak'le ats'axhhesin, şas ı'xı'yn xıl Mang'un deşud. Man çiled-alqa ıxhayn kar vodun.

¹⁰ Nəxüdiy uvhu, insanaaşə məxüdüd ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk iviyt'al, mançin q'ıkarıd xaa g'alya'a. ¹¹ Daşk'eeqa Rəbbine q'utyeyka sacıgee, manbışe k'ınəəğəyke h'i'yn q'övərnənayıy fırnana yeşuk giviyxhe. ¹² Mançile qiyğa zerbi qotkuda ayk'anənbi Bet-Şemeşne suralqa. Manbı sağılqa, solulqa siditk'il, sa yəq avqu, heğa-heğa ayk'anənbi. Filistinaaşin ç'ak'ınbi mançıqab qihna Bet-Şemeş giviygəlnə cıgeeqamee avayk'anənbi.

¹³ Mane gahıl Bet-Şemeşgançənbi suk qiviyşal çolee vooxhe. Manbı q'utye g'avcu şadeebaxhenbi. ¹⁴ Daşk'a Bet-Şemeşgançene Yeşuayne çoleeqa qadı, sa xənnə g'ayeyne k'ane ulyozaran. İnsanaaşə daşk'a haq'var h'i'ı mançike osbı ha'a. Zerbışiked, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. ¹⁵ Leviyne nasıləençene insanaaşə* Rəbbina q'utye, k'ınəəğəyke h'i'yn q'övəriy fırar s'ına yeşuk'ub daşk'eençə gyaqı, sa xənnə g'ayel ooqa giyxhe. Mane yigil Bet-Şemeşgançənbişe Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanile g'ayrı, medın q'urbanbıd gyaat'anbi. ¹⁶ Filistinaaşine maqa abıyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yiğilycab Ekronqa siviyyk'al.

¹⁷ Filistinaaşə taxsir colyva Aşdod eyhene şaharne doyuile, Gəzzə eyhene şaharne doyuile, Aşkelon eyhene şaharne doyuile, Gat eyhene şaharne doyuile, Ekron eyhene şaharne doyuile Rəbbis k'ınəəğəyke h'i'yn fırar adayle. ¹⁸ K'ınəəğəyke h'i'yn q'övərmee, hiqiy-alla cabırbışikane şaharbışisiy çine hiqiy-allane xivaaşis s'ık'ı adayle. Mane şaharbışiqa xhoyre xərna ıxha. Bet-Şemeşganə Yeşuayne çoleena, Rəbbina q'utye gyuvxhuna xəbna g'aye giyniyne yiğılqamee† avxu vob.

¹⁹ Rəbbine q'utyeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşgançənbişde vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbe manbışda yights'al (70) insan gek'a. Milletid, Rəbbe cone vuk'lelqa ooxune verir-alla geşşe ıxha. ²⁰ Bet-Şemeşgançənbişe eyhen:

- İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utye quvkees?

²¹ Qiyğa manbışe Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletisqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen:

- Filistinaaşə Rəbbina q'utye yı'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7

¹ Kiryat-Yearimne milletın abı Rəbbina q'utye quvkekkana. Manbışe mana tepalyne Avinadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a.

Şamuelee İzrailis haakimiyvalla haa'a

² Q'utye Kiryat-Yearimeeqa qabıyne yiğile geeb vaxt ulğooç'e: g'alle (20) sen g'ayts'e. İzrailin milletcad geşşe eyxhe, manbışe Rəbb t'abal ha'a ıxha.

³ Şamuelee İzrailyne milletık'lecad eyhen:

* **6:15** 6:15 Leviyne nasıləençene insanar: Levi Yaaq'ubna xhebir'esda dix ıxha. Allahee İzrailyışde yı'q'neençə mang'uke g'abıynbı kaahinaaşin kumagçer vuxhecenva g'əvxü. † **6:18** 6:18 giyniyne yiğılqamee: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

– Şu yik'eençe Rəbbilqa siviyyk'alxhee, mebin allahar, Aştoret* donan byuttyar dağ'e'e. Vuşun yik'bi Rəbbis hele, saccu Mang'us i'bədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filiştinaaşine xilənçe g'attivxhan haa'asınbi.

⁴ Mane gahıl İzrailiybışee, Ba'aliy† Aştoret donan byuttar dağ'ı, saccu Rəbbis i'bədat ha'a giviyyğal. ⁵ Şamuelee eyhen:

– Gırğun İzrailiybi Mispa eyhene şahareeqa see'e, zı şol-alla Rəbbis miz k'yaa'as.

⁶ Manbi Misppeeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğil manbişe sivar aqqı eyhen:

– Şi Rəbbine ögil binah hav'u.

Şamuelee Misppee İzrailiybışis haakimiyvallaniy haa'a. ⁷ İzrailiybi Misppeeqa sabıva Filiştinaaşik'le g'ayxhınee, manbışin ç'ak'ınbi İzrailiybışılqa vüqqə giviyyğal. Man g'ayxhıyn İzrailiybi qəvəyq'ənanbi. ⁸ Mançil-allad manbişe Şamuelik'le eyhen:

– Şi Filiştinaaşine xilənçe g'attivxhan haa'asdeme, Rəbbilqa, yişde Allahılqa, hınva ehese, miz k'ee'e.

⁹ Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'ı, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee İzrailyneme Rəbbis miz k'yaa'a, Rəbbeeyid mang'us alidghınıy qelen.

¹⁰ Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'amee, Filiştinar İzraililqa k'yooharasva k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbe mane yiğil Filiştinaaşılqa məxüdü man xəybı xənnə sesika g'əhədəqqə'ə, manbi mançile curaybacab qəpqr'n İzrailiybışile avub aaxva. ¹¹ İzrailiybi Misppeeçe qıgeepç'l, Bet-Qarne cigabişeeqa qabi hivxharasme, Filiştinaaşiqab qihna gyapk'l, manbi gyabat'a vuxha.

¹² Şamuelee sa g'aye alyapt'ı Mispayneyiy Şenne yi'q'neeqa giviyxhe. Qiyğad «Rəbbe şas inyaqamee kumag hi'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (*kumagna g'aye*) giyxhe. ¹³ Maa'ab avub avxuyn Filiştinar sayıb İzrailyne cigabişeeqa abayle deş. Şamuel ixhaylette, Rəbbin xıl Filiştinaaşıl oğa yi'q'da ixha. ¹⁴ Filiştinaaşə, Ekronneyiy Gatine yi'q'ne aqqıyn İzrailiybışin şaharbiyyi çine hiqiy-alladın cigabıd Filiştinaaşine xilənçe g'aysu, yi'q'əlqa sak'al ha'a. İzrailibışdeyi Emorbışde əree sülyh eyxhe.

¹⁵ Şamuelee i'mı'rvollette İzrailis haakimiyvalla haa'a. ¹⁶ Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Misppeeqa hark'ın maa İzrailiybışis haakimiyvalla haa'a vuxha. ¹⁷ Qiyğar mana cune Ramayeene xaaqa siyk'al ixha. Mançeb mang'vee İzrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cıgee, Rəbbis q'urbanı allya'an cigad ali'in.

8

İzrailyne milletin paççah heqqa

¹ Şamuel q'əs qıxhamee, dixbışike İzrailis haakimar haa'a. ² Mang'une ts'erriyne duxayn do Yoel, q'ör'esıng'unud Aviya ixha. Manbişe Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. ³ Dixbı dekkine yəqqı'n avayk'an deş.

* **7:3** 7:3 Aştoret: man şagavın byut ixha. Kana'anaaşə, yiv hoots'u, man byut zəiyfayk akara qa'a. Sabara gafbişee Aştoret Ba'alna xhunaşəe yixhavad eyhen. † **7:4** 7:4 Ba'al: Kana'anaaşin nekke xədn byut. Manbişde uvhuyn, mang'vee xəybı g'əhətqa'a, gyögyıbyı gyoğa'a ixha.

Manbı haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvatbı alyaat'a, qotkuda deşin q'aralybı hele ıxha.

⁴ Gırgın İzrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelıne k'anyaqa abı, ⁵ mang'uk'le eyhen:

- Ğu q'əs qıxha, yığn dıxbımee yığne yəqqı'n əlyhəə deş. Həşdeme menne milletbışika nəxürnayiy, şasdar həməxürna sa paççağ gıxhxhe. Şas xəbvalla hee'ecen.

⁶ Manbışe: «Şasdar sa paççağ gıxhxhe, mang'vee şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuıng'a, Şamuelis manbışe uvhuın ikkiykan deş. Mang'vee Rəbbis düə haa'a. ⁷ Rəbbe Şamuelik'le eyhen:

- Milletn eyhene gırgınçıl k'ırı alıxhxhe. Manbışe ğu deş, Zı əq'əna qa'a. Manbışis Zı cona Paççağ ıxha ıkkən deş. ⁸ Zı manbı Misirğənçe qığav'uyne yığile, g'iyınyne yığılqamee manbışe menne allahaaşis ı'bəədatbı hı'ı. Məxüb manbı Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'ıyn kar, manbışe həşded vak ha'a. ⁹ Ğu manbışe eyhençıl k'ırı alıxhxıyile qiyğa, ğu manbışılqa yugda hıxhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paççahee xəbvalla nəxübiy haa'as.

¹⁰ Şamuelee cuke paççağ heqqane milletılqa, Rəbbe uvhuın cuvab hıxhar ha'an. ¹¹ Mang'vee eyhen:

- Şos xəbvalla haa'asde paççahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dıxbı sav'u, quvkeesınbı. Dəv'əyne daşk'abışiliy balkanaaşıl cus g'ullux haa'as alıvkas. Manbıb mang'une daşk'abışıde ögee g'adaaxvanas.

¹² Manbışde sanbışike aazırınğ'us, sanbışikeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbıb cun cigabı ezas, şagav sa'as g'axuvles. Avxuyn-bışisqad silahiy dəv'əyne daşk'abışis kara'alesın karbı ha'as alıkkas.

¹³ Mang'vee vuşun yışba ətirbıyiy otxhuniybı ha'as, gıneybı qeCESVA vukkees. ¹⁴ Mang'vee vuşun inekke yugun çolbıyiy t'ımillıgıbı, zeytunun bağbı xılençe g'ayşu, cune insanaaşis heles. ¹⁵ Mang'vee vuşde sukukeyiy t'ımilike yits'ib'esda pay alyapt'ı, məmuraaşisiy cune insanaaşis hevles.

¹⁶ Vuşun g'ular - adamer, yadar - vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerid çikana mang'vee cus alyaat'as. ¹⁷ Vuşde vəq'əbışda yits'ib'esda pay mang'vee cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes. ¹⁸ Yiğ qalesın, şu g'əyxı'ıne paççağhe xıleençe, Allahılqa şucad xıleppi aaqas, Mang'vee şu g'attıvıxhan hee'ecenva. Rəbbeeme mane gahıl şos cuvab qeles deş.

¹⁹ Milletismee, Şamuelıne cuvabıl k'ırı alıxhxhes diykkın, eyhen:

- De'eş, şal oğa paççağ ıxha şas ıkkən. ²⁰ Havaasre menne milletbışis nəxübiy, şasıb paççahee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gıpxhımeeyib, yışde ögee hooracen.

²¹ Milletn eyhen gırgın yik'el aqqı, qiyğale man Şamuelee Rəbbis yuşan ha'a. ²² Rəbbe Şamuelik'le eyhen:

- Manbışe eyhençıl k'ırı alıxhxı, manbışis sa paççağ gıxhxhe.

Manke Şamuelee İzrailıbışık'le «Gırgınbı vuşde şaharbışeeqa savk'leva» eyhe.

9

Şaul Şamuelisqa arayle

¹ Benyamınaaşıqa Giş donana sa insan ıxha. Mana Avielna dix ıxha. Avielir Tserorna dix ıxha. Tserorur Bekoratna dix ıxha. Bekoratrı Afiahna dix ıxha. Mana Gişva eyhena insan geer qıvaats'ına ıxha. ² Mane Gişıqar Şaulva donana sa mek'vna dix ıxha. İzrailıbışıqa mana xhineena micagna

merna deşdanıy. Mana cune milletınbışde gırgıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha.

³ Yiğbışde sa yiğil Şaulyne dekkın Gişin əməler iygval. Gişee duxayk'le Şauluk'le eyhen:

- Oza qixhe, nukaraaşına sayır vaka alyart'u, əmələr t'abal ha'as hak'ne.

⁴ Manayıy cuna nukar Efrayimne suvabınane cigee iviykır, mançeb Şalışa eyhene cigeeqa ilğeebaç'e. Maa'd manbışik'le əmələr iveeke deş. Manbı mançe Şa'alim eyhene cigeeqab abaylenbı, maayid manbışik'le əmələr iveeke deş. Mançile qiyğa manbı Benyaminaaşine cigabişeeqa qavayle, maayid manbışik'le əmələr iveeke deş. ⁵ Manbı Tsufne cigabişeeqa qabı hipxhıring'a, Şaulee cukane nukarık'le eyhen:

- Qora savk'alascab, dekkeə əmələr yik'el hixan hı'ı, həşde yişda haa'a giğalas.

⁶ Nukareeme mang'uk'le eyhen:

- İne şaharee sa Allahna insan vorna. Mana geer hı'rmatnana insan vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manid eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayıy vüqqəs vukkanva.

⁷ Şaulee nukarıkə qiyghanan:

- Sayıb vüqqəs gyarp'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oç'ebişee oxhanasın karid axu deş. Mane Allahne insanis ikkeesın karid şaqa deşin. Hucoona şaqa vod?

⁸ Nukaree mang'us inəxdın alidghıniy qele:

- Zaqa sık'ının nuk'ra vod. Zı man Allahne insanis heles, mang'veeyib şak'le yəq Haagvasda.

⁹ (Avaala İzrailee Allahee nenvayıy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxüd eyhe ıxha: «Qora, ilyaakang'une k'anyaqa vüqqəs». Mane gahıl peygambaraaşik'le ilyaakanbıvaniyxhe eyhen.)

¹⁰ Şauleeme nukarık'le eyhen:

- Vüqqəsva eyhexhee, qora vüqqəs.

Məxüd ıxha, manbı Allahna insannane şahareeqa avayk'an. ¹¹ Manbı tepalyne şahareeqa ı'lqəəmee, yəqqə manbışisqa xhinelqa vüqqən içer qızaaxa. Manbışe içeesike qiyghanan:

- İnyaa ilyakkana vornane?

¹² İçeesə manbışik'le eyhen:

- Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletın g'iyına q'urbanbı allya'ane cigee, q'urbanbı allya'as. ¹³ Şahareeqa ikkepç'imee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane cigeeqa ılqəç'essecar t'abal he'e. Mana qıdyarı milletın kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanıs xayır-düə huvuyle qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan gıviyğal. Zaraba ılqəepç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı.

¹⁴ Manbı şahareeqa ılqəepç'imee, manbışisqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cigeeqa ı'qqə ıxha.

¹⁵ Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axhxhı'ı, uvhuynniy: ¹⁶ «G'iyqa ine gahbışil yiğne k'anyaqa Benyaminaaşine cigabişeençe sa insan g'axıles. Ğu mang'une vuk'lelqa q'ış qadğve. Məxür Ğu mang'uke Yizde milletna İzrailyna xərna ha'as. Mang'vee Yızın millet Fılıştınaaşde xılence g'attixhan ha'as. Yizde milletne vuk'lelqa qadıyn Zak'le g'acuyın, manbışda ts'irib Zalqa hipxhırna».

¹⁷ Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le uvhuynne ine insanee, Yızın millet aqqas.

¹⁸ Şaulee şaharne akkabışisnee ulyorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan:

- Hucoona ixhes, ilyaakang'un xav nyaa ixhay zak'le hagvelan.

¹⁹ Şamuelee, Şauluk'le eyhen:

- İlyakkana zı vorna, yizde ögil q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa ilqec'e. Şu g'iyına zaka sacigee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedid zı vak'le ats'axhxhes ikkanan uvhu, yəqqı'l ha'asda. ²⁰ Xhebillə yiğna ögee aguyne əməleşinab hımaa'a, manbı aveykı vod. İzrailyne milletincad yik'ıbı şavulqayiy sak'ı? Nya'a, valqayiy yiğne dekkıne xızanılqa dişee?

²¹ Şaulee eyhen:

- Nya'a, zı İzrailyne nasılıbışde nekke k'ininçeeñce, Benyaminne nasileñçena dişde vor? Nya'a, yızda xızanıb, manə nasilene xızanıbışda nekke k'inna dişde vob? Nişisne ğu zak'le manva eyhe?

²² Şamuelee, Şaulıy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebts'alılqa (30) ələəne insanne q'oma gya'a. ²³ Şamuelee otxhuniy ha'ang'uk'le eyhen:

- Zı vasqa curayda gıxhxheva quvuyın çuru qale!

²⁴ Otxhuniy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögilqa giyxhe. Şamuelee eyhen:

- İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeniy curu'u, qopt'ulne mihmanaşika sacigee ğu oxhnecenva.

Mane yiğil Şaulee, Şamuelika sacigee kar oyxhan.

²⁵ Manbı q'urbanbı allya'ane cigeençə şahareeqa geepç'ımee, Şamuelee Şaulika gaf cune xaane daxal haa'a.

Şamuelee Şauluke paççah ha'a

²⁶ Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdacad, Şamuelee daxalyne Şaululqa onu'u eyhen:

- Oza qıxhe, zı ğu yəqqı'l arçes.

Manar oza qıxha, Şamuelika sacigee xaançe g'aqa qığec'e. ²⁷ Manbı şaharne mıgıleqqa geepç'ımee, Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen.

Nukarır ilğec'ena ögilqa.

Şamueleecad meed eyhen:

- Ğu ulyozre, zı valqqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10

¹ Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'lelqa k'yi', mang'us ubba hı'ı eyhen:

- Rəbbe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ğu İzrailynə, Cune milletnə, xərna hı'ı. ² G'iyına ğu zake curxhayle qiyğa, Benyamınaaşine cigabışee, Tselytsax eyhene şahareene Raahileyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbışe vak'le eyhesın: «Ğu t'abala'asva hark'iniyn əmələr aveykıynbı. Yiğne dekkısse əmələr yik'el hitxın, həşde yiğna haa'a girğil: „Yizde duxayk hucooniyxan ixha?“»

³ Mançer ğu Tavoreene mı'qəne yivusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeqa Allahıs ı'bəədatıs vüqəən adamer qızaaxas. Manbışde sang'usnee xheyible mısva, mansang'usnee xheyible gıney, xhebir'esing'usneeme sa tuluğ çaxıren ixhes. ⁴ Manbışe vas salam huvu, q'öble gıney hevles. Ğunad alyaat'asınbı. ⁵ Mançile qiyğa ğu əlyhəəsda Allahne Gıvea ehene şahareeqa, maa'ab Filiştinaaşın eskerar

vuxhes. Şahareeqa ikkəme, vasqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gəən peyğambarar qızaaxas. Manbişe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvəs. Coyib peyğambariyvalla haa'as. ⁶ Manke Rəbbin Rı'h valqa giç'es, ğunab manbışıka sacıgee peyğambariyvalla haa'as. Vake maa sa mernacar insan qıxhes. ⁷ Man ğırgın əlaamatbı ıxhamee, ğu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes. ⁸ Zale ögee Gilgaleeqa giç'e. Zınar ğyoxhxhan ha'an q'urbanbiyiy medın q'urbanbı allya'asva maqa giç'es. Zı maqa qalesmee, yıghıllı yığna maa'ar axve. Zı vak'le hucooyiy ha'as ikkanva eyhesmee, vuççud huma'a.

Şamuelee uvhiyn eyxhen

⁹ Şaul Şamuelisse xaaqa sak'imee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man ğırgın əlaamatbıd mane yığılycad eyxhe. ¹⁰ Manbı Gıveayeeqa qabımee, manbışısqı peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa geç'e, Şauleeyib manbışıka sacıgee peyğambariyvalla haa'a ğıyğal. ¹¹ Mana şenkecar ats'anbışik'le, mang'vee peyğambariyvalla haa'a ğ'avcume, sana-sang'uk'le eyhen:

- Ğışıne duxayk hucoonıyxan ıxha? Nya'a, Şaulur peyğambaraaşınane vor?

¹² Maa eyxhene insanaaşıne sang'vee eyhen:

- İlyaakende, manbışın dekkar sa nəxbıncab insanaare?

Mankıyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ıxha?» eyhen.

¹³ Şaulee peyğambariyvalla hav'uyle qıyğa, q'urbanbı allya'ane cıgeeqa ılqeç'u. ¹⁴ Şaulne emisee, mang'ukeyiy mang'une nukarıke qıyghanan:

- Nyaqanıy hapk'ın?

Şaulee eyhen:

- Əməler t'abal ha'asniy hapk'ın, ivdeeke ğ'acumee, Şamuelıne k'anyaqa hapk'ın.

¹⁵ Şaulne emisee eyhen:

- Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e.

¹⁶ Şaulee emisiyk'le eyhen:

- Mang'vee şak'le əməler aveykiynbıva uvhu.

Paçcahiyvaline hək'ee Şamuelee hucoovaiy uvhuva, mang'vee emisiysne ağmışcad ha'a deş.

Şaulıke paçcah eyxhe

¹⁷ Şamuelee İzrailıy Rəbbine ögilqa, Mıspeeqa sav'u, ¹⁸ eyhen:

- Rəbbe, İzrailıne Allahee, inva vod eyhe: «Zı İzrailıy Mısirğançe qığav'u. Mısirbışdeyiy menne şos xəbvalla haa'ane, əq'üba hoolene paçcahaaşıne xılence Zı şu ğ'attıvxhan hav'u. ¹⁹ Şu manimeene dağamıyvalıyбіşıke, əq'übabışıke ğ'attıvxhan hav'une Allahılqa şu ğ'ıyna yı'q'ıbı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'eş, şas paçcah ğıxhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbine ögee nasılıbış, xızanıbış sik'ı ulyoozre».

²⁰ Şamuelee İzrailin ğırgın nasılıbı, sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eççu. Çöp Benyamınne nasılılqa ğıtxhu. ²¹ Qıyğad Benyamınne nasılın xızanı sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eççu. Çöp Matriyne xızanılqa ğıtxhu. Matriyne xızanıbışik'led sassabna ögeeqa qığeepç'eva eyhe. Manbışiker Ğışna dix Şaul çöp k'eççu, ğ'əxə. Şaul t'abal ha'a ğıbğıllımee, mana iveeke deş. ²² Manke manbişe Rəbbıke qıyghan:

- Mana ınyaqa qarı dışde?

Rəbbe eyhen:

- Hooşe, yukbışde yı'q'nee dyugulyxha.

²³ Manbı maqa g'adapxhın, Şaul ana qavaylenbı. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzuling'a, mana gırgıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha. ²⁴ Şamuelee eyhen:

- Rəbbe g'əyxı'na insan, şok'le g'eceyee? Milletne yı'q'nee mang'uk akarna sacar deşda.

Milletun ts'ırıka eyhen:

- Paççah geer qa'ana!

²⁵ Şamuelee milletis paççahee vuk'lek vukkekane ölkayn q'aanunbı yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanunbı kitabeeqa otk'un Rəbbine ögilqa giyxhe. Mançile qiyğa Şamuelee millet cone xaybışeeqa g'ekka.

²⁶ Şaulur cune xaaqa Giveayeeqa ayk'an. Allahee məxüd ha'a, sassa igidyar Şauluqab qihna avayk'an. ²⁷ Sassa kara'dəəneme insanaşe inəxüd eyhe ıxha:

- İne insanee şi nəxüb g'attivxhan haa'ayee?

Manbışe mana qızarır ha'a deş, mang'us paybıd ikkekka deş. Şaulee mançis niq' qıgayhe deş.

11

Şaulee Yaveş g'attivxhan haa'a

¹ Ammonğançene Naxaşee, Gileadne cigabişeeana Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançe avqaaqana. Yaveşne milletincad Naxaşik'le eyhen:

- Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şınad ğu eyhenbı ha'as.

² Ammonğançene Naxaşee manbışik'le eyhen:

- Vuşun gırgıng'un sağın uleppı alqı'ı, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyğa, zı şu uvhuynçilqa qarayle.

³ Yaveşne ağsaqqalaşe mang'uk'le eyhen:

- Şas sa yighulle yiğ hele, xabar ana İzrailvolle insanar g'axuvles. Şi şavussecab g'attivxhan haa'as dəəxəxhee, manke şıcab şi yiğne xıyaqa qevles.

⁴ Xabar ana insanar, Giveayeeqa Şaulusqa abı, milletis hucooyiy ıxhava yuşan ha'an. Milletid ts'ırıka geşşe giyğal. ⁵ Mane gahıl Şaul cune yastbışıqar qihna çoleençe qöo ıxha. Mang'vee qiyghanan:

- Milletik hucoona ıxha, nya'a man geşşe?

Manke Yaveşbışe cos yuşan hı'ynbı, manbışe mang'ulqa hixhar ha'anbı.

⁶ Man eyhenbı g'ayxhımee, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul qəlin qoxa giyğal. ⁷ Mang'vee cuna q'öble yats gıvk'u, san-sanna qaa'a. Qiyğad xabar ana abıynbışıqar man sanbı quvu, İzrailvolle in eyhe iviykaras ulyooka:

- Şaulneyiy Şamuelıne qihna qıdyabıynbışde gırgıng'une yatsbışılqab mana ver ooxasvude.

Milletulqa Rəbbile qəpq'ı'niyna g'iç' gyooc'e, manbışin gırgınbı sanab oza qeebaxhenbı. ⁸ Şaulee manbı Bezek' eyhene cıgee gıpk'ıning'a, İzrailbışıqar xhebıd vəş aazır (300 000), Yahudeeşıqar xhebts'al aazır (30 000) adamıy ıxha.

⁹ Manbışe Yaveşğançe xabar ana abıynbışik'le eyhen:

- Gileadeene Yaveşbışik'le inva eyhe: «G'iyqa veriğ pıra quvxhesse, şu g'attivxhanasınbı».

Xabar ana abıynbışe mana xabar Yaveşbışılqa hıvxhar hav'umee, manbı şadeebaxhenbı. ¹⁰ Yaveşbışe Naxaşik'le eyhen:

- G'iyqa şıcab şi vuşde xıyaqa qevles, manke şos hucooyiy ikkan, şak he'e.

¹¹ Qinne yiğil Şaulee cun insanar xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Miç'eed qixhesnang'a, manbı Ammonğançenbışın g'oşunbınane cigeeqa akk'yapk'ı, yı'q'h'l'ıqasmee, manbı gyabat'a vuxha. Üç'übba avxuynbı sassabna mançe heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacigee axu deş.

¹² Milletın Şamuelik'le eyhen:

– Şaul yişda paçcah ixhes dæxæsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şi man insanar gyapt'as.

¹³ Şaulee eyhen:

– G'iyına vuşucar gik'as deş. G'iyına Ræbbe İzrail g'attivxhan hav'uyın yiğ vod.

¹⁴ Şamuelee milletık'le eyhen:

– Qudoora Gilgaleeqa sapk'ıl, paçcah vuşuyiyva sayid eyhes.

¹⁵ Gırgın milletcad Gilgaleeqa atk'ın, Ræbbine ögil Şauluke paçcah ha'a.

Maa'ad manbişe, Ræbbine ögil q'urbanbı gyaat'a. Gırgıne İzrailyibişe Şauluka sacigee mane yiğil yugda otxhun-ulyoğan.

12

Şamuelee nekke qiyğa uvhuyn cuvab

¹ Şamuelee İzrailyibişde gırgıng'uk'le eyhen:

– Haane, zı şu eyhençil k'ırı alixhxı şos paçcah gixhxına. ² Hæşde şoqa vuşda paçcah vor; zımee q'æs qıxha, ç'ærbi cagvara qeetxha. Yizin dixbıme şoka vob. Zı cehilyranang'ançile g'iyiniyne yiğilqamee vuşde ögee ark'ın. ³ G'iyına zı vuşde ögil ulyorzuling'a, şu zak'le eyhelan, zı şavna yatsne, æmælene alyapt'ı? Vuşune zı horç'un? Vuşuyiy zı azırda hı'ı? Şavuke pıl alyaat'uye, mang'une pisde işilqa ul gyapxı? Ræbbineyiy Mang'ee g'æyxı'ne paçcahne ögee, yizde aq'veeqa aqqe. Zı şoke alyat'uyın sak'al ha'as.

⁴ Manbişe mang'us inæxüd alidghuniy qele:

– Ğu şi mısacab hopç'un deş, azırbab g'alyav'uyınbı deş, şavnecad xılence vuççudud g'ayşuyn deş.

⁵ Şamuelee manbişik'le eyhen:

– Şok'le g'iyına yizde aq'vee aqqasın vuççud ivdeeke ıxhay, Ræbbik'led, Mang'vee g'æyxı'ne paçcahık'led g'acuyın.

Manbişed «Ho'ı, şaqa yiğne aq'vee aqqasın kar deşınva» eyhe.

⁶ Şamuelee cad meed milletık'le eyhen:

– Mane Ræbbe Haruniy Mısa g'ævxü, vuşun dekkarıb Misirğançe Mang'veecab qığav'u. ⁷ Hæşde Ræbbine ögil ulyoozre. Zı şok'le Ræbbe şosiy vuşde dekkaaşis hav'una yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas.

⁸ Yaaq'ub Misireeqa qarayle. Qiyğa mang'uke g'abıynbışılqa Misirbişe yiğbi examee, manbişe Ræbbilqa xıleppi aaqı. Ræbbeeyib, Haruniy Mısa vuşun dekkar Misirğançe qığav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole.

⁹ Manbişemee Ræbb, cona Allah, yik'el hixan ha'a. Ræbbeeyib manbı Xat-sorne g'oşunne xæring'une Sisrayne, Moavne paçcahne sayib Filıştınaaşde xılyaqı qoole. Manbişe vuşde dekkaaşika dæv'æ haa'a. ¹⁰ Manke milletın gyaaşe-gyaaşe Ræbbilqa xıleppi aaqı, eyhen: «Ræbb, şi Ğu yik'el hixan hı'ı, Ba'alıy Aştoret* donane byuttıyaaşis ı'bæodat hı'ı, bınah hav'u. Ğu şi hæşde

* **12:10** 12:10 Ba'alıy Aştoret: Kana'anaaşın nekke xædın byutbı. Manbişde uvhuyn, Ba'alee xæybi g'æhetqa'a, gyoğiybı gyoğa'a ıxha. Aştoret eyhen byut, Kana'anaaş, yiv hoots'u, zæyifayk akara qaqa'a vuxha. Sabara gafbişee Aştoret Ba'alna xhunaşşe yixhavad eyhen.

duşmanaşşine xılence g'attivxhan hav'uynxhiy, şı Vas ı'büədat ha'ayiy».

¹¹ Rəbbeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Şamuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-allane duşmanaşşine xılence g'attivxhan haa'a.

¹² Şok'le Ammonbişda paççah, Naxaş, şolqa ı'qəə g'acumee, vuşda paççah Rəbb Allah ıxhayka, şu ilydyaakki, zak'le uvhuyn: «De'eş, şaqa yişda paççah ıxha ıkkən». ¹³ Haane şos ikkiykin, şu g'əyxı'na paççah. İlyaake Rəbbe şos paççah gıxhxhına. ¹⁴ Rəbbile qəpqi'n Mang'us ı'büədat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırıı alıxhxhi, Mang'une əmrbişeeñçe qığdepç'eene, şunab şol oğa gıxhxhına paççahir vuşde Allae, Rəbbe, Rəbbe, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes! ¹⁵ De'eş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydiyxi, Rəbbine əmreñçe qıgeepç'eene, nəxdıy Rəbbin xıl vuşde dekkaaşılqa satk'ıl, həməxdıd şolqad sak'ılas.

¹⁶ Həşdemee ulyobzur, Rəbbe vuşde ulene ögil haa'asde xəne işıqa ilyaake! ¹⁷ G'ıyna suk qıvişşalan yiğ dişde vod? Zı həşde Rəbbilqa xıleppi aaqı, Mang'uk'le xəybı g'əhətq'eva, gyoğiy g'axileva eyhes. Manke şok'lecad əts'axxhesın, şos paççah heqqıyka, şu Rəbbine ögil nimeena bınahiy hav'uva.

¹⁸ Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeyid manecad yiğıl xəybı g'əhətqı'ı, gyoğiy gyoğa'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qətqı'niyn.

¹⁹ Milletncad Şamuelik'le eyhen:

- Yişdemee, yiğne g'ulaaşinemee, yiğne Allahılqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şı gimabat'acen. Şı yişde manısa bınahbişılqa, paççah heqqıyka sayıb hexxav'una.

²⁰ Şamuelemee milletik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sıvmiyk'al, Rəbbis ı'büədat yik'eñçe he'e. ²¹ Nişiscad kararı'dəəne byutyaaşinemee, Rəbbile sıvmiyk'al. Manbı nişiscad kararı'dəən karbı ıxhayke, mançisse şos nəxbınacab yugvallab haa'as vəəxəs deş, nişikecabıb g'attivxhan haa'as deş. ²² Rəbbe Cune xəne doyunemee, şu dağaa'as deş. Rəbbis Cus ikkiykin, şoke Cun millet hı'ı. ²³ Zalqa axvee, zı şol-alla düə hav'uy g'aleççes deş. Mançike zas Rəbbine ögil bınah vuxhes. Zı şos yugna, qəpkuna yəq Haagvas. ²⁴ Saccu Rəbbile qəvəq'ne, Mang'us gırgıne gahbişıl yik'eñçe ı'büədat he'e. Yik'el aqqe, Rəbbe vuşdemee nəxdın ç'ak'ın işbı hı'ı ıxhay. ²⁵ Şu pisvalybişike xıl ts'its'dyav'eene, şunab, vuşda paççahir ç'iyene aq'ıvayle havaakal haa'asınbı.

13

Filiştinaşşika dəv'ə gıviyğal

¹ Şaul paççah ıxhamee, mang'uqa xhebts'al (30) senniy* vod. Mana yoq'ts'ale q'olle (42) senna İzrailyna paççah ıxha.

² Şaulee cune g'oşunbişeeqa xhebid aazır İzrailyğançena g'əyxə. Manbışda q'öd aazır insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabişee vooxhe. Aazır insanmee cune duxayka, Yonatanıka, Benyamınna nasıl vooxhene Gıvea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaulee cone xaybişeeqa yəqqı'l ha'a.

* **13:1** 13:1 Xhebts'al (30) sen: originalee in raq'ambı deşınbı. Alımaaşee man raq'ambı ədatbişis sik'ı oyk'an.

³ Yonatanee Giveayeene Filiştinaaşde zastaaveebın eskerar gyabat'a, manıd Filiştinaaşik'le ats'axhıhen. Şauleeme: «Cühüt'yaaşik'le g'ayxhecenva!» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyookka.

⁴ İzrailıybışde gırgıng'uk'le Şaulee, Filiştinaaşde zastaveebın eskerar gyapt'ıydı, Filiştinaaşik'le İzrailıybı g'umooce qeepxhayıd g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-alla salecenva Gilgaleeqa qoyt'al.

⁵ Filiştınarıb İzrailıybışka səvxəsva savayle. Manbışe xhebts'al aazır (30 000) dəv'əyn daşk'a, yixhıd aazırır (6 000) balkanılyna sa'a. Manbışda g'oşun deryahne mıglekna g'um xhinne geeb vuxha. Manbı apk'm Bet-Aven eyhene şaharne şargıl Mikmasee çadırbı giyxə. ⁶ İzrailıybışik'le cok ixhesin g'acumee, co ooşaa'a g'avcumee, manbı mağarabışee, axtine ok'bişee, suvabışee, k'oralıybışee, kahrızıbışee dyuguleebax-henbı. ⁷ Manbışiken sabarabı İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasıləneyiy Gileadne cigabışeeqa lğeebaç'e.

Şaulee Allahıl k'ırı ilıyxhe deş

Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletnıd qəpqr'ıniyvalin yik'ıbı qoda eyxhe. ⁸ Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yıghılle yığna gozet ha'an. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-alla sabıyn insanar heebaxa gıviyğal. ⁹ Şaulee eyhen:

– Gyoxxhəhan ha'asınıy medın q'urbanbı zasqa qale.

Mang'vee vucecab gyoxxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. ¹⁰ Gyoxxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhamee, Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'une ögilqa qıgeç'e. ¹¹ Şamuelee eyhen:

– Ğu in hı'ıyn kar hucoone?

Şaulee mang'us cuvab qele:

– Zak'le g'acuyın yizde hiqiy-alladın millet hexva vod, ğunar ğu eyhene yığıl arı hırxhıl deş, Filiştınarıb Mikmasqa vob sabı. ¹² Zı zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Filiştınar Gilgalılqa zalqa k'yooharas, zımee Rəbbına xayır-düə alyapt'ı deş». Mançıl-allar zıcar zı gyoxxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alıkkı.

¹³ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

– Ğu ək'el deşın kar hı'ı. Yığne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş†. Ğu məxüd hıdı'ıynxhiy, Rəbbee yığna paçcahiyvalla İzrailil oğa gırgıne gahbışıs havaacesdaniy. ¹⁴ Həşdemee yığna paçcahiyvalla xlıyba ts'its'uvxhes deş. Rəbbee Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hı'ı. Ğu Rəbbine əmrılqa əməl hıdı'ıynçıl-alla, Rəbbee mana insan Cune milletna xərna gıxhxı.

¹⁵ Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleeç qıgeç'u, Benyamınaaşine Gıvea eyhene şahareeqa lıqeç'e. Şaulee cun insanar qəpqr'ımee, yixhıd vəşılqa (600) ələəna insan eyxhe.

Yonatan Mikmasee Filiştinaaşika sıyxə

¹⁶ Şaulıy cuna dıx Yonatan, cone insanaaşika Benyamınaaşine Gıvea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filiştınarmee mane gahıl, Mikmasee çadırbı gı'xı', ulyobzur vuxha. ¹⁷ Filiştinaaşın g'oşunbı xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qıgeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabışee Ofra eyhene şaharne suralqa sıviyk'al. ¹⁸ Manasa desteb

† 13:13 13:13 Yığne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş: Şaulee q'urban gyuvk'u, bınah hav'u. Q'urban saccu kaahınaaşeni ablyaaana.

Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalılqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob.

¹⁹ Fılıştinaaşe uvhuynniy: «Hasre cühüt'yaaşe g'ılınciy nize huma'acen». Mançıl-allad İzrailee sa ixheyir yiva getas əxəna insan deşdaniy. ²⁰ Gırgın İzrailıy bı kyotan bı, toxabı, yak'vbı, ərab bı ek'a'asva Fılıştinaaşde k'anyaqa abayle vuxha. ²¹ Man bışıke kyotan, yaba, yak'v, rab, toxa ek'a'as sa pim[‡] nuk'raynıy hooqqana. ²² Mançıl-allad dəv'ənanğ'a Şaulneiy Yonatanne milletıqə g'ılıncıy nize bı ixha deş. G'ılınciy nize saccu Şauluqayiy cune duxayqa Yonatanıqə ıxha.

²³ Fılıştinaaşda deste Mikmasısneəne ı'lğəəne cigeeqa qavayle.

14

¹ Sa yiğil Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen:
– Qora derayne şene suralyne Fılıştinaaşine desteysqə lğeepç'es.

Mançine hək'ee, mang'vee dekkık'le eyhe deş. ² Şaulna çadırmee Gıvea ç'əvooxhene cigee Migroneene sa narine yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhıd vəşşılqa (600) ələəna insan eyxhe.

³ Man bışıka sacıgee kaahinaaşın ileyliğ* gıvatxınnə kaahin Axiyar eyxhena. Mana İkavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigee eyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix eyxhe.

Yonatanın ark'ınıy şavuk'lecad ats'a ıxha deş. ⁴ Fılıştinaaşına deste uly-obzurne cigeeqa ı'qəəsdemee Yonatan q'öne ganznane cigeeñçe lğeeç'e. Mane ganzbışın sançın do Botsets, mansançınıd Sene ıxha. ⁵ Ganzbışın sa şimalne surayle Mikmasıqə, mansa ganzmee canubne surayle Gıveayqa ilyakka ıxha. ⁶ Yonatanee cune silah haqqane nukarık'le eyhen:

– Qora ine sunnat hıdyav'uynbışde desteysqə lğeepç'es. Sayıd Rəbbe yışın sura aqqaqqa. Rəbbis ıkkang'a, geebnanı gəmaa'a, ıkkang'ab, k'ilybananı gəmaa'a.

⁷ Mang'une nukaree eyhen:

– Yiğne yik'es nəxüdiy ıkkang həməxüdüd he'e. Hoorə he'e, ğu nyaqa ark'inee, zı vaka vor.

⁸ Yonatanee eyhen:

– Qora şene insanaaşısqa lğeepç'es, man bışıq'le şıab şı Haagvas.

⁹ Man bışe şak'le «Şı şosqa qavaalesmee ulyoozreva» uvheene, şı uly-obzurne cigeeñçe ı'ğdiviykar, coşqab ılıqdebaç'e. ¹⁰ De'eş, cone k'anyaqa lğeepç'eva uvhee, şınab ılıqeebaç'e. Man yişdemee, Rəbbe man insanar yişde xıyaqa quvıva işaara eyxhe.

¹¹ Man bışda q'öyursana şen bışde zastaveeñçe g'avcesde cigee ulyoozar. Fılıştinaaşeyhen:

– İlyakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'əç'ürbışeñçe qığəə vob.

– Eskeraaşey Yonatanık'leyiy mang'un nukarık'le eyhen:

– Şasqa ılıqeepç'e, vuşun darsbı qeles.

Yonatanee cune nukarık'le eyhen:

– Zaqar qıhna qora, Rəbbe man bı İzrailıyne xıyaqa quvu.

¹³ Yonatan g'elybışikayiy xıleppışıka ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa ılıqeeç'e. Cuqar qıhnar cuna nukar ılıqeeç'e. Yonatan ooqa ılıqeeç'u, Fılıştınar uvxü hı'ğəəkar haa'anbı, cuqar qıhna qöone nukareeyib man bı gyabat'anbı.

‡ 13:21 13:21 Pim: sa pımee 8 gramm ıxha.

* 14:3 14:3 Kaahinaaşın ileyliğ: mane ileyliğne kumaagka Allahna fıkr vaats'a vooxhe vuxha.

14 Ts'eppa aldaaxhvan gibğilme, Yonataneeyiy cune silah haqqane nukaree g'ane (20) insanılqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatsısse sa yiğee ezas əxəsde çolun surameene cıgee aldaaxhvan vuxha. 15 Zastaveeneeyiy çolbıseene milletne yik'eeqa qəpqi'niy eç'e. Zastaveene eskeraaşineeyiy ts'eppa ögeeqa aldaaxhvanas avayk'ananbışde yı'q'nee məxdın alıkkıy-gıkkıy gexha, mançike ç'iyecad ı'ğiykar. Man qəpqi'niy Allahee g'axuvu eyxhe.

16 Benyamınaaşine Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyaakane eskeraaşik'le, Fılıştınaaşine eskerar opt'ul-opxul heepxi əlyhəə g'ooce.

17 Şaulee cune hiqiy-alla sadiyne milletk'le, eyhen:

– Qəpqe, ilyaake vuşuyiy yişinbışda deş.

Qəpqi'mee, manbışik'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana maa devxhay ats'axhxhen. 18 Şaulee Axiyayk'le eyhen:

– Allahna q'utye† inyaqa qavaale.

(Şene gahbııl Allahna q'utye İzrailybışıqa vuxha.) 19 Şaulee kaahinik'le manva eyheme, Fılıştınaaşine g'oşunnane cıgee alıkkı-gıkkıy sık'ıldad geed qexhe. Şaulee kaahinik'le «Qımaaleva!» eyhe.

20 Şaulıy mang'une hiqiy-alla sadiyn gırgın millet, dəv'ə əlyhəəne cıgeeqa ayk'an. Manbışik'le Fılıştınar alivku-givku, sana-sanbı g'ılncıbışıka gyabat'a g'ooce. 21 Ts'eppikeyc Fılıştınaaşine suralqa, manbışde zastaveeqa ilgeepç'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene İzrailıne milletne suralqa ilgeebaç'e.

22 Efrayımaaşine suvabınane cigabişee dyugul vuxhayne gırgıne İzrailybışik'led, Fılıştınaaşin heepxiy g'ayxhımee, manbıb conbışıka sacıgee Fılıştınaaşıqa qihna gyabak'a.

23 Məxüb mane yiğıl Rəbbe İzrail g'attivxhanaa'ana. Dəv'əb Bet-Avenısqa hivıyxhar.

Yonatan cuk'le dyats'a-dyats'a dekkıne cuvabıke qıgeç'e

24 İzrailybı mane yiğıl geeb obzur vooxhe. Şaulee «Exhalılqamee, zı duşmanaaşıkın ha'asmee, şavaayıy gney otxhun bed-düə vuxhena!» uvhu, g'oşunusqa k'in g'assaras ilekka. G'oşuneenbışıke şavaacad ghalik vuççud set'a deş. 25 G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbışik'le ç'iyel itv g'ee.

26 G'oşunuk'le ç'alagee g'acuıne p'e't'aybışıke itv gyodatsts'e ıxheeyid, şavaacad xil ghalyaqa ikkekka deş. Manbı co g'assırne k'mile qəvəyq'ən vuxha. 27 Yonatanık'le, dekkee g'oşunusqa k'in g'assaras alıkkıy ats'a deşdiy. Mang'vee xıledın t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qıyğad t'at'alyne ittulqa xıl qadğu, ghalyaqa ikkekka. Manke mang'une ullepışeeqa işix qayle. 28 G'oşuneene sang'vee eyhen:

– «G'ıyna şavaayıy kar otxhun mang'us bed-düə vuxhena!» uvhu, yiğne dekke g'oşunusqa it'umun k'in g'assarasnıy alıkkı. Mançıl-allab eskerar g'elike-xileke g'a'apk'ı.

29 Yonatanee eyhen:

– Dekkee, g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyaakende, zı mane ittvue sık'mıncad otxhun, ullepışeeqa işix qadı! 30 G'ıyna eskeraaşe duşmanaaşıke g'ayşuıne otxhuniybışıke avts'esınmeen otxhun ıxhaynxhiy, hucoo dexheyiy? Nya'a, Fılıştınaaşile sık'ılbab yugba g'amdeebaxheyiy?

† 14:18 14:18 Allahna q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambark'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utıyee g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacənı.

³¹ Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasile Ayaloneeqamee[‡] Filiştinaaşile gameebaxhenbı. Mane yiğil eskerar geeb obzur vooxhe. ³² Eskeraaşe cone xilyaqa aytk'uyın Filiştinaaşın vəq'əbi, yatsbı, vuç'əbi zarada maacad gyat'a, ebakacad çuru oyxhan. ³³ Man Şaululqa hixhar ha'a:

- İlyaaakende, eskeraaşe çuru ebakacad otxhun, Rəbbine ögil bınah haa'a.

Şaulee eyhen:

- Şu Rəbb yik'el hixanı'ı, həşdəme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an hee'e.

³⁴ Meed Şauleecad eyhen:

- G'oşunne yı'q'neençe ilğeeç'ı, manbışik'le eyhe: «Gırgıng'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abı, kara'əəba yizde k'ane, mane g'ayel givk'u ooxhnećen. Çuru ebaka otxhun, Rəbbine ögil bınah hımaa'a».

Mane xəmdə gırgıng'vee, con yatsbıyiy vəq'əbi maqa adı, cone xıleka gyaat'a. ³⁵ Məxüdü Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'ı.

³⁶ Şaulee eyhen:

- Qudoora, Filiştinaaşıqab qihna xəmdəcab gyapk'as, miç'eediy qıxhesse, manbışın vodun-deşin g'ayşu, con gırgınbıb gyapt'as.

Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ikkan həməxüdüdü he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. ³⁷ Şaulee Allahıke qiyghanan:

- Zı Filiştinaaşıqqa qihna gixhene? Ğu manbı İzrailıybişde xilyaqa qevlesınbıne?

Mane yiğil Allahee mang'us alidghınıy qele deş.

³⁸ Şaulee eyhen:

- G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun gırgınbı inyaqa savaale. Şu g'iyna nena bınahiy hav'uva, ats'axxhes. ³⁹ İzrail g'attıvxhan hav'uyne, Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, ine işee yizde duxayn, Yonatanımdı, xil ixheene, mana gik'as ikkan.

Milletuke şavaacad nıq' qığavhu deş. ⁴⁰ Şaulee İzrailıyne gırgınbışik'le eyhen:

- Şu sa sural, zınar yizde duxayka manesa sural ulyoozaras.

Eskeraaşe Şauluk'le: «Yiğne yik'es ikkanəxüdü he'eva» eyhe. ⁴¹ Şaulee İzrailıyne Allahı'le, Rəbbik'le, eyhen:

- Zas qotkuyn alidghınıy qele!

K'eççuıyne çöpün Şaulıy Yonatan haqva. Bınah milletil aaxva deş.

⁴² Şaulee eyhen:

- Yizdeyiy duxayne Yonatanne yı'q'neeyid çöp k'eççe.

Çöpün Yonatan haqva. ⁴³ Şaulee Yonatanı'le eyhen:

- Ğu hucoone hı'ı, zak'le eyhe!

Yonatanee mang'uk'le eyhen:

- Xılene t'at'aane sivelin sık'ınin itv otxhun. Zı mançil-alla qik'asda.

⁴⁴ Şaulee eyhen:

- Yonatan, Ğu g'iyna q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pısın he'ecen!

⁴⁵ Milletinmee Şauluk'le eyhen:

- İzrail məxüb uftanba Ğamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'ərıb ç'iyelqa g'a'avxhas deş. Ny'a'a, mang'vee g'iyna Allahne kumaagıka iş g'avcu.

Məxür Yonatan milletin qik'uyke g'attıvxhan ha'a, gik'as haysar deş.

⁴⁶ Şaulur Filiştinaaşıqar qihna gexha deş. Filiştınarıb cone cigabışeeqa sivi'k'al.

[‡] 14:31 14:31 Mikmasile Ayaloneeqamee: mane şaharbişde yı'q'nee 25 kilometrılqa ələəna yəqniy vob.

Şaulna paççahiyvalla

⁴⁷ Şaul İzrailyna paççah ixbayle qiyğa, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaaşika: Moavaaşika, Ammonaaşika, Edomaaşika, Tso vayne paççahaaşika, Filiştinaaşika däv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'inee duşmanaaşine vuk'lelqa ver ooxa vuxha. ⁴⁸ Mana yik'eka sacikku Amalekaaşile ğamxha, İzrail q'əra qaa'anbışike g'attivxhanaa'ana.

⁴⁹ Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dixbı vuxha. Mang'une xənnə yişşen do Merav, k'ining'ı'nid Mikal ixha. ⁵⁰ Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ixha. Avner Şaulne emisiyna, Nerna dix ixha. ⁵¹ Şaulna dek Gişiy Avnerna dek Ner Avielin dixbı vuxha.

⁵² Şaulna ı'mı'rcab Filiştinaaşikane yı'q'ne däv'ee ilğevç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaariy mang'usqa qızaxxi, mang'vee cusqa alyarat'a ixha.

15

Şaulee Amalekaaşika däv'ə haa'a

¹ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Rəbbe zı g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletis İzrailis paççah ha'as. Həşde ğu Rəbbe eyhençil k'ırı alixhxhe. ² Xəəne G'oşunbışde Rəbbe, inid eyhe: «İzrailybı Misireençe əlyhəəmee, Amalekaaşe manbışda yəq avqu. Zı mançil-alla manbışilqa yiğbı allya'as. ³ Hoorə, hark'in Amalekaar gyapxe. Manbışıqə vodunmeen ğırgın kar ğiyxvər he'e, coyub oot'al-ooxal he'e. Manbı qıvmiykkan, manbışın adamerib, yedarib, uşaxarib, gyoqənbib gyapt'e. Manbışın yatsbıd, vəq'əbıd, devabıd, əməlerid gyat'e».

⁴ Şaulee millet qot'ul, manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqənbı: maa'ar q'öd vəş aazır (200 000) İzrailyne eskerile hexxana, Yahudeeşina yits'id aazır (10 000) eskerir eyxhena. ⁵ Şaul Amalekaaşine şaharisqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. ⁶ Mang'vee Genbışik'le eyhen:

- Amalekaaşisse hudoora, manbışike cureepxhe. Şunab manbışika sacıgee gıdyapt'as. Şu, İzrailybı Misirğançe qığəəmee, manbışis yugvalaniy hav'u.

Genbı Amalekaaşike cureepxha avayk'anənbı. ⁷ Şaul Xavila eyhene şahareençe ğirğil, Misirne şargılyne Şur eyhene şaharılqamee Amalekbi gyabat'a ixha. ⁸ Mang'vee Amalekaaşına paççah Agag üç'ürə aqqaqqa, mang'un milletmee, ğırgıda g'ılincike alğayhe. ⁹ Amalekaaşına paççah Agagiy manbışın nekke yugun vəq'əbı, yatsbı, kokuiyn q'ikariy urğbı Şaulusiy cune milletis qiykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın ğıranın, yugun karbıd manbışis qiykkın, haq'var-hiyxvər ha'as ikkiykan deş. Nimeeniy Amalekaaşıqə karar'dəən, pısın kar vod İzrailybışe ğiyxvər hı'ı ak'an ha'an.

Şaul Rəbbine uleke g'e'exhxha

¹⁰ Mane ğahıl Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe:

¹¹ - Zı Şauluke paççah hı'ı paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hı'ı, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'aççu.

Mançike Şamuelis qəl vuxha, xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a. ¹² Şamuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen:

- Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'ın. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an.

¹³ Şamuel Şauluqa avarq'ilymee, Şaulee eyhen:

- Hasre Rəbbəe vas xayir-düə hevlecen! Zı Rəbbəe eyhen hı'ıyn.

¹⁴ Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

- Nya'a manke yizde k'iriyşqa vəq'əbışiniy yatsbışin heghan sesbı qöö?

¹⁵ Şaulee eyhen:

- Manbı Amalekaaşike adı. Milletis vəq'əbıyiy yatsbı qiykkıniynbı, manbışe inekke yugunbı Rəbbis, yiğne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar gyapt'ıynbı, mansa axuyn karbımee giyxvər hı'ı.

¹⁶ Şamuelee Şaulik'le eyhen:

- Ç'əv, g'iyına xəmdə Rəbbəe zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes.

Şaulee, «Eyheva» cuvab qele. ¹⁷ Şamuelee eyhen:

- Ğucar vasqa k'ırıra qööng'ə, nya'a vake İzrailıne nasılıbışa xərna ixha dişde? Rəbbəe, q'ış qadğu, vake İzrailına paçcah hı'ı dişde? ¹⁸ Rəbbəe ğu g'ixelemee, inva dişde uvhu: «Hark'ın bınahıka gyavts'uyne milletikın Amalekaaşıkın he'e, manbı gırgıba gyapt'e. Manbışde gırgınbışıkın ha'asdesmee, döv'ə hee'e». ¹⁹ Nya'a ğu Rəbbil k'ırı ilydiyxhı? Manbışike g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbəe ilydyaat'asın kar hı'ı?

²⁰ Şaulee Şamuelik'le eyhen:

- Zı Rəbbəe eyhençil k'ırı gyaqqıyn. Mang'vee eyhene cıgeeqa hark'ınna. Manbışda paçcah Agag aqqı inyaqa qarı, gırgın Amalekbı gyapt'ıynbı.

²¹ Saccu eskeraaşe şenbışike g'ayşuyne çavra-vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asınçike, nekke yugun yatsbıyiy vəq'əbı g'əyxı' Rəbbis, yiğne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı allya'asva havacı.

²² Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

- Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed,

Rəbbis Cune cuvabil k'ırı alixhxhuniy ikkan.

Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxhiy,

q'urbanbışileeyiy nekke kokun g'argbışile nimeexheyid yugdaniy vod.

²³ Rəbbəe eyhen hidi'iyına bınah, cadubı hı'iyına xhineecab vob.

Culed-alqan karbı hı'iyid, byuttyaaşis i'bəədat ha'an xhineecad vod.

Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'ı,

Mang'veeyir ğu paçcahiyvalike hı'ı.

²⁴ Şaulee Şamuelik'le eyhen:

- Zı bınah hav'u, Rəbbine əmriliy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxhı. Zı yizde g'oşunule qərq'ı'nna, dişe manbışil k'ırı alixhxhı. ²⁵ Hucoona ixhes, həşde ğu yizde bınahile ilyheç'e, qora zaka yıq'əlqa sak'le, zı Rəbbis i'bəədat ha'as.

²⁶ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Zı vaka sak'ılas deş. Ğu Rəbbəe uvhuyn hı'ı deş, Mang'veeyib vasse İzrailına paçcahiyvalla g'avşuna.

²⁷ Şamuel mançer əlyhəəsva sak'ımee, Şaulee mana plaşike aqqaqqa, manid qoxan. ²⁸ Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

- Nəxdıy ğu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyına Rəbbəe yiğne xılənçə İzrailına paçcahiyvalla qooxas. Mang'vee vas k'anering'une, vale yugung'une xılyaqa qevles. ²⁹ İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbıd ha'a deş, fıkrıb badal haa'a deş, Mana insan deş vor fıkrı badal haa'as.

³⁰ Şaulee eyhen:

- Zı bınah hav'u. Hucoona ixhes, hêşde xalq'ine ağsaqqalaşineyiy İzrailyne ögil zas hı'rmat givxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahıs, Rëbbis, i'bêodat ha'as.

³¹ Şamuel Şauluqar qihna qaraylena, Şauleeyid Rëbbis i'bêodat ha'a.

³² Şamuelee eyhen:

- Amalekaaşına paççah Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale.

Agagır vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Ağagee culed-alqa eyhe ixha:

- Mits'an, zı qik'uyke g'attirxhınna.

³³ Şamuelee eyhen:

- Yiğne g'ılıncın nêxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiğna yedir hêmêxür kulyfat dena eexvas.

Şamuelee Gilgalee, Rëbbine ögil Agag gyaraxana.

³⁴ Mançile qiyğa Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Giveayeene, cune xaaqa siyk'al. ³⁵ Şamuelee, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'ece deş. Rëbbir Şauluke İzrailyna paççah hı'ıva paşman eyxhena.

16

Rëbbe Davud paççah ixhes g'âyxê

¹ Rëbbe Şamuelik'le eyhen:

- Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse İzrailyna paççahiyvalla g'avşuna. Gaç q'ışika gyavts'av'u, yêqqı'lqa gixhe. Zı Ğu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ixele. Zı mang'une dixbişike Yizdemee paççah g'âyxi'.

² Şamuelee eyhen:

- Zı nêxürna i'qqêş? Şauluk'le g'âyxhee, zı gik'asda.

Rëbbe eyhen:

- Vaka sa vuç'e vukkee, «Rëbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe.

³ Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğa hucooyiy ha'as ikkanva Zı vak'le eyhesin. Zı eyhene insanne vuk'lelqa Ğu q'ış qadğvas, mang'uke Yizdemee paççah ha'as.

⁴ Şamuelee Rëbbe eyhêxüd ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharın ağsaqqalar mang'une ögilqa qêvêyq'ên-qêvêyq'ên qıgeerpç'ı, eyhen:

- Ğu yugvalisne arı?

⁵ Mang'vee eyhen:

- Ho'o, yugvalis arı. Zı Rëbbis q'urban ablyaa'as arı. Mätteepxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able.

Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbişik'led mätteepxha q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. ⁶ Manbı vüqqêmee, Şamuel Eliavıqa ilyakkı culed-alqa eyhen: «İna Rëbbe paççah ixhes g'âyxi'na vor!»

⁷ Rëbbeeme Şamuelik'le inêxüd eyhe:

- Mang'une micagiyvaliqayiy axtıvalıqa ilymakka, Zı mana êq'êna qı'ı.

Rëbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rëbbmee insanne yik'eeqa ilyakka.

⁸ Mane gahıl Yesseye Avinadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle alğayhe. Şamuelee eyhen:

- Rëbbe inar g'âyxi' deş.

⁹ Manke Yesseye Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamuelyne ögeençe. Şamuelee eyhen:

- Rəbbəe inar g'əyxı' deş.

¹⁰ Yesseyee dixbışda yighırsana qort'ul, manbı Şamueelyne ögiyle alğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen:

- Rəbbəe inbı g'əvxü deş.

¹¹ Şamuelee Yesseyke qiyghanan:

- İnbi yiğne dixbışın gırğınbine?

Yesseyee eyhen:

- Nəkke k'innar vorna, mang'vee vəq'əbı uxhiyxhan.

Şamuelee Yesseyk'le eyhen:

- Mang'uşar qihna insan g'axıle, hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şı sufranılqa savaales deş.

¹² Yesseyee mang'uşar qihna insan g'axuvu mana qalya'ana. Mang'uşa ç'ərəxən xhinnen danbı, micagın uleppi, uftanımdı aq'va eyxhe. Rəbbəe Şamuelik'le eyhen:

- Oza qixhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zı eyhena mana vor.

¹³ Şamuelee q'ışnana gaç alyapt'ı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Rı'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al.

Davudee Şaulus lira ilyviyxə

¹⁴ Rəbbin Rı'h Şaulule atk'ınmee, Rəbbəe mang'ulqa sa medın pısın rı'h g'ixele ıxha. Mançınıb Şaulus əq'üba hoole vuxha.

¹⁵ Şaulue insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- Allahee g'axuvuyne pisde rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole. ¹⁶ Yişda xərna, yiğne insanaaşılqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axuvuyın pısın rı'h valqa qadımee, mang'vee lira əlivxee, vasıd yugda ixhes.

¹⁷ Şaulee cune insanaaşik'le eyhen:

- Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'ı zasqa ayre.

¹⁸ Mang'une insanaaşine sang'vee alidghıniy qele:

- Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbışde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'avcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayiy.

¹⁹ Şaulee, Yesseysqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen:

- Vəq'əbı uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axıle.

²⁰ Yesseyee əmələlqa gıney, çaxiren tuluğ, mısva alivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus g'uxoole.

²¹ Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna silahdar ha'a. ²² Qiyğa Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axuvu, eyhen:

- Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı.

²³ Allahee g'axuvuyın pısın rı'h Şaululqa qadıyne gahbışıl, Davudee cuna lira alyapt'ı əlivxümee, mana yug qexhe ıxha. Pısın rı'hı'd mang'uke əq'əna qexhe ıxha.

17

Davudty Golyat

¹ Filiştinaaşe dəv'ə haa'asdemee g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yı'q'nee Efes-Dammimee manbişe g'oşun ulyoozarasın ciga ha'a. ² Şauluy İzrailıybi

sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasın ciga hı'ı, Filiştinaaşika däv'ə vukkeesva manbışde ögee ulyoozar. ³ Filiştinar sa tepal, İzrailybıb manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbışde yı'q'nee q'adaal ıxha.

⁴ Gatne şahareeçena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qıgeç'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayıd sa ç'umne* axtıvalee ıxha. ⁵ Mang'une vuk'lel tuncike hı'ıyn dëbilga ıxha, tanalqad xhone aazır şekelyne† yı'q'valeedin zireh ali'ı ıxha. ⁶ Mang'une g'elybişiled tuncuke hı'ıyn zireh givatxın, mang'un yı'q'ələid mizrag ıxha. ⁷ Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha, mançın yivayke hı'ıyn sıvıd yixhud vəş (600) şekelyne‡ yı'q'valee ıxha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhəə ıxha.

⁸ Golyat gipk'ınne İzrailybışde ögilqa qıgeç'u, ts'ir haa'a-haa'a eyhen:

– Nişisne şu qıgeepç'ı, däv'ə haa'asne? Zı Filiştinğançena, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yı'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. ⁹ Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şı vuşun g'ular vuxhes. De'eş, zı ğamxha, zı mana gik'veene, şu yişin g'ular vuxhes, şı eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes.

¹⁰ Filiştinğançeng'vee meed eyhen:

– G'ıyna zı İzrailybışılqa cuvab ayhe! Zaka qıgeç'u saç'ikkvasda vuşde yı'q'neençe insan g'əyxə.

¹¹ Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxhı, Şaulur cukan İzrailybıb çičis üvxüyxə, manbı geeb qəvəyç'ən.

¹² Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareeçene Yesseyına dix ıxha. Yessey Efratbışda sa ıxha. Mang'una molyuyre dix ıxha. Şaulne gahıl Yessey q'əs qıxha ıxha. ¹³ Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qihna däv'eeqaniy apk'ın. Mang'une däv'eeqa apk'ınne dixbışin dıbı inbıniy vod: ts'erriyna Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebır'esdar Şamma. ¹⁴ Davud Yesseyına nekke k'ınna dix ıxha. Dixbışin çak'ınbı, xhebırsana Şauluqa qihna avayk'an. ¹⁵ Davudur dekkın syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın qarayle ıxha. ¹⁶ Filiştinğançena Golyat, yoqts'al (40) yiğna exhaliy-miç'eer İzrailybışisqa qıgeç'u, manbışılqa cuvab ayhe ıxha.

¹⁷ Yiğbışde sa yiğıl Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen:

– Həşde yits'ible kokaiy sa maşuk' qootsune sukuna alyapt'ı, g'oşun ulyobzurne cıgeeqa yiğne çocaaşisqa zaara hoorə. ¹⁸ Manbışde xəring'usub yits'ible guru nissenna alept'e. Çocaaşilir alycaxve, manbı nəxübiyva zas xabar able. ¹⁹ Yiğın çocar Şaulukaiy mang'une insanaaşika sacıgee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika däv'ə haa'a vob.

²⁰ Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbı menne çobanıılqa g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbı alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cıgeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun däv'ə haa'asde cıgeeqa axtıne seseka gıviyik'an g'ooce. ²¹ İzrailybıyiy Filiştinar sanasanbışde ögee ulyozar haa'a. ²² Davudee, vucee adıyn karbı g'oşuneene g'aravulyçılqa g'ali'ı, g'oşun gipk'ınne cıgeeqa çocaaşis xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan.

²³ Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareeçena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qıgeç'u, meed ögiylin xhinne cuvabı ayhe. Mang'vee eyhenbı Davuduk'le g'iyxhenbı. ²⁴ Girgin

* **17:4** 17:4 Yixhille xilekkumiy sa ç'um: xhebillə metrəmeen vodun. † **17:5** 17:5 Xhod aazır şekel: xhots'ale xholle (55) kilomeen vodun. ‡ **17:7** 17:7 Yixhud vəş şekel: yixhille kilomeen vodun.

İzrailıybıcab mana insan g'acumee it'umba qəpqr'ın heebaxa vuxha.
 25 Manbişe eyhe ixha:

- Şok'le mana ögilqa qiğeç'una insan g'eceye? Mana İzrailılqa cuvab ahas qiğeç'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xızanıb İzrailıyne nalok'bışıke g'attıvxhan haa'asda.

26 Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşıke qiyghanan:

- İna Fılıştınğançena gik'uyne, İzrail tesseriyvalike g'attıvxhan hav'uyne insanıs hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ına Fılıştınğançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbişılqa cuvab ayhe?

27 Milletin, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen.

28 Davud insanaaşıka yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbı xərne çocuk'le, Eliavık'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan:

- Nişisne ğu inyaqa arı? Çoleena yişda sa-q'öble vəq'ə, ğu şavulqane g'alepçı? Zak'le ats'an, ğucar ğu xərra ikkekka ixhayke, yiğne yik'eençed yugun karbı ilğı'də ixhayke, ğu inyaqa dəv'əyqa ilyakkas arı.

29 Davudee eyhen:

- Nya'a, zı hucoona hı'ı? Nya'a, zas yuşan ha'asırne dexhes?

30 Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançınacab gaf haa'a giyğal, milletinıd ögiylin xhinne mang'us alidghınıy qele. 31 Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbişe, mang'un cuvab Şauluqa hixhar ha'a. Şauleeyir mana cusqa qoyt'al. 32 Davudee Şauluk'le eyhen:

- Hasre mane insanıl-alla şavaacad aq'va havaxan hıma'acən. Zı, yiğna ğul, hark'ın mang'uka səyxəsda.

33 Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Vasse mane Fılıştınğançeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ğu uşax vod, manamee k'ırranang'ançile otç'u dəv'əbişee siç'ekkvana vor.

34 Davudee Şauluk'le eyhen:

- Zı dekkın syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şırın, syoyun abı syuruneençe urg avqu əlyhəmee, 35 zı mançıqar qihna gyurxhu mançileğana kar ı'xi' ghalençe urg g'ooşenaniy. Mane həyvanaaşına sa zälqa g'opk'uluynğ'amee, zı mana həyvən gardanılyne xhayıke avqu mana gyook'ananiy. 36 Zı, yiğne g'ulee, şırıd, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat hidi'ına Fılıştınğançenar mançına sa xhinne ixhes, mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. 37 Şırneyiy syoyune ghalençe zı g'attıvxhan hı'ıyne Rəbbe, Fılıştınğançeng'uner xılənçe g'attıvxhan ha'asda.

Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Hak'ne, Rəbb Vuc vaka ixhecen!

38 Şaulee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'lelqa tuncuna dəbilga gıviyxhe, tanaqlad zirehbı alya'a. 39 Davudee mane zirehıl ooğğançe g'ilınc qı'ı iykar. Mankılqamee mang'vee silah iykar hı'ıyn deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen:

- Zasse man karbı ali'ı iykaras əxə deş. Zı həşdilqamee məxdın karbı ali'ıynbıcad deşdiy.

Davudee manbı tanale g'eşşenbı. 40 Qiyğa xılyaqə əsaa alyaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbıd q'oc'eeqa k'i'ı xıləne sapandıka mana Fılıştınğançeng'usqa qexhe. 41 Fılıştınğançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahıl Davudne suralqa q'öö eyxhe.

42 Fılıştınğançeng'uk'le Davud ç'ərənə danbişika, aq'vayle uftanra,

mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa ilyakka. ⁴³ Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Nya'a, zı vas xvaane vob, ğu zalqa t'at'aaka ı'qqa?

Filiştinğançeng'vee cone allahaaşika Davudus bed-düə hav'u eyhen:

⁴⁴ - Zaqana qora, zı yiğne ç'urunuke xəəne şit'yaaşisiy, çolane həyvanaaşis heles.

⁴⁵ Davudeeme Filiştinğançeng'uk'le eyhen:

- Ğu zalqa g'ilıncıka, nizeyka, mizragıka qöö, zımee valqa ğu hokuyne İzrailıne g'oşunbışde Allahne, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doykua q'öö. ⁴⁶ G'iyna Rəbbeə ğu yizde xıyaqa qeles, zınar ğu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'iyna Filiştinaaşde g'oşunbışin leşbi, zı xəəne şit'yaaşisiy çolane həyvanaaşis heles. Mançile qiyğa gırgıne dyunyeyk'lecad ats'axhhesın İzraileə Allah vorna. ⁴⁷ İnyaqa sabıyne gırgıng'uk'lecad ats'axhhesın, Rəbbeə g'ilıncıkayiy nizeyka deş g'attıvxhan haa'a, ina Rəbbına dəv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde xıyaqa qevles.

⁴⁸ Filiştinğançena Davudne ögeeqa qığeç'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara ı'giykir Filiştinaaşde g'oşunbışde suralqana g'adayxhvan.

⁴⁹ Davudee q'oç'eeqa xıl k'eççu g'aye alyabat'a, qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinğançeng'une ligaylek'ena üvxıyxə. G'aye qıpxırmee mang'une ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkena ç'iyelqa qukkıyoık'al. ⁵⁰ Davud Filiştinğançeng'ule sapandıkayiy g'ayeyka ğamexhe. Davudne xılee g'ilıncıd eyxhe deş, mang'vee Filiştinğançena ı'xi'gek'ana.

⁵¹ Davud g'adarxhun Filiştinğançeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğançeng'un g'ilınc qığayşu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanıke curaa'a.

Filiştinaaşik'le cona yugra sıç'ekkvana qik'u g'acumee, manbı heebaxanbı. ⁵² İzrailiniy Yahudayn g'oşunbıd ts'irbı ha'a manbışıqa qihna gyadak'va. Manbışe Filiştinar Gateeqa ikkəəne cıgeeqamee, Ekronne akkabışısqamee g'e'eebaşenbı. Gateeqayiy Ekronqa əlyhəəna Şaarayimna yəqvolle Filiştinaaşın gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha.

⁵³ İzrailıybı Filiştinaaşıqab qihna gyapk'ı, mançe sapk'ılıyle qiyğa manbışın g'oşunbı ulyozzuriyn cigabı q'əra qa'a. ⁵⁴ Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalımqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ilıncmee adı, Davudne çadreeqa giyxhe.

⁵⁵ Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qığəə g'acumee, mang'vee g'oşunbışde xəriıng'uke, Avnerıke, qiyghanan:

- Avner, ina cehil şavna dixne?

Avneree eyhen:

- Paççah, geer qa'ana, ats'a deş.

⁵⁶ Paççahee eyhen:

- Ats'axhxhelan, mana cehil şavna dixiy.

⁵⁷ Davud Golyat gik'u qöömee, Avneree mana qort'ul, Şaulusqa ikkekka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xıleecab vooxhe. ⁵⁸ Şaulee mang'uke qiyghanan:

- Cehil, ğu şavna dixne?

Davudee «Yiğne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yesseyına dix vornava» alidghınıy qele.

¹ Davud Şauluka yuşan hı'1 ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ikkiykan giyğal. ² Mane yiğile Şaulee Davud cune k'ane aqqaqqa, dekkıne xaaqa əlyhəəs haysar deş. ³ Mana vuc xhinne geer ikkanva Yonatanee Davuduka hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. ⁴ Yonatanee tanalınbı g'ayşu, g'ılıncıka, vukısa, zirehıka sacıgee ts'irab Davudusqa qoole.

⁵ Şaulee Davud nene işiqar qihna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mançıl-allar Şaulee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbışda sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbışded ulesqa yugda qadayle.

Şaulee Davudus paxliyvalla haa'a

⁶ Davudee Filiştinğaçena gik'u yı'q'əlqa siyk'alme, İzrailyne gırgıne saharbışeençen yedar dyafbiyiy t'amp'ırbı alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybıyiy mık'ar ha'a paççah Şaulne ögeeqa qıgeebaç'e. ⁷ Yedaaş mık'ar ha'a-ha'a, inəxdın mə'niybı qədəqqə ixha:

- Şaulee aazırbışıka,

Davudmee, yits'id aazırbışıka gyapt'ı.

⁸ Şaulus mançike geeb qəl vooxhe, manbışe eyhenbı mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen:

- Davudee yits'id aazırıkı, zımee aazırıkava manbışe eyhe. Sık'inne gahıle manbış mang'uke paççahcar ha'as ikkiykanas.

⁹ Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giyğal, mang'vee Davudus paxliyvalla haa'a.

¹⁰ Qinne yiğil Allahee g'axuvuyn pısın rı'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giyğal. Davudeeme, vucee ögiyl ha'an xhinne, meeb xıyaqa lira alyapt'ı mana ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe.

¹¹ Şaulee «Hasre Davud ine nizeyka haruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledin nize ayhen. Davudusse q'öne yəqqee mançike hixvas əxəna.

¹² Rəbbe Davudun sura aqqıva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'əna. ¹³ Mançıl-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'ı, mang'uke aazırınğ'una xərna hı'1. Mançile qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ixha. ¹⁴ Rəbb Davuduka vorva, mang'une xılənçe gırgın işbı qöö ixha. ¹⁵ Davudne xılənçe gırgın qöö g'acu, Şaul qəyq'əna. ¹⁶ Gırgıne İzrailybışisiy Yahudabışis Davudee co dəv'eeqa vukku qavayleva, mana geer ikkan ixha.

¹⁷ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- İna yızda xərna yiş, Merav vorna, mana zı vas heyles. Saccu ğu yızde yəqqə yik'eka ixhe, Rəbbınab dəv'ə vukkee.

Şaulne fikreençe «Hasre mana yızde deş, Filiştinaaşde xile qik'ecenva» ilğeç'e. ¹⁸ Davudee Şauluk'le eyhen:

- Nya'a, zı vuşune eyxhe? Yızda xızan hucoo eyhen karne, dekkına xızanıb İzrailee şavunbışdane vob, zake paççahıs yezne ixhes?

¹⁹ Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabımee, mana Mex-olğaçene Adrielis heele.

²⁰ Davudmee, Şaulne manisa yişşis Mikalıs ikkiykan. Mançına gaf Şaululqa hivxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe.

²¹ Şaulne fikreençe «Davudus Mikal hiyvu, mang'us gugu haa'as, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva» ilğeç'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Vasse gi'iyına meer yızda yezne ixhes əxə.

²² Şaulee cone hiqiy-allanbışılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inəxüd eyheva:

– İlekke paççahıs ğu nimeeyiy ıkkın, mang'une hiqiy-allanbışısır ğu ikkiykkanna. Qora ğu həşde mang'us yezne ixhe.

²³ Şaulne hiqiy-allanbışe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbışik'le eyhen:

– Paççahna yezne ıxhay, vuşdemee nəxdın ıxhay karne vod? Zı kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor.

²⁴ Şaulne hiqiy-allanbışe «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hixhar ha'a.

²⁵ Şaulee eyhen:

– Davuduk'le eyhe: «Paççahee vake, yişşel-alla pıl deş heqqa. Mang'vee vake, çine cıgee, cuna qəl qığaahasva, cune duşmanaaşın vəşne (100) Filiştinğançeng'un sunnat hı'ıyn ç'ürüx heqqa».

Manid Şaulee, Davud Filiştinaaşde xıleka gik'asva ha'a. ²⁶ Şaulne hiqiy-allanbışe man eyhenbi Davudulqa hixhar ha'anbi. Davudusur yezne ixhes ikkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab, ²⁷ Davud cune g'oşunika hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş (200) adamiy gek'a. Paççahna yezne ixhesdemee, Davudee manbı sunnat hav'u ıxhayn ç'ürüxbi paççahısqa adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena.

²⁸ Şaululqa hitxhırmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalısır Davud ıkkarıva, ²⁹ mana mang'ule sık'ırar geer qəyq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe.

³⁰ Filiştinaaşde g'oşunbışde ç'ak'ınbışe dəv'ə ç'əvcab haa'a vuxha deş. Manbışe dəv'ə hav'uylette, Davud mane dəv'əbışee, Şaulne gırgıne hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ıxha. Mançile qiyğ milletin mang'un do axtıda aqqaqqa.

19

Yonatane Davudun sura aqqaqa

¹ Şaulee cune duxayk'le Yonatanık'leyiy cune hiqiy-allanbışik'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanısmee, Davud geer ıkkın ıxha. ² Yonatane Davudulqa xabar g'uxoole:

– Yizde dekkıs Şaulus ğu gik'asır ıkkın. Həşdiyle, hucoon ixhes, ğucar ğu g'ıyqa miç'eer havace. Sa cıga t'abal hı'ı, çolee dyugulyxhe. ³ Zınar dekkıkasana çoleeqa, ğu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zı valqa hixhar ha'asın.

⁴ Yonatane dekkıs Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı'ı, eyhen:

– Paççahee, cune nukarıs Davudus pisvalla hımaa'acen. Mang'vee vas mısacab pisvalla hav'u deş. Mang'vee hı'ıyn gırgın işbıd, yiğne yugvalineme ıxha. ⁵ Mang'vee, qik'ıyle qı'dərq'ı'n Filiştinğançena Golyat gik'u, Rəbbeeyib İzrail g'attıvxhan hav'u. Ğunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ğu nişilycar-alla taxsır deşda Davud gik'u, q'ərane cıgeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vada bınah haa'as?

⁶ Şaulee Yonatanne cuvabil k'ırı alıxhxı, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'ın g'ıysar.

⁷ Yonatane Davud qort'ul, co yuşan hı'ıyn gırgın mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekka. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva.

Davud Şaulike hexva

⁸ Meeb dəv'ə giviyğal. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaaşika saç'ikkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, gəməxhəna, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı.

⁹ Yiğbişde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbeə g'axuvuyın pisin rı'hı'd qadı gəxa. Davudee mane gəhul lira i'lyviyxə vooxhe. ¹⁰ Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as ikkiykan. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmdə Davud hixu g'ittiyxhanna.

¹¹ Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ixoole, mana nyaariyvə ats'axhxa, miç'eer g'ik'ecəna. Davudne xhunaşşee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen:

- G'iyna xəmdə vasse, hixu dyugulyxhes dəxeene, g'iyqa miç'eer ğu g'ik'asda.

¹² Qiyğa Mikalee Davud g'uleençe gyaqqa, manar hixu g'ittiyxhanna.

¹³ Mikalee xaana byuty alyapt'ı tyuleeqa giviyxhe, vuk'lelqad ç'ərnən ts'e'in g'ekva qalı'i, ooqad tanalinbı adaççe. ¹⁴ Şaulee, Davud aqqasva g'axuvuyın insanar abımee, Mikalee «Mana ik'ar vorva» eyhe.

¹⁵ Şaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen:

- Mana tyulyunukacar zasqa ayre, zı mana gik'as.

¹⁶ Man insanar aqa ikkeepç'imee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'in g'ekva qalı'yn byutud hotku.

¹⁷ Şaulee Mikal'ik'le eyhen:

- Nya'a zas horbı hı'ı? Yızda duşman g'aykki, manar hixu g'attirxhınna.

Mikalee Şaulus alidhınıy qele:

- Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zı əlyhəəs! Deşxheene, zı ğu giyk'as!

¹⁸ Davud hixu g'attirxhınmee, Ramayeeqa Şamuelıne k'anyaqa qarı, Şaulee cuk hı'ıyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacıgee Nayot eyhene şahareeqa ark'in, maa aaxva. ¹⁹ Şaulus «Davud Ramayeene Nayoturva» xabar qabayle. ²⁰ Şaulee mana aqqasva, maqa insanar g'ixoole. İnsanaaşik'le, Şamuel q'oma ulyorzu-lyne peyğambaraaşine desteyn peyğambarıyvalı haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaulee g'axuvuyne insanaaşılqad Allahın Rı'h geç'e. Manbişeb peyğambarıyvalı haa'a giviyğal.*

²¹ Man ıxayınbı Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee mebin insanar g'ixoole. Manbişeb peyğambarıyvalı haa'a. Şaulee, xhebe'es insanar g'uxoole, manbişeb peyğambarıyvalı haa'a. ²² Nekke qiyğa vuccar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne k'anene, xənnə kahrızısqa qarı, maane insanaaşike qiyghanan:

- Şamueliy Davud nyaane vob?

Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeene Nayotee vobva» eyhe.

²³ Şaul Ramayeene Nayotqa əlyhəəmee, mana Allahne Rı'hı'n aqqaqqa. Qiyğar insanaaş Şaul Ramayeene Nayotulqa qıkkəka. Mang'veeyib peyğambarıyvalı haa'a vuxha. ²⁴ Qiyğa mang'vee tanalinbı çakki'i, Şamuelıne ögil peyğambarıyvalı haa'a. Mana bıkırne yığnayıy xəmnə ts'eler qukyork'ul axva. Mançil-alla insanaaşeyhe: «Şaulikerne peyğambar ıxha?»

20

Yonataneeyiy Davudee, sana-sang'us cuvab hele

* **19:20** 19:20 Manbişeb peyğambarıyvalı haa'a giviyğal: man manbişisse cos ikkanan ha'as dəxəva eyhen vodun sayıd manbişey mansabişılqa hidixharasın karbı eyhe ıxha.

1 Davud Ramayeene Nayoteençe hixu, Yonatanne k'anyaqa qarı eyhen:

– Nya'a, zı hucoona hı'ı? Yızın taxsir hucoona? Zı yiğne dekkıs nəxbına pısvallane hav'u, mang'us zı gik'as ikkan?

2 Yonatanee mang'us alidghıniy qele:

– Məxdın kar mısacəd ixhes deş! Ğu qik'as deş. Yizde dekkee nenacab iş, xəbna vuxheeyib k'inna vuxheyib zak'le ittevhu haa'as deş. Nya'asdiyhan dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdın kar ixhes deş!

3 Davudee mang'us k'in g'assır, eyhen:

– Zı vasqa yugra qarırınçına, yiğne dekkık'le ats'a vod. Mançıl-allad dişe mang'us vak'le dyats'axhxha ikkan. Ğu aq'va qa'asınçına mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan k'in ixhen, yizde qik'uys sa g'el qittasın ciga axu.

4 Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Yiğne yik'es hucooyiy ikkan, zı vas ha'asın.

5 Davudee Yonatanık'le eyhen:

– G'iyqa ts'ebna vaz giviyğalan bayram vod, zı paççahıka sa sufranıllı gyu'ur kar oxhanas ikkan. Həşde ğu zı hasre, qıtsıq exhaliqlamee, hark'in çolee dyugulyxhes. 6 Yiğne dekke zı qırghın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxxvas i'qqəseeva zake geed qiyghın». Maa'ab, həşde cone xızanın seniysda q'urban gyook'a. 7 Mang'vee uvheene: «Yugdavud», manke zı, yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fıkrıbı deşud. 8 Zas yugvalla hee'e, ğu Rəbbıne ögil zaka cuvab g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ğucar zı gik'e. Nişil-allane vas zı yiğne dekkısqa ikkees ikkan?

9 Yonatanee eyhen:

– Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa karai'dəən fıkrıbı ixhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhu g'alyadaççeyiy?

10 Davudee Yonatanık'le eyhen:

– Dek vaqa qələka yuşan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as?

11 Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Qora çoleeqa qığeerç'es.

Manbışda q'öyursana g'aqa qığeerç'l, çoleeqa avayk'an. 12 Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– İzrailıne Allahılqan, Rəbbilqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fıkar vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fıkrıbı ixheene, zı manbı valqa hixhar ha'asınbı. 13 De'eş, yizde dekkıne fıkreənçe karai'dəən karbı ilğəə ixheene, zınad man valqa hixhar hıde'eene, ğunar yəqqıl'ıderçveene, hasre Rəbbe yizde vuk'lelqa mançiled pısın yığbı alle'ecen. Hasre Rəbb yizde dekkıka nəxüriy eyxhe, vakar həməxür ixhecen. 14 Zı nımeeletteyiy vor, ğunab zak'le Rəbbına g'ıdyabat'ana yugvalla haagve. Zı qik'uyng'ar; 15 Rəbbe Davudun ğırğın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uyleb qiyğa, mana yugvalla yizde zızanıle g'ıts'maak'vance.

16 Yonatanee Davudne nasılıka cuvab g'ats'atk'un, eyhen:

– Hasre Rəbbe vucee, Davudne duşmanaşıkın he'ecen!

17 Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Vas zı ikkanxhee, sayid k'in g'aysre.

Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ixha.

18 Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna ciga q'ərab g'avcumee, ğu t'abal ha'asda. ¹⁹ Qıtsıq ğu şenke dyugul ixhayne cigaysqana qarı, Ezel eyhene g'ayeysne gyu're. ²⁰ Zı karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukeeñçe xhebille ox ahas. ²¹ Qiyğa «Hoorá, oxbí t'abal he'eva» zı maqa sa gade g'axıles. Zı gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoorá manbí zasqa qaleva», manke ğunar qora. Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, manke ğu g'attırxhın ixhes, vak vuçud ixhes deş. ²² De'eş, zı gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ğu qıgeç'u, yiğne yəqqı'n hoorá. Man Rəbbee ğu əq'ənaqa g'ıxeleva eyhen vodun. ²³ Zınay ğu, həşde yuşan hı'yınçılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yızdayıy yiğna ğırgıne gahbışısca Şahad vorna.

²⁴ Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram ğiyğalang'a paççah otxhuniy oxhanasva sufranıla ğiy'ar. ²⁵ Mana ögiylin xhinne cune cigee barugusnee Yonatanne ögee ğiy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner ğiy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. ²⁶ Mane yiğil Şaulee vuçud eyhe deş. Mang'usqa həməxüd qayle «Davudne vuk'lelqa hucoomecad qadı ixhes. Mançıl-allad mang'un ğicərxiy atk'ın ixhes». ²⁷ Qınne, vuzane q'öd'esde yiğilib Davudna ciga meeb q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanıke qiyghanan:

- Nya'asdiyhan Yesseyna dix Davud sanıxhar, ğiynar kar oxhanas sufranıla qıdyarı?

²⁸ Yonatanee alidghıniy qele:

- Davudee Bet-Lexemqa ı'qqəsva, zake geed qiyghın. ²⁹ Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zı ı'qqəs. Yişde xızanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çocce zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqqıxheene, g'aykke hark'ın çocar g'avces». Mançıl-alla mang'usse paççahne sufranı arı, gyu'aras dəxi'.

³⁰ Şaulee Yonatanılqa qəl hav'u eyhen:

- İykarne zəıyfayna dix, ğu eyhenniyan, zak'le ğu Yesseyne duxayka hambazıyvala haa'ava ats'a dışdiyhan. Yiğne yedisıd, vasıd naş qıxhecen. ³¹ Nımeeletteyi Yesseyna mana dix ine ç'iyene aq'val vor, ğunar yiğna paççahıyvalab aaxvas deş. Mang'uqa qıhna insan g'axıle, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qıdek'u ixhes deş.

³² Yonatanee dekkıs Şaulus alidghıniy qele:

- Mana nişil allane qık'as ıkkın? Mang'vee hucoona hı'ı?

³³ Şaulee Yonatan ğik'asva nize ayhe. Manke Yonatanılqa hiyxharan, dekkıs Davud ğik'asır ıkkın. ³⁴ Yonatan qəlın qoxa, sufranıle oza qexhena. Ts'enne vuzane q'öd'esde yiğil Yonatanee vuçud oyxhan deş. Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'ı ğ'acı, mang'vee aq'va ğıvaxana'a.

³⁵ Yonatan qınne yiğil miç'eer Davud g'acesva çoleeqa arayle. Mang'une k'aner sa k'ınna gade eyxhe. ³⁶ Mang'vee gadeyk'le eyhen:

- G'adaxhvne, hark'ın zı ayhen oxbí t'abal he'e.

Gade g'adayxhvanmee, Yonatanee mang'une vuk'lel ooğançe ox ayhe.

³⁷ Gade Yonatanee avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatanee yı'q'əle onu'u eyhen:

- Haaşe, ox vake şaqana vod, yiğne ögee vod!

³⁸ Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen:

- Zaara ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne!

Gadee ox alyaat'u, cune xəring'usqa Yonatanne k'anyaqa sıyk'al.

³⁹ Gadeys nişikecab xabar vuxha deş. Man saccu Yonatanık'leyiy Davuduk'le ats'a ıxha. ⁴⁰ Yonatanee cun silahbı gadeysqa quvu, eyhen:

- Hoorá, inbí şahareeqa qıkkee.

41 Gade ark'iniyle qiyğa, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı, q'aratsabişil gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanne ögee ç'iyelqamee k'yoyzarna. Manbişe sana-sang'us ubbabı hı'ı, gyaaşenbı. Davud Yonatanıle geer geşşe. 42 Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- Vas yugna yəq vuxhena. Zınay gu Rəbbine doyuule sana-sang'us k'in g'assır, uvhunnıy: Rəbb yizdeyiy yiğne, yişde uşaxaaşine yı'q'neenar gırgıne gahbişisda Şahad vorna.

43 Mançile qiyğa Davud oza qıxha, cune yəqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa sıyk'al.

21

Davud Şaulusse hexvana

1 Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximelekne k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qərq'ı'n, qiyghanan:

- Nya'a ğucar ıxha? Nya'a yiğne k'ane vuşucar deş?

2 Davudee Aximelek'le eyhen:

- Paçcahee zas iş huvu uvhuyn, zı nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axhhecen. Zı mançil-allad yizde insanaaşik'le, zı uvhuynne cigabişee yizde ögilqa qığeeç'eva uvhu. 3 Vaqa oxhanasın hu-coona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba gıneyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele.

4 Kaahınee Davuduk'le eyhen:

- Zaqa məxdıncad gıney deşin, yiğne k'anebın mek'vunbı yadaaşika devxhaxheene, muq'addasın gıney vod.

5 Davudee kaahınis inəxdın cuvab qele:

- Mısacab, şı nenemee işiqab qihna vüqəməe, şaka yedar vuxhaynbı deş. Yızın insanar nenemecab işiqab qihna vüqəməeyib, manbişe tanbı məttıda havace. G'iyna manbı manısa yiğbişileb məttıba vob.

6 Rəbbis adıyne gıneyle ğayrı maa'ad medın gıney dexhayke, kaahınee mang'us muq'addasın gıney hele. Man gıney Rəbbine ögiyle alyaat'uyın ıxha, çine cigee manecad yiğil g'ümən gik'anasva.

7 Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a ıxha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ıxha.

8 Davudee Aximelek'le eyhen:

- Deşinne vaqa inyaa nize, g'ılınc? Paçcahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçil-alla, zasse yızın g'ılıncıd, silahbıd alyaat'as əxı' deş.

9 Kaahınee eyhen:

- Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ılınc vod. Man tanalınçeeqa hitk'ır kaahinne ileyliğne yı'q'əl vod. Vas man ıkkaxhee aleet'e, mançile ğayrı inyaa medın deşin.

Davudee eyhen:

- Mançile yugun deşin, qale man zasqa.

Davud Filiştinaaşısqa Gat eyhene şahareeqa hexva

10 Mane yiğil Davud Şauluke hıxu, Gatne paçcahne Akişne k'anyaqa ayk'an. 11 Akişne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- İna şene ölkayna paçcah Davud dişee? Mık'ar ha'amee yadaaşee ing'üne hək'ee dişdiy qədəqqə:

«Şaulee aazırbişika,

Davudeeme, yits'ne aazırbişika gyapt'ı»?

¹² Davuduk'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Gatne paççahıle, Akişile qəyq'ən giyğal. ¹³ Davudee vucecar-vuc manbışde ögil bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cıgabı hı'ı, rixhybı saqqalıqqa gekka. ¹⁴ Akişee cune insanaaşik'le eyhen:

- Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərır. Nişisne şu mana zasqa arı? ¹⁵ Zaqa bəç'ərarnə k'ilyba, şu inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnxırına insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22

Davudiy cun insanar Adullamne mağaree dyugulebaxhe

¹ Davud mançe qıgeç'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşik'leyiy dekkine xizaneene mansabışik'le man g'ayxhımee, gırğınbı sabı, mang'usqa abayle. ² I'mı'r yı'q'bananbı, borçınanbı, hooç'an-g'ooç'ananbı, gırğınbı Davudusqa savayle. Mana manbışda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəşılqa (400) ələəna insan eyxhe.

³ Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paççahık'le eyhen:
- Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axhxhesmee, dekkiy yed abı, vuşde k'ane aaxvecen.

⁴ Davudee manbı Moavne paççahne k'ane g'alyaa'a. Manbı maa'ab, Davud dyugulyxhayne xıl hidixharasde cigeençe qıgeç'esmee, aaxva.

⁵ Qad peyğambaree Davuduk'le eyhen:

- Ğu ine dyugulyxhayne cıgee ımaxva, Yahudayne cigabışeeqa hoora.
Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e.

Davudus kumağ hı'ıyn kaahinar Şaulee gyabat'anbı

⁶ Şauluk'le g'ıyxhen, Davudiy cukan insanar aveekiynbı. Mang'una çadır Gıveayeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub güvxü. Şaul maa xılead nize aqqı, gyu'ur ixha. Mang'un gırğın insanarıb cune hiqiy-alla sabı vooxhe. ⁷ Şaulee cune hiqiy-alla sabıyne insanaaşik'le eyhen:

- Benyaminaaşenbı, həşde zal k'ırı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde gırğın'us çolbiyiy t'imillıgıbi helesıbine? Nya'a, mang'vee vuşun gırğınbı - vəşi'ng'un, aazırın'g'un k'omandırar haa'asınbine? ⁸ Dişene, vuşun gırğınbı zalqa dyugulenba g'elil qeepxha? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar hı'ı deş. Vuşde neg'veecab yizde hav'u deş. G'ıynıyn xhinne yizde duxee, yizde nukaris dyugulxhayne cigeençe zalqa g'ok'alas xər qa'a. Man şu zalqa hixhar hı'ıynne?

⁹ Şaulne insanaaşine k'ane ulyorzulyne Edomğançene Doegge Şauluk'le eyhen:

- Zak'le Yesseyne dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximelekne, k'anyaqa arıyng'a g'acu. ¹⁰ Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyğın. Sayid mang'vee Davudus otxhuniyiy Filiştinğançene Golyatın g'ilinc huvu.

¹¹ Paççahee Axituvne duxayne, kaahin Aximelekneyiy mang'une xızanne, Novee vooxhene avxuyne kaahinaaşine qihna insan g'ixele. Manbışın gırğınbı paççahısqa abaylenbı. ¹² Şaulee eyhen:

- Axituvna dix, həşde zal k'ırı alixhxhe.
Aximelekee eyhen:

* **22:7** 22:7 Şaulee məxi'd vuc Benyaminaaşine nasileençe vorva eyxhe ixha. Davudmee Yahudayne nasileençe vorva eyxhe ixha. Şaulus eyhes ikkananniy, Davud paççah ixhamee, mang'vee cune nasılınbı ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhes.

– Yızda xərna, k'ırı iliyxe vod.

¹³ Şaulee mang'uk'le eyhen:

– Nya'a ğunayiy Yesseyne dix zalqa g'elil qeepxha? Ğu Allahıke mang'unemee qiyghun. G'iyniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdemee, Yesseyne duxayne xılyaqa ğıneyiy g'ılinc huvu, nya'a zas gugu hav'u?

¹⁴ Aximelekee paçcahık'le eyhen:

– Yiğne ğırgıne insanaaşee Davud xhineena yı'q' qızarasda vornane? Mana paçcahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşinar xərna, yiğne xaayır mana geer hı'rmatnana insan vor. ¹⁵ Zı ts'ette deş mang'unemee Allahıke qiyghan. Hasre paçcahee zalqa, cune nukarılqa, cune nukarne xızanıqla bınah ğıvmiyxhecen. Mançıke zas k'inna vuxheeyib xabar vuxha deş.

¹⁶ Paçcahee eyhen:

– Aximelek, ğunar, yiğne xızanın ğırgınbı hapt'as vukkan.

¹⁷ Paçcahee cune hiqiy-alla ulyobzurne g'aravulyçeeşik'le eyhen:

– Hapk'ın Rəbbin kaahinar gyapt'e. Manbı Davuduka sapçı. Manbışik'le Davudun hixuy g'ayxhı, zalqa hıxhar hı'ı deş.

Paçcahne g'aravulyçeeşis Rəbbine kaahinaaşılqa xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykan deş. ¹⁸ Paçcahee Edomğançene Doegık'le eyhen:

– Hooraa, man kaahinar gyapt'e.

Edomğançena Doegır hark'ın, man kaahinar gyabat'anbı. Mane yiğil mang'vee, katanıke ileylığ' ali'ına molyts'ale xhoyre (85) kaahin gek'a.

¹⁹ Qiyğa mang'vee kaahinaaşına şaharıb, Novıb, g'ılincıke alğaahana. Mang'vee maabın ğırgın adamer, yedar, uşaxar, gyooqanbı, yatıbı, əməler, vəq'əbı g'ılincıke alğaa'a. ²⁰ Axituvna neva, Aximelekna dix Evyatar hixı, Davudusqa qarayle.

²¹ Evyateree, Şaulee Rəbbin kaahinar gyapt'ıva Davudus xabar abayle.

²² Davudee Evyatarık'le eyhen:

– Şene ögil Edomğançena Doeg zak'le şaa'ar g'acumee, ats'anniy mang'vee ğırgın Şaululqa hıxhar ha'as ıxhay. Yiğne dekkına xızan gyapt'ıyna bınah zal vobna. ²³ Yızde k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alışşes ikkanang'us yiğınid can alışşes ikkan. Yızde k'ane axvee, vak vuççud ixhes deş.

23

Davudee Qeila eyhena şahar g'attivxhan haa'a

¹ Davudus xabar abayle:

– Fılıştınar Qeılalqa k'yooptul, maadın attabı vod q'əra qa'a.

² Davudee Rəbbıke qiyghanan:

– Hark'ın Fılıştınaaşıka səyxene?

Rəbbe Davuduk'le eyhen:

– Hudooraa k'yootle, Fılıştınaaşıke Qeila g'attivxhan hee'e.

³ Davudne insanaaşemee, Davuduk'le eyhen:

– Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabışeeəcab q'əvəyq'ən. Fılıştınaaşde Qeılayeene g'oşunbışde ögeeqa şı nəxübne qığeepç'es?

⁴ Davudee meed Rəbbıke qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen:

– Oza qıxha Qeılayeeqa hak'ne. Zı Fılıştınar yiğne xılyaqa qevles.

⁵ Davudun insanar Qeılayeeqa hapk'ın, maane Fılıştınaaşılqa k'yoohar. Manbışın çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu qıkkəkan. Davudee Fılıştınbışılqa ver ablyav'u, Qeılayn millet g'attixhan ha'an. ⁶ (Mançile

† 22:18 22:18 ileylığ: man kaahinaaşee tanalqa alyaa'ane karbışın sa ıxha.

oğiyliid Aximelekne dixee Evyataree Qeilayeeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhvan qöömee, kaahinaaşin ileylğ adayle*.)

Şaul Davuduqar qihna gexha

⁷ Davud Qeilayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen:

- Allahecar mana yizde xıyaqa quvu. Mana ç'ak'ın akkabımaneyiy sat'ulbınane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun ögü i'xi'.

⁸ Şaulee Qeilayee Davudıy cukan insanar avqasva, gırgına g'oşun däv'äys sa'a.

⁹ Davuduk'le Şaulee cuk qelasın ha'as ıxhay ats'anniy. Mang'vee kaahin Evyatarık'le eyhen:

- Kaahinaaşin ileylğ inyaqa qale.

¹⁰ Davudeead meed sak'i, eyhen:

- İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şaulus Qeilayeeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan. ¹¹ Qeilayne milletın zı mang'une xıyaqa qelesdaniyxan? Zak'le, Yiğne nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesinne, Şaul inyaqa ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe.

Rəbbe «Mana ayresdava» alidghıniy qele.

¹² Mane gahıl Davudee meed qiyghanan:

- Qeilayne milletın, zınayiy yızın insanar mang'une xıyaqa qevlesınbıniyxan?

Rəbbe «Qevlesınbıva» eyhe.

¹³ Davud yixhıd vəşşılqa (600) ələəne insanıka Qeilayeençe qığec'u, inyaa-şa axva giyğal. Davud Qeilayeençe hıxu ark'ınnavı, Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee cuna fıkrı badal haa'ana, maqa hayk'an deş.

¹⁴ Davud xıyaqa gidexhasde xhinene cigabışee, Zif eyhene sahrayne tepabışee axva eyxhe. Şaulee mana yiğıscar t'abal ha'a ıxha, Allaheemee Davud mang'une xıyaqa gıxhas haysar deş.

¹⁵ Davud Zifne sahrəene Xoreşnang'a mang'uk'le g'iyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a. ¹⁶ Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa arı, mang'us Allahne doyuıe yik'ıbı hele. ¹⁷ Davuduk'le mang'vee eyhen:

- Qı'məyq'ən, yizde dekkıne Şaulne xıyaqa ğu gıxhas deş. Ğu İzrailyna paççah ixhes, zınar vale qiyğiyına q'ör'esda insan. Man yizde dekkuk'le Şauluk'led çıkana ats'an.

¹⁸ Qiyğa manbışde q'öng'eesana sana-sang'us Rəbbine ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva.

¹⁹ Zifğançenbı Gıveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen:

- Davud yişde k'anene, Yeşimonne canubilyne Xakılayne tepalyne Xoreşee xıl hidixharasde cigabışee dyugulyxha vor. ²⁰ Paççah, vas mısayiy ikkan, maqa ayre, şiçar aqqı mana yiğne xıyaqa qelesda.

²¹ Şaulee eyhen:

- Zas yugvalla hav'uyñıl-alla, Rəbbe şos barakat helecen. ²² Sayıb hapk'ın yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayiy gıxhxhi, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinnena insan vorva g'ayxhi.

²³ Mana dyugulexhen cigabı gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axhxhad, zasqa savk'le. Zınar maqa şoka i'qqəsda. Mana nımeıetteyiy ine ölkee Yahudee, zı mana gırgınəng'ə t'abal ha'asda. Mana inçeğana ixheene, mana zı Yahudavolle gırgınəng'ə t'abal ha'asda.

* **23:6** 23:6 Kaahinaaşin ileylğ adayle: məxüid otk'uning'vee Davudee Allahıke nəxüdiy qiyghınva eyhe. Mane ileylğne q'ak'ışee çöp k'eçcesın karbı ıxha.

24 Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudıy cun insanaŕ Yeşimonne canubilyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha. 25 Şaulıy cun insanaŕ mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hı'imee, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axhxamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha. 26 Şaul cune insanaaşika suvane ine surale, Davudur cune insanaaşika suvane şene surale əlyhəə vooxhe. Davudus, Şaulhle hixu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un ögü ı'xı', mana aqqas ikkiykan. 27 Mane gahıl Şaulusqa xabar ana sa insanaŕı eyhen:

- Zaara ixhe, yı'q'əlqa sak'le, yişde ölkalqa Fılıştınar k'yoptul.

28 Şaulee, Davuduqa qihna girxhuy g'aletçu, mane ayk'anna Fılıştınaaşika səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaxleqotva (*Curepxhayan Ganz*) do giyxhe.

24

Davudus Şaulna rəhi'm qavayle

1 Davud mançe En-Gedi eyhene cigeene xil hidixharasde cigabışeeqa ayk'an.

2 Şaul Fılıştınaaşıkar qihna girxhu, mançe yıq'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen:

- Davud En-Gedi eyhene sahree vor.

3 Şaulee İzrailğançe xhebid aazır yugra sıc'ekvana insanaŕ cuka qort'ul, Davudıy mang'un insanaŕ t'abal haa'asva suvayn ts'e'ıbı uxiyxhanne suvabışeeqa hayk'an. 4 Mana qaraylena yəqqı'ne mıglekne vəq'əbı akky'a'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudıy mang'un insanaŕıb mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. 5 Davudne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- Rəbbe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xıyaqa qeles, vas hucooyiy ikkan he'e».

Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalıncın siv gyadaxa.

6 Şaulne tanalıncın siv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan.

7 Mang'veen cune insanaaşik'le eyhen:

- Rəbbe g'əyxiyne yizde xəring'ulqa xil g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbe zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbe g'əyxi'na dişde vor?

8 Məxüd uvhu Davudee cune insanaaşın ögü ı'xı', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qiğeç'u cune yəqqı'n ayk'an.

9 Mançile qiğə Davud, Şauluqa qihna mağareençe qiğeç'u, mang'ulqa onu' eyhen:

- Yızda xərna, paçcah!

Şaul sak'ı yı'q'əlqa ilyakkımee, Davud mang'us aq'va ç'iyek qet'asme k'yoyszarna. 10 Mang'veen Şauluk'le eyhen:

- «Davudus yiğın yugin ikkan deşva» eyhene insanaaşine cuvabil nya'a ğu k'ırı iliyxhe? 11 G'iyna vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbe ğu mağaree yizde xıyaqa quvu. Zı ittunçiliy aqqaqqa, ğu gik'ecenva, yızdamee valqa rəhi'm qabi. Zı manbışik'le uvhuyn «Zı yizde xəring'ulqa xil g'ot'alas deş, mana Rəbbe g'əyxi'na paçcah vorna». 12 Dek, haane ilekke, yizde xilene yiğne tanalıncine siveqa. Yiğne tanalıncın siv gyatxeeyid, zı ğu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qələsın ha'asid, valqa insanaŕ g'elil qaa'asib yizde xılənçe qöo deş. Zı yiğne ögil bınah hav'u deş, vas meer zı gik'as ikkan. 13 Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-alla hasre

Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot'alas deş. ¹⁴ Avaala inəxüdnıyxhe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a». Mançıl-allad zı valqa xıl g'ot'alas deş.

¹⁵ Şavulqayıy İzrailyna paçcah ı'qqə? Ğu şavuqa qihname girxhu? Qıvk'una xvaane g'ohooşe, deşxhee, genane? ¹⁶ Zasiy vas haakimiyvalla havaasre Rəbbe Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekceen yizde işıqa. Hasre Rəbbe, Vuce zı yiğne xileençe g'attixhan hı'ı, zı qorkurava hagvecen.

¹⁷ Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan:

- Yızda dix Davud, yuşan ha'ana mana ğune vor?

Manıd qiyghın, Şaul axtırta geşşe giyğal. ¹⁸ Qiyğa mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Zı ğu xhinne qorkuna deş vor, zı vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ğu zas yugvalla hav'u. ¹⁹ Ğu g'iynar zaka yugra ıxha, Rəbbe, zı yiğne xıyaqa quvuyng'ar, ğu zı gik'u deş. ²⁰ Şavaa cuna duşman aveykımee, vuççud hidyıl, g'ekkayıy? Hasre ğu g'iyna zak hı'ıynçıl-alla, Rəbbe vas yugun helecen. ²¹ Zak'le ats'an, vake İzrailyna paçcah ixhes. İzrailyna paçcahiyvalla yiğne xıyaqa ilğevç'umee, ğu mana xıya'ab it'umba avqas. ²² Zale qiyğa yızda nasıl g'ıtsdyaak'vanasva, zake g'abıynbı gidıyapt'asva, həşde ğu zas Rəbbilen k'in g'assre.

²³ Davudee, Şaulus k'in g'iysar. Mançile qiyğa Şaul ayk'anna cune xaaqa. Davudıy cun insanarıb xıl hidixharasde cigeeqa ilqeebaç'e.

25

Şamuel qek'a

¹ Şamuel qik'umee gırgın İzrailıy bı sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ane k'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an.

Davudus Avigail qızeexa

² Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed karnana insan ıxha. Mang'uqa xhebıd aazır vəq'ə, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoysar ıxha. ³ Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeynıd Avigail ıxha. Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha. Kalevne nasıleençena cena adamıymee geed yı'q'ı'n xasyatnana, qı'çına sa ıxha.

⁴ Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoysarva g'iyxhe. ⁵ Mang'vee cuna yits'ıyve mek'vna insan g'axuvu, manbışik'le eyhen:

- Karmelqa, Navalisqa ilqeeqç'ı, zalena salam hıvxar hee'e.

⁶ Mang'uk'le eyhe: «Xılıyna ı'mı'r haa'ana! Yugra ixhena! Ğunayıy yiğın xav, yiğınbışın gırgınbı yugvalıyışeəcab vuxhenbı! ⁷ Zak'le g'ayxhiyn ğu vəq'əbı'e qoysar. Yiğın çobanar yışde k'anenang'a, şı manbışik soot'u deş. Manbı Karmel vuxhaylette, manbışın vuççud agu deş. ⁸ Man vasse yiğne nukaraaşiked qıdghın ha'as əxə, manbışe cocad vas gırgın yuşan ha'asın. Həşde, hucoona ixhes, yizde mek'vne insanaşşıka yugra ixhe, manbı vasqa bayramne yiğıl abı. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşısıy yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeen heleç.

⁹ Davudun mek'vun insanar Navalısqa abı, Davudee cok'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayıy eyhesva, k'ane ulyoozar. ¹⁰ Navalee manbışıs inəxdun alıdğhınıy qele:

- Vuşune vor mana Davud? Vuşuna Yesseyına dix? Həşde cone ç'ak'ınbışısse heebaxan nukarar geeb qeeqxha. ¹¹ Vuşde uvhiyn, zı həşde

gıneyke, xhineke, vəq'əbi qoysaranbışısıva gyatt'uyne həyvanaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu nençe vuxhaycad ats'a deş.

¹² Davudun insanar xıl q'ərab cone yəqqı'n yı'q'əlqa sapk'ıl, şeng'vee uvhuyn gırgın Davudus yuşan ha'an. ¹³ Davudee cune insanaaşik'le «Gırgıngvee yı'qəqqə g'ılncbı qe'eva» eyhe. Manbışde gırgınbışed yı'qəqqə g'ılncbı qa'anbı. Yoq'ud vəş (400) insan Davuduqar qıhna ayk'an, q'öd vəşır (200) coqa vonne karaka axva.

¹⁴ Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşeyıs, Avıgailıs, hıvxhar haa'a:

- Davudee, yışde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreençe g'axuvu. Yışde xəring'veeme, manbışik'le ghalyaqa qadıyn uvhuyn.

¹⁵ Mane insanaaşe şas geeb yugvalla hav'u. Manbı şak mısacab soot'ıynbıb deş. Şı çolee sacıgee vuxhayletteb, yışın vuççud aguyn deş.

¹⁶ Şı manbışde k'ane vəq'əbi uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdəb yıǵnıyǵnıy süvayne yı'q'əl xhinne vuxha. ¹⁷ Vasse hucooyıy ha'as əxəva, həşdıyle meer ğucar ilekke. Yışde xəring'uned, mang'une xaane gırgıng'uned vuk'lel yıǵ hōö vod. Mana Naval geer karai'dəəna, şavussecad cuvab eyhes dəxəna insan vor.

¹⁸ Avıgail zaara oza qıyxha, q'öd vəş (200) gıney, q'ölle çaxıren tuluǵ, xholle vəq'əyn laşşag, sa xəbna qootsuynə sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquynə t'imiləna, q'öd vəş t'exa qeqqu'ıynə incileeşın sı'l, əməleəşılqa ilıyxhe. ¹⁹ Qıyǵad nukaraaşik'le eyhen:

- Şu ögee hudoora, zınar yı'q'əle qıyeelesda.

Cene adamiy'le, Navalık'lemee, məng'ee vuççud eyhe deş. ²⁰ Avıgail əmələlqa alıyxı, süvayle gəmee, mana g'eece yıxha deş. Məng'ı's Davudıy cun insanar sayangaba qızaaxa. ²¹ Davudee eyhe ıxha:

- Nişisniy zı mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiygvalycenva, ilyakka. Mang'vee zı hav'une yugvalıs pısvalla hav'u. ²² Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyır zı üç'ürre g'alercvee, həsre Allahee Davuduk mançile pısın he'ecen.

²³ Avıgailik'le, Davud g'acıykum, mana zaara əməleyle g'ıyc'u, Davudus aq'va ç'ıyek qet'asdemeene cıgeeqa k'eezarna. ²⁴ Qıyǵar mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul eyhen:

- Yızda xərna, havaasre mançına bınah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zı, yıǵna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zı eyhençıl k'ırı gyaqqe.

²⁵ Mane karai'dəəne insanın, Navalın cuvab, ğu yik'eeqacad ıkmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'ər) vod, vucur do xhineenacar bəç'ər vor. Yızda xərna, zak'lemee, yıǵne nukarık'le, ğu g'axuvıyn insanar g'avcucab deş.

²⁶ Yızda xərna, Rəbbine doyuleyiy yıǵne canalen zı k'in g'ıysar: ğu Rəbbe qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yıǵne duşmanaaşıkıd, valqa yıǵbı allya'as ıkananbışıkıd Navalne vuk'lelqa qadıyn qoracen. ²⁷ Zı vas adıyn karbı həşde hasre vaqa qıhna qöone yıǵne insanaaşısqa qeles.

²⁸ Hucoona ixhes, yızde bınahıle ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbe yugna nasıl hevles, ğu Rəbbına dəv'ə vukkekka. Hasre i'mı'rvolle vaqa nəxbınacab qəl mooxhecen. ²⁹ Şavusmee ğu g'ehesşes, gık'as ıkkıykınee, yıǵna i'mı'r Rəbb Allahee Cune yut'elee havaaces. Yıǵne duşmanaaşına i'mı'rmee, Mang'vee sapandeençe aahana g'aye xhinne aahas.

³⁰ Rəbbe vas Vucee eyhen gırgın yugvalybı ha'amee, ğu İzrailına paçcahna alǵayhemee, ³¹ ğu eyhes deş: «Zı nişıscabnıy qəl mang'uke qıǵaaha, mering'una eb k'yaa'a, həşde mançile yıızın yik' gyotxhan». Rəbbe vas yugvalla haa'amee, yıǵna nukar, zı, yik'eliyxan himee'e.

³² Davudee, Avigailik'le eyhen:

- İzrailyne Allahıs, Rəbbis, g'iyına ğu yizde ögilqɑ qığeyhıva, şukur vuxhena. ³³ Ək'elikana iş g'avcuva, hasre Rəbbe vɑs xayir-düə hevlecen! G'iyına ğu, zı eb k'yav'uyke, yizde xilekacab qəl qığavhuyke g'attixan hı'l. ³⁴ Rəbbe zı şoke qəl qığavhuyke havacı. İzrailyne Allahılqɑ Vorne Rəbbilqan k'in ixhen: ğu zaara i'ğiykır, yizde ögilqɑ ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameşına sacar axvas deşdiy.

³⁵ Davudee, məng'ee adıyn karbı xılyaqɑ alyaat'u, eyhen:

- Ğu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqɑ sayk'le. Haane, zı yiğne cuvabl k'ırı alixxhi, ğu uvhuyn hı'iyın.

Davudee Avigail hee'e

³⁶ Mançe Avigail Navalısqɑ siyk'al. Navalne xaa paççahne xaadın xhinnen otxhun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qixhesmee, xhunaşsee mang'uk'le vuççud eyhe deş. ³⁷ Miç'eer Naval culqɑ qarimee, xhunaşsee mang'us ğırğın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqɑ ik'ar qayle, mang'un tan ittehesu g'ayelqɑ siyk'al. ³⁸ Ooğançe yits'ille yiğ kara ilğeç'umee, Rəbbe Navalın ha'an, mana gek'ana.

³⁹ Davuduk'le Naval qik'uva g'ayxhumee, eyhen:

- Zı tesser hı'iyne Navalıke, yizda qəl qığavhuyn Rəbbis şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukaris, Navalıke qəl qığaahas hapsır deş. Navalna qəl Rəbbe Navalıke cuke qığavhu.

Qiyğa Davudee cun insanar Avigailısqɑ gaxuvu, cus xhunaşse yixheva eyhe.

⁴⁰ Davudun insanar Karmelqɑ, Avigailyne k'anyaqɑ abı eyhen:

- Davudee, ğu cus hee'esva, şı inyaqɑ g'axuvu.

⁴¹ Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqɑ k'yorzul, eyhen:

- Haane zı, yiğne nukaree, vasıb k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraşın ğelyıbd hoğalasınbı.

⁴² Mana zaara oza qiyxha əməlelqɑ ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoıre mek'vna zəıyfar qort'ul, mana Davudne insanaaşiqɑ qihna iy-ee'k'an, mang'us xhunaşse yixhes.

⁴³ Davudee İzre'elyğançena Axinoamır hey'ı yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşser vooxhe. ⁴⁴ Şaulemee, cuna yiş Davudna xhunaşse yeexhena Mikal, Gallim eyhene şahareençene Layişne dixes Paltiys hiıvu yixha.

26

Davudee Şaul meer gek'a deş

¹ Zifğançenbı Giveayeeqɑ, Şaulne k'anyaqɑ abı eyhen:

- Davud Yeşimonne şene aq'valyne Xakıla eyhene tepal dyugul eyxhe.

² Şaulee, Davud t'abal ha'asva xhebır aazır g'əyxı'na İzrailyğançena insan qort'ul, manbışika sacıgee Zifne sahreeqɑ ğeç'e. ³ Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyne Xakıla eyhene tepal yəqqı'ne mığlek zastava gıviyxhe. Şahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena.

⁴ Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaul arıy ats'axxha.

⁵ Mana Şaulee zastava gyuvxiyne cigeeqɑ arayle. Maa'ar Davud, Şauliy ğoşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqɑ ilyakka. Şaul vuc zastavayne yı'q'nee g'alırxhu eyxhe. Eskeraşe cosun cigabı mang'une

hiqiy-alla qa'a. ⁶ Davudee Q'etbişda eyxhene Aximelekikeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne* duxayke Avişayke qiyghanan:

- Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa i'qqə?

Avişayee «Zı vaka g'iç'esdava» eyhe. ⁷ Davudiy Avişay zastavaysqa xəmdə qabı hiviyxar. Manbışik'le Şaul zastavayne ar g'alirxhu g'eece, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-alla g'alyapk'ı vooxhe.

⁸ Avişayee Davuduk'le eyhen:

- G'iyna Allahee yiğna duşman yiğne xılyaqqa quvu. Həşde ğu zasqa hasre mana nizeyka i'xı' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es i'xəsıd ikkiykanas deş.

⁹ Davudee Avişayk'le eyhen:

- Mana gimək'a! Rəbbəe g'əyxı'ıng'ulqa xıl g'ot'uluıng'ukun Rəbbəecad ha'asın.

¹⁰ Davudeecad meed eyhen:

- Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, Rəbbəe mang'ukun hidıy'ı g'alerçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as. ¹¹ Rəbbəe g'əyxı'ıng'ulqa xıl g'ot'uluıle, Rəbbəe Vucee zı havacecen. Hucoona ixhes, həşde ğu mang'une vuk'lene k'anedin nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs.

¹² Davudee Şaulne vuk'lene k'anedin nizeyiy parç alyaat'u, mançe avayk'ananbı. Manbı şavuk'lecab g'avcu deş. Manbışe ha'anid şavuk'lecad ats'axhxhe deş, vuşucarır muğur qexhe deş. Rəbbəe manbışılqa it'umun nyak' salat'ıva, manbı g'alyapk'ı vooxhe. ¹³ Davud şene suralqa ilğec'u, əq'anane təpayne q'omaqa ilqec'e. Manbışe yı'q'nee xılece yəq vuxha. ¹⁴ Davudee, milletilqayıy Nerne duxalqa Avnerilqa ts'ir haa'a:

- Avner, zas alidghıniy qele!

Avnerəe alidghıniy qele:

- Ğu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a?

¹⁵ Davudee Avnerik'le eyhen:

- Ğu adamiy dişde vor? İzrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ğu yiğne xəring'uqa paççahıqa ilydyakka? Milletikena sa insan yiğna xərna, paççah gik'asvayıy arı. ¹⁶ Ğu valqa gyooxhana yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, vuşun gırgınbı hapt'asın karbı vob, Rəbbəe g'əyxı'ıng'uqa ilyaaka deşub. İlekkende, paççahne vuk'lene k'anedin nizeyiy parç həşde nyaadiy?

¹⁷ Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen:

- Yızda dix Davud, yuşan ha'ana ğune vor?

Davudee eyhen:

- Ho'o, zı vorna, yızda xərna paççah.

¹⁸ Qiyğa vuceedad meed eyhen:

- Nya'a, yızda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zı hucoone hı'ı? Yızda bınah hucoone? ¹⁹ Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alixhxhe? Zalqa ğu g'elil qı'ına Rəbbəxheene, zı Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaşe hı'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögil g'ulyootlecan! Manbışe Rəbbike gexhan zı ilymat'acənva zı g'e'eşşuna. Həşde zasse yızde Allahıs i'bəədat ha'as əxə deş. ²⁰ Hımaasar yızda eb Rəbbike əq'anane cigabışee k'yavaak'anas. Suvabışee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde İzrailyna paççahır həməxür zı gena xhinne i'xəsva qığec'u.

* 26:6 26:6 Tseruya donana zəiyfa: mana Davudna xını yeexhe.

²¹ Şaulee eyhen:

- Yızda dix Davud, zı bınah hav'u, sak'le. G'iyna yızda ı'mı'r yiğne ulesqa gıranba qabıyñıl-alla, zı vas sayıd pısın ha'asdeş. Ək'elydeşıyvalla hav'u, zı xəbna bınah hav'u.

²² Davudee eyhen:

- Paçcah, yiğın nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen. ²³ Rəbbe, gırgıng'uscad cune qopkuvalıys sik'ı hele. G'iyna Rəbbe ğu yızde xıyaqa quvuyng'ar, zı Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uldeş. ²⁴ G'iyna nəxübiy yiğna ı'mı'r yızde ulesqa gıranba qabı, havaasre yızda ı'mı'rıb Rəbbine ulesqa həməxüb gıranba quvooracen. Mang'vee zı gırgıne dağamiyvalıybışıke g'attixhan he'ecen.

²⁵ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Yızda dix Davud, ğu yugvalıybışee car ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, gırgın işbıd ha'as həsilyxhesda.

Mançile qiyğa Davud cune yəqqı'n ayk'an, Şaulur xaaqa sıyk'al.

27

Davud Fılıştınaaşısqa ayk'an

¹ Mane gahıl Davudne ək'eleeqa in qayle:

- Sa yiğıl zı Şaulne xılənçe qik'asda. Yızdeme inekke yugun, Fılıştınaaşde ölkeeqa hıxu, dyugulyxhay ixhes. Şauleeyir zı İzrailvolle t'abal hı'ıyle xıl ts'its'aa'a, zınar mang'une xılənçe g'ittiyxhaniy.

² Davud cuka ı'ğviykarne yıxıd vəş (600) insanıka Gatne paçcahne, Maokne duxayne Akişne suralqa ılğec'e. ³ Davud cune insanaaşıqa Gatee, Akişne k'ane axva. Mang'une gırgıne insanaaşıqa xızan vuxha. Davuduqa cuqamee q'öyre xhunaşse yıxha: İzre'elyğançena Axinoam, sayır Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigail. ⁴ Davud Gatqa hıxuva Şaululqa hıxhar hı'imee, mang'vee sayır Davud t'abal ha'adeş.

⁵ Davudee Akişik'le eyhen:

- Zı yiğne ulen aqqıxheene, hiqiy-allane şaharışıde sançee zas ciga hele, zı maa'ar axvas. Nişısne zı, yiğna nukar, vaka, paçcahne şaharee axva?

⁶ Mane yiğıl Akişee mang'usqa Tsiklag eyhena şahar qoole. G'iyniye yiğılqameeyib* Tsiklag Yahudayne paçcahaaşına vob. ⁷ Davud Fılıştınaaşde cigabişee sa sennayiy yoq'uble vazna axva. ⁸ Davudıy cun insanar abı, Geşurbışılqa, Gırzbişılqa, Amalekbişılqa k'yootal vuxha. Man milletbı avaalad Şurulqayıy Misirılqa hıvxharasdemeene cigabişee eyxhe ixha. ⁹ Davudee hücüm hav'ıyne cigabişee adamerıb, yedarıb üç'ubba g'alyaa'a vuxhadeş. Manbışın vəq'əbi, yatsbı, əməler, devabı, alyaa'an karbı mang'vee alyaat'u, Akişısqa sıyk'al ixha.

¹⁰ Akişee mang'uke qidghın ha'ang'a «G'iyna şavulqane k'yooptulva», Davudee mang'us inəxdın alidghınıyniy qelen sassa yəqqees «Yahudabişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Yeraxmelybışde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Genibişde cigabişde canubne suralqa».

¹¹ Davudee həməxüdüd ha'a ixha. Mang'vee cuna iş inəxüb g'ooce vuxha: «Şi ha'anbı hasre hıxhar hıma'acenva» uvhu, manbışın adamerıb, yedarıb gyabat'a vuxha. Manbışda nenacarır Gateeqa arayle ixhadeş.

* 27:6 27:6 G'iyniye yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ixha.

Filiştinaaşde ölkee axuylette, mang'vee hәмәxüd hı'ı. ¹² Akiş, Davudul hayxha, culed-alqa eyhe ixha:

– Mana cune milletne İzrailyne ulele hәмәxür g'a'arxhu vor, mana g'iyinyke şaqa yizda nukarcar ixhes.

28

¹ Mane gahbışil İzrailybışika səvxəsva, Filiştinaaşe con g'oşunbı sacigeeqa sa'a ixha. Akişee Davuduk'le eyhen:

– İn vak'le ats'axhxhe, ğunayiy yiğın insanar yizde sural, yişde g'oşunee vuxhes.

² Davudee Akişik'le eyhen:

– Geed yugda! Zasse, yiğne nukarisse hucooyiy ha'as әxәva, vak'lecad g'acesın.

Akişee Davuduk'le eyhen:

– Geed yugda, zı vake, zı qik'asmee, yizda can gyuden ha'as.

Şaul hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alne zәiyfaysqa arayle

³ Şamuel qık'uyng'a, ğırgıne İzrailyne xalq'ın mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhı. Mane ğahul Şaulee ölkeençe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan ğırgınbı ge'eepşı vuxha.

⁴ Filiştinar sabı-qabı, Şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şauleeyib ğırgın İzrailybı sav'u, Gilboa eyhene suval zastava giviyxhe.

⁵ Şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcumee, qәrәq'ı'niyvalin mang'un yik' sacuraycad qa'a. ⁶ Mang'vee Rәbbike qiyghan, Rәbbeemee mang'us cuvab nik'eyid, kaahimle ğanad, peyğambaraaşiled ğanad nәxüdcad qele deş.

⁷ Şaulee cune insanaaşik'le eyhen:

– Yizdemee, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa zәiyfa t'abal hee'e. Zı mәng'ı'kexheeyid hark'ın qiyghanas.

Mang'une insanaaşe eyhen:

– En-Doree sa mәxürna zәiyfa vorna.

⁸ Şaulee cune tanalin paççaһaaşın karbı g'ayşu, medınbı alı'ı, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xәмde mana zәiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee mәng'ı'k'le eyhen:

– Yizdemee, zı eyhene qık'uyng'un rı'h qot'le.

⁹ Zәiyfee eyhen:

– Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkee hı'ıyn. Mang'vee ine ölkeençe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan ğırgınbı ge'eepşıynbı. Nişil-allane zı qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a?

¹⁰ Şaulee zәiyfayk'le eyhen:

– Vorne Rәbbilqan k'ın ixhenva eyhe, ine işil-alla vak vuçud ixhes deş.

¹¹ Zәiyfee eyhen:

– Yiğnemee vuşune qot'le?

Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe.

¹² Zәiyfayk'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen:

– Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hı'ı?

¹³ Paççaһee mәng'ı'k'le eyhen:

– Qı'meeq'ән, eyhe vak'le hucooyiy g'ece?

Zәiyfee eyhen:

– Ç'iyek avğançe qı'ğәән rı'h g'ece.

¹⁴ Şaulee qiyghanan:

– Mana şavukiy akar?

Zәiyfee eyhen:

- P'laş ali'ına sa q'əsda adamiyır qığəə.

Şauluk'le mana Şamuel ıxhay ats'axhxha, mang'us ç'iyelqamee k'yoyzarna.

¹⁵ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Nişisne ğu zı ı'giykar ha'a? Nişisne qoyt'al?

Şaulee eyhen:

- Zı xənnə dağamiyvaleeqa gırxhu vor. Fılıştınar zalqa k'yophur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hı'ı. Mang'vee peygambaraaşile ğanad, nik'eeyid zas cuvab qele deş. Mançıl-allar zı ğu qort'ul, zak'le eyheva, zı hucooyiy ha'as ıkkın.

¹⁶ Şamuelee eyhen:

- Rəbbe vake aq'va sak'al hı'ı, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy? ¹⁷ Rəbbe zale ğana vak'le uvhuyn, həşde hı'ıyn. Mang'vee paçcahiyvalla yiğne xılənçe g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu. ¹⁸ Ğu Rəbbine cuvabil k'ırı alıxhxı deş, Mang'una qəl Amalekbışike qığavhu deş. G'iyına dişe, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u. ¹⁹ Rəbbe vaka sacıgee İzrailib Fılıştınaaşde xılyaqa qevles. G'iyqa ğunar yiğın dixbıb yizde k'ane vuxhes. Rəbbe İzrailyna g'oşunub çıkana Fılıştınaaşde xılyaqa qevles.

²⁰ Şamuelee eyhenbı g'ayxı, Şaul qərq'ı'niyvalın ç'iyelqa qukkıyok'al. Mang'vee bıkrne xəmnayıy yiğna kar udyotxhun ıxhayke, mang'uqa taq'at axva deş. ²¹ Zəiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana sacuray qıxha g'acu, eyhen:

- Zı, yiğne nukaree, val k'ırı alıxhxıyn. Zı qiyk'uyile qiyeeq'an yixheeyir, meed ğu uvhuyn hı'ıyncad. ²² Hucoona ıxhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alıxhxhe, zı yiğne ögeeqa sa ghaledın gıney gıxhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qığəmee, taq'at ıxhecen.

²³ Şaulee «Deş ıkkınva» eyhe.

Cune insanaaşed zəiyfayka sacıgee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbışıl k'ırı ilıyxhen. Mana ç'iyele oza qıxha, tyulee g'ıya'ar. ²⁴ Zəiyfayqa xaa tavulyna dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba gıvk'u, urvad alyaat'u balatıy deşın gıney ha'a. ²⁵ Qiyğa məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine öğılqa gıyxhe. Manbışe man otxhun, manecab xəmdə oza qeepxa avayk'ananbı.

29

Fılıştınaaşde Davuduk'le hoorava eyhe

¹ Fılıştınaaşde gırgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailıybışemee cos zastava İzre'elyne xhyan ı'lqəəne cıgaysne gıviyxhe.

² Fılıştınaaşde g'oşunbışın ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbışıka əlyhəə vuxha. Davudıy cun insanarıb Akişıka sacıgee yı'q'əle qöo vuxha.

³ Fılıştınaaşde ç'ak'ınbışe qiyghanan:

- İne cühüt'yaaşın inyaa'ad hucoone axu?

Akişee manbışıs inəxdın alidğınıy qele:

- İna İzrailıyne paçcahna Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hıxu zasqa qarıyne yiğle, zak'le mang'uke pısın kar g'acuyın deş.

⁴ Fılıştınaaşde ç'ak'ınbışe Akişılqa qəl hav'u, eyhen:

- Mana insan yı'q'əlqa sak'al he'e, hasre ğu cuk'le uvhuyn cıgee axvecen. Mana dəv'eeqa immaylecen, deşxheene, conbışıka sarçu, şaka

səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yişde insanaaşın vuk'ulybı gyatxı, mang'us ikkees. ⁵ İçeeşe mık'ar ha'amee, «Şaulee aazırbışıka,

Davudeeme yits'ne aazırbışıka gyapt'ıva»,
mə'niybı qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor.

⁶ Akişee Davud qort'ul, eyhen:

– Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, ğu qorkuna insanır. Yiğın zakasana g'oşunee sacıgee ark'iniy zas ikkanan. Ğu zasqa qarıyne yiğile, g'iyniye yiğılqamee zak'le vake pısın g'acuyn deş. Ç'ak'inbışik'lemee, ğu yugracar g'eece deşur. ⁷ Həşdiyle ğu, yugraxhinee yı'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'inbışide ulesqa yugda qıdyalesın kar hıma'a.

⁸ Davudee Akişik'le eyhen:

– Zı vasqa qarıyne yiğile, g'iyniye yiğılqamee zı vasqa yugda qıdyalesın nya'a, hucoona hı'ı? Nya'a zasse həşde hark'ın yizde paççahne duşmanaaşıka saç'ikkvas dəxə?

⁹ Akişee Davudus inəxdın alidghıniy qele:

– Zak'le ats'an, ğu yizde ulesqa Allahın malaaik xhinne yugra qöö vor. Filiştinaaşde ç'ak'inbışemee eyhen: «Davud şaka dəv'eeqa immay'ecen».

¹⁰ Həşde vaka qööne, yiğne xəring'une, Şaulne, nukaraaşıka miç'er çakra oza qıxha, hooru.

¹¹ Davudıy cun insanar Filiştinaaşde cigabişeeqa savk'alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqa avayk'an.

30

Davud Amalekbışile ğamexhena

¹ Davudıy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğıs qabı hiviyxhar. Mane gahıl Amalekbı abı, Negevilqayıy Tsiklagılqa k'yoohar. Manbışe Tsiklag q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a. ² Manbışe, maane zəiyfabışda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ining'ulqamee manbışın gırgınbı avqu, cokasana quvkekka.

³ Davud cune insanaaşıka şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbı, yişba, yedar şenbışe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. ⁴ Man g'acu, Davudıy cun insanar uledin nağbı qeqvasmee gyaaşenbı. ⁵ Şenbışe avqu quvkiynbışde yı'q'nee, Davudna q'öyursana xhunaşşe: İzre'elyğaçena Axinoamiy Karmelyğaçene Navalna sip'iriy Avigailir yeexhena. ⁶ Davudun yik' qoxa eyxhe, milletın mana g'ayeqqa helesva uvhuva. Maane insanaaşın cone uşaxaaşıqa yik' gyotxhan ixhayke, məxüdü eyhe ixha. Davudeeyid yı'q' cune Allahılqa Rəbbilqa qıyar. ⁷ Mang'vee, Aximelekne duxayk'le kaahın Evyatarık'le uvhuyn:

– Hucoona ixhes, yizdemee kaahinaaşın ileylığ* inyaqa alle.

Evyatareyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. ⁸ Davudee Rəbbike qiyghan:

– Zı ine şaharılqa kyophuriynbışıqa qihna gyurxheene, avayq'aree?

Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Gixhe qihna. Ğu manbışıqa avaq'arasdar, manbışe avquynbıb g'attıvxhan haa'asınbı.

* **30:7** 30:7 kaahinaaşın ileylığ: man kaahinaaşe tanalqa alya'ane karbışın sa ixha. Mane ileylıgıne kumaagıka Allahna fikir vaats'a vooxhe vuxha.

⁹ Davud cukane yixhıd vəş (600) insanıka Amalekbışıqar qıhna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxhırmee, q'öd vəş (200) insan maacab aaxva. ¹⁰ Davudıy manasa cukasanana yoq'ud vəş (400) insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı Amalekbışıqab qıhna gyabak'a. Manasa q'öd vəş (200) insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbışisse ilğeeprç'es vəəxə deş. ¹¹ Çolee manbışısqa sa Misirğançena qızaxxa, mana manbışe Davudusqa arayle. Manbışe mang'us gıneyıd xhyanıd helen. ¹² Qiyğa manbışe mang'us qooqqav'una inciliyyıy q'öble ts'ets'y t'imilena hoole. Mang'vee man karbı otxhuniyle qiyğa culqa qarayle. Xhebillə yığnayıy xheyıble xəmnna mang'vee mankilqasse gıneyıd otxhun ıxha deş, xhyanıd ulyodğu eyxhe deş. ¹³ Davudee mang'uke qiyghanan:

- Ğu vuşune vor, nençena arı?

Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Amalekbışde sang'una zı nukar vor. İxhesır zı, Misirbışda eyxhe. Hıyyıgna zı ık'iyk'ırna, yizde xəring'veeyir zı g'alerçuna. ¹⁴ Şi canubulyng'a, Keretbışde, Yahudayne, Kalevne cigabışeeqa k'yophur. Tsıklagıs ts'a r'xı', gyooxhan hav'una.

¹⁵ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Vasse zı, mane şaharbışılqa k'yophuriynbışısqa ıkkees əxəyee?

Mane insanee eyhen:

- Ğu zı gıdek'asvayıy yizde xərng'une xılyaqə qıdelesva Allahılqan k'in g'assireene, zınar ğu maqa ıkkeesda.

¹⁶ Mang'vee Davud mane insanaaşısqa qarayle. Mane gahıl şaharbışılqa k'yophuriynbı inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbışe Filıştğançeyiy Yahudeeñçe geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cös ıkkananbı ha'a vuxha. ¹⁷ Davud verıg k'yoocuyle qiyğa, qınne yıgıl exhalıyqamee manbı gyabat'a ıxha. Devabışılqa aleepxi, hepxiyne yoq'ud vəş (400) mek'vung'ule ğayrı, mançe şavussecar hıxu g'attıxhanas əxi' deş. ¹⁸ Mang'vee Amalekbışe qıkkıyn gırgın karıd, cuna q'öyursana xhunaşşer yı'q'əlqa sıyee'k'al hee'ena. ¹⁹ Ç'ak'ınbı, k'ininbı, gırgın dıxbıyyıy yışba, şenbışe cone xılelqa qı'ıyn gırgın kar Davudee yı'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuççud inyaqa-şaqə ıxha deş. ²⁰ Davudee manbışısse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekkamee «İnbıd Davudee g'ayşunbı vodva» eyhe ıxha.

²¹ Davud, obzurva coqab qıhna qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş (200) insanısqa sıyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşıne ögilqa qıgeebaç'e. Davudee cosqana qabıyne insanaaşıs salam hoole. ²² Davuduka sacıgee hapk'inne qüvçüneyiy karai'dəəne insanaaşe eyhen:

- Manbı şaka hıdyapk'ıninçıl-alla, şı Amalekbışike g'ayşuyne karan manbışıs vuççud heles deş. Manbışde gırgıng'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbıb alyapt'i, inençe hudooracen.

²³ Davudeeme manbışık'le eyhen:

- De'eş, yızın çocar! Rəbbe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbe havaacı. Mang'vee, yışın cigabı q'əra qı'ıynbıb yışde xılyaqə quvu. ²⁴ Şavaa vuşde mane cuvabıl k'ırı ilıyxheyee? Dəv'eeqa hark'ıning'ıqab, yışde karane k'ane axuyng'ıqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırgıng'us akaraba bit'al haa'as vukkan.

²⁵ Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıkrne İzrailynemee haa'a. Mana q'aanun İzrailil g'iyniye yiğılqameeyib† avxuna.

²⁶ Davud Tsiklageeqa qarımee, mang'vee Amalekbışike g'ayşuyne karbışın sık'ıninbı, cus hambazar vooxhene Yahudayne ağsaqqalaaşıs g'axuvu, eyhen:

- Hayna Rəbbine duşmanaşike g'ayşunçike, şos hav'una pay vobna.

²⁷ Mang'vee man paybı g'ixelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yatiree, ²⁸ Aroeree, Sifmotee, Eştemoayee, ²⁹ Rakalee, Yeraxmelybışdeyiy Genbışisde şaharbışee, ³⁰ Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, ³¹ Xevronee vooxhenbışisiy vuciy cun insanar nyaabiy vuxha mane cigaynbışıs.

31

Şaulıy cun dixbı habat'anbı

¹ Mane gahıl Filiştinariy İzrailıy bı siviyxənbı. İzrailıy bı, mane Filitinaaşika siviyxəne cigeençe heepxı avayk'ananbı. İzrailıy bışın xəppananbı Gilboa eyhene suval gyapt'ıynbı. ² Filiştinar Şaulneyiy mang'une dixbışde qıhna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avinadav, Malki-Şua gyabat'anbı. ³ Şaulne hiqiy-alla əlyhəəna dəv'ə yı'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qik'asde yiğıl araççe. ⁴ Şaulee cun silah haqqang'uk'le eyhen:

- G'ilinc qıgavhu zı gik'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbışe con g'ilincbı zak eta'a, zı demalqa gıxhxhes.

Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ıxhayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun g'ilinc alyaat'u, vuc çılqa hı'ğəkkar ha'a. ⁵ Şaul qik'u g'acumee, mang'une silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ilincilqa hı'ğəkkar hı'ı, Şauluka sacıgee qek'ana. ⁶ Mane yiğıl Şaul vucur, mang'una xhebiyre dixır, cuna silah haqqanar, cun gırgın insanarıb habat'anbı.

⁷ Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural vooxhene İzrailıy bışık'le İzrailına g'oşun hooxa, Şaulıy cun dixbı b hapt'ı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa gıviyğal. Filiştinar qabı, manbışde cigabışee aaxva.

⁸ Qınne yiğıl Filiştinar hapt'ıynbışılın karbı g'ayşesva abıyng'a, manbışık'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne duxayn mayıtıbı iveeke.

⁹ Manbışe Şaulna vuk'ul g'ats'apk'ın, silahbıd alyaat'anbı. Manbışe byuttıyaaşıs i'bəədat ha'ane xaybışeeqayıy milletulqa mana xabar hivxhar haa'asdemee, manbışe Filiştinne ölkayne gırgıne surabışılqa insanar g'uxoole. ¹⁰ Şaulun silahbı manbışe alyaat'u, cone byutyne Aştoretne* xaaqa giyxhe, Şaulun mayıtıd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbışıs g'adaxbışika i'xiyxə.

¹¹ Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletık'le Filitinaaşe Şauluk hı'ıyn giyxhe. ¹² Man g'ayxhumee şaharın gırgın cehilyar g'elil qəpxha, xəmvolle yəq apk'ın, Şauluniy mang'une dixbışın mayıtıbı Bet-Şeanne cabırbışile g'eşşənbi. Yaveşeeqa qabı, manbışe man mayıtıbı gyoxhxhan ha'a. ¹³ Qiyğale xhinnee manbışe, mane mayıtıbışike axuyın bark'vbı sı'ı, Yaveşee tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yighille yiğna sivar aqqaqqa.

† 30:25 30:25 g'iyniye yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

* 31:10 31:10 Aştoret: man dəv'əyniy şagavın byut ıxha. Kana'anaaşe, yiv hoots'u, man byut zəiyfayk akara qa'a ıxha.

Şamuelin q'öd'esın kitab

Davuduk'le Şaul qik'uva g'iyxhe

¹ Şaul qik'uyile qiyğa, Davud Amalekbışıle ğamxha siyk'alme, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yığna axva. ² Xhebid'esde yigil Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver Haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyzarna. ³ Davudee mang'uke qiyghanan:

- Neçene qöö?

Mane insanee eyhen:

- İzrailyne zastaveençe hixu, zıcar zı g'attixhan hı'ı.

⁴ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Maa'ad hucoona ixha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe.

Mane insanee eyhen:

- Eskerar däv'ə əlyhəəne cigeençe heepxıynbı, con g'ellesınbı hapt'ıynbı. Şaulıy cuna dix Yonatanıb hapt'ıynbı.

⁵ Davudee cus xabar abıyne insanıke qiyghanan:

- Şaulıy Yonatan hapt'ıva vak'le neçene ats'a?

⁶ Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Mane gahıl nəxüdmə ixha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qırzıl Şaul g'acu. Balkanaşıl aleepxıynbıyiy däv'əyn daşk'abıd mang'usqayıy hiyxhar. ⁷ Şaul ı'q'əlqa sak'ı ilyakkıme, zı g'acu mang'vee onı'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu. ⁸ Mang'vee zake qiyghıniyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbışda vorva» uvhu. ⁹ Şaulee zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gik'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ık'arbişike g'attixhanas ıkkın». ¹⁰ Zı mançıl-alla mang'usqa qıxha, mana g'ik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğa, ı'mır haa'as vəəxəs deş. Qiyğa zı mang'une vuk'lelin tacıy xılelin lexı g'ayşu, inyaqa yizde xəring'unemee, vasqa adı.

¹¹ Man g'ayxhıme, Davudeeyiy cune k'anenbişe ts'its'ı'ı colyun tanalınbı qıt'axxa'a. ¹² Manbişe Şaulneme, mang'une duxayne Yonataneme, gırgıne Rəbbine milletneme exhalılqamee ak' avqu. Manbişe gyaaşe-gyaaşe sivar aqqaqqa, geebınbı g'ilıncıke alğav'u gyapt'ıva.

¹³ Davudee, cus mana xabar abıyne mek'vung'uk'le eyhen:

- Ğu neçenane vor?

Mang'vee alidghıniy qele:

- Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbışde sang'una dix vor.

¹⁴ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Nəxürne ğu qı'dərq'ı'n Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul?

¹⁵⁻¹⁶ Ğu gik'uyına bınah val vob! Ğucad, yığne ghaleka, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbe g'əyxı'na paççah gik'uva».

Davudee cune insanaaşına sa qort'ul eyhen:

- Hoorı, mana gik'e.

Mang'veeyir ı'xı' mana g'ek'ana.

Davud Şaulıqayıy Yonatanıqa geşşe

17 Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatanee ak'ee ina mə'niiy qəpqi'.
 18 Qiyğab mana «Vukuna mə'niiy» Yahudabışik'le xəp quvxheva əmr haa'a
 (mana mə'niiy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna):

19 İzrail, yiğna xəbvalla,
 yiğnecab axtine cigabışee güvk'una.
 Nəxbın cehilyar hapt'ıynbı!

20 Filiştinaaşin içeer şadmeebaxhecenva,
 Sunnat hıdyav'uynbışde içeeşe bayramı huma'acenva.
 İn Gatee ats'axhxhuma'a,
 Aşkelonne şahrabışee mançına humaa'a.

21 Gilboayn suvabı,
 Şolqa çiiy gyoğiy hasre mexhecn,
 Vuşde q'adaalybışee hasre şagavid ilymaylecen.
 Maa'ad cehilyaaşiniy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu,
 maa'ad çilqa q'ış qıdyadğu*.

22 Gyapt'ıynbışde ebake,
 gucnanbışde tanıke,
 Yonatanın vuk yı'q'əlqa siyk'alan deşdiy,
 Şaulunıd g'ilinc idyats'ı qadaylen deşdiy.

23 Şauliy Yonatan,
 şu üç'übnang'a manimee vukkananbı,
 yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş.
 Şu q'aacirileb ek'ınbı,
 Aslanaaşileb gucukanbı vuxha.

24 İzrailin içeer, Şaulnemeə gyaəşe!
 Mang'vee şolqa ç'ərəxən,
 granın tanalinbiniyxhe alya'anbı.
 Tanalinçılqad k'inəğəyken karbiniyxhe qa'anbı.

25 Siç'ookkane cigee nəxbın cehilyar hapt'ıynbı!
 Yonatan şene axtine tepabışil qik'u.

26 Yızda çoc Yonatan, yiğnemeə yızın yik' gyotxhan.
 Çu yızdemeə, geer granra ıxha.
 Yiğın zı ikkiykuniy,
 yedar vukkiykuniyle zı oqaniy aqqaqqa.

27 Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı!
 Dəv'əyn silahbıd aguynbı!

2

Davduke paççah ha'a

1 Sabara gah ilğevç'uyte qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan:
 – Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene?
 Rəbbeə eyhen:

* 1:21 1:21 Q'ış qıdyadğu: Duşmanın g'ilinc hitighnecenva, avaala g'alxanbı dəv'əysinbı xhinne qa'ang'a, mançılqa q'ış qadağva ıxha.

- Hak'ne.

Davudee qiyghanan:

- Nyaqane hak'ne?

Rəbbeeyhen:

- Xevroneeqa.

² Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigailer. ³ Davudee cukan insanarıb cone xizanbışika Xevronqa qabı, mançine hiqiy-allane şaharbişee manbışis aaxvasın cigabı hele. ⁴ Yahudayeençen insanar abı, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılina paççah ha'a.

Maa'ad Davuduk'le uvhume, Şaul Gileadeene Yaveşne milletın k'eyxhıva, ⁵ Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen:

- Maane milletılqa in yızın cuvab hixhar he'e: «Rəbbeeyşos xayirdüə hevlece, vuşda xərna eyxhene Şaulus, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. ⁶ Hasre mane vuşde işil-alla Rəbbeey Cuna badal dyooxhena yugvalla şos Haagvecen. Zınad mane vuşde işil-alla şos yugun ha'as. ⁷ Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'uva şu həşde xileppi avqa qıma'a, it'umba ulyoozre. Yahudayne nasilen, cosda paççah zake hı'ı».

Şaulna dix İşboşet İzrailyna paççah ıxha

⁸ Şaulne g'oşunbışde q'oma ulyorzuling'vee Nerne duxee Avneree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanayimeeqa qıkkı ıxha. ⁹ Maa'ar Avneree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayimne, Benyaminne cigabişee vooxhene insanaaşde - gırgıne İzrailyna paççah ha'a.

¹⁰ Şaulne duxayqa, İşboşetiqa, İzrailyna paççah ıxhayng'a yoq'ts'al (40) senniy vod. Mang'una paççahıyvalla q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı ıxha. ¹¹ Davudee Xevronee, Yahudayne nasile paççahıyvalla yigihille sennayiy yixhıble vazna hav'u.

İzrailnayıy Yahudayna däv'ə

¹² Yiğbışde sa yiğıl Nerna dix Avner, Şaulne duxayne İşboşetne insanaaşika Maxanayimğançe Giveoneeqa hayk'an. ¹³ Tseruya donane zəiyfayna* dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadiyne cigaysqa, manbışde ögilqa qiğeç'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadiyne cigayne sa aq'val, Avnerir cune insanaaşika - manisa aq'val giy'ar.

¹⁴ Avneree Yoavık'le eyhen:

- Havaasre mek'vunbı suğootsu, yişde ögil saç'ivkvecen.

Yoaveeyid eyhen:

- Havaasre saç'ivkvecen.

¹⁵ Şaulne duxayne İşboşetne sural sıç'ookvan Benyamınaaşın mek'vunbı qəpqi'mee, yits'ıq'vayre (12) insan eyxhe. Davudne suraler yits'ıq'vayre eyxhe. ¹⁶ Manbışe sana-sanarıbı vuk'ulbışike avqu, g'ılınçbı hiyxə. Manbışın gırgınbı habat'anbı. Mançil-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurimva (*G'ılınçbışın çol*) eyhe.

¹⁷ Mane yiğıl ma'ad geed it'umın saç'ıkkvuy ıxha. Avneriy İzrailybı, Davudne insanaaşis maa'ab avub avxu.

* **2:13** 2:13 Tseruya donana zəiyfa: mana Davudna xını yeexhe.

18 Tseruya donane zəyifayna xhebırsana dix: Yoav, Avişay, Asahelib maa'ab vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra ixha. 19 Mana neng'uqacar ilydyakki, Avneriqa qihna girxhu. Mang'uqar qihna g'adayhvanmee, 20 Avner yı'q'əlqa ilyakki, eyhen:

– Asahel, ğune vor?

Mang'vee eyhen:

– Ho'o, zı vorna.

21 Avnerree mang'uk'le eyhen:

– Yiğne sağıqa, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa aqqı, manbışın silahbı g'ayşe.

Asaheleemee Avnerike xıl ts'its'a'a vuxha deş.

22 Avnerree, Asahelik'le meed eyhen:

– Zaqar qihna gimexha, zake xıl ts'its'ee'e! Nişil-allane zı ğu gik'as? Qiyğa zı yiğne çocune Yoavne aq'veeqa nəxürna ilyakkas?

23 Asahelee meeb mang'uke xıl ts'its'aa'a deş. Manke Avnerree cun nize alyat'u, cık'rihiyna mang'une vuxhnele k'ena məxüd i'xiyxə, cık'ri† mang'une yı'q'ək ciga hı'ı qıgeç'e. Asahel qukkYorkul cigeecar qek'ana. Mançile qiyğa Asahel qik'uyne cigaysse i'lgən girgınbı, maa'ab ulydyobzur ilğeebaç'e vuxha deş. 24 Yoaviy Avişay Avneriqa qihna g'adaaxhvan. Veriğ k'yooçemee, manbı qabı hiviyxharanbı Gıveonne sahrayne yəqqı'lyne Gıahne ögilyne Ammava eyhene tepalqa. 25 Benyamınaaşınbı Avnerne hiqiy-alla savayle. Qiyğab apk'ın, sa tepayne q'omaqa ıqeepç'ı, maayib ulyoozaranbı. 26 Avnerree ts'irika Yoavık'le eyhen:

– Şi mısılqameene g'ılncıke hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğa yugdacad ixhes deş? Ğu yiğne insanaaşik'le mısane eyhes, cone çocaaşıqab qihna gimabak'va?

27 Yoavee eyhen:

– Vorne Allahılqa k'ın ixhen, ğu manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqa qihna miç'eebilqamee gyapk'asınbınıy.

28 Qiyğa Yoavee şeypur əlüvxümeə, manbışın girgınbı ulyoozaranbı. İzrailıybişıqa qihna gyapk'iy ç'əvə'an, manbışıka sayib sıç'ookka deş.

29 Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle ilğeepç'ı, Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hiviyxhar. 30 Yoavee, Avneriqa qihna girxhuy ç'əv hı'ı sark'ilymee, cuna g'oşun sa'a. Asahelile ğayrı Davudne insanaaşıke yits'iyüç'ər (19) insan hiyxhar deşiy.

31 Davudne insanaaşemee, Benyamınaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebid vəşşe yixhts'al (360) insan gek'a. 32 Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune dekkına nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune insanaaşə xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı Xevronqa hiviyxhar.

3

1 Şaulneyiy Davudne nasilen səvxı'y xiliyda ts'its'exhe. Vaxt apk'iniylette, Davudne nasilena guc hexxooxhe, Şaulnemeə nasilena k'ıl qooxhe vuxha.

Davudun dixbı

2 Xevronee Davudus dixbı vooxhe.

Ts'errıyna dix İzre'elyğaçene Axinoamee uxuna Amnon ixha.

† 2:23 Cık'ri: man cık'ri yı'q'ələd ek'ı'ı ixha.

3 Q'ör'esda Karmelyğançene Navalne sip'iree Avigailee uxuna Kilav ıxha.

Xhebir'esda Geşurne paççahne Talmayne yişşee Maakayee uxuna Avşalom ıxha.

4 Yoq'ur'esda Haggitee uxuna Adoniya, xhor'esda Avitalee uxuna Şefatya,

5 yixhur'esdar Davudne xhunaşşee Eglayee uxuna İtream ıxha. Davudus man girginbı dixbı Xevronee vuxha.

Avner Davudne suralqa ilğeç'e

6 Şaulnayıy Davudna nasıl siviyxəmee, Avnerree Şaulne sural guc saa'a vuxha. 7 Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa donana caariye yixha. İşboşetee Avnerik'le eyhen:

- Nya'a ğu, yizde dekkine caariyeyka g'ilexha?

8 İşboşetne mane cuvabıke Avneris geeb qəl vuxha, eyhen:

- Nya'a zı vas, Yahudaabişın sura aqqına xvaana vuk'ulyne vob? Zı g'iyna yiğiniy yiğne dekkine Şaulne nasilen, mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zı ğu Davudne xılyaqı quvu deş. Ğu həşde mane zöiyfal-alla yizde gardanaqa bınah giviyxhe! 9 Zı Davudus, Rəbbe mang'us k'in g'assırıyn hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa yiğbı alle'ecen! 10 Zı paçcahiyvalla Şaulne nasılıke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailnayıy Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee*, paçcah ixhes.

11 İşboşetik'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Avnerile qöyq'ən ıxhayke, mang'us alidghınıycad qeles dəxə axva. 12 Qiyğa Avnerree, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen:

- İn cıga şavunne vod? Qora, zınayıy ğu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğa gırgınacab İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas kumag ha'asın.

13 Davudee eyhen:

- Geed yugda, zı vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ğu zasqa ı'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa immayle.

14 Davudee, İşboşetısqa Şaulne dıxesqa cun insanar g'axuvu, eyhen:

- Zı vəş sunnat hıdı'ına Fılıştınğançena gik'ul-alla zas Şaulee hiyvuna yızda xhunaşşe Mikal zasqa seek'al hee'e.

15 İşboşetee, insan g'axuvu, zöiyfa adamiysse Layişne dıxesse Paltielsee g'ayşes ileeka. 16 Məng'ı'na adamiy geşşe-geşşe Baxurımqamee xhunaşşeyqa qihna ayk'an. Maa'ad Avnerree mang'uk'le eyhen:

- Yı'q'əlqa sak'le.

Manar sıyk'alna. 17 Avner İzrailyne ağsaqqalaasıka yuşanxha, eyhen:

- Şos musa ıkkannanıy vor, Davuduke şos paçcah ha'as! 18 Həşde vuşde yik'eençe ı'lğəən he'e! Rəbbe Davuduk'le dışdıy uvhu: «Zı Yızde nukarne Davudne xıleka, İzrail Fılıştınaaşdeyiy gırgıne duşmanaasıne xılənçe g'attıvxhan haa'as».

19 Avnerree man, hark'ın, Benyamınaaşik'led eyhen. Qiyğa İzrailnayıy Benyamınaaşde yik'eençe ı'lğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa

* 3:10 3:10 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailyna nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaasıne sahree, İzrailyna nekke canubulyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailyne k'anençe-qomaqqameeva eyhen ıxha.

hayk'an. ²⁰ Xevroneeqa, Avnerika sacigee Davudusqa g'ayre (20) insan arayle. Davudee, Avnerisiy cune insanaaşis otxhun-ulyodğıy hele.

²¹ Avnerree Davuduk'le eyhen:

- Hasre zı həşde hark'in, gırgına İzrail yizde xəring'usqa, paççahısqa, saa'as. Ğunar manbışika cuvab g'ats'ak'vne. Qiyğab vas nişşisiy vukkan, xəbvalla hee'e.

Məxüd ıxha Davudee Avner vuççud hidi'ı g'ekkana.

Yoavee Avner gek'a

²² Mane gahıl Yoav, Davudne insanaaşika dəv'eençe sark'il eyxhe. Manbışe mebinbışike g'ayşuyın geed kar adayle. Mane gahıl Avner, Davudusse Xevronğançe ark'in eyxhe. Davudee, Avner vuççud hidi'ı, g'aykkı ıxha. ²³ Yoav, gırgıne g'oşunuka sark'iling'a, mang'uk'le eyhen:

- Nerna dix Avneriy arı. Paççahee mang'uk vuççud hidi'ı, g'aykına.

²⁴ Yoav, paççahne k'anyaqa qarı, eyhen:

- Ğu hı'ıyn kar hucoone? Yiğne k'anyaqa Avnerniy'e arı? Ğu nya'a mana g'aykkı? Həşde mana ark'inna. ²⁵ Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yiğın hark'in-qaraylen cigayiy ğu g'ecen işbı ats'axxhesvacar arı ıxha.

²⁶ Yoav Davudusse qıgeç'umee, mang'vee Avneriqa qihna cun insanaar g'uxoole. Manbışer Avner Sira eyhene kahrızısse yı'q'əlqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. ²⁷ Avner Xevronqa sak'imee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışıyle aqa akkyayhe. Qiyğad cune çocul Asahelil-alla, mang'une vuxhnes g'ilincıqa i'xi', gek'ana.

²⁸ Davuduk'le, man ats'axhxamee, eyhen:

- Rəbbine ögil Nerne duxayne Avnerne ebal-alla, mısacab zaliy yizde ölkal bınah aaxvas deş. ²⁹ Havaasre mana bınah Yoavılqayiy mang'une xızanılqa vuxhecen. Hasre Yoavne nasılee maşika gıyatstı'ıyn i'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ilincıke qek'ana insan deşda, mısınçıka qek'ana insan deşda gah mooxhecen.

³⁰ Yoaveeyiy cune çocəe Avişayee Avner gek'ana. Manbışe mana cona çoc Asahel Gıveonee əlyhəəne dəv'ee gik'uynçil-alla gek'a.

³¹ Qiyğa Davudee Yoavık'leyiy cune k'anene insanaaşik'le eyhen:

- Tanalınbı qıt'axxı, palanbı ale'e, Avnernemeə gyaaşə.

Avner qıkkek'ane mığırırıqa qihna vuc paççah Davud ayk'an. ³² Avner Xevronee k'eyxha. Paççah mang'une nyuq'vnel oo axtra geşşena. Mang'uka sacigee milletid geşşen. ³³ Paççah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu:

Avner məxür, g'eliqqa huvu, gik'as dexheyiy.

³⁴ Yiğın xileppı ayt'ıl ıxha deş,

G'elybışısıb zıncır üvxü vuxha deş.

Ğu sıxnareesine ögil qukkıyok'alan xhinne qukkıyork'ul.

Manva uvhumeə, millet meed Avnernemeə geşşen.

³⁵ Qiyğa manbışın gırgınbı abı, Davudee, exha qıxhesse, kar oxhneconva mana ittunçil aqqaqqa ıxha. Davudeeme, k'in g'assır, eyhen:

- Veriğ k'yoocesse, yizde ghalek gıney, medın kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen!

³⁶ Milletik'le paççahee ha'an g'acu, man gırgın manbışde yik'eençe eyxhe. Paççahee ha'an gırgıncad milletis ikkiykanan. ³⁷ Mane yiğıl

gırgıne milletük'leyiy gırgıne İzrailik'lecad ats'axhxhen, Nerna dix Avner paççahee gidek'u ıxhay. ³⁸ Paççahee cune insanaaşik'le eyhen:

- G'iyna İzrailee xərna, qıvaats'ına insan qik'uva ats'a dişe? ³⁹ G'iyna zı g'əyxı'na paççahır ixheene, zaqa guc k'ilyba vob. Tseruyayn dixbı, Yoaviy Avişay, zale nimee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbəe pısvalla haa'ang'us, haa'ane pısvallays sik'ı heleben!

4

İşboşet gek'ana

¹ Şaulne duxayk'le İşboşetük'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxhamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhı qəyq'ən giyğal. ² Şaulne duxayqa İşboşetiqa q'öyre cune destebışda xərna ıxha. Manbı Benyaminaaşınbı vooxhene Beerotğaçene Rimmonun dixbı vuxha. Manbışde sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ıxha. Beerot vucub Benyaminaaşınacab vuxha. ³ Beerotbı Gittayimeeqa heepxı qabı vuxha, g'iyniye yiğılqameeyib* manbı maa'ab menne cigaynbı xhinne aaxva.

⁴ (Şaulne duxayqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboşet donana dix ıxha. İzre'elyğaçe Şaulıy Yonatan gyapt'ıva xabar qabimee, mang'uqa xholle sen ıxha. Mane k'ining'uqa ileekang'vee mana mançe alıyart'u, zaara heexvava, gade xılənçe g'a'araççe mang'un g'elybı hayq'var.)

⁵ İşboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğaçene Rimmonun dixbı Rexaviy Baana yəqqı'l gyabak'va. Manbı pırane gahıl qabı mang'une xaasqa hiviyxhar. ⁶⁻⁷ İşboşet cune gozee tyulee g'alirxhu eyxhe. Rexaviy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'ı, mang'une vuxneeqa xıncal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'in, vucub alyapt'ı, mançe heebaxanbı. Xəmvölle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqqı'le k'ena avayk'anabı. ⁸ İşboşetna vuk'ul manbışe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paççahık'le eyhen:

- İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna İşboşetna vuk'ul vob. Mane Şaulisniy ğu gik'as ikkan. G'iyna Rəbbəe, yişde xəring'ul - paççahlı-alla Şaulıkeyiy cune nasılıke in hi'ı, qəl qığavhu.

⁹⁻¹¹ Davudee Beerotğaçene Rimmonne dixbışis Rexavisıy cune çocus Baanays inəxdın alidghniy qele:

- Zı Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy arı: «Şaul qik'unava». Zı mançıl-allar mana aqqı gik'as alıkkı. Mang'vee zas abıyne xabarın mukaafat mang'us man ıxha. Həşde karaı'dəən insanar qopkune insanne xaaqa ikkeepç'ı, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zı mang'una eb ç'iyel g'alepçı, manbı ç'iyene aq'val gidıyapt'ı g'alyaa'aye? Zı gırgıncıke g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbılqan k'in ixhen məxdın kar ixhes deş!

¹² Davudee cune insanaaşılqa əmr haa'a, manbışeb manbı avqu gyabat'anbı. Qiyğad manbışin g'elybıyiy xıləppı gyatxı, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'ane k'eyxə. İşboşetna vuk'ulyub alyapt'ı, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

* 4:3 4:3 g'iyniye yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

5

Davuduke bıkrne İzrailyna paççah eyxhe

¹ İzrailin gırgın nasılıbı Xevronqa Davudne k'anyaqa abı inəxüid eyhe:
- Şi vaka sa milletınbı, sa ebanbı vob. ² Şenke yişda paççah Şaulnang'a, gücabniy İzrailıybı dəv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbe vak'leniy uvhu, şu Cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes.

³ İzrailin gırgın ağsaqqalar Xevronqa paççah Davudne k'anyaqa abayle. Paççahee maa'ad Rəbbine ögil manbışıka cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaşe Davud İzrailyna paççah ixhecenva mang'ulqa q'ış qadağva.

⁴ Davud paççah eyxheng'a mang'uqa xhebts'al (30) senniy vod. Mang'vee İzrailis yoq'ts'al (40) senna paççahıyvalla haa'a. ⁵ Davudee, Xevronee Yahudays yigihle sennaiy yixhible vazna paççahıyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'vee bıkrne İzrailisıy Yahudays xhebts'ale xhebble (33) senna paççahıyvalla hav'u.

Davudee İyerusalim avqaaqqa

⁶ Paççahiy cun insanar İyerusalimqa hapk'ın, maane avaalacab voox-hene Yevusbışılqa k'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen:

- Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Şu inyaqa areene yişde bı'r'q'ı'nbişisser, k'aanbişisser şu inençe g'e'eşşes əxəsda.

Manbışısqa məxüid qöö ixha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. ⁷ Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe. ⁸ Davudee mane yiğil eyhen:

- Vuşuyiy Yevusbışılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençe ılgəç'u qoracen. Məxüb şu Davud g'imcece eyxhene «bı'r'q'ı'nbişileyiy k'aanbişile» gəamepxhes.

Həşde dişe eyhe: «Bı'r'q'ı'naiyiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş».

⁹ Davud mane g'aleecar axva, mançil-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladın cigad Millo eyhene tepaysqamee adın cigad ali'ı qa'an. ¹⁰ Xəəna G'oşunbışda Rəbb Davuduka ixhal-alla, mang'una güc yiğ-yiğile hexxooxhe vuxha.

¹¹ Sur eyhene şaharne paççahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidırne yiven os, osanaiyiy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbışe Davudus saray alya'a. ¹² Manke Davuduk'le ats'axhhen, Rəbbe vuc İzrailyna paççah hı'ı, cuna paççahıyvallab axtı qav'u.

Davudun mansa dixbi

¹³ Davud Xevronğançe İyerusalimqa qarıyle qiyğa, mang'vee cus mançe mebin xhunaşşeriy caariyebi haa'a. Manbışeb Davudus dixbiyiy yişba vuxooxa. ¹⁴ Mang'us İyerusalim vuxhayne dixbışın dobi inbi vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman, ¹⁵ İvxar, Elişua, Nefeg, Yafia, ¹⁶ Elişama, Elıyada, Elifelet.

Davud Filiştinaaşile gəamexhe

¹⁷ Filiştinaaşik'le g'iyxhen, Davud İzrailyna paççah ha'asva mang'ulqa q'ış qadğu. Manke manbışın gırgınbı Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man ats'axhamee, yi'q'əlqa g'aleeqa siyk'al. ¹⁸ Filiştinarıb Refaimne q'adaalılqa qabı, maa'ab aaxva. ¹⁹ Davudee Rəbbike qiyghanan:

- Zı Filiştinaaşika səyxene? Şu manbı yizde xılyaqa qevlesınbine? Rəbbe Davuduk'le eyhen:

- Ho'o, hoora səyxə, zı manbı yığne xılyaqə qıdevu g'alepçes deş.

²⁰ Davud Ba'al-Peratsimeeqa arı, Filiştinar gyapxı-gyapt'ı, eyhen:

- Selin çine ögeedın kar haq'var hiyxvər ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u.

Mançil-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (*ot'al-oxal ha'ana iyeyiy*) giyxhe. ²¹ Filiştinar heepxı əlyhəəmee, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'ı, qıkkəkkanbı.

²² Filiştinar meeb Refaimne q'adaalılqa abı, maa'ad çadırbı giyxə.

²³ Mançinemee Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen: - Ts'erriykecar manbışde ögilqa qıgmeç'e. Yı'q'əle apk'in, totan yivarnane surale manbışılqa k'yoohre. ²⁴ Totane yivaaşine q'ombışile g'elybışın sesbı qöö gidğilmee, ğu zaara ı'ğiykre. Filitinaaşde g'oşunukun ha'asva, mane gahıl Rəbb yığne ögil əlyhəəs.

²⁵ Davudee gırgın, Rəbbee cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeençe Gezereeqa hivxharasdee cigeeqamee Filiştinar gyabat'a ixha.

6

Davudee Rəbbina q'utye İyerusalimeeqa savaak'al ha'a'

¹ Davudee İzrailyançe meer yugna, sıyxənə xhebts'al aazır (30 000) insan g'əyxı', saa'a. ² Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareençe Allahna q'utye* qavaalesva, cune insanaaşika sacige maqa ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doyl vuxha. Mane q'utel oo keruvar† ixha. Xəəne G'oşunbışde Rəbbina taxt mane keruvaaşıl oo vuxha. ³ Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alıvxu, Avinadavne tepalyne xaançe qıgaahana. Daşk'ad Avinadavne dixbışe Uzzayeyiy Axioyee he'ekka ixha. ⁴ Manbışe Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qıgaaha. Q'utyeyne ögiylir Axio ayk'an. ⁵ Davudur, gırgın İzrailin milletid granne osake hu'iyın t'ampirbı, lirabı, dafbı, medın aalyatbı əlixı', Rəbbine ögil şadba mık'ar hu'ı.

⁶ Naxonne attayle ı'lğəəmee, yatsbı qaçayxaranbı. Uzzeeyib xıl hotku, g'ı'moxhacənva Allahna q'utye avqaaqqa. ⁷ Rəbbina Uzzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hu'rmat deşvaala hav'uva mana maacar ı'xı' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeyne k'ane qek'a.

⁸ Davudus, Rəbbee Uzza gik'uva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'iyinye yığilid‡ Perets-Uzza (*Uzzayn qik'uy*) vod.

⁹ Mane yığıl Davud Rəbbile qərq'ı'n, eyhen:

- Zasqa Rəbbina q'utye nəxüb ables vooxheye?

¹⁰ Davudus Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiyan deş. Mang'vee mana Gatğançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyookka. ¹¹ Rəbbina q'utye xheyible vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbee Oved-Edomusub, mang'une xızanısb yugna barakat hoole.

¹² Paçcah Davudulqa «Rəbbee Oved-Edomne xızanıb, mang'une gırgıne karasıb Allahne q'utel-alla barakat huvuva» hixhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'in, mançe Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne şahareeqa şadba qavayle. ¹³ Rəbbina q'utye haaqqanbışe yixhnəqqees g'el qittumee, Davudee sa yats'iy tavulyna q'ıka gyook'a.

* **6:2** 6:2 Allahna q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peygambark'le uvhu. Man Allah cune millette yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utye g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrbinıy havacənbi. † **6:2** 6:2 Keruvar: xılibinan malaaiakar vob. Rəbbine q'utel oo q'ille k'ınəəğayken keruv ixha. ‡ **6:8** 6:8 g'iyinye yığilid: in kitab otk'unıng'vee kitab ok'anassencad gahı eyhe ixha.

14 Davudee kataniken ileylğŞ ali'ı, Rəbbine ögil vəəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a. 15 Davuduka sacigee gırgıne İzrailıne milletın şadvalın ts'ırbı ha'a-ha'a, şeypur ı'lyviyxə Rəbbına q'utye quvkeeka vuxha.

16 Rəbbına q'utye Davudne Şahareeqa quvkekkamee, Şaulna yiş Mikal g'uleençe ileeka yixha. Məng'ı'k'le paççah Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ile avqa qa'a.

17 Rəbbına q'utye qabı, Davudee mançınemee g'üvxüyne çadrene ab, çısva qav'uyne cıgeeqa gıviyxhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhxan ha'aniy mədın q'urbanbı allya'a. 18 Davudee q'urbanbı allı'ıyle qiyğa, milletıs, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doyule xayır-düə hoole. 19 Qiyğa mang'vee İzrailıne milletne adameeşısıb, yadaaşısb gırgıng'uscab sa gıney, sık'ınin çuru, sa ts'ets'ıb qooqqune t'imilena hoole. Mançeb gırgınbı xaybışeeqa sıviyık'al.

20 Davud cune xaabınbışıs xayır-düə hevlesva xaaqa sak'ımee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qığeyç'u, eyhen:

- İzrailıne paççahee g'ıyna vuceecar-vuc nəxür hağuna! Mana cune insanaaşıneyiy cune g'ulluxçiy içeeşıne ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxha.

21 Davudee Mikalık'le eyhen:

- Zı man Rəbbine ögil hı'ı. Mang'vee zı yiğne dekkıneyiy mang'une bıkrne nasıləne cigee g'əyxi', Cune milletıs, İzrailıybışıs, xərna hı'ı. Zı inçile qiyğar Rəbbine ögil şadxhesda. 22 Zı yızde ulene ögil sık'ırar uleke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçiy içeeşemee zı axtı qa'as.

23 Şaulne yişşeeqa, Mikalıqa, qiyk'asde yiğılqamee uşax eyxhe deş.

7

Allahee Davudus cıvab hele

1 Paççah cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmanaaşıke macal hele. 2 Mane gahıl paççahee Natan donane peyğambarık'le eyhen:

- İleke, zı sıdırne granne yiveke ali'ıyne sarayee axva, Allahna q'utyemee çadree* vob.

3 Natanee paççahık'le eyhen:

- Rəbb vaka vör, hoora yiğne yik'eedin he'e.

4 Mane xəmdə Rəbbe Natanık'le inəxdun cıvab eyhe:

5 - Hark'ın yızde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Rəbbe inıd eyhe:

«Ğune, Zı axvasın, Zasın xav alya'as? 6 İzrailıybı Misirğançe qığav'uyne yiğile, g'ıynıyne yiğılqamee Zı nenecar xaa axu deş. Zı nyaqa ark'ınee, Yızde çadree axu. 7 Zı gırgıne gahbışilycar İzrailıne milletıca sacigee ı'ğiykır. Zı mısacad İzrailıne milletna haa'ane ç'ak'ınbışik'le uvhu deş: „Zas sıdırke xav ale'e“».

8 Həşde Yızde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbışde Rəbbe inıd eyhe: «Zı Ğu vəq'əbı uxhiyxhanne cigabışeençe qarı, vake İzrailıs

Ş 6:14 6:14 Kataniken ileylğ: kaahınaşe tanalqa alya'an kar ıxha. * 7:2 7:2 çadır: inıyaa Allahne muq'addasne çadrene hək'ee eyhe. İzrailıybı, Misirğançe qıgeepç'ıyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka ı'ğiykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailıbışe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, ı'bəədatbınıy ha'a. Qiyğab Davud peyğambarne gahılıb mana İyerusalımeeniy vob.

xərna hı'ı. ⁹ Ğu hark'inne gırgıne cigabışee, Zı vaka ıxha. Yiğne ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Həşded yiğın do menne qıvaats'ıyne insanaaşın do xhinne qıvaats'a'asın. ¹⁰⁻¹¹ G'ıyniyke şaqa cone cigabışee gyuv'recenva, şavaacabıb manbı mançe i'gviykar himaa'acenva, Zı yizde milletne İzrailynemee sa cıga qa'as. Zı haakımar milletın ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhuynğ'a, qəlnane insanaaşe manbı hooç'an-g'ooç'ananbınıy. Həşde məxdın kar ixhes deş: Zı vas duşmanaaşine xılence rəhətiyvalla hevles.

Vake g'abıynbı paçcahar vuxhesva, Rəbbe vak'le g'ayxha'a. ¹² Yiğna i'mı'r ç'əvuvxhamee, ğunar yiğne dekkaaşısqı ark'ınmee, yiğne cigeeqana yiğna dix ha'as. Zı mang'una paçcahiyvalla it'umba haa'as. ¹³ Mang'vee Yizde doyuıyun xav alya'as. Zınab mang'una paçcahiyvalla gırgıne gahbışis it'umaa'asda. ¹⁴ Zı mang'unemee Dek ixhes, manar Yızdeme dix ixhes. Mang'vee bınah hav'umee, Zı mang'us, insanaaşe cone uşaxaası caza hoolena xhinnena, caza hevles. ¹⁵ Zı mang'uke Yızda badal dyooxhena yugvalla, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. ¹⁶ Zı məxüd ha'as yiğna nasılıb, yiğna paçcahiyvallab gırgıne gahbışis vuxhes. Yiğna paçcahiyvalına taxtıb gırgıne gahbışiscab vake g'abıynbışisne vuxhes».

¹⁷ Natanee gırgın Allahee haguyn Davudus yuşan ha'an.

Davudna düə

¹⁸ Paçcah Davud Allahə çadıreeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil gyu'ur eyhen: – Ay Xudaavanda Rəbb, zı vuşune vor, yızda nasılıb şavnane vob, Ğu zı inimee axtı qı'ı? ¹⁹ Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manud k'ılda qadı, Ğu zake g'abıynbışde vuk'lelqa qalesınıd uvhu. Xudaavanda Rəbb, inid insanaaşineme i'brat ixhes.

²⁰ Davudusse medın Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zı, Yiğna g'ul, ats'ana! ²¹ Ğu in gırgın ç'ak'ın işbı, Yiğne cuvabneme, Vas ikkanəxüd zak'le hagvasdemee hı'ı.

²² Ğu nimeecar Xərrayiy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırıbışıka g'ayxhı, Vak akarana sacar deşda, Vale ğayrı Allahır deşda. ²³ Yiğın İzrail millet xhinnen, ç'iyene aq'val, medın millet vodunne? Ğu manbı Misirğançe qığavhu, gattıvxhan hav'u. Yiğın do ats'axhhecenva Ğu manbışde ögil ç'ak'ın əlaamatbı hagu, ç'ak'ın işbı g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin milletbıyiy manbışin allahbı g'e'epşi. ²⁴ Gırgıne gahbışis Ğu İzrailike Vasın millet hı'ı, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ıxha.

²⁵ Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abıynbışis huvuyn cuvab həməxüd he'e, gırgıne gahbışis axvecen. Gırgınıd hasre Ğu eyhəxüd ixhecen. ²⁶ Hasre insanaaşe «Xəəna G'oşunbışde Rəbb İzrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğın do gırgıne gahbışis axtı ge'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen.

²⁷ Xəəna G'oşunbışda Rəbb, İzrailyna Allah, Ğu man zak'le hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zı yik' hı'ı Vas məxübna düə hav'u. ²⁸ Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğın cuvabıd qotkuyn vod. Ğu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu.

29 Gırgıne gahbışıl Yiğne ögil vuxhecenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayir-düə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu məxdın cuvabniy huvu. Yizdə nasilen Yiğne xayir-düəyka gırgıne gahbışısdə xayir-düə alept'ecen!

8

Davud İzrailıne duşmanaşile ğamexhena

1 Mançile qiyğa Davud Filiştinaaşile ğamxha, manbı cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xilençe Meteg-Ammahıb g'oşsena.

2 Qiyğa Davud Moavbışiler ğamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyap'as alivku, baağıka ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'a. Xhebne desteyna q'öble destə mang'vee gyabat'anbı. Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'bi qele giviyğal.

3 Tsovayna paççah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiy-alladın ciga meed cune xıyaqa ağahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ğamexhena. 4 Davudee Hadadezerna aazırıy yighud vəş (1 700) balkanılyna, g'ad aazırır (20 000) hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'une balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk q'i'iyne balkanaaşınıd g'elin damarbı gyatxas ilekka.

5 Damask vooxhen Arambı Tsovayne paççahıs Hadadezerıs kumagıs abimee, Davudee manbışda g'ayeq'vəd aazır (22 000) insan gek'a.

6 Davudee Damask vooxhene Arambışde ölkee cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışike nukarar haa'a, manbışe Davudus nalok'bi qele giviyğal. Davud nyaqa hark'ineeyir, Rəbbeə mana ğama'ananiy.

7 Mang'vee Hadadezerıne insanaaşın k'inəğəğəken g'alxanbı alyaat'u, İyerusalımqa qadayle. 8 Paççah Davudee, Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbişeençe geed yez adayle.

9 Xamatne paççahık'le Toik'le Davud Hadadezerne gırgıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe. 10 Hadadezereə hammaşee Toika dəv'ə haa'a vuxha. Hadadezerle ğamxhava Davud nəxüriyva qiyghanas, sayir mana tabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram mang'une k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'inəğəğəyn, nuk'rayn, yezan karbı adayle.

11 Paççah Davudee in cus adıyn k'inəğəğəyken, nuk'rayken, yezaken, vucee menne milletbışike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iyсар. 12 Mang'vee Edombışike, Moavbışike, Ammonbışike, Filiştinaaşike, Amalekbışike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iyсар. Davudee Tsovayne paççahısse Rexovna dix eyxhene Hadadezerıssed g'ayşuyn karbıd Rəbbis g'iyсар.

13 Davudee Q'evane q'aadalil Edombışda yits'ımoled aazır (18 000) insan oot'al-ooxal hı'ı siyk'almeə, mana gırgıng'uk'le ats'axhxhena. 14 Edomne gırgıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyozar hı'ıyle qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud nyaqa hark'ineeyir Rəbbeə mana ğama'ananiy.

Davudee gyuvxhiyn ç'ak'ınbı

15 Davud İzrailınacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda vuk'lek ikkekka, gırgıngunemeeyir mana qorkura ıxha. 16 Tseruya donane zəyifayna dix Yoav g'oşunna xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. 17 Axituvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahinar

vuxha. Seraya mirza ıxha. ¹⁸ Yehoyadayna dix Benaya Keretbişdayiy Peletbişda* xərna ıxha. Davudun dixbı kaahinar vuxha.

9

Davudee Mefiboşetis yugvalla haa'a

¹ Davudee eyhen:

- Şaulne nasilena üç'ürna axuna vornane? Yonatannemee, zı mang'us yugvalla haa'as.

² Şaulne nasils g'ulluxçiyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ıxha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan:

- Tsiva ğune vor?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, yizda xərna, zı vorna.

³ Paççahee eyhen:

- Şaulne nasileençe saxheyir üç'ürna insan vornane, zı mang'us Allahne yeqqee yugvalla haa'ayiy?

Tsivee paççahıs alidğhıniy qele:

- Ho'o, Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor.

⁴ Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Həşde mana nyaane vor?

Tsivee paççahık'le eyhen:

- Mana həşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna.

⁵ Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayra'a.

⁶ Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hu'rmat gyuvxhu, k'yoyzarna. Davudee ona'an:

- Mefiboşet!

Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidğhıniy qele. ⁷ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Qı'məyq'ən, yiğne dekkıne Yonatannemee, zı vas yugvalla hidyav'u g'alercəs deş. Yiğne q'əşde dekkın Şaulun gırgın cigabı zı vas sak'al ha'as.

Ğu gırgıne gahbişil yizde sufranile otxhunıy oxhanas.

⁸ Mefiboşet Davudus k'yorzul, eyhen:

- Nya'a, zı, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qıvk'une xvaana haa'a?

⁹ Paççahee Şaulna g'ulluxçiy Tsiva qort'ul, eyhen:

- Şaulıniy mang'une nasilen gırgın kar, yiğne xəring'une nevaysqa quvu. ¹⁰ Yiğne xəring'une nevayn cigabı ğunayiy yiğne dixbişeyiy yiğne nukaraaşee mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavid mang'usqa qeles,

mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'une nevee, Mefiboşetee, gırgıne gahbişil yizde sufranile kar oxhanas.

(Tsıvayqa yitsıxhvayre (15) dixiy g'ayrer (20) nukar vor.) ¹¹ Tsivee paççahık'le eyhen:

- Yizda xərna, paççah, ğu uvhuyn gırgın zı, yiğne g'ulee, ha'asın.

Mefiboşetee, paççahne dixbişde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhunıy oyxhan ıxha.

¹² Mefiboşetıqa sa k'inna Mika donana dix ıxha. Tsıvayne xaabın gırgınbı Mefiboşetin nukarar vuxha. ¹³ Mefiboşetee paççahne sufranile

* 8:18 8:18 Keretbişiy Peletbi: ine milletne insanaaşee paççahıs g'aravuliyvalla haa'a vuxha.

kar otxhan ıxhayke, mana mançile qiyğa İyerusalimee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ıxha.

10

Davud Ammonbışileyiy Arambışile ğamexhe

¹ Sabara gahıle Ammonbışıda paçcah qek'a. Mang'une cıgee paçcah mang'una dix Xanun eyxhe.

² Davudee eyhen:

- Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zınab mang'une dıxes Xanunus yugvalla haa'as.

Davudee cun insanar Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkıs baş-sağlıǵıyvalıa hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkееqa qabı hipxırmee, ³ Ammonbışıde ç'ak'ınbışe cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen:

- Vak'le hēməxüdməde ats'a, Davudee baş-sağlıǵıyvalıa hevles insanar yıǵne dekkıs hı'rmatneməene g'uxoole? Davudee yıǵne k'anyaqa insanar şahar uleke alǵaahas, mana vaats'a vuxha, qiyǵab hı'ǵəəkar haa'as g'axuvu!

⁴ Xanunee Davudun insanar avqu, manbışın saqqalrı suralqamee, tanalqa ali'ıyn karbıd avǵançe gıvıy'arne cıgeeqamee gyatxas ilekka. Qiyǵab mang'vee manrı cone xaybışeeqa yəqqı'l haa'a. ⁵ Man kar Davudus yušan hı'ımee, manrı naşvalın habat'ava, Davudee manbışıde ögilqa insanar g'uxoole. Paçcahee eyhen:

- Saqqalrı aleesmee Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le.

⁶ Ammonbışık'le co Davudne ulele gyapk'ı g'ooce. Manke manbışe Bet-Rexoveeniy Tsova eyhene cıgeene Arambışıke cos g'ad aazır (20 000) hoyharna esker pılıke kumagıs qot'alecenva insanar g'uxoole. Manbışe Maaka eyhene cıgayna paçcah aazırne (1 000) insanıka, sayır Tov eyhene cıgeençe yıts'ıq'vəd aazır (12 000) insan qoyt'al.

⁷ Davuduk'le man ats'axhxamee, Yoavıka ǵırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole. ⁸ Ammonrı qıǵeepç'ı, şaharne akkabışıde ögil saç'ıvkasınrı xhinne gıvıy'ın. Tsovaınyı Rexovın Arambı, Tov eyhene cıgayneyıy Maaka eyhene cıgayne insanaşıka qıǵeepç'ı, g'ab curayba ulyoozar.

⁹ Yoavık'le cune g'oşunne öǵıleyıy yı'q'əle duşmanar ǵıpk'ın g'avcumee, mang'vee İzrailıyne ǵırgıne g'oşunıke yugun gəvxüyn cehıyar curav'e, Arambışıde ögilqa gıvıy'ın. ¹⁰ Avxuyne insanaşılqar cuna çoc Avışay xərna ǵıxhxı, manrı Ammonbışıde öǵıyl gıvıy'ın. ¹¹ Yoavee Avışayık'le eyhen:

- Arambı zale gucuka vuxheene, ǵu zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonrı vale gucuka vuxheene, zı vas kumagıs ayres. ¹² Yık'eka ıxhe. Qora, yışde mılelnemee, yışde Allahne şaharbışdemee, yışda adamıyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyıd Cusqa nenyı yugda qöo, man he'ecen.

¹³ Yoavıy mang'una g'oşun Arambışıka sıç'ookka ǵıbǵılmee, Arambı Yoavne öǵıyle heebaxanrı. ¹⁴ Ammonbışık'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avışayne öǵıyle heepxı, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbışıkan saç'ıvkuy ç'əvxhamee, Yoav İyerusalımqa sıyk'al.

¹⁵ Arambışık'le co İzrailıyışıle avub aaxva g'avcumee, manrı sacıgeeqa savayle. ¹⁶ Manbışıde paçcahee, Hadadezere, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valın Arambı də'veeqa qıǵaa'a. Manrıb Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacıgee Xelam eyhene şahareeqa abayle.

¹⁷ Mançina xabar Davudus abımee, mang'vee gırgın İzrailıy bı sav'u, İordanne damayle ilğeç'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'uvkasva giviylk'an. ¹⁸ Arambı İzrailıybışde ögiyle heebaxanbı. Davudee Arambışda yıghıd vəş (700) däv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır (40 000) balkanıl alıxı arına esker gek'a. Manbışda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee r'xı' maacar gek'ana. ¹⁹ Hadadezerne xilek avubne paççahaaşik'le con gırgınbı İzrailıybışıs avub avxu g'avcumee, manbışe İzrailıybışıkana däv'ə ç'öv hav'u, manbışıs nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qövəyq'anənanı Ammonbışıs kumagbı ha'as.

11

Davudiy Bat-Şeva

¹ Yuxhxhan qadımee, paççahar däv'əys qıgəebaç'ene gahıl, Davudee Yoav cune insanaaşikayiy gırgıne İzrailıyne g'oşunuka däv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbışe Ammonbışıkın hı'ı, manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee İyerusalimcar axva.

² Sa yiğil exheeqana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paççahaaşine sarayne daxalqa ilğeç'u maa'ar iykar giyğal. Mana daxayle ilıyakkımee, mang'uk'le sa zəiyfa əyeexər g'eece. Mana zəiyfa geer uftanna yixha. ³ Zəiyfayne hək'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixele. G'axuvuyne insanee eyhen:

- Mana zəiyfa Q'etbışda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor.

⁴ Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zəiyfa Davudusqa arımee, məng'i'n yadaaşik eyxhenbı manke ç'əveetxha ixha. Davud məng'i'ka g'ilexhana. Mançile qiyğa zəiyfa cene xaaqa sıyk'al. ⁵ Zəiyfa vuxhne eexva. Məng'ee Davudusqa insan g'ixele «Zı vuxhne vorva» eyhes.

⁶ Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen:

- Q'etbışda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axile.

Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixele. ⁷ Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoaviy g'oşun nəxübne, däv'ə nəxübne əlyhəəva qiyghan. ⁸ Qiyğa Davudee Uriyk'le eyhen:

- Xaaqa hoora, sık'ırıra g'alixhe.

Uriy paççahne sarayeençe qıgəç'umee, paççahee yı'q'əle mang'us pay g'uxoole. ⁹ Uriynee xaaqa ayk'an deş. Mana paççahne manesa nukaraaşika sacıgee sarayne akkayne ghalee g'ilexha. ¹⁰ Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'ın deşva» uvhımee, mang'vee Uriyke qiyghanan:

- Nya'a, ğu yəqqı'le dışde qarı? Nya'a xaaqa idyark'ın?

¹¹ Uriyee Davuduk'le eyhen:

- Allahıka mugavilenana q'utye*, İzrailıy bı, Yahuder çadırbışee aaxvamee, yızda xərna eyxhena Yoaviy eskerar g'ab çolbışee aaxvamee, ho'ne zı xaaqa ark'ın otxhan-ulyoğa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqaniy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı məxdın kar müsacad ha'as deş.

¹² Davudee Uriyk'le eyhen:

- Ğu g'iynar inyaa axve, zı ğu g'iyqa yəqqı'l ha'asda.

* **11:11** 11:11 Allahıka mugavilenana q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utye g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacənbi.

Uriy mane yiğilir, qinne yiğilir İyerusalim axva. ¹³ Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'i keçe xhinne qa'a. Uriy paççahisse exheeqane qiğeç'e. Mana g'alixhasva meer cune ögilyneçar cigeeqa, paççahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş.

¹⁴ Miç'eed qıxhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavisqa hixhar he'ecenva Uriysqa qele. ¹⁵ Kağızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba däv'ə əəne cigeeqa yəqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yı'q'əlqa ts'its'eepxhe, hasre mana i'xi' gik'ecen».

¹⁶ Yoavee şahar hiqiy-allançe avqume, mang'uk'le şenbişin yugba aldaaxhvananbı nene surak vuxhay ats'anniy. Mançıl-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a. ¹⁷ Şaharın insanar Yoavıka səvxəsva, şaharıke g'aqa qiğeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı, habat'anbışde yı'q'nee Q'etbışda eyxhena Uriyer ıxhana. ¹⁸ Yoavee Davudne k'anyaqa däv'ə nəxübiy ilğevç'uva xabar ana insan g'ıxele. ¹⁹ Mang'vee xabar ana g'ıxelene insanın xət qa'an:

– Ğu däv'əyne hək'ee yuşan hı'ı ç'əvexheme, ²⁰ paççahıs sayıb mançike qəl vuxha vake qiyghınee: «Nya'a şu səvxəsva şaharısqı manımee k'ane qeepxa? Nya'a şok'le ats'a dışdıy, manbışe cabırbışile vukbı ahas ıxhay? ²¹ Şavaane Yerubbeşetna dix Avımelek gik'u? Nya'a, cabırle dışdıy mang'ulqa sa zəiyfee yöxxəyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manımee cabırbışısqa k'ane qeepxa?» Manva paççahee vak'le uvheene, Ğu mang'uk'le eyhe: «Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer qik'una».

²² Xabar ana i'qqəna insan yəqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hirxhıl, Yoavee cuk'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. ²³ Xabar ana arıyne insanee Davuduk'le eyhen:

– Şen insanar şalqa k'yoptul, şaka saç'uvkasva şaharıke g'aqa qiğeepç'ı. Şınab manbı şaharne akkabışısqamee yı'q'əlqa g'ee'epşıynbı. ²⁴ Vukbı ayhenbışee cabırbışile paççahne eskeraaşılqa vukbı gyoğu'u, paççahne eskeraaşike habat'anbı vuxhaynı. Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una.

²⁵ Davudee xabar abıyng'uk'le eyhen:

– Yoavık'le eyhe: «Mançıl-alla aq'va havaxan hıma'acen. G'ılincın inaşena geer gik'u. Həşdiyle guc sacıgeeqa sav'u, mane şaharılqa sayıb k'yoohre, mana hı'ğəəkar he'e». Məxüd Ğu Yoavis yik'ıbi hele.

²⁶ Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhımee, mang'us ak' avqaaqqa. ²⁷ Ak' ç'əvıvxhayle qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Bat-Şeva cune xaaqa qiyelee'e. Məng'i'ke cus xhunaşşe he'e. Qiyğa məng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Rəbbine yik'eençe vooxhe deş.

12

Natan peyğambaree Davuduk'le cuna bınah eyhe

¹ Rəbbe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ıxele. Natan mang'une k'anyaqa arı, inəxüd eyhe:

– Sa şaharee q'öyre insan vooxhe. Manbışda sa karnana manasar kar deşda eyxhe. ² Karnane insanıqa geed çavra-vəq'ə eyxhe. ³ Kar deşdang'uqamee alıvşu xəp qaa'ane vughulyne bederile Ğayrı, vuççud eyxhe deş. Mang'vee mana beder cune uşaxaşıka sacıgee xəp qaa'a vuxha. Mançın mang'une xılence kar oyxhan ıxha, mang'une k'oleençed xhyan ulyoğa ıxha. G'alyıvxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha.

Mana mang'unemee yişsene cigee vuxha. ⁴ Sayəqees karnane insanısqa menne cigabişeençe mihman arayle. Karnane insanıs cong'əə ariyne mihmannemee otxhuniy ha'asva cune çavra-vəq'əyke həyvan avqu givk'as qiviyykanna. Mang'vee hark'in kar deşing'una beder avqu abi, cong'əə ariyne mihmanıs otxhuniy ha'a.

⁵ Davudna mane insanılqa qəl avqu, Natanık'le eyhen:

- Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, man h'i'iyne insanıs qik'uyud avaa'k'a.

⁶ Rəh'i'm hidyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'vee mane bederil-alla yoq'nəqees geed kar qeles.

⁷ Natanee Davuduk'le eyhen:

- Mana insan ğu vorna! İzrailiyne Allahee Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Zı ğu İzrailiyne paççağ xhinne g'əyxi', Zı ğu Şaulne xılənçe g'attixhan h'ı'. ⁸ Zı vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhilibişeeqa quvu. Zı vas İzrailiniy Yahudayn milletbı huvu. Man vak'le k'ılda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanıd helesinniy. ⁹ Nya'a ğu Rəbbine ulesqa pisba qöönə iş hav'u? Nya'a ğu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbişda eyxhene Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşe hee'esva, ğu mana g'ilıncıqqa huvu. Ğu mana Ammonbışde xıleka gik'u. ¹⁰ G'iyiniyke şaqa yiğne xaake misacad g'ilınc əq'əna qixhes deş. Ğu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbişda eyxhene Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşe hey'ı'. ¹¹ Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbışısqacad qaqqas alıkkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğın yadar alyapt'ı, vas delesne insanısqa qevles. Manar yiğne-yiğın, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşika g'alixhas. ¹² Ğu man kar dyugulenda h'ı', Zımee man kar yiğene yı'q'ı'hne gahıl gırgıne İzrailiybışde ulene ögil ha'as alıkkas».

¹³ Davudee Natanık'le eyhen:

- Zı Rəbbine ögil bınah hav'u.

Nataneeyid sak'ı, Davuduk'le eyhen:

- Rəbbe yiğna bınah havaakal hav'una, ğu qik'as deş. ¹⁴ Ğu məxdın kar h'i'yle qiyğa, Rəbbine duşmanaaşısır Mana k'ap'ik'ile avqa qa'as əxə. Mançıl-allar vake ixhana dix qik'asda, axvas deş.

Davudna Bat-Şevaykena dix qek'a

¹⁵ Mançile qiyğa Natan cune xaaqa sıyq'al. Rəbbe, Davudna dix ik'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne xhunaşşeyken ıxha.

¹⁶ Davudee uşaxnemee Allahıs düə haa'a. Mana sıvacı xəmbı cune gozee q'ərane ç'iyel alğa'a. ¹⁷ Sarayn ağsaqqalar mana ç'iyele oza qa'asva qabı k'ane ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karıd oyxhan deş.

¹⁸ Yıghıd'esde yiğil uşax qek'an. Davudn nukarar uşax qik'uva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbı. Manbışısqa məxüd qayle:

- Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçil aqqeyir, mang'vee şal k'ırı alixhxı deş. Həşde uşax qik'uva şı mang'uk'le nəxüdüde eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a.

¹⁹ Davuduk'le cune nukaraşe ğud-ğud haa'a g'avxhume, uşax qik'uva ats'axhxhen. Mang'vee manbışike «Uşax qik'uyne?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe.

²⁰ Man g'ayxı, Davud ç'iyele oza qıxha, əyxi'r-səyxi'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğu, tanalınbıd badal h'ı', Rəbbine xaaqa hark'in, Mang'us kyoyzarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otxhuniy heleva eyhe. Cus oxhanaş hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan.

²¹ Nukaraşe mang'uke qiyghanan:

- Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ğu sivacı geşşu-gyaxvananiy, hêşde uşax qik'umee, ğu oza qıxha kar otxhan girğil?

²² Davudee manbısis inæxdın alidghuniy qele:

- Uşax üç'ürnang'a, zı sivacı geşşu-gyaxvananiy. Zalygena ixhee, Rəbbis zı qiykkın, uşax gidek'avaniy eyhe. ²³ Hêşde uşax qik'uyın, zı nişisne siv aqqas? Nya'a mana zasse yı'q'əlqa sak'al ha'as əxəyee? Mana zasqa sak'alas deş, zı mang'usqa əlyhəəs.

Suleyman yedike eyxhe

²⁴ Qiyğa Davudee xhunaşşeyş Bat-Şevays yik'bı hele, ikkeç'u məng'ı'ka g'ilexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Suleyman giyxhe. Rəbbis man uşax ikkiykanan. ²⁵ Mang'vee maqa Natan peyğambar g'ixe, mang'veeyid uşaxın do Yedidiyah (*Rəbbis ikkana*) giyxhe.

Davudee Rabba avqaaqqa

²⁶ Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paçcahna g'ala avqaaqqa. ²⁷ Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole:

- Şi Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbişe xhyan havacen cigabı aqqı. ²⁸ Hêşdiyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharın hiqiy-alladın cigabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxheene, zı mana şahar avqee, mançis yızın do heles.

²⁹ Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rabbeeqa arı, dəv'əyka mana avqaaqqa. ³⁰ Mang'vee manbişde paçcahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa giyxhe. Man tac k'inəəgəyke hı'ı ixha, çina yı'q'vaalab sa talant* vuxha. Mançine hiqiy-allançed giranın g'ayebiyiy gitk'ın. Davudee mane şahareençe geed giranın kar qığa'a. ³¹ Mane şahareedin millet mang'vee qığatxhu, ayxaaka, yivayne kilingıkayiy yak'uka işbı gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbısisqa karpıç ha'as ilekka ixha. Davudee Ammonbişde gırgine şaharbişik man hı'ıyle qiyğa, qığeç'u cune g'oşunuka İyerusalimqa ayk'an.

13

Amnoniy Tamar

¹ Qiyğa in ixha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yiçu yixha. Davudne menne dıxes Amnonus mana Tamar* yikkiykan.

² Amnonus cuna duvuxna yiçu Tamar manimee yikkiykan, mana mançike ik'iık'arna. Mana adamiys hidyark'ınna içiy yixhayke, Amnonus məng'ı'k hucoomecad ha'as dağamda qöö ixha.

³ Amnonuqa Yonadav donana sa hambaz ixha. Yonadav Davudne çocuna, Şımayna dix ixha. Vucur geer bicna kar ixha. ⁴ Yonadavee Amnonuk'le eyhen:

- Ay paçcahna dix, nya'a ğu yiğ-yiğile k'eçe? Ğu man zak'le eyhelan! Amnonee mang'uk'le eyhen:

- Zas yizde çocuna Avşalomna yiçu Tamar yikkan.

⁵ Yonadavee mang'uk'le eyhen:

- Tyuleeqa k'iç'u, ğucar ğu ik'arna xhinne hagve. Dek ğu g'acesva vasqa arımee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ixhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe arı

* **12:30** 12:30 Sa talant: 34 kilelqa ələən ixha.

* **13:1** 13:1 İne kitabee ilyaake 3:1-3.

zas kar oxhan he'ecen. Yizde ulene ögil zas otxhuniy he'ecen, zak'ler mana g'ayces, mæng'i'ne xilence kar oxhanas».

⁶ Amnon tyuleeqa k'iç'u, vuceecar vuc ı'kar hag'va. Paççah mana g'acesva arımee, mang'vee paççahık'le eyhen:

- Hucoona ixhes, yizda yiçu Tamar ayrecen, yizde ulene ögil zas q'öble kokay hee'ecen, zınad manbı cene xilence oxhanas.

⁷ Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen:

- Həşde yiğne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e.

⁸ Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ning'a, mana g'alırxhu eyxhe. Tamare xamır hı'ı, çocune ulene ögil kokaybı qece. ⁹ Qiyğa mæng'ee tava alyapt'ı, çocune ögilqa otxhanan kar giyxhe. Mang'us oxhanas ikkiykan deş. Amnonee eyhen:

- Hasre gırgınbı zasse qıgeepç'ecen.

Gırgınbı mang'usse qıgeebaç'enbı. ¹⁰ Amnonee Tamarık'le eyhen:

- Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zı yiğne xilence alyaat'u oxhanasın.

Tamare çocusva hı'iyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qıkkekka.

¹¹ Kokaybı Amnonee oxh necen va cusqana qıkkekkamee, Amnon Tamarık at'ırq'ın eyhen:

- Yiçu, qeera zaka g'aliyxhe.

¹² Tamare mang'uk'le eyhen:

- De'eş çoc, yızın do qığmayhe! İzrailee məxdın karbı ha'anbı deşxhe. Məxbına beynyavavalla hımaa'a. ¹³ Məxdıne doyuka zı nyaqana yixhes? Yiğnid İzrailee beynyavava do qıgeç'es. Həşde hucoona ixhes, ğu hark'ın paççahıka yuşanxhe, mang'vee zı vas heylesda. De'eşva eyhes deş.

¹⁴ Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydixhı, guc geeb vuxhayke mana qıkkeek'val hey'ı, mæng'ı'ka g'ılexhana. ¹⁵ Mançile qiyğa Amnonuk'le Tamar g'ımeece qeexhe. Amnonus Tamar cus yic yıkkanaançiler geer g'ımeece qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qiyxha ğadariyxheva» eyhe.

¹⁶ Tamare mang'uk'le eyhen:

- De'eş, yızda çoc! Ğu zı g'e'eyşuyka, mançile ögil hav'uyne pisvalileb, sık'ılbab xəbna pısvalla zas haa'a.

Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydiyxhı, ¹⁷ cuna nukar qort'ul eyhen:

- İna zasse g'e'eyşu, akka qe'!

¹⁸ Nukareeyir içiy g'aqa qığeyhı, akka qa'an. İçiyne tanal gıranın micagin gurt eyxhe. Məxdın gurtbı paççahne adamiys hıdyap'ınne yişbışe alyaa'ı xha. ¹⁹ Tamaree vuk'lelqa yı'q k'yaa'a. Qiyğad talın gurt qıt'axı'ı, vuk'lelqa xıleppıd aqqı hülöörəxə geeşe-geeşe iyee'anna.

²⁰ Çocce Avşalomee mæng'ı'kle eyhen:

- Vaka, yiğna çoc Amnonne g'alırxhu? Yiçu, həşde nıq' qığmayhe, mana yiğna çoc vorna. Man ixhayn yik'eeqa ikmekka.

Məxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa gırgıng'vee dağerçuna xhinne eexva.

²¹ Paççah Davuduk'le mana gaf g'avxhumee, mana qəlın əq'əna.

²² Avşalomee Amnonuk'le yugunud pısnıd cuvab eyhe deş. Mang'vee yiçu mıc hey'ı, mæng'ı'ka g'alırxhuynçıl-alla Avşalomuk'le Amnon g'ımece xha.

Avşalomee Amnon gek'a

²³ Ooğançe q'ölle sen ilğeç'uyile qiyğa, Efrayim eyhene şaharıs k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomee vəq'əbı qoşşar eyxhe. Avşalomus paççahın

gırgın dixbı maqa otxhun-ulyoğas qoot'alas vukkiykan. ²⁴ Mana paçcahısqa arı, eyhen:

- G'iyına zı, yiğne nukaree, vəq'əbı qoyşar. Hucoona ixhes, g'iyına paçcahiy cun insanar zasqa savaale.

²⁵ Paçcahee Avşalomuk'le eyhen:

- De'eş dix, yişin gırgınbı abee, vas yı'q'da gyuaras.

Avşalomee mana nimee ittuncıl aqqeyir, paçcah maqa arayle deş. Paçcahee Avşalomus xayir-düəyibı huvu, mana yəqqı'l araççe.

²⁶ Avşalomee meed eyhen:

- Manke yızda çoc Amnonxheeyir şaka g'axıle.

Paçcahee mang'uke qiyghanan:

- Nişisne mana şoka ikkekka?

²⁷ Avşalomee xıl ts'its'aa'a deş. Davudee manke Amnonur gırgın cun dixbı mang'uka g'uxoolenbı.

²⁸ Avşalomee cune insanaaşılqa əmr haa'a:

- İlyaaake Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhinne qıxhaməe, zı şok'le «Amnonus ı'xeval» eyhes. Manke şu mana gik'e, qı'məəq'ən. Zı şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe!

²⁹ Avşalomee nəxüdiy uvhu, nukaraşed həməxüd Amnonus ı'xiyxən. Paçcahne dixbışik'le eyxhenbı g'acu, zaraba cone g'atıraaşılqa aleerxi, mançe heebaxanbı. ³⁰ Manbı yəqqənanğ'a Davudulqa inəxübna gaf hiviyxhar:

- Avşalomee paçcahın gırgın dixbı gyapt'ıynbı, manbışda nenacar üç'ürra g'alerçu deş.

³¹ Paçcah oza qıxha, tanalin qıt'axxı'ı, ç'iyelqa gızyaraççe. Mang'une k'anene gırgıne cune insanaaşed tanalinbı qıt'axxa'anbı. ³² Davudne çocune Şımayne dixee Yonadaveeme inəxüd eyhe:

- Yızde xəring'usqa həməxüd qımaylecan, cune dixbışin gırgınbıniyxan hapt'ı. Saccu Amnoncar qik'u. Avşalomuqa məxbına fikir cuna yiçu Tamar Amnonee cuka g'aliyxhas aliykkiye yiğile vuxha.

³³ Hasre yızde xəring'un paçcahın gırgın cun dixbı hapt'ıva gaf g'avxhuva yik' gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qik'u.

³⁴ Avşalomme hıxu ark'ın ıxha. G'aravulee, vuk'ul ooqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. ³⁵ Yonadavee paçcahık'le eyhen:

- Haane paçcahın dixbı qöövub! Zı, yiğne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdüd eyxhen.

³⁶ Mang'vee cuvab uvhu g'attirxhunmee, axtıba gyaaşe-gyaaşe maqa paçcahın dixbı ikkebaç'e. Paçcahır gırgın cun insanarıb hülöübəxə gyaaşe gıviyğal. ³⁷⁻³⁸ Davudee yiğis-yiğis dıxes, Amnonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalomeeme hıxu Geşurne paçcahne Talmayne k'anyaqa ayk'an. Talmay Ammihudna dix ıxha. Geşureeqa hıxuna Avşalom maa'ar xhebillə senna axva. ³⁹ Amnon qik'u, ooğançe sabara gah ilğevç'ule qiyğa, paçcah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qihna gexha deş.

14

Avşalom İyerusalimeeqa siyk'al

¹ Tseruyayne duxayk'le Yoavik'le ats'anniy, paçcahın yik' Avşalomuqa gyotxhan ıxhay. ² Yoavee Teqoayeeqa insan g'ixele mançe ats'alynana zəiyfa ayres. Mang'vee ariyne zəiyfayk'le eyhen:

- Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'arın tanalinbı ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadagva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yiğbına geeşen xhinne heegve. ³ Paçcahne k'anyaqa hark'ın, inəxüd eyhe. Yoavee, paçcahık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an.

⁴ Teqoayeençena zəyfa paçcahısqa ikkeyç'u, mang'une ögeə aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen:

- Ay paçcah, kumag he'e!

⁵ Paçcahee mang'uk'le eyhen:

- Vak hucoona ixha?

Zəyfee eyhen:

- Zalqa yiğ adı, yızda adamiy qik'u. Zı sip'iriy vorna. ⁶ Zaqa, yiğne nukarıqa, q'öyre dixniy vor. Sa yiğil manbışda q'öyre çolee sana-sang'uka aldaxhininbı. Maa'ar manbı curaa'asda vuşucar ixha deş. Sang'vee manasa ı'xı' gik'una. ⁷ Həşde ğırgınacab xızan zalqa g'elil quvxha, manbışe eyhen: «Çoc gik'una şasqa qale, şı mana çoc gik'yunçil-alla gik'as. Dekkın kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbışe məxüd zaqa vodun-deşin man ts'ünq' q'ətqa'as. Məxüb manbışe çiyeyne aqval yızde adamiyke g'abıynbı g'alepçes deş.

⁸ Paçcahee zəyfyak'le eyhen:

- Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda.

⁹ Teqoayeençene xhunaşşee paçcahık'le eyhen:

- Yızda xərna paçcah, hasre mançına bınah zalqayiy yızde xızanılqa vıxhecen! Paçcahılqayiy cune taxılqa bınah ğyumooxhacen!

¹⁰ Paçcahee eyhen:

- Şavaayiy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğa mana vak sayır set'as deş.

¹¹ Zəyfee eyhen:

- Hucoona ixhes, paçcahee, Rəbbılqa, cune Allahılqa k'ın g'aysrecen, şavusqacad yızde dixike qəl qıgaahas havaasaras deşva. Deşxhee, manbışe yızda dix gik'as.

Davudee eyhen:

- Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərıb g'a'avxhas deş.

¹² Zəyfee Davuduk'le eyhen:

- Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre.

Paçcahee «Eyheva» eyhe.

¹³ Zəyfee eyhen:

- Ny'a'a manke ğu, Allahne milletne ögil məxbına iş hav'u? Ğu məxüd uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cigeeqa hıxu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'l deş. ¹⁴ Yişin ğırgınbı hapt'asınbı, şı ç'iyelqa ott'ulne yı'q'əlqa sa'as dexhene xhyanık akar. Allaheeyid insanıke ts'its'ı'l can g'eşşe deş, Mang'veeyib Cuke əq'ənaqa ğırxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fıkır ooxhan. ¹⁵ Zı milletın qı'yeeq'ən hey'ı, çil-allar zı həşde vasqa, yızde xəring'usqa paçcahısqa arı. Yızde fıkrəeqa qadıyn: «Hark'ın paçcahıka gaf haa'as, sayid mang'vee zı uvhuyn ha'a.

¹⁶ Paçcahee, zı uvhunçil k'ırı alixhxı, zınayiy yızda dix, şı ğyapt'as vukkanang'une xileençe g'attıvxhan haa'a. Məxüb şı Allahne milletne yı'q'neençe hakkal hıdyaa'a». ¹⁷ Mançil-alla zı məxüd uvhu: «Yızda xərna paçcah, sa cuvab eyhe, yızın yik' cigeeqa qoracən». Vasse Allahne malaakısse xhinne yugun pısınçike cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen!

¹⁸ Paçcahee zəyfyak'le eyhen:

- Zı vake sa cuvab qiyghanas, mançin alidghuniy zake dyugul hıma'a.

Zöiyfee eyhen:

- Yızda xərna paçcah, hucoona ixhes qiyghne.

¹⁹ Paçcahee qiyghanan:

- İne yiğne işee Yoavna xılyne alivku vob?

Zöiyfee alidghuniy gele:

- Yızda xərna paçcah, valqan k'in ixhen, şavusse cad val k'ırı ilydiyxhı t'ub cigeençe i'gviykar haa'as vəəxəs deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zı hucooyiy eyhes ikkanvad, mang'vee xə t q'ı. ²⁰ Məxüd yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva h'ı. Yızde xəring'una paçcahna ək'el, Allahne malaakna ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen gırqın ats'an.

²¹ Paçcahee Yoavık'le eyhen:

- Ho'o, zı man kar ha'asın. Hoorə, şena mek'vna Avşalom yı'q'əlqa sak'al he'e.

²² Yoav aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, «Ğu paçcah geer qa'anava» uvhu. Qiyğa Yoavee meed eyhen:

- G'iyna paçcahee, cune nukaree uvhuyn h'ı. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhxayn, vasqa zı yugra qarı ixhay.

²³ Yoav Geşureeqa hark'in, Avşalom İyerusalimeeqa sak'al ha'a.

²⁴ Paçcaheeme eyhen:

- Hasre mana cune xaaqa sak'lecn, yızde ulesqa qımaylecn.

Avşalom cune xaaqa sıyk'al, mana paçcahne ulesqa qarayle deş.

Davudee Avşalom cusqa qoyt'al

²⁵ İzrailivolle Avşalom xhinne micagna adameeşına insan ıxha deş. Gırqıng'us mana ikkan ıxha. Vuk'lele kits'alqamee mang'uqa qəlan ciğa ıxha deş. ²⁶ Senıs, ç'ərbışe mang'us yı'q'valla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ıxha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş (200) şekel* qadayle ıxha. (Şekel paçcahee gıxhxıyn standart ıxha.)

²⁷ Avşalomuqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yixha. Tamar geer micagna içiy yixha.

²⁸ Avşalom q'ölle senna İyerusalim axveeyir, mang'uk'le paçcahın aq'va g'ece deş. ²⁹ Avşalomee Yoavıqar qihna insan g'ıxele. Avşalomus ikkananniy, Yoavee vuc paçcahısqa ikki. Yoavis mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ıxele. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. ³⁰ Avşalomee manke cune nukaraaşik'le eyhen:

- İlyaaake, Yoavın xhıt'anən çol yızde çoluk at'itq'in vod. Hapk'in, maqa ts'a l'xe.

Avşalomne nukaraaşed hapk'in, maqa ts'a l'xiyxən.

³¹ Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan:

- Nya'a yiğne nukaraaşe abı, yızde çolus ts'a l'xı'?

³² Avşalomee Yoavık'le eyhen:

- Zasqa ayreva zı yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zı inyaqa Geşureençe nişisniy qarı? Zı şaacar axunaxhiy inçile nimeexheyid yugdä eyxheyiy. Hasre zak'le paçcah g'aces. Zaqa binah vobxhee, gik'ecen.

³³ Yoavee hark'in, man gırqın paçcahılqa hixhar ha'an. Paçcaheeyir Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paçcahısqa arı, mang'une ögil aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paçcahee mang'us ubba ha'a.

* **14:26** 14:26 Q'öd vəş şekel: 2 kileyle geed ıxha.

15

Avşalomee millet g'elil qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa, Avşalomee cus däv'əyn daşk'a, balkanar, xhots'al (50) cune ögil g'adaxhvanasda insan t'abal ha'a. ² Mana miç'eer çakra suğots'u, şaharne akkabışısqa əlyhəəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançe cone yı'q'nee gıpxhuna gaf paççahee məhkama alğehēcenva vüqqən insanar ı'lğəəmee, mang'vee manbı cusqa qopt'ul, qiyghan ıxha:

- Gu nene şahareñçene?

Mane insaneyid alidghuniy qele ıxha, vuc sa neneme İzrailıne nasileençena vorna.

³ Avşalomee mane insanık'le inəxüd eyhe ıxha:

- Yıgna iş yugrab, qopkunab vuxheeyib, paççahısnee val k'ırı alixhxh-
esda insan deşda.

⁴ Avşalomee meed eyhe ıxha:

- İne ölkayna haakim zıcarxhiy hı'ına. Manke zı, vuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une işıqa qorkuraniy ilyakkas.

⁵ Vuşumecar k'yozarasva Avşalomusqa qexheme, mang'vee xıl hotku, mana insan cusqa ts'its'ı'ı, ubba ha'a ıxha. ⁶ Avşalomee məxüd paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne İzrailıybışıkcad ha'a ıxha. Məxüb mang'vee İzrailıybı culqa saa'a vuxha. ⁷ Yoq'ulle sen ilğevç'uyile qiyğa, Avşalomee paççahık'le eyhen:

- Hucoona ixhes, hasre zı Xevronqa hark'ın, Rəbbis cuvab huvuyn kar ha'as. ⁸ Zı, yıgna nukar, Aramne cigabışeəne Geşurne şaharee axvamee, k'ınniy g'assır: «Rəbbe zı İyerusalımqa sak'al he'ee, zı Mang'us ı'bəədat ha'as Xevronqa ı'qqəs».

⁹ Paççahee mang'uk'le «Yugna yəq vuxhenava» eyhe.

Avşalomur Xevronqa ayk'an. ¹⁰ Avşalomee dyugulenba gırgıne İzrailıne nasılışeeqa cun insanar g'axuvu, maabınbışık'le eyhen:

- Gaçeençe qı'ğəəne süttyun ses g'ayxhıme, «Avşalom Xevron paççah ıxhava» eyhe.

¹¹ İyerusalımğançe Avşalomuka sacıgee q'öd vəş (200) insan ayk'an. Manbı məttıne yik'eka mang'uqab qıhna əlyhəə vuxha. Manbışıs nişikcab xabar vuxha deş. ¹² Avşalomee q'urbanbı allya'amee, mang'vee Davudna muşaaıvir Giloonçena Axitofel* cune şahareençe, Giloonçe, cusqa qoyt'al. Avşalomne suralqa ı'lğəənbı yığ-yıgıle geeb qeebaxhe vuxha. Manbışıs Davudne yı'q'əle qeepxhes vukkan vuxha.

Davud İyerusalımğançe hexva

¹³ Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen:

- İzrailıybışın yik'ıbı Avşalomulqa vod satk'il.

¹⁴ Davudee İyerusalımeene cune gırgıne insanaşık'le eyhen:

- İnce heepxas! Deşxheene, Avşalomne xılençe yışde neng'ussecar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəəs. Deşxheene, mana şaka avarq'il, yışde vuk'lelqa yığbı exas, şaharıb g'ilıncıke alğaaahas.

¹⁵ Paççahne insanaaşe eyhen:

- Şi yığın nukarar vob, hasre gu, yışde xəring'vee, eyhen ixhecen.

* **15:12** 15:12 Axitofel: şavuk'lene ats'a, mana insan Bat-Şevayna q'əsda dekme ıxha. Bat-Şevayna adamıy, Uriy, Davudee gık'u'ı ıxha.

16 Paççañıqab qihna mang'un gırğın xaabınbı qıǵeebaç'enbı. Mang'vee saccu yits'ıyre caariye xaaqa ilyaakasva g'alyaa'a. 17 Paççañıqad qihna gırğın milletcad qıǵeç'u, şahareeñçe qıǵəəne xaasqamee qadı, uly-oyzaran. 18 Gırğın mang'un insanar Keretbışıka, Peletbışıka†, yixhid vəş (600) Gateeñçe cuqab qihna qabıyne Gatbışıka sacıgee, cune ögiyle ilǵeebaç'e.

19 Paççahee Gatǵañçene İttayk'le eyhen:

- Ğu nya'a şaka ı'qǵq? Sak'le, ixhesde paççañıka Avşalomuka axve. Ğu menne cıgeeñçe g'e'eşşu qarına vor. 20 Ğu inyaqa həşdebışee qarı. G'ıyna zı Ğu zaka əlyhəəsne alikke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar ats'a deş. Ğumee sak'le, yıǵın insanarıb vaka quvke. Hasre Rəbbıee Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le Haagvecen!

21 İttayee paççañıs alidǵınıy qele:

- Vorne Rəbbılqanıy yizde xəriñg'une paççañne canılqan k'in ixhen, Ğu, yızda paççañ, nyaa'ar ixhee, zınar qıq'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes.

22 Davudee İttayk'le eyhen:

- Qora manke öǵılqa ilǵeç'e, ögee hoora.

Gatǵañçene İttaykan gırğın mang'un insanar, cone k'anebın gırğın uşaxar qabı, ilǵeebaç'enbı.

23 Paççañın insanar əlyhəəmee, ölkəebın gırğın insanar okur aletçu gyaaşenbı. Paççahee Qıdronna q'adaal ilǵevç'umee, mang'ukan gırğın milletcad sahrayne suralqa ayk'an.

24 Maa'ar Tsadokır ıxhana. Mang'une k'ane Leviyke g'abıynbı‡ vuxhaynbı. Manbışe Allahıka mugaavilenana q'utyee quvkekka vuxha. Allahna q'utyee manbışe ç'iyelqa gıviyxhe. Evyatatee gırğın millet şahareeñçe qıǵeç'esmee q'urbanbı allya'a.

25 Paççahee Tsadokuk'le eyhen:

- Allahna q'utyee şahareeqa savk'al hee'e. Zı Rəbbıne ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer zı yı'q'əlqa sak'al hı'ı, Cuna q'utyeyiy Cuna çadır§ zak'le hagvasın. 26 De'eş, «Ğu Zas ıkkanna deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ıkkann he'ecen. Zı Mang'une xıle vorna.

27 Paççahee kaahın Tsadokuk'le eyhen:

- İlekke, hucooyiy eyxhe. Ğunayiy yıǵna dix Axıma'ats, Evyatarne duxayka Yonatanıka sacıgee hexxan hıdı'ı şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatareeyib q'öyursana vuşun dixbı şoka vukkee. 28 Zı şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilǵəəne cıgee, saħree ixhes.

29 Tsadokeeyiy Evyatatee Allahna q'utyee İyerusalımeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalımee axva.

30 Davud Zeytunne suvalqa geşşe-geşşe ilqeç'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe, g'elılqamee kar alı'ı ixha deş. Mang'uka sacıgee suvalqa ı'lqəənbıb vuk'lelqa kar atçu gyaaşe-gyaaşe ilqeebaç'e.

† 15:18 15:18 Keretbı, Peletbı: ine milletne insanaaşe paççañıs g'aravılıyvalla haa'a vuxha.

‡ 15:24 15:24 Leviyke g'abıynbı: Levi Yaaq'ubna xhebır'esda dix ıxha. Allahee İzrailıyışde yı'q'neeñçe mang'uke g'abıynbı kaahınaaşın kumagçer vuxhecenva g'əvxü. § 15:25 15:25 Cuna çadır: Mana Allahna muq'addasna çadır vob. inyaa Allahne muq'addasne çadırene hək'ee eyhe. İzrailıyı, Misirǵañçe qıǵeepç'ıyle qıyǵa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı saħree vuxhaylette manbışe mana çadır coka ı'ǵviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne öǵıl İzrailıyışe Allahus q'urbanbı gyaat'a, ı'bəədatbınıy ha'a.

³¹ Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil qeepxhaynbişde suralırva» xabar hoole. Davudee Rəbbis düə haa'a:

- Ya Rəbb, zı Vake heqqa, Axitofelin mı'slähətbi nişiscad kara'dəənbi he'e.

³² Davud milletın Allahıs ı'bəədat ha'ane suvane q'omaqa hirxhlymee, Arkibişda Xuşay mana g'aces arayle. Mang'vee culqa abına ver Haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. ³³ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Ğunar zaka sacigee əlyhəəsxhee, ğu zas dağamra ixhes. ³⁴ İnekke yugun, ğu şahareeqa sak'ı, Avşalomuk'le eyhe: «Paççah, zınar yiğna nukar ixhes. Şenke nəxübiy yiğne dekkıs nukariyvalla hav'u, həşdeb vas haa'as». Məxüd vasse zas kumag ha'as əxə. Vasse Axitofelin mı'slähətbi alyt'ik'al ha'as əxə. ³⁵ Kaahin Tsadokiy kaahin Evyatar maa'ab vaka vuxhes. Paççahne sarayee g'ayxhiyn gırgın kar, ğu kaahinaaşılqa Tsadokılqayıy Evyatarılqa hixhar ha'as. ³⁶ Manbişda q'öyre dix - Tsadokna dix Axima'ats, Evyatarna dix Yonatan - manbişde k'ane vob. Şok'le g'ayxhiyn gırgın manbişde xıleka zalqa hixhar he'e.

³⁷ Avşalom İyerusaliməeqa ı'kkəəmee, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16

Davudiy Tsiva

¹ Davud suvayle gəə girğilmee, mang'us Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'od vəş (200) gıney, vəş t'exa qeəqvuyne t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tulug çaxiren alyaat'u, manbıd q'öne əmələlqa alixhxhı, Davudne ögilqa arayle.

² Paççahne Tsivayk'le eyhen:

- İnbı nyaqane ikkekka?

Tsivee eyhen:

- Əmələr paççahın xaabınbı aleepxecnva, gıneyiy incilerid yiğne nukaraşe oxhneecnva, in çaxırıd sahreene obzuruynbışe ulyoğecnva adi.

³ Paççahne Tsivayk'le eyhen:

- Yiğne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor?

Tsivee paççahık'le eyhen:

- Mana «G'iyına İzrailyişə yizde q'əsde dekkına paççahıyvalla zasqa savaak'al haa'asva» uvhu, İyerusaliməe axu.

⁴ Paççahne Tsivayk'le eyhen:

- Manke Mefiboşetın gırgın kar yiğın eyxhe.

Tsiva paççahıs k'yorzul, alidghıniy qele:

- Saccu zı yiğne ulesqa yugra qoracen.

Şimeyee Davudus bed-düə haa'a

⁵ Paççah Davud Baxurim eyhene şahareeqa qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınbışda Gerayna dix Şimey qiğeç'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a qiğeç'e. ⁶ Davudne hiqiy-alla cehilyaariy cun esker vuxhayka ilydyakki, mang'vee Davudulqayıy Davudne insanaaşılqa g'ayebı ayhe.

⁷ Şimeyee Davudulqa inəxübna bed-düə haa'a:

- Agvle, agvle, insanar gyabat'ana, karaı'dəəna insan! ⁸ Ğu Şaulne cigee paççah ıxha. Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıke k'ypak'ınne ebal-alla hu'ı.

Həşde Rəbbəe paçcahiyvalla yiğne dicesqa Avşalomusqa quvu. Valqa mana ver ğu insanar gyabat'anava abı.

⁹ Tseruya donane zəiyfayne duxee Avişayee paçcahık'le eyhen:

– Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paçcahıs, məxbına bed-düə hav'u? Hasre zı hark'in mang'una vuk'ul qooxas.

¹⁰ Paçcaheey eyhen:

– Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Mang'vee, Rəbbəe «Davudus bed-düə hee'eva» uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxüd hima'ava» eyhes əxəyee?

¹¹ Davudee Avişayk'leyiy gırgıne cune insanaaşık'le eyhen:

– Zake g'ariyne yizde dices zı gik'as ıkkın. Mane Benyaminyaaşıkeng'uk'le hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alerçe, hasre heecen bed-düə. Mang'uk'le məxüd Rəbbəe uvhu. ¹² Həməxüd eyxhe, Rəbbik'le zak ıxhayn g'acu, şeng'vee g'iyna zas hav'uyne bed-düə-alla, zas yugun ha'a.

¹³ Davudıy cun insanar cone yəqqı'n əlyhəə vuxha. Şimeyeeme suvayne sirtile bed-düə haa'a-haa'a aykan. Mang'vee manbışılqa g'aye, toz dağa'a.

¹⁴ Paçcahiy cukan gırgın insanar İordanne damaysqa hipxhır, obzurva maa'ad manzilybı ha'a.

Avşalom İyerusalimqa ikkeç'e

¹⁵ Avşalomiy gırgına İzrailybışda g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Ax-itofelir mang'uka sacıgee ıxha. ¹⁶ Davudna hambaz, Arkibışda Xuşay, Avşalomusqa arı «Paçcah geer qa'ana! Paçcah geer qa'anava!» eyhe.

¹⁷ Avşaloməe Xuşayk'le eyhen:

– Manane yiğne hambazılqana, Davudulqana, yiğna badal dyooxhena yugvalla? Nya'a hambazıka sacıgee idyark'in?

¹⁸ Xuşayee Avşalomuk'le eyhen:

– De'eş, zı saccu Rəbbəe, ine milletın, gırgıne İzrailincar, g'əyxı'uyne insanın sura aqqas. Zı mang'uka axvas. ¹⁹ Ğu zak'le eyhelan zı şavusne nukariyvalla haa'as? Hambazne dices dişde? Yiğne dekkis nəxbına nukariyvallayiy hav'u, vasıb həməxübna nukariyvalla haa'as.

²⁰ Avşaloməe Axitofelik'le eyhen:

– Şi hucooyiy ha'as ıkkınva mı'sləhət g'avcelan!

²¹ Axitofelee Avşalomuk'le eyhen:

– Yiğne dekkee xaaqa ilyaakasva g'alyav'uyne cune caariyeeşika g'alixhe. Manke gırgıne İzrailik'lecad ğu dekkis g'iməce qıxhava ats'axxhesin. Yiğne suralyne gırgınbışeed yiğın sura sık'ıldad geed aqqas.

²² Avşaloməe dekkine sarayne oğa çadır güvxü, maa'ar gırgıne İzrailiyne ulene ögil dekkine caariyeeşika g'ilexha.

²³ Mane gahbışil Axitofelee g'avcuna mı'sləhət, Allahıken cuvab xhinne ıxha. Axitofelee g'avcuna mı'sləhət Davudnemeeyib Avşalomnemeeyib həməxüb vuxha.

17

Axitofelinniy Xuşayn mı'sləhətbı

¹ Axitofelee Avşalomuk'le eyhen:

– Hasre zı yits'ıqvəd aazır (12 000) insan g'əyxı', xəmdə Davuduqa qıhna gıxhas. ² Mana orzul, rı'hı'le g'a'arxhung'a, şi manbışılqa k'yophur

mang'una ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anebın gırgınbı heepx-asınbı. Zınar manke saccu paççah Davud gik'as. ³ Qiyğale gırgın millet zı vasqə sak'al ha'as, istağ tsumaysqə seek'al hee'en xhinne. Gırgınbı valqə savk'lecenva, ğu mana t'abal ha'ana insan gidek'u g'alərçes ikkan deş. Manke milletikid vıçud ixhes deş.

⁴ Man cuvab Avşalomusud gırgıne İzrailyne ağsaqqalaaşısıd yugda qadayle. ⁵ Avşalomee eyhen:

- Qudoora, həşde Arkibişda Xuşayır qot'alas, sa mang'vee eyheniçilid k'ırı alixhxhes.

⁶ Xuşay Avşalomusqə arımee, Avşalomee mang'uk'le eyhen:

- Axitofelee şas inəxübna mı'sləhət g'avcu. Şi mang'vee eyhəxüd ha'asee? De'eş, hıdyə'asxhee, ğu hucoo he'evane eyhe?

⁷ Xuşayee eyhen:

- Axitofelee həşde huvuna mı'sləhət yugna deşub. ⁸ Vak'lecad ats'an, yiğna dekkiy mang'ukan insana igider vob. Manbı həşde balabı g'ayşu axuyn syobı xhinne vob. Yiğna dek ək'elika siç'ekkvana insan vor, mana mısacar g'oşunne yı'q'nee g'alixhas deş. ⁹ Mana həşde mağarabişde sançeeye, deşxhee, menne cıgeeye dyugulyxa vor. Mang'una g'oşun yiğne eskeraaşılqə ts'eppa k'yophur, ğamuvxhee, man g'ayxhiynbişe eyhesin: «Avşalomuqə qihna apk'ıninbı avub avxu». ¹⁰ Manke aslanaaşın xhinnen yik'ınan igiderib qəvəəq'ənaasınbı. Gırgıne İzrailybişik'lecad ats'an, yiğna dek nəxrına g'oçax ixhay, cukanbıb nəxbın igider vuxhay.

¹¹ Zı vas inəxübna mı'sləhət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee* gırgın İzrailybı deryahne mıgləna g'um xhinne vasqə savaalecen. Ğunab yiğne xılen manbı dəv'eeqə vukkee. ¹² Mana axvane cigabişde sançee şi mang'ulqə xəənçə ç'iyelqə g'e'exhxhan şeh xhinne k'yooħaras. Manar, cukane insanaaşına sacarır üç'ürə g'ilydyaraççe. ¹³ Mana menne şahareeqə ark'ın ixheene, gırgıne İzrailybişe mane şaharısqə t'ü'ər adı, mana şahar habği, dameeqə g'a'apçes. Mane şaharıke sa k'ınna g'ayeb g'alepçes deş.

¹⁴ Avşalomeeyiy cukane gırgıne İzrailybişe eyhen:

- Arkibişda Xuşayna mı'sləhət, Axitofelyne mı'sləhətilə yugba vob.

Məxüd Rəbbe Avşalomne vuk'lelqə ver ablyaa'asdemeə, Axitofelyna yugna mı'sləhət havaakal haa'a.

Xuşayee Davudus xabar hoole

¹⁵ Xuşayee kaahinaaşık'le Tsadokık'leyiy Evyatarık'le eyhen:

- Axitofelee Avşalomusiy İzrailyne ağsaqqalaaşıs inəxübna mı'sləhət g'avcu. Zımee manbışik'le inva uvhu. ¹⁶ Həşde şu ina xabar ana Davudusqə zaara insağ g'axıle. Şu mang'uk'le eyhe: «G'iyına xəm İordanne damayne ine aqval sahree hımaa'a. Damayne şene aq'valqə ilğeeppç'e. Deşxheene, paççahır cukan gırgın insanağ hapt'asınbı».

¹⁷ Yonatanıy Axıma'ats En-Rogeele aaxva vuxha. Sa nukar içee manbışıs xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paççah Davudus hıvxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'lecab g'avces vukkan deşdiy. ¹⁸ Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyid man hark'ın Avşalomulqə hıxhar ha'a. Mançıl-allab manbı mançə zaraba qığeeppç'ı Baxurimee eyxhene sa

* **17:11** 17:11 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailyna nekke şımılınla şaharnıy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailyna nekke canubulyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailyne k'anençə-qomaqqameeva eyhen ixha.

adamiyne xaaqa qavayle. Mane adamiyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e. ¹⁹ Mang'une xhunaşşee örtuyug alyaat'u kahrızılqa aççu, çılqab xhıt'a gyooka, şavuk'lecad vuççud g'imececenva. ²⁰ Avşalomun insanar mane xaaqa abı, zöiyfayke qiyghanan:

- Axima'atsiy Yonatan nyaane vob?

Zöyfee manbışik'le eyhen:

- Damayke ilgëepç'ı.

Mane insanaaşe manbı t'abal haa'a. Vuşucar ivdeykımee, sapk'ıl İyerusalımqa avayk'an. ²¹ Avşalomun insanar apk'ınıyile qiyğa, Yonatanıy Axima'ats kahrızeençe qığeepç'ı, paççah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le eyhen:

- Oza qeepxhe, damayke zaraba ilgëepç'e.

Manke manbışe Axitofelee uvhiynçına gaf ha'a.

²² Davudıy cun insanar İordanne damayle ilgëebaç'enbı. Miç'eerilqasse damayle ilgıdeç'una sa insan axva deş.

²³ Axitofelik'le iş cune mı'slöhətıka hıdyav'u g'avcume, mang'vee cune əməleys palan ı'xı' cune şahareeqa, xaaqa sıyk'al. Mang'vee cune karak hucooıyiy ha'as ıkkınavd uvhu, ark'ın vuceecar vuc gıvayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha.

²⁴ Davud Maxanayımeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne İzrılybışıka İordanne damayle ilgëç'e. ²⁵ Avşalomee, Amasa Yoavne cıgeeqa g'oşunbışda xərna gıyxhe. Amasa, Yitra donane İzrılyğançeng'una dix ıxha. Mang'una yed Naxaşna yış Avıgailiy yixha. Yoavna yed Tseruya Avıgailıynar yıçu yeexhe. ²⁶ Avşalomee İzrılybışıka Gılead eyhene cıgee çadırbı gıyxə.

²⁷ Davud Maxanayımeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareençene Naxaşna dix Şovi, Lo-Devareençe Ammielyne dix Makır, Rogelim eyhene şahareençe Gıleadğançena Barzılay abayle. ²⁸ Manbışe Davudusiy cune g'oşunus doşagbı, k'olabı, nyuq'vneke hı'ıyn g'abbı, ooxhanas suk, xhıt'a, urva, qoots'una suk, hüvə, ²⁹ itv, şor, zerane nıkeke hı'ıyn nısse, vəq'əbı adayle. Manbışısqa məxüd qayle, g'oşun çolee mıssıbanıyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18

Avşalom qek'ana

¹ Davud cune hıqıy-allane g'oşunuqa ilyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışılqa ç'ak'ınbı gıvıyxhe. ² Davudee g'oşun xhebne cıgeeqa bit'al haa'a. Ts'epıyine destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dix Avışay, xhebıd'esde destel ooqar Gatğançena İttay xərna gıyxhe. Paççahee g'oşunuk'le eyhen:

- Zı şoka dəv'eeqa hıdyark'ın gyuaras deş.

³ Eskeraaşe mang'uk'le eyhen:

- Hımayk'an, şı heepxas gyapk'eene, manbı şaqa sapk'ıl ilyaakas deş.

Yışınbışın surabı hapt'eyıyb, manbı şaqa meeb sapk'ıl ilyaakas deş. Ğu yışde yıts'ne aazırng'ule ooqana vor. Mançılesa, Ğu şas şahareençe kumag he'e.

⁴ Paççahee manbışik'le eyhen:

- Şosqa nəxüdiy yugda qöo, zı həməxüdüd ha'asın.

Gırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareençe qığevç'esmee, paççah şaharne akkabışisne ulyoyzar. ⁵ Paççahee Yoavılqa, Avişayalqa, İttayalqa əmr haa'a:

- Hucoona ixhes, yizdemee şene gadeyca, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe!

Paççahee g'oşunbışde vuk'lel ulyobzuriynbışis Avşalomne hək'ee huvuna q'arar gırgıne eskeraaşik'le g'avxhuna.

⁶ Davudna g'oşun, İzrailybışka däv'ə haa'asva qığooç'e. Däv'ə Efrayimne ç'alagee vooxhe. ⁷ Maa'ab İzrailyna g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yigil maa'ab geeb eb k'yapk'ın, g'ad aazır (20 000) insan qik'u. ⁸ Maana däv'ə hiqiy-allane gırgıne cigabişeeqab hıviyxharna. Mane yigil ç'alagın g'ılıncile geeb insanar gyabat'a.

⁹ Avşalom Davudne insanaaşisqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixı, xənnə mı'qəne yivek avğançe i'lgəəmee, mang'una vuk'ul yivene geed bitağbınane cigayq açayxar. Məxür mana xəə'ər gıvarxın axva, vuc alixına g'atirme qığevç'u avayk'anna. ¹⁰ Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a:

- Zak'le həşde Avşalom mı'qəne yivele qı'xı' g'acu.

¹¹ Yoavee cus man yuşan hi'iyne insanık'le eyhen:

- Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a gu mana mankecar ı'xı' gidek'u?

Zı vas mançil-alla yits'ille şekel* nuk'rayniy sayib ts'iraniy hevles.

¹² Mane insaneə Yoavık'le eyhen:

- Yizde xılyaqə aazır şekelib† huvunaxhiy, zı paççahne duxaylqa xil g'udyoyt'ahıy. Vak'le, Avişayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn. ¹³ Zı paççahne cuvabıke qıgeç'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuççud nəxüdcad paççahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Günad yızın sura aqqas deşdiy.

¹⁴ Yoavee mang'uk'le eyhen:

- Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda.

Avşalom mı'qəne yivele qı'xı'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xılyaqə xhebillə mızrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. ¹⁵ Yoavın silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana ı'xı' gek'ana.

¹⁶ Qiyğa, g'oşunun İzrailybışıqa qihna gyapk'iy ç'əv he'ecenva, Yoavee şeypur i'lyviyxə. ¹⁷ Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənnə g'uyeeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebışda anbar saa'a. Manke gırgın İzrailybı cone xaybışeeqa heebaxa.

¹⁸ Avşalomee üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'ı, mana Paççaahaşine Q'adafil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'vee mane g'ayel «Zas yızın do havacesda dix ıxha deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyniyne yigilid‡ mançik'le Avşalomna haykalva eyhe.

Davuduk'le Avşalom qik'uva ats'axhxhe

¹⁹ Tsadokne duxee, Axima'atsee eyhen:

- Hasre zı g'adayxvan paççahısqa hark'ın, Rəbbeə vuc duşmanaaşine xılənçe g'attixhan hi'ıva xəbar hevles.

²⁰ Yoavee mang'uk'le eyhen:

* **18:11** 18:11 yits'ille şekel: 115 gramılqa ələən nuk'ra ıxha. † **18:12** 18:12 aazır şekel: 11 kilolqa ələən nuk'ra ıxha. ‡ **18:18** 18:18 G'iyniyne yigilid: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbi eyhe ıxha.

– Ğu mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mebna yugna gaf paççahıs hee'e. G'iyna mang'una dix qık'u.

²¹ Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen:

– Hooru, paççahısqa hak'ne, g'iyna g'acuynbı mang'us yuşan he'e.

Mana insanır Yoavıs kyorzul, mançe g'adayxvan ayk'anna. ²² Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavık'le eyhen:

– Hucooyiy eyxhe ixhecen, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas.

Yoavee eyhen:

– Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas ıkkın? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş.

²³ Mang'vee eyhen:

– Hasre hucooyiy eyxhe ixhecen, zı g'adaxvanasda.

Yoavee mang'uk'le «G'adaxvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adarxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe. ²⁴ Mane gahıl Davud anneyiy g'anne akkabışde yı'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa ilqeç'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxvan qöö g'ece. ²⁵ Mang'vee paççahılqa onu'u, cuk'le g'acuyn paççahıs yuşan ha'a. Paççahee eyhen:

– İnsan saxhee mang'vee, xabar vukkekka vuxhes.

Mana insan hiyxar ıxha. ²⁶ G'aravulyçiyk'le g'adayxvan qööna sa merna insanır g'ece. Mang'vee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen:

– Meer sa merna insanır g'adayxvan qöö.

Paççahee eyhen:

– Manar xabar vukkekkanı vor.

²⁷ G'aravulyçee eyhen:

– Ts'erriyng'un g'adarxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adarxhuniyıkıd akar.

Paççahee eyhen:

– Mana yugna insan vor, mana yugne xabarıkı ı'qqə.

²⁸ Axima'atsee paççahık'le it'umda eyhen:

– Gırgın yugda vod!

Qiyğa mana paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul eyhen:

– Yuğne Allahıs, Rəbbis şukur vuxhena! Rəbbe valqa, yizde paççahılqa, xıl g'ott'uluynbı yuğnecab xılyaqı quvuynbı.

²⁹ Paççahee eyhen:

– Yızda dix Avşalom yugrane vor?

Axima'atsee eyhen:

– Yoavee zınay sa merna paççahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alıkkı-gıkkıy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucoome ıxhay, nenme ıxhay ats'a deş.

³⁰ Paççahee eyhen:

– Sa suralqana qıxha, maa'ar ulyozre.

Manar sa suralqana qıxha ulyoyzarna. ³¹ Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen:

– Yizde xəring'us, paççahıs zaqa yugna xabar vobna! Rəbbe g'iyna valqa g'elil qeepxhaynbışde xılənçe gu g'attixhan hı'ına.

³² Paççahee mang'uk'le eyhen:

– Yızda dix Avşalom yugrane vor?

Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen:

– Hasre yizde xəring'une paççahne duşmanaasıkiy, mang'ulqa g'elil qeepxhayne gırgıng'uk Avşalomuk ıxhay ixhecen.

³³ Paççah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone gozeeqa ilqeq'u, geşşena. Mang'vee ooqa ilqə-ılqə eyhe ıxha:

- Yızda dix, yızda dix Avşalom! Dix, yiğne cıgee zıcarxhiy qık'una! Yızda dix Avşalom!

19

Yoavee Davudus güx haa'a

¹ Yoavılqa «Paççah Avşalomuqa vor geşşe, mang'vee ak'ib avquva» hıxhar ha'a.

² Mane yiğiliyn duşmanaaşile ğamepxhay ak'ılqa sıyk'al. Eskeraaşik'le paççahın yik' duxayqa gyotxhanva g'iyxhe. ³ G'oşun mane yiğil şahareeqa, däv'eençe hıxu qöona, naş qexhe dyugulenra şahareeqa i'kkəona xhinne ikkyooç'e. ⁴ Paççahee aq'valqa kar atçu, it'umba ts'ir haa'a:

- Yızda dix Avşalom, ay Avşalom! Dix yızda, ay dix!

⁵ Yoav paççahne xaaqa ikkeç'u, eyhen:

- G'iyna yiğın can, dixbışın, yişbışın, yiğne yadaaşın, caariyebışın canbı g'attixhan hı'ıyn yiğın insanar ğu k'ap'ik'ile avqa qav'u. ⁶ Vas ğu g'imecenanbı vukkan, ğu ıkkananbı vukkan deş. G'iyna ğu yişde ğırğınğ'uk'le hağuyın, g'oşunbışın ç'ak'inbiyiy manbışın insanar yiğnemee vuççud deşin kar vodun. G'iyna zalqa hitxhır, Avşalom axu yişin ğırğınbı g'iyna hapt'ıynbıxhiy, man yiğnemee yugdaniy ixhes. ⁷ Həşde milletsqa qıgeç'e, manbışis yik'ıbı hele. Rəbbılqan k'in ixhen, ğu g'iyna milletsqa qıgdeç'vee, vaka exhalıqasse sacar insan axvas deş. Manıd mek'valile g'iyniynə yiğılqamee yiğne vuk'lelqa qadıyn nekke pısın kar ixhes.

⁸ Paççah oza qıxha, şaharne akkabışisda giy'ar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabışisne gyu'urva» uvhume, g'oşun paççahısqa savayle.

Davud İyerusalımqa sıyk'al

Ġırğın İzrailybıme cone xaybışeeqa apk'in vooxhe. ⁹ İzrailyne ğırğıne nasılbişe sana-sang'uka xiliyn ha'a, eyhe ıxha:

- Paççahee şı yişde duşmanaaşine xılence g'attivxhan hav'u! Fılıştınaaşde xılenceb mang'vee şı g'attivxhan hav'u. Həşder Avşalomul-alla mana vuccar ölkeence hıxu. ¹⁰ Şas xəbvalla hee'ecenva şı g'əyxı'na Avşalomur däv'ee qık'una. Həşde paççah Davud yı'q'əlqa sak'al hı'ıynemee, şı nya'a vuççud itteyhe?

¹¹ Paççah Davudee kaahin Tsadokusqayiy kaahin Evyatarısqa in cuvab hıxhar ha'as insan g'ixele:

- Yahudayne ağsaçqalaaşik'le inəxüd eyhe: «Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'amee, şı nya'a nekke qiyğıynbı vooxhe? İzrailycad yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar. ¹² Yızın çocar, şı sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şı nekke qiyğıynbı vooxhe?» ¹³ Amasayk'led eyhe: «Nya'a şı sa ebanbı dışde vob?» Yızde k'ane ğırğıne ğahbışis Yoavne cıgeena g'oşunbışda xərna ğu dexheene, hasre Allahee zalqa mançileb pısa ver ablee'ecen».

¹⁴ Mang'vee məxüd ğırğıne Yahudeeşin yik'ıbı sang'un yik' xhinne culqa sak'al ha'a. Manbışe paççahısqa insan g'axuvu, eyhen:

- Paççah, ğunar, yiğın ğırğın insanarıb savk'le.

¹⁵ Paççah sak'ı, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqa, mana damayke ağahasva Gilgal eyhene cıgeeqa abayle.

* 19:13 19:13 Sa ebanbı: Amasa Davudna xıdıl ıxha.

Davudee Şimeyilqa yiğ allya'a deş

¹⁶ Baxurimğançene Benyaminne nasileençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeşika sacigee zaara paççah Davudne ögeeqava geç'e. ¹⁷ Mang'uka Benyaminaaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsiva, yits'uxhvayre (15) mang'una dix, g'ayrer (20) nukar arayle. Manbı zarabazaraba İordanne suralqa paççahısqava avayk'an. ¹⁸ Coyub paççahısqa yugba qudoorabacenva mang'una xizan damayle alğahas, damayne şena aq'valqa ilğeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paççah İordanne damayle ilğeç'umee, Davudne ögil ç'iyelqa gizyaraççe. ¹⁹ Mang'vee paççahık'le eyhen:

- Hasre yizde xəring'uk'le zal bınah g'umoocecen. Ğu, yizda paççah, İyerusalimğançe qiğeç'uyne yiğil zı, yiğne nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale hımaa'a. ²⁰ Zak'le hav'una bınah vaats'ana. Mançil-allar zı g'iyına paççahne ögilqa gırgıne İzrailıyışile ögee arı.

²¹ Tseruyayne duxee Avişayee eyhen:

- Şimeyee Rəbbe g'əyxı'ng'uk'le eyhesınbı-ittehesınbı axu deş. Mançil-allar mana gik'as ıkkın.

²² Davudee eyhen:

- Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'ın? Zak'le zı İzrailına paççah ıxhay yugda ats'a vod, mançil-allar g'iyına İzrailee vuşucar gik'as deş.

²³ Paççahee qiyğa Şimeyk'le eyhen:

- Ğu gik'as deş.

Paççahee mang'us k'ın g'iyısar.

Mefiboşet Davudusqa arayle

²⁴ Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögilqa arayle. Paççah ark'inne yiğile, xaaqa sağra-salamatra sak'aldasde yiğilqamee, mang'vee g'elybiyiy tanalinbı hodğul deş, muç'ru gyapxı deş. ²⁵ Mana paççahne ögilqa İyerusalimeeqa arımee, paççahee mang'uke qiyghanan:

- Nya'asdiy, Mefiboşet, ğu zaka qıdyarı?

²⁶ Mefiboşetee eyhen:

- Yizda xərna paççah! Zı, yiğna nukar, k'aarava, zas əməleys palanbı i'xı', vaka sacigee əlyhəəsnıy ıkkın. Yizde nukaree, Tsiveeme, zas horbı hı'ı. ²⁷ Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögil zalqa zı hidi'ıncad karbı qı'ı. Yizda xərna paççah, ğu Allahna malaaik xhinnena insan vor. Həşde vas hucooyiy ıkkın manıd he'e. ²⁸ Yizde q'əsde dekkıne nasılen gırgınbı ğu gyapt'askannıy. Ğumee zı, yiğna nukar, yiğne sufranıl gı'ı. Zaqa meğın cuvab eyhesın ghal deşın.

²⁹ Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Nya'a xılıy qa'a? Zı vak'leyiy Tsıvayk'le çolbı q'öna qe'eva eyhe.

³⁰ Mefiboşetee paççahık'le eyhen:

- Yizda paççah xaaqa salamatra sak'ıyle qiyğa, hasre gırgın vucecad aleet'ecen.

Davudee Barzilayk'le geer qa'anava eyhe

³¹ Gileadğançena Barzilayır Rogelimğançe arı ıxha. Paççah İordanne damayke alğahasva, manar paççahıqa İordanne damaysqamee qaraylena. ³² Barzilay geer q'əsda, molyts'alyne (80) seneeqa hirxhılıyna sa adamıy ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paççah Maxanayim eyhene

cigee axvamee, paççahısın gırgın kar Barzilayee adayle ıxha. ³³ Paççahee Barzilayk'le eyhen:

- Zaka sacigee damayke ilğec'e, vasın gırgın kar zı İyerusalimee helesın.

³⁴ Barzilayee paççahık'le eyhen:

- Zaqa nimeena l'mı'rne avxu zı vaka İyerusalimeeqa l'qçəş? ³⁵ Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zı nişincar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxhançin evad qöönne? Zak'le mə'nıy qədəqqəne adameeşiniy zəiyfabışın sesid g'ayxhes əxəyee? Manke zı nişısne hexxara yizde xəring'us paççahıs yuk ixhes? ³⁶ Zas paççahıka İordanne damayle ilğec'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişısınne zas məxdın mukaafat? ³⁷ Hasre zı sak'l, yizde şaharee dekkıneyiy yedine k'ane qık'as. Yiğna nukar, yizda dix Kimham hasre vaka damayle ilğec'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayıy qöö mang'us manab hee'e.

³⁸ Paççahee eyhen:

- Kimham zaka sacigee damayne şene aq'valqa ilğec'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zı ha'asın. Vas zake hucooyiy ıkkın, vas ıkkanan gırgın zı ha'asın.

³⁹ Gırgın millet İordanne damayle ilğec'uyile qiyğa, paççahır damayle ilğec'ena. Qiyğa paççahee Barzilayıs ubba hı'l, mang'us xayır-düə hoole. Manar cune xaaqa siyk'al. ⁴⁰ Paççah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacigeyir Kimham hayk'an. Yahudeeşına goşunna gırgına, İzrailıyışdeme goşunna sura paççahıka avayk'an.

İzrailıyışe Yahudeeşika xiliyn ha'a

⁴¹ Gırgın İzrailıybı paççahısqa abı, eyhen:

- Nya'a yişde çocaaşe Yahudeeşe ğu qöqü? Nya'a manbışe ğu, yiğna xızan, yiğne k'anebin insanar İordanne damayle alğav'u?

⁴² Gırgıne Yahudeeşe alidğhınıy qele:

- Paççah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançike şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paççahne sufranule otxhunıy otxhuninne? Deşxhee, şı paççahıke hucoomecadede alyaat'u?

⁴³ İzrailıyışe Yahudeeşis alidğhınıy quvu, eyhen:

- Paççah şas şole yits'ne yəqqees geer k'ane eyxhe. Davud şole şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqa ooğançe avqa ilyaaka? Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dişdiy ts'etta uvhu?

Yahudeeşin cuvab İzrailıyışde cuvabile qetan eyxhe.

20

Şeva Davudulqa g'elil qıxha

¹ Mane yiğbışıl Benyamınaaşına Bikriyna dix Şeva donana sa kara'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen:

- Şaka Davuduka, Yesseyne duxayka, sacigeedın kar deşin! Yişda mang'uka avqas deş! İzrailıybı, gırgınbı xaybışeeqa savk'le!

² Gırgıne İzrailıyışe Davud g'alercu, Bikriyne duxayqa Şevayqa qihna avayk'an. Yahudermee cone paççahıke Davuduke cureebaxhe deş. Manbı İordanne damaysse İyerusalımqamee Davuduqa qihna avayk'an. ³ Davud cune İyerusalımeene sareeqa siyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyın caariyebi sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaəne hiqiy-alla g'aravulyçer gıvıyxhe. Mang'vee manbışis gırgıncad helen. Mana saccu

manbışıka g'ilexha deş. Manbı sip'irer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançe qıgeebaç'e deş.

⁴ Paççahee Amasayk'le eyhen:

– Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, ğunar cone k'ane ixhe.

⁵ Amasa, Yahuder sacigeeqa qoot'alasva ark'ineeyir, cus gyuvxhuayne gahil yı'q'elqa siyk'al deş. ⁶ Davudee Avişayk'le eyhen:

– Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanarıb alyapt'ı, ğu mang'uqar qihna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançe cabırbışıka it'um hı'ıyn şaharbí t'abal hı'ı, yişde uleke aygval.

⁷ Yoavın insanar, Keretbí, Peletbí, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerusalimeençe mang'uqa qihna gyabak'a. Manbışil ooyur Avişay ixha.

Yoavee Amasa gek'a

⁸ Manbı Giveoneene xənne g'ayeyne k'ananang'a Amasa manbışde ögilqa arayle. Yoavıl dəv'əyn tanalınbı ixha, yıq'eeqab ts'ira qav'u vuxha. Mane ts'iraylıd g'ılinc givatxın ixha. Mana ögilqava əlyhəəme, g'ılinc givatxınne cigeençe qakkıtxhu, g'e'exhxhan.

⁹ Yoavee Amasayk'le eyhen:

– Yızda çoc, ğu yugrane vor?

Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xıleka muç'ruyke aqqaqqa. ¹⁰ Amasee, Yoavne solne xilene g'ılincılqa fıkr hoole deş. Yoavee xılın g'ılinc Amasayne vuxhnyaqa hı'xı' mang'un iç'alatbı ç'iyelqa ehokka'a. Q'od'es g'ılinc hı'xəsdə iş aaxva deş, mana mankecar qek'ana.

Yoavıy cuna çoc Avişayıb Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qihna avayk'an.

¹¹ Yoavne insanaaşine sang'vee Amasayne k'ane ulyorzul, eyhen:

– Şavusiy Yoav ikkan, vuşuyıy Davudne sural Yoavıqa qihna qoracen.

¹² Amasa yəqqı'ne yı'q'nee eban alyart'u ixha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayıtısqa qarına-qarına maa'ar ulıyozarır. Mil'let mang'usne ulıyozar g'ecemee, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'ne yı'q'neençe alyaat'u, çoleeqa qıkkı, oqad tanalın kar adaççe. ¹³ Amasa yəqqı'le alyart'uyle qiyğa, gırgınbı Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an.

Şeva gek'ana

¹⁴ Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharılqasse gırgıne İzrıylıne nasılbışde yı'q'neençe ilğec'e. Maane cigabişeençeb g'oşun sabı, mang'uqab qihna avayk'an. Sayıb mang'uqab qihna Berim eyhene cigeençenbı avayk'an. ¹⁵ Yoavna g'oşun k'yoptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaaqqana. Manbışe şaharne cabırbışde hiqiy-alla nyuq'vneke sa axtn cıga hı'ı, cabırbı qukkıyok'al ha'as havayk'an. ¹⁶ Mane gahıl sa ək'elikane zəyfee şahareençe ts'ir hav'u, eyhen:

– K'ırıbı alıxhxhe! K'ırıbı alıxhxhe! Hucoona ixhes, Yoavık'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesın cuvab vodun.

¹⁷ Yoav məng'ısqana qarımee, məng'ee qiyghanan:

– Yoav ğune vor?

Mang'vee, «Ho'o, zı vornava» eyhe.

Zəyfee meed eyhen:

– K'ırı alıxhxhe, zı, yiğne nukaree, vak'le hucooyıy eyhes.

Mang'vee «Yızın k'ırı val vodva» alıdğhınıy qele.

¹⁸ Zəyfee eyhen:

- Şenke «Mı'slöhət Avel eyhene şahareençe hevqevaniyxhe» eyhen. İş manbişe məxüb g'ooce vuxha. ¹⁹ Mana İzrailyna yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas İzrailyne xəbne şaharbişda sane hi'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkanne şaharbişda sa hi'ğəəkar ha'as vukkan?

²⁰ Yoavee alidghuniy qelen:

- Hi'ğəəkaraa'asdayiy avaak'an haa'asda fikir zake əq'əna quvxhecen!

²¹ Man ğu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabınane ciğeençe Bikriyne dix Şeva paçcah Davudılqa g'elil qıxha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharısse qiğec'u, əlyhəəsda.

Zəiyfee Yoavik'le eyhen:

- Mang'una vuk'ul şaharne cabırile valqa dağepçes.

²² Zəiyfa ək'elika i'ğiykır milletne k'anyaqa iyeek'an. Milletnıb Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'ın, mang'usqa dağabaççe. Mançile qiyğa Yoavee şeypur i'lyviyxə, g'oşunub şaharne hiqiy-allançe ts'its'ooxhəna. Gırınbı cone xaybişeeqa siviyk'al. Yoavir İyerusalımqa paçcahne k'anyaqa siyk'al.

Davudus k'anebn insanar

²³ Yoav gırğune İzrailyne g'oşunna xərna ıxha. Yehodayayna dix Benaya Keretbişdayiy Peletbişda xərna ıxha. ²⁴ Adoram həmbalaaşına xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. ²⁵ Şeva mirza ıxha, Tsadokiy Evyatarıb kaahinar vuxha. ²⁶ Yair eyhene şahareençəna İra Davudusne kaahin ıxha.

21

Giveonbişe Şaulike g'abıynbişike qəl qığaaħa

¹ Davudee paçcahiyvalla haa'ane gahul, xhebillə sen çiçiqad qihna q'ittin ıxha. Mançinemee Davudee Rəbbike qidghın ha'a. Rəbbe Davuduk'le eyhen:

- Man Şauleeyiy cune nasılən k'yav'uyne ebal-alla vod. Mang'vee Giveonğançənbiniy gyapt'ı.

² Paçcahee Giveonbı qopt'ul, manbişika yuşan ha'ana. Giveonbı İzrailybı deş vuxha. Manbı Emor eyhene milletuke avxuynbı vuxha. İzrailybışe manbı üçübbə g'alya'asva k'ın g'assır ıxha. Şaulusmee manbı gyapt'ı avaak'an haa'as vukkiykin. Mang'us mane cigabişee saccu İzrailybıyiy Yahuder avxu vukkan vuxha. ³ Davudee Giveonaşike qiyghanan:

- Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbe g'əyxı'yne milletis xayir-düə huvuynemee, şi hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəəxəyee?

⁴ Giveonbişe mang'uk'le eyhen:

- Şas Şauliniy cune nasılən k'ınəğəyiy nuk'ra ıkkən deş. İzrailir şas vuşucar gik'as ıkkən deş.

Davudee manbişik'le eyhen:

- Şos hucooyiy ıkkən, zı manıd ha'asın.

⁵ Manbişe paçcahık'le eyhen:

- Şi İzrailil imaaxvacəna Şaulee şake öc alyapt'ı, şi gyapt'ı. ⁶ Mang'uke g'arına yighyre adamiy şasqa hele. Şınab manbı Rəbbe g'əyxı'yne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögil givaaxanas.

Paçcahee «Manbı zı şosqa qevlesınbıva» eyhe.

7 Paçcah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanıa dix Mefiboşet qiykkanna. Mang'us mana qiykkanna Rəbbine ögil Yonatanıs k'in g'assırva. 8 Paçcaheer Armoniyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yişsee Ritspee Şauluke vuxuyn dixbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yişsee Meravee Mexolğançene Barzilayne duxayke Adrielike vuxuyn xhoyre dix alyabat'a. 9 Mang'vee manbı Giveonbışısqa qoole. Giveonbışe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbışda yığhırsana sacıgee habat'anbı. Manbı xhıt'a qıvıyşalne ts'eppiyne yığbışıl givaaxan.

10 Ayyayne yişsee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzıl gyadaççe. Ritspa xhıt'abı qıyşal gıbgılne yığbışile, gıvaxıninbışılqa gyogıy gyogasde yığılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbışde mayıtıbışısqa yığnıyığın xəybışın şit'yar, xəmded çolan həyvanar qeetxhes hassır deş. 11 Şaulne caariyee, Ayyayne yişsee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hıvıxhar haa'ana.

12 Davudee hark'in, Şaulınıy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbışıke g'eşşenbı. (Fılıştınaaşe Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yığıl manbışın mayıtıbı Bet-Şeane maydama gıvayx-ananbı. Yaveşğançene insanaaşeb abı, manbışın mayıtıbı qöqənbı.)

13 Davudee Şaulınıy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene gıvaxınne yığhıng'unud bark'vbı sa'anbı.

14 Davudne insanaaşe Şaulınıy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Benyamınaaşine cigabışeene Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkıne, Gışıne, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paçcahee manbışık'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşe ha'an. Mançile qıyğa Əllahee ölkaynemee ha'ane gırgıne düəbışıs alıdghınıy qelen.

Fılıştınaaşıkan dəv'əbi

15 Meeb Fılıştınaaşda İzrailybışıka dəv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşıka Fılıştınaaşıka səyxəsva ayk'an. Manbı Fılıştınaaşıka sıvıyxəmee Davud oyzarna. 16 Rafayke g'arıyne İşbi-Benovusus Davud gik'as ikkiykan. Mang'une nizeyn sıv tuncuke xhebıd vəş (300) şekel* yıq'vəlee ıxha. Yıq'eeqad mang'vee ts'edın g'ilınc qı'ı eyxhe. 17 Tseruyayna dix Avışay Davudusqa kumagıs qarı, Fılıştınğançena mang'vee r'xi', gek'ana. Mane gahıl Davudne insanaaşe mang'us k'in g'assır, eyhen:

- İzrailin işix k'imədəqqəcəna, sayır ğu şaka dəv'eeqa ayres deş.

18 Mançile qıyğa Fılıştınaaşıka Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Mane gahıl Xuşa eyhene cigeeçene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana.

19 Fılıştınaaşıka Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxananeer Gatğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn argacın dal xhinne xətta ıxha.

20 Gat eyhene şaharne k'ane sa menne yəqqees gitxhuayne səvxee, Rafayke g'arına sa axtına canakana insan ıxha. Mane insanne xileppışılıb, g'elybışılıb yixhıble t'ubiy. Mang'uqa gırgıba g'ayeyoq'ab (24) t'ub vuxha.

21 İzrailybışık'le mang'vee nen qadiy eyhemee, Davudne çocune Şımayne duxee Yonatanee mana gek'ana.

22 Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaaşine xileke hapt'ı.

* 21:16 21:16 Xhebıd vəş (300) şekel: mançee 3,5 kilo ıxha.

22

Davudee Rəbbis opk'unna mə'niy

1 Rəbbe Davud gırqıne cune duşmanaaşineyiy Şaulne xılence g'attixhan hı'mee, Davudee Rəbbis ina mə'niy qəbəqə:

2 Rəbb yizda suva vobna,
yizda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna.

3 Allah yızın ganz vodun,
Mang'usne zı dyugul ixhes.
Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva,
it'umun ciga Mana vor.
Allahee zı g'attixhan ha'a.

Gu, Rəbb, zı eb ulyoğanbışde xılence g'attixhan ha'a!

4 Şukur gyooxhane Rəbbilqa ona'as,
yizde duşmanaaşine xılencer g'attixhanasda.

5 Yizde hiqiy-alla gyabat'an mırtar ıxha,
zı gek'ane damabışile zı qəyq'ən ıxha.

6 Ahalın t'ü'bı zalqa alitk'ır ıxha,
gyapt'asde gugubişeqar zı gırxhu ıxha.

7 Dağamiyvalee zı Rəbbilqa onu'iny,
Allah kumagıs qort'ul.

Mang'uk'le yızın ses Cune xaa* g'ayxhiyn,
yızın uts'ur Mang'une k'ırıysqa hitxhuriyn.

8 Mang'us qəl vuxhal-alla
ç'ıye oyt'al, i'ğiykaran,
xəən xhebbı i'ğiykar, manbı hoyharanbı.

9 Mang'une quşeençe kuma qıgeç'u,
ghalence gyooxhan haa'an ts'a i'xiyxə.
Mançikeb gyopxhanna ghadır k'yoohar.

10 Mang'vee xəybı qaxı, ç'iyelqamee geç'ena.
Miç'axiyvalla Mang'une g'elybışik avub vuxha.

11 Sa keruvulil† alıxı,
mıtsıne xılibışil ilexa.

12 Hiqiy-allan ciga xəmdilqa sak'al ha'a,
xhineka gyatst'ıyne k'aarine buludbışike Culqa aççesın kar ha'a.

13 Mang'une nuruke
gyotxhanan ts'a qı'ğəə ıxha.

14 Rəbbe xəybı g'əhətqə'ə,
Haq'-Ta'aalee ses gyayhe.

15 Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'anbı,
ts'ayılpan i'xı'tı, manbı oot'al-ooxal haa'anbı.

16 Qəvəəq'ənasde Rəbbine sesıke,
quşeençene qı'ğəəne it'umne nafasıke,

* 22:7 22:7 Cune xaa: Davudee inyaa Allahne çadırne hək'ee eyhe. İzrailybı, Misirgənce qıgepç'ıyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne öğil İzrailyışe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, r'bəədatbıniy ha'a. Qiyğab Davud peyğambarne gahılıb mana İyerusalimeiniy vob. † 22:11 22:11 Keruv: xılibınana malaaik vor.

deryahın k'oralybı g'ece giyğal,
dyunyeyn xhebbı g'ece giyğal.

- 17 Mang'vee xəybışeence xıl hotku, zı aqqı,
zı k'orane xhyanbışeence qığavhu.
- 18 Zı gucnane duşmanıke Mang'vee g'attixhan hı'ı,
zı g'imece eyxhenbışıke,
yızdeme geeb gucnanbışıke g'attixhan hı'ı.
- 19 Yızde pisde yiğıl manbı yızde ögilqa qığeerç'ı,
Rəbbeeme zı aqqı.
- 20 Mang'vee zı dağamiyvalike hixu'u,
zı ikkiykın, zı g'attixhan hı'ı.
- 21 Yızde qopkuvalis sik'ı Rəbbe zı hıvu,
yızde xılene məttivalis sik'ı hıvu.
- 22 Mang'vee məxüd hı'ıyn zı Rəbbına yəq' avquva,
pısa ıxha Allahılqa yı'q' sak'al hıdı'ıva.
- 23 Mang'un gırgın q'aanunbı yızde ögil vod,
Mang'une g'aydabışiler hixu deş.
- 24 Zı Mang'une ögil məttine yik'eka ıxha,
zıcar zı bınahıke havacına.
- 25 Rəbbe yızde qopkuvalis sik'ı hıvu,
Cune ulene ögil yızde məttivalis sik'ı hıvu.
- 26 Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe,
kaamılinbışıka kaamilyra vor.
- 27 Məttınbışıka məttıra,
quç'opkuriynbışıka, cone quç'opkuriys sik'ı eyxhe.
- 28 Hooç'an-g'ooç'ananbı Ğu g'attivxhan haa'a,
cocab-co axtıba vukkekanbışılqab Ğu ul gıviyxhe,
manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a.
- 29 Rəbb, Ğu yızın işiğ vod,
Ğu yızda miç'axiyvalla nurulqa savaak'al haa'a.
- 30 Zı Vakasana duşmanaşıkın ha'a,
yızde Allahıka şaharbı aqqaqqa.
- 31 Allahna yəq kaamilyba vob,
Rəbbin cuvab mətdıda vod!
Mang'ulqa yı'q' qızırna gırgına,
Mang'vee g'attixhan ha'ana.
- 32 Rəbbile ğayrı, Allah vuşune vor?
Yışde Allahıle ğayrı, medın ganz nenne vod?
- 33 Allah yızda it'umna g'ala vobna,
Mang'vee yızda yəq qopku qaa'a.
- 34 Mang'vee yızın g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' qa'a,
Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa.
- 35 Mang'vee yızın xıleppi dəv'əysın xhinne qa'a,
zasse tuncıke hı'ıyn vuk quç'okara'as əxən.
- 36 Ğu zı g'attixhanasın g'alxan hıvu,
Ğu hı'ıyne kumaagıka zı axtı qı'ı.

- 37 Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə,
zı məxür qaçayxarır deş.
- 38 Zı duşmanar g'ee'epşiyınbı, manbı gyapxıynbı,
manbışıkın ixhesmee yı'q'əlqar sak'ı deş.
- 39 Zı manbı hööq'əv'u ç'əvxhana,
manbışisse suğoots'asıb vəvxü deş,
yızde g'elybışık avqa manbı qukk'yopk'ul.
- 40 Dəv'əynemee Ğu zalqa guc alıpk'ır,
zalqa g'elil qeepxhaynbı Ğu yızde g'eliqqa huvu.
- 41 Duşmanar zalqa yı'q'ı'hına qav'u,
zı g'imecenanbışıkınıd zı hı'ıyn.
- 42 Manbışe ulepıı ooqa qe'eeyid, manbı g'attıvxhan haa'anbı vuxha deş,
Rəbbılqa onu'eeyid, Mang'vee alıdghınıy quvu deş.
- 43 Zı manbı k'ööq'ü, toz xhinne qav'u,
şahrabışeedin battağ xhineeyib k'ööq'üynbı.
- 44 Ğu zı, yızde milletne g'elil qepxhayke g'attıvxhan hı'ı,
zake milletbışda xərna hı'ı,
zak'le dyats'ancad milletbı yızde xılyaqqa quvu.
- 45 Menne cıgeençenbı yızde ögil k'yozarav'ıynbı,
yızın do g'ayxhımee, eyhen ha'a.
- 46 Menne cıgeençenbı yızde ögil hapq'ırıynbı.
Qərp'ı'n zezebı atk'u,
dyuguleepxhayne cıgeençe qığeepç'ıynbı.
- 47 Rəbb vorna! Yızde Ganzıs şukur vuxhena!
Zı g'attıvxhan hı'ıyn Ganz, Allah, axtı qe'e!
- 48 Allahee zal-alla qəl qığaaha,
milletbı yızde xılyaqqa qele.
- 49 Mang'vee zı yızde duşmanaaşine xılənçe g'attıvxhan ha'a,
Mang'vee zı yızde duşmanaaşile ooqana ha'a,
Zı eb ulyooğanbışde xılənçe g'attıvxhan hı'ı.
- 50 Rəbb, mançıl-alla zı Ğu menne milletbışde yı'q'nee axtı qa'as,
zı Yığne doyus şukur haa'as!
- 51 Allahee Cune paççahıs xədn ğamxhaybı heles,
g'əyxı'ıyne Davudne nasiles gırgıne gahbışılıycab yugvalla haagvas.

23

Davudee nekke qiyğa uvhuynbı

¹ Davudee nekke qiyğa inva uvhu:
– Yesseyne duxee Davudee,
Allahee axtı qı'ıne insanee,
Yaaq'ubne Allahee g'əyxı'ng'vee,
ıttune mıznane mə'niybı İzraılee qədəqqəng'vee
inəxüdüd eyhe:

² Rəbbine Rı'hı'n zale ğana uvhu,
Mang'un cuvab yızde mızel vod.

- ³ İzrailyne Allahee inəxüd uvhu,
İzrailyne Ganzın zak'le inəxüd uvhu:
«Allahıle qəyq'ənanğ'vee
insanaaşiş qəpkuba xəbvalla haa'a.
- ⁴ Mana buludbı deşde miç'eeb ılqəəne,
gyoğiyle qiyğa hits'aagharne,
ok' aleylyaa'ane veriğne ulek akar».
- ⁵ Hək'ebab, Allahee yizda xizan g'əvxüna!
Mang'vee zaka gırgıne gahbişısın cuvab dişde g'ats'atk'un?
Man cuvab bıkırın, badal dexhen ıxha.
Mang'vee zas ıkkananbı hele,
Mang'vee zı g'attixhan ha'a.
- ⁶ Gırgın karar'dəənbı zazabı xhinne dağaa'as.
Manbışılqa şavaacad xıl hotkas deş.
- ⁷ Manbışik soot'asınbışe,
nizeyl, g'ılncıl alyapt'as vukkan.
Manbışın gırgınbı cigeecab
gyooxhan haa'asınbı.

Davudun igider

- ⁸ Davudne igideeşın do bı inbı vod:
Taxmonne şahareençena Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ıxha.
Sa dəv'ee mana molyud vəş (800) insanılqa nizeyka hark'in, manbı gyapt'ıynbı.
- ⁹ Mang'ule qiyğa Axoxiyna neva, Dodoyna dix Eleazar ıxha. Mana xhebne igidna sa ıxha. Filiştinaaşişne g'oşunulqa cuvab ayhemeə, mana Davuduka ıxha. İzrailybı yı'q'əlqa ts'its'eəpxameə, ¹⁰ saccu sa Eleazar cune cigeençe ı'ğdiykar. Mang'vee g'ılncıd alyaat'u, xileppi rı'hı'le g'a'atk'vasmee, Filiştinar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvuvxhayle qiyğa, mang'usse xıl aaqı, g'ılncı dağəççes əxə deş. Mane yiğıl Rəbbəe İzrailybışiş xədnı ğameəpxhay hele. İzrailybı mane yiğıl Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyn hapt'ıynbı q'əra qaa'asvacab siviyk'al.
- ¹¹ Mang'ule qiyğiyına Harar eyhene şahareençena Ageyna dix Şamma ıxha. Sa yəqqee Filiştinar Lexi eyhene cıgeə sabayle. Maad hüvə oozıyn çol ıxha. İzrailybışın millet Filiştinaaşişle q'ətq'ı'n, mançe hexvan. ¹² Saccu Şamma çolune yı'q'nee ulyoyzar. Mang'vee Filiştinaaşişqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı. Mane yiğıl Rəbbəe İzrailybışiş xədnı ğameəpxhay hele.
- ¹³ Suk qıviysalne gahıl xhebts'alyne (30) xəring'una xhebiyre Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane gahıl Filiştinaaşişına g'oşun Refaimne q'adaalılqa savayle. ¹⁴ Davudmee xıl hidixharasde cıgeə ıxha. Filiştinaaşişkene sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha. ¹⁵ Davud xhyanıka gyorxhan ıxhayke eyhen:
– Zas Bet-Lexemne akkaysneene kahrizeençe xhyan ıkkekkanaxhiy ıxhana!
- ¹⁶ Manke mane xhebne igidee Filiştinar sabıyne cıgayne yı'q'neençe g'ılncıbışıka cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabışişneene kahrizeençe xhyan gyatsts'l, paççah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas diykkn, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a. ¹⁷ Mang'vee eyhen:

- Rəbb, Ğu zı mañçike havace. Nya'a, yizdemee hapt'ıyle qı'dəpıq'ın xhyan gyatsts'es hapk'ıninbışda zı eb ulyooğayee?

Mañçil-allad mang'vee man xhyan ulyoğa deş. Man xhebne igidee hı'ı.

¹⁸ Yoavna çoc Tseruyayna dix Avişay xhebts'alyne (30) igidna xərna ıxha. Mana cune nizeyka xhebıd vəş (300) insanıka saçıkku, manbışın gırgınbıb mang'vee gyapt'ıynbı. Mañçile qıyğa mang'un do xhebne igidin do xhinne qıvaats'ıyn eyxhe. ¹⁹ Mana xhebts'alyne (30) igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş.

²⁰ Yehodayayna dixır Benayır ç'ak'ın işbı g'ecena qıvaats'ına insan ıxha. Mana Qavtse'el eyhene şahareeñçe qarı ıxha. Benayee q'öyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yiznane yıgıl k'orane cıgeeqa gıç'u, şır gik'u. ²¹ Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xile nize ıxha. Benaya mang'ulqa t'af'aka ark'ın, Misirğançeng'une xılence ts'its'ı'ı mang'un nize g'eşşen. Qıyğar Misirğançeng'une nizeykacar mana gek'ana. ²² Man gırgın Yehodayayne duxee Benayee ha'a. Mañçil-alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ıxha. ²³ Mana xhebts'alyne (30) igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravulıyvalla ha'anbışda xərna gıyxhe.

²⁴ Mane xhebts'alyne (30) igidne yı'q'nee inbıb vuxhaynbı:

Yoavna çoc Asahel,
Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan,

²⁵ Xarodğançena Şammayıy Eliqa,

²⁶ Peletğançena Xelets,

Teqoağançena İqqeşna dix İra,

²⁷ Anatotğançena Aviezer,

Xuşabışda Mevunnay,

²⁸ Axoxıbışda Tsalmon,

Netofğançena Maharay,

²⁹ Netofğançene Baana dix Xelev,

Benyaminne nasıləna Gıveağançene Rivayna dix İttay,

³⁰ Piratongğançena Benaya,

Gaaşne q'adaalile Hıdday,

³¹ Aravğançena Avi-Alvon,

Barxumğançena Azmavet,

³²⁻³³ Şaalvongğançena Eliaxba,

Yaşenin dixbı,

Hararğançene Şammayna dix Yonatan,

Ararğançene Şararna dix Axiam,

³⁴ Maakağançene Axasbayna dix Elifelet,

Giloğançene Axitofelyna dix Eliam,

³⁵ Karmelyğançena Xetsray,

Aravğançena Paaray,

³⁶ Tsovağançene Natanna dix İgal,

Gadne nasıləna Bani,

³⁷ Ammonğançena Tseleq,

Tseruyayne duxayn Yoavin silah ı'ğiykar ha'ana Beerotğançena Naxaray,

³⁸ Yeterğançena İrayiy Garev,

³⁹ Q'etbışda Uriy.

Manbı gırgıba sacıgee xhebts'ale yighiyre (37) insan ıxha.

24

Davudee millet qədəqqə

¹ Rəbbina qəl meeb İzraililqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hoorə, İzrailiybiyiy Yahuder qəpəqə». Məxür Mang'vee Davud İzrailiybısilqa g'elil qı'ı.

² Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavık'le eyhen:

– Həşde Danile Beer-Şevalqamee*, gırgıne İzrailyne nasılıbışde yı'q'nee iviykre, manbı qəpəqə. Zak'le manbı nimeenbı vuxhay ats'axhxhes ıkkən.

³ Yoavee paççahık'le eyhen:

– Yıgın millet nimeeniy, hasre Rəbbe, yıgıne Allahee, manbı vəş nəqqees mançile geeb qee'ecen. Yıgıne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yızde xəring'us paççahıs məxbına iş haa'as vukkan?

⁴ Paççahın cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbışde cuvabıle ooqan ıxha. Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı İzrailin millet qətqəs vüqqəva paççahısse qıgeebaç'enbı. ⁵ Manbışe İordanne damayle ilğeeç'ı, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırbı gıyxə. Mana şahar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadına nasıləne cigabışile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an. ⁶ Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşi eyhene cigeeqa havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhena şahar ilğevç'u, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. ⁷ Sur eyhene g'aleeqa, Q'ivbışdeyiy Kana'anbışde gırgıne şaharbişeeqa manbı hapk'in, hiviyxharanbı. Nekke qiygab manbı qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa. ⁸ Yüç'ne vuzeyiy g'ane (20) yıgee manbışe ölka k'anençe-qomaqamee gits'ıbaxhana. Mançe İyerusalimeeqa sıviyk'al. ⁹ Yoavee nimeeniy insanar vuxhava paççahık'le eyhe. İzrailee mane gahıl g'ılınıcıkə səyxəs əxəsda molyud vəş aazır (800 000), Yahudeeyir xhod vəş aazır (500 000) igid ıxha.

Allahee Davudus caza hoole

¹⁰ Davudee millet qətqəs alıkkıyle qiyğa, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen:

– Mana iş hav'u, zı xəbna bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirike ilyheç'e, zı bəç'əriyvalla hav'u.

¹¹ Davud qınne yıgıl miç'er oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar ha'ane Qad peygambarık'le eyhen:

¹² – Hoorə, Davuduk'le eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yıgıne ögilqa xhebillə kar gıxhxhes. Mançin sa g'əyxə, Zı vak ha'as».

¹³ Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen:

– G'əyxə, yighille senna yıgıne ölkee mısvalyby ıxhane vas ıkkən? Xheyible vazna hıxu yıgıne duşmanaaşine xılənçe iykarasne ıkkən? Deşxheene, xhebillə yıgına yıgıne ölkee yı'q'ın ık'arbi ıxhane ıkkən? Həşde yugba fıkr opxhun, gu yıgın cuvab eyhe. Zı hark'ın zı G'axuvuyng'uk'le eyhes.

¹⁴ Davudee Qadık'le eyhen:

– Yızdemee geed dağamda vod. İnsanne xılyaqə gyapk'asse hasre Rəbbine xılyaqə gyapk'ecen. Rəbbıqa rəhı'm geeb vob.

* 24:2 24:2 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailynə nekke şimalılınə şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailynə nekke canubulyne vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailynə k'anençe-qomaqqameeva eyhen ıxha.

15 Mane yiğil miç'ediyle otçu, Vucee gyuvxhuna gah ç'əvuvxhesmee, Rəbbəe İzraililqə yı'q'ı'n ık'arbi g'ixele. Danile Beer-Şevalqamee yights'al aazır (70 000) insan gək'a. 16 İyerusalimeen insanar gyapt'asva malaaikın xıl hodakkemee, Rəbbis maabın insanar qıviykkın, malaaikık'le eyhen:

- Ç'əv, xıl g'ayşe!

Rəbbin malaaik mane gahıl Aravna donane sa insanne attayne k'ane ıxha. Aravna Yevuşışda ıxha. 17 Davuduk'le millet gək'an malaaik g'acumee, Rəbbik'le eyhen:

- Bınah hav'una zı vor, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaşe hucoone hı'ı? Manbışil-alla zasıy yizde xızanı s caza hevle.

18 Mane yiğil Qad Davudusqa arı, eyhen:

- Hark'ın Yevuşışda eyxheñe Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ale'e.

19 Qadine cuvabıka, Davud, Rəbbəe əmr hav'uyñ xhinne maqa hayk'an.

20 Aravna avqa ilyakkımee, Davudıy cun insanar cusqa qöo g'ooce. Mana g'aqa qığəç'u, paçcahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, 21 eyhen:

- Nəxürkenane yızda xərna paçcah zasqa arı?

Davudee eyhen:

- Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'asdemee zı vake yiğna atta alivşes arı. Milletilın yı'q'ı'n ıkar ulyoozrecenva zı Rəbbis q'urbanbı alya'as.

22 Aravnee Davuduk'le eyhen:

- Hasre yizde xəring'vee, paçcahee cune ulesqa yugda qöönmeen alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı all'e'ecen. Haane gyoxhxhan hı'ı q'urbanna allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde osune cigee mıgrabıyı† yatsbışde gardanaqa qa'an karbı aleet'e. 23 Paçcah, man gırgın zı vas hele.

Aravnee meed eyhen:

- Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra ixhecen.

24 Paçcaheeme Aravnayk'le eyhen:

- Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'as, zı mançike vas hək' qevles. Zas q'ərad gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yızde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəəxə.

Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al (50) nuk'ra qele. 25 Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'i, maa'ad gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. Rəbbəe ölkaynemee haa'ana düə q'abıl haa'ana, mançıkad İzrailee yı'q'ı'n ık'arbi ç'əveedaxhenbı.

† 24:22 24:22 Mıgrabı: man xhaneyk g'ayebı at'ıtq'ınne q'uvabışike ha'a ıxha. Mançıka məxüb suk gitike curaa'a vuxha.

Paççahaşın ts'ettiyn kitab

Davud q'əsvalee

¹ Paççah Davud q'əs qıxha eyxhe. Mang'ulqa nimeen karbı aççveyid mana g'üməarak'va ıxha deş. ² Mang'une nukaraaş mang'uk'le eyhen:

- Vas, yişde xəring'us paççahıs sa mek'vna içiy t'abal hee'es, mana vaqa ileekecen. Vaka g'alıyxhecen, ğu g'üməark've'ecen.

³ Manbişe paççahıs İzrailvolle micagna içiy t'abal hee'e, yicır iveekena. Mana Şunem eyhene xiveençena Avişag yeexhe. Manbişe mana içiy paççahısqa ayreele. ⁴ Avişag geer micagna içiy yixha. Mana paççahıqa qihna iykar, mang'uqa ileeka yixha. Manbı sa tyulee g'alyapk'eeeyib, manbışde əree vuçud ıxha deş.

Adoniyays paççah ixhes ikkiykan

⁵ Davudus Haggitike ıxhayne dixee Adoniyee «Zı paççah ixhesva» vucecar vuc axtı qa'a ıxha. Mang'vee cusqa dəv'əyn daşk'abı, balkanılı alepxıynbı, cune ögil g'adaxhvanasda xhots'al (50) insan sa'a. ⁶ Mang'une dekkee Davudee, mısacad mang'uk'le «Nya'a ğu məxüd ha'ava?» uvhu, mana cigee gyuarı'ına deşdiy. Adoniya micagna kar ıxha. Avşalomule qiyğa nekke xərna dix mananiy vor.

⁷ Adoniya Tseruya eyhene xhunaşşeyne duxayka Yoavıkayiy kaahin Evyatarıka saraççe. Manbişe mang'un sura aqqaqqa. ⁸ Kaahin Tsadokee, Yehovadayne dixee Benayayee, Natan peyğambaree, Şimeyee, Reiyee, Davudne igıdayaşe Adoniyayn sura aqqaqqa deş.

⁹ Adoniyee En-Rogelyne k'anene Zoxeletne ganzil çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna allya'a. Gırgın cun çocar, paççahın dixbı, paççahıs k'anen gırgın Yahuder mang'vee qoot'alanbı. ¹⁰ Natan peyğambar, Benaya, İgıder, çoc Sileyman mang'vee qoot'al deş.

Davudee paççahıyvala Sileymanısqa qoole

¹¹ Manke Natan peyğambaree Sileymanne yedik'le Bat-Şevayk'le eyhen:

- Nya'a vak'le g'ayxhı dişde, Haggitne dixee Adoniyee, yişde xəring'uk'le, Davuduk'le dyats'a-dyats'a, cuke paççah hı'ıva? ¹² Həşde k'ırı alıxhxe, yiğniy yiğne duxayn Sileymanın can nəxüdiy g'attixhan ha'as ikkanva, zı vas mı'sləhət g'avces. ¹³ Paççah Davudusqa hiyek'ne, mang'uk'le eyhe: «Yızda xərna! Vale qiyğa yızda dix Sileyman paççah ixhesva, yiğne taxıl mana gyu'arasva, ğu zas, yiğne nukaris, k'in dişdiy g'assır? Nya'a manke Adoniyee paççahıyvala haa'a?» ¹⁴ Ğu maa'ar paççahıka yuşan hee'emee, zı vaqar qihna maqa ikkeç'u, ğu eyhençis «Ho'ova» eyhes.

¹⁵ Bat-Şeva paççahısqa mana eyxhene gozeeqa ikkeç'e. Paççah q'əs qıxha eyxhe, mang'uqa Şunemğançena Avişag ileeka yixha. ¹⁶ Bat-Şeva paççahne ögil ç'ıyelqamee k'eezarna. Paççahee mənğ'i'ke «Hucoone ikkanva?» qiyghan.

¹⁷ Bat-Şevee mang'uk'le eyhen:

- Yızda xərna! Vale qiyğa yızda dix Sileyman paççah ixhes, mana yiğne taxıl gyu'arasva uvhu, ğu zas, yiğne nukaris, yiğne Allahılen Rəbbilen k'inniyy g'assır. ¹⁸ Yızda xərna, həşdemee Adoniya paççah ıxha, vasıb mançikena deşda. ¹⁹ Mang'vee geed çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna allı'i. Paççahın gırgın dixbı, kaahin Evyatar, g'oşunna

xərna Yoav mang'vee maqa sav'u. Yiğna nukar Sileymanmee mang'vee maqa qort'ul deş. ²⁰ Yizda xərna paççah, İzrailynacab ul val vob, vale qiyğa yiğne taxtil vuşuyiy gyu'arasva ğu manbişik'le ats'axhxhya'as ikkan. ²¹ Deşxheene, yizda xərna paççah, şene dyunyeeqa ark'inmee, zınyayiz yizda dix Sileyman manbişe duşmanne k'ats'e avqas.

²² Bat-Şeva paççahıka yuşan hee'eme, oogañce Natan peyğambar qarayle. ²³ Paççahik'le «Natan peyğambar arıva» eyhe.

Mana paççahne k'anyaqa ikkeç'u, ç'iyelqamee k'yoyzarna. ²⁴ Nataneeyhen:

- Yizda xərna paççah! Vale qiyğa Adoniya paççah ixhes, mana yiğne taxtil gyu'arasva, ğu uvhuyn kar'iynne? ²⁵ G'iyna Adoniyee hark'in geed çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna alli'ı. Mang'vee maqa paççahın gırgın dıxı, g'oşunun ç'ak'ınbı, kaahin Evyatar qort'ul. Həşde manbişe, «Paççah Adoniya geer qa'anava!» uvhu otxhan ulyoğa vod. ²⁶ Mang'vee saccu zı, kaahin Tsadok, Yehoyadayna dix Benaya, yiğna nukar Sileyman qudyopt'ul. ²⁷ Man kar ğu uvhune manbişe hı'ı? Nya'a manke ğu yiğne nukaraaşik'le vale qiyğa paççahne taxtil vuşuyiy gyu'arasva ittevhu?

²⁸ Paççah Davudee alidghniy quvu eyhen:

- Bat-Şeva yizde k'anyaqa qeet'le.

Bat-Şeva paççahısqa arı, mang'une ögil ileezar. ²⁹ Paççahee k'in g'assır eyhen:

- Zı gırgıne dağamiyvalybişike g'attixhan hı'iyne Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, ³⁰ zale qiyğa yiğna dix Sileyman paççah ixhes, mana yizde taxtil gyu'aras. Yiğneme İzrailyne Allahılqa Rəbbilqa k'in g'assır uvhuyn kar zı g'iyna ha'asın.

³¹ Bat-Şeva paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, eyhen:

- Yizda xərna paççah geer qa'ana!

³² Paççah Davudee eyhen:

- Kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya yizde k'anyaqa qoot'le.

Manbişin gırgınbı paççahne k'anyaqa abaylenbı. ³³ Paççahee manbişik'le eyhen:

- Yizin nukarar şosqa qoot'le, qiyğar yizda dix Sileyman yizde g'atırılqa ali'ı, Gixonne xhyan ıqəəne cigaysqa ikkee. ³⁴ Maa'ad kaahin Tsadokeyiy Natan peyğambaree İzrailyna paççah ixhesva mang'ulqa q'ış qadğvecen. Qiyğad şeypur əlivxü, «Paççah Sileyman geer qa'anava!» ts'ırbı he'ecen.

³⁵ Qiyğa mana yı'q'əlqa qale, hasre yizde taxtil gyu'recen. Mana yizde cigeena paççah ixhes. Zı mana İzrailynayiy Yahudayna xərna giyxhe.

³⁶ Yehoyadayne dixee Benayee inəxdın alidghniy qele:

- Aamin! Hasre yizde paççahne Allaheeyid Rəbbeeyid məxüdü eyhecen. ³⁷ Rəbbeeyizde xəring'un paççahın sura aqqyn xhinnee, hasre Sileymanınid sura aqqecen. Hasre mang'una taxt yizde xəring'une paççah Davudne taxtile axtıba hee'ecen.

³⁸ Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree, Yehoyadayne duxee Benayee, Kerethişe, Peletbişe Sileyman, paççah Davudne g'atırılqa ali'ı, Gixonqa arayle. ³⁹ Kaahin Tsadokee Allahne çadıreənçe q'ışıka gyavts'una qaç alyapt'ı, Sileymanılqa paççah ixhesva q'ış qadğu. Şeypur ilyviyxə gibğilme, gırgıne cəmə'ətin «Paççah Sileyman geer qa'anava!» ts'ırbı ha'a.

⁴⁰ Cəmə'ət oza qıxha, mang'uqad qihna ayk'an. Manbişe zurna ı'lyviyxə, məxüdü şadvalın ts'ırbı ha'a, mançike ç'iyebı ı'giykar.

Sileymanna Adoniyalqa rəh'i'm qavayle

⁴¹ Adoniyak'leyiy mang'ukane mihmanaşik'le kar otxhun ç'əveepxamee, man ses g'iyxhe. Yoavik'le şeypurun ses g'ayxhımee, eyhen:

– Şaharence qöön ses nəxdınnıyxan?

⁴² Mana cuvab uvhu g'attırxhun deşdiy, sayır ooğançe kaahin Evyatarna dix, Yonatan arayle.

Adoniyee mang'uk'le eyhen:

– İnyaqana qoralan. Ğu yugna insanır, yugunud xabarlı adı ixhes.

⁴³ Yonatanee Adoniyays inəxdın alıdghıniy qele:

– De'eş, məxüd deş vodun. Yişde xəring'vee, paççah Davudee Sileymanike paççah hı'ı. ⁴⁴ Paççahee kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya, Keretbı, Peletbı Sileymanika sacıgee g'axuvu. Mana manbışe paççahne g'atırılqa ali'ı. ⁴⁵ Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree Sileyman paççah ixhecenva Gixonee mang'ulqa q'ış qadğu. Manbı mançe şadba apk'in, şahareedın milletcad ı'ğiykır. Şok'le g'iyxhen ses mançe vod. ⁴⁶ Mançile qiyğa Sileyman paççahne taxtlı gyu'ur.

⁴⁷ Yişda xərna paççah Davud tabrik ha'as abıyne mang'une insanaaşe uvhiyn: «Yiğne Allāhee Sileymanın do yiğne doyuile sık'ıldad axtı qe'ecen, mang'una taxt yiğne taxtıleb axtıba avqecen!» Paççah vuc g'alırxhuyne cigeene k'yorzul, ⁴⁸ inəxüd eyhe: «İzrailıyne Allahıs Rəbbis şukur! G'iyına Mang'vee, yizde ulepşik'le g'ece-g'ece, yizde taxtlı gyu'arasda insan huvu!»

⁴⁹ Man g'ayxhımee, Adoniyayn gırgın mihmanar qərq'ı'n, oza qeepxha cone yəqqı'n avayk'an. ⁵⁰ Adoniyamee, Sileymanile qərq'ı'n, ark'ın q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışıke aqqaqqa*. ⁵¹ Mang'vee hı'iyın Sileymanıs yuşan ha'a:

– Adoniya Sileyman paççahıle qəyq'ənva mana q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışik ilyt'iyq'an. Mang'vee eyhen: «Hasre paççah Sileymanee zas g'iyına k'in g'assrecen, vucee zı g'ilıncıqqa hıdele».

⁵² Sileymanee eyhen:

– Mana karaəəna insanxhee, mang'une vuk'lele sa çər g'avxhas deş. De'eş, mang'vee pısın kar he'eene, gik'asda.

⁵³ Paççah Sileymanee insanar g'uxoole, manbışer Adoniya q'urbanbı allya'ane cigaysse qaraylena. Manar paççah Sileymanısqa ikkeç'u, mang'us k'yoyszarna. Paççah Sileymanee mang'uk'le «Xaaqa hoorava» eyhe.

2

Davudna Sileymanıs nekke qiyğiyına nasiyhət

¹ Davud qik'asın yiğbı k'ane qeetxhamee, mang'vee dixes Sileymanıs nasiyhət ha'a'a:

² – Zınar, gırgınbı xhinne, sık'ınne gahıle qik'asda. Ğunar it'umra, yik'eka ixhe. ³ Yiğne Allāhee Rəbbeeyhen hı'ı, Mang'une yəqqı'n hoora. Mısayne Q'aanunee otk'unin xhinne Allahne q'aanunbışil, əmırbışil, g'aydabışil ğu k'ırı alixxheene, vasse gırgıncad ha'as əxəsin. ⁴ Manke Rəbbeey in zas cuvab huvuyın kar ha'asın: «Vake g'abıynbı Yizde yəqqı'n

* **1:50** 1:50 Q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışıke aqqaqqa: Mane q'urbanbı allya'ane cigayne yoq'ne surak tuncuna yoq'uble gaç vuxha. Q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbışıke aqqıne insanık qeep'tas vukkan vuxha deş.

apk'inee, Zas yik'eençe, caneençe g'ullux hav'ee, vake g'abıynbışda İzrailıyne taxtıle Zı ak'an ha'as deş».

⁵ Vak'lecad Tseruyayne duxee Yoavee zak hı'iyın ats'an. Mang'vee İzrailıyne g'oşunna q'öyre xərna – Nerna dix Avneriy Yitrayna dix Amasa – gyapt'l, dəv'ə deşde gahıl dəv'eena xhineena eb k'yav'u. Yi'q'eena ts'irayiy g'elilınbı mang'vee eban qı'ı. ⁶ Ğunar yiğne k'orane ək'elis sik'ı l'ğiykre. Mang'una cagvara quvxhana vuk'ul ahaleeqa salamatba əlyhəəs hımaasar.

⁷ Gileadğançene Barzilayne dixbışika yugra ixhe. Hasre manbı yiğne sufranule kar otxananbı vuxhecen. Zı yiğne çocule Avşalomile hexvamee, manbı zasqa qabı.

⁸ Benyamınaaşına eyxhena, Baxurımğançena Gerayna dix Şimeyır yiğne k'anençeğana vor. Maxanayımqa hark'inne yiğil mang'vee zas pısdı bəddüə hav'u. Qiyğamee mana yizde ögilqa İordanne damaysqa arı. Zı mang'uk'le mana gik'as deşva Rəbbilen k'in g'assır. ⁹ Həşde vak'le mana bınah deşdava mats'axhe. Ğu k'orana ək'elynana insan vor; vak'lecad mang'uk hucooyiy ha'as ıkkınva ats'an. Mang'una cagvarana vuk'ul eban gyavts'u ahaleeqa əlyhəəs alıvke.

Davud qek'ana

¹⁰ Davud qik'u cune dekkaaşısqa ayk'an. Mana Davudne Şaharee k'eyxha. ¹¹ Davudee İzrailis yoq'ts'al (40) senna paççahıyvalla haa'a. Yıghille senna mang'vee Xevroneençe, xhebts'ale xhebille (33) sennab İyerusalimeençe paççahıyvalla hav'u.

¹² Sıleyman dekkıne Davudne taxtı l gıy'ar. Mang'vee cuna paççahıyvalla it'umba avqaaqa.

3

Sıleymane Allahıke cus k'orana ək'el hooqqa

¹ Sıleyman fıronuka, Misırne paççahıka, xıne eyxhe. Mang'una yış hey'l. Mang'vee mana Davudne Şahareeqa* qıykekka. Cun saray, Rəbbin xav, sayıd İyerusalimne hiqiy-alladın cabırbı alı'ı ç'əvəpxhesmee mana maa'ar ayxu. ² Mane yiğbışılqamee xalq'ın erbışeeqa q'urbanbı adaylı ıxha, Rəbbine doyl alı'in xav ıxha deş.

³ Sıleymanee dekkıne q'aanunbışıs əmə l ha'u, mançıkad cus Rəbb nımee ikkıykinıy hagu. Mang'veeyidçıkana erbışeeqa q'urbanbı adı gyooxhan ha'a ıxha.

⁴ Erbışın xədı n, Gıveon eyhene şahareeniy vod, q'urban gyuvk'asdımee paççah Sıleyman maqa hayk'an. Mana maqa arıng'a, aazır vuk'ulyınıy q'urbanna gyooxhan haa'ana. ⁵ Mane xəmdə Gıveonul Rəbb Sıleymanne nık'eega arı.

Allahee eyhen:

- Hıqqe, hucooyiy vas ıkkın, hucoone vas heles?

⁶ Sıleymanee eyhen:

- Yiğne g'ulus, yizde dekkıs, Davudus, mana məttıne yik'eka qorkura Yiğne yəqqı'n əlyhəəva, Ğu, badaldexha, hammaşe geed yugvalbı ha'u. G'ıynıyne yiğil taxtı lqa gyu'arasda dix huvuyka, Ğu mang'unemee

* **3:1** 3:1 Davudna Şahar: İyerusalimne avaalıyne rayoneni yob. Davudna Şaharva mançık'le, vuce Davud paççahee avquva eyhe.

badaldexhay hagu, xəbna yugvalla hav'u. ⁷ Ya Rəbb yizda Allah, Ğu Yiğne g'uluke yizda dek Davudne cigeeqana paççah ha'u. Zı uşaxra vor, zak'le ats'a deş ha'asın-hidya'asın. ⁸ Yiğna g'ul – Yiğne milletne yı'q'nee vor, Ğu g'əyxi'ni, geed xənni, qətqı'-ələtqı' ç'əvdexhesde milletne yı'q'nee. ⁹ Yiğne g'ulus Yiğin millet vuk'lek ikkesda, yugunçike pisin cura'asda k'orana ək'el hevle. Menne curayl Yiğin xədnin millet şavusse vuk'lek ikkes əxəyee?

¹⁰ İn Sileymane heqqıyn Xudaavandays q'abil eyxhen. ¹¹ Allahee mang'uk'le inəxüd eyhe: «Ğu, yiğnimee xiliyna i'mı'r, var-devlet, duşmanaaşın hapt'iy heqqı deş, mançine cigee qotkuyn cura'as əxəsda ək'el hivqu. ¹² Vas ikkanan, Zı ha'asın. Zı vas hamanimee k'orana ək'el hevles, valqame vak akarana ixha deş, valer qiyğa vaka amq'arna ixhes deş. ¹³ Mançile hexxada, ğu Zake hideqqıyn – var-devletid, şöhratid Zı vas helesin. Yiğne vaxtal ğu xhinnena paççah ixhes deş. ¹⁴ Yiğna dek Davud xhinne, Ğunar Yizde yəqqı'n horhulee, Yizde q'aanunbışil k'ırn gyaqqı çis sik'ı harakat he'ee, Zı vas xiliyna i'mı'r hevles».

¹⁵ İnyaa'ar Sileyman muğur qıxha, ats'axhen man nyak' ixhay. Mana İyerusalimqa sak'ı, Xudaavandayka mugaavilenane q'utyeyini† ögiyl ulyorzul, gyoxhxhan ha'an q'urbanbiyyı‡ əmin-amanın q'urbanbı§ alya'a. Mançile qiyğa cune hiqıy-allanbışis otxhun – ulyodğuy hele.

Sileymane məhkəmə huvuna ək'elikana q'arar

¹⁶ Sa yiğil q'öyre g'ahap'ın yedar abı paççahne ögee ulyoozaranbı. ¹⁷ Manbışde sang'ee eyhen:

– Ay yizda xərna! Şi hayne xhunaşşeyka sa xaa'a aaxva, mana xaanang'a zı uxooxuyn. ¹⁸ Xhebıd'esde yiğil mançile qiyğa məng'eeyid uxooxuyn. Şi sacigeeniy vob, şaka haşucar xaa'ar deşdaniy, şi q'öyrecabniy vob. ¹⁹ Xəmdə mane xhunaşşeyna dix ces xabar devxha nik'eenang'a horç'un qik'una. ²⁰ Sura xəmdə mana oza qiyxha alyarat'ana yizda dix, yiğna g'ulluxçiy g'alirxhuyne gahıl! Məng'ee giyxhena mana cene koksıysqa, cəna qik'unamee giyxhena yizdə koksıysqa. ²¹ Zı miç'eer ozaqıyxhayng'a yizdə duxays kar oxhan ha'as, mana zak'le qik'u avaykı. Açu x qıxhang'a zı mang'uka sayır yugra ileekına, manke zak'le ats'axhen, mana yizda dix deşorva, zı uxuna.

²² Şene xhunaşşee eyhen:

– De'eş! İna üç'ürna – yizda dix, şena qik'una – yiğna!

Ts'erring'ee öc alyabat'a:

– De'eş! Şena qik'una – yiğna, üç'ürna – yizda!

Paççahne ögiyl manbışe həməxdın, hıccatbı ha'a vuxha.

²³ Paççahee eyhen:

– Vuşde sang'ee eyhe vod: «Yizda dix üç'ürna, yiğna qik'u», mansang'ee eyhe vod: «De'eş! Yiğna dix qik'u, yizdamee – üç'ürna».

²⁴ Manke paççahee eyhen:

– Zasqa xıncal alle.

Paççahısqa xıncal adaylen.

† **3:15** 3:15 Xudaavandayka mugaavilenane q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Misa peyğambark'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Sileyman peyğambaree Allahne doyyilin xav alya'asmeə mana q'utye çadireniyxhee vooxhena. Mane q'utyeə g'əybeşde ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacənbi. ‡ **3:15** 3:15 Gyoxhxhan ha'an q'urbanbı: in q'urbanbı bıkırda gyoxhxhan ha'a ixha, mançin vuççud g'alyadaççe ixha deş. § **3:15** 3:15 Əmin-amanın q'urbanbı: in q'urbanbı gyat'ang'a, mançin adın cigabı gyooxhan ha'a ixha. Mansa çurud insanaşşee otxhun.

²⁵ Paççahee ömü'r haa'a:

- Gyarxe üç'üdüñ uşax q'öne cigeeqa, sa sura hele ine xhunaşşeyş, mansad - şene xhunaşşeyş.

²⁶ Üç'ürne duxayne yedin yik' gyoyxhan cene uşaxıs, mæng'ee paççahik'le eyhen:

- Ay yizda xərna! Qile mæng'i'sqa uşax üç'üdda! Saccu gimek'a mana! Mansang'emee eyhen:

- Ne zı, ne ğu mana alyart'as deş. Gyarxe mana!

²⁷ Manke paççahe q'arar hoolena:

- Üç'üdüñ uşax ts'erriyne xhunaşşeyşqa qile. Gimek'a mana, mana mang'una yed vorna.

²⁸ Paççahe huvuna q'arar g'avxhume, ğırgıne izrailbışda hı'rmat mang'us geeb qooxhe. Qotkuyn məhkamabı he'ecenva Allahee mang'us k'orana ək'el huvu.

10

Ərabaaşına Şevayna kralıça Sileymanısqa ayrele

¹ Şevayne kralıçayk'le Rəbbike qabıyne Sileymanne şöhratne hək'ee ğ'ayxhı. Mana ayreelena mang'us dağamın qidğhınbı ha'as. ² Mana geer xəñne karvanika: gulyağbışıka, ğ'izilika, ğıranne ekebışikad gyats'iyne devabışikayiy cene xəppanane insanaaşıka İyerasalimqa Sileymanısqa arı. Vuk'leene ğırgıne karne hək'ee gaf hav'u. ³ Sileymane mæng'i'ne ğırgıne qidğhınybışıs cuvab qelen: məxdun dağamın qidğhınyı ıxha deşke, paççahısse cuvab qeles məxəcen.

⁴ Şevayne kralıçayk'le Sileymanna k'orana ək'elib, vucee alya'uyñ sarayıd, sufraylın otxhınybıd, mang'une kumagçeeşın xaybıd, nukaraaşın harakatbıd, manbışe alya'an tyulıbıd, çaxırçerıb, Rəbbine xaaqa gyoxhxhana'as adıyn q'urbanbıd ğ'acuyng'a mæng'i'n nafas aqqaqqa.

⁶ Mæng'ee paççahik'le eyhen:

- Yizde ölkee yiğne k'orane ək'elene hək'ee, işbışde hək'ee eyhenbı qotkuda ooxhud. ⁷ Arı yizde ulepşik'le ğ'acesmee, zı mane cuvabışikla inyamışeexhe deşdiy. Zak'le ğ'acuyñçine surançine hək'ee zas yuşan hı' deşod. Yiğna k'orana ək'el, yiğın var-devlet zak'le ğ'ayxhınçile hexxada vod. ⁸ Baxtivararıb yiğın insanar! Baxtivararıb yiğın kumagçer, nenbıyiy hammaşe yiğne ögiyl ulyoozar, yiğna ək'elikana gaf ğ'ıviyxhe! ⁹ Allahıs, yiğne Rəbbis şukur vuxhena, ğu ikkıykn, İzrailıyne taxtılqa gyu'ar ha'uyl-alla. Rəbbis hammaşe İzrail vukkiykınıl-alla, adalətiy qopkuvalla vuxhecenva vake paççah ha'u.

¹⁰ Mæng'ee paççahıs payıs yoq'ne tonule hexxan ğ'izil, geed curabışkan gulyağbı, sayıd ğıranın ekebi adı ıxha. Mæng'ee Sileyman paççahıs adıynmeen gulyağbı mankılyqamee şavacad adı deşdiy.

¹³ Sileyman paççahee vucee huvuyñçile hexxadad, Şevayne kralıçays hucooyiy ikkıykn, qidiykın helen. Mançile qiyğa mana cene insanaaşıska cene ölkayılqa sıyk'al.

16

Axav İzrailıyna paççah eyxhe

²⁹ Yahudayne paççahee Asee paççahıyvalla haa'ane xhebts'ale molyud'esde (38) sen, Omrıyna dix Axav İzrailıyna paççah eyxhe.

Mang'vee Samariya eyhene şaharee g'ayiq'ölle (22) senna paççahiyvalla haa'a. ³⁰ Omriyne dix Axavee, cule ögiyl vuxhaynbışde gırgıne paççahaşile geeb Rəbbine ulesqa yugba qıdıyaalesda iş haa'a vuxha.

³¹ Nevatne duxayne Yarovamne bınahbışee axuy k'ıldanan xhinne, ooğançe Sidonaaşine paççahna Etba'alına yiş İzevel hee'e. Qiyğale xhineeyid horbışikane allahıs Ba'alıs* ı'bəədat ha'a giyğal. ³² Mang'vee Samariyel Ba'alın xav alya'a. Caayid q'urbanbı allya'an cigad ha'a. ³³ Qiyğale xhineyib Aşerayn† byuty ha'a. Mang'vee Rəbbis İzrailıne Allahıs cule ögiyl vuxhayne gırgıne İzrailıne paççahaşile geeb qəl huvu.

³⁴ Axavee paççahiyvalla haa'ane gahıl, Bet-Elyğançene Xielee Yerixo eyhena şahar sayib alyaa'ana. Rəbbe Nunne duxayk'le Yeşuayk'le uvhuyn xhinneecad eyxhe: mang'vee şahar alyaa'a gibğilmee, mang'una xərna dix Aviram qek'a; şahar alyav'u akkabı gıxhxhesınbı xhinne quvxhamee, mang'una k'ınna dix Seguv qek'a.

17

İlyas peyğambaree guraxbı ixhesva eyhe

¹ Gileadne Tişbeençene İlyasee paççah Axavık'le eyhen:
– Zı ı'bəədat ha'ane İzrailıne Allahılqa Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, zı ittevhu ögiyle qöone senbışee çiyiy gyoğiy ixhes deş.

² Rəbbin cuvab mang'ulqaniy vod:

³ – İnençe hixu, şargne suralqa hoora. İordanne damayne şargılyne Kerit eyhene aragısne dyugulyxhe. ⁴ Xhyan ğu mane arageençe ulyoğas, vasın oxhanasın karid Zı qənaaşik'le alleva uvhu.

⁵ Mang'vee Rəbbe uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, İordanne damayne şargılyne Kerit eyhene aragısqa qarı ma'arır axvana. ⁶ Qənaaşē miç'eed-exhal mang'us çuruyiy gıney adayle, xhyanıd mang'vee arageençeniş ulyoğan. ⁷ Sabara gahılee ölkee gyoğiybı gyudyoğava arag qooqqana.

Sip'tree İlyası otxuniy hele

⁸ Rəbbin cuvab İlyasıqaniy vod:

⁹ – Oza qıxha Sidonne Sarfat eyhene şahareeqa hak'ne. Maayir axve. Maane sa sip'iriyk'le Zı vasın otxuniy alleva uvhu.

¹⁰ Mana oza qıxha Sarfateeqa ayk'an. Mana şaharne akkabışısqa qarı hırxhılymee, mang'uk'le ma'ar osbı sa'ana sa sip'iriy g'eece. Mang'vee mæng'ı'la onu'u eyhen:

– Hucoone ixhes, yiğne k'olee zas ulyoğasın sık'ının xhyan alle.

¹¹ Mana xhinelqava yı'qqəmee, mang'vee meed onu'u eyhen:

– Hucoone ixhes, zas oxhanasın sa ghaledin gıneyid alle.

¹² Zəiyfee eyhen:

– Rəbbilqa, yiğne Allahılqa k'in ixhen, zaqa gıney deşin, şaqa kupune xhanel sa xhaxheedın urva vod, sa t'yank'ıb q'ışına. Zı həşde sık'ının osbı sı'ı, ark'in zasınıy duxaysın otxuniy ha'as. Mançile ğayrı şaqa oxhanasın karid deşin, şınab hapt'asınbı.

¹³ İlyasee mæng'ı'k'le eyhen:

* **16:31** 16:31 Ba'al: Kana'anaaşına nekke xərna allah. Manbışde uvhuyn, mang'vee xəybı g'əhətqa'a, gyoğiybı gyoğa'a ıxha. † **16:33** 16:33 Aşera: mana Kana'aneş sağavna allah yixha. Sabara afsanabışee Aşera Ba'alna xhunaşşeva, mana gırgıne allahaaşınar yed yixhava oyk'an.

- Qimeeq'ən, xaaqa ark'in ğu eyhen xhinne he'e. Saccu vaqa vodunçike ts'eppa zas sa k'inna kokay hav'u able, qiyğad vasınıy duxaysın oxhanasın kar he'e. ¹⁴ İnəxüd Rəbbəe, İzrailyne Allahee eyhe: «Zı, Rəbbəe ç'iyeyne aq'valqa gyoğiy g'axilesde yiğılqamee kupeedin urvad, g'abeedin q'ışid g'att'as deş».

¹⁵ Zəiyfee ark'in İlyasee uvhuyn xhinne ha'a. Məxüd məng'ı'qad, cene xizanıqad, İlyasıqad yiğisiysın otxhanan kar eyxhen. ¹⁶ Rəbbəe İlyasık'le uvhuyn xhinne kupeedin urvad, g'abeedin q'ışid g'aat'a deş.

İlyasee zəiyfayna dix üç'ür qa'a

¹⁷ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, xaana iyessiy yeexhene mane zəiyfayna dix ik'iyk'ar. Mang'un ik'ar atk'iniylette yı'q' qexhe, nafas haxiles dəxi' mana qek'ana. ¹⁸ Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

- Allahna insan, zı vak hucoone hı'ı? Nya'a, ğu yizda dix gikasne, yizda bınah yik'el qavalya'asne arı?

¹⁹ İlyasee məng'ı'k'le eyhen:

- Yiğna dix zasqa qale.

Uşax zəiyfayne xhilibişeençe alyaat'u, vuc axvane oone gozeeqa qıkkı, cune tyuleeqa giyxhe. ²⁰ Mang'vee Rəbbilqa onu'u eyhen:

- Ya Rəbbim Allah, nya'a zı axvane zəiyfayna dix gik'u, Ğu məng'ı'k məxdın divan qaqqı?

²¹ Qiyğa mana uşaxıl oo xhebne yəqqees g'alırxhu Rəbbilqa ona'a:

- Yizda Rəbb Allah, zı Vake heqqa, hasre mane uşaxın rı'h caneeqa sak'lece!

²² Rəbbik'le İlyasee ona'a giyxhen, uşaxın rı'h caneeqa satk'ıl, mana üç'ür qexhe. ²³ İlyasee uşax oone cune gozeençe alyaat'u, avqa yedisqa qadı eyhen:

- İleekende, yiğna dix üç'ürra vor.

²⁴ Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

- Həşde ats'axhxayn ğu hək'erar Allahna insan ıxhay, ğu uvhuyn Rəbbin cuvabıd qotkuyn ıxhay!

18

İlyas İzrailyqa siyk'al

¹ Ooğançe xilece gahbı ilğevç'uyle qiyğa, g'uraxbı gyatk'uyne xhebıd'esde sen, Rəbbəe İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

- İzrailyne paççahısqa, Axavısqa hak'ne, mang'uk'le ğu g'acecen. Manke Zınad ç'iyelqa gyoğiy g'axiles.

² İlyasır hayk'anna Axavık'le vuc g'acesde cigeeqa.

Mane gahıl Samariyeyl it'umın mısvalyby eyxhe. ³ Axavee Avdiy qoyt'al. Mana imaaratee işbi bit'al ha'anbışda xərnaniy vor. (Avdee Rəbbin do axtdaniy aqqaqqa. ⁴ Axavne xhunaşşee, İzevelee Rəbbin peyğambar gyapxı-gyabat'ane gahıl Avdee vəş peyğambar hixva'ana. Manbı quvku q'öne mağaree xhots'al-xhots'alyna dyugul haa'a. Oxhanasın karıd, ulyoğasın xhyanıd manbışis adayle ıxha.)

⁵ Axavee Avdiy'le eyhen:

- Ölkeene gırqıne xhyan l'lqəəne cigabışısqayıy damabışısqa hak'ne. Mançəğana şak'le sayıb ok' iveeke, yişin balkanar, g'atirer gyatt'as gıyadak'va.

6 Manbişe co alycaxvasva eyhen cıgabı cone əree bit'al haa'a, nena nyaqayıy i'qqəsva. Axav sa suralqa, Avdiyir manisa suralqa ayk'an.

7 Avdiys yəqqə İlyas qızaxxa. Mang'uk'le İlyas qıvats'ı, aq'vakkena mang'une ögiyl gizerçu eyhen:

- Yızda xərna İlyas, ina ğune?

8 İlyasee eyhen:

- Zı vorna. Hak'ne yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor.

9 Mang'vee eyhen:

- Zı nena binahne hav'u, ğu yiğna g'ul gik'as Axavne xıleqa qele?

10 Yiğne Allahılqa Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, yızde xəring'vee ğu t'abal ha'asva insan g'ixdevuyn milletiy ölka axu deş. «Mana inyaa deşdava» uvhuynə milletunbişisqayıy ölkaynbişisqa mang'vee k'in g'assaras alıkkı, ğu maa'ar t'abal hı'ı ivdeykinava. 11 Həşde ğu eyhen: «Hoorə yiğne xəring'uk'le İlyas inyaa vorva eyhe». 12 Zı vasse ark'inmee, sayir Rəbbine Rı'hı'n ğu zak'le dyats'anecar cıgeeqa qıkkekka. Zınar hark'in Axavık'le uvheene, mang'vee ğu t'abal ha'asda. Ğu ivdekimee, mang'vee zı gik'as.

Avdiyee meed eyhen:

- Yiğne g'ulee, zımee, k'irranang'acadniy Rəbbin do axtıda aqqaqqan.

13 Nya'a, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxı-gyabat'amee, zı hı'iyınbı vas, yızde xəring'us, mebinbişe yuşan hı'ı dişdiy? Zı manke Rəbbina vəş peyğambar xhots'al-xhots'alyna mağarabişee dyugul hav'u, manbişis oxhanasın kariy xhyan huvu. 14 Ğu həşde eyhen: «Hoorə, yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor». Nya'a, mang'vee zı gik'asda!

15 İlyasee eyhen:

- Zı i'bədat ha'ane Xəybişde Xəring'ulqan Rəbbilqan k'in ixhen, Axavık'le g'iyna zı g'acesda.

İlyasiy Ba'alın horbişikən peyğambarar

16 Avdiy Axavisqa hark'in mang'us gırgın yuşan ha'an. Man g'ayxı, Axav hayk'anna İlyasne ögeeqa. 17 Axavisqa İlyas qızaxxımee, mang'vee eyhen:

- Ğune vor İzrailıyqa in yiğbı allı'ına?

18 İlyasee eyhen:

- Man zı deş, ğunayıy yiğne dekkine nasilen İzraililqa mana ver ooxu. Şu Rəbbin əmirbı hidi'l, Ba'alne byuttıyaasıqa qihna apk'in. 19 Həşde yiğın insanar g'axuvle, gırgın İzrailıybı zasqa Karmel eyhene suvalqa see'ecen. Cokasana sacıgee İzevelin g'ık otxhanna yoq'ud vəşşe xhots'al (450) Ba'alna, yoq'ud vəşır (400) Aşerayn horbişikən peyğambar inyaqa qoot'le.

20 Axavee gırgın İzrailıybıy man peyğambarar Karmelyne suvalqa saa'a. 21 İlyas milletusqa qıgeç'u eyhen:

- Şu nımeena gahnane q'öbvalla haa'as? Rəbb vuşda Allahxee, mang'uqab qihna hudoora! De'eş, şu Ba'alva eyheexhe, manke mang'uqab qihna hudoora!

Milletın nıq' qığavhu deş. 22 Manke İlyasee milletık'le eyhen:

- Rəbbine peyğambaraaşına saccu zı axu, Ba'alıqamee yoq'ud vəşşe xhots'al (450) peyğambar vor. 23 Həşde şasqa q'öble boğa able. Havaasre mane q'öne boğayna sa manbişe cos g'əvxü gyuvk'ecen. Qiyğab sansanna qav'u, çike ixhayn sanbı osbişilqa gik'necen. Saccu mançık

ts'a hilymaqqaçen. Zınab manasa boğa gyuvk'u, sansanna qav'u çike ıxhayn sanbı osbışılqa gik'anas. Ts'ayıd halyaqqaş deş. ²⁴ Manke şu vuşde allahlılqa on ha'as, zınad yizde Rəbbılqa. Şavaa on hı'ıyng'ayiy ts'a g'axuvu, mang'una Allah hək'ena vor.

Milletıncad «Ğu geed yugda uvhuva» alidghıniy qele.

²⁵ İlyasee Ba'alne peyğambaraaşık'le eyhen:

- Şu xəppabı vuxhal-alla, ts'eppa şu şosda sa boğa g'əvxü gyuvk'e. Qiyğad vuşde allahlılqa on he'e. Saccu şucad mançik ts'a qımaqqa.

²⁶ Manbışe cos huvuna boğa qabı gyook'ana. Mançile qiyğad miç'eediyle yı'q'ı'hı'lqamee Ba'alılqa «Ba'al, şas alidghıniy qeleval!» on hı'l. Alidghıniy qelenar, nıq' qığayhenar manbışis eyxhe deş. Manbımee cos hı'ıyne q'urbanbı allya'ane cigaysne g'ook'al-ulyook'al vuxha.

²⁷ Yı'q'ı'hı'l İlyasee manbı matsxar hav'u eyhen:

- Sik'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı he'e! Nya'a, mana allah dışde vor! Sayır fikrele ark'ın, vuk'ul alivku, g'eline yəqqı's hark'ın eyxhe! Şavuk'lene ats'a, nik'eeqacarme ark'ın, muğur qa'asme ikkan?

²⁸ Manbışe sik'ıldad it'umun ts'ırbı ha'a, cone ədatbışis sik'ı g'ılınçbışika, vukbışika cok cigabı ha'a, eb ablyaa'a vuxha. ²⁹ Yı'q'ı'hı'l'le exhaliyna q'urban ablyaa'asmee, manbı g'ook'al-ulyook'al ts'ırbı he'eeyid, manbışis alidghıniy qelenar, nıq' qığayhenar, manbışıl k'ırı iliyxhenar eyxhe deş.

³⁰ Manke İlyasee milletik'lecad eyhen:

- Zasqana geepxhe.

Gırgın millet mang'usqa sadımee, mang'vee hı'ğətkırıyn Rəbbis q'urbanbı alyaa'an ciga qa'an. ³¹ İlyasee Yaaq'ubne dixbışde nasıl bışis sik'ı yits'ıq'öble (12) g'aye alyabat'a. (Rəbbeeyid mane Yaaq'ubik'le «yiğın do İzrail ixhesva» uvhu.) ³² Mane g'əyebışike İlyasee Rəbbisva q'urbanbı allya'an ciga aly'a. Mane q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-allaş yits'ıxhıvalle (15) xhinnen litra aqqasdameena g'uyu iliyviykar.

³³ Mançile qiyğa mang'vee osbı giyk'an, boğa sansanna qav'u mançin çuru osbışılqa giyxhe. ³⁴ Qiyğa İlyasee eyhen:

- Yoq'ulle xədıñ parç xhinen gyatsts'ı'ı gyooxhan haa'asde q'urbanılqayiy osbışılqa haç'e'e.

Qiyğa mang'vee manbışık'le «Q'öd'esiy xhebıd'es məxüđ he'eva» eyhe. Manbışed ha'an. ³⁵ Maqa k'ı'ıyne xhinen q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-alla alıpk'ırna g'uyu ghalılqamee gyavts'aa'ana. ³⁶ Yı'q'ı'hın kar otxhunne xhebne sə'ətlə, İlyas peyğambar ögiylqa qığəç'u eyhen:

- Rəbb, Ğu İbrahımee, I'saq'ee, İzraılee ı'bəədat hı'ına Allah vorna! Hasre g'ıyna İzraılee Allah Ğuva, zınar Yiğna g'ulva, in gırgınıd zı Yiğne cuvabıka ha'ava ats'axhecen! ³⁷ Ya Rəbb, hucoone ixhes, zas alidghıniy qele! Hasre ine xalq'ık'le Ğu Rəbb Allah ıxhay ats'axhecen! Manke, Ğu manbışın yik'ıbı Valqa sak'alas!

³⁸ Man uvhu ç'əvxhameecad, Rəbbe ts'a g'ıxele, gyooxhan haa'ane q'urbanın çurud, osbıd, çik avudun g'əyebıd, nyaq'vub, hiqiy-alla alıpk'ırne g'uyeedın xhyanıd mane ts'ayın höğən. ³⁹ Milletik'le man gacu, aq'vakkena hı'ğətkır eyhen:

- Rəbb saccu Allah vorna! Rəbb saccu Allah vorna!

⁴⁰ İlyasee manbışık'le eyhen:

- Ba'alın peyğambarar avqe, manbışda sacar hixvas hımayсар.

Manbışe manbı avqumee, İlyaseeyib Qışon eyhene aragısqa quvku gyabat'anbı.

G'urax ç'əvexhen

⁴¹ İlyasee Axavık'le eyhen:

- İt'umne gyoğiyın sesid qöö, mançil-alla hoora otxhun-ulyoğe.

⁴² Axav ayk'anna otxhun-ulyoğas. İlyasır Karmelyne suvayne q'omaqa ilqeç'e. Mana maa q'aratsabişılqa gyu'ur, vuk'ulyub g'elybıışısqa giviyxhe.

⁴³ Qiyğa cune nukarık'le eyhen:

- Həşde hark'ın yugra deryahne suralqa ilekke.

Nukar hark'ın ilyakkı eyhen:

- Vuççud deşod.

Məxür İlyasee mana yighne yəqqees ilyakkas g'ixele. ⁴⁴ Yighır'es hark'inmee nukaree eyhen:

- Haaşe deryaheençe xhaxheeqa ooharasda sa k'inna buludıb l'ıqəə.

İlyasee eyhen:

- Hark'ın Axavık'le eyhe, gyoğeeqa gixhasse balkanık daşk'a qı' giç'ecen. Deşxheene, əlyhəəs əxəs deş.

⁴⁵ Mane gahıl xəəqə k'arın buludıb sadayle, mıtı qavayle, it'umın gyoğiy gyoğa giyğal. Axavır daşk'eeqa gyu'ur İzre'el eyhene şahareeqa ayk'an.

⁴⁶ İlyasıs Rəbbına guc qavayle, mang'vee cun p'laş yı'q'eeqa ayt'ıl Axavile ögiyl İzre'eleeqa i'kkecesdemeene cigeeqa g'adayxvanna.

19*İlyas İzevelike hexvana*

¹ Axavee İlyasee hı'iyın gırgın işbıd, Ba'alın peyğambarar g'ilincike ağav'u gyapt'iyid cune xhunaşşeyıs İzevelis yuşan ha'an. ² İzevelee İlyasısqı ina xabar ana insan g'ixele:

- G'iyqa ine gahıs zı valqa ğu peyğambaraaşılqa ablyav'una ver idyooxeene, hasre allahaaşe mançileb pısdı zalqa ver ooxecen.

³ İlyasık'le man g'ayxhı qəyq'ənna. Mang'vee can g'attixhan ha'asva Yahudeene Beer-Şeveeqa hexva. Cuna nukar maa'ar g'alerçu, ⁴ vuc sahreeqa ayk'an. Mang'vee sahree sa yiğna yəq apk'iniyle qiyğa, sa xhırisne yivek avur gyu'ur cus qik'uy heqqa:

- Ya Rəbb, ç'əv, həşde yızın can alişşe. Zı yızde dekkaaşile yugna deş vor.

⁵ Mana xhırisne yivene avur nik'eeqa ayk'an. Mane gahıl sayangada mang'uk sa malaaik set'u eyhen:

- Oza qıxha, kar oxhne.

⁶ Mana oza qıxha hiqiy-alla ilyakkımee, g'ecen, cune vuk'lene k'ane ç'əra qav'una kokayiy sa parç xhinenuğ. Mana kar otxhun, xhyan ulyodğı, meer nik'eeqa ayk'an.

⁷ Rəbbin malaaik q'öd'es maqa satk'ıl mang'uk set'u eyhen:

- Ğu geeb xiliyna yəq əlyhəəs, mançil-alla oza qıxha kar oxhne.

⁸ Mana oza qıxha karıd oyxhanan, xhyanıd ulyoğan. Kar otxhun culqa qarıyle qiyğa, mang'vee yoq'ts'al yiğnaiy yoq'ts'al xəmnı Allahne suvaysqa Xorevisqa yəq avayk'an.

Rəbb İlyasıs gyagva

⁹ Mana maqa hirxhılymee, sa mağareeqa ikkeç'u, xəmə g'aaha. Rəbbe mang'uke «İlyas, nya'a ğu inyaa ıxhava?» qiyghan.

¹⁰ Mang'vee inəxdın alidğınıy qele:

- İzrailybışe Rəbbilqə, gırgın əxəne Allahılqə yı'q'bı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailybışe Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'ı, Yiğın peyğambarar g'ılincıke algav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbışe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

¹¹ Rəbbeeyhen:

- Qıgeç'u suval Yizde ögiyl ulyozre. Zı mançe ilgeç'es.

İlyasık'le Rəbb nəxür qarıy g'ecen. Ts'eppa suvabı qaxana, ganzbı hiyxhvərna it'umna mıtts av'eeyib, Rəbb mané mıtsee deşdiy vor. Mançile qiyğa ç'iyebi i'ğiykar giyğal, Rəbb mané ç'iyebi i'ğiykıreeyir deşdiy vor.

¹² Mançile qiyğa ts'a qadayle. Rəbb mané ts'ayeyir deşdaniy. Man gırgın kar atk'ınıyle qiyğa, sa k'inin ses axva. ¹³ İlyasık'le man ses g'ayxhümee, cun p'laş aq'valqə alyadaççe. Qiyğar ark'ın mağarayne ghalee ulyooyzar. Maa'ad mang'une k'ırıysqə ses qadayle:

- İlyas, nya'a ğu inyaa ıxha?

¹⁴ İlyaseeyhen:

- İzrailybışe Rəbbilqə, gırgın əxəne Allahılqə yı'q'bı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailybışe Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'ı, Yiğın peyğambararib g'ılincıke algav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbışe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

¹⁵ Rəbbeeyhen mang'uk'le eyhen:

- Ğu qarıyne yəqqı'n Damask'ne sahreeqa hoora. Maqa hirxhiling'a, Xazaelyne vuk'lelqə q'ış qadğū*, mang'uke Aramna paççah he'e.

¹⁶ Nımşiyne duxayne Yehulyne vuk'lelqə q'ış qadğū, mang'uke İzrailyna paççah he'e. Avel-Mexola eyhene şahareençene Şafatne duxayne Elişayne vuk'lelqə q'ış qadğū, mang'uke yiğne cigalqana peyğambar he'e.

¹⁷ Xazaelyne g'ılincıke g'attirxhınna, Yehuee gik'as, Yehueyne g'ılincıke g'attirxhınnar Elişee gik'as. ¹⁸ Zı İzrailee Ba'alne ögee k'idyorzulyna, mang'une byuttyaaşis ubba hidi'ına yighıd aazır insan havacı.

İlyasee Elişa peyğambar ixhes qoyt'al

¹⁹ İlyas mançe ark'ınmee, mang'uk'le Şafatna dix Elişa iveeke. Elişee g'ayı yoq'ab (24) yats q'öble-q'öblena avt'ul ciga eza eyxhe. Vucur nekke yı'q'əlinçiqar qihna qöö eyxhe. İlyas Elişayne k'anençə i'lğəəmee, cun p'laş mang'ulqə alyadaççe. ²⁰ Elişee yatsbı maa g'ali'ı İlyasıqar qihna g'adarxhun eyhen:

- Hucoone ixhes, hasre zı hark'ın ts'etta dekkısiy yedis ubbabı ha'as, mançile qiyğa zı vaqa qihna qales.

İlyaseeyhen:

- Hak'ne. Zı ğu aqqaqqa deş.

²¹ Mançe Elişa yı'q'əlqə sak'ı q'öble cuna yats gyook'a. Cune kyotanısıd mang'vee ts'a ı'xı', çil yatsbışın çuru qotxhur insanaaşis bit'al ha'a. İnsanaaşed man oyxhanan. Mançile qiyğa mana ayk'anna İlyasıqar qihna. Elişayke İlyasıqar g'ulluxçiy eyxhe.

* ^{19:15} 19:15 Vuk'lelqə q'ış qadğuy: avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, paççahariy peyğambarar haa'asdeme vuk'lelqə q'ış qadağva ıxha.

21

Navotun t'imilen bağ

¹ Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa in karbı eyxhe. İzre'elee, Samariyeyne paççahne Axavne sarayne k'ane İzre'elyğançene Navotuqa t'imillıǵniy vod. ² Axavee Navotuk'le eyhen:

- Yiǵın t'imillıǵ zas hele, zı maa dirıǵ ezas, yizde xaas k'ane vod. İkkanxhee zı vas mançine cigee sık'ıldad yugun t'imilen bağ qeles, de'eş, cıǵa ikkan deşva eyhexhe, nimeeniy ha'a pıl qeles.

³ Navotee Axavık'le eyhen:

- Rəbbeə əq'əna qe'ecen, sa manniy axu, dekkaaşın cigabı vas heles!

⁴ İzre'elyğançene Navotee «Dekkaaşile axuyn cigabı vas heles deş» uvhuva, Axav xaaqa aq'va havaxan hı'ı, eb k'aarı quvxha siyk'al. Mana xaaqa qarı cune tyuleeqa k'iç'u aq'vad sak'al hı'ı g'ilexhana, karıd oyxhan deş. ⁵ Cuna xhunaşse İzevel mang'usqa qarı eyhen:

- Nya'a yiǵna eb k'aarı quvxha? Nya'a kar idyotxhan?

⁶ Mang'vee eyhen:

- Zı İzre'elyğançene Navotuke «Mang'un t'imillıǵ zas heqqı. İkkanxhee zı vas mançine cigee pıl qeles, de'eş, ğu pıl ikkan deşva eyhexhee, mançine cigee zı vas sık'ıldad yugun t'imilen bağ qelesva» uvhu. Mang'vee «Vas zı yızın t'imilen bağ heles deşva» eyhe.

⁷ Axavne xhunaşşee İzevelee mang'uk'le eyhen:

- İzrailyna paççah ğune, dişde? Yik'eeqa ikmekka, oza qıxha kar oxhne. İzre'elyğançene Navotun t'imillıǵ zı vas helesın.

⁸ Məng'ee Axavne doyuile sa kar otk'un mançılqa Axavın peçatıd gyı'xı', Navotne şahareene aǵsaqqalaasısqayıy qıvaats'ıyne insanaasısqqa yəqqı'l ha'a. ⁹ İzevelee inəxüd oyk'an:

«Siv aqqeva ses aççe, Navotur milletne yı'q'nee nekke q'oma g'ee'e.

¹⁰ Q'öyre karaı'dəəna insan mang'une ögiyl ge'e, hasre manbişe horbişika mang'une aq'val aqqecen: „Nya'a ğu Allahık'leyiy paççahık'le cuvabbi uvhu?“ Qiyǵar g'aqa qıǵavhu gik'asva g'ayeqqqa hele.»

¹¹ Navotne şahareene qıvaats'ıyne insanaaşeyiy aǵsaqqalaaşee, ğırgın İzevelee otk'unin xhinne ha'a. ¹² Manbişe siv aqqeva ses aççu, Navot milletne yı'q'nee nekke q'oma gya'a. ¹³ Q'öyre karaı'dəəna insan abı mang'une ögiyl gıviy'ar. Manbişe milletne ögiyl «Navotee Allahık'leyiy paççahık'le cuvabbi uvhuva» gardanaqa giyxhe. Mançile qiyğa mana şahareençe qıǵavhu, g'ayeqqqa hele. Məxür manbişe mana gek'ana.

¹⁴ Mançile qiyğa manbişe İzevelis xabar g'uxoole:

- Navot g'ayeqqqa huvu gyuk'una.

¹⁵ İzevelik'le Navot g'ayeqqqa huvu gyuk'uva g'ayxhikkum, məng'ee Axavık'le eyhen:

- Hoorə hak'ne İzre'elyğançene Navotus vas pılıke heles dekkanan t'imillıǵ həşde aleet'e. Navot deşda, mana qik'una.

¹⁶ Axavık'le İzre'elyğançena Navot qik'uva g'ayxhımee, mana oza qıxha, şeng'un t'imillıǵ cus alyaat'asva ayk'an.

İlyasee Allahın cuvab Axavılqayıy İzevelilqa hixhara'a

¹⁷ Rəbbeə Tişbeənçene İlyasıq'le inəxdun cuvab eyhe:

¹⁸ - Samariyel İzrailis paççahıyvala haa'ane Axavısqqa hak'ne. Mana Navotne t'imilyne bağee ixhəs. Man cune doyuılqa qa'asva mana maqa arı.

¹⁹ Ğu Rəbbin in cuvab mang'ulqa hixhar he'e: «Ğu insan gik'u, həşded mang'un cigane aqqaqqa?!» Mang'ulqa Rəbbin in cuvabid hixhar he'e: «Navotne ebas xvaabişe miz üvxiyne cigee vudee, yiğne ebasib xvaabişe miz üvxəsda».

²⁰ Axavee İlyasık'le eyhen:

- Yizda duşman, vak'le zınar aveykınane!

İlyasee eyhen:

- Ho'o, aveykına. Ğu Rəbbine ögiyl nyaayid deşin karbı hı'inçil-alla,

²¹ Rəbbe inəxüd eyhe: «Zı valqa ver ablyaa'as. Zı vake g'abıynbı gyapt'asınbı, Axavne insanaaşike adamer g'alya'as deş, k'ining'ule xəring'ulqamee gyapt'asınbı. ²² Zı yiğın xav Nevatne duxayn Yarovamın, Axiyayne dix Ba'aşayn xav xhinne qa'as. Zı mana ver valqa ooxasda, ğu Zas qələsın hı'ı, İzrailyne milletisqa bınah haa'as alivkuva». ²³ Rəbbe İzevelyne hək'eevid eyhen: «İzre'elyne cabırısne İzevelir xvaabişe eexhvanas». ²⁴ Axavne xizanna şaharee q'ik'vene xvaabişe, çolee qik'vener şit'yaaşe ulyodu oxhanas.

Axav Rəbbine yəqqı'lqa siykal

²⁵ Axavee xhunaşseyne cuvabıka bınah haa'a vuxha. Rəbbis məxüb qəl hoolena, Axavık akarna, merna sacar ıxha deş. ²⁶ Axaveeyid Emorbışe xhinne byuttyaası ı'bəədat ha'a ıxha. Man Emorbıb Rəbbe İzrailybışis cigabı helesva mançe g'ee'ebaşşe. Axaveeyid geed karai'dəən işbı ha'a ıxha.

²⁷ Axavık'le İlyasse eyhenbı g'ayxhumee, mang'veen cune tanalınbı qıt'axxı palanbı alyaa'. Mang'veen sıv aqqaqqa, palanbışıl g'ilexha, aq'va havaxan hı'ı iykar.

²⁸ Rəbbe Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

²⁹ - G'acuyne vak'le Axav Yizde ögiyl nəxür harq'ulyna? Mana Yizde ögiyl harq'ulyva, Zı mana ver mang'une gahlı ooxas deş, duxayne zamaanayl manbışde xaane gırğing'ulqa ooxas.

22

Axazy İzrailyna paççah

⁵¹ Yahudayne paççaheee Yehoşafatee paççaahıyvala ha'ane yiys'ıyighad'esde (17) sen Axavna dix Axazy Samariyel İzrailyna paççah ıxha. Mang'veen Samariyel q'ölle senna paççaahıyvala haa'a. ⁵² Axazyee Rəbbine ögiyl karai'dəən işbı ha'a ıxha. Mana dek Axavne, yed İzevelyne, Nevatne dix Yarovamne yəqqı'n əlyhəə ıxha. İne Yarovameeyib İzrailyne milletisqa bınah haa'as ulyookka vuxha. ⁵³ Axazy dek xhinne Ba'alıs kyoyzarva, mang'us ı'bəədat ha'ava, Rəbb, İzrailyna Allah mang'ulqa qəllamişexhəna.

Paççahaşın q'öd'esın kitab

İlyasee Allahın cuvab Axazyalqa hixhara'a

¹ İzrailyna paççah Axav qik'uyle qiyğa, Moaveedın millet İzraililqa g'elil qexhe. ² Axazyamee Samariyeyne şahareene cune xaane, oone gozene yivabınane g'uleençe g'a'arxhu ik'iyk'arna. Mang'vee cun insanaar «Havak'ne Eqronne şaharne allahıke Ba'al-Zevuvuke* qidghın he'e, yızın in ik'ar yug qixheseeva?» ats'axhxhes g'uxoole.

³ Rəbbine malaaikee Tişbeeğançene İlyasık'le eyhen:

– Oza qıxha Samariyeyne paççahne insanaaşine ögiylqa hark'ın manbışık'le eyhe: «Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanasıb vüqqə? ⁴ Mançil-allad Rəbbe ilekkende Axazyayk'le hucoovayiy eyhe: „Ğu g'alirxhuyme tyuleençe vasse suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

Man g'ayxhı, İlyas ayk'anna.

⁵ Paççahın insanaarıb paççahısqa siviyk'al. Paççahee manbışıke qiyghanan:

– Nya'a yı'q'əlqa sapk'il?

⁶ Manbışe eyhen:

– Sa insan yişde ögiylqa arı uvhuyn: «Şu g'axuvuyne paççahısqa sapk'il eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: „Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas insanaarıb g'uxoole? Mançil-allar vasse, Ğu g'alirxhuyme tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

⁷ Paççahee manbışıke qiyghanan:

– Vuşde ögiylqa arına, şok'le manva uvhuna insan nəxürnayiy?

⁸ Manbışe eyhen:

– Mang'vee xiliyna xhanan q'arq'vuy ali'i, yı'q'eeqab g'ekvaykenacab ts'irayiy avt'ul.

Paççahee eyhen:

– Mana Tişbeeğançena İlyas ixhes!

⁹ Paççahee k'omandırıkı xhots'al (50) insannana g'oşun İlyasısqı g'uxoole. Tepayne q'oma gyu'urne İlyasısqı k'omandır ıqçeq'u eyhen:

– Allahna insan, paççahee vak'le «Avqa giç'eva» vod eyhe!

¹⁰ İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakiniy yiğne insanaaşıkın he'ecen!

Mane gahıl xəənçde ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

¹¹ Paççahee mang'usqı sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ıxele. K'omandıree İlyasık'le eyhen:

– Allahna insan, paççahee inva vod eyhe: «Zaara avqa giç'e!»

¹² İlyasee mang'us inəxdun alidghiniy qele:

* 1:2 1:2 Ba'al-Zevuv: İne doyunı mə'na «miçakaaşına xərna» eyhen vodun. Mang'un do demalqa gixhesva in kitab otk'uning'vee məxiid otk'un. Mang'un hək'en domee Ba'al-Zevul vodun. «Xərna paççahva» eyhen vodun.

- Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakınıy yiğne inanaaşikin he'ecen!

Mane gahul xəənçe Allahın ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

¹³ Xhebir'es paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ixele. Mana k'omandır İlyasısqı lqeq'u, gugaybısil gyu'ur mang'us miz k'yav'u eyhen:

- Hucoone ixhes, Allahna insan, zınayiy yiğna xhots'alyna nukar qıviyıkne. ¹⁴ Xəənçe ts'a qadı zale ögee abıyne q'öne k'omandırıkınıd cone xhots'alyne insanıkınıd h'i'yn. Həşde, hucoone ixhes, zı qiyıkne!

¹⁵ Rəbbine malaakee İlyasık'le eyhen:

- Mang'uka avqa giç'e, mang'ule qı'məyq'ən.

Man g'ayxhı, İlyas oza qıxha k'omandırıka avqa paççaһısqı geç'e.

¹⁶ İlyasee paççaһık'le eyhen:

- Rəbbe inva vod eyhe: «Nya'a, İzrailıqa qiyghanasda Allahne deş? Ğu insanar Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas g'axuvu! Mançılalları vasse, ğu g'alırxhuıne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qık'asda, nəxürcaı axvas deş!»

¹⁷ İlyasee uvhuyn xhinne, Rəbbine cuvabıqa Axazya qek'ana. Axazyıya dix deşva, mang'une cigeena paççaһ mang'una çoc Yehoram eyxhe. İn eyxhen Yahudayne paççaһne Yehoşafatne duxee Yoramee paççaһıyvalıa haa'ane q'öd'esde sen.

¹⁸ Axazıye h'i'yn medın işbıd, İzrailıyne paççaһaaşıne hək'ee ot'kunne kitabee vod.

2

İlyas xəəqə ts'its'exhe

¹ Rəbbe İlyas xəəqə it'umne mıtıka ts'its'a'assecaı, İlyasıy Elişa Gilgal eyhene cigeençe avayk'anabı. ² İlyasee Elişayk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, ğu inıyaa axve. Rəbbe zı Bet-Elyqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbılqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'a'as deş. Məxüd ıxha, manbı sacıgee avayk'anabı Bet-Elyqa.

³ Bet-Elyğançene peyğambaraaşın telebabı Elişaysqa abı eyhen:

- Vak'le ats'anne, Rəbbe g'ıyna yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ıxhay?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

⁴ İlyasee mang'uk'le eyhen:

- Elişa, hucoone ixhes, ğu inıyaa axve, Rəbbe zı Yerixo eyhene sahareeqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbılqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'aa'as deş.

Məxüd ıxha, manbı sacıgee Yerixooqa avayk'an.

⁵ Yerixoonçene peyğambaraaşın telebabı Elişaysqa abı eyhen:

- Vak'le ats'anne, Rəbbe g'ıyna yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ıxhay?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

⁶ İlyasee mang'uk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, ğu inyaa axve, Rəbbe zı İordanne damaysqa vor ğ'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbilqayiy yiĝne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'aa'as deş.

Məxüd ıxha, manbı sacıgee avayk'an.

⁷ Peyğambaraaşine telebabıshikena xhots'al (50) insan apk'ın əq'əna manbıde ögiyl ulyoozar. İlyasiy Elişar apk'ın İordanne damayne k'ane ulyoozar. ⁸ İlyasee culyun p'laş ğ'ayşu, hitk'ır xhinele k'ena ı'xiyxə. Xhyan q'əne cigeeqa qexhe. Manbı xhyan ts'its'axhxhayne, qeqqvuyne cigayle k'ena ilğeebaç'e. ⁹ Manbı ilğepç'iyle qiyğa, İlyasee Elişayk'le eyhen:

- Zı vasse alyart'asse eyhe, zı hucoone yiĝneme ha'as?

Elişee eyhen:

- Hasre yiĝne rı'hı'na guc q'öb hamanimee quvxha zalqa qabı, zake, vale qiyğiynə peyğambaraaşina xərna he'ecen.

¹⁰ İlyasee eyhen:

- Ğu dağamın kar heqqı. Vak'le zı, yiĝne k'anençe alyarat'a ğ'acveene, ğu eyhəxüd ixhes; de'eş, vak'le man ğ'idecveene, ğu eyhəxüd ixhes deş.

¹¹ Manbı yuşan haa'a əlyhəəng'ə, sayid manbıshik'le ts'ayiken balkanariy daşk'a ğ'ee. Mançin manbı sana-sang'uke curav'u, İlyas it'umne mıtısıka xəəqə ts'its'a'a. ¹² Elişayk'le man ğ'acu ts'ir haa'a:

- Yızda dek, ay dek! Ğu İzrailnemee balkanarnaneyiy daşk'abınane ğ'oşunule xəbna guc vuxha!

İlyas ğ'idece ğirğilmee, mang'vee culyun tanalinbı qıt'axxı ha'a.

¹³ Qiyğa mang'vee, İlyasile ğ'a'aytxhuyn p'laş alyaat'u, İordanne damaysqa yı'q'əlqa sak'ı, mançine mıglek ulyoyzarna. ¹⁴ Mang'vee p'laş xhinele k'ena ı'xi' eyhen:

- İlyasna Allah nyaane vor? Rəbb nyaane vor?

Mang'veeyid p'laş xhinele k'ena ı'xi'mee, xhyan q'əna qexhe. Elişar damayne xhyan ts'its'xhayne cigayle k'ena ilğepç'e.

¹⁵ Yerixoonçene peyğambaraaşine telebabıshik'le mana əq'ənançe ğ'acu eyhen:

- İlyasne rı'hı'na guc Elişaalqa ilğevç'u.

Manbı Elişanne ögiylqa abı, ç'iyelqamee k'yoozaranbı. ¹⁶ Manbışe eyhen:

- Şi yiĝın ğ'ular. Şaqar xhots'al (50) gucnana cehil vor. Hasre manbışe hapk'ın yiĝna xərna t'abal he'ecen. Sayir Rəbbine Rı'hı'n mana alyart'u suvalyme, qadalilyme dağerçu eyxhe?

Elişee manbıshik'le insanar «Ğıxmoleva» eyhe. ¹⁷ Manbışe xıl ts'its'dyaa'amee, Elişayscad naş qıxha, eyhen:

- Ğ'axuvle.

Manbışe mana t'abal ha'as xhots'al insan ğ'ixele. Mane insanaaşə mana xhebne yiĝna t'abal he'eyir, iveeke deş.

Zabur

Nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Maq'amne xəring'us. Davudna Gittitne instrumentıkana mə'niy.

¹⁻² Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Yiğna xəbvalla xəybışileb axtıba vob.

³ Gyoqanar, uşaxır Yiğne xəbne guceke yuşana'a,

Dekkan hittayheng'veyiy duşmane nıq' aqqecenva*.

⁴ Yiğne xıleppışde işıqa: xəybışıqa,

Ğu gyuvxhuyme vuzaqa, Ğu gitk'ınne xənebışıqa, ilyakkamee,

⁵ Zı eyhen: «İnsan vuşune vor, Ğu mana yik'el aqqı?

İnsanike g'abiynbı hucoo eyxhen karne, Ğu manbışda haa'a?»

⁶ Ğu insan məxür irxhın

Mana saccu Vas sayq'van.

İnsan axtı qı'ı, tac xhineyid şöhrat huvu,

⁷⁻⁹ İt'xhınne karalqa mana paççah gıxhxhı.

İn gırçın: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar,

Xəədn şit'yar, deryahbışeedn baluğar,

Deryahbışeedn gırçıncad,

Ğu mang'une g'elybışıqqa huvu.

¹⁰ Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Ğu zı mısacar g'alerçes deş

Davudna düə

¹ Allah, zı havace,

Zı dyugulexhen ciga Vasnee vod.

² Zı Rəbbik'le uvhuyn: «Yızda Xudaavanda Ğu vorna.

Vale ğayrı zaqa xoşbaxtıyvalla deşda».

³ Ç'iyene aq'valın Rəbbına yəq avquyn insanar nimeecab yugunbıyiy!

Saccu manbışe zı şad ha'a!

⁴ Menne allahaaşıqab qihna əlyhəənbışde

hasre vuk'lelqa geed yiğbı allecen.

Zı mane allahaaşınemee q'urbanna eb k'yaa'as deş,

Manbışın do bı ghalyaqa alyaat'as deş.

⁵ Rəbb, zas ıkkanna saccu Ğu vorna,

Yızda ı'mı'r nəxübiy ı'lğəə Vake vod.

⁶ İnekke yugun cigabı Ğu zas huvu,

Hək'əbab, zalqa gıpxhına pay uftanna vuxha!

⁷ Zas yəq haagvana Rəbb zı axtı qa'as,

* **Nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!:3** 8:3 Hittayheng'veyiy duşmane: Şene gahlıl İzrailika muhariba vukınee milletbışıkee inyaa gaf əlyhə.

- Xəmdəb zı fıkır ooxhan,
nəxübna Ğu eyhəxüb ı'mı'r haa'as.
- 8 Rəbb yizde k'ane ıxhay, zı mısacad yik'el hixan ha'a deş,
Zı mançil-allar mısacar qaçaxaras deş.
- 9 Zı yik'eençe şadexhe vor,
Zı şadvalin xəybışeena xhinne ilexa vor,
Zasse qı'dərq'ı'n manzil haa'as vəəxə.
- 10 Ğu zı ahalee g'alerçes deş,
Ğu ıkkanna Ğu nyuq'vnee qı'çes hassaras deş.
- 11 Ğu zak'le ı'mı'r hoolena yəq haagu,
Yiğne k'ane zı geer şadra vor,
Yiğne xılen hammaşe zas yugun hele.

Allahee havacena

Maskil*, Davudna mə'niy.

- 1 Şavunbıyiy bınahbı Rəbbe yik'elixanı'ı,
Şavunbıyiy qotkuda hidi'yn harakatbı hakkal hı'ı, nimee baxtivariy!
- 2 Cuna bınah dyugulydyaa'ana,
Rəbb bınahılee ilheç'una insan, nimee baxtivariy!
- 3-4 Gardanaqa alyat'asmee zı əvəray hav'u.
Yiğbına, xəmbına Yiğna yı'q'na xıl zal oğa vuxha.
Yızda guç g'apt'ına g'ı'liyne pırane yiğil qəhətxhayn çiy xhinne.
Ik'arang'an xhineyid yızın bark'vbıd rı'hı'le g'a'atk'u.
- 5 Manke zı bınah Yiğne ögiyl gardanaqa alyapt'ına,
Yızın qotkuda hidi'iy Vale dyugul hı'ı deş.
Qiyğa zı uvhuyn: «Zı bınahbı Rəbbine ögiyl gardanaqa alyat'anbı»,
Ğunar yizde bınahıle ilheç'una.
- 6 Mançil-allab Yiğna yəq avquyng've,
Ğu iveekemee Valqa düə hee'ecen.
Məhring'uk xədıx xhyanbıd qadıyng'a set'as deş.
- 7 Zı dyugulexhen ciga Ğu vorna,
Ğu zı dağamiyvalike g'attixhan ha'as,
Ğamxhayn şadvalin mə'niybı, Ğu yizde hiqiy-alla alik'ara'.

- 8-9 Ğu eyhen: «Balkaniy g'atir xhinne ək'el kamba mexhe,
Manbı salbanıy g'antarağa dēna
Ğu eyhençılqa qalya'as əxə deş.
Zı vas ək'el hevles,
Ğu əlyhəəsda yəq haagvas.
Zı ğu hot'aldasda,
Yızda ul val vobna».

- 10 Yəq avguynbışde vuk'lelqa xəttə divanbı adaylenbı,
Rəbbir culqa umud ha'anbışıqā
Hammaşeə yugra eyxhena.

* **Allahee havacena:** 31:0 Maskil: İne cuvabın cühüt'yaaşine mizel in mə'nabid hele eyxhe: «ats'al, mı'sləhət», «uftanba gıpk'inna mə'niy».

- 11 Qopkuyne insanaar, vuşda şadvalla Rəbbil-alla vuxhecen.
Yik' mətınbı, şadvalina mə'niy Rəbbinimee qəpəe.

89

- 1 Allahne insanna Mısayna düə
2 Nimee nasılı badaledxheyid,
Xudaavanda, şi Valqa yı'q' qızır.
3 Suvabıyiy ç'iyeyn aq'va, dyunye ixhanassecad Ğu Allah ıxha,
Gırgine gahbışıl Allahcar ixhes.
- 4 Ğu insanaar nyuq'nelqa savaak'al haa'a.
Ğu manbışik'le eyhen: «Adamın dixbı, nyuq'nelqa savk'le».
- 5 Yiğne ulesqa aazır sen, sa ilğeç'uyın yiğ xhinne,
Xəmdiyına sa-q'öble sə'ət xhinne qadayle.
- 6 Selin xhinne Ğu insanaar vukkeka,
Manbı nyak' xhinne qabı avayk'an.
Manbı miç'eeb alyabıyne ok'uk akar:
miç'eeb k'atele qooxhe t'et't'ele g'ayhe,
xəmdemee hı'ç'ı'bgı'n, qooqana.
- 7 Yiğne qəlan şi gyabat'anbı,
Vaqa qəlnang'a şi nyaqame vuxhesınbı aaxva.
- 8 Yişin taxsirbı Vak'le ats'a,
Yişde dyugulene bınahbışılqa Yiğne aq'vayn nur gexha.
- 9 Ğu qəllamışxheene yişda ı'mı'r cit'a qooxhe.
Yişin senbı ul gyapxı aaqasse ilğeeç'enbı.
- 10 Şi yights'al (70) sennana ı'mı'r haa'a,
Vuk'diyk'iree molyts'aleeqab (80) hiviyxharanbı.
Mane senbışin g'ellesınbıd dağamiyvallee, ı'k'aree ı'lğəə,
Yişda ı'mı'r zarabacab ç'əvooxhena, alivxu avayk'an.
- 11 Şavuk'lene Yiğne qəlına guc vaats'a?
Vale nimeeyiy qəvəyq'ən,
Vaqa manimeenab qəl vob.
- 12 ı'mı'r cit'aba vuxhay şas yik'el qale'e,
Şi ək'elika vuxhes.
- 13 Ya Rəbb, şasqa sak'le! Nimeene gahnane inəxüdü ixhes?
Yiğne g'ulaaşiş rəhı'm hee'e!
- 14 Şi gırgine gahbışıl şadba vuxhecenva,
Miç'eeb şalqa Yiğna yugvalla gyoogee'e.
- 15 Şalqa ver ablyav'uyın yiğbımee,
Balyaa ablyav'uyın senbımee, şi şad hee'e.
- 16 Ğu hı'iyınbı Yiğne g'ulaaşişik'le,
Yiğna xəbvallab cone uşaxaashişik'le g'avcecen.
- 17 Ay Xudaavanda yişda Allah, şaqa yugra ixhe,
Yişde xılen hı'iyınçis baraka hevle,
Hucoone ixhes, yişde xılen hı'iyınçis baraka hevle.

Allahee qopkuyne insanaaşiş xayir-düə hoole

- 1 Rəbbilqa şukur hee'e!

- Nimee baxtivariy Rəbbile qəyq'əna,
Mang'un əmirbi yik'eençe ha'ana!
- ² Qəyq'anang'un uşaxar ç'iyeyne aq'val gucuka vuxhes,
Qopkuyng'unbişde uşaxaəşeeb xayir-düə alyapt'as.
- ³ Qopkuynbı karnanbı, barakatnanbı vuxhes,
Manbışda qopkuvalla, mısacab aagvales deş.
- ⁴ Miç'axiyvaleeyid qopkuynbışdemee nur ixhes,
Manbı yugun, rəhi'mikan, qopkuyn insanar vob.
- ⁵ Qidiykkın borcbı helenbışıqayiy horbı hidya'anbışıqa
yugna i'mi'r vuxhes.
- ⁶ Məxbın insanar mısacab qaçaaxaras deş,
Qopkuyn insanar hammaşe yik'bişee aaxvas.
- ⁷ Manbı pisde xabarile qəvəəq'ənas deş,
Rəbbilqa qibzırva manbışın yik'bi it'umda ixhes.
- ⁸ Manbışın yik'bi it'umda vod, manbı qəvəəq'ənas deş,
Manbışik'le con duşmanar avub aaxva g'avces.
- ⁹ Manbışe con var-devlet, kar deşinbışis qidiykkın bit'al hı'ı,
Manbışda qopkuvallab hammaşiyş aaxvas,
Manbışde gucus geeb hı'rmat gyuvxhes.
- ¹⁰ Karai'dəəne insanık'le man g'acu qəl vuxhes,
Manbışe mizyar ats'ak'vanas, əəq'əsinbı.
Manbışis ikkananbı ixhes deş.

Rəbbik Allahık akarna vornane?

- ¹ Rəbbilqa şukur hee'e!

Rəbbin nukarar, şukur hee'e,
Rəbbine doyus şukur hee'e!

- ² G'iyniyke şaqa, gırgıne gahbışis
Rəbbin do axtı qe'e!

- ³ Şargıle garbılqamee
Rəbbine doyus şukur hee'e!

- ⁴ Rəbb gırgıne milletbışile axtıra vor,
Mang'una xəbvallab xəybışileb axtıba vob!

- ⁵ Axtıne xəybışeene taxıl gyu'urne,
Yişde Rəbbik Allahık akarna vornane?

- ⁶ Xəəqə, ç'iyeyqa
K'yorzul ilyakkana Mana vor.

- ⁷ Mang'vee vuççud deşda, toozençe suğoots'a'a,
Goreençena fağırır axtı qa'a,

- ⁸ Manbı cone milletne ç'ak'ınbışika,
Sacıgee gyuv'ar haa'asva.

- ⁹ Mang'vee uşax dexhene xhunaşşeyş uşaxar hoole,
Məxür məng'ı'ke baxtivarına yed hee'e.

Rəbbilqa şukur hee'e!

Sileyman peyğambarın k'oran uvhiybı

3

- 13 Hikmətılqa hirxhılıyna,
K'orana ək'el avaykına insan nimee baxtivariy!
- 14 Mançiken xayir nuk'rayle geed vod,
İn g'azanc məttine k'inəğəyle q'iymatıka vod.
- 15 Mana gıranne ekebişileb gıranba vob,
Mançıka vas ikkanan nencad kar sa aqqas dexhe.
- 16 Mançine sağne xılen xılıyna ı'mı'r,
Solne xılenıd var-devletiy şöhrat hele ıxha.
- 17 Mançin yəqbı q'abiledaxhenbı vod,
Gırgın yəqbı əmin-amanınbı* vod.
- 18 At'ipq'ı'ninbişdemee mana ı'mrena yivobna,
Mançıke it'umba alyt'ipq'ıninbı nimee baxtivarariy!
- 19 Rəbbe dyunye hikmətıkı itxhın,
K'orane ək'elika xəybı hı'l,
- 20 Ats'aalika k'oralybişençe xhyan alqavhu,
Xəybışençe çiy gyuarı'ı.

10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25

- 26 Sirkayn silibişik, kumayn ulepşik ha'an,
Tambalee iş hooleng'uk ha'a.

11

- 28 Var-devletılqa umudeepxhaynbı k'yooçesınbı,
Qopkıynbı t'et'-t'ele g'ayhene yivaaşik akaraba vuxhes.

12

- 4 Yugna xhunaşse adamiyn tac vodun,
Tesser ha'anar vuk'arne bark'uk akar.
- 16 Bəç'oree qəl zaraba h'aagva,
Ək'elikang'un rı'h tsimis qexhen deş.
- 18 Nəxüd qadıy uvhuynçin ç'ik'ayn xhinne g'ats'ayk'van,
K'orane ək'elika uvhuynçimid yug qaa'a.

13

- 3 Ghal sı'ına geer axhvas,
Sidi'nar ek'ra haq'varas.

14

- 4 Yats deşdang'a axur məttıba vooxhe,
Yugun g'ıkıd yatsbişde taq'atınxhe helen.

15

- 4 G'üvənana miz ı'mrena yiv vobna,

* 3:17 3:17 Əmin-amanınbı: yiqsumul in cuvab «nübəhu'nı» vod.

Horarlınançınıd yik' haq'vara'an.

- 17 Mühübbatıka xhınakın ala otXHuniy,
Qəlıka boğayn çuru otXHuniyle yugda vod.
18 Qəlnang'vee g'almağ'al haa'a,
Sabırnang'vee ç'əv haa'a.

16

- 24 T'ap'anedın itv xhinne uftanna yuşe,
Canas yugba, rı'hı's ittuba.
32 Gucnang'ule sabırnana yugra,
Şahar bı alyaat'ang'uler vuc aqqaqqana yugra.

17

- 1 Saç'uvkiy deşda qit'ipk'ınna xüvə,
Saç'uvkiynane otXHun-ulyodğuyile ittuba vob.
9 Hambaz ıkkang'vee qəl yik'elivxanaa'ana,
Yik'el qavaalya'ang'vee hambaz agval ha'ana.
17 Hambazıs hammaşe ikkiykanna,
Çocur dağamne yığıs iyxhanna.

18

- 11 Karnanbışısqa həməxüd q'öö, con kar axtine barugbışıka
alyav'una g'alaniyxan.
19 Tsimisna çoc – alyapt'as dyooxhene g'alayk akar,
AldapXHiniybıd – akkalne rızayk.

19

- 14 Xaviy var-devlet dekkına miras vobna,
Ək'elikana xhunaşşer Rəbbikena.

20

- 4 Tambale ezang'a ezu deş,
Sa'anang'ad avaykı deş.

21

- 9 Siç'eekvane xhunaşşeyka sa xaa axvasse,
Daxayne vuttul axvee yugda eyxhe.

22

- 1 Hı'rmat nuk'rayleyiy-k'inəğəyle geeb vukkiykne,
Yugun doyud xənnə var-devletüle geed ikkiykne.
2 Karnanayiy kar deşda sana-sang'uk akar -
Q'öyursanar Rəbbe ipxhin.
6 Ts'eppacab uşaxık'le qopkuna yəq Haagve,
Q'əsvaleyir mana mançile sak'alas deş.
22 Kar kilydanang'uka gucub kılıybava g'iməşşe,
Kasibrava məhkamee himeşşe.
23 Rəbb alıkkas manbışıl-alla,
Manbı g'yootuynbı, hıvşuynbı Rəbbe i'mreke haa'as.

23

- 4 Xəttə kar ha'asva ğucar ğu gimek'a.

Ək'elika ixhe, mane fikrele ilğeç'e.

- 5 Var-devlet ul gyapxasse deşxhesin,
Q'acır xhinne xilibı aaqı xəybışeeqa alixasın.

24

- 30 Tambalne ekıneençe
G'anmazne t'imillığeençe ilğeç'u.
31 G'acuyın gırgın sura zazaanıd aalyat'u,
Mağaanıd aqqı, cabırbıd hı'ğətkırıd.
32 Mañçika ilyakki fikir opxhun,
Mañçike i'brat aalyat'u:
33 Sık'ırıra qorku mırg he'ee,
G'el-xıl hotku g'alırxhvee,
34 Kasıbiyvalla soyğunçiy xhinne,
Ehtiyaccıb g'uldur xhinne sayangaba ooqa hophur ables.

25

- 11 Cıgal uvhuyn cuvab,
nuk'rayne g'abılyne k'məəğəyne eçeeşik akar.
15 Paççahnab fikir sabırnang'vee badal haa'ana,
İttune mizen bark'ub g'üvana qaa'ana.
19 Xıl hudyoolena dağamne yığıl
Qıçıyne siliykiy k'aane g'elik akar.
21 Duşman mıssıraxhee, oxhanasın hele,
Xhyan ıkkaxhee, ulyoğasın hele.
22 Məxüdü g'u mang'us naş qa'as,
Yığna yugvallab Rəbbeə savaak'al haa'as.
28 Qəl avqas dəxəna insan,
Cabırbı hı'ğətkırne şaharık akar.

26

- 21 Nəxüdiy osake ts'a eyxhe,
Ğiybatnang'ukeb g'almag'al vooxhe.

27

- 6 Hambazın yik' aliq'alı'iy,
Duşmanne geedne ubbabışile yugun vodun.

Daniyal peyğambarın kitab

Daniyalıy cun hambazar

¹ Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççaھیyvalla haa'ane xhebıd'esde sen*, Baabilyna paççah Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalımısqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-alla ulyoozar, mana avqas vukkiykan. ² Xudaavandee Yahudayna paççah Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaançe sabara karbid alyaat'anbı. Navuxodonosoree manbı Şınareeqa, Baabilıyva eyhene cigabışeeqa, cune byutybışde xaaqa qıkkı, maane xazineeqa giyxhe.

³ Qiyğa paççah Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa ömr haa'a: «Paççahne nasilençenbiyyıy qıvaats'ıyne İzrailıyne xızanbışeençen, ⁴ vuk'dyak'aran, micagın, ök'elikan, ats'alyınan, kar xət qıxhes əxəsın, sarayee paççahıs, paççahee eyhen ha'as əxəsın mek'vunbı see'e. Manbışıs ğu Baabilyna mızıy kitabbı xət qe'e». ⁵ Paççahee manbışıs vucee otxhane otxhuniykeyiy çaxıreke yığısıysta pay curaa'a. Manbışed xhebillle senna qətqiyle qiyğa, paççahıs xımat haa'aniy gıvgalas.

⁶ Mang'vee sav'ıynbışıka sacıgee cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe. ⁷ Paççahne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbışıs medın do bı giyxhe: Daniyalılqa Belyteşassar, Xananyalqa Şadrak, Mişaelılqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego.

⁸ Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zıcar zı paççahee otxhane otxhuniykaiy mang'vee ulyoğane çaxıreka mı'q'ı' qıdyas». Vucecar vuc mı'q'ı' qıdyı'ıyneme, mang'vee sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aqa. ⁹ Allahee həməxüd ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle.

¹⁰ Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen:

– Şos otxhuniyyıy çaxır heleva uvhuıne yızde xəring'ule, paççahıle zı qəyq'ənnə. Paççahne ulesqa şu manesa mek'vunbışile zaiıba qabee, manke mang'vee yızda vuk'ul g'ats'aak'vanas.

¹¹ Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelıyne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen:

¹² – Qora ğu, yits'ne yığna şı, yığın nukarar, siliys üvxə. Hasre şas, oxhanas saccu alyadıncıke allecen, ulyoğasıd xhyan helecen. ¹³ Nekke qiyğab ilyaake, şıyee aq'vayle yugba deşxəene, paççahın kar otxhanan mek'vunbıyee. Mançile qiyğa vas nəxüdiy ıkkən həməxüdüd he'e.

¹⁴ Mana manbışe eyhençılqa qarı, manbı yits'ille yığna siliys üvxiyxə.

¹⁵ Yits'ne yigile manbı, paççahın otxhuniybı otxhunne, maane menne mek'vunbışile yugbab, ç'ak'ıbab g'ooce vuxha. ¹⁶ Man g'acu, mane nukaree, manbışın paççahee helen otxhuniyyıy çaxır, manbışısse g'ayşu, alyadıynbı hele.

¹⁷ Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, r'limbı ats'axxhesda ök'el huı. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuyıd hucoo eyheniyva eyhesıd əxı'yn.

* 1:1 1:1 Man 605 sen yişde eerayle ögee ıxha.

¹⁸ Paççaah Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiğ qadı hitxhiring'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paççaahısqa abayle. ¹⁹ Paççaah manbışde gırğın'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbışde yı'q'nee Daniyalıka, Xananyayka, Mişaelıka, Azaryayka sa aqqasda merna iveeke deş. Mançile qiyğa manbı paççaahısqa işılqa alyabat'a. ²⁰ Paççahee manbışike gırğıne ats'alybışdeyiy ek'elikane karbışde hək'ee qidghın hı'mee, g'ecen, manbışik'le cune ölkene gırğıne sehırbazaasıleyiy cadubı ha'anbışile yits'ne yəqqees geedıd ats'a.

²¹ Daniyal Kir eyhene paççahee, paççaahıyvala haa'asde senılqamee maa axva.

2

Navuxodonosoruk'le g'acuyn nyak'bi

¹ Navuxodonosoree paççaahıyvala haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'bi g'ece. Mançile qiyğa mang'un yik' sacuray qa'a, nyak'cad hexva.

² Paççahee omr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyn nen eyheyiyva ats'axhxhesva, mang'vee cusqa sehırbazar, nyak'bi qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı, sayıb Baabilin k'oran ek'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbı paççaahısqa sabıyng'a, ³ mang'vee manbışik'le eyhen:

- Zak'le sa nyak' g'acu, mançinid yızın yik' sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ikkan, man hucoo eyheniy.

⁴ Baabilıne k'orane ek'elynanbışe, paççaahıs Arami mizel alidghınıy qele:

- Paççaah, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiğne nukaraaşıs, yuşan he'e, şınad eyhes man nenva eyheniy.

⁵ Paççahee manbışik'le eyhen:

- De'eş! Zı inəxüd ha'as: şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak'id nen eyheniyva ittevheene, şoke xüvəbi ha'as, vuşun xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as.

⁶ Şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad uvheene, zı mançil-alla şos paybı, mukaafatbı, xəbnab hı'rmat haa'as. Həşde şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad eyhe.

⁷ Manbışe meed alidghınıy qele:

- Hasre paççahee şas, cune nukaraaşıs, cuk'le g'acuyn nyak' yuşan he'ecen, şınad man nen eyheniyva eyhes.

⁸ Manke paççahee eyhen:

- Zak'le ats'an, şos vaxtcab xiliy qaa'as vukkan. Şok'le zı uvhuyn yugda ats'an: ⁹ yızın nyak' zas yuşan hıdee'ene, şos sa caaza vuxhes. Vuşde ek'eleeqa qımaylecen, şu şoled-alqan karbı qığı'ı, zas horbı he'eene, zı qiyğa mançil-alla fıkrı badal haa'as. Həşde şu zas nyak' yuşan he'e. Qiyğa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva.

¹⁰ Baabilıne k'orane ek'elynanbışe paççaahık'le inəxüd eyhe:

- Çiyene aq'valıcar, paççahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nımee xərrar, gucukar ixheene, məxdın kar şehırbazaasıke, nyak'bi qa'as əxənbışike, Baabilıne k'orane ek'elynanbışike heqqıyn deşdiy. ¹¹ Paççahee eyhen kar geed dağamın kar vod. Man paççaahık'le allahaaşile gayı rı şavussecad eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaaşile əq'əna vooxhe.

¹² Man cuvab g'ayxhı, Baabilına paççaah əq'əna. Baabilin gırğın k'oran ek'elynanbı gyapt'ecenva mang'vee omr haa'a. ¹³ K'oran ek'elynanbı gyapt'eva omr qıgevc'umee, Daniyalıy cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha.

¹⁴ Paçcahne g'aravulyçeeşine oo ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'asva i'qqəmee, Daniyal mang'uka k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a. ¹⁵ Mang'vee Arioxuke qiyghanan:

- Paçcahee nya'asdiyxan inəxüb qəvəəq'ənasda əmr hav'u?

Manke Arioxee gaf vuxhana xhinne Daniyalıs haa'ana. ¹⁶ Manke Daniyal paçcahısqa hark'in, mang'uke cun nyak'nen eyheniyva, yuşan ha'asda gah hooqa.

¹⁷ Daniyal xaaqa sak'ı, cune vuk'lelqa qadıynçine hək'ee hambazaəşis: Xananyeys, Mişaelıs, Azaryeys yuşan ha'a. ¹⁸ Mang'vee manbışik'le eyhen: - Xəybışde Allahıke heqqe, Mang'una zas rəhım qabı, zı mançite sırrılqa hixhare'ecen. Manke şı, Baabilıne k'orane ək'elynanbı gyapt'as deş.

¹⁹ Rəbbe, Daniyalıs xəmdə man sir gyagva'an. Mançil-allab Daniyalee xəybışde Allahıs inəxüb şukur haa'a:

²⁰ - K'orana ək'eliy guc Mang'una vuxhal-alla
Allahın do hammaşe axtıvalee ixhecen!

²¹ Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor!
Paçcahar taxılqa gyaa'anar,
g'a'anar meer Mana vor.

Mang'vee ək'elynanbışis k'orana ək'el,
kar ats'anbışisid ats'al hele.

²² K'oraaleedın, dyugulenıd aaqana Mana vor,
nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedınid g'ecenar meer Mana vor!

²³ Ğu zas k'orana ək'eliy guc huvil-alla

zı Ğu axtı qa'a, zı Vas şukur haa'a, Yizde dekkaaşına Allah.

Şı Vake heqqıyn kar, Ğu zak'le haguyn.

Paçcahın nyak'nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn!

Daniyalee paçcahın nyak'nen eyheniyva yuşan ha'a

²⁴ Mançile qiyğa Daniyal Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva paçcahee gixhxiyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen:

- Baabilin k'oran ək'elikanbı gimabat'a. Zı paçcahne k'anyaqa ikkee, zı mang'us cun nyak'nen eyheniyva yuşan ha'as.

²⁵ Arioxee Daniyal mankecar paçcahısqa ikki eyhen:

- Zak'le paçcahın nyak'nen eyheniyva, eyhes əxəsda aveykına. Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarıynbışda sa vorna.

²⁶ Paçcahee Daniyalıke (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gixhxi) qiyghanan:

- Vasse zak'le g'acuyn nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayid man nen eyheniyva eyhes əxəyee?

²⁷ Daniyalee eyhen:

- Nenecad k'orane ək'elynang'usse, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, sehırbazısse paçcahık'le g'acuynə nyak'in sir, mang'us yuşan ha'as əxəs deş. ²⁸ Xəə'ədmə, sirbı aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesınbıd paçcah Navuxodonosoruk'le hagma. Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyn nyak'bi inəxdınbı ixha:

²⁹ Paçcah, Ğu yiğne tyulee g'alırxhuynğ'a, yiğne fikreənçe i'lğəə ıxha, vuk'lelqa hucoonıyxan qales, inçile qiyğa nennıyxan ixhes. Sirbı Aaqqang'veeyid vak'le hucooyiy ixhesva haguyn. ³⁰ Zı mane sırrılqa dyunel gırgıng'ule ək'elikananava deş hirxhıl. Zı man nyak' paçcahılqa hixhar he'ecenva, vak'led yiğne yik'eençe i'lğəənbı ats'axhhecenva, zas man nyak' aaqı.

³¹ Paççah, vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna, qəvəəq'ənasda xhinnena, huç'omç'arna haykal yiğne ögee ulyobzur vuxha. ³² Mane haykalna vuk'ul məttine k'inəəğəyke, t'ap'anbiyiy xileppi nuk'rayke, vuxhuniy umabıd yezake ıxha. ³³ G'elybid yivayke, mi'q'lebişinmee sık'inin cigabi yivayke, sık'ininbid qoocune g'i'bi'ne nyuq'vneke ıxha. ³⁴ Ğu mançıqa ilyakkane gahıl, xil sidet'ucab çileb alqa g'aye qopxu qabi, mançine yivaykeyiy g'i'bi'ne nyuq'vneke hi'iyne mi'q'lebişis qıpxhır manbı xüvə-xüvəna qa'a. ³⁵ Mankecad yivayke, g'i'bi'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'inəəğəyke xüvəbi ıxha, g'i'lina attayl eyxhene balybiyk akara qaa'a. Qabiyne mıt's'inid man alixa'an, maa'ad mançıke vuççud g'alyadaççe deş. Haykalıs qıpxhırne g'ayeyke sa xəbna suva qooxhe, mane suvaynıd dyunyecad aqqaqqa.

³⁶ Vak'le g'acuyn nyak' məxdın ıxha. Həşdəd paççahıs man nen eyheniyva yuşan ha'as. ³⁷ Ğu paççahaaşına paççah vorna. Xəybışde Allahee vas paççahiyvalla, guç, xəbvalla, manimee xədn do huvu. ³⁸ Mang'vee yiğne xılyaqa insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xədn şit'yar quvu. Mane gırınçına paççah, Mang'vee Ğu hi'. Şəna k'inəəğəykena vuk'ul Ğu vorna.

³⁹ Qiyğa, vale avqana sa mebn paççahiyvalla vuxhes. Mançileb qiyğa yezakena, dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnab paççahiyvalla vuxhes. ⁴⁰ Yoq'ub'esda paççahiyvallamee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırın kar haq'var-hiyxvər ha'an xhinne, mane paççahiyvallinid gırın man paççahiyvallabi haq'var-hiyxvərə'asin. ⁴¹ Mi'q'lebişiniy g'elybişde t'ubaaşın sa sura qoocune g'i'bi'ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ıxhay vak'le g'acuyn. Həməxbıb mana paççahiyvalla sura-surana vuxhes. Mançika yivayna it'umiyvalla vuxheeyib, g'i'bi'na nıyaq'v alivkiyid vak'lecad g'acuyn. ⁴² Nəxüdiy g'elybişde t'ubaaşın sık'inin ciga yivayke, sık'ininid g'i'bi'ne nyuq'vneke ıxha, həməxdid mane paççahiyvalın sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ıxhes. ⁴³ Nəxdiy vak'le yival g'i'bi'na nıyaq'v alivku g'avcu, həməxdid mang'un milletbi ıxhes. Manbişe sana-sang'us yişşar adameeşis huveeyib, manbı sana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayiy g'i'bi'na nıyaq'v sana-sançıl itt'idiyq'anan xhinne.

⁴⁴ Mane paççahaaşine gahıl xəybışde Allahee mısacab ilykidevx-hasda, menne milletbişde xılyaqa ilğidevç'esda xhinnena paççahiyvalla alyaa'as. Mançin çile ögiylin gırın paççahiyvallabi alykyahasınbı, vucmee mısacab alykivxhas deş. ⁴⁵ Vak'lecad g'acuyn suvayk xil sidet'ucab g'aye qopxu qabi, yivayke, yezake, g'i'bi'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'inəəğəyke xüvəbi hi'.

Məxüd xənnə Allahee gi'yniyke şaqa ıxhesınbı paççahılqa hixhar hi'. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hi'.

⁴⁶ Mankecar paççah Navuxodonosor aq'vakkena gizerçu, Daniyalıs k'yorzul, mang'unemee paybı alleva, ətirbı gyoxhxhan he'eva eyhe.

⁴⁷ Paççahee Daniyalık'le eyhen:

- Vasseke mane sirrılqa hixharas əxi'na, vuşda Allah hək'erar alla-haşına Allahır, paççahaaşınar Xərna vor, sirrılqar hixhar ha'ana Mana vor.

⁴⁸ Mane yiğle paççahee Daniyal xənnə işbişılqa giyxhe, mang'us geed xədn paybı hele. Mang'une xılyaqa Baabilyna şahariy mançine hıqiy-allan cigabi qele, Baabilıne k'orane ək'elynanbişdar xərna ha'a.

⁴⁹ Daniyalee paççahıke heqqa, paççaheeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego

Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişilqa giviyxhe. Daniyal vucmee paççahne sarayeecar axva.

3

Navuxodonosoree k'inəəğəyke hav'una haykal

¹ Paççah Navuxodonosoree k'inəəğəyna haykal haa'a. Mançina axtıvalla yixhts'al (60), əq'vallah yixhille xilekkum ixha*. Haykalıb gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabişee Dura eyhene çoleeqa. ² Qiyğa paççah Navuxodonosoree caanişinar, emırar, valibi, muşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, sa cuvabıka, mane cigayne gırgın vuk'lel uly-obzurıynbı vucee gyuvxhuayne haykalısqa, mana g'avсарas savalecenva xabar g'uxoole. ³ Mane gahıl paççah Navuxodonosoree gyuvxhiyne haykalne k'anyaqa, haykalıs g'avsrcenva caanişinar, emırar, valibi, muşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobzurıynbı savayle.

⁴ Xabar hooleng'vee axtıda eyhen:

- Menne milletbişin, xalq'bişin, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a: ⁵ şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiyne gahıl paççah Navuxodonosoree gıvxiyne k'inəəğəyne haykalne ögee aq'vakkena qukkyopk'ul mançıs k'yoozre. ⁶ Vuşuyiy aq'vakkena qukkyudyork'ul mançıs k'idıyozul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas.

⁷ Məxüdü gırgıne milletbişee, xalq'bişee, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbişe şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiyne gahıl ç'iyelqa gızerçı, paççah Navuxodonosoree gyuvxhuayne k'inəəğəyke hav'uyne haykalıs k'yobzur.

⁸ Mane gahıl Baabilyaaşiken sabarabı sabı, cühüt'yaaşine hək'ee hexxan karbı yuşan ha'a. ⁹ Manbişe paççah Navuxodonosoruk'le eyhen:

- Paççah, geer qa'ana! ¹⁰ Ğu əmr hav'u, şavuk'leyiy şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhi, k'inəəğəyke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqa gızerçı mançıs k'yozrecen. ¹¹ Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqa gızerçı mançıs k'yudyozul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas. ¹² Ğu Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişilqa gyuvxhuayne cühüty'aaş Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoıyee val k'ırı iliyxe deş. Manbişe yiğne allahaaşıs i'bəədat ha'a deş, Ğu hav'uyne k'inəəğəyne haykalne ögee gızerçı mançıs k'yoozar deş.

¹³ Mançike Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar paççahısqa abaylenbı.

¹⁴ Navuxodonosoree manbişik'le eyhen:

- Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaaşıs i'bəədat hidya'ava, zı gyuvxhuayne k'inəəğəyne haykalne ögee gızerçı, mançıs k'idıyoozarva? ¹⁵ Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafın, tulugne zurnayn, menne i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiyne gahıl, zı hav'uyne haykalne ögee gızerçı mançıs k'yobzuree. Mançine ögee gızerçı mançıs k'idıyobzureene, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas. Mane gahıl nene allahene şu yizde xılence g'attıvxhan haa'as?

* 3:1 3:1 Mançina axtıvalla 30 metra, əq'vallah 3 metra ixha.

¹⁶ Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paççahıs inəxdın alidghınıy qele:

- Ay Navuxodonosor, ine işee şıcab şı vake g'attivxhan hav'iy nişısınne?

¹⁷ Şı xəbne gyopxhanne peşteeqa hüvxəv'ee, şı ı'bəədat ha'ane Allahısse şı peşteençe g'attivxhan haa'as vəəxəsınbı. Mang'vee şı yiğne xılənçe g'attivxhan haa'asbı. ¹⁸ Şas, vak'le in ats'axhxha ikkan, şı eyhencadıd dexheene, meeb şı yiğne allahaaşıs ı'bəədat ha'as deş, gu gyuvxhiyne k'inəəğəyne haykalne ögee gizepçı mançıs k'yoozaras deş.

¹⁹ Manke Navuxodonosorus Şadrakıke, Meşakıke, Aved-Negoyuke qəl vooxhe. Mang'un qəlıke aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr haa'a, peşt hammaşee qahaançile yighne yəqqees hissaxaba vuxhecen.

²⁰ Cune g'oşunne nekke gucukane eskeraaşılqa əmr haa'a Şadrakın, Meşakın, Aved-Negoyın g'elyıbı-xileppi ayt'ıl xəbne gyopxhanne peşteeqa dağee'ecenva. ²¹ Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabı, şalvarbı alı'ı ıxha, vuk'lelqad çalmabı qı'ı ıxha. Manbı cone tanal-ıncıkacab g'elyıbı-xileppi ayt'ıl xəbne gyopxhanne peşteeqa hiviya.

²²⁻²³ Paççah cune əmrel oğa it'umra ulyorzulyva, peşt geeb g'ooxhaa'a. Eskeraaşe xhebiyre hambaz peşteeqa hiviyxəng'ə, mançıke qı'ğəəne yalavın eskerar gyabat'anbı.

²⁴ Mane gahıl paççah Navuxodonosor peşteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mı'sləhətçeesıke qiyghanan:

- Nya'a, şı g'el-xıl ayt'ılna xhebiyre insan dışde ts'ayeeqa dağav'u?

Manbışe paççahıs inəxdın cuvab qele:

- Ay paççah, gu hək'en eyhe!

²⁵ Paççahee manbışik'le eyhen:

- Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xıl idiyt'ılna yoq'uyre insan g'eece. Manbışda yoq'ur'esda allahaaşıne duxaykır akar.

²⁶ Navuxodonosor peştıne k'anyaqa qarı, onu'u eyhen:

- Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qığeepç'e, inyaqa qudoora.

Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeeñçe qığeebaç'enbı.

²⁷ Hiqiy-alla sabıyne canışınaaşık'le, emıraaşık'le, vaalıbışik'le, paççahne mı'sləhətçeesık'le g'ecen, ts'ayın mane insanaaşıne tanık vuççud hı'ı deşud. Manbışde ç'ərbışikıd, tanalqa alı'ıynçıkıd ts'a set'u deşud, manbışıke gyotxhuniyn evad qöö deşud. ²⁸ Navuxodonosoree eyhen:

- Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs şukur vuxhena! Mang'vee Cun malaaik g'axuvu, Culqa yı'q'ıbı qizzırıyn g'ular g'attivxhan hav'u. Manbı paççahne əmireençe qığeepç'i hapt'ıyle qəpqr'ın deş. Manbışıs cone Allahıle g'ayrı menne allahaaşıs k'yoozarasıy ı'bəədat ha'as ikkiykın deş. ²⁹ Mançıl-allab zı həşde əmr gırgıne xalq'bışıs, milletbışıs, menne-menne mizyaaşıl yuşan ha'anbışıs əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs kufr hı'ıne insanıke xüvəbı ha'as. Manbışın xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. Məxüb g'attivxhan haa'as vəəxəna merna allah dexhal-alla.

³⁰ Mançile qiyğa paççahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cigabışee Şadrakıs, Meşakıs, Aved-Negonus sık'ıldad ç'ak'ın işbı hele.

Navuxodonosorun yivene hək'eedın nyak'

³¹ Paççah Navuxodonosoree gırgıne dyunyelyne xalq'bışik'le, milletbışik'le, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'ane insanaaşık'le eyhen:

«Vuşun barakat geed qixhen! ³² Zas ıkkanniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'ıyn əlaamatbıyiy mö'cuzabı şos yuşan ha'as.

³³ Nimeena xəbvallayiy Mang'une əlaamatbışee,
Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabışee!
Mang'una paçcahiyvalla gırgıne gahbışista paçcahiyvalla vobna,
Mang'vee vuk'lek vukkiy nasılıle nasılılqa ilğec'es!»

4

¹ «Zı, Navuxodonosoree, xaa, yizde sarayee nişinacab hidya'ana yugna, karnana i'mi'rniy haa'a vob. ² Yiğbışde sa yiğıl, zı qəq'əni'iyın sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuyne karbışda zı fıkır opxhanmee, zı mane fıkırbışee geer qəq'ən hı'ı. ³ Zı, mançil-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee, zasqa Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı see'eva. ⁴ Manke zasqa sehırbazar, cadubı ha'anbı, falçeer abayle. Zı manbışis yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbışisse man nyak' nen eyheniyva eyhes əxı' deş. ⁵ Nekke qiyğa zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yizde allahne doyulyna, muq'addasne allahaaşın rı'h mang'une ad vod).

⁶ Zı uvhuyn:

- Şehirbazaaşına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaaşın rı'h vod, yiğneme sırrılqa hirxhuliy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek g'acuyın yuşan ha'as. Ğu yızın nyak' zas qe'e. ⁷ Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axtına yiv g'avcu. ⁸ Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançin q'om xəybışeeqa hiyxhar. Mana yiv dyunyeyne gırgıne surabışile g'ooce vuxha. ⁹ Mançil uftanna t'ele, geed meyvabı, gırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine avud çolun həyvanar, yivelid xəybışeedın şit'yar eyxhe ıxha. Gırgıne üç'üdüncincad mançile kar otxhan ıxha.

¹⁰ Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeençe muq'addasın malaaik gəə g'acu.

¹¹ Mane malaaik axtıne sesika eyhen: „Mana yivub, çilin bitağbı dağatye, mançilyna t'eleb g'ilymabaççe ulyoode, meyvabıd inyaqa-şaqda dağe'e. Hasre mançik avudun həyvanarid, çilin şit'yarid hetxvecen.

¹² Saccu mançin dunk kokbışika sacigee yivaykayiy yezaka alitk'ır, çolee ələəne ok'bışee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvanaaşika sacigeyid ok'bışee ixhecen. ¹³ Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançis həyvanna ək'el hevlece. Hasre yighille senna məxüd ixhecen. ¹⁴ Həşdiyne insanaaşik'le ats'axhxhecenva, muq'addasne malaaikaşe əmr hav'u: insanaaşine paçcahiyvallis Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paçcahiyvallab şavusqayiy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yı'q'nee nekke avqanar manbışda xərna ha'as əxəna“.

¹⁵ Zak'le – paçcah Navuxodonosoruk'le – məxdın nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuyın nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paçcahiyvaleene k'orane ək'elynanbışde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxı' deş. Vasse man ha'as əxəsin, val muq'addasne allahaaşın rı'h vod».

Daniyalee, nyak' hucoo eyheniyva yuşan ha'a

¹⁶ «Mane gahıl Belyteşassar donana Daniyal, sabara gahna ghal aacıcar axva, mana cunecar fıkırbışile qəyq'əna. Paçcahee mang'uk'le eyhen:
– Belyteşassar, nik'enır, mançine mə'naynır ğu qəq'ən hıma'acen.
Belyteşassaree eyhen:

- Yızda xərna, ğu şavuk'leyiy g'imece, man nyak' manbışın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yiĝne duşmanaasına vuk'lelqa qadınxhiy! ¹⁷ Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa hiviyxharna, dyunyeyne ĝırgıne surabışılqa ĝoocena, ¹⁸ çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, ĝırgıng'vee otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəne şit'yaaşə çil akvaabı ha'ana ¹⁹ yiv, paççah, ğu vorna. Ğu xəř qıxha it'umxhana, yiĝna xəbvalla xəybışeeqa, yiĝın vuk'lek vukkiyid dyunyeyne ĝırgıne surabışılqa hitxhur.

²⁰ Paççahık'le xəənçe ĝiç'una muq'addasna malaaik g'acu. Mang'vee eyhenid ĝ'iyxhen: «Mana yiv ĝyapxı oot'e. Saccu mançin dunkiı kokbı yıvaykayıy yezaka alitk'ır nyuq'vnee, çolane ok'bişee g'aletçe. Hasre mançis xəəne çiyin xhyan heləcen, yighille sen ilĝeç'esmeeyib çolane həyvnaaşika aaxvecen».

²¹ Paççah, haane zı vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee, yızde xəriŋ'une, paççahne vuk'lelqa qaalesin uvhu. ²² Ğu insanaasına yı'q'neençe ĝ'e'eşsesda, ğu çolune həyvnaaşika sacıgee ixhes. Vas yatsis xhinne ok' ooxhan haa'as, ğu xəəne çiyin əyxəra'as. Ğu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaasına paççahıyvallabışis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy xilyaqa ıkkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes. ²³ Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacıgee kokbıd havaceva uvhuyn eyhe ĝ'ayxhiyn, man yiĝna paççahıyvalla vasqa savaak'alsdava eyhen vodun. Valqa ĝırgıncis Xəybışee xəbvalla haa'ava hitxhuring'a, man ixhes. ²⁴ Mançil-allad, paççah, ğu zal yugda k'ırı alixxhe: bınahbışike xil ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşinbışis rəhı'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxüđ he'eene, sayıb, yiĝna yugvalybişeeəna ĝah xiliy qooxhe».

Nyak' hək'en eyxhe

²⁵ Man ĝırgın kar paççah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen. ²⁶ Ooĝançe yits'ıq'vəble (²⁷ vaz ilĝevç'uyle qiyĝa, paççah Baabileene sarayne daxal iykarang'a, 27 eyhen:

- Hayna xəbna paççahaasına paytaxt Baabil, zı yızde xəəne ĝucuka, yızın do axtıda ixhenceva alyav'u.

²⁸ Cuvab paççahne ĝhalençe qıĝeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeeənçe ses qaadayle:

- Paççah Navuxodonosor, yiĝna paççahıyvalla xılençe ĝ'avşesdava q'arar huvu. ²⁹ Ğu insanaasına yı'q'neençe ĝ'e'eşsesda, çolane həyvnaaşika ixhes, yatsın xhinneyib ok' ooxhanas. Ğu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaasına paççahıyvallabışis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy xilyaqa ıkkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes.

³⁰ Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'lelqa qadaylenbı. Mana insanaasına yı'q'neençe ĝ'e'eşşena, mang'veeyib yatsın xhinne ok' ooxhan ĝiyĝal. Mang'un ç'ərbı q'aacırna vusun xhinne xiliy qıxhesmee, xhınt'arid şit'yaaşın xhınt'ar xhinne xiliy qıxhesmee xəybışde çiyin mana əyxər ha'a ıxha.

Navuxodonosoree Allahıs şukur haa'a

³¹ «Zı Navuxodonosor, man yiĝbı çəvedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yızda ək'el zalqa sapk'ıl. Zı Allah Ta'aalays şukur hav'u, ĝırgıne ĝahbışıl Vorung'un do axtı qı'ı.

Mang'una paççahıyvalla ĝırgıne ĝahbışista vobna,

Mang'una paçcahiyvalla nasilele nasılılqa ilğooç'e.

³² Mang'unemee, dyunyeyn gırgın insanar vuççud deşin kar vod.

Mang'vee xəybışee eyxhen g'oşunbıd,
ç'iyel vooxhen insanarıb Cus vukkanəxi'b vuk'lek vukkekk.

Mang'un ögyu şavussecad aqqas əxəs deş.

Mang'uke „Ğu hucoone ha'ava?“ qiyghanasda deşda.

³³ Yızda ək'el zalqa sapk'ilne gahıl, zalqa paçcahaaşına xəbvalla, axtın do satk'il. Yızın mı'slähətçeerayiy zas k'anenbınbı meeb zasqa sapk'il. Manbışe zı meer paçcahiyvalılqa sak'al hı'ı. Zı şenkiyñçiler qıvaats'ına ıxha. ³⁴ Xəybışde Paçcahın gırgın işbı yugunbı, yəqıbd qotkuynbı ıxhal-alla, həşdıyle zı, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axtı qa'a. Mang'usse co axtıba avqaaqanbı avqa qa'as vəəxənbı».

5

Cabırıl oyk'anın xı

¹ Paçcah Belyşassaree aazırne cune insanın xədin otxhun-ulyodğiy hele, manbışıka çaxır ulyoğa. ² Belyşassaree çaxır ulyodğuyale qiyğa əmr haa'a, cune dekkee Navuxodonosoree* İyerusalimeene Allahne xaançe qıgı'iyın k'inəəğəyniy nuk'rayn g'abbı cusqa alleva. Paçcahıs, cune k'anəbinbışıka, cune yedaaşıka, cune caariyebışıka mançee çaxır ulyoğas ıkkıykan.

³ Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qıgı'iyın k'inəəğəyn g'abbı adayle. Paçcahee vucee, cus k'anəbinbışe, cune yedaaşe, cune caariyebışe mançee çaxır ulyoğa. ⁴ Manbışe çaxır ulyoğa-ulyoğa k'inəəğəyke, nuk'rayke, yezike, yıvayke, yiveke, g'ayeyke hav'uyın allahar axtı qaa'a vuxha.

⁵ Mane gahıl maa'ad, insanne xılen t'ubar g'ece giyğal, paçcahne sarayne xənnə axıne şamdams k'anene cabırıl, mane t'ubaşe hucoomecad oyk'anın. Paçcahık'le mane xılen oyk'anang'a, g'ece ıxha. ⁶ Man g'acu, paçcahne aq'vaylın rangcad ayk'an, mana mançile məxi'r qəyq'ən giyğal, q'aratsabı çıçıs qiyxhar, iykaras dəxə axva.

⁷ Paçcahee it'umna ts'ir hav'u eyhen:

– Cadu ha'anbı, Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e!

– Abıyne Baabilyne k'orane ək'elynanbışık'le paçcahee inəxüd eyhe:

– Şavaayiy man otk'unin, nenvayiy uvhu mang'ulqa paçcahaaşın karbı aly'a's, gardanaqab k'inəəğəyna tsep qaa'a's, cuker paçcahiyvalına xhebır'esda insan ha'a's.

⁸ Paçcahın gırgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkerç'eeyiyb, manbışısse man qətqəsid əxə deş, paçcahık'le maa nenvayiy otk'unva eyhesid əxə deş.

⁹ Manke paçcah sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us k'anəbinbıb nyaqame vuxhesinbı aaxva.

¹⁰ Kralıçayk'le paçcahınıy cune k'anənbışın sesbı g'ayxı mihmanarnane gozeeqa qıyele. Kralıçee eyhen:

– Paçcah, geer qa'ana! Nişilecar qı'məyq'ən, hak xhinne qımexhe.

¹¹ Yiğne paçcahiyvalee, muq'addasne allahaaşın rı'hnana sa insan vor. Yiğne dekkine gahıl, mana gırgın kar ats'anava, ək'elikanava, allahaaşına xhinne k'orana ək'elynanava qıvaats'a ıxha. Yiğne dekkee, paçcah Navuxodonosoree, mana sehırbazaaşına, cadu ha'anbışda, Baabilyne k'orane ək'elynanbışda, falçeesına xərna gıxhxı. ¹² Mane insanın do Daniyalniy vod. Qiyğa paçcahee mang'un do badal hı'ı, Belyteşassar

* 5:2 5:2 Belyşassar menne nasileñçena, Nabonid eyhene paçcahna dix ıxha. Avaala, ögil ıxhana paçcah cule qiyğa qöone paçcahna dekvaniyxhe eyhe.

ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alynana, geer ək'elikana, nyak'bi nen eyhenbiyyiyy eyhes əxəna, dağamne karbışde sirrılqə hixharas əxəna, alıkkı-gıkkıyke vuk'ul qığaašana insan ıxha. Eyhe, vasqə mana Daniyal qot'lecn, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayiy otk'un eyhesın.

¹³ Manke paççahısqa Daniyal ayra'a, paççahee mang'uke qiyghanan:

- Yizde paççahı dekkee, Yahudeençe ögilqə gyapq'ır qabıyne çühüt'yaaşına dıšde Daniyal ğu vor? ¹⁴ Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaaşın rı'h, nuraaniyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva. ¹⁵ Zasqa k'oran ək'elynanbiyyi sehırbazar abı, maa'ad hucooyiy otk'unva qəttı' eyhesva. Man nen eyhenenva manbıssıse zak'le eyhes əxi' deş. ¹⁶ Yiğneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ğu alıkkı-gıkkıyke vuk'ul yugba qığahava. Həşdemee vasle maa'ad otk'unıyn qəttı', maa'ad nenvayiy otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqə paççahaaşın karbı alya'as, gardanaqab k'inəəğəyna tsep qaa'as. Yizde paççahıyvaleyir xhebır'esda insan ha'as.

¹⁷ Daniyalee paççahık'le eyhen:

- Ğu helesın paybı vascad ixhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'unıynıd zıcad qəttı' vak'le eyhesın. ¹⁸ Paççah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkıs Navuxodonosorus paççahıyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvallaniy huvu. ¹⁹ Allahee mang'us huvuyne xəbvalıke gırgın xalq'bi, milletbı, menne-menne mızıyaaşıl yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhumee, manbıšde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paççahıs gyapt'as vukkananbı gyabat'a, g'avkkas vukkanbı g'ookka, axtı qaa'as vukkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbı avqa qaa'a vuxha. ²⁰ Mang'une yik'en zale ğayrı deşdava eyhemee, mang'vee q'ı't'y keççumee, mana paççahne taxtıle gyaqqana, xəbvallab xıleençe g'ooşəna. ²¹ Mana insanaaşençer g'e'eşşəna, mang'una ək'elıb həyvanaaşına ək'el xhinnebab qooxhe. Mana əməleesıka axva ıxha, yatsın xhinneyib mang'vee ok' opxhan vuxha. Mang'un tanıd xəəne çıyın hoyğal ıxha. Allah Ta'aalee insanaaşın paççahıyvallabıd vuk'lek ikkekka qıyğə mang'ulqə hıyxhar. Mang'vee, Cus ikkanar paççahıyvalına xərna ha'ana.

²² Vak'lemee, mang'une duxayk'le Belyşassarık'le man gırgın ats'a ıxha. Ğumee, Allahne ögil k'ıl qıxhesde cıgee, ²³ ğucar ğu xəəne Xudavandayne ögil axtı qı'ı. Mang'une xaadı n g'abbı vasqə allıy'ı ğunad, vas k'anəbınbıšed, yiğne yedaaşed, yiğne caariyebıšed mançeençe çaxırbı ulyodğı. Ğu k'inəəğəyke, nuk'rayke, yezake, yıvayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşılqə şukur hav'u. Mane allahaaşık'le g'ıyxhed deş, g'eced deş, manbışik'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ğu haa'ana gırgına işıb vaats'ana Allah ğu axtıcar qı'ı deş. ²⁴ Mançıl-allad Mang'vee, xil g'axuvu, man ok'anas alıkkı.

²⁵ Cabırıl invanıy otk'un vod:

MENE, MENE, TEKEL, PARSİN.

²⁶ Otk'unıncına mə'na ina vob:

MENE (*qəttəəs*) - Allahee ğu paççahnan yiğbı qəttı', manbı ç'əvi'ıynbı.

²⁷ TEKEL (*gyoorkas*) - ğu terezyugul gyoorku geer sıbıkra qarı.

²⁸ PARSİN (*bit'al ha'as*) - yiğna paççahıyvalla bit'al hav'u, Midiyabıšısıy Farsbıšıs huvu.

²⁹ Manke Belyşassarne əmrıka Daniyalılqə paççahaaşın tanalınbı alya'a, gardanaqa k'inəəğəyna tsep qaa'a, mang'uke paççahıyvalına xhebır'esda insan hı'ıva ses adaççe.

³⁰ Manecar xəmdə Baabilyna paççah Belyşassar g'ek'ana. ³¹ Mang'une cigee yixhts'ale q'ölle (62) sennana Midiyabışikena Dara donana paççah eyxhe.

6

Daniyalne g'ardaniqla hidi'yincad kar gixxhes ikkiykan

¹ Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşşe g'ayre (120) xərna gixxhes ikkiykan. ² Manbışilqar xərna xhinne xhebiyre vazir gixxhes ikkiykan. Mane xhebne vazirna sayir Daniyal ixhaniy ikkan. Mane vəşşe g'ayre (120) ç'ak'ınbışe vaziraaşis hı'sabniy qeles ikkan, paççahın vuççud imaykancenva. ³ Mana Daniyal, manisa vaziraaşilee ək'elika ixha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paççahne ək'leeqa qaylen, mançil-allar mang'uke ölkayna cule qiyğiyına q'ör'esda insan ha'as. ⁴ Manke vaziraaşisiy ç'ak'ınbışis Daniyalne gardanaqa taxsir gixxhes ikkiykan. Daniyal qorkuna, yı'q' qizarasda, yugba iş haa'ana insan ixha. Mang'vee paççahıs horbı ha'anbı deşdiy. ⁵ Nekke qiyğa mane insanaaşe eyhen:

– Şasse saccu mang'vee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gyuvhes vəxə.

⁶ Manke vazirariy ç'ak'ınbı paççahne k'anyaqa sabı eyhen:

– Paççah Dara, geer qa'ana! ⁷ Ölkəebın gırqın vazirar, emirar, ç'ak'ınbı, mı'sləhətçer, vaalibi mı'sləhətliqla qabayle, paççahee sa əmr hevlece: şavaaiy xhebts'al (30) yığna, paççahile ğayrı allahıs, insanıs düə hav'u, şirarnane g'uyeeqa dağərçecen. ⁸ Paççah, q'adağa haa'ana q'aanun gıvxhe. Çık avğançeb yığna g'ol ts'its'ee'e. Mana q'aanun Midiyanaaşinaiy Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecan.

⁹ Paççah Daree məxbına q'aanun gıviyxhena, mançik avub g'olib ts'its'aa'ana.

Daniyal şıraaşikane g'uyeeqa dağaraççe

¹⁰ Daniyalık'le məxbine q'aanunus g'ol ts'its'av'uva g'ayxhımee, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen İyerusalimne suralqan g'uleppi aaqı ixha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yığıs xhebne yəqqees q'arats'abışil gyu'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a. ¹¹ Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkanan insanar maqa sacıgee abıyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ee. ¹² Manke manbı paççahısqa abı, paççahee ha'as hıdayısarne karane hək'ee yušan haa'a:

– Ay paççah, nya'a ğu dışdiy xhebts'al (30) yığna, vale ğayrı allahısee, insanısee düə hav'una ixheene, şirarnane g'uyeeqa dağərçeva əmr huvu?

Paççahee eyhen:

– Man hək'edad həməxüd vod, ina q'aanun midiyabışinaiy farsaaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob.

¹³ Mane ğahıl manbışe paççahık'le eyhen:

– Ay paççah, ha'avku qabiyne cühüt'yaaşına eyxhene Daniyalee ğunar, ğu q'adağa haa'ana əmirıb qıvzar hıdyav'u, ögiylin xhinne xhebne yəqqees meeb cune Allahıs düə vob haa'a.

¹⁴ Paççahık'le man g'ayxhımee aq'va qa'a, mang'une yik'eençe Daniyal g'attixhan hı'yı l'lgəə. Paççahın mana, ixheene verığ k'yoocassecar g'attixhan ha'as ikkiykan. ¹⁵ Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkananbı, sabı paççahısqa abı eyhen:

- Paççah, vak'le man ats'axhxhe, midiyaanaşiniy farsaaşin q'aanunbı xhinne, paççahee huvuna nenacab q'aanuniy q'adağa haa'ana əmir badal haa'as vooxhe deş.

¹⁶ Man g'ayxhınee paççahee əmr haa'a: «Daniyalır qale, şirarnane g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inəxüd eyhe:

- Hasre ğu yik'eençe i'bəədat ha'ane, yiğne Allahee g'attixhan he'ecen!

¹⁷ Qiyğab sa xəbna g'aye abı, g'uyne ghalılqa giviyxhe. Daniyalıs huvuyne hökmun vuççudcad badal mexhecenva paççahee, cune t'ucvaykayiy cune k'anebinbişde t'ucvabişika mane g'ayelqa peçat giyxə.

¹⁸ Qiyğa paççah cune sareeqa sark'il, xəmvolləd ghalek vuccud set'a deş. Mane xəmdə mang'us mə'niybıd qəəəqə deş. Mana nyak' hixu axva.

¹⁹ Miç'eədiy qıxhamee, paççah cigeençe ek'ra suğotsu, şirarnane g'uyusqa hayk'an. ²⁰ Mana g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan:

- Daniyal, Vorne Allahna g'ul! Ğu yik'eençe i'bəədat ha'ane Allahısse, ğu şıraaşıke g'attixhan ha'as əxi'nane?

²¹ Daniyalee eyhen:

- Paççah, geer qa'ana! ²² Yizde Allahee Cun malaaik g'axuvu, şıraaşin ghalybı ayt'ılıynbı. Zaqa Allahne ögil taxsir dexhayke, mançısse zak set'as əxi' deş. Zı, paççah, mısacad vas qəlasın hı'ı deş.

²³ Paççah mang'ul-alla geer şadxha, Daniyal g'uyeençe qığəheva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qızır ıxhayke, Daniyal g'uyeençe alqvhınee, mang'une tanal sa lagara qıxhayna cıga eyxhe deş.

²⁴ Paççahee əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gıxhxes ıkkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaşıka, yedaaşıka sacıgee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hivxharassecab şıraaşe manbı avqu, manbışin gırgın bark'vbı qıçaqvanbı.

²⁵ Mane gahıl paççah Daree dyunyeyne gırgıne xalq'bişılqa, millet-bişılqa, menne-menne mızıyaşıil yuşan haa'anbişılqa inəxüd oyk'an:

Barakat vuşun geed qıxhen!

²⁶ Zı fərman hoole yizde paççaھیvaleebın gırgın insanar, Daniyalne Allahıle qəp'q'ın i'bəədat he'ecen.

Vorna Allah Mana vor,

gırgıne gahbişilir Mana ıxha.

Mang'una paççaھیvallah mısacab hı'ğəəkaras deş,

Mang'una xəbvallah gırgıne gahbişidsa vob.

²⁷ Mang'vee g'attixhanıb haa'anbı, havacənbıb.

Mang'vee xəybışeeıyd ç'iyelid mö'cuzabı hagvanbı.

Daniyalır şıraaşıne ghaleençe Mang'vee g'attixhan hı'ı.

²⁸ Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşıne paççahne Kirıne gahılıb yugna i'mı'r hav'u.

7

Daniyalık'le yoq'ne həyvanne hək'eedın nyak' g'ece

¹ Baabilyne paççahee Belyşassaree paççaھیvalla haa'ane ts'eppiyne sen, Daniyal g'alırxhınee, mang'uk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'an. Daniyalee cun nyak' inəxüd yuşan ha'a:

² – Zak'le xəmdə nik'ek, xəybışdə yoq'ne mıtseñ xəbna deryah ı'ğviykar haa'a g'avcu. ³ Deryaheñçe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qığevç'u.

⁴ Ts'eppiyna həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acıñın xhinnen xılıbıy. Zı ilyakkamee, mançın xılıbı qodu, mana ç'iyelə oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançis insanın xhinne ək'el huvu.

⁵ Qöb'esda həyvanmee, syoyukiy akar. Mana sa suraqqa axtubayıy, mançine ghalene silibişdə yı'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançik'le eyhe ıxha: «Oza quvxha, avts'esınmeen çuru oxhne».

⁶ Mançile qiyğa zak'le vaşaq'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yı'q'əkıd şit'ençik akaran yoq'ulle xılıy. Mançine xıyaqa xəbna hökum quvu vuxha.

⁷ Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmdə g'avcuna sa curaynacab, geeb qələna, geeb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yıvayn silibiyy. Mançe gırgın qodu otxhan, axuynıd g'elybışıka k'öq'ə ıxha. Mana menne həyvanaaşık akarcab deşiy, sayıb mançıqa yits'ible gaçiy.

⁸ Zı gaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa gaçbışdə yı'q'neençə sa mebna k'ınna gaç ələə g'avcu. Mançis qığevç'esda cıga haa'asdemee, mançile ögil qığevç'una xheyible gaç ulqopxu dağepçı vuxha. Mane k'ınne gaçıqa insanıqa xhinne ghalıy uleppiyy. Mançine ghalin yic geed xədn kar xhinneyiy ikkeka.

⁹ Zak'le qiyğa in g'acu:

Maqa paççahaaşın taxtbı giyk'an,

Avalacar Vorna qarı, mançine sançil giy'ar.

Mang'une tanal nyak xhinne cagvaran karbiyy,

vuk'lelin ç'ərbıd xha xhinne cagvaradayıy.

Mang'una paççahaaşına taxt ts'ayiniy alyapt'ı əə,

Mang'une paççahaaşına taxtın tekarbıd ts'ayeyiy.

¹⁰ Mang'une ögüyleb ts'ayına damayiy gyobatstse.

Qəpəəs-ələpəəs devxhesdemeene insanaaşə Mang'vee uvhuynbiyy ha'a.

Gırgın man insanar Mang'une ögiyl ulyoozar.

Kitabbı aafa, məhkama giyğal.

¹¹ Gaç ghal gyatsts'ı yuşan haa'amee, zı ilyakka k'ırınıy iliyxhe vod. Mana gaçnana həyvan yizde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçı, gyooxhan hav'u. ¹² Manisa həyvanaaşın haakimiyyat xılənçə g'ayşu, mançına ı'mı'ı sabara gahıs xiliy qav'u.

¹³ Zak'le xəmdə nik'ek,

İnsanne Duxayk akarana xəybışeene buludbışıka sacıgee qöö g'acu.

Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöomee, ikəkkana Avalacar Vornang'usqa.

¹⁴ Mang'us xədn doyyi haakimiyyat, paççahıyvallaniy huvu,

gırgıne xalq'bişə, mülletbişə, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbişə Mang'us k'ilyvalla he'ecenva.

Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun.

Mang'una paççahıyvalla mısacab hığəəkaras deş.

¹⁵ Zı, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbişə zı qəq'ən hı'ı. ¹⁶ Zı maa'ar ulyorzulinbışdə sang'usqa qıxha, «İn gırgın hucoo eyheniyva?» – qidghın hı'iyn.

Maane sang'vee man gırgın nen eyheniyva zak'le uvhuyn:

17 - Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paççahiyvalla vobna. 18 Qiyğa paççahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırgıne gahbışiscab manbışde xile aaxvas.

19 Manke zı mang'uke, manisa həyvanaaşik idyakarne yivayn silibınane, yezan xhınt'arnane yoq'ub'esde həyvanne hək'ee qiyghın. Mana həyvan gırgın insanar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançin yivayne silibışikayiy yezane xhınt'aaşikayiy qitt'axı'ı otxhan. Çike axuyn karıd g'elybışik avqa qı'ı k'öq'ə ixha. 20 Zas ats'axhxhesniy ikkan, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniy vod. Sayıd zas nekke qiyğa qıgevc'uyne gaçine hək'eeniy ats'axhxhes ikkan. Mana qıgevc'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppinana, ghal gyatsts'ı yuşan haa'ana, mansane gaçbışile xəppa g'oo'ocena gaçniy vob. 21 Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbışile gəmooxheniy g'ooce vob. 22 Sayır mane gahlı Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paççahiyvalla muq'addasaaşına xılyaqa ilğooç'əna gah qabı hipxhır.

23 Mang'vee zak'le inəxüd uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paççahiyvalla vobna. Mana manisançik akaraba vuxhes deş, mançin gırgın ç'iyeyn aq'vacad höğəsin, gırgın karıd k'öq'ü, haq'vara'asın. 24 Yits'ible gaç, ine paççahiyvaleənçe qıgeç'esda yits'ıyre paççah vorna. Manbışile qiyğa, manbışik idyakarna sa merna paççah qıgeç'u, mana xhebiyre paççah hığəkkar ha'asda. 25 Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabıı eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yiğbı allya'as. Gırgın g'at'u, mang'us bayrambiyiy Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın insanar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura seniys qevles. 26 Qiyğaleme məhkama ixhes, mang'un haakimiyy-atcad xılənçe g'ayşu, vucur ot'al-oxal hı'ı, ak'ana'asda. 27 Paççahiyvalla, haakimiyyat, ç'iyene aq'valyne gırgıne paççahiyvalyibışda guccab Haq'-Ta'aalayne muq'addasne milletne xılyaqa qevles. Mana paççahiyvalla gırgıne gahbışisdacab paççahiyvalla vuxhes, gırgıne hökumdaraaş Mang'us xidmat haa'as, Mang'vee eyhen ha'as».

28 İnçikab gaf ç'əvooxhena. Zı Daniyal, yizde fıkrbışilecar geer qərq'ı'n, aq'va hak xhinne qıxha. Man eyhenbimee, zı yik'el aqqıynbı.

Yunus peyğambarın kitab

İne kitabee otk'uninbı yişde eerayle ögil VIII-esde asiree ıxha. Allahee Yunus peyğambarık'le İzraileeñçe Nineviye eyhene şahareeqa, Assiriye imperiyne paytaxteeqa, hak'neva eyhe. Allahee mana Ninevialqa maane insanaaşık'le cokun cone binahbışıl-alla ha'asınva eyhes g'ixele. Assiriye imperiyeyn hiqiy-allane milletbışılqa yiğbı exa ıxha, manbı geeb eb deşin karbı vuxha. Mançıl-allar Yunus peyğambarıs cune milletne duşmanaaşısqa ı'qqəs ikkan ıxha deş. Mang'us Allahne cuvabıke qıgeç'u, hixvas ikkiykan. Qiyğa ıxhaynıbı şok'le ats'axhxhes ikkanxhee, şosse ine kitabee qəttəş əxə.

Yunusun Allahıke hixvuy

1 Rəbbəe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe:

2 – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'in maabınbışılqa hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı.

3 Yunusumee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqa, Tarşışeeqa əlyhəəs ikkiykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşışeeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışıka gameeqa giy'ar.

4 Rəbbemee mane gahıl deryahılqa məxübna it'umna mıtı g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qəxhe. 5 Gameebınbı qəpp'ı'n cone allahbışılqa ona'a gıviyğal. Gamı sibık qa'asva manbışe gırğın kar deryaheeqa dağa'a.

Yunusmee mane gahılqasse gamıyne avudne cıgeeqa giç'u it'umra g'alırxhu eyxhe. 6 Gamıyna xərna mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu nya'a g'alırxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqa one'e. Sayid Mang'vee şas kumag ha'a, hapt'ıyke g'attıvxhan ha'a.

7 Gameebınbışe sana-sang'uk'le eyhen:

– Qudoora çöp k'eçç'u ilyaakas şavul-allayiy şalqa in yiğbı ı'qqə.

Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqa g'e'exha.

8 Manbışe mang'uke qiyghanan:

– Həşde Ğu şak'le eyhelan, in şak qıtxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nençene qöo? Vatan nyaa'ane vob? Nene milletnane vor?

9 Mang'vee eyhen:

– Zı cühüt' vorna. Zı ç'ıyeyiy deryah itxhning'us, xəybışde Allahıs, Rəbbıs, ı'bəədat ha'a.

10 Mang'vee manbışık'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəpp'ı'n qiyghanan:

– Ğu in hu'ıyn hucoone?

11 Deryaheena mıtı it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan:

– Mana mıtı huvoracenva şı vak hucoone ha'as?

12 Yunusee manbışık'le eyhen:

– Zı alyart'u deryaheeqa huvoxhre. Manke mıtı ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mıteeqa şu zal-alla gyapk'ı.

13 Gameebınbışıs avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ıttıyxhane cıgeeqa əlyhəəs vukkiykıneeıyib, geeb g'ooxhene mıtısın əlyhəəs havaasar deş.

14 Manke manbı gıviyğalanbı Rəbbılqa ona'a:

- Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şı tan ileşseva şı gimabat'a. Bınah deşung'un hı'sab şake qımeqqa. Ğu, Rəbb, Vas ıkkənəxüd hı'ı.

¹⁵ Manbışe Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mıtısb ulyoozarna.

¹⁶ Gameebınbı it'umba qəp q'ı'n, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a.

2

Yunusna düə

¹ Rəbbe geed xədnı baluğ qalı'ı Yunus k'öğəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebillə yığnayıy xheyıble xəmnə axva. ² Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a:

³ Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u,

Ğınad alidğhınıy quvuyn.

Zı ahaleençe ts'ır hav'u,

Vak'le yızda ts'ır g'avxhuna.

⁴ Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul,

Zı xhyanbışde yı'q'nee axu,

Yığın gırğın xhyanbıyıy dalğabı

Zal ooğançe ilğeeç'u.

⁵ Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'ı,

Meed zak'le Yığın muq'addasın xav İyerusalimee g'acesıncad».

⁶ Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadı,

K'oralybışeeqa qıkkı,

Vuk'lelqad xavsiy alıtk'ır.

⁷ Suvabışde avqamee zı giç'una,

İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha.

Ğumee yızda Rəbb Allah

Yızın tan k'oralybışeençe g'attixhan hı'ıyn.

⁸ Yızda ı'mı'r k'yabat'amee,

Zı Rəbb yik'el qalı'ı,

Yızda düə Valqa,

Yığne muq'addas xaalqa hipxırna.

⁹ Şavaayıy nişiscad kararı'dəəne büt bışıs ı'bəədat ha'a,

Manbışe Ğu yik'el hıxan ha'a,

Colqana rəhi'm avaak'an haa'a.

¹⁰ Zımee şukur haa'ane mə'niybışıka

Vas q'urbanbı allya'as.

Zı huvuyn cuvab cıgeeqa qalya'asın.

G'attixhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna!

¹¹ Rəbbe baluğuk'le uvhuyn'g'a, mançın Yunus ghalençe xhyan deşde cıgeeqa qığayhe.

3

Yunus Nineveeqa arayle

¹ Rəbbe Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe:

² - Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın, Zı uvhuynbı maabınbışılqa hıxhare'e.

³ Rəbbe uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqa ayk'an. Nineva geeb xəbnə şahar vuxha, mançe ilğeeç'esdemee xhebillə yığniyxhe ikkiykanan.

⁴ Yunus giyğalna şaharvolle iykar. Ts'ettiyne yiğil ı'qqəs əxənemene cigabişeeqa hark'ın, mang'vee eyhen:

- Yoq'ts'alyne (40) yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda!

⁵ Ninevağançenbişə Allahılqa inyam hı'ı, siv aqqeva ses qığayhe. Manbişe xəring'ule otçu k'ining'ulqamee palanbı alya'a.

⁶ Mana xəbar Ninevayne paçcahılqa hipxhırmee, mana cune taxtile giç'u, paçcahaaşın tanalınbı g'ayşu, palan alyı'ı yı'qqıl giy'ar. ⁷ Paçcahee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaaşine doyuile Nineval inəxüd eyhecənva:

«İnsanaaşə, həyvanaaşə, çavra-vəq'əyn vuççud umoyxancen, xhyanbı ulymoğacen, uxhiyxhanasid hımayk'ancen. ⁸ İnsanaaşılqa, həyvanaaşılqa palanbı al'e'ecen. Girgıng'vee Allahıs geeb düə he'e. Havaasre manbişe karai'dəone işbişikeyi insanaaşis haa'ane pisvalike xıl ts'its'ee'ecen. ⁹ Şavuk'lene ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhı'mılqa savaak'alav'u, şı hapt'ıyke g'attivxan haa'a».

¹⁰ Allahık'le manbı karai'dəone işbişile sapk'il g'avcumee, manbişılqa rəhı'm haa'a. Manbişılqa ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4

Yunusee qəl haa'a

¹ Yunusus man diykın, qəlın qoxa eyxhe. ² Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a:

- Ya Rəbb, zı hamanva nya'a xaanang'acar dişdiy uvhu? Mançılallar zı Tarşişeeqaniy hixu. Zak'le ats'anniy Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhı'mnana, xədin sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as devkanna Allah vor. ³ Rəbb, hucoone ixhes, həşdiyle yızın can alişşə, zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qık'as ikkan.

⁴ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Deşxhee, vas mançike geebne qəl vuxha?

⁵ Yunus qığəç'u şaharne şargne sural giy'ar. Ma'ad mang'vee cusun verığ qıdyoot'asın xhinnen cigad ali'i, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka giy'arna. ⁶ Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecənva, maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus man ala g'acu geer şadexhena. ⁷ Qinne yiğil miç'eeqana mane alalqa Allahee mı'q g'ixoolee. Mane mı'qən ala adğanə otxhunmee, ala qeqqvan. ⁸ Verığ ilqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana g'umana mıts g'ixoolee. Verigin mang'una vuk'ul gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girgilymee, mang'vee cus qık'uy heqqa:

- Zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qık'as ikkan!

⁹ Allahemee Yunusuk'le eyhen:

- Deşxhee, vas alayl-alla geebne qəl vuxha?

Yunusee eyhen:

- Ho'o! Zas qık'asda xhinnena qəl vuxha!

¹⁰ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Ğu idezuyn, Ğu ilydyakkıyn sa xəmnə əərə alyadı-qeqquyn ala vas qıykkan! ¹¹ Nəxübne Zas qıdivkvanas manimee xəbna Nineva eyhena şahar, maadin vəşşə g'alle aazır (120 000) sağıy sol dyats'an milletiy manimeen çavra-vəq'ə?

Malakiya peyğambarın kitab

Malakiyayn do «Zı g'axuvuna, Yizda malaaiik» eyhen vodun. Mang'vee man kitab yişde eerayle ögil xhod'esde asiree otk'unva vod eyhe. Man peyğambaraaşine kitabbişin nekke qiyğa otk'unin vodun.

İzrailiye milletiken sabarabı mane gahılqasse Baabilğançe g'attipxhın sapk'ıl qabı vooxhe. Manbişe İyerasalimeedin Allahın xav meed q'omançe alya'an. Manbişe Allahın xav meed ale'eeyid, Allahne yəqq'n əlyhəə vuxha deş. Manbişe Allahıs ı'bəədat yik'eençe deş ha'a ıxha. Manbı Allahne Q'aanunuka gyuv'ur-oza qeebaxhe vuxha deş. Manbişe cos nenniy ikkan manıd ha'a ıxha.

Malakiya peyğambarıs Allahne xənnə mühübne hək'ee insanaaşıs yik'el qalya'as ikkiykın. Mang'us ikkan ıxha, insanaaşe Allahıka hav'uyne mugaavileys sik'i ı'mı'r he'ecen. Malakiya peyğambaree eyhe ıxha, Allahəe g'axuvuna qalesda. Mang'vee Rəbbis yəq qaa'as. İncilyne kitabee, məxüdü İsa Masixhile ögil qariyne xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee otk'un.

¹ Rəbbe Cun cuvab İzraililqa, Malakiya peyğambarıle ğana hixhar ha'a.

Rəbbe Yaaq'ub g'əyxı', Esavmee Cuke əq'əna qı'tı

² Rəbbe «Zas şu vukkiykınınbıva» eyhe.

Şosseme «Şi nəxübne vukkiykınva?» qiyghanas əxə.

Rəbbeeyid inva eyhe:

– Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy vor?

Zimee, Yaaq'ub ikkanaalin şu, cuke g'abıynbı, g'əvxü,

³ Esaviy mang'uke g'abıynbımee, Zı əq'əna qav'u.

Zı manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır,
manbişde doyulin cigabı çaq'alaaşıs huvu.

⁴ Edom vooxhene, Esavıke g'abıynbışısse eyhes əxə:

– Şakın ıxheeyid,

şi meed man hatq'ur-hiyxürin cigabı qa'asınbıcad.

Saccu Xəəne G'oşunbışde Rəbbe inva vod eyhe:

– Hasre, manbişe ale'ecencad,

Zimee meed hı'ğəkkar ha'asın.

Gırgıne gahbışıl

manbişde ölkayk'le g'ulyopt'ulna ölkava eyhes,
coyub Rəbbına qəl avquyn millet xhinne qıvaats'as.

⁵ Şok'le man vuşdecad ulepşısika g'acumee,

şucad eyhes: «İzrailiked şaqana, Rəbbin do axtıda vod!»

Rəbbis dekkanan q'urbanbı

⁶ Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhen:

– Ay Yızın do qızar hidya'an kaahinar!

Duxee dekkıs,

g'uleeyib cune iyəsiys hı'rmat gıviyxhe.

Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas gıviyxhena hı'rmat?

Zı İyeksiyxee meeb nyavxha şu Zas gıviyxhena hı'rmat?

Şosse «Nəxüdne şi Yiğın do qizar hidi'ıva?» qiyghanas əxə.

7 – Şu Yizde q'urbanbı allya'ane cigalqa
kara idyalesin Zasin otxhuniy adı giyxhe.
Mañçikad, «Şi Vas dekkanan nəxüdne ha'ava?» qiyghan.
Şu Rəbbin q'urbanbı allya'an ciga qizar hidi'ı,
məxüd Mang'us dekkanan ha'a.

8 Şu bı'rq'ı'n həyvanar q'urbanna alli'iy
yugunne vod?
K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna ablyav'uy
nya'a yugunne vod?
Məxbına sa həyvan yiğne ölkayne xəring'us hevle,
ilekke mang'us gu ikkiykanaseeva,
mang'vee yiğna haa'asee?
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

9 Həşde Allahıs düə hee'e,
Mang'vee şos rəhı'm hee'ecen.
Şu məxdın q'urbanbı allya'amee,
Mana şoqa yugra eyxheye?
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

10 Vuşde sang'vee, Yizde q'urbanbı allya'ane cigeey,
q'ərane cigeeyə ts'a gyoxhxhan ha'asse,
Yizde xaan akkabıcad q'iynxhiy yugda eyxheyyi!
Yızın yik' şoka gyotxhan deş,
şu allya'an q'urbanbıd alyaat'as deş!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

11 Veriğ ılqəəne cigeençe, k'yooçene cigeeyamee,
Yızın do milletbişde yı'q'nee axtıda vod!
Gırgınəng'ə Yizde doyuəle ətirbi gyoxhxhan ha'a,
məttın paybı adayle!
Man Yızın do milletbişde yı'q'nee,
axtıda ıxhayke ha'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

12 Şumee, «Rəbbine q'urbanbı allya'ane cigaylin otxhuniy muq'addasın
deş vod,
man qizar hıde'eeyid eyxheva» uvhu,
mañçına muq'addasiyvalla avaak'an haa'a.

13 Ooğançe «İnimeena əq'übavad!» uvhu,
şu mañçılqa yı'q' sak'al ha'a!
Məxüd Xəybişde Xəring'vee Rəbbeeyhe!

Şu Zas q'urbanna ablyaa'asva
q'ööq'ına, k'aana, vuk'arna həyvan abeene,
Zı mana şoke alyabat'aye?
Məxüd Rəbbeeyhe!

14 Şyuruneençe g'apsırne yugne g'argıne cigeey,
Xudaavandays q'ı'bi'lyna həyvan abıyne horalays bed-düə vuxhena!
Zı inekke xərna Paççahva,

gırgıne milletbişe Yızın do axtı qa'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

2

Kaahinaaşis bed-düə haa'a

1-2 Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe vod:
– Kaahinar, ina əmr həşde vüşdemee vob:
Yizde cuvabil k'ırı ilydiyxeene,
Yızın do yik'eençe axtı qıde'eene,
şolqa bed-düə gyoogav'u,
vuşun xayır-düəbi bed-düəqla sak'al ha'as.
Şu Yızın do yik'eençe axtı qıdi'ıva,
şu Yızda bed-düə alyapt'ınacab.

3 Zı şol-alla şoke g'abıynbişikınıd ha'asın.
Bayrambişil şu q'urbanna all'iıyne həyvanaaşın xhidbı
Zı vüşde aq'vabişile k'ena i'xəs,
mançika sacıgee şu dağaa'as.

4 Manke şok'le ats'axhxhes,
Zı mana əmr şoka, Leviyne nasılıka, hav'una mugaavile
aaxvecenva g'axuvu.
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

5 Zı Leviyne nasılıka barakatnana i'mı'r
hoolena mugaavileniy hav'u.
Zas hı'rmat gyuvxhıva,
Zı manbişis man gırgın huvıyn.
Manbıb Zale qəpqi'ninbı,
Yizde doıyusub hı'rmat gyuvxhıva.

6 Manbişde mizel qəpkuna Q'aanun vuxha,
ghaleençed horbı qıgeec'enbı deşdiy.
Manbişe Yizde ögil yugnaiy qəpkuna i'mı'r hav'u.
Geebınbı manbişe yəqqı'lqa sav'u.

7 Kaahinaaşine ghalen ats'al havaces ıkkın,
insanaaşisse manbişde mizele
Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva.
Kaahinar Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe g'axuvıynbı vob.

8 Şumee, kaahinar, yəqqı'le qıgeepç'ıynbı,
şu helene ats'aalybişika
mansanbıb şoqab qihna habğı.
Zı Leviyne nasılıka hav'una mugaavile
şu havakkal hav'una.
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

9 Şu Yızde yəqqı'n apk'ın deş,
Q'aanunuka g'acesde işbişee,
şu gırgıng'uqa sa uleka ılyaakı deş.
Mançıl-allab Zı şu milletnecab g'eliqqa hevles,
k'ap'ik'ile avqa qaa'as.

Yahudayne milletın Allahıkana mugaavile havaakal haa'a

10 Yışda gırgıng'una Dek sa dişde vor?

Şi sa Allahee dişde ipxhın?
Nya'a manke şi dekkaaşika hav'una mugaavileyna
muq'addasiyvalla avaakan haa'a,
sana-sang'us horbı ha'a?

11 Yahudayne milletin Allahıs xayaanat hı'ı.

İzraileeyiy İyerusalimee həlyvəəq'ənasın işbı hı'ı:
Yahudabişee menne allahbışıs
ı'bəədat ha'an yedar hav'u,
Rəbbis ıkkananne, muq'addasne cigayna
muq'addasiyvalla avaakan hav'u.

12 Man hı'ına insan vuşu ıxhay ixhecen,
Xəəne G'oşunbışde Rəbbis q'urban ablyaa'ana çikana ixheeyir,
Rəbbeə mana Yaaq'ubne çadırbışısse g'e'eşşecen.

13 Şu in karıd ha'an:

gyaaşu-gyaaxu, Rəbbin q'urbanbı allya'an cigad
ulene nağıka gyats'a'an.
Məxüd, şu adiyne q'urbanıqə Rəbb sak'ı ilydakkava,
manbı şoke ilydyaat'ava ha'a.

14 Şosse «Nişil allavane?» qıdghın ha'as əxə.

Ğu mek'vranang'a hey'iyne zəiyfayneyiy yiğne yı'q'nee
Şahad Rəbb vorna.

Ğu, mana yiğna nikahıkana xhunaşşe yixhayka ilydyakki,
məng'ı's xayaanat hı'ı.

15 Allahee şu sa tan, sa rı'h xhinne dişde ipxhın?

Nya'asdiyhan Mang'us şu sa vuxha vukkan?
Mang'us Cunemee nasılıniy vukkan.
Mançil-allab şucab şu havaace.
Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iyne xhunaşşeyş
xayaanat hıma'acen.

16 İzrailyne Allahee, Rəbbeə eyhen:

- Xhunaşşeyka yugra dexhena,
mana qıxeelena Zak'le g'iməce vor.
Mançil-allad şucab şu havaace,
xayaanat hıma'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeə eyhe!

Rəbb məhkama alğahas ayres

17 Vuşde yuşan hav'uyın Rəbb ozar ha'a.

«Nəxürne şi Mana ozar ha'ava?»
şosse qiyghanasıd əxə.

Şu eyhen:

- Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöö,
Rəbbis manbı vukkananbı.

Şucadıd meed eyhen:

- Qopkuvalin məhkama alğayhena Allah nyaane?
Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3

1 Haane, Zı g'axuvuna ı'qqə vor.
Mana Zale ögee ark'ın yəq qaa'as.
Şu t'abal ha'ana Xudaavand

sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales.
 Şos g'aces ikkana, mugaavileyn cuvab
 allesda qales.
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeey eyhe!

2 Vuşune öörxəs Rəbb qarına yiğil?
 Vuşune öörxəs Mana qarımee?
 Mana xhiməə qa'an ts'a xhinneyiy
 mətta'an sap'in xhinne ixhes.

3 Rəbbeey Leviyna nasıl mətta'as.
 Mang'vee man k'inəəğəyiy nuk'ra ts'ayıka rışşı qı'ı,
 mətta'ane insaneey xhinne ha'as.
 Mançile qiyğa manbışe Rəbbis qotkuyn q'urbanbı allya'as.

4 Manke Yahudayne ölkəeyiy İyerusalimeey
 avaalyne yiğbışil allya'an,
 ögiyləne senbışil allya'an q'urbanbı xhinne
 Rəbbisqa yugda qales.

5 Zı vuşun məhkama alğahasdemee, şosqa ayres.
 Cadubı ha'anbı, zina ha'anbı,
 horbışıka k'in g'ıysaranbı, işciyn pıl qidelenbı,
 adamer hapt'ı avxuyn yedariy
 dek, yed dena avxuyn uşaxar t'yaats'axal haa'anbı,
 menne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı,
 Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı
 Zı sİK'inne gahıle aq'valqa qığahas!
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeey eyhe!

6 Zı Rəbb vorna, badaldexhena.
 Yaaq'ubıke g'abıynbı, şunab badal meebaxhe!

7 Yizde əmrəbışılqa şu dekkaşine gahıle gibğıl
 yı'q'bı sak'al ha'a.
 Zılqana savk'le, Zınar şolqa sak'aldas!
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeey eyhe!

Şossemee «Nəhı'bna savk'aldasva?»
 qıdğhımd ha'as əxə.

8 İnsaneeyid Allahıke qəqəyee?
 Şumee Zake qəqəən.
 «Vake hucoona qəqəva?» şosse qiyghanas əxə.

Yıts'ınçına sa pay*, sayid Zas ikkekan.

9 Milletıncad Zake qəqəñçil-alla,
 vuşde gırgıng've bed-düə alyapt'ı.

10 Yıts'ınçına sa pay bıkrıba able,
 Yizde xaa oxhanasın kar ixhecen.
 Şu mançıka Zı siliys ı'xe!
 Nya'a, Zı mançile qiyğa şos xəən g'uleppı aaqas dışde,
 hexxalıka barakat hevles dışde?
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeey eyhe!

* 3:8 3:8 Yıts'ınçına sa pay: Allahə İzrailıyışis huvuyne Q'aanune otk'unin: şagavnayiy həyvanaaşına yıts'ınçına pay Allahne yəqqə hevles vukkan. Mane Allahne yəqqə huvuyne karaka Allahın xav havace ıxha. Mane karake sayıd maane kaahınaaşə otıxan ıxha.

11 Zı ts'irtyaaşısqa vuşun ezuyın
kar oxhanas hassaras deş,
vuşde tayangbıšile t'imilid nyaqacad ixhes deş.
Məxüd Xəybıšde Xəring'vee Rəbbeeyhe!

12 Vuşda ölka micagne cigalqa savk'uva,
gırgıne milletbıšecad şok'le baxtivarva eyhes.
Məxüd Xəəne G'oşunbıšde Rəbbeeyhe!

Qopkuyınbıšda hək'

13 «Şu Zak'le ivdyaak'asın cuvabbı uvhuva»
Rəbbeeyhe.
Şossemeə «Nya'a, şı Vak'le hucoone uvhuva?»
qiyghanas əxə.

14 Şu uvhuyn: «Allahıs ı'bəədat hı'iy,
nişiscad karaı'dəən kar vodun.
Mang'vee eyhenbı hı'l,
Xəəne G'oşunbıšde Rəbbine ögil hapq'ır iviykırıyke nya'a,
şas hucoone ıxha?»

15 Şı həşde cocab-co axtıba vukkekanbışik'le
baxtivararva eyhe.
Qəlasın ha'anbıšın işbıd yugda ayk'an,
Allah siliy ı'xı'yxənbıb cazaake g'ittiviyxhananbı».

16 Mane gahıl Rəbbile qəvəyq'ənanbı
sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe.
Manbıše yuşan ha'an Rəbbik'le g'iyxhe ıxha,
Mang'vee mançıl yugda k'ırı iliyxhe.
Rəbbile qərpq'ı'n Mang'une doyus hı'rmat giviyxhenbıšdemee,
Mang'une ögil manbıšın işbı oyk'an kitab aaqı eyxhe.

17 Xəəne G'oşunbıšde Rəbbeeyhen:
– Mane yığıl Zı manbıšike Zas gıranın insanar haa'as.
Dekıs vuceə eyhen ha'ana dix nəxürıy qiykkan,
Zasıb manbı məxüb qıvıkkanasınbı.

18 Mane gahıl şosse qorkung'uke pıśda,
Allahıs g'ullux ha'ang'uke hıdya'ana
meer curaa'as əxəśda.

4

Rəbbin yığ

1 Xəəne G'oşunbıšde Rəbbeeyhen:
– Peşt xhinne gyotxhanan yığ k'ane qexhe vod.
Gırgın cocab co axtıba vukkekanbıyiy pıśvalla haa'anbı,
mane yığıl balybiy xhinne gyooxhanas.
Mane k'ane qexhene yığın
manbı gyooxhan haa'asınbı.
Manbıšike kökbıd, bıtağbıd axvas deş.

2 Zale qəvəyq'ənanbıšdemee,
Qopkuvalına verıg ilqevç'es.
Mançine şü'ülee yug qav'iy ixhes.
Ağıleənçe g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas.

3 Pıśınbı şu kööq'əsınbı.
Zı man ha'asde yığıl,

manbı vuşde g'elybışik avub yı'q xhinne vuxhes.
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

⁴ Yizda nukar Mısa Xorevne suvalynang'a,
Zı mang'us İzrailyne milletnemeecab huvuna Q'aanun,
Yızın g'aydabıyiy əmrıbı şu yik'el aqqe.

⁵ İlyaake, Rəbbin xədin, dağamın yiğ qalesse,
Zı şosqa İlyas peyğambar g'axiles.

⁶ Zı qarı in cigabı
kunfa-yakun hıma'acenva,
Mang'vee dekkaaşın yik'bı dixbışılqa,
dixbışınbıd dekkaaşılqa sak'al ha'as.

Mattee yuşan hav'una yugna xabar

Gellesde insanaşe, in I'sa Masixhne hək'eedın kitab otk'unna Matta vornava eyhe. Mana nalok'ıbı sa'ana ıxha. I'sa Masixhee mana Cukar qihna qort'ul, mang'uke Cune yits'ıq'vəne (12) telebayna sa hı'ı. İncilee ine kitabile ğayrı, I'sayne ı'mrene hək'ee, Cune telebabışe otk'unin xhebillle kitabıd vodun.

Mattee in kitab oyk'anang'a, I'sayna yəq avquyn cühüt'yar yik'el avqu otk'un. Mang'vee cune kitabee ts'etta I'sayne nasilene hək'ee oyk'an. Məxüd mang'vee, Mana İbrıhım peyğambarna, Davud peyğambarna nasilena ıxhay hagva. Mattee, I'sa Allahee g'əyxı'na, g'attivxhan haa'asva g'axuvuna Paççah vorva oyk'an. Mang'vee, I'sayne qariyne hək'ee gellesde peyğambaraaşed uvhuynvaniy eyhe.

I'see yeniy uvhu, hiccovayiy uvhu, nen əlaamatbiyiy hagu Mattee mançine hək'eyid geed otk'un. Mane kitabee geed 26 misaalabı vod I'see nəxübiy Allahna Q'aanun xəb qaa'avad, Allahne Paççahiyvaline hək'eyid nəxüdiy yuşan ha'avad.

I'sayna nasıl

1 İbrıhımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna* nasıl:

2 İbrıhımıke I'saq' g'arı.

I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı.

Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı.

3 Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle.

Peresiker Xetsron g'arayle.

Xetsronuker Ram g'arayle.

4 Ramiker Amminadav g'arayle.

Amminadaviker Naxşon g'arayle.

Naxşoniker Salmon g'arayle.

5 Salmoniker Raxavee uxuna Boaz g'arayle.

Boaziker Rutee uxuna Oved g'arayle.

Ovediker Yessey g'arayle.

6 Yesseyker paççah Davud g'arayle.

Davuduker Uriyeyne xhunaşsee uxuna Sileyman g'arayle.

7 Sileymanıke Rexavam g'arayle.

Rexavamıke Aviya g'arayle.

Aviyadiker Asaf g'arayle.

8 Asafiker Yehoşafat g'arayle.

Yehoşafatıke Yehoram g'arayle.

Yehoramiker Uzziya g'arayle.

9 Uzziyeker Yotam g'arayle.

Yotamiker Axaz g'arayle.

Axaziker Xizqiya g'arayle.

10 Xizqiyeker Menaşşe g'arayle.

Menaşşeyker Amos g'arayle.

* 1:1 1:1 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

Amosuker Yoşiya g'arayle.

11 İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşemee, Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle.

12 Baabileençe qabiyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle. Şealtieliker Zorubbabil g'arayle.

13 Zorubbabiliker Avihud g'arayle.

Avihuduker Elyaqim g'arayle.

Elyaqimiker Azor g'arayle.

14 Azoruker Tsadok g'arayle.

Tsadokuker Axim g'arayle.

Aximiker Elihud g'arayle.

15 Elihuduker Eleazar g'arayle.

Eleazariker Mattan g'arayle.

Mattaniker Yaaq'ub g'arayle.

16 Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle.

Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa.

17 Gırgıda İbrıhımılee Davudulqameen nasılbı qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab (14) vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılbıd qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'e'epşiyled Masixhılqameen nasılbı qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe.

I'sa yedike ıxha

18 I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüd ıxha: mang'una yed Mayram Yusufne doyulyniy qey'i. Manbışe davatbı ha'assecad, məng'i'n vuxhne yıxhay aq'valqa qıgeç'e. Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hi'ke eyxhe. 19 Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşine k'ane tesser hıdee'esva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan.

20 Mang'vee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaaik dyagu eyhen:

- Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'i'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hi'ken vodun. 21 Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (*Rəbbe g'attixhan ha'a*) gıxhxhe, Mang'vee Cun millet manbışde bınahbışike g'attixhan ha'as.

22 İn gırgın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

23 «Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas,
Doyud İmmanuel gıxhxhes»†.

(İmmanuel «Allah şaka vornava» eyhen vodun.)

24 Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaik ee vıhuyn xhinne ha'a: Mayramike cus xhunaşşe hee'e. 25 Mayramee Dix uxasnee, Yusuf məng'i'ka g'ılexha deş. Məng'ee uxuyne Uşaxın doydud, Yusuf ee I'sa gıyxhe.

2

Geed ats'alynan insanar I'says k'yoozaras abayle

† 1:23 1:23 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (7:14).

1 I'sa Hirodee paççaahiyvalla haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerusolimqa geed ats'alyndan insanar abı, ² maane insanaaşıke qiyghanan:

– Nyaaxha Yahudeeşda hæşde yedike ıxhana paççah? Şak'le şargıle Mang'una xöne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı.

³ Man g'ayxhımee, paççah Hirodiy İyerusalimeedin millet nyaqame ixhesin axva. ⁴ Hirodee cusqa gırgın kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'aanunun mæ'əllimar* sav'u qiyghanan:

– Nyaane Masıxh yedike ixhes?

⁵ Manbışe eyhen:

– Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Mæxüd peygambaree otk'un:

⁶ «Yahudeyayne cigabişeeena Bet-Lexem,

Ğu Yahudeyayne ç'ak'ine şaharbışda nekke k'ınna deş vob.

Yiğne arğançe Yizde milletis İzrailis Çoban,

Xərna qığeç'es»†.

⁷ Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışike xöne qığevç'una qopkuna gah qıviyghan.

⁸ Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen:

– Hapk'in mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykımeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yozaras.

⁹ Manbışe paççahee uvhuynçil k'ırı gyaqıı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargıle g'avcuayne xəneynıb manbışik'le yəq haagva vuxha. Mana xəne apk'in, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. ¹⁰ Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı.

¹¹ Manbı xaaqa ik'eepç'i, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybışil gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qiygad co adıyn xazınanan balagbı aaqı, Mang'us k'inəğə, yugun evanan granın gətraniy granın ətirbı hele.

¹² Manbışik'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sıvmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa sıviyk'al.

Misirqa heebaxa

¹³ Geed ats'an insanar apk'ınmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaiik adı eyhen:

– Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee. Hirodı Uşax t'abal h'ı gik'asid ikkan, mançil-allar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve.

¹⁴ Mane xəmdəcar Yusufə Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an.

¹⁵ Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Mæxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane peygambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yizda Dix‡ Misirğançe qort'ul»§.

Hirodee uşaxar gyabat'a

¹⁶ Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxhamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hıqiy-allane cigabişeebin q'öne senılqameen gırgın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaaşine cuvabıke,

* **2:4** 2:4 Q'aanunun mæ'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † **2:6** 2:6 İnexüd Mika peygambarne kitabee otk'un (5:2). ‡ **2:15** 2:15 Dix: İnyaa Allahee İzrailıne milletuk'le dixva eyhe. Man Allahus ikkanan, g'əyxı'yn milletva eyhen vodun. Mattays eyhes ikkanan Allahee I'sa Masıxhır g'əyxı'nava, Mana Allahus inekke k'anena vorva. § **2:15** 2:15 İnexüd Hoşea peygambarne kitabee otk'un (11:1).

ögilycab vats'a vooxhe. ¹⁷ Məxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Raamee ses qadayle,
 Mana Raahileyına uşaxaaşıqa geeşena,
 Uts'urna ts'ir vooxhe.
 Manbı devxhal-alla,
 Ces yik'bi huvuyid ikkiykan deş»*.

Misirğançe sivişk'al

¹⁹ Hirod qik'uyle qiyğa, Yusuf Misirng'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaik adı ²⁰ eyhen:

- Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ikkananbı hapt'ıynbı.

²¹ Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailyqa siyk'al.
²² Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paççahiyvalla haa'a g'avxhume, mana qəyq'ənnə maqa sak'alas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. ²³ Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3

Yəhyee bınahbışike xil ts'its'ee'eva eyhe

¹ Mane yiğbışıl Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana* Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaaşılqa hixhar ha'a. ² Mang'vee eyhe ixha:

- İnsanar, bınahbışike xil ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxha!

³ İnvə Yeşaya peyğambareecadnıy Yəhyeyne hək'ee otk'un:

«Sahreençe ses g'iyxhe:

Rəbbis yəqbı he'eva,
 Mana ilğec'esın cigabı qotku qe'eva!»‡

⁴ Yəhyee devayne xhayıken tanalınbı§ alya'a ixha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ira iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irıyariy çolane t'ot'aaşe hı'ıyn itv ixha. ⁵ Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabışeənçe, İordanne damayne hiqiy-allançe vüqqə vuxha. ⁶ Manbışe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ixha.

* **2:18** 2:18 İnxüd Yeremiya peyğambarne kitabee otk'un (31:15). Raama İyerusalimne k'anene şaharışda sa vuxha. Raahile İzrailyne milletne yedyaaşına sa yixha. * **3:1** 3:1 Xhineeqa k'yooq'uy: Yəhyee, man insanaaşe bınahbı gardanaqa alyaat'amee, ha'a ixha. Xhineeqa k'yooq'uyle qiyğa, mebna ts'ebna i'mı'r gıviyğalva eyhen ixha. † **3:2** 3:2 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **3:3** 3:3 İnxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (40:3). § **3:4** 3:4 Xhayıken tanalınbı: Cune tanalınçika Yəhyee, İlyas peyğambarık akar ixha.

7 Geeb fariseyariy saddukeyar* mang'usqa, co dameeqa k'yoq'u gicərxı'ybı aleet'e'eeva vüqqə vuxha. Yəhyeeyid manbışik'le eyhe ıxha:
 – Xoçebıışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eçcu, Allahıke qöönçile şosse heepxas vəxəsinbıva? 8 Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'its'av'uy hagve. 9 Vuşde ək'leeqa qımaylecen «Nya'a, İbrıhım yışda dek dışdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahısse ine g'ayebışikəb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəxəsinbı. 10 Haane, yak'vud yivaaşik avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. 11 Zı, şu bınahıke xıl ts'its'av'uva, xhineeqa k'yoq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilinbı haqqasır kara idıyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Ri'heeqa k'yoq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'as. 12 Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xile vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çike qığeç'uyın həpır-çüpırıd k'idəbəqqəne ts'ayıqqa heles.

Yəhyee I'sa dameeqa kyoq'u, Mang'usqa gicərxı'y alyaat'a'a

13 Mane gahl Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gicərxı'y ale't'e'ecenva I'sa arayle. 14 Yəhyeys man hassaras diykin eyhen:

– Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gicərxı'y alyaat'as?

15 I'see mang'us inəxdun alidghıniy qele:

– Hasen həşdiys məxüd ixhacen. Şi Allahıs ikkanan ha'as ikkan.

Mançıs Yəhyee «Ho'ova» eyhe. 16 I'sa gicərxı'y alyaat'u xhinençe qığeç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Ri'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'eece. 17 Sayıd xəybışeençe ses qadayle:

– İna Zas geer ikkana Dix' vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole!

4

İblisın I'sa siliys t'xiyxə

1 Qiyğa I'sa iblisın siliys t'xəcənvə Allahne Ri'hı'n mana sahreeqa ikekka. 2 I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yığnayıy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe.

3 Manke siliys t'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gnelqa sak'lecen.

4 I'see mang'us inəxdun alidghıniy qele:

– «İnsanee saccu gneykacab deş, Allahne ghalençe qığəəne cuvabıkab çikana t'mı'r haa'ava»* otk'un.

5 Qiyğa iblisın Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axıne cigeeqa giyxhxı, 6 eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dışde: Allahee «Yığnəmee malaaiqaşılqa əmr haa'as,

Ğu xlibişıl qıkkecen,

Yığn g'elybı g'ayebışile k'ena qimiyxarcenva»†.

* 3:7 3:7 Fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbnə dinna grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı millətin ç'ak'ınbı vuxha. † 3:17 3:17 Dix: Avaala Allahna dixva, İzraileyne paççaahaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayıd manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masixhık'le eyhe ıxha. Məxüd Allahee I'sa hək'ərar Masixh, Paççah vornava eyhe. *

4:4 4:4 İnexüd Misa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (8:3).

† 4:6 4:6 İnexüd Zaburee otk'un (90:11-12).

7 I'see mang'uk'le eyhen:

- «Yiğna Rəbb Allah siliys i'xmiyxəvad»[‡] otk'un vod.

8 Manke iblisin I'sa sa geed axtine suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyuneyn gırgın paççaharnan cigabi hits'ayghar hagu eyhen:

9 - Gu kyorzul zas i'bəədat he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles.

10 Manke I'see mang'uk'le eyhen:

- Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un dişde:

«Rəbbis Allahıs k'yozre, saccu Mang'us i'bəədat he'e»[§].

11 Mançile qiyğa iblisin Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaaiakar g'ullux haa'as adayle.

I'see milletliqa Rəbbin cuvab hixhar ha'a

12 I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxhınee, Mana Galileyeeqa siyk'al. 13 Mana Nazaretğançe qığeç'u, Zevuluniy Naftaliyne nasılıbışe cigabişeeqa, golyune mıglekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. 14 İnexüd Yeşaya peygəmbaree otk'unin xhinne eyxhe:

15 «Zevulunneyiy Naftaliyne cigabişee,

*Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val,
Allah dyats'ane milletbi eyxhene Galileyee,*

16 *Miç'axiyvalee eyxhene milletk'le,*

Xədn işiğ g'ece.

Hapt'asde əqt'n avquynbısilqa

Nur gyoğə»^{}.*

17 Mane gahile I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ixha:

- Bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla[†] k'ane quvxha.

Ts'eppiyn telebabı

18 Yiğbışde sa yiğil I'sa Galileyayne golyusse i'lğəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbışe xhıneeqa tor ayhe ixha. 19 I'see manbışik'le eyhen:

- Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeeene Paççahiyvaleeqa insanar avqqaqqanbı haa'as.

20 Çocaaşee mankecad tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle.

21 I'sa sık'ırıra ögiylqa ark'ınmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbışe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al.

22 Mang'vee qopt'uluykum, manbışe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle.

I'see insanar yug, sayıb xəp qaa'a

23 I'sa Galileyavolle iykır maane, manbışde sinagogabişee[‡] xət qa'a ixha. Mang'vee Xəybışde Paççahiyvalına yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insanar gırgıne ik'arbişike, ç'irvalybişike yug

[‡] 4:7 4:7 İnexüd Mısa peygəmbarne xhod'esde kitabee otk'un (6:16). [§] 4:10 4:10 İnexüd Mısa peygəmbarne xhod'esde kitabee otk'un (6:13).

^{*} 4:16 4:16 İnexüd Yeşaya peygəmbarne kitabee otk'un (9:1). [†] 4:17 4:17 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşee Mang'ul cone Paççahl xhinne k'ırı iliyxhe. [‡] 4:23 4:23 Sinagoga: Cühüt'yaaşee i'bəədat ha'an cıga.

qaa'a vuxha. ²⁴ Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axhhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ik'arbinanbı, cınaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralic i'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. ²⁵ Galileeyençe, Dekapolis eyhene cigeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qdö ixha.

5

I'see suval xət qa'a

¹ İnsanaaşın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ılqeq'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, ² Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal:

³ - Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab kara'dəənbıva» eyhenbı!

Xəybışda Paççahiyvalla* manbışda vuxhes.

⁴ Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı!

Allahee manbışis yik'bi helesınbı.

⁵ Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı!

Allahee manbışis cuvab huvıyn cıga heles.

⁶ Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleiy ulyodğuyle geeb vukkananbı!

Allahee manbışis cos ikkanan helesın.

⁷ Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı!

Allaheeyib manbışis rəhı'm haa'as.

⁸ Nimee baxtivarariy, yik' mətunbı!

Manbışik'le Allah g'aces.

⁹ Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla c'əv haa'anbı!

Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes.

¹⁰ Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı i'k'əənbı!

Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes.

¹¹ Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-alla horbışika gardanaqa kar giyxhenbı.

¹² Şadepxhe, şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdid şole ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı.

Ç'iylene q'eviy dyunyeyn nur

¹³ Şu ç'iylene q'ev vodna. Q'evan çina q'ızmalla avaak'an hav'eene, nişise mançına q'ızmalla savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elybışeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş.

¹⁴ Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'unu şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. ¹⁵ Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa gıviyxhe deş, mana axtime cigeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gıxhecenva gıviyxhe. ¹⁶ Hasre həməxüdid vuşun nur insanaaşılqa gıxhecen, manbışik'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışeeena vuşda Dek axtı qe'ecen.

I'see Q'aanunne hək'ee xət qa'a

¹⁷ Vuşde ək'leeqa qımaylece, Zı peyğambaraaşe uvhuniy Q'aanunee† ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cigeeqa

* **5:3** 5:3 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ın iliyxhe. † **5:17** 5:17 Q'aanun: Allahee Misa peyğambarile şana huvu (Tavrat).

qalya'as, nişisiy manbı ıkkavna hağvas qarı. ¹⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, xəybiyiy ç'iyə hığəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesin, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'inna hərfib, sa k'inin xat'ıd hakkalas deş. ¹⁹ Şavaayıy Q'aanunee opk'unna sa k'inna əmr xheeyib hidyav'u, vucee hı'ıynid mebinbişis xə't qı'ı, mana Xəybişde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbişis xə't qa'ana Xəybişde Paççahiyvallee axtına cıga avqas. ²⁰ Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaasıneyiy Q'aanunne mə'əllimaasıne† qopkuvallile hexxaba devxheene şu Xəybişde Paççahiyvaleeqa eepç'es deş.

Qəline hək'ee

²¹ Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «İnsan gimək'a»Ş, şavaayıy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. ²² Zimee şok'le eyhen, şavaayıy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayıy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədin məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyox-hxhanas.

²³ Mançil-allad, q'urbanbı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor; ²⁴ pay ma'ab g'alepçı, hark'in ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'il yiğna pay hevle.

²⁵ Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vəe ğu haakimisqa hixhara'as, haakimeeyir g'aravulyçıysqa qeles, g'aravulyçeyir zindaneeqa arçes. ²⁶ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkrıda qıdeqı g'aykkas deş.

Zınayne hək'ee

²⁷ Şok'le «Zina huma'ava»* uvhuyn g'ayxhiyn. ²⁸ Zimee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəiyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zina hı'nıncar xhinne eyxhe. ²⁹ Yiğne sağne ulen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkrıdacad cehinyameeqa dağeqçuyile yugda ixhes. ³⁰ Yiğne sağne xılen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağeqçe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkrıdacad cehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes.

Qaxuviyne hək'ee

³¹ «Şavaayıy xhunaşşe qıxeele, məng't's qaxıyvunava xılyaqa kağız heleva»† uvhu. ³² Zimee şok'le eyhen, şavaayıy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Məring'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe.

K'ınine hək'ee

³³ Şok'le, yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbişika k'in g'ımıysar, nişinemeeyiy Rəbbılqa k'in g'assır, manıd he'e»‡. ³⁴ Zimee şok'le eyhen, nişılqacad k'in g'ımıysar. Xəəlqan k'in g'ımıysar, mana

‡ 5:20 5:20 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar: manbı dındarar vuxha. Manbişk'le Allahee Misa peyğambarle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbişe mana Q'aanun mebinbişisib xəp qaa'a vuxha. § 5:21 5:21 İnexüd Misa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:13).

* 5:27 5:27 İnexüd Misa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:14). † 5:31 5:31 İnexüd Misa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (24:1). ‡ 5:33 5:33 İnexüd Misa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:12).

Allahna taxt vobna, ³⁵ ç'iyelqan k'in g'imiyasar man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyusalimılqanıd k'in g'imiyasar mana xønne Paççahna şahar vobna. ³⁶ Yiğne vuk'lelinıd k'in g'imiyasar, vasse mançilyna ç'arıb cağvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş. ³⁷ Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'aniken vodun.

Duşmanar vukkiykne

³⁸ Şok'le «*Ulene cigee ul, silyne cigee sili qeqqeva*»[§] uvhuyn g'ayxhiyn. ³⁹ Zımee şok'le eyhen, şos pisin ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. ⁴⁰ Gu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ikkanxhee, məhring'us mançil oogañçe ali'iyıd hele. ⁴¹ Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrna* haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe. ⁴² Vake kar heqqang'us hele, vake bərc hekkang'uked aq'va sak'al huma'a. ⁴³ Şok'le «*Vas k'anena ikkiykne*†, duşmanır g'imeece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. ⁴⁴ Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyapk'ynbışdemeeeyib düə hee'e. ⁴⁵ Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verığ yugunbışılqab, pışınbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyogiyid qopk'uynbışılqab g'ahapk'ynbışılqad akaradacad gyoğa. ⁴⁶ Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karai'dəəne nalok'bi sa'anbışed‡ ha'a dişde? ⁴⁷ Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaats'anbışe həməxüd ha'a dişee? ⁴⁸ Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkina yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6

Sadaq'ayne hək'ee

¹ İlyaaqe, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le Haagvasva hımaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeene Dekkike nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. ² Kasıbis sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele. Məxüd aq'vasın ha'anbışe, cəne hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeyiy* şahrabışee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyn. ³ Ğumee sadaq'a helemee, solne xilek'le sağınçın hucoome ha'acad mats'axxhecen. ⁴ Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın.

Düə nəxbiy haa'as vukkan

⁵ Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbışis sinagogbışee, şahrayne vutbışik' insanaaşik'le g'ecene ciga-bışee ulyobzur düəbi ha'asxhe ikkiykananbı. Zı şok'le hək'en eyhe,

§ 5:38 5:38 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (21:24). * 5:41 5:41 Sa kilometr: İzrailee şene gahbışil Roma İmperiyeyne eskeraaşisse cos ıkanan kar, cos ıkkanne insanısqa haqqa'as əxə ıxha. † 5:43 5:43 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18). ‡ 5:46 5:46 Nalok'bi sa'an: Mane gahlı nalok'bi sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdıy. İzrail mane gahlı Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bi sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bi Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançil-allab nalok'bi sa'anbışqa duşmanaaşıqa xhinneyi ilyaaka. * 6:2 6:2 sinagoga: Cühüt'yaaşee ı'bədat ha'an ciga.

manbişe con mukaafat alyaat'uyn. ⁶ Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkis düə hee'e. Manke dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. ⁷ Düə haa'amee, menne dinne milletbişe xhinne sa kar hakkee himeqqa. Manbişısqa hēməxüd qöö, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. ⁸ Şu manbişik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ikkan, şu Cuke heqqassecad ats'a.

⁹ Mançıl-alla şu inəxüb düə hee'e:

«Xəybişeena Dek yişda!

Hasre ğırğınğ've mizel Yiğın do axtıda aqqecen!

¹⁰ Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen,

Xəybişee nəxübiy

Hasre ç'iyelid Vas ikkanəxi'd ixhecen!

¹¹ Hucoone ixhes, g'iyniysın şas oxhanasın gney hele.

¹² Şi çotkuda hidi'iyñçile, Ğu ilyheç'e, Nəxüdiy şı şak çotkuda hidi'iyñ yik'el hixan ha'a.

¹³ Hēməxüd he'e, şı bınahın hımoot'alcen,

Şeyt'anıke şı g'attivxhan hee'e».

¹⁴ Şu insanaaşe şok hı'iyñbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybişeena Dekkir vuşde bınahbişile ilyheç'es. ¹⁵ Şu insanaaşe şok hı'iyñbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkir vuşde bınahbişile ilyheç'es deş.

Siv aqqiyne hək'ee

¹⁶ Siv aqqımee aq'vasın ha'anbişe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbişe siv aqqiy hağvasdemee məxdıne aq'vabişika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat alyaat'uyn. ¹⁷ Ğumee siv aqqımee, ç'ərılqa əğəə hadğve, aq'va hoğle. ¹⁸ İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxhecen. Məxür ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkık'le g'aces, mançıl-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles.

Var-devletne hək'ee

¹⁹ İne dyunyel kar sima'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sixnareeşe xaybı q'əra qa'a. ²⁰ Mançine cigee şu şosun kar xəybişee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sixnareeşeb ikkeç'ı qöqə deş. ²¹ Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'id maa'ad ixhes.

²² Ulen tanış işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gıatsts'ı ixhes. ²³ Yiğne müssine ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axiyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallahhee, mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob!

²⁴ Şavussecab q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbişda sa ikkiykanasda, manasame g'iməce ixhes. Manbişde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahısıb var-devletısıb g'ullux haa'as dəəxə.

G'iyqiyna humaa'a

²⁵ Mançıl-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucooniyxan alyaa'sva mançına humaa'a. Nya'a, ı'mı'r otxhuniyle, tanıd tanalınçile ğıranda dişde vod? ²⁶ Xəəne şit'yaasıqa ilyaake: mançin ezad deş, gıoxad deş, anbarbişeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybişeene Dekkemee manbiş müssida g'alya'a deş. Nya'a şu şit'yaasıle nimeexheyib ooqa dişde vob? ²⁷ Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'ət ı'mrena hexxa'as vəəxə?

²⁸ Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybişiqə ilyaaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş, uxarad ha'a deş. ²⁹ Şenmeen karnane Sileymaneeyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'i deş. ³⁰ İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalinbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde? ³¹ Mançil-allad «Hucooniyxan oxhanasva?», «Hucooniyxan ulyoğasva?», «Hucooniyxan alya'asva?» mançına hımaa'a. ³² Mane karbişde gırgıncına Allah qıdvyaats'anbişe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ıkkananbıva Mang'uk'le ats'an. ³³ Şumee ts'eppe Allahna Paçcahiyvallayiy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırgın kar şoqa ixhesin. ³⁴ Mançil-allab g'iyqiyna hımaa'a, mançin çincab-çına haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'uba vuxhesdacab.

7

Mering'ulena hımaa'a

¹ Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. ² Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. ³ Nya'a, vak'le çocune uledin çöp g'ee, yiğne ulena ç'il g'udyooce? ⁴ Yiğne ulee ç'ilynanğ'a, nəxüdnə ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledin çöp qığahasva!» ⁵ Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qıgeeh! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesin, nəxüdiy çocune uledin çöp qığahas eyxheva.

⁶ Muq'addasın xvaabışis himele, deşxhee mançin satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbişde ögiylqa k'ima'a, deşxhee mançin manbı k'öq'əsınbı.

Allahıke heqqe

⁷ Heqqee – şos helesin, t'abal he'ee – aveykesin, akka k'etvee – şos aaqasın. ⁸ Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe.

⁹ Vuşde yı'q'nee məxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlece? ¹⁰ Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? ¹¹ Vuşun yik'ıbı nimee pisınbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaışis yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hidevune g'alyaa'as?

¹² Gırgıne karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun.

Xəybışeene Paçcahivaleeqan muğun akka

¹³ Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yəqı'b, mançin akkabıd əq'ı'nıbı vod. Gellesinbı mane yəqı'ın avayk'an. ¹⁴ İ'mrena yəqı'ıb, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iveykenbı geeb k'ilybabı vob.

Horalay peyğambaraaşine hək'ee

¹⁵ Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee mıssına umul xhinne vooxhe. ¹⁶ Manbı şok'le cone işbişike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tıkanl t'ımıl, zazaaleb iciliy saa'a g'avcunane? ¹⁷ Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenib qööçena meyvaxhe hoolena. ¹⁸ Yugne yivel qööçena meyvə aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena.

¹⁹ Yugna meyva hudyoolena yivib gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna.

²⁰ İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes.

²¹ Zak'le «Yışda Xərna, yışda Xərnav» eyhen gırgınbı Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkis ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. ²² Q'iyaaatne yiğil gellenbışe Zak'le eyhesin: «Yışda Xərna, yışda Xərna, şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesin əlaamatbı hagva?» ²³ Manke Zı manbışik'le eyhesin: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!»

Q'öne xaane hək'eena misaala

²⁴ İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançil k'ırı alixxhına, it'umne cıgee xav alı'ıyne ək'elikane insanık akar. ²⁵ Nimeen gyoğuybı gyoğeeyid, nimee damabı qakkyatk'ineeyid, nimee mıtsbı e'eeeyid man xav cıgee ulyoz-zuriyn. Man suval aly'il-alla hı'ğətkır deş. ²⁶ İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançil k'ırı ilydiyxhına insan, g'umul xav alı'ıyne beynyavayk akar. ²⁷ Gyoğiybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mıtsbı a'as mane gırgınçin xaakın ha'asın. Xavid qukkıyok'alasın, mançike vuççud axvas deş.

²⁸ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'ıynçile matxha axva. ²⁹ Mang'vee Q'aanunne mə'əllimaaşe* xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8

I'see i'xnabişe gyatsts'ına insan yug qa'a

¹ I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. ² Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişe gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xərna, Vas zı mətti qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyszarna. ³ I'see xil hotku mang'uk set'u eyhen:

- Ho'o, Zas ikkanan, mətti qıxhe!

Mana insan mankecar mətti qexhena. ⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahınısqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban able'e. Məxud yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın.

I'see vəşing'une k'omandirna nukar yug qa'a

⁵ I'sa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandir qıxha, miz k'yaa'a:

⁶ - Yızda Xərna, yizde nukarıs paralic i'xı' xaa g'alirxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı arı mana yug qa'asda.

⁸ Vəşing'une k'omandiree Mang'une cuvabıs eyhen:

- Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yizde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcd uvhee, yızda nukar qıxhesda. ⁹ Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yızdeb xilek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «İn he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın.

* **7:29** 7:29 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Misayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. Manbışe Q'aanunee otk'unıynbı insanaaşılqa hıxhar ha'a ıxha.

¹⁰ Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'ööne milletük'le eyhen:

- Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədnın inyam neng'uqacad g'acu deş. ¹¹ Zı şok'le eyhen, Xəybışeene Paççahiyvalleeqa şargüleyiy garbıle menne milletbışınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranıl savaales. ¹² Co ine Paççahiyvalınbıva eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

¹³ Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırık'le eyhen:

- Hoor! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles.

Mang'una nukar mankecar yug qexhena.

I'see geeb insanar yug qaa'a

¹⁴ I'sa Pyoturne xaaqa arımee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tıyulee g'eece. ¹⁵ I'sa məng'ı'ne xilek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana şıgeetsu, Mang'us sufra qa'a.

¹⁶ Exha qıxhameeyid I'saysqa cınaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cınaaríd qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı.

¹⁷ Məxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Mang'vee yişin ik'arbi ts'ts't'ı,

*Yişin ç'ırvallabı Culqa alyaat'u**».

I'sayna yəq avquynbı

¹⁸ I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışık'le golyune şene suralqa lğeeppç'eva eyhe. ¹⁹ Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'əllimaaşına[†] sa qıxha eyhen:

- Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales.

²⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

- Süvəbışıqad, xəə'əd ileedaxvane şit'yaaşıqad akvaa vodun. İnsanne Duxayqamee[‡] vuk'ul arçesınıd ciga deşin.

²¹ I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen:

- Yızda Xərna, hasre zı ts'erra hark'in dek k'eyxhas.

²² I'see mang'uk'le eyhen:

- Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbışecab con hapt'ıynbı k'evxhecen.

I'see goleena t'ufan ulyoozar haa'a

²³ I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle.

²⁴ Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançin hı'iyne murtbışın lotk'a gayats'en. Mane gahıl I'sa galırxhu eyxhe. ²⁵ Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen:

- Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'e!

²⁶ I'see manbışık'le eyhen:

- İnyam k'ıldananbı, nya'a şu qəvəyq'ən?

Mana oza qıxha t'ufanı k'leyiy murtbışık'le «İleezreva!» eyhe. Manbıd ileezaranbı. ²⁷ Mançile telebabı mattepıxha eyhen:

* **8:17** 8:17 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:4). † **8:19** 8:19 Q'aanunun mə'əllimar manbışık'le Allahee Misayle ğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha.

‡ **8:20** 8:20 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- Mana nəxrına İnsanne? T'ufanınıd, mırıtbişınıd Mang'vee uvhuyn ha'a?

I'see q'öyre cinaaşe aqqına yug qa'a

²⁸ I'sa golyune şene aq'valqa ilğec'u, Gadarbişde cigabişeeqa qarımee, maane mağarabişeeene nyaq'vbişeeençe, q'öyre cinaaşe aqqına insan Mang'vee ögiylqa qarayle. Manbişiqa məhbına qəl vuxha, insanar qəpqi'niyvalin mane yəqqı'le ı'lğəə vuxha deş. ²⁹ Manbişe ts'ir üvxü eyhen:

- Allahna Dix, Vas şake hucoone ikkan? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidipxırcar qarı?

³⁰ Manbişike sık'ılda şaqana vokbişin turuğ uxhiyxhan eyxhe.

³¹ Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha:

- Ğu şı qığa'asxhee, vokbişde turuğeeqa g'e'eepşe.

³² I'see mançik'le «Hiderava!» eyhe. Manbıd insanaaşine adğançe qığeeç'u, vokbişde turuğeeqa ayk'an. Vokbişin turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'übbə aaxva deş. ³³ Vokbi uxhiyxhan ha'anbı hepı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. ³⁴ Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığec'u, Mang'uk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, yişde cigabişeeençe qığec'e.

9

I'see paralic ı'xı'na yug qa'a

¹ I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle.

² Mang'usqa paralic ı'xı'na tyuleena sa insan ikkekka. I'sayk'le manbişin inyam g'acumee, paralic ı'xı'ng'uk'le eyhen:

- Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbişile ilyheepç'ıynbı.

³ Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'əllimaşe* coled-alqa uvhuyn:

- Mang'vee kufurud ha'a!

⁴ Manbişde fıkreənçe ı'lğəən g'acu I'see eyhen:

- Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı ı'lğəə? ⁵ İncin neni eyhes dağamda: «Bınahbişile ilyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»?

⁶ Şok'le inid ats'axhxhe, ç'iyeyne aq'val İnsanne Dixısse† bınahbişile ilyheç'es əxəna.

Qiyğa Mana paralic ı'xı'ng'ulqa sak'ı eyhen:

- Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora.

⁷ Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. ⁸ Milletük'le man g'acu qətq'i'n, insanaaşis məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a.

I'see Matta qoyt'al

⁹ I'sa mançe ı'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen:

- Zaqar qihna qora.

* **9:3** 9:3 Q'aanunun mə'əllimar: manbişik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † **9:6** 9:6 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xəna ixhes.

Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. ¹⁰ I'sa sufranılqqa qarımee, nalok'ı bı sa'anbiyiy †binahnabı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışıka sacıgee kar otxhan ıxha. ¹¹ Fariseyaaşik'le§ man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'ı bı sa'anbışıkayiy binahnabışıka sacıgee kar oyxhan?

¹² I'sayk'le man g'ayxhı eyhen:

- Vuk'dyak'arne insanaaşıs doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışısxhe ikkiykkanna. ¹³ Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhi'm vukkan»* eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, binahnabı qoot'alasva arı.

Aqqaqqane sivne hək'ee qiyghan

¹⁴ Mane gahıl Yəhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan:

- Nya'a şıyiy fariseyaaşe geed sivar aqqaqqqa, Yiğne telebabışe iqdayaqqq?

¹⁵ I'see manbışik'le eyhen:

- Tsuma k'ananang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaaşe nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbışısse alyart'asın yiğbı qadımee, manke manbışed sivar aqqasınbı. ¹⁶ Neng'veecab yisseyne tanalınılqqa ts'enne parçeykena yamaş üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyncik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ılbab xəp quvxhes. ¹⁷ Ts'edin çaxıríd yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxıríd ehekkasin, tuluğbışikinnid ixhesin. Ts'edin çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxüd he'eene tuluğbıd, çaxıríd avxasın.

I'see xhunaşseyiy içiy yug qaa'a

¹⁸ I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna† xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen:

- Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde arı məng'ı'lqqa xıl gıxhxheene, mana eexasda.

¹⁹ I'sa suğots'u, telebabışıka sacıgee mang'uqar qihna ayk'an.

²⁰ Mane gahıl yıts'ıq'vəlle (12) senna eb k'əən ık'arnana sa xhunaşşe, I'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalınıçine baagık seet'a. ²¹ Məng'ee celed-alqa eyheva:

- Mang'une tanalınıkcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy.

²² I'sa sak'ımee mana g'aycu eyhen:

- Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın Ğu yug qey'ı.

Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. ²³ I'sa sinagogne xəring'üne xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'niy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, ²⁴ eyhen:

- G'əepç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'ı deşur, mana g'alırxhu vor.

Manbışe I'sayne cuvabıs əqənabı ha'a. ²⁵ Cəmə'ət g'aqa qıgavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xıleke aqqumee içiy sıgeets'ana. ²⁶ Mana xabar, mane cigabışde gırgıne surabışılqqa hıviyxharna.

‡ 9:10 9:10 nalok'ı bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'ı bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'ı bı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'ı bı sa'anbışqa duşmanaaşıqa xhinneniy ilyaaka. § 9:11 9:11 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha. * 9:13 9:13 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6). † 9:18 9:18 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

I'see q'öyre b'rq'ina yug qa'a

²⁷ I'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre b'rq'ina «Davudna Dix†, şalqa rəhi'm hee'eva!» ts'ir haa'a qöo vuxha. ²⁸ Mana xaaqa ikkeç'umee, b'rq'inni Mang'usqa qavayle. I'see manbışik'le eyhen:

- Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne?

B'rq'innişe Mang'uk'le eyhen:

- Ho'o, yişda Xərna!

²⁹ I'sa manbışde ulepşik qet'u eyhen:

- Vuşde inyamıs sik'i helen.

³⁰ Manbışin ulepşi mankecad qeedaxhenbi. I'see manbışik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. ³¹ Manbışemee mana xabar, mançe qığeepç'i mane cıgayne gırgıne surabışılqa hıvxhar haa'ana.

I'see sa yuşan ha'as dəxəna yug qa'a

³² Manbı mançe qıgəne gahıl, I'saysqa cinaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. ³³ I'see cin qıgavhumee, mana insan yuşan ha'a giyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen:

- İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy!

³⁴ Fariseyaşemee eyhe ıxha:

- Mang'vee cınar, cinaaşine xəring'une kumagıka qığa'a.

I'see milletna haa'a

³⁵ I'sa gırgıne xivaaşeeıy şaharbışee alycaxva maane sinagogbışee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışeene Paçcahiyvalına yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ık'arbişikə yug qaa'a vuxha. ³⁶ Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbışılqa rəhi'm qavayle: manbı çoban dəna axuyın vəq'əbi xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. ³⁷ Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

- Şagav geedid, işçermee k'ilyba. ³⁸ Mançıl-allab şagavne İyesilqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecəna.

10*I'see yıtsıq'vəyre teleba g'uxoole*

¹ I'see yıtsıq'vəyre (12) teleba Cusqa sav'u, manbışis cinaaşis əmr haa'as vəxəsda guc hoole. Manbı qığa'as, ık'arbişikə, vuk'arbişikə yug qaa'asda xhinnəna guc. ² Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun do bı inbı vod: ts'errıyna Pyoturva eyhəna Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, ³ Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'bi sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, ⁴ Kanançiy* Şimoniy I'sa mering'une xıyaqa quvuna Kariotğançəna Yahuda.

⁵ I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət q'ı g'uxoole:

- Menne milletbışisqa imaak'an, Samariyebışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. ⁶ Ts'eppa aguyne vəq'əbışisqa xhinne İzrailyne milletisqa havak'ne. ⁷ Hap'ınne cigabışee «Xəybışda Paçcahiyvalla† k'ane quvx-hava» eyhe. ⁸ Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, i'xnabışe

† 9:27 9:27 Davudna Dix: Masıx Davudaanbışda ıxhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. * 10:4 10:4 Kanançiy: İn do arameeşine mizel «yik' gyotxhanav» eyhen ıxha. Mane insanaaşis Roma imperiyeyka muq'addasna dəv'iy vukkes vukkan vuxha. † 10:7 10:7 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paçcahil xhinne k'ırı ilıyxhe.

gyavts'uynbı məttee'e, cınarıd qıǵe'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. ⁹ Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'ınəəǵayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a. ¹⁰ Yəq'ısva torbanıy, badal ha'asın gurtıny, çarıxbınıy, əsaanıy ilymaat'a. İşçıys otxhanan kar gexha. ¹¹ Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeeıyb manbışəəng'ə aaxve. ¹² Xaaqa ikkepç'imeeyib gırgıng'us salam heve. ¹³ Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayır-düə mançıl vuxhes, şos sik'in deşxhee, vuşda xayır-düəıyb mançıl aaxvas deş. ¹⁴ Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydıyxhexhe məxdıne xaançe, şahareənçe əlyhəmee, vuşde g'elybışılın tooz gıkke. ¹⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Q'ıyaamatne yıǵıl mane şaharıS Sodomulıy Homorayle† daǵamda ixhes.

I'see telebabışik'le daǵamda ixhesva eyhe

¹⁶ Haane, Zı şu vəq'əbı xhinne umulybışısqa g'ıxoole. Mançıl-allab xoçəbı xhinne ək'elıka, qı'nerkebı xhıneyıyb zıyan hudyoolenbı vuxhe. ¹⁷ İnsanaşıke şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'ıts'aa'as, cone sınaǵogbışee çümqbışıka gyootas. ¹⁸ Şu Zal-alla ç'ak'ınbışısqayıy paççahaaşısqa vukkees. Şunad manbışısıy menne mılletbışıs Yızde hək'ee yuşan haa'as. ¹⁹ Şu məbınbışıde xılyaqa qoolemee, nəxüdnə eyhes, hucoone eyhesva, mançına hımaa'a. Hucooyıy eyhes ıkkıxva mane gahıl şok'le haǵvasın. ²⁰ Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkın Rı'h yuşan ha'as.

²¹ Çocee çoc, dekkee dıx mering'une xılyaqa gyapt'ecenva qevles. Uşaxaarıb dekkılqayıy yedılqa g'elıl qeepxa, manbı mering'une xılyaqa gyapt'ecenva qevles. ²² Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'imooce qeepxhes. Vuşuyıy k'anyaqqamee örxü g'attıxhanasda. ²³ Şu sa şaharee daǵamıvəleeqa gyapç'ımee, manısa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrıylıne şaharbışee alycaaxu ç'əveepxhesse, İnsanna DıxŞ qalesda. ²⁴ Teleba mə'əllımıle, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. ²⁵ Teleba cuna mə'əllım xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva* eyhexheene, mang'une xaabınbışik'le man cuvab nımeexheeyıd geed eyhes!

²⁶ Mançıl-allab manbışıle qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyn, kar eyxhen deş, man mats'axhxecen. Məxdınıd dyugulenın deşın, aq'valqa qıǵmeç'ecen. ²⁷ Zı şok'le mıç'axıvəlee uvhuyn, şu yıǵnıyıǵın eyhe, vuşde k'ıreeqa uvhuynud şu daxabışıle eyhe. ²⁸ Can gık'as əxənbışıle, rı'h gık'as dəxənbışıle qı'məəq'ən. Cankınıd, rı'hı'kınıd cehınyamee ha'as əxəşıng'ule qəvəəq'ne. ²⁹ Q'öble maççarıy, nya'a sa yezane pılıs massa hoole dışde? Mançına sacab vuşde Xəybışeene Dekkee ittevhu ç'ıyılqa g'a'avxhas deş. ³⁰ Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. ³¹ Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareeşıleb nımeexheeyıb gıranba vob! ³² Şavaayıy insanaşıne ulene öǵıyl Yızın sura aqqı, Zınad Yızde Xəybışeene Dekkına öǵıyl, mang'un sura aqqas. ³³ Şavaayıy insanaşıne ulene öǵıyl Yızın sura ıqdyaqqı, Zınad Yızde Xəybışeene Dekkına öǵıyl, məxrıng'un sura aqqas deş.

† **10:15** 10:15 Sodomıy Homora: İbrhım peyǵambarne gahıl, mana q'öble şahar Allahee ts'a gyoǵu'u havaakal ha'a. § **10:23** 10:23 İnsanna Dıx: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dıxva uvhu. Məxür Danıyal peyǵambarəe qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne mılletbışıda xərna ixhes. *

† **10:25** 10:25 Ba'al-Zevul: şeyt'anva eyhen vodun. Farıseyaaşə öǵıyl məxüdü İ'sayk'le eyhe ixha (9:34).

³⁴ Vuşde fikreeqa qımayleceñ, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ılınc allesva arı.

³⁵ Zı dix dekkıke,

Yiş yedıke,

Sosur abayke curaa'asva arı.

³⁶ İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes.

³⁷ Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. ³⁸ Cun çarmıx alyaat'u Zaçar qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. ³⁹ Şavusiy cuna i'mı'r havaaces vukkan, mang'vee cuna i'mı'r avaak'an haa'asda. Şavaayiy cuna i'mı'r Zal-alla huvu, mang'vee cuna i'mı'r meeb alyapt'asda. ⁴⁰ Şos akka aaqang'vee, Zasıd aaqasın. Zas akka aaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aaqasın. ⁴¹ Peyğambarıs, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. ⁴² Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayiy Yizde qıvdyaat's'ıyne telebays sa k'oleedin mik'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11

¹ I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkanna uvhu, mançe İzrailıyışde şaharbişee xət qa'asvayiy maabınbışılqa Allahın cuvab hixhara'as ayk'an.

Yəhyee qıdgħun hı'ıynçıs I'see alıdgħuniy qele

²⁻³ Yəhye zıdaneenang'a Masıxhee* ha'ane işbışde hək'ee g'ayxh, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole:

- Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as?

⁴ I'see manbışıs inəxdun alıdgħuniy qele:

- Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: ⁵ *bı'rq'tınbışik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan i'xnabınanbı mətteeboxhenbı, g'ıdıyxhenbışik'le g'ıyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeeboxhe, kar deşınbışılqa yugna xabar hivxhar haa'a†.* ⁶ Zalqa şak hıdı'ına nımee baxtıvıariy!

I'see Yəhyeyne hək'ee eyhe

⁷ Yəhyeyn telebabı apk'inmee, I'sa cəmə'ətıs Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyg'al:

- Sahreeqa nişıqa ilyaakasniy hapk'in? Q'amuşıqane, mıtsın i'ğiykar ha'ane? ⁸ Nişıqaniy şu ilyaakas hapk'in? İnsanıqane, micagın tanalınbı ali'ıyne? Micagın tanalınbı ali'ıynbı paççahaaşde saraybişee vooxhe. ⁹ Manke nişıqa ilyaakasniy hapk'in? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarlır ooqana vor. ¹⁰ Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna:

«Haane, Vale ögiyl xabar ana Yızda insan g'ıxele,

* **11:2-3** 11:2-3 Masıxh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allaahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıyışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeyıs xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **11:5** 11:5 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (35:5-6, 61:1)

*Mang'vee Vas yəq haa'as**.

¹¹ Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxuynbışde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybışeene Paçcahiyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mang'ule xərna ixhes.

¹² Yəhyeyne yiğbışile g'iyiniyne yiğılqamee, Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaayıy maqa gıxhasva əq'üba opxhan manar gexhana.

¹³ Q'aanununud[§], gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu. ¹⁴ Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldas. Mana İlyas peyğambar vorna*.

¹⁵ K'ırırınang'vee k'ırı alıxhxecen!

¹⁶ Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşık akar:

¹⁷ «Şi şos dyutyak' hook'u,
şumee mık'ar hı'ı deş!

Şi şos ak'ına mə'nıy qəpqr'ı,
şumee gyaaşu deş!»

¹⁸ Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxırıld ulydyoğava, «Mana cinın aqqıva» eyhe ıxha. ¹⁹ İnsanna Dixmee[†] qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbışıkayıy bınahnanbışıka hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışıke vaats'a vooxhe.

Bınahbışıke xıl ts'its'di'tyn şahar bı

²⁰ Qiyğa I'see Vucee əlaamatbı haguynne şaharbışee, bınahbışıke xıl ts'its'di'ıynbışıs, Allahne yəqqı'lqa sidiqr'ılıynbışıs güx haa'a:

²¹ – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguyn əlaamatbı, Allah qıvdyaats'anbışık'le Suriy Sidonul haguynbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışıke xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erk'iybıd ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. ²² Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'iyamatne yiğıl şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes. ²³ Kefernahum, vak'le yiğna cıga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna cıga cehinnyamee vuxhes. Vak'le haguynmeen əlaamatbı Sodomil haguynbıxhiy, mana şahar g'iyiniyne yiğılqamee aaxvasdaniy. ²⁴ Zı şok'le sayid eyhen, Q'iyamatne yiğıl vas Sodomule dağamda ixhes.

I'see rəhətiyvalla hool

²⁵ Manke I'see eyhen:

– Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışıkeyiy aalimaasıke dyugul hı'ı uşaxaaşık'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'iyebışda Rəbb, axtı qa'a! ²⁶ Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüdü ikkiykin hı'ı. ²⁷ Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xilyaqa quvu. Dekkile ğayrı, Dix[‡] şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dixeris Dek şavusiy hagvas ıkkın, manbışık'ler haagvana.

‡ **11:10** 11:10 İnexüdü Allahne mizele yuşan ha'ane Malaki peyğambarne kitabee otk'unin xhinne eyxhe (3:1). § **11:13** 11:13 Q'aanununud Allahee Misa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat).

* **11:14** 11:14 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5). † **11:19** 11:19 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhık'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne millətbişda xərna ixhes. ‡ **11:27** 11:27 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paçcahaasıq'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvıxhan haa'asva qalesde paçcah Masixhık'le eyhe ıxha. I'see Vuc Allahna Dixva eyheng'a, Vuc Allahne g'əyxı'nava, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe.

²⁸ Obzuriynbıyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibık qaa'as. ²⁹ Zıcar Zı axtıra ikdekkana vor, Yızın yik'id güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qixhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. ³⁰ Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibıkın vod.

12

I'see Şabbatne yiğne hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğıl suk qevhuyme çolbıšile k'ena r'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı mıssıba vuxhal-alla, manbıše gıt'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal. ² Fariseyaaşik'le* man g'acu, Mang'uk'le eyhen:

- İlekkende, Yiğne telebabıše Şabbatne yiğıl† hidya'asın işbı vod ha'a!

³ I'see manbışik'le inəxüd eyhe:

- Nya'a şu qətqı' dişde, Davudiy cukanbı mıs qeepxhayng'a, mang'veen hucooyiy hı'ıva? ⁴ Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbışik'a sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahinaašile gıayrı şavuscad oxhanas ıkkın deşdiy. ⁵ Şu Q'aanune qətqı' dişde, kaahinaaše Şabbatne yiğıl Allahne Xaa iş hav'eeyib, manbıšıl taxsır axva deş? ⁶ Zı şok'le eyhen, Allahne Xaalər Doyukana inyaa vor. ⁷ Şok'le «Zas q'urban deş, rəhi'm vukkan»‡ cuvab hucoo eyhen ixhay atsts'axhanxhiy, şu taxsır deşinbıšılqı bınah qaa'as deşdiy. ⁸ İnsanna DixŞ, Zı Şabbatne yiğınar Xərna vorna.

I'see Şabbatne yiğıl yug qa'a

⁹ I'sa mançe sinagogeeqa* qarayle. ¹⁰ Maa'arır xıl qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaaše I'salqa taxsır qaa'asın kar t'abal ha'a ixhayke, manbıše Mang'uke qiyghanan:

- Nya'a, Q'aanunın Şabbatne yiğıl yug qaa'as havaysaranbine?

¹¹ I'see manbıšın inəxdun alidghuniy qele:

- Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğıl g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? ¹² İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançıl-Allah Şabbatne yiğıl yugvalla haa'as havaysarna.

¹³ Mançile qiyğa Mang'veen ik'arang'uk'le eyhen:

- Xıl hotke!

Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe.

¹⁴ Fariseyar sinagogeençe qıgeepç'ı, I'saykın nəxüdnə ha'asva gaf haa'a.

I'sa Allahee g'əyxı'na G'ul vor

¹⁵ I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'veen manbıšın gırgınbı yug qaa'anbı. ¹⁶ I'see Cune

* **12:2** 12:2 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbıše Mısee abına Q'aanuncab deş haa'a vuxha, baba-dideešin ədatbıd ha'a ıxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışikıya ooğançe avqa ilyaaka vuxha. † **12:2** 12:2 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yıghıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkınvaniy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un. I'sayne gahılın fariseyaaše mane yiğıl ha'as dexhesde işbıšın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbıše co eyhenbı he'ecenva. ‡ **12:7** 12:7 Manva Hoşea peygəbarne kitabee otk'un (6:6). § **12:8** 12:8 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peygəbaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbıšıda xərna ixhes. * **12:9** 12:9 sinagoga: Cühüt'yaaše l'bədat ha'an cıga.

hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. ¹⁷ Məxüid Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peygambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Haane Zı g'əyxı'na G'ul!

Zas Mana geer ikkan,

Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor:

Zı Yızın Rı'h Mang'us heles.

Mang'vee milletbışis qotkuayne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as.

¹⁹ Mang'vee ts'irib haa'as deş, hı'ccatıd ha'as deş,

Mang'un sesid şahrabişee g'əyxhes deş.

²⁰ Mang'un qotkuyn məhkama ğamdexha,

Mang'vee hoççunun q'amışid haq'var ha'as deş,

K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə'əs deş.

²¹ Milletbışda umud Mang'une doyluqa vuxhes†.

I'see Allahne gucuka cinar qıǵa'a

²² Mançile qiyǵa I'sayne k'anyaqa cinaaşe aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenıd, yuşanıv ha'ana. ²³ Gırgın insanar mançile mattepıxa sana-sang'uke qiyghanan:

– Deşxhee, inane vor Davudna Dix‡, Masıxh?

²⁴ Fariseyaaşık'le man g'əyxı eyhen:

– Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qıǵa'a.

²⁵ Fariseyaaşine ək'leençe ı'lǵəən I'sayk'le ats'axhıxa, Mang'vee man-bışık'le eyhen:

– Sa ölka q'öne cıgeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cıgeeqa quvxhana şaharıb, xavıd geed aaxvas deş. ²⁶ Şeyt'anın şeyt'an qıǵayhexheene, man adǵançe q'ona qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançına paççahıyvalla aaxvas? ²⁷ Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qıǵa'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qıǵa'a? Mançıl-allab manbı şos haakimara vuxhes. ²⁸ De'eş, Zı cinar Allahne Rı'hı'ka qıǵa'axheene, Allahna Paççahıyvalla şolqa qabınava eyhen vodun.

²⁹ Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idıyt'ıl sıxbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'ılas ikkan, qıyǵad sıxbı ha'as.

³⁰ Yızın sura ıqdyaqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sıdya'ang'veeyid daǵa'anxhe. ³¹ Mançıl-allad Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışıleyiy kufurıle ılyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'ıyne kufurıle ılyhıdeepç'es. ³² Şavaayıy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ılyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuıng'unemee bınahıle ine dyunyeylıb şene dyunyeylıb ılyheepç'es deş.

³³ Yıvek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavık'led yugnava eyhe. De'eş, yıvek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavık'led qüvçunava eyhe. Yıv çine şagavıkekhe vaats'a vooxhena. ³⁴ Xoçebışda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ǵhalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedın mize-lyxhe eyxhen. ³⁵ Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbıxhe qıǵa'anbı, pısınǵ'veeyid pıse xazineençe pısınbıxhe qıǵa'anbı. ³⁶ Zı şok'le eyhen, Q'ıyaamatne yıǵıl nişil-alla qadıy uvhuıne cuvabıl-alla,

† 12:21 12:21 Manva Yeşaya peygambarne kitabee otk'un (42:1-4). ‡ 12:23 12:23 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüid peygambaraaşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

insanaaşe cuvab qeles. ³⁷ Ghaleençe qığeç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesin, menne cuvabil-alla valqa taxsirid gixhxhesin!

Yunus peygambarın əlaamat

³⁸ Manke Q'aanunne mə'əllimaşeyiy fariseyaşe I'sayk'le eyhen:

- Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ikkan.

³⁹ I'see manbışis inəxdun alidghniy qele:

- Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, inə gahıne pisde insanaaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peygambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş. ⁴⁰ Nəxüriy Yunus peygambar xhebillə yiğnaiy

xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybışee axvas.

⁴¹ Ninevayne milletin Yunus peygambarne cuvabil k'ırı alixhxıva, bınahbışike xıl ts'its'av'ıva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'ıyaamatne yiğil manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsir gixhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. ⁴² Canubne kraliçeeıyid dyunyeyne şene q'omançe arı Sileymanne k'orane ək'elil k'ırı alixhxıva, məng'eeıyid Q'ıyaamatne yiğil oza qıyxha mane insanaaşılqa taxsir gixhxhes. Həşdemee inyaa Sileymanlır Xərna vor.

⁴³ Cin insanne adğançe qığeç'uyne qıyğa xhyanı deşde cigabışee iliyk'ar axva, çısın manzil haa'asın cıga t'abal ha'a, yıcıd iveeke deş. ⁴⁴ Mane gahıl mançin eyhen: «Zı dorala, qığeç'uyne car xaaqa sak'ılas». Mane xaaqa sak'ımee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar dena, mətıdıda g'aces. ⁴⁵ Manke man atk'ın çıkasana yıghıllə çiled pısın cınar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayid axvasınıbı. Məxrune insanıs qıyğa ıxhayın, ts'etta ıxhaynçile pısdı qales. İne gahıne pisde insanaaşıne vuk'lelqad man qales.

I'see nenayiy cune xızanna eyxheva eyhe

⁴⁶ I'sa cəmə'ətıka yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. ⁴⁷ Şavaamee Mang'uk'le eyhen:

- Yiğna yediy Yiğın çocar g'abıb ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan.

⁴⁸ I'see mane insanıs inəxdun alidghniy qele:

- Yızda yediy Yızın çocar vuşbıne?

⁴⁹ Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen:

- Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. ⁵⁰ Şavaayiy Yızde Xəybışeene Dekkıs ikkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yıçu, Yızda yed yeexhe.

13

Toxum oozang'una misaala

¹ I'sa manecar yiğil xaançe qığeç'u, golyune k'ane giy'ar. ² Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıglekcad axva. ³ I'see manbışis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a:

- Sa insan toxum oozasva qığeç'e. ⁴ Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabaranı yəqqı'ne mıgleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananı. ⁵ Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cıgeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad aleylenbı.

⁶ Veriğ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. ⁷ Mançike sassabıd ğı'ç'iybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a, aleyles haysar deş. ⁸ Yugne cıgeeqa g'a'atk'uyne toxumbışemee yugun

şagav hele. Mançine sassançin vəş (100) nəqqees, sassançin yixhts'al (60), sassançinid xhebts'al (30) nəqqees ezuyñçile geed şagav hele.

⁹ K'ırıbınang'vee k'ırı alixhxecen!

¹⁰ Telebabı l'saysqa qeepxha qiyghanan:

- Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a?

¹¹ Mang'vee manbışis inəxdun alidghuniy qele:

- Şos Xəybışeene Paçcahiyvaleene dyugulene karbışin ats'axhxhay huvu, şenbışismee huvu deş. ¹² Şavuqayıy vod, məxrıng'us sİK'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxaalika ixhes. Şavuqayıy deş, məxrıng'une xılence vodunıd g'ayşesın. ¹³ Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançil-alla manbışika yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı iliyxhemeeyid g'iyxhe deş, manbışilqa hiyxharıd deş. ¹⁴ Məxüdü Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«G'ayxhiylette g'ayxhesın, şolqamee yic hixharas deş,

İlyaakiylette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş.

¹⁵ İne milletin yik'ıbı g'ayelqa sak'ı,

K'ırıbışik'led dağamda g'iyxhe,

Manbışe uleppi gyatxıynbı,

Uleppişik'led g'imececenva,

K'ırıbışik'led g'imiyxhecenva,

Yik'bişik'led haymexhecenva,

Zalqab siviyk'al deş,

Zı co yug qecenva».*

¹⁶ Şu nimee baxtivarariy, vuşde uleppişik'led, k'ırıbışik'led g'ece-g'iyxheva! ¹⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine g'ellesınbışik'led, qopk'une insanaaşik'led, şok'le g'ecenbı g'acu ıkkaniy, g'acesme manbışik'le əxi' deş, şok'le g'iyxhenud manbışik'le g'ayxhes ıkkaniy, g'ayxhesid əxi' deş.

¹⁸ Həşde şu k'ırı alixxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ıkkıykınva. ¹⁹ Şavuk'leyiy Xəybışeene Paçcahiyviline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hidıyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyñ şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. ²⁰ G'ayenane cıgeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. ²¹ Məxrıng'uqa kok deşva mana sİK'inna gahna axva. Dağamın yığbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'uqa qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qıgeç'esda. ²² Gı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yığısiysın işbı ha'ava, var-devletın hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad gek'ane insanık akar. Mançil-allad toxumen şagav hele deş. ²³ Yugne cıgeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar. Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqeesid yixhts'al, sassa yəqqeesid xhebts'al nəqqees ezuyñçile geed şagavxhe helen.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala

²⁴ İ'see manbışis sa mebna misaala ts'its'aa'a:

- Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. ²⁵ İnsanar g'alyapk'ıyng'a mane insanna duşman

* **13:15** 13:15 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:9-10).

arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. ²⁶ Suk ələə gibğilmee xarvak' g'ooce giviğal. ²⁷ Nukarar xaane iyeesiysqa qabı eyhen: «Yışda xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' nençeniyan vuxha?»
²⁸ Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hi'ı». Nukaraaşe mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'in mana ulyooda?»
²⁹ İyeseey eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sukcab ulyooda. ³⁰ Hasre qiyşalamee manbı sacigeecad aleeyleen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxxhhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeve eyhes».

Xardalne toxumneyiy acıxamırne hək'een misaalabı

³¹ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

- Xəybışda Paçcahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. ³² Xardalna toxum ğırgıne toxumbışda nekke k'inna vuxheeyib, mana alyabımee dirıgee ələəne alabışde nekke axtnılqa sıviyk'al. Mançike xəə ileedaxvane şit'yaaşe akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe.

³³ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

- Xəybışda Paçcahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırda aleylesmee g'alyadaççen.

³⁴ I'see man ğırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee mil-letis misaala ts'its'dıyav'u vuççud eyhe ıxha deş. ³⁵ Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas,
 Dyunye itxhuniyle inyaqa
 Dyugulenda axuyn karbı Zı şos yuşan ha'as»†.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala hucoo eyheniy

³⁶ I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen:

- Çolee alyabıyne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e.

³⁷ I'see manbışis inəxdun alidghuniy qele:

- Yugna toxum oozana İnsanna Dix‡ vorna. ³⁸ Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paçcahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. ³⁹ Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qıvişalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qıvişalanbıb malaaıkar vobınbı. ⁴⁰ Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüd dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. ⁴¹ İnsanne Duxee Cun malaaıkar g'axuvles, mançınıd pisde yəqqılqa ts'its'aa'an karbıy pisvalla ha'an ğırgınbı Mang'une Paçcahiyvaleençe saa'as. ⁴² Manbı geşşuybıyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. ⁴³ Qopkuynbımee mane gahıl cone Dekkine Paçcahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırınbanğ'vee k'ırı alıxhheçen!

Xəybışde Paçcahiyvaline hək'eena xheyible misaala

† 13:35 13:35 Manva Zaburee otk'un (77:2). ‡ 13:37 13:37 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masıxhk'le eyhe. Mana Paçcah ğırgıne milletbışda xərna ixhes.

44 Xəybışda PaçcahiyvallaŞ çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanık'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırgıncad kar massa heles.

45 Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagin mirvarıbı t'abal ha'a. 46 Mang'uk'le geeb gıranna mirvari aveykımee, mana sa mirvari alivşes vəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırgın kar massa heles.

47 Sayıb Xəybışda Paçcahiyvalla deryaheeqa avhuyne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. 48 Tor gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qıgayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxı' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pısnıbd dağa'anbı. 49 Dyunyeyn axır hitxhuring'ad həməxüdü ixhes. Malaaıkar adı pısnıbdı qopkuynbışde əreençe g'əvxü, 50 manbı geşşuybıyiy ik'arıkə silıbı sana-sançıl qadaxan ses qoone gyopxhane peşteeqa dağaa'as.

51 I'see manbışıke «İn eyhen gırgın şolqa hitxhırinneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. 52 I'see manbışık'le eyhen:

– Xəybışeene Paçcahiyvalline hək'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mə'əllim, mançıl-allar xaazineençe ts'edniy yisseyñ qıgayhene xaane iyeseşik akar.

I'salqa Cune şaharınbışe inyam ha'a deş

53 I'see man misaalabıd ts'its'i'ı mançe ayk'anna. 54 Mana Cune şahareeqa sark'il, maane sinagodee* cəmə'ət xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattuxha eyhen:

– Neñçeniyan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüdnıyan Mang'usse man əlaamatbı hagvas əxə? 55 İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? 56 Nya'a Mang'un gırgın yiçubi inçeğana dişde vooxhe? Neñçeniyan Mane İnsanı man gırgın ıxha?

57 Manbışe I'salqa inyam ha'a deş. I'seeme manbışık'le eyhen:

– Peyğambarıs Cune vatanleyiy Cune xaale ğayrı gırgınəəng'ə hı'rmat gıvıyxhena.

58 Manbışe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva deş.

14

Xhineeqa k'yooy'ana Yəhye gek'ana

1 Mane gahıl I'sayne hək'eedın xabarbı Galıleyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'ıyxhe. 2 Mang'vee cune nukaraaşık'le eyhen:

– Mana xhineeqa k'yooy'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ıynbışde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatbı hagvas əxə.

3 Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşşeyne Hirodiadayneme, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xıleppi ayt'il, zıdaneeqanıy dağərçu.

4 Nya'askannıy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». 5 Hirodus Yəhye gik'as ıkkıykıneeıy, mana cəmə'ətlə qəyq'ənnanıy. Cəmə'ətdı Yəhyeyqa peyğambarıqa xhınneniy ilyakkan.

Ş 13:44 13:44 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhıne k'ırı ılıyxhe. * 13:54 13:54 sinagoga Cühüt'yaşe l'bəədat ha'an cıga.

6 Hirodın yedike ıxhayn yiğňang'a, Hirodiadayna yiş yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. 7 Mang'vee k'in g'iysar, içee cuke heqqıyn helesınva. 8 İçeeıyd yedee xət qı'ıyn eyhe:
- Zas xhineeqa k'ıooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale.

9 Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mih-manaaşinee ögee k'in g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe. 10 Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. 11 Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içıys abayle. İçeeıyb mana yedis vukkekka. 12 Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qıyğab mançına xabar ana İ'saysqa abayle.

I'see xhod aazır adamiy ats'ya'a

13 Man g'ayxhı, İ'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbişeeene insanaşık'le Mana nyaqa ark'ınıy ats'axhxha, Mang'uqab qıhna iviykar avayk'an. 14 İ'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadıynmeen millet g'acu, manbışıs rəhi'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı.

15 Exha qexhemee, İ'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen:

- İnyaa hiqiy-alla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'in hiqiy-allane xıvaaşeençe cosun oxhanasın kar alışşecen.

16 İ'seemee manbışik'le eyhen:

- İmaak'ancen manbı. Manbışısın otxhunıy şu hele.

17 Telebabışe İ'sayk'le eyhen:

- İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuççud deşin.

18 İ'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. 19 Milletık'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. İ'see Vuce xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakki, Allahıs şukur haa'a. Qıyğad man gıney hatq'ur telebabışısqa qele, telebabışed man milletıs bit'al ha'a. 20 Gırgınbı otxhun avts'uyle qıyğa, yıts'ıq'vəbleb (12) xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyna saa'a. 21 Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhunıy xhone aazırılqa ilqəəne insanee otxhun.

İ'sa xhinel iykar

22 İ'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ilğeeç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva.

23 İ'sa cəmə'ət atk'ınıyle qıyğa, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ilqəç'e. 24 Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbışe suralqa mıts aa'ava, lotk'ayle k'enad mırtar qıyxhar ıxha. 25 Miç'eed qıxhesse, İ'sa goleene xhinel iykar, manbışısqa qarayle. 26 Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'anənbı. Manbı qəpç'ı'n ts'ırbı ha'a:

- Man rı'hı'd!

27 Mankecar İ'sa manbışika yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. 28 Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele:

- Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe.

29 İ'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığeyç'u xhinel oo iykar İ'saysqana ayk'an. 30 Mits it'umba aa'a g'avcu, mana qərq'ı'niyvalın xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attixhan he'eva!» mang'vee ts'ır haa'a. 31 İ'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. İ'see mang'uk'le eyhen:

- K'ilda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qali'ı?

³² Manbı lotk'eeqa ıqeeqç'imee mıts k'ıl qooxhe. ³³ Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva*» uvhu Mang'us k'yoozaranbı.

I'see Genisaretee vuk'aranbı yug qaa'a

³⁴ I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ığeebaç'e. ³⁵ Maa vooxhene insanaaşik'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb ğırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle.

³⁶ Vuk'aranbışe I'salqa miz k'yaa'a:

- Hucoone ıxhes, Yiğne tanalınçine baağık xheeyib şi soot'as havaasre. Mang'une tanalınçine baağık soot'ıyn ğırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15

I'see yik'ene mətıvaline hək'ee eyhe

¹ Mane ğahl I'saysqa İyerusalımğançe fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar* abı eyhen:

² - Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe ğiney otxhanang'a xileppi hudyoyğal?

³ I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a şü manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a?

⁴ Nya'a Allahee dişde uvhu: «*Dekkisiy yedis hi'rmat gyuvxhe*», «*Şavaayiy dekkıqayiy yediqa hoku, məxrına gik'eva*»? ⁵ Şumee eyhen: sa insanee «Dekkiy yed, zı şos helesin Allahıs huvuva» uvhee, ⁶ məxrıng'vee dekkisiy yedis hi'rmat ğivdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hi'iyka Allahne Cuvabile heerxi, baba-dideeşin ədatbı ha'a. ⁷ Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbışde hək'ee otk'un:

⁸ «*Mane milletın Zas ğhalekacab hi'rmat ğiviyxhe,*

Manbışın yik'ı Zaka deş vod.

⁹ *Manbışın Yizde öğiyıl k'yobzuriy nişiscad karat'dəən kar vod,*

Co xət qa'anıd, insanaaşe cokecad qığavhuyn karbı vod‡.

¹⁰ I'see millet Cusqa sı'ı eyhen:

- Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eççe. ¹¹ İnsan ğhalyaqa ıkkəkançin deş əq'əə'ə, mang'une ğhaleençe qığəənçe əq'əə'ə.

¹² Mane ğahl Mang'usqa telebabı qeerpxha eyhen:

- Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'ıynbı.

¹³ I'see manbışik'le eyhen:

- Yizde Xəybışeeene Dekkee idezuyn kar kokeençe ğ'ıttitğəsin.

¹⁴ Manbı coleb-alqa ğ'alee'e, manbışe cok akaran bı'rq'ı'nıbcab hoot'al.

* **14:33** 14:33 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar ğ'attıvıxhan haa'asva qaesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Telebabışe I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee ğ'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva ğavğasdemee eyhe. * **15:1** 15:1 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar manbı dındar vuxha. Manbışik'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışıs xəp qaa'a vuxha. † **15:4** 15:4 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:12, 21:17). ‡ **15:9** 15:9 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (29:13).

Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as.

¹⁵ Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe.

¹⁶ I'see eyhen:

- Vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? ¹⁷ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqə ikkiyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığeç'e ixhay?

¹⁸ Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinib insanar əvq'əə'nı. ¹⁹ Pisin fıkrıbı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbışika aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe. ²⁰ İnsan əq'ə'n karbı manbı vod. Hıdyodğılne xıleppışika insanee kar otxhunva mana əq'ən kar deş vod.

Kana'anğançene zəiyfayn inyam

²¹ I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. ²² Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbışda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ixha:

- Yızda Xərna, Davudna Dix^Ş, zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yiş cınaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a!

²³ I'see məng'ı's cuvabcad qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Huccone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qöövə» eyhe.

²⁴ I'see zəiyfayk'le eyhen:

- Zı saccu İzrailayne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşısqa g'axuvu.

²⁵ Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen:

- Yızda Xərna, zas kumag he'e!

²⁶ I'see məng'ı'k'le eyhen:

- Uşaxaaşine xılənçe gıney g'ayşu, xvaabışıs k'eçvee yugda dexhe.

²⁷ Zəiyfee eyhen:

- Ho'o, yızda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabişemee, iyeseeşine sufranıle g'a'atk'ı'uyın xüvəbıxhe oyxhan.

²⁸ Məng'ı'ne mane cuvabıs I'see eyhen:

- Ay zəiyfa! Vaqa xədin inyamıd, hasre vas ikkanəxüd ixhecen.

Məng'ı'na yişir mankecar yug qeexhena.

I'see yoq'ud vəş insan ats'ya'a

²⁹ I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune mıglekğançe ilğeç'u, maane suvabişde sançılqa ilğeç'u giy'arna. ³⁰ Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbışıqa k'aanbı, bı'rq'ı'nıbı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənı, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybışısqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha. ³¹ Yuşan haa'as dəəxənı - yuşan haa'a, quç'opkuriynbı - yug qeepxha, k'aanbı - iviykar, bı'rq'ı'nıbışık'le - g'eece, g'acumee, millet mattıxha İzrailyna Allah axtı qa'a.

³² I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen:

- Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxhı, xhebille yiğna manbı Zaka vuxha, manbışıqa oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yöqqı'l taq'atıle g'a'apk'ı vukkan deş.

³³ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

- Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cıgee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney nençene ha'as?

34 I'see manbışike qiyghanan:

– Şoqa xhuleble gıneyne vob?

Manbışe eyhen:

– Yıghıble gıneyiy sık'mınbıd baluğar vod.

35 I'see cəmə'ətik'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. 36 Qiyğa Mang'vee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançıl-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışısqqa qele. Telebabışed milletıs bit'al ha'a. 37 Gırğınbı otxhun aats'enbı. Mançıle hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana.

38 Uşaxaaşileyiy yadaaşıle ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan.

39 I'sa insanaar mançe əlyhəəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16

Fariseyaaşiniy sadukeyaaşin acıxamır

1 Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar* sabayle. I'sa siliys ı'xəsva manbışe Mang'uk'le xəənçen cök'le sa əlaamat hagveva eyhe. 2 I'semee manbışik'le eyhen:

– Exha qexhemee, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes».

3 Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyına t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbışın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. 4 Allahne yəqıd'le qıkk'əpç'iyne, ine gahıne pisde insanaaşe əlaamatbı t'abal he'eeqid, manbışıs Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı medın əlaamat hagvas deş†.

I'see manbı g'alyav'u ayk'anna.

5 Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hıxan hı'ı. 6 I'see manbışik'le eyhen:

– Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeerpxhe.

7 Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Mang'vee manva, şı gıney ılydyaat'uva eyhe.

8 I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxha eyhen:

– Ay inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? 9 Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? Xhod aazırınq'us xhoble gıney g'aypxırna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'eniş hexxaba avxuıyne gıneyına sav'u? 10 Yoq'ud aazır, yıghne gıneyka ats'i'iyile qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyına hexxaba avxuy şos yik'el dişee? 11 Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeerpxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe.

12 Manke telebabışe vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeerpxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy saddukeyaaş xət qa'ane karbışıke ooxhud eyhe ıxhay.

Pyoturuk'le I'sa Masıx xhinne qıvaats'a

13 I'sa Filippne Keysariyayne cigabışeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışıke qiyghanan:

* **16:1** 16:1 fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbna dinna grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletn ç'ak'ınbı vuxha. † **16:4** 16:4 Mançıne hək'ee I'see ögeecadnıy uvhu: «Nəxürıy Yunus peyğambar xhebıle yığnayıy xheyıble xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürür İnsanna Dıx xhebıle yığnayıy xheyıble xəmnə ç'iyene k'oralıbışee axvas» (12:40).

- İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix[‡] vuşiyiy?

14 Telebabışe eyhen:

- Sanbışe xhineeqa k'yooc'ana Yəhyeva, mansanbışe İlyas peyğambarva, şensanbışe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbışe peyğambaraaşina nenameeva eyhe.

15 I'see manbışike qiyghanan:

- Şosqa nəxüdiy qoó Zı vuşune vor?

16 Şimon-Pyoturee eyhen:

- Ğu Vorne Allahna Dix[§], Masixh vorna.

17 I'see mang'uk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, Ğu nimee baxtivariy, man vak'le insanaaşe deş, Yizde Xəybışeene Dekkee haguva! 18 Zı vak'le eyhen, Ğu Pyotur (ganz) vorva, Zınab Yizda ummat mane ganzıl oab alyaa'as. Mane ganzıl alyav'uayne Yizde ummatile, cehinnyamın guçıd ğameedxhes deş.

19 Xəybışeene Paçcahiyvalın mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş.

20 Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ixhay neng'uk'lecad immeyheva.

I'see Vuc qik'u üç'ür qa'asva ögeecad eyhe

21 Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalımqa əlyhəəs ikkanva, maane ağsaqqalaaşine, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde, Q'aanunne mə'əllimaaşine xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebid'esde yığılır Vuc üç'ür qa'asdava.

22 Pyoturee I'sa sık'ırıra şaqana qıkkı eyhen:

- Yizda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımayleçen!

23 I'semee Pyoturuk'le eyhen:

- Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yizda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'a!

24 Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'ı eyhen:

- Şavusiy Yizda teleba ixhes ikkan, vucee cuna humaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen.

25 Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yizdemeə i'mı'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mı'r havaacesda. 26 İnsanee gırqın dyunye xilel qı'l, i'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mı'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemeə, insanısse hucoo heles əxəyee? 27 İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaaikaaşıka qarımee, Mang'vee gırqıng'us co hı'nçıl-alla gexhan qeles. 28 Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışik'le, İnsanna Dix Paçcahiyvalıka qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17

I'sa Masixh Mısa peyğambarıkayiy İlyas peyğambarıka yuşan ha'a

[‡] **16:13** 16:13 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırqıne milletbışda xərna ixhes.

[§] **16:16** 16:16 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paçcahaaşik'le eyhe ixha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paçcah Masixhuk'le eyhe ixha. İncilee I'sa Allahna Dixva oyk'anang'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hıgvasdemeə oyk'an.

1 Ooğançe yixhulle yiğ ilğeç'uyile qiyğa, I'see Pyoturuy Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyer qort'ul sa axtine insanar deşde suvalqa ilqeebaç'e.

2 Manbişde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va veriğ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'yn karbid işiğ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. 3 Mane gahıl manbişik'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. 4 Pyoturee eyhen:

- Yızda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ixhayn! Vas ikkanxhee, zı inyaa xheville paga alya'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyası.

5 Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbişilqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle:

- İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alixxhe!

6 Telebabişik'le man g'ayxhı it'umba qəpqr'ın, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabaçte. 7 I'sa manbişisqana qarı, manbişik xil set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənvə» eyhe. 8 Manbişe vuk'ulybı ooqa qı'mee, I'sayle ğayrı vuşucar g'ece deş. 9 Suvayle g'əəmee I'see telebabişik'le eyhen:

- İnsanna Dix* qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a.

10 Telebabişe Mang'uke qiyghanan:

- Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaaşe, *ts'erra İlyas peyğambar qales ikkanva†* eyhe?

11 I'see manbişis inəxdın alidghuniy qele:

- Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ikkan. 12 Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbişik'le mana qıvats'ı deş, manbişe mang'une vuk'lelqa yiğbı exı. İnsanne Duxeeyib manbişde xılənçe geeb əq'üba ts'its'aa'as.

13 Manke telebabişde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva.

I'see cinaaşe aqqına gade yug qa'a

14 Manbı insanar sabıyne cıgeeqa qabımee, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabişil gyu'ur 15 eyhen:

- Yızda Xərna, yızde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa huvoyxhar. 16 Zı mana Yiğne telebabişisqaniy arı, manbişisse mana yug qa'as əxı' deş.

17 I'see eyhen:

- Yəqqı'le qıkkeepç'ıyn, inyam deşin ine gahıyın insanar, Zı müsılqameene şokanacar ixhes? Zı müsılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yızde k'anyaqa qale.

18 I'see cinik'le gadeyne adğançe qığeç'eva əmr haa'a. Manıd qığeç'en. Gader mankecar yug qexhena. 19 Telebabi I'sayka cocab avxumee, manbişe qiyghanan:

- Nya'a şasse man qığahas dəxı'?

20-21 I'see manbişik'le eyhen:

* 17:9 17:9 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhik'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xərna ixhes.

† 17:10 17:10 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

- Şoqa inyam k'ilda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'inna xardalna toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş.

I'see, Vuc qik'u üç'ür qa'asva meeb xabar hoole

22 Manbı Galileeyenang'a I'see telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix insanaaşine xıyaqa qelesda gah k'ane qooxhe.

23 Manbışer Mana gik'asda. Xhebıd'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as. Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a.

Allahne xaas qelen nalok'

24 Manbı sapk'ıl Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan:

- Vuşde Mə'əllimee nalok'bı qelenbı dışde?

25 Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan:

- Şimon, vasqa nəxüdiy qöo, ine dyunyeyne paççahaşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene?

26 Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhume, I'see mang'uk'le eyhen:

- Yiğne uvhuyn məxdud qiğəə, manbışde dixbışe nalok'bı qele deşud.

27 İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecenva, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18

Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

1 Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

- Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

2 I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a.

3 I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paççahiyvaleeqa mısacab ikkeç'es vəəxəs deş. ⁴ Şavaayıy vuc ine uşaxın xhinne xərra ıkdekka, Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna mana ixhes. ⁵ Şavaayıy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aqa, məxrıng'ee akka Zasıd aaqasın. ⁶ Zalqa inyam ha'ane k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qiğavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağerçve yugda eyxhe.

Pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbışde hək'ee

⁷ İne dyunel pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbışil-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdıme karbışın ögü i'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'ıyng'ulqame ver ooxas. ⁸ Yiğne ulen, g'elin ğu pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı dağetçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ıxhay, q'öne xılekayıy q'öne g'elika gırgıne gahbışıs ts'ayeeqa huvorxhulıyile nımeexheeyid yugda eyxhe. ⁹ Ğu, yiğne ulen pisde yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağepçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, sa uleka ıxhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa gırgıne gahbışıs huvorxhulıyile nımeexheeyid yugda eyxhe. ¹⁰⁻¹¹ İne k'ininbışıqa nenacar ooğançe avqa ılymakka. Zı şok'le eyhen, manbışde malaakaaşık'le xəybışee Yizde Dekkın aq'va gırgıne gahbışıl g'ecen.

Avğuyne vəq'əyna misaala

12 Şosqa nəxüdiy qöö? Şavuşame vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'inee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb (99) suval g'alepçi mana apk'ınna t'abal haa'as 1'qqəs dişde? 13 Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykıncıl-alla, mana şene idyapk'miynə yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. 14 Məxdid vuşde Xəybışeene Dekkis, mane k'ininbışda sacar agu ikkan deş.

Bınah haa'ana çoc

15 Yiğne çocce vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man gırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixhxheene, ğu çoc agval ha'a deş. 16 De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxeene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyğa ğu uvhiyn gırgın kar, q'öng'vee, xhebıng'vee tastiğ' he'ecen. 17 Mang'vee mane insanaşilid k'ırı ilydiyxeene, Yizde ummatık'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatilid k'ırı ilydiyxeene, hasre mana yiğnemeə nalok'bi sa'anayiy* Allah qıvdyaats'anbışda sa xhinne ixhecen. 18 Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. 19 Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışeene Dekkee manbışis ikkanan kar hidevu g'alepçes deş. 20 Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyuəle nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yi'q'nee ixhesda.

Borc yik'el hixan hidya'ane nukarne hək'eena misaala

21 Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen:

- Yızda Xərna, çocce zas qəlasın hı'ixhee, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahile ilğec'es ikkan? Yiğhne nəqqeesmeene?

22 I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le eyhen, yiğhne yəqee deş, yiğhne nəqees yights'alyna (7x70).

23 Mançıl-allab, Xəybışda Paççahıyvalla nişikiy akar? Haane, paççahee cune nukaraşike hı'sab qeqqa. 24 Paççahee hı'sab qeqqa girğilymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id azır talant† borcnana arayle. 25 Mang'uqa qelesin kar dexhal-alla, paççahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun gırgın karıd massa huvu borc qelecen. 26 Man g'ayxhı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı gırgın sak'al ha'asın». 27 Paççahna nukarılqa rəhi'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe.

28 Mana nukar g'aqa qiğec'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanike aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. 29 Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul miz k'ya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, gırgın zı sak'al ha'asın». 30 Mang'us məxüd ha'as ikkiyan deş. Mançıl-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zındaneeqa arçeva» eyhe. 31 Menne nukaraşik'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'ın cok'le g'acuyınbı paççahıs yuşan ha'a.

* **18:17** 18:17 nalok'bi sa'ana: Mane gahıl nalok'bi sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bi sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bi Roma imperiyeyniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bi sa'anbışqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka. † **18:24** 18:24 Talant: sa talantee 34,5 kg nuk'rayn vod. Sa talant pılın yits'ixhvalle (15) senna yugba iş hav'uyng'usseniy ha'as əxən.

³² Paççahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karaı'dəəna nukar, nya'a ğu zas miz k'yav'u, zı yıĝın bərc hakkal hı'ı dışde? ³³ Nya'a vasse, zı vas rəhi'm hav'una xhinne, ğunab yiĝne hambazıs rəhi'm ha'a's vəxəş dışdiy?» ³⁴ Mançike paçcahıs qəl vuxha, ğırĝın bərc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbiŝde xılyaqa qele.

³⁵ Vuşde ğırĝing'və vuşde çocaəşe hi'yınbı yik'eençe yik'el hixan hide'eene, Yizde Xəybiŝeene Dekkeyid şok man ha'a's.

19

I'sayke xhunaşşe qaxiyles yeexheyeva qiyghan

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galileyeençe qıĝeç'u İordan damayne ŝarĝılyne Yahudeyeeqa ayk'an. ² Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı.

³ I'saysqa fariseyar* qeepxha Mana siliys i'xəsva qiyghanan:

- Nişil-alla qarıy adamiys cuna xhunaşşe qaxiyles yeexheye?

⁴ I'see manbışıs inəxdun alidĝhniy qele:

- Nya'a, şu qətqı' dışde, İpxhning'vee ts'eppiykecab «*adamiyiy zəiyfa İpxhın*»†. ⁵ «*Mançil-alla insanee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva*»‡. ⁶ Həŝde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançil-allad hasre Allahee at'iq'an hi'yın insanaəşe curma'acen.

⁷ Fariseyaəşe I'sayk'le eyhen:

- Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqa qaxiyvunava kaĝız huvu, qaxiyles yeexhe?»

⁸ I'see manbışik'le eyhen:

- Vuşun yik'bi g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüd deşdiy vod. ⁹ Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxiyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zina hı'ına xhinnekar eyxhe.

¹⁰ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

- Adamiynemee xhunaşşe hiveeciy manimee daĝamın karxhee, xhunaşşe hıdey'iycağ mançile yugda eyxhe.

¹¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı man uvhuyn ğırĝing'usse ha'a's əxəş deş. şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'a's əxəş. ¹² Məxbınbı vobınbı, yedike vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaəşe məxüb qav'u, sassanbıŝed Xəybiŝeene Paçcahiyvallinemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre ŝavusseyiy əxə, mang'veeyid he'ecen.

I'see uŝaxaəŝıs xayır-düə hoole

¹³ Mane ğahıl insanaəşe I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışılqa xıl ğıxhxı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabbı eyhe ıxha.

¹⁴ I'seemee manbışik'le eyhen:

- Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbıŝıda yəq uvqımaaqqa! Xəybiŝeena Paçcahiyvalla məxbınbıŝıda vob.

¹⁵ I'see manbışılqa xıl ğıxhxı, düə hav'u, mançe ayk'anna.

I'sayiy karnana insan

¹⁶ Sa insan I'saysqa arı qiyghanan:

* **19:3** 19:3 fariseyar: Manbı I'sayne ğahılın dındarar vuxha. † **19:4** 19:4 İnexüd Mısa peyĝambarne ts'ettiyne kitabee otk'un (1:27). ‡ **19:5** 19:5 İnexüd Mısa peyĝambarne ts'ettiyne kitabee otk'un (2:24).

- Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ixhecenva?

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qidghın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına ı'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmirbışıl k'ırı alixxhı, Mang'vee eyhen he'e.

¹⁸ Mane insanee I'sayke «Nene əmirbışılıneva?» qidghın ha'a.

I'see mang'uk'le eyhen:

- *Gimek'a, zina huma'a, sixbı huma'a, hudi'tyn kara'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe,* ¹⁹ *dekkisiy yedis hı'rmət gyuvxhe, yiğne k'anena ikkiykne, nəxürıy vas ğu ikkan.*

²⁰ «Zı man ğırgın ha'anva, medın zas hucooyiy g'idiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan.

²¹ I'see eyhen:

- Vas yiğin ğırgın işbı yugunbı ıxha ıkkaxhee, hark'ın yiğin ğırgın kar massa hele. Qiyğad çike ıxhayn pıl kar deşinbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqar qihna qora.

²² Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, I'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna.

²³ Mançile qiyğa I'see telebabışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. ²⁴ Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'əç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allahne Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy le rəhətda ixhes.

²⁵ Man I'see eyhen g'ayxhı, telebabı mançile mattebaxhenbıcab. Manbışe qiyghanan:

- Şavussene manke g'attixhanas əxəs?

²⁶ I'sa manbışıqa ilyakkı eyhen:

- Man insanısse ha'as əxəs deş, Allahıssmee ha'as dəxən kar deşin.

²⁷ Pyoturee I'sayk'le eyhen:

- Haane, şı ğırgın g'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançil-alla şas hucoone ixhes?

²⁸ I'see manbışis inəxdun alidghıniy qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna Dix[§] Cune nurune taxtlı gyu'urmee, şu, Zaqab qihna qabıynbı İzrailına yits'ıq'öble (12) nasıl vuk'lek vukkeesva yits'ıq'öne taxtlı gyuv'aras. ²⁹ Şavaayiy Yızdemeə xaybı, çocar, yiçubi, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heles, ğırgıne gahbışısa ı'mı'rib mang'una vuxhes.

T'ımillığne işçeeşine hək'eena misaala

³⁰ Tseppıynbışın gellesımbı, nekke qiyğıynbı vuxhes, nekke qiyğıynbı tseppıynbı vuxhes.

20

¹ Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, iyeyiy miç'eeqana cune t'ımillığeeqa işçer t'abal ha'as ı'qqəna. ² Mana işçeeşika yiğısiys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'ımillığeeqa g'uxoole. ³ Sə'ət yüç'ülle eexheng'a manə meer maydamaqa qığeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce. ⁴ Mang'vee manbışik'le eyhen: «Şunab

§ 19:28 19:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhuk'le eyhe. Mana Paçcah ğırgıne mülletbışda xərna ixhes.

yizde t'imilyne baġeeqa işlemişeepxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib zı qopkuba qevlesda». ⁵ Manbıb avayk'ananbı. Sə'ət yits'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qıġeç'u man kar ha'an. ⁶ Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qıġeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbışike qiyghanan: «Nya'a şu yiġ iş dena ulyobzur exha qa'a?» ⁷ Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışik'led «Şunab yizde t'imilyne baġeeqa işlemişeepxhes havak'neva» eyhe.

⁸ Exha qexhemee, baġıne iyesee cun işceer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Gırgın işcer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abıynbışile giġle. Nekke qiyġab miç'eeb abıynbışda qevle». ⁹ Sə'ət xhonçul abıyne işceesıs sa nuk'rayn pıl hele. ¹⁰ Ts'eppa abıynbışısqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışısıd sa nuk'rayke pıl qele. ¹¹ Manbışe colqa gyooxhana hək' alyapt'imee, iyesiylena haa'a gıviyġal. Manbışe eyhe ıxha: ¹² «Nekke qiyğa abıynbışe sa sə'ətına iş hav'u, ġu verıġık avub nekke daġamne gahıl işlemişeepxhayn şınayiy manbı sa avqu». ¹³ İyesee manbışde sang'us inəxdun alidġhuniy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. ġu zaka sa nuk'rayne pılıke dışdiy yuşanxha? ¹⁴ Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora. Zasmee nekke qiyğa arıyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. ¹⁵ Nya'a zasse yizde pılıke, yik'es ikkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yigne mıssıne ules, yızda yugvallane qıviykan?» ¹⁶ Həməxübıb nekke qiyġıynbı tseppiynbı vuxhes, tseppiynbıb nekke qiyġıynbı vuxhes.

I'see xheyib'es qik'u-üç'ür qixhesva xabar hoole

¹⁷ I'see İyerusalımqa əlyhəməe, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen:

¹⁸ – Həşde şı İyerusalımqa ılcəə, maa'ar İnsanna Dix* , Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xılyaqa qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ikkanva yuşaneepxhes. ¹⁹ Manbışe Mana menne milletbışde xılyaqa demalqa gıxhxhesiy çümqbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebıd'esdemee yiġıys Mana üç'ür qa'as.

Xəbvalla deş, k'ilyvalla hee'e

²⁰ Mane gahıl Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışika sacıgee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. ²¹ I'see zəiyfayke «Vas hucoone ikkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Həsre ina yızda q'öyre dix Yigne Paççahıyvalee sa Yigne saġne sural, manasar solne gyuv'recen.

²² I'see eyhen:

– Şos hucoome ikkan, şok'le ats'a deş. Zı ulyoġasde k'oleençe, şosse əxəyee?

Manbışe «Şasse əxəsınva» eyhe. ²³ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı ulyoġasde k'oleençe, şınad ulyoġasın. Saccu vuşume saġıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yızde Dekkee man cigabı şavunbıvayiy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı.

²⁴ Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa.

²⁵ I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen:

* **20:18** 20:18 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyġambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- Şok'le ats'an, milletbişde ç'ak'ınbişe con milletbı vuk'lek ikkekka, xəbvallab milletbişis conecab qıvaats'ıynbişe haa'a. ²⁶ Şu məxüd hidya'as ikkan. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ikkanang'vee, həsrə şos k'ilyvalla he'ecen. ²⁷ Vuşde yı'q'nee ts'erriyna ixhes ikkannar vuşdacar nukar ixhecen. ²⁸ İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee mebinbişis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattivxhan ha'asva qarı.

I'see q'öne bı'rq'ı'ng'us işix qalya'a

²⁹ I'sayiy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəeme, manbişikab qihna geeb insanar qavayle. ³⁰ Yəqqı'ne müglek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbişik'le mançe I'sa ı'lğəəva g'ayxhımee «Yişda Xərna, Davudna Dixı! Şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ırbı ha'a. ³¹ Cəməətın manbişik'le nımee nıq'bi aqqeva uvheeyid, manbişe «Yişda Xərna, Davudna Dixı! Şalqa rəhı'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı ha'a. ³² I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan:

- Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ikkan?

³³ Manbişe eyhen:

- Yızda Xərna, şas ikkanan yişde ulepşik'le g'acecen.

³⁴ I'sayna manbişik'le rəhı'm qabı, manbişde ulepşik'le xıl set'a. Mankecad bı'rq'ı'nbışe ulepşik'le işix qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21

I'sa İyerusalimeeqa qarı

¹ Manbı İyerusalimisqa hıviyxarne cıgee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xıveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, ² eyhen:

- Ögilyne xıveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'ımeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. ³ Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghıneene, «Manbı Xəring'usqa ikkanva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı.

⁴ Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

⁵ «İyerusalimeene milletık'le eyhe:

Şosqa vuşda Paççah qöö vor.

Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş,

Mana xev ıx'ıxəne əməlel,

*Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle».**

⁶ Telebabı hək'in gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. ⁷ Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalınbı adaççe. Mançıl oğançer I'sa giy'ar.

⁸ Maqa sabıyne gellesınbişe tanalın karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbişed yıvaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. ⁹ I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbışe ts'ırbı ha'a inəxüd eyhe ixha:

- *Hosanna†Davudne Dıxes‡!*

Rəbbıne doyuqa Qarıyng'us şukur vuxhenava!

† 20:30 20:30 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraşe oyk'an ixha.

Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ixha. * 21:5 21:5 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (9:9). † 21:9 21:9 Hosanna: Cühüt'yaşına mızıl «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ixha. ‡ 21:9 21:9 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraşe oyk'an ixha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ixha.

Nekke axtine xəybışee hosanna! §

¹⁰ İsa İyerusalimqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. ¹¹ Cəmə'ətınıd eyhe ıxha:

- İna Galileyayne Nazaret şahareençena İsa Peyğambar vor.

I'see kar massa helenbı Allahne xaane məhleeñçe g'ee'ebaşşe

¹² İsa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırgınbı g'e'eebaşenbı. Mang'vee pılbı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın riyadbı alyt'ik'al hı'ı, ¹³ eyhen:

- «*Yızde xaan do düəyn xav ixhesva*»* otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı.

¹⁴ Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rq'l'nıbı yug qaa'anbı. ¹⁵ Uşaxaaşe Allahne Xaane məhlee «Davudne Dixes hosanna!» ts'ırbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'yın əlaamatbıyiy uşaxaaşe ha'an man ts'ırbı g'ayxhume, manbışda İ'salqa qəl avqaaqqa. ¹⁶ Manbışe İ'sayk'le eyhen:

- Manbışe eyhen Vak'le g'ıyxheye?

İ'seeyid manbışik'le eyhen:

- Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «*Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as*»†?

¹⁷ Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareençe qığeç'u Bet-Anya eyhene cıgeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva.

İnciler t'lydəəna inciliyna yiv

¹⁸ Qınne yığıl miç'eer, İsa şahareeqa siyk'alme, mısniy qıxha vor. ¹⁹ Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yivəl t'eyleyle ğayrı vuççud ivdeeke g'acumee, İ'see yivək'le eyhen:

- Hasre val sayıb meyva ılymaalecen!

İnciliyna yiv mankecab qooqqana. ²⁰ Telebabişik'le man ıxhayn g'acu, mattepxha eyhen:

- Nımee zaarabane inciliyna yiv qooqqu?

²¹ İ'see manbışis inəxdun alidghuniy qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkeə idyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha dəryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdid ixhesin. ²² Vuşde yik'ee inyam vodbıxhe, düə haa'amee hucooyiy heqqı man gırgın ixhesin.

Şavaayıy man işbı İ'saysqa ha'as hassır

²³ İsa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşis xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy ağsaqqalar qeepxha eyhen:

- Şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı?

²⁴ İ'see manbışis inəxdun alidghuniy qele:

- Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghuniy quveene, Zınad Şavaayıy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes. ²⁵ Yəhyeysqa insanaaşis gıcəpxı'ybı alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheeniy in-sanaaşeni?

§ **21:9** 21:9 Manva Zaburee otk'un (117:25-26) * **21:13** 21:13 İnexüdü Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (56:7). † **21:16** 21:16 Manva Zaburee otk'un (8:3).

Manbişe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

- Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes.

²⁶ «İnsanaşeva» uvheeyid, cəmə'ətıle qəvəyq'ən. Manbişde girging'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe.

²⁷ Manbişe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbişik'le eyhen:

- Zınad Şavaayıy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş.

Qöne duxayne hək'eena misaala

²⁸ I'see meed eyhen:

- Şu incik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbişde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'in t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. ²⁹ Ts'etta dixee «Zas ikkan deşva» eyhe. Qiyğalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. ³⁰ Mana insan q'ör'esde dıxesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, i'qqənava» uvhu hayk'an deş. ³¹ Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ikkanan ha'a?

Manbişe «Ts'errıyng'veeva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bi sa'anbiyiy[‡] gocebi şole ögiyl Allahne Paçcahiyvaleeqa əlyhəə vob. ³² Yəhye şosqa qopkuna yəq Haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bi sa'anbişeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man girgin g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş.

Arendeeqa t'imılığ alyaat'uyne, qəlasın ha'ane işçeeşine hək'eena misaala

³³ Sa menne misaalal k'ırı alıxhxhe: Sa xaane iyesee t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır aly'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anın cıga hı'l, k'aneb hiqiy-allan cıga g'acencva talvar aly'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeeşısqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. ³⁴ Şagav sa'ana gah hipxırme, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeeşısqa g'ıxoole. ³⁵ Mane işçeeşemee maqa abıyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbı exa. Manbişın sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb g'ayeqqa hoole. ³⁶ Manesa nəqqee xaane iyesee sİK'ılbab geeb nukarar g'ıxoole. İşçeeşemee manbişikid, cole ögiyl abıyne nukaraaşık hı'ıyn ha'a. ³⁷ Nekke qiyğa mang'vee manbişısqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbişıs naş qexheva» uvhu.

³⁸ İşçeeşik'le dix g'acumee, manbişe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkin in girgin kar ing'us axvas. Qudoora manar gık'as, şascad axvecen».

³⁹ Manbişe mana aqqı t'imilene bağeeñçe qıgavhu gek'ana. ⁴⁰ Bağına iyeyiy ariyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucoonıyxan ha'as?

⁴¹ Manbişe I'sayk'le eyhen:

- Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mehbıbişısqa arendays qeles, şagavbı hiyxhərne gahıl culqa gyooxhana pay manbişe qevlecenva.

⁴² I'see manbişik'le eyhen:

- Nya'a şu Maq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dışde:

«Ustadaşe dağepçına g'aye

Nekke kara əəne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl.

[‡] 21:31 21:31 nalok'bi sa'anbı: Mane gahıl nalok'bi sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzraıl mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bi sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbişe nalok'bi Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bi sa'anbışqa duşmanaşısqa xhinneniy ilyaaka.

Mana Rəbbina iş vuxha,

Şi mançile matteepxaynbi.»[§]

⁴³ Zı mançil-alla şok'le eyhe, Allahna Paçcahiyvalla şosse g'avşu, Cun sağav hixhara'asde menne milletisqa qevles. ⁴⁴ Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbi ixhes, şavulqayiy mana g'a'aypxhib hoç'anasda.

⁴⁵ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy fariseyaaşik'le* Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhümee, manbışılqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva. ⁴⁶ Mançil-alla manbışis Mana aqqas ikkiykıneyir, milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyğambar xhinneniy ats'a.

22

Davatbışde hək'eena misaala

¹ I'see manbışik'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha:

² – Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, paçcahee dixes davatbı ha'a. ³ Mang'vee davatbışeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ıxoole. Qopt'uluynbışimee ables vukkiykan deş. ⁴ Manke paçcahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbışik'le eyhe, sufranılqa otxhun-ulyodguy gıxhxı vod, congariy medin koki'iyın həyvanarid gyatt'uyınbı, gırgın hı'ıyn, davatbışeeqa able». ⁵ Qopt'uluynbı mançil bacit deepxa avayk'ananbı cone işbışqab qihna. Manbışın sassabı avayk'ananbı cone çolbışeeqa, mansanbı avayk'ananbı kar alışsu massa heles. ⁶ Avxuynbışemee qəlas xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. ⁷ Paçcahis mançike qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbışda şaharıb gyooxhan ha'as ulyookka.

⁸ Mançile qiyğa paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranılqa otxhun-ulyodguy gıxhxı vod, zı maqa qopt'uluynbımee mançis avak'ıynbı devxhaynı. ⁹ Həşde şu yəq'bi ilekkane cigabışeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbışeeqa qoot'le». ¹⁰ Nukararıb havayk'ananbı. Manbışisqa yəq'ıl-q'ıt'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugnapıda gırgına qoyt'alna. Məxüd davatbı ilgeeç'esin ciga mihmanaaşe gyayts'en. ¹¹ Paçcah mihmanaaşıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbışis sik'ıyn tanalınbı ilydyı'ına sa insan g'ece. ¹² Paçcahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxürne inyaqa davatbışın karbı ilydyı'ı iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. ¹³ Paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybiyiy xileppi ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağərçe. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silibi sana-sançil qadaxan ses qöo ixhes».

¹⁴ Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı.

«Allahın Allahısqa qele»

¹⁵ Mançile qiyğa fariseyar* avayk'ananbı mı'sləhətı ha'as, nəxürne I'sa cuxabil aqqasva. ¹⁶ Manbışe irodianaaşıka† sacıgee I'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba Haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu gırgıng'uqacar akarara eyxhe. ¹⁷ Həşde

§ 21:42 21:42 Manva Zaburee otk'un (117:22-23). * 21:45 21:45 fariseyar: Manbı I'sayne gahilin dindarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha. * 22:15 22:15 fariseyar Manbı I'sayne gahilin dindarar vuxha. † 22:16 22:16 İrodianar: Mane cühüt'yaaşe İrod Antıpayka Roma imperiyeyn sura aqqaqqa ıxha.

Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ikkanee, deşxhee dişee?

¹⁸ I'sayk'le manbışıqa karai'dəən fıkrırbı ıxhay ats'axlxha eyhen:

– Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı siliys ı'xiyxə? ¹⁹ Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele.

Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. ²⁰ I'see manbışıke qiyghanan:

– Vuşuyiy çil ts'its'ı'ı, şavuniy mañçil do otk'un?

²¹ Manbışe «İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbışıq'le eyhen:

– İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqa qele.

²² I'see uvhiyñçile manbı mattebxaxha, Vucur g'alercu avayk'ananbı.

Hapt'ı üç'üb qeepxhayne hək'ee qiyghan

²³ Manecab yiğil I'saysqa saddukeyar* abayle. Manbışe insan çik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaşe I'sayke qiyghanan:

²⁴ – Mə'əllim, Mısee inəxüdnıy uvhu: «*Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşe hey'ı, çocus nasıl haa'as vukkan*»Ş. ²⁵ Yıghıyre çocniy vob. Ts'erriyng'vee xhunaşşe hey'ı

uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocce hey'ı. ²⁶ Man kar mang'une q'öd'esded, xhebıd'esded gırgınecad çocaaşşine vuk'lelqqa gaylen. ²⁷ Gırgıng'ule qiyğa mana zöyfar qeek'ana. ²⁸ Hapt'ıynbı üç'üb qeebxhemeə mana yıghne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man gırgın çocar məng'ı'n adamer vuxha.

²⁹ I'see manbışis inəxdun alidghniy qele:

– Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna guc dyaats'ançil-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. ³⁰ İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamıysıb vüqqəs vuxhes deş. Gırgınbı Xəybışeen malaaikar xhinne vuxhes. ³¹ Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiyñçine hək'ee şu qətqr'ı dişde: ³² «*Zı İbrıhumna, I'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?*»* Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übınbışda Allah vorna.

³³ Mang'vee xət qa'ançile cəmə'ət mattexhen.

Allahna nekke xəbna əmr

³⁴ Fariseyaaşik'le I'see saddukeyar ghalybı sa'as alivkuva g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-alla savayle. ³⁵ Mane Q'aanunne mə'əllımaaşşine sang'vee I'sa siliys ı'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan:

³⁶ – Mə'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane?

³⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– «*Yiğna Rəbb Allah yik'eençe, rıhtı'kacar, gırgıne ək'elika ikkiykne.*»†

³⁸ Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob. ³⁹ Mançik akarna q'öb'esda ina vob: «*Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne*»‡. ⁴⁰ Gırgına Q'aanuniyŞ peyğambaraaşın uvhiybı mane q'öne əmreke giyğal.

‡ **22:23** 22:23 saddukeyar: Saddukeyar I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbı baba-dıdeəşine ədatbışıqa gyuv'ur-ozə qeəbxaxhe vuxha deş. Manbışe con işbı Mısee abıyne Q'aanunuqa g'eece ıxha. Saddukeyaşe malaaikariy cinar vodva inyam ha'a ıxha deş. Manbışe Q'ıyaamatne yiğil gırgın hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva inyam ha'a ıxha deş. § **22:24** 22:24 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (25:5-6) * **22:32** 22:32 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (3:6) † **22:37** 22:37 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:5) ‡ **22:39** 22:39 İnəxüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18) § **22:40** 22:40 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarile ğana huvu (Tavrat).

Masixh Şavna Dixne?

⁴¹ Fariseyar sacigeeqa sabıyng'a I'see manbışıke qiyghanan:

⁴² – Şosqa nəxüdiy qöö Masixh* vuşune vor? Mana Şavna Dixne?

Manbışe «Mana Davudna Dixva†» eyhe. ⁴³ I'see manbışik'le eyhen:

– Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masixhık'le «Yızda Xərnava» eyhe:

⁴⁴ «Rəbbe yızde Xəring'uk'le eyhen:

Yızde sağıl gyu're,

Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»‡?

⁴⁵ Davudee Mang'uk'le «Yızda Xərnava» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe?

⁴⁶ Mançin alidghıniy I'says şavussecad qeles əxə deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23*I'see fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine hək'ee xabar hoole*

¹ I'see cəmə'ətik'leyiy Cune telebabışik'le eyhen:

² – Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaşe* Mısayne doyuile xət qa'a ıxha. ³ Şu mançil-allad manbışe eyhençil k'ırı alixhxhı, şok'le uvhuyn gırğın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş.

⁴ Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'ələqa iliyxhe. Come man xəv cigeençe i'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub i'ğviykar haa'a deş.

⁵ Gırğıncad manbışe insanaaşik'le g'acecenva ha'a. Mançinemeeeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalınçilin bağar xılıy qa'a†. ⁶ Manbışis otxhan-ulyoğane cigabişeyiy sinagogbişee‡ nekke qoma gyuv'aras, ⁷ maydambışee salam alyapt'as, insanaaşe cok'le «Mə'əllimva» uvhiy geedxhe ikkiykan.

⁸ Vuşun gırğınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'əllim vor. Mançil-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'əllimva» on hıma'acen. ⁹ Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançil-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. ¹⁰ Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. ¹¹ Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. ¹² Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.

¹³⁻¹⁴ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu Xəybışeene Paçcahiyvalın akkabı insanaaşine aq'vabişeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş.

* **22:42** 22:42 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'od'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **22:42** 22:42 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüdü peyğambaraaşee oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. ‡ **22:44**

22:44 Manva Zaburee otk'un (109:1). * **23:2** 23:2 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dındar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. † **23:5** 23:5 Cühüt'yaase düə ha'amee Q'aanun otk'unne sabara karbışike q'utyeeqa s'ı lıgeeqayiy xıləqa iyt'al ıxha. Manbışe sayıd Q'aanune otk'un ıxhayke cone tanalınçine sivek bağar giyt'an ıxha. ‡ **23:6** 23:6 sinagoga: Cühüt'yaase l'bəədat ha'an ciga.

¹⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu çiyebi-deryahı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'meeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer ceynamıs avak'ı ha'a.

¹⁶ Şolqa ver ooxas, bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'in g'iyasar, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəəğəl g'assireene, man eyxhen». ¹⁷ Ay ək'el deşin bı'rq'ı'nı! Allahne xaadin k'inəəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'inəəğə muq'addasın ha'an? ¹⁸ Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanı allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ablya'ane q'urbanılqan k'in g'assireene, man eyxhen». ¹⁹ Ay bı'rq'ı'nı, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? ²⁰ Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'iyarang'vee, mançılqayiy mançılne gırgıne karalqacad k'in g'iyasar xhinne eyxhe. ²¹ Allahne xaalqa k'in g'iyarang'veeyid, mançılqad, mançine Aring'ulqad çikana k'in g'iyaran xhinne eyxhe. ²² Xəybişilen k'in g'iyarang'veeyid Allahne taxılqanıy mançil Gyu'uring'ulqad k'in g'iyaran xhinne eyxhe.

²³ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhi'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacıgee inid ha'askanniy. ²⁴ Ay bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkrıbacab k'öğə.

²⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayiy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manı vuşde qı'rq'ı't'iyvalıka, missine uleka sı'ıyne karaka gıyatsts'ı vod. ²⁶ Bı'rq'ı'na farisey, şu ts'etta k'olayiy g'ab adğançe hoyğə, manke manı g'adğançed mətti qeetxhesını.

²⁷ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbişikayiy nəxdine ixheeyid mı'q'ı'ne karbişika gıavts'u vooxhe. ²⁸ Şunab həməxüb insanaşık'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işı g'ee.

²⁹ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbişil mavzoleyı alya'a, qopkuynbışınbid gutsyı uftan qa'a. ³⁰ Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışika sacıgee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy».

³¹ Məxüd şu peyğambarar gıapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaata. ³² Məxüdxheene, baba-dideeşe gibılna iş şu g'attivxhan hee'e! ³³ Şu xoçebişike g'adıyn xoçebi vod! Nəxübne şu chehınamıke g'attivxhvanas? ³⁴ Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elyan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gıapt'asınbı, çarmıxılqa ts'its'aa'as. Mansanbı vuşde sinagogbişee çümçüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'eepşes. ³⁵ Mançıl-allab ç'ıyeyne aq'val gıapt'ıynne gırgıne qopkuynne insanaaşine ebal-allə şu cuvab qeles. Şu Habılıle gibıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gıabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaaneyiy q'urbanı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. ³⁶ Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbişıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gıuvxhas.

I'sa İyerusalimik qıxhasde divanıq geşşe

³⁷ Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuyunbı g'ayeqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbışik avqa saa'anbı xhinne Zas yiğın insanar sa'as vukkiykin! Şosmee man ikkiykin deş! ³⁸ Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. ³⁹ Zımee şokl'e eyhen: «*Rəbbine doyuqa Qarıyng'us şukur vuxhenava!*» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24

I'see Q'iyaaamilqasse hucoo ixhesvayiy eyhe

¹ I'sa Allahne Xaane məhleence qıgeç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışis Allahne Xaana binaa Mang'us bıkırba haagvas vukkiykan. ² I'see manbışik'le eyhen:

- Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın.

³ I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan:

- Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghuniy qele:

- Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qığmaa'acen. ⁵ «Zı Masixhva» geed insanaşe qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qığaa'as.

⁶ Şok'le muhariba əva, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ikkan. Man gırgın eyxhenbı - dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun. ⁷ Millet milletlq, devlet devletlq g'elil qıxhes. Sassa cigabişee mısvalybı ixhes, ç'iyebı i'ğiykaras. ⁸ Man gırgın «*k'oybı giyğalanbıva*»* eyhen vodun.

⁹ Mane gahıl şos əq'ubabı heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgıne milletbışik'le g'umooce vuxhes. ¹⁰ Manke gellesin insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaaşine xılyaqa qevles. ¹¹ Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbışe geebbı yəqqı'le qığaa'as. ¹² Pisvalla geeb quvxhaylette gellesinbışin sana-sanbı vukkiykuniy k'ıl qıxhes. ¹³ Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attixhanasda. ¹⁴ Mana Xəybışde Paçcahiyvaline† hək'eena yugna xabar dyuneyvollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbışilqa mana xabar hipxhurmee, dyunyeyn exır ixhes.

¹⁵ Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «*Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla*»‡ g'avcumee (hasre qədəəqəng'ulqa hixherecen), ¹⁶ yahudeebınbı manke suvabışilqa heepxecen. ¹⁷ Hasre mane gahıl, daxalyna xaadin karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, ¹⁸ çoleenar tanalinçılqava xaaqa simiyk'alcen. ¹⁹ Vuxhne avxuyınbışeyiy uşax gyoqa'anbişe mane yiğbışil əq'üba ts'its'a'as. ²⁰ Düə hee'e, vuşun heepxiy qı'dmilqayıy Şabbatne yiğılqas§ gimexhacen. ²¹ Mane yiğbışil məxdin divan qıxhas, dyunye itxhuniyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad

* **24:8** 24:8 K'oybı giyğalanbı: Məxüd I'see medın dyunye giğalasva eyhen. † **24:14** 24:14 Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaşe Mang'ul cone Paçcahil xhinne k'ırı iliyxe. ‡ **24:15** 24:15 inəxdun Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (9:27). § **24:20** 24:20 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighıd'esin yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahus cura'as ikkanvaniy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un.

mııacád ixhes deş. ²² Man yiğbı cit'a qıdı'iyınbıxhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbıřil-alla man yiğbı cit'a qa'as.

I'see Cune sark'liyne hək'ee eyhe

²³ Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, maıçıl haymeebaxhe. ²⁴ Horalay peyęambarariy horalay masixhar qavaales. Manbışe ç'ak'ın əlaamatbıyiy gorsatmabı hagvas. Manbışis g'əvxüynbıb yəqıı'le qığa'as vukkiykanas. ²⁵ İlyaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. ²⁶ Maıçıl-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar şahree vor», «Mana anne gozee vor» maıçılqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. ²⁷ Nəxüdiy ts'ayılpın şargıl ı'xı'mee garbıl g'eece, həməxüdüd İnsanna Dix*, Zı, sıyk'almee ixhes. ²⁸ Leşnane cıgeeqa mayıt otıxhanan şıtyarxhe sadaylenbı.

²⁹ Mane yiğbışıl qıtıxhuıne divanıle qıyęa,

«Veriğ avqas,

Vaz k'yooçes,

Xənebi k'yoharas,

Xəybıřeedın gıcbı ı'ęiykaras».

³⁰ Manke İnsanne Duxayn əlaamat xəybıřee g'aces. Ç'ıyeyne aq'valın gıręın mılletbı ts'ırbı ha'a geşşes. Manbışık'le *İnsanna Dix xəybıřeene buldıbışıl*† xəne gıcuıkayiy nuruka qöö g'aces. ³¹ Mang'vee Cın malaaiıkar g'axıvles, malaaiıkaaşed gaçeençe qıęəone it'umne syıtıyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı.

³² İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alıxhxhe: maıçın t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'ıl k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. ³³ şok'led man gıręın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. ³⁴ Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahıyın insanar əlyhəəııecad man gıręın kar ixhes. ³⁵ Xəybıyiy ç'ıye əlyhəəıınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəıı deş.

³⁶ Man yiğ mııayıy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybıřeene malaaiıkaaşık'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Đekkık'le ats'a. ³⁷ Nüh peyęambarıne gahıl nəxüdiy ıxha, həməxüdüd İnsanna Dix sıyk'almeeıy ixhes. ³⁸ Q'ıfırımıle öğiyıl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaşe otıxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vıxha. ³⁹ Q'ıfırım qabı manbışın gıręınbı vukkeesmee, manbışık'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alasnaıg'a ixhes. ⁴⁰ Mane gahıl çolee iş haa'anbışda sa alyart'u, sa g'alerçesda. ⁴¹ Yöxxee suk g'ıviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda.

⁴² Maıçıl-allab muğurba vıxhe, şok'le vuşda Xərna mısa ayres ıxhay ats'a deş. ⁴³ şok'le innıd ats'axhxhe, xaane iyeyıyk'le sıxnariy mısa ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydırxhu, sıxnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. ⁴⁴ Maıçıl-allab yugba ilyaake, sok'le İnsanna Dix mısa ayres ıxhay ats'a deş.

⁴⁵ Nukaraaşis cine gahıl otıxhuıy helecenva, manbışıl ooqa iyesee gıxhxhına qorıkuna, ək'elynana nukar vuşune? ⁴⁶ İyeyıy xaaqa sak'ımee, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nımee baxtıvariyl! ⁴⁷ Zı şok'le

* **24:27** 24:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqçee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyęambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gıręıne mılletbışda xərna ixhes.

† **24:30** 24:30 İnexüd Daniyal peyęambarne kitabee otı'un (7:23).

hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgınəecar karana xərnaniy ha'as. ⁴⁸ Hucooniyxan ixhes manacar nukar pisda ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdəbişee qales deşva» uvhu, ⁴⁹ giğalasdaniy vuc xhin-nen nukarar gyoota, p'ıyanınbşika otxhun-ulyoğa. ⁵⁰ Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdıyalesde yiğil, sə'ətül qarı, ⁵¹ mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'ərbışika sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silibi sana-sançil qadaxan ses qöo ixhes.

25

Yits'ne içiyne hək'eena misaala

¹ Mane gahıl Xəybışda Paççahiyvalla* nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'ıyre içiy bazırbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qıgeepç'ı. ² Mane içeesına xhoyre ək'elikana, xhoyrer bəç'ər kar yeexhe. ³ Bəç'ərne içeeşe bazırbı alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş. ⁴ Ək'elikanbışemee bazırbışika sacıgee, q'ışid alyaat'an. ⁵ Tsuma qarı hidixxharva, manbışın gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı.

⁶ Xəmnə yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qıgeepç'eva» ts'ir qavayle. ⁷ Mane gahıl, mane içərşın gırgınbı oza qeepxha con bazırbı qa'a giviyyəğal. ⁸ Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbışik'le eyhen: «Vuşde q'ışıke şasıd hele, yişin bazırbı k'ədəqqə vod». ⁹ Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışıke şosud huvəe, şasıd şosud g'ayxharas deş. Mançin nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbışıke alişşe». ¹⁰ Manbı q'ış alişşes hapk'inne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiymee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cigeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. ¹¹ Qiyğa bəç'ər içər qabı «Yışda xərna! Yışda xərna! Şasıd akka eeqeva!» eyhe. ¹² Tsumee manbışik'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş».

¹³ Mançil-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğid, sə'ətud ats'a deş.

Amaanatne pılne hək'ee misaala

¹⁴ Mane gahıl eyxhenbı yəqq'ılqa qığəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqq'ılqa qığec'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbışılqa amaanatna g'alyadaççe. ¹⁵ Mang'vee manbışis sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant† pılın huvu ayk'an. ¹⁶ Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne işeeqa gıxhxhı, mançılqa xhobled hexxa'an. ¹⁷ Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüd hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an. ¹⁸ Sa talant pılın ıxhayng'veeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyın pıl maqa dyugul ha'a.

¹⁹ Xilece gah ilğevç'uyle qiyğa, mane nukaraaşına iyesiş sak'ı, vucee manbışisqa amaanat xhinne huvuyne pılne hək'ee qiyghan. ²⁰ Xholle talant pılın amaanatna alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınniy g'aletçu. Haane, zı mançılqa xholled hexxi'ıyn». ²¹ İyesee eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu

* **25:1** 25:1 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşee Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxe. † **25:15** 25:15 Talant: 34,5 kg nuk'ra. Sa talant pılın, yits'ıxhvolle (15) senna yugba iş hav'uyng'usseniy haa'as vəxəna.

xønne işbışılqa gixhxhes. Mançil-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacigee, şadxhe!»

²² Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınny amaanatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantid hexxi'yn». ²³ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançil-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacigee, şadxhe!»

²⁴ Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ixhay ats'anniy, ğu üvxüdivxı'yne cigeençe qıviyşalna, udyoozuynye cigeençeb saa'anaxhe. ²⁵ Zı mançile qərq'ı'n, mançil-allar hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul hı'ı. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'əlqa aleet'e». ²⁶ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pısdı nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxüdivxı'yne cigeençe qıviyşalna, udyoozuynye cigeençeb saa'anava? ²⁷ Manke ğu, zı huvuyn pıl faizisxheeyid huvu, zı qalesse yızdemee hexxa'askanniy! ²⁸ Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ible talantnang'usqa qevle! ²⁹ Şavuqayıv vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa ğırgın hexxalıka ixhes. Şavuqayıv deş, məxrıng'une xılence vodunıd g'ayşın. ³⁰ Mana nişıscar karai'dəona nukar, xaance qığavhu, sa miç'axne cigeeqa dağərçe. Mançe geşşuybiyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöo ixhes».

Nekke qiyğıyn məhkama

³¹ İnsanna Dix‡ Cune ğırgıne malaaikaşıka, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıł gyyaras. ³² Ğırgın milletbı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışıke curā'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. ³³ Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as.

³⁴ Mane gahıl Paççahee Cune sağne suralinbışik'le eyhesın: «Yızde Dekkee xayır-düə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhuniyng'acad şosva hav'una Paçcahiyvalla ğırgıne ğahbışıscab şos alept'e. ³⁵ Zı mısıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-mız xhyanika gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cigeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'ı. ³⁶ Zı ts'elerniy vor, şu Yızde tanalqan kar huvu, Zı ık'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zı zindaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı».

³⁷ Manke qopkuynbışe Mang'uke qiyghanasın: «Yızda Xərna, Ğu mısane mısıra axu, şı mısane Vasin oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-mız xhyanika gyotxhanang'a, şı Vas xhyan huvu? ³⁸ Mısane şak'le Ğu menne cigeençena xhinne g'acu yızda hı'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? ³⁹ Mısane şak'le Ğu ık'ar, zindanee g'acu Vasqa abı?»

⁴⁰ Paççaheemee manbışik'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'inne çocaaşıne sang'us hi'yn, Zas hi'yn xhinne eyxhe».

⁴¹ Manke Mang'vee Cune solne suralinbışik'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yızde ögiyle ts'its'eepxhe! İblisısiy çine malaaikaaşıs qı'ıyn ts'a vod, şunab maqa hudoora. ⁴² Manıd Zı mısırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevıva, Yızın ghal-mız xhyanika gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevıva, ⁴³ Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva, Zı

‡ 25:31 25:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masıxuk'le eyhe. Mana Paçcah ğırgıne milletbışıda xərna ixhes.

ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ik'arang'a, zindaneenang'a Zasqa ityabıva». ⁴⁴ Manbışed qidghın ha'asın: «Yışda Xərna, mısane şak'le Ğu mıssıra, ghal-miz xhyanıka gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler, ik'ar, zindanee g'acu, Vas ikkanan hidi'ı?» ⁴⁵ Mane gahıl Mang'vee manbışis inəxdun alidghınıy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'ınne çocaaşine sang'us man hıdyı'ıva, Zak hı'ıyn xhinneecad eyxhe».

⁴⁶ Manbışis gırgıne gahbışisda caza hevles, qopkuynbışismee gırgıne gahbışisda rı'm'r hevles.

26

I'sa gik'as ikkan

1 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışik'le eyhen:

2 – Şok'le q'öne yigile Peesax* ixhesva ats'an. İnsanna Dixır† çarmıxlıqca ts'ts'e'ecenva mebinbışde xılyaqca qeles.

3 Mane gahıl kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy milletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle. ⁴ Manbışe fı'l'ı hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. ⁵ Manbışe eyhe ixha:

– Man saccu bayramnang'a hıdy'a'as, sayid millet g'elil qexhe.

Sa zəyifce I'sayne vuk'lelqa gıranın ətir qadağva

6 I'sa Bet-Anyee maşnan i'xnabinane Şimonne xaanang'a, ⁷ Mang'usqa sa zəyifa ayreele. Mane zəyifayne xıly'a'ad geed gıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəyifce man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. ⁸ Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen:

– Hexxan kar nişisne ha'a? ⁹ Nya'a, man ətir granda massa huvu, çike ixhayn pıldı kar deşinbışis heles ixhesınniy.

¹⁰ I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a, manbışik'le eyhen:

– Nya'a şu zəyifa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yızdemeə yugna iş hav'u.

¹¹ Kar deşinbı gırgıne gahbışıl şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş. ¹² Məng'ee Zalqa man ətir qadğı, k'eyxhas ixhesın xhinne qı'ı.

¹³ Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ikkanne cıgee ina yugna xabar mısa yuşan hav'ee, ina zəyifar yik'el qıyele'esda, yıcee hı'ıynıd.

Yahudee I'sa massa hele

¹⁴ Mane gahıl yits'ıq'vəne (12) telebayke, Kariotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahınaaşine ç'ak'ınbışisqa arı eyhen:

¹⁵ – Zı Mana vuşde xılyaqca quvee, şu zas hucoona heles?

Manbışed mang'us xhebt's'al (30) nuk'rayn pıl hele. ¹⁶ Mane yigile Yahudee I'sa manbışde xılyaqca qelesda gah t'abal ha'a giyğal.

I'see telebabışika nekke qiyğiyın otxhunıy oyxhan

¹⁷ İlydyadiyne gıneybışde bayramne ts'ettiyne yigil, telebabışe I'sayke qiyghanan:

– Vasın exhaliysın Peesaxın otxhunıy nyaane he'e?

* **26:2** 26:2 Peesax: Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attıvıxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayıy alğayheva, nəxüdiy alğahas ikkanva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **26:2** 26:2 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

18 I'see manbışik'le eyhen:

– Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'i, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxırna, Vucee Cune telebabışıka sacıgee Peesax yigne xaa ağahas».

19 Telebabışe I'see uvhuyn gırın h'iyle qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. 20 Exha qexhemeə I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranılqa savayle.

21 Manbışe kar otxhanmee, I'see eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles.

22 Telebabışe aq'vabı qı'l, Mang'uke sana-sang'uqad qihna qiyghanan:

– Yızda Xərna, zı deş ho'oçee?

23 I'see eyhen:

– Zaka sacıgee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xılyaqa qeles. 24 İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xılyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes.

25 Manke I'sa mering'une xılyaqa qeles ikkanne Yahudeeyid qiyghanan:

– Mə'əllim, zı deş ho'oçee?

I'see mang'uk'le eyhen:

– Manva gıcad uvhu!

26 Manbışe karbı otxhanang'a, I'seeyid gıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u gıney hatq'ur telebabışısı hıvu eyhen:

– Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod.

27 Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışısqa quvu eyhen:

– Mançeençe gırğıng'vee ulyoğe! 28 İna Yızda eb vob, insanaaşine geebne binahbışile ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'ın. 29 Zı şok'le eyhen, Dekkine Paçcahiyvalee şoka sacıgee ts'edın ulyoğasde yigılqamee, Zı sayıd t'imilene ine meyvayke h'iynçike ulyoğas deş.

30 Manbışe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an.

31 Qiyğa I'see manbışik'le eyhen:

– G'iyna xəmdə vuşde gırğıng'vee Zı g'alərçesdava otk'un:

«Zı Çobanı t'xəs,

Syuruneedın vəq'əbıd heetxvasınbı»‡.

32 Zı üç'ür qı'imeeme, Galileyeeqa əlyhəəs, şu maa'ab gozet haa'as.

33 Pyoturee Mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Gırğıng'veecar Ğu g'alərçevəene, zı Ğu mısacar g'alərçes deş!

34 I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'iyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhes.

35 Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Zı Vaka qık'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş!

Telebabışde gırğıng'veecad manva eyhe.

I'sayna Getsemanne bağeena düə

36 I'sa manbışıka Getsemaniye eyhene cigeeqa qarı, telebabışik'le eyhen:

– Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're.

37 Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. 38 Manke I'see manbışik'le eyhen:

‡ 26:31 26:31 İnexüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (13:7).

- Yizin rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'ı. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're.

³⁹ Mana sİK'ırra şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alırxhu, düə haa'a:

- Dek Yızda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas! Zas İkkan xhinne deş, hasre, saccu Vas İkkanan xhinne İxhecen!

⁴⁰ İ'sa telebabışısqa sak'ımeə, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen:

- Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə?

⁴¹ Qopkune yəqqı'le sıvmiyk'alcnva muğurba avxu düəbı he'e. Rı'h İt'umda, canmeə guc deşın vodun.

⁴² İ'sa g'ör'es ark'ın meeb düə haa'a:

- Dek Yızda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas İkkanan xhinne İxhecen.

⁴³ İ'sa sark'İling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geəb obzur vuxhayke ulepı aaqas əxə İxha deş. ⁴⁴ Mang'vee manbı g'alyav'u xhebır'es manacab düə ha'as ayk'an. ⁴⁵ Qiyğa İ'sa telebabışısqa sak'ı eyhen:

- Vuşun gırgınbı g'alyapk'ı manzilybıne ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbışde xılyaqə qele. ⁴⁶ Oza qeəpxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqə qelesda qöə vor.

İ'sa aqqaqqana

⁴⁷ Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, İ'sa yuşan ha'acarnıy vor. Mang'uka sacıgeə geəb g'İlİncnanayıy dalnan İnsanar vooxhe. Manbı kaahinaaşıne ç'ak'İnbışeyıy mİlletne ağsaqqalaaşə g'axuvuyınbı vuxha. ⁴⁸ İ'sa manbışde xılyaqə qelesde Yahudee İşaara huvu uvhunıy:

- Zı Şavus ubba hee'ene, İ'sa Mana vor, Mana aqqe.

⁴⁹ Mane gahıl mana İ'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllİmva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. ⁵⁰ İ'see mang'uk'le eyhen:

- Hambaz, gu nişisiy arı, man he'e.

Mankecab İ'saysqa İnsanar qeəpxha, Mana aqqaqqana. ⁵¹ Manke İ'saykane sang'vee g'İlİnc hı'tdidıxı', xərne kaahİnne nukarne k'ırıyİle k'ena İ'xı', mang'un k'ırı g'a'adaççen. ⁵² İ'see mang'uk'le eyhen:

- G'İlİnc cıgeeqa gıxhxhe. G'İlİnc xılyaqə alyaat'uyı gırgınbı g'İlİncıkecab hapt'as. ⁵³ Deşxhee, vasqa həməxüdeə qöə Zasse Dekkİkee kumag heqqas əxəs dİşdıyxan? Zı uvhuynxhıy, Mang'vee Zas mankecad yıtsıq'vəne (12) legİonİle geed malaakarnıy g'axİles. ⁵⁴ İn karbı İxheskarnıy deşxhee, nəxüdnıy Muq'addasne Otk'unıyışee otk'unıyınbı İxhes?

⁵⁵ Mane gahıl İ'see cəm'əətİK'le eyhen:

- Nya'a g'uldurulqa vüqqənı xhinne g'İlİncbışıkayıy dalbışİka Zı aqqas abı? Zı yıgıs Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş.

⁵⁶ İn gırgın karbı peyğambaraaşıne otk'unıyışee, otk'unıyınbı İxhecəna eyxhe.

Manke gırgıne telebabışe İ'sa g'alərçu, heəpxı avayk'anənbı.

İ'sa xərne kaahİnsqa Kayafİsqa İkkekkə

⁵⁷ İ'sa aqqıynbışə Mana xərne kaahİnne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllİmarıy ağsaqqalarİb maqa savayle. ⁵⁸ Pyotur əq'ənanəçəcar xərne kaahİnne məhlaysqamee İ'sayqa qİhna qarayle. Hucooyıy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa İkkeç'u xərne kaahİnne g'aravulyçeeşİka gıy'ar.

59 Kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Aali ŞuureeneŞ gırgıng'vee I'sa gik'asdemee horbışıka Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. 60 Horbışıka aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeeyib, manbışıs ikkanəxrına iveeke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qıgeç'u 61 eyhen:

– Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkıyok'al hı'ı, xhebne yiğee alya'as əxəva» uvhu.

62 Xərna kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen:

– Manbışe Yiğne hək'ee eyhençıs nya'a Ğu cuvabcad qidele?

63 I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan:

– Zı Vake, Vorne Allahne doyuile qiyghan: Allahna Dix, Masıxh Ğune?

64 I'see mang'uk'le eyhen:

– Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gıy'uriy buludbışıl qööcar g'aces*.

65 Manke xərne kaahinee culyun tanalınbı qıtaxı'ı eyhen:

– Mang'vee kufur hı'ı! İnçile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınbı nişısınbine? Mang'vee hı'ıyn kufur şok'led g'ayxhiyn! 66 Şu mançik'le hucoovane eyhe?

Manbışed «Mana taxsirkarı, gik'as eyxheva» eyhe. 67 Mankecabıb gıviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaarıy tyubı i'xiyxə. Şassanbışe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı i'xiyxə 68 eyhe ıxha:

– Ay Masıxh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaayiy Vas i'xiyxə?

Pyoturee I'sa cuk'le ats'a deşva eyhe

69 Mane gahıl məhlee gıy'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen:

– Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor.

70 Gırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen:

– Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş!

71 Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen:

– İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor.

72 Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'ın g'assır eyhen:

– Zak'le mana İnsan ats'acar deş!

73 Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen:

– Hək'erar Ğu şenbışda vor. Manva yiğne yuşan hı'ıyincadıd eyhe.

74 Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'ı, k'ınyıd g'assır, eyhen:

– Zak'le mana İnsan ats'a deş!

Mane gahılıyb dadal hook'a. 75 Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava Ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qıgeç'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27

I'sa Pilatisqa ikkekka

Ş 26:59 26:59 Aali Şuura: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahinar, Q'aanunun mə'əllimar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha. * 26:64 26:64 Mançine hək'ee Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

¹ Miç'eed qıxhamee, gırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ıkkınva eyhe. ² Manbişe I'sayn g'el-xıl ay'tıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne* xılyaqqa qele.

Yahudee vucecar-vuc gek'a

³ I'sa mering'une xılyaqqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ıkkın g'acumee, mang'us vucee hi'ıynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbişisqayiy ağsaqqalaaşısqa qadı, ⁴ «Zı bınah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xılyaqqa quvuvu» eyhe. Manbişeme mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe.

⁵ Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağı'ı, mançe ark'ın vuceecar-vuc gıvayxanna. ⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbişe mang'vee dağı'ıyn pıl s'i eyhen:

- İna ebake quvuna q'ıymat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvx-hes vuxhes deş.

⁷ Manbişe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeençe qabıynbı k'epxhesin, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. ⁸ Mançıl-allad, mane cigayk'le g'ıynıyne yığılqamee «eban çolva» eyhe. ⁹ İnexüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailybişe Mang'us gyuvxhuna q'ıymat, xhebts'al nuk'ra, manbişe abıyapt'ı ¹⁰ mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu».

Pilatee I'sayke qiyghan

¹¹ I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan:

- Yahudeeşına Paççah Ğune?

I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe. ¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'see niq'cad qıgayhe deş. ¹³ Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan:

- Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'ıyxhe dişee?

¹⁴ I'see mang'une nenecad cuvabıs alidghuniy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena.

Pilatee I'sa çarmıxlıqqa qıkkeeva eyhe

¹⁵ Gırgıne Peesaxne bayrambişil, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətuniy g'əxəna.

¹⁶ Mane yığbişil sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe.

¹⁷ Mançıl-allad millet sacıgeeqa sadımee Pilatee qiyghanan:

- Şos zı vuşu g'aykkıne ıkkın? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhva eyhena I'sane?

¹⁸ Mang'uk'le ats'anniy, manbişe I'sa paxılıyvalin cune xılyaqqa quvuvu.

¹⁹ Pilat cune taxtıl gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar ana insan g'ixele:

- Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'ıyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun.

²⁰ Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaaşe millet mizel aqqı, manbişe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. ²¹ Pilatee manbişike qiyghanan:

- Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke?

* **27:2** 27:2 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhuna Yahudeyayna xərna ıxa. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbişil xəbvalla hav'u.

Manbışed «Barabbava!» eyhe.

²² Pilatee manbışike «Masixhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan.

Manbışde gırgıng'vee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» eyhe.

²³ Pilatee «Nişil-allene? Hucoone Mang'vee qelasın hı'ıva?» qiyghan. Milletnınee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» sıklıbbab xəbna ts'ir haa'a.

²⁴ Pilatik'le cune xılence vuççud qüdüö, millet sıkl'ıldad g'e'ilil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xıleppı hodgul eyhen: – Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yapk'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin.

²⁵ Milletıncad mang'us inəxdın alidghıniy qele:

– Mang'uke k'yapk'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles!

²⁶ Manke Pilatee manbışdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqbı ı'xı', çarmıxılqa ts'its'a'as qeleva eyhe.

Eskeraaşe I'sa demalqa giyxhe

²⁷ Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle. ²⁸ Manbışe Mang'une tanalınbı qakkyı'ı, Mang'ulva ç'əran p'laş alyaa'. ²⁹ Zazalxumbışike tac hootxur vuk'lelqa gıyavhu, sağne xılyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabışil gyuv'ur «Yahudeeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. ³⁰ Mang'us tyubı ı'xıyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə. ³¹ Mana demalqa gıxhxıyle qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe.

I'sa çarmıxılqa qıkkekka

³² Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşe mang'usqa I'sa gıvaxanasın çarmıx haqqas ilekka. ³³ Golgota donane cıgeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun. ³⁴ Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş.

³⁵ Eskeraaşe Mana çarmıxılqa ts'its'ı'ıyle qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalınbı cone əree qa'a. ³⁶ Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka.

³⁷ Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqa ts'its'ı'ıva otk'un gıxhxı ıxha. ³⁸ Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağlıy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqa ts'its'aa'a.

³⁹ K'anençe ı'lğəəmbışe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabı eyhe ıxha. ⁴⁰ «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alyaa'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha.

⁴¹ Kaahınaaşine ç'ak'ınbışer, Q'aanunne mə'əllımaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gıxhxı eyhe ıxha:

⁴² – Mebinbı g'attıvxhan haa'anbınıy, Cusse Vucme g'attixhan ha'as əxə deş! İzrailyna Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. ⁴³ Mang'vee yı'q' Allahılqanıy qızır, Allahısır Mana ıkkaxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvanıy» eyhen!

⁴⁴ I'sayka sacıgee çarmıxılqa ts'its'av'uyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabı uvhu.

I'sayn qık'uy

⁴⁵ Yı'q'ı'hı'le sə'ət xhebınçılqamee ç'ıyeyn aq'va miç'ax qexhe. ⁴⁶ Sə'ət xheyıble vooxheme, I'see ts'ırıka eyhen:

- *Eli, Eli, lema savxtani?* (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zi g'alerçuva?»[†] eyhen vodun.)

⁴⁷ Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxhı eyhen:

- İng'vee İlyas peygambarır qoyt'al.

⁴⁸ Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva. ⁴⁹ Mansanbışemee eyhe ixha:

- Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee?

⁵⁰ I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qıgeç'een. ⁵¹ Mane gahıl Allahne xaab gyuvapxınna örtyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe[‡]. Ç'iyebı ı'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. ⁵² Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesın qopkuyn insa-nar suğoots'anbı. ⁵³ Manbı I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, nyaq'vbışeençe qıgeepç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xilece insanaaşik'le g'ooce.

⁵⁴ I'sayne vuk'lel oğa ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebı ı'ğiykar, maa eyxheñ karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpəq'ı'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe.

⁵⁵ Maa'ab əq'ənançe ilyaakan xilece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galıleyeəncəcab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha. ⁵⁶ Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayıy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbı.

I'sa k'eyxha

⁵⁷ Exha qexhemee, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe. ⁵⁸ Mana Pilatne k'anyaqa hark'in, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a. ⁵⁹ Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, məttüne kafaneeqa hiyk'ar. ⁶⁰ Qiyğar Mana ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gıxhxı, mançeeqa ikkəəne cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. ⁶¹ Magdaleençena Mayramyıy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe.

I'sayne nyuq'vnesne g'aravulyçer ulyoozar haa'a

⁶² Qinne yiğıl, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbiyiy fariseyar[§] Pilatne k'anyaqa sabı ⁶³ eyhen:

- Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qıxhes». ⁶⁴ Mançıl-allab əmr hee'e xhebıd'esde yiğılqamee nyuq'vneqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletk'le «Mana hapt'ıynbışde yi'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğıyn hor, ts'ettiyñçile pısın ixhes.

⁶⁵ Pilatee manbışik'le eyhen:

- G'aravulyçerib alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy ikkan, he'e.

⁶⁶ Manbıb hapk'in nyuq'vneeqa ikkəəne cigeeəne g'ayelqa peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

[†] 27:46 27:46 Manva Zaburee otk'un (21:2). [‡] 27:51 27:51 Mane örtyugun Allahne xaadın inekke muq'addasın cıga cura'a ixha. Allahıka mugavilenana q'utyey, mane perdeyka curı'ıyne cigee vooxhe vuxha. Maqa senee sa yəqəees, xərne kaahinıle ğayrı şavussecar ikkeç'es əxə ixha deş. Mançine hək'ee, Misa peygambarne q'öd'esde kitabee qətəqəs eyxhe (26:31-35). [§] 27:62 27:62 fariseyar Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha.

28

I'sa üç'ür qexhe

¹ Şabbatın yiğ ilğec'uyle qiyğa, ülycümne ts'ettiye yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram abaylenbi nyaq'v g'avces.

² Sayid sayangada, it'umda ç'iyebi r'ğiykır, manıd Rəbbin malaaiik xənce giç'u nyuq'vneeqa ikkəəne cigeena g'aye qavaak'an hav'u, çil gyu'urva ixha. ³ Malaaiik yic ts'ayilpanik, çin tanalin karbid cagvarada yiz xhinne ixha.

⁴ Maa ulyobzuruynə g'aravulyçeeşik çəpç'i'niyvalin zeze ooxha, manbi hı'ğəpkır hapt'ıynbi xhinne aaxva. ⁵ Malaaikee zəyifeeşik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'its'i'na I'sa t'abal ha'a ixhay.

⁶ Mana inyaa deşda, Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alirxhuyn ciga g'ace. ⁷ Zaraba apk'ın Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür qı', şole ögee Galileeyeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen.

⁸ Yadar qəvəyq'ənanbi. Manbi I'sayne telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha g'adaaxvananbi. ⁹ Sayır manbişde ögeeqa I'sa Vuccar qiğec'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybi xhilibişeeqa sı'l, Mang'us k'yoozaranbi. ¹⁰ I'see manbişik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən! Hap'ın Yizde çocaaşik'le eyhe, Galileeyeqa qudooracen. Manbişik'le ma'ar Zı g'acesda.

G'aravulyçeeşe abına xabar

¹¹ Yadar telebabışisqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cök'le g'acuyn karbi kaahinaaşine ç'ak'ımbişis yuşan ha'a.

¹² Kaahinaaşine ç'ak'ımbişe ağsaqqalaaşika gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu ¹³ eyhen:

- Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'iməe Mang'une telebabışe abı Mana qöqüna».

¹⁴ Mana gaf Pilatne k'iriyşqa hipxhureene, şi mang'uqa gaf hav'u, gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyüvxhan haa'asınbi.

¹⁵ G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cök'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yiğilqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.

I'sayna nekke qiyğiyına mı'sləhət

¹⁶ Yits'issar (11) teleba Galileeyeqa, I'see manbişik'le uvhuynə suvalqa avayk'an. ¹⁷ Manbişik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbi. Sabarabı şakkalycab aaxva. ¹⁸ Manke I'sa manbişisqa qıxha eyhen:

- Xəybişeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına xəbvalla Yizde xıyaqa quvu.

¹⁹ Mançil-allab hap'ın gırgine milletbişike Yızın telebabı hee'e, manbi Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Ri'hi'ne doyuca xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'yıbi aleet'e'e. ²⁰ Manbişis Zı şos əmr hav'uyın xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn axır qalesmee, gırgine gahbişil şoka ixhes.

Lukee yuşan hav'una yugna xabar

10

Zas k'anena nenane hi'sab eyxhe?

İne I'see haa'ane gafee, g'ulduraaşisqa gırxhune cühüt'ile ğayrı, xhebiyre insan eyxhe: sa Allahne xaa g'ullux ha'ana cühüt', manasa cühüt' eyxhena Leviyne toxumençena, xhebur'esda insanır samariyeğaççena. İyerusalimne şaharene Allahne xaa g'ullux haa'anbişe, ha'anbıniy düəbi gırgıne izrailne milletnimee. Manbışis kumag ha'anniy Leviyne naslençene cühüt'yaaşe. Samariyebıva manbışik'le eyhenniy, manbı Samariye eyhene cıgeçe vuxhal-alla. Manbı cühüt'yaaşis k'anen, sa eban milletniy vod. Sa eban milletbid ixheene, manbışik'le sana-sanbı g'umooceniyy vooxhe. Cühüt'yaaşe hi'sab ha'anniy, samariyatbışe din badal ha'u, mançıl-allab manbışika yuşan haa'a deşdiy.

²⁵ Sayoqqee Tavratanne mə'əllimis I'sa cuvabil aqqas ikkiykan. Mang'vee I'sayke qidghın ha'uyın:

- Mə'əllim, zı hucoo he'eene, aaxiratee ixhees?

²⁶ I'see mang'uke qidghın ha'uyın:

- Tavratanne hucooyıy otk'un? Vas nəxüdiy g'anmuş eyxhe?

²⁷ Mang'vee Tavratanne otk'unıyın xhinne uvhu:

- *Yiğna Rəbbim Allah vorna. Mana hammaşe yik'eka, rıhı'ka, ək'elika gırgıne vas huvuyne gucuka ikkiyknə. Sayid: vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiyknə.*

²⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

- Ğu qotkuda uvhu. Ğu həməxüd he'ee, manke ğu aaxiratna ixhes.

²⁹ Mang'us ikkiykanan vuc mane gafençe qorkura çığahas, I'sayke qidghın ha'an:

- Eyhe, yızda k'anena haşune?

³⁰ I'see mang'uk'le inəxüd uvhu:

«İyerusalimənçe Yerixonne şahareqa sa cühüt' gəəng'ə gexhana g'ulduraaşine xileqa. Manbışe mana q'əra qa'a, getu g'alyaraççena yəqqə qik'as.

³¹ Həməxüd ıxha, mane gahlı İyerusalimənçe hamane yəqqı'le, Allahne xaa g'ullux ha'ana sa gəə eyxhe. Mang'uk'le get'una g'acu, ilğeç'ena hamane yəqqı'ne şene aqvayle. ³² Akaran harakat Leviyne toxumençened insaane ha'a: get'uyng'üne k'anençe yəqqı'ne şene aqvayle ilğeç'e.

³³ Hamane yəqqı'n ilğəə eyxhena samariyeğaççena cune əməleyl. Mang'uk'le get'una g'acu, qiykkn k'anyaqa qexhe. ³⁴ Samariyeğaççena mang'usqa qıxha i'xna çaxırıka hodğul, zeytunun q'i'sid qadğı iyt'alan. Qiyğa, mang'vee g'ulduraaşe get'una alqavhu əmələlqa qıkkekana pılıke axvane cıgeqa, giyğalna mang'us maa'ab g'ullux haa'a.

³⁵ Qiyne yiğil mang'vee pılıke axvane cıgayne xəring'us huvu q'ölle nuk'rayn pıl eyhen:

- Mang'us g'ullux hee'e, zı huvuyınçile hexxada xarcxheene, yı'q'əlqa qömee zı vas qelesin».

³⁶ Qiyğa I'see Tavratanne mə'əllimike qidghın ha'an:

– Ğu nəxüdne hı'sab ha'a, g'ulduraaşısqa gırxung'usqa, xhebing'una nenane k'anena eyxhe?

³⁷ Tavrıatne mə'əllimee eyhen:

– Neng'veeyiy mang'us cun yik' gyotxhuniy haguna, hamana eyxhe.

«Ğınad həməxüd he'e», – I'see mang'uk'le uvhu, – «ı'mı'r yığna həməxüb vukkee».

15

Avaykınçına şadvalla

İne xhebne misaalayna mə'na akaraba vobna. Mane hekayebişe İ'sa peyğambaree yuşan ha'an, Allah, bınahnanbışıka goruşmuş ıxhang'a nimeeyiy şad eyxhe.

¹ Gırgın nalok'bı sa'anbıyiy bınahbınanbı abaylenbınyı İ'saysqa, Mang'ulqa k'ırı gyaqqas. ² Fariseyariy Tavrıatne mə'əllimaaşe ğud-ğudniy ha'ana:

– Mana insan bınahbınanbışıka yuşan ha'a, manbışıka kar otxhan!

³ Manke I'see inəxbına misaala ts'its'av'u:

⁴ – Fıkr ooxhne, vuşde neng'ukame vəş vəq'ə vobna, çınab sa avguna. Mang'vee yüç'əle yüç'üb uxhiyxhane cıgee g'alebçı, avguna sa t'abal haa'as üqqəs dışde? Nya'a, avaykasmee mang'vee mana t'abal haa'as dışde? ⁵ Avaykımeyib, şadvalıka cune mıgabışılqa gyuvxhes. ⁶ Xaaqar qarımee, qoot'alsınbı cun hambazar, g'onşubı manbışık'le eyhesin: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zasqa avaykına, avguna vəq'ə!»

⁷ Qiyğa I'see eyhen:

– Mançılqa şak-şupa mooxhe, xəybışee bınahbışıle xıl ts'its'avuyne sang'us geeb şadeepxhes. Yüç'əle yüç'ürne qopkuyne, bınah deşınbışıs manimee şadeepxhes deş.

⁸ Sayıb inəxbına misaala:

Sa xhunaşşeyqa yıts'ille nuk'rayn pıl eyxhe, mançınıd sa yıcee agval ha'an. Nya'a, mənğ'ee bazır qaahas dışde, xhırıs üvxhəs dışde, xav alyak-valyak ha'as dışde man nuk'rayn pıl aveekasmee? ⁹ Aveekımee, qoot'alsınbı cen hambazariy, g'onşu yedar. Manbışık'le eyhesin: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zak'le, aguyn nuk'rayn pıl, avaykın!»

¹⁰ Qiyğa I'see eyhen:

– Mançılqa şak-şupa mooxhe, sa bınahbışıke tovba hav'uyne insan-nimeeyid Allahne malyaa'ıkaaşdab şadvalla həməxübna vuxhes.

¹¹ I'see inıd yuşan ha'uyun: «Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor.

¹² K'inne duxee dekkık'le eyhen:

– Dek yığn var-devlet, ğu yışde aree bit'al he'e, zalqa gexhan qale.

Dekkee var-devlet dixbışdı aree bit'al ha'an.

¹³ Sabara yığbışıle k'inne duxee, cus huvuyn dekkee var-devlet massa huvu, ayk'anna əqənane ölkeeqa. Ark'inne cıgeeyid azğunna ı'mı'r vukku, gırgın kar ak'an ha'an.

¹⁴ Mane gahlı hamane ölkee giyğalanbı it'umun missın vaxtbı, mang'uned ı'mı're giyğalanbı dağamın yığbı. ¹⁵ Manke mana hayk'anna mane cigaynbışde sang'usqa iş hıvqas. Mang'vee mana g'ixelena cune çolbışee vokkar uxhiyxhana'as. ¹⁶ Dix həməxürniy mıs qıxha vorna, vokkaşee otxhanan kar huvuynxhiy geerniy şad ixhes, mang'us vuççud heli ixha deş.

¹⁷ Mana culqa qarı eyhen:

- Yizde dekkıqça geeb işçer vob, manbışde gırgıng'vee gıney otxhan, hale hexxadad axvan, zımee inyaa'ar mussınçe qek'a. ¹⁸ Dekkısqa sark'il eyhesin: «Dek zı yığniyiy Allahne ögee bınahna iş hav'u. ¹⁹ Zı yığna dix ixhes layıq'ra deş vorna. İcaza hevle yığne işçeeşına sa ixhes».

²⁰ Mana ayk'anna dekkısqa. Dekkik'le mana eq'ənançecar qvats'ı rəh'i'm qavaylı. Dek mang'une ögiylqça g'adayxhvan qarı, xhlibişeqa sa'u, ubba ha'a.

²¹ Duxee eyhen:

- Dek, zı yığniyiy, Allahne ögee bınahna iş hav'u. Zı yığna dix ixhes layıq'ra deş vorna.

²² Dekkee cune nukaraaşik'le eyhen:

- Zaraba, nekke yugun alya'an karbı alle, mang'ulqça ale'e, t'ubelqana tucvayiy, g'elilqan g'elilinbı hele. ²³ Qavale kokav'una dana, gyuvk'e. Qudoora otxhun-ulyodğuybı ha'as. ²⁴ Ho'o dişde, yızda dix qik'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.

Manbı gıviyğalanbı otxhan-ulyoğa.

²⁵ Mane gahul xərna dix çoleeniy vor. Mana xaasqana qıxhamee, g'iyxhenbı mə'niybıyiy huvaagan sesbı.

²⁶ Mang'vee nukaraaşına sa qort'ul qidghın ha'uyın:

- Hucoone haynyaa eyxhe?

²⁷ Nukaree eyhen:

- Yığna çoc sak'ı, dekkeeyib mana sağra-salamatra sak'ıva kokav'una dana gıvk'u.

²⁸ Xərna dix it'umra qəllamışxha, xaaqa ikkeç'es ikkiykan deş. Manke dek qığeç'u mana mizel aqqaqqa gıyğal.

²⁹ Xərne duxee dekkik'le eyhen:

- Haynimene senbına zı vas nukar xhinne işlemiş ıxha, hammaşed ğu uvhuyn ha'u. Hambazaaşika otxhun-ulyoğas, ğu zas mısacab çepiçib huvu deş. ³⁰ Yığın var-devlet otxhunne, pozğunne yedaaşika iyırne duxays, ğumee, sak'ı qarıng'a kokav'una dana gıvk'u.

³¹ Dekkee mang'uk'le eyhen:

- Dix, ğu hammaşe zaka vor, in gırgın zaqa vodunmen kar yığın vodun.

³² Həşdiyle şadepxhes, otxhun-ulyoğas ikkan: yığna çoc qik'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.»

18

Nəxüd ha'uyın t'bədat ne Allahee q'abil ha'a?

Avaaltıyne İzrailil sa deste insanar vuxha, Tavratee (cühüt'yaaşın müğədasın kitab) otk'unne gırgınçılqça əməl ha'an. Məxbınbışk'le farise-yarvaniy eyhen. Cəmə'ətın manbı geeb Allahıkan insanarvaniy eyhe. Mane gahul, sayıb sa mebna deste naloq'ıbı sa'ane insanaaşınaniy vob, manbı şavuscab vukkiykan deşdiy. İzrail mane dövrül Roma imperiyeynsniy tabıba vob. Nalok'ıbı sa'anbı Roma imperiyayne əmreniy işlemiş vooxhe. Nalok'ıbd gellesde vaxtal gexhañçile hexxadaniy sa'a. Cone milletne hı'sabeqa karnanbınıy vooxhe. Mañçil-allab manbışıqça duşmanıka xhinneniy ilyaaka.

⁹ Şi mansanbışile qopkuynbı vob, hı'sab ha'anbışıs, mebinbışılqça oğançe avqa ilyaakane insanaaşıs, I'see inəxübna misaala ts'its'av'u:

¹⁰ «Q'öyre insan Allahne xaaqa t'bədat ha'as havayk'ananbı. Manbışda sa ıxhana farisey manasar nalok'ıbı sa'ana.

¹¹ Fariseyee ulyorzul cune hək'ee inəxüb düə haa'a vuxha:

- Allah, Vas şukur, zı məxürna, mebın insanar xhinnena dexhava: fırlıdaxçer xhinnena, qotkuyn hidya'ana xhinnena, xayaanat ha'an adamiyiy xhunaşşe xhinnena, yeyir hamana nalok'bı sa'ana xhinnena.
¹² Zı hammaşe ülycümee q'öne yəqqee siv aqqaqqa, gırgıne g'azancbışıke yits'ibesda pay Allahne xaaqa qoolena.

¹³ Nalok'bı sa'anamee gırgıng'ule curayra ulyorzuliy, mang'us uleppıd xəəqə qa'as ıkkın deşiy, saccu cune koksıys i'xhı eyheyiy:

- Allah, zı bınahbınana vor, Ğu ılğeç'e yızde bınahbışıke.»

¹⁴ Mañçile qiyğa l'see eyhen: «Farısey deş, hamana nalok'bı sa'ana Allahee qorkuna insan xhinne q'abıl ha'u, mañçılqa şak-şupa mooxhe. Manıd mañçıl-alla, vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.»

Yəhyee yuşan hav'una yugna xabar

Uvhuybışis sik'ı in kitab Yəhyee otk'un. Mana I'says geer ikkana yits'ıq'vəne telebayna sa ıxhava otk'un. Aalimaaşine uvhiyn in kitab Yəhyee Efes eyhene şaharee 90-niyiy 95-esde senbışe otk'un ixhesva eyhe. Geeb insanaaşisse qərtqəs əxecenva, mang'vee in kitab yunanne mizel otk'un.

Yəhyee man kitab otk'unin I'sa Masixh vorva hagvas. Mang'us insanaaşe mançil inyam hı'ı ikkiykn. İne kitabee Allahne hək'eedın dağamın geed fıkrıbı vod. Yəhyee I'sayne vuk'lelqa qadıyn gırgın otk'un deş. Mang'vee mane kitabee I'see haguyñ yıghıllə əlaamat otk'un. Mane əlaamatbışed I'sa Masixh ıxhay hagva.

Yəhyee mane kitabee inekke geed I'see yuşan hı'ıynbı otk'un. Yəhyee otk'unne karbışın geedınbı I'see k'anene telebabışis yuşan hı'ıynbı vod.

I'sa dyunyelqa Allahın Cuvab xhinne qarı

1 Ts'etta Cuvab ıxha.

Cuvab Allahıka sacıgee ıxha.

Cuvabcad Allah ıxha.

2 Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha.

3 Gırgın kar

Mançile ğana itxhın,

itxhınne karbışın

nencad Man dena itxhın deş.

4 I'mı'r Mançeeniy vob,

mane i'mı'rınıb insanaaşis Nurniy hele.

5 Nurun miç'axiyvalee işixniy gıyayhe,

man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş.

6 Allahee Yəhye donana insan g'ıxele. 7 Mana şahad xhinne qarı, Nurunə hək'ee yuşan ha'asva, gırgıng'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva. 8 Mana vuc Nur deş ıxha, Nurunə hək'ee yuşan ha'as qarı.

9 Hək'en Nur dyunyelqa qadı.

Mane Nuren gırgıne insanaaşılqa işixniy gıyayhe.

10 Nurun in dyunye itxhın.

Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid,

ine dyunyeyk'le Man qıvaats'a deş.

11 Mana Cunbışisqar qareene,

manbışe Mana k'ane qı'ı deş.

12 Mana k'ane qı'ıyne gırgınbışis,

Mang'une doylulqa inyam hı'ıynbışis,

Manbışis Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu.

13 Manbı insanıke,

insanne xuruşuke

vuxhaynbı deş vob.

Manbı Allahıke vuxhaynbı vob.

14 Cuvabıke İnsan qıxha,

Mang'un xav yışde yı'q'nee ıxha.

Şak'le Mang'un Nur g'acuyn,

Mane vorne-deşde Dıxes Dekkee man Nur huvu.

Mana Dix hək'ene yugvalin gıyatsts'ı ıxha.

- 15 Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ıxha:
 – Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyğa Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançıl-allar Mana zaler xərna vor».
- 16 Yişde gırgıng'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalil-alla çiqçiqad qihna xayır-düəbi alyaat'u.
- 17 Q'aanun Mısayle ğana huvu,
 hək'ena yugvallah I'sa Masixhile* ğana qabı.
- 18 Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş.
 Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu.
 Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor.

Xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat

- 19 İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeşine ç'ak'ınbişe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qıdgħun ha'asdemee İyerusalimğançe kaahinariy Leviyke g'abıynbı† mang'une k'anyaqa g'uxoole. 20 Mane gahıl Yəhyee manbışike dyugul hidi'i, qotkun uvhuyn:
 – Zı Masixh deş vorna.
- 21 Manbışe Yəhyeyke qiyghınin:
 – Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne? Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe.
 – Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne? Yəhyee «De'eşva» eyhe.
- 22 – Manke ğu vuşune? Şi g'axuvuynbışik'le şi hucoovana eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as?
- 23 Yəhyee manbışis alidghınıy qele:
 – Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu:
 «„Rəbbis yəq qopku qee'eva“
 Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.»
- 24 G'axuvuynbı fariseyaaşınbı‡ vuxha. 25 Manbışe Yəhyeyke qiyghanan:
 – Ğu Masixhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ğu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a?
- 26 Yəhyee manbışis inəxdın alidghınıy qele:
 – Zı xhinekacad gicərxı'iy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, 27 Mana zale qiyğa qalesda vor. Zı Mang'une çarıxbışin baağarid aaqas kara idyayle.
- 28 İn yuşan ha'an gırgın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

Allahna Urg

- 29 Qinne yiğil Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen:

* **1:17** 1:17 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'i, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **1:19** 1:19 Leviyke g'abıynbı: İzrailiyne yits'ıq'vəne (12) nasilen sabı vooxhe. Allaahe manbı Cune Xaa kaahinaaşis kumag he'ecenva g'əvxü. ‡ **1:24** 1:24 Fariseyar: Manbı I'sayne gahulin dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

- Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg^Ş haane! ³⁰ Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qöona zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla». ³¹ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana İzrailyne milletik'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybınıy alyaat'a'as qarı.

³² Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen:

- Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gixu, axva g'acuyın. ³³ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'yıby alyaat'as G'axuvuyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayıy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gicəpxı'yıby alyaat'a'ana Mana vor». ³⁴ Zak'led man g'acı «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u.

I'sayn ts'eppiyn telebabı

³⁵ Qinne yiğıl Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy. ³⁶ I'sa yəqqı'le ı'lğəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakki, eyhen:

- Allahna Urg haane!

³⁷ Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an.

³⁸ I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöo g'avcu, qiyghanan:

- Şos hucoona ıkkın?

Manbışe I'sayke qiyghanan:

- Ravvi, Ğu nyaane axva?

(Ravvi mə'əllim eyhen vodun.) ³⁹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesın.

Manbıb hapk'ın Mana nyaayıy axvava ilyaakanbı, Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğıl manbı exhalqamee Mang'usne givi'yar.

⁴⁰ Yəhyee eyhenbı g'ayxhı, I'sayne qihna apk'inne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. ⁴¹ Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masıxh avaykınava» eyhe. (Masıxh g'əyxı'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.)

⁴² Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ıkkekkı. I'sa Şimonuqa ilyakki, eyhen:

- Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'iyniyke şaqa Kefa eyhes.

(Kefa ganz eyhen vodun. Ganzıd yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.)

⁴³ Qinne yiğıl I'says Galileeyeqa ı'qqəs ikkiykan. Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe. ⁴⁴ Filippir Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareənçe eyxhe. ⁴⁵ Filippeeyir Natanael t'abal hı'ı, mang'uk'le uvhuyn:

- Şak'le Misayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveykı.

⁴⁶ Natanaelee eyhen:

- Nazaretğançe yugun kar qıgeç'eye?

Filippeeme mang'uk'le eyhen:

- Arı ğucar ilekke.

⁴⁷ I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöo g'acı, eyhen:

- İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailğançenavur.

⁴⁸ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

- Vak'le zı nençena ats'a?

I'see mang'us inəxdın alidghınyı qele:

– Filippəe ğu qot'allasəcar, Zak'le ğu inciliyneyve vek avurniy g'acu.

⁴⁹ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixir*, İzrailynar Paççahır!

⁵⁰ I'see eyhen:

– Zak'le ğu inciliyneyve vek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. ⁵¹ Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaikar İnsanne Dixesqa† gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2

I'see xhyan çaxırelqa sak'al ha'a

¹ Mançine xhebıd'esde yığıl Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. ² I'sayka sacıgee Cun telebabıb davatbışeeqa qort'ul vooxhe. ³ Məxüdə eyxhe otxan-ulyoğane gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen:

– Manbışıqa çaxır axu deş.

⁴ I'see eyhen:

– Yed, mançike şas hucoone? Yızda gah qabı deş.

⁵ I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen:

– Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e.

⁶ K'anya'ad Yahudeeşe ğicəpxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'ıyn yixhille xədnı g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle (80-120) litra xhyanın əə eyxhe. ⁷ I'see nukaraaşik'le eyhen:

– Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e.

Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. ⁸ Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen:

– Həşdiyle sık'ınin alyaat'u, tamadaysqa ikkeə.

Manbışed ikkekkan. ⁹ Tamadar çaxırelqa sak'al hı'ıyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man nənçe adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen:

¹⁰ – Ğirgıng'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxamee, pısınxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn.

¹¹ I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettiy əlaamat hagu, Cuna axıvılla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. ¹² Mançile qiyğa Mana yedikayiy çocaaşika, telebabışika sacıgee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yığna maa axva.

I'see kar massa helenbı Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı

* **1:49** 1:49 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attivxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Natanaelee I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. † **1:51** 1:51 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Yəhye peyğambarık'le malaaikar gəə-ı'lqəəñ nyak' öğılycadniy g'acu. Mane cigayk'le mang'vee Allahın Xavva uvhu. I'says Vuc Allahın Xav xhinee vorva eyhes ikkan.

13 Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexheme, I'sa İyerusalimqa ayk'an. 14 Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbiyiy pılbı badal haa'anbı g'ooce. 15 Mang'vee bağaşıke cümky hav'u, maabın gırgınbı cone vəq'əbışikayiy boğabışikə sacıgee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılbı badal ha'anbışınid iskambı alytik'al hı'ı, pılbı ç'iyelqa ot'al ha'a. 16 Qı'nerker massa helenbişik'led eyhen:

- Manbı inençe aleet'e, Yizde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a.

17 Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed ikkan. Mane İkkıyınıyn Zı gyoxhxhan ha'a». 18 Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan:

- Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee?

19 I'see manbışis inəxdın alidghuniy qele:

- Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zimee man xhebne yiğee q'omançe alya'asın.

20 Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une cuvabıs eyhen:

- İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne (46) senee ali'ı, Ğu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe?

21 I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. 22 Qiyğa, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışis Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'unıyisiy I'see uvhuayne cuvabıs inyam ha'a.

I'sayna Nikodimkana gaf

23 I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyn əlaamatbı g'acuynə gellesde insanaaşə Mang'ulqa inyam ha'a. 24 I'sayk'le gırgıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışılqa yı'q' qiyzaran deşdiy. 25 Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ikkanmee, Mang'vee savuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe r'lgəmbı ats'a ıxha.

3

1 Fariseyaaşine* yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe. 2 Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen:

- Mə'allim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'allim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy.

3 I'see mang'us inəxdın alidghuniy qele:

- Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qıdyareene, Allahna Paçcahiyvalla g'avces vəxəs deş.

4 Nikodimee Mang'uke qiyghanan:

- Q'əs qıxhane insanısse nəxı'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'iç'u, meer yedike ixhes əxəyee?

5 I'see inəxdın alidghuniy qele:

- Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paçcahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş. 6 Tanıke ıxhana tan eyxhe,

* 2:13 2:13 Peesax: Allah qıdet'u ilğəç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşə co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarlıəğana Misirğançe g'attivxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ikkanva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). * 3:1 3:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

Rı'hı'ke iħhanar rı'h. ⁷ Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales vukkan. ⁸ Mıts† çis vukkanne cigee aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, neñçe qabı nyaqa apk'iniy ats'a deş. Həməxürür Rı'hı'ke iħhane insanıqa eyxhe.

⁹ Nikodimee qiyghan:

– Man karbı nəxüdne ixhes?

¹⁰ I'see mang'us inəxdın cuvab qele:

– Ğu İzrailyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde? ¹¹ Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuynçusub şahaadat haa'a, şume yişda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. ¹² Zı şos ç'iyelyne karbışike yuşan ha'amee, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybışeeene karbışike yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee?

¹³ İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybışeeeqa ilqeq'u deş. Xəənçer giç'una Mana vor. ¹⁴ Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyın xhinne‡, İnsanna Dixır§ məxür ooqa qa'as ıkkın. ¹⁵ Man ixhesın, Mang'ulqa inyam ha'ane gırgınbışis gırgıne gahbışisda i'mı'r vuxhecenva. ¹⁶ Allahus dyunye manimee ıkkıykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manıd mançil-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab himabat'acenva, manbışıqa gırgıne gahbışisda i'mı'r vuxhecenva. ¹⁷ Allahee dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attıxhan ha'asva g'axuvu. ¹⁸ Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakima ha'as deş. İnyam hidı'ınar muhaakima hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hidi'inçil-alla. ¹⁹ Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pısın ha'ava, manbışis miç'axıyvalla Nurule geeb vukkiykan. Mançil-allab manbı muhaakima haa'as. ²⁰ Pısın ha'ane gırgıng'uk'le Nur g'imeece eyxhe. Vuce hı'inbı aq'valqa qıgmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş. ²¹ Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hı'inbı aq'valqa qıgmeç'ecenva Allahnemee hı'ıva.

Yəhyee I'sayne hək'ee eyhe

²² Mançile qiyğa I'sayıy Cun telebabı Yahudayne cigabışeeeqa qabayle. I'sa manbışika maa'ar sabara gahna axu, maabinbışis xhineeqa k'yooc'uy gicəpxı'ybı alyaat'a'a iħha. ²³ Yəhyeeyib Salim eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, gicəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a iħha. ²⁴ Yəhye manke zındaneeqa arçu deşdiy. ²⁵ Mane gahl Yəhyeyne telebabışdeyi sa Yahudiyne əree, gicəpxı'yne hək'eena gaf gyooxha. ²⁶ Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen:

– Mə'əllim, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacigeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vucee gicəpxı'ybı alyaat'a'a. Gırgınbıb Mang'usqavub abayle!

²⁷ Yəhyee manbışde cuvabıs eyhen:

† **3:8** 3:8 Mıts: ine cuvabıqa yunanne mizel (in kitab otk'unne mizel) q'öble mə'na vob: «mıts» sayıd «rı'h». ‡ **3:14** 3:14 Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyın xhinne: I'see Allahee İzrailıy Misirğançe qıgav'una gah yik'el qavalyaa'a. Manbı sahreenang'a gıviyğalanbı Allahılana haa'a. Mançil-alla Allahee manbışılqa xoçebı salat'a'a. Maa'ab geeb İzrailıy habat'a. Manke Mısee Allahılqa düə haa'a. Allahee mançıl'le yezake xoçe hav'u, t'at'alqa qıvıxhu, ooqa qee'eva eyhe. Mane xoçeyqa ilyakkına üç'ürre axva iħha. § **3:14** 3:14 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqe Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- İnsanisqa Xəənçe hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. ²⁸ Şu zı uvhuyne cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masixh deş vorna. Zı Mang'ule ögiyl g'axuvu».

²⁹ İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxı vucur şadexhena. Məxürur zı şadexhe.

³⁰ Həşdiyle Mana axtı qixhes ikkan, zıme k'il.

³¹ Ooğançe Qarına gırğıng'ule xərna vor. Ç'iylene aq'valyna ç'iylene vorna, mana ç'iylene karbişde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarınname gırğıng'ule xərna vor. ³² Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxı, mançis şahaadat haa'a, şavaacabı Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş.

³³ Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat giyxən. ³⁴ Allahee G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hixhar ha'an. Allahee Məxrıng'us Cun Rı'h qıdıykkın hele. ³⁵ Dekkıs Dix ikkanva, gırğın kar Mang'une xıyaqa quvu. ³⁶ Duxalqa inyam hı'ına gırğıne gahbişisde ı'mrena ixhes. Duxal k'ırı ilydiyxing'uk'leme ı'mı'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes.

4

I'sayiy Samariyeençena zəiyfa

¹ Fariseyaşik'le* I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, gicərxı'iybı alyat'a'ava g'ayxıyın. ² Yic gicərxı'iybı I'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha. ³ I'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxımee, Yahudeyayeençe qıgeç'u Galıleyeeqa meer ayk'an. ⁴ Mang'una yəq Samariyeençe ı'lğəə vuxha. ⁵ Mana, Yaaq'ubee cune dixes Yusufus huvuyne cigabişis k'anene Samariyeyne Sixar eyhene şahareeqa qarayle. ⁶ Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabişe vob. Yəqqı'n I'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne giy'ar. Mana yı'q'ı'hiyna gah vuxha.

⁷ Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samariyeençena xhunaşse ayreele. I'see məng'ı'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe.

⁸ Mane gahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alişsesva şahareeqa apk'ın vooxhe. ⁹ Samariyeegançena xhunaşsee Mang'uke qiyghanan:

- Ğu Yahudiy vorna, zımee Samariyeençena zəiyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan heqqayiy?

(Yahudeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş.†)

¹⁰ I'see məng'ı's inəxdın alidghuniy qele:

- Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhiy, ğucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas ı'mı'r hoolen xhyanniy heles.

¹¹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşin, kahrızıb k'oraba vob. Vas neñcene ı'mı'r hoolen xhyan ixhes? ¹² Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçiyne yişde dekkaaşına eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbişed, cune çavra-vəq'əynid inençe xhyan ulyodğu.

¹³ I'see məng'ı's inəxdın alidghuniy qele:

* **4:1** 4:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbişik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha. † **4:9** 4:9 Yahudeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş: Samariyeyiy cühüt'yar sana-sang'us k'anen, sa eban millet ıxha. Sa eban milletbd ixheene, manbişik'le sana-sanbı g'umooçeniyy vooxhe. Cühüt'yaaşse eyhenniy, samariyabişe din badal hı'ı, mançil-allab manbı sana-sang'uka yugba vooxhenbı deşdiy.

– İne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ıkkıykanan. ¹⁴ Zime helesde xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan mısacad ıkkıykanas deş. Zı huvuyn xhyan mang'une ad gırgıne gahbışıs ı'mı'r hoolene xhyan ı'lqəəne cigalqa sak'alas.

¹⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayid xhyan ıkmıykcənen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres gımeexhacən.

¹⁶ I'see zəiyfayk'le eyhen:

– Yeera, adamıyır qort'ul, inyaqa qeera.

¹⁷ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Zaqa adamıy deşda.

I'see məng'ı'k'le eyhen:

– «Adamıy deşdava» ğu qotkuda eyhe. ¹⁸ Vaqa xhoyre adamıy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenər, yığna adamıy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe.

¹⁹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, zak'le g'ecən Ğu peyğambarr. ²⁰ Yişde dekkaaşe ine suval ı'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, ı'bəədat ha'asın cıga İyerusalim vodun.

²¹ I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Zəiyfa, Zal k'ırı alıxhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis ı'bəədat ine suvalıd İyerusalimıd ha'as deş. ²² Şu, Samariyeebişe nişismecad ı'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy ı'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attıpxhınıyid şaken, Yahudeeşiken vod. ²³ Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe ı'bəədat ha'anbişe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüid ı'bəədat ha'anbı t'abal haa'a. ²⁴ Allah Rı'h vorna. Mang'us ı'bəədat ha'anbişe hək'eda Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as ıkkən.

²⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Zak'le ats'an, Masıxhva eyhena qales. («Masıxh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'vee şas gırgın yuşan ha'asın.

²⁶ I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana.

²⁷ Mane gahıl I'sayn telebabı sıviy'kal. Manbışik'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hu-coona Vas məngi'ke ıkkən?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş. ²⁸ Manke zəiyfee xiledın parç c'iyelqa gıxhxı, şahareeqa qarı, insanaaşik'le eyhen:

²⁹ – Qudoora, zı hı'ıyn gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masıxh Mananıyxan vor?

³⁰ İnsanar şahareençe qığeepç'ı I'saysqa qavayle. ³¹ Mane gahıl Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sik'inin kar oxhneva» eyhe.

³² I'seeme manbışik'le eyhen:

– Zaqa məxdın otxhuniy vod, şok'le man ats'a deş.

³³ Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxhanan adıniyxanva?» qiyghan.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

– Yızın otxhuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'ıyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. ³⁵ Şu «Yoq'ne vuzale qıyşalasınbıva» eyhe. Zime şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırd, qıyşalasınbı

xhinnevud qeetxha! ³⁶ Qivişşalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav girgine gahbişisda i'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qivişşalnar sacıgee şadepxhesinbı. ³⁷ Manke mane işis sik'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qivişşalnaxheva» qotkun vodun. ³⁸ Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyn, şagav qiyşşalas g'axuvu. Məbınbişe əq'üba opxhun, şume manbişe əq'übayka ezuyınçin şagav alyaat'u.

Samariyebişe I'salqa inyam ha'a

³⁹ Mane zəiyfee «Mang'vee, zı hı'ıyn girgın işbı zak'le uvhuynbıva» Samariyebişik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaşe I'salqa inyam ha'a.

⁴⁰ Qiyğa Samariyebi I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırta cone k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yiğna axvana. ⁴¹ I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sik'ılbab geeb qeepxha. ⁴² Samariyebişe zəiyfayk'le eyhe ixha:

– Şi saccu ğu uvhuıne cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaynıd hək'erar İna dyunye g'attixhan ha'asda vor.

I'see paççahıs k'anene insanna dix yug qa'a

⁴³ Q'öne yiğile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. ⁴⁴ Mang'vee Vuceedanıy uvhu, peyğambarıca vuc yedike ixhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. ⁴⁵ I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbişe Mana q'abil ha'ana. Manbişik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'ıyn girgın kar g'acuyın.

⁴⁶ I'sa xhyan çaxırelqa sak'al hı'ıyne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ik'ar eyxhe. ⁴⁷ Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva.

⁴⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Şok'le əlaamatbiyiy gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş.

⁴⁹ Paççahne insanee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, yızda dix qik'asse ayre!

⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Hoorə, yiğna dix axvasda.

Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna. ⁵¹ G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor. ⁵² Mang'vee manbişike «Yızda dix mısane yug qexhe girğilyva» qiyghan. Manbişe eyhen:

– Sanıxha sə'ət sançil mang'un gyorxhuniy k'il qıxha.

⁵³ Dekkilqa hiyxharan, I'see mane gahılıniy «Hoorə, yiğna dix axvasda» uvhu.

Manke vuveeyid, cune xaane girgınbişeb I'salqa inyam ha'a. ⁵⁴ Man I'see Yahudeyeeençe Galileyeeqa arıyle qiyğa haguyn q'öd'esın əlaamatniy vod.

5

I'see hovuzne k'anena yug qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalımqa hayk'an. ² İyerusalımeene Vəq'əbişin akkava eyhene

cigee, cühüt'yaasıne mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbışilin ciganiy vod. ³ Mane cigabişee vuk'aranbı, bı'rq'ı'nı, k'aanbıyiy paralic ı'xı'yn geeb insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbışe xhinen ı'ğiykırıy gozet ha'a ıxha. ⁴ [Rəbbin malaaiik gahule-gahılqa avqa giç'u, xhyan ı'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahıl xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırqın ık'arbi yug qeedaxhe ıxha.]* ⁵ Maa'ar manbışde k'ane xhebts'ale molyulle (38) senna ık'arna insan ıxha. ⁶ I'sayk'le mana g'alırxhu g'acu ats'axhzen, mana ık'arna geeb gahıvba. I'see mang'uke qiyghanan:

– Yug qıxhes ıkkannane?

⁷ Ik'arang'vee Mang'us inəxdın alidghuniy qele:

– Xərna, yizde k'ane, xhyan ı'ğı'ykırnee, zı xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e.

⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Oza qıxhe, ğu galırxhuyn karıd alyaat'u, hooraa!

⁹ Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galırxhuyn karıd alyaat'u, ayk'anna.

Man Şabbatın yiğ' eyxhe. ¹⁰ Mançıl-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbışe yug qıxhayne insanık'le eyhen:

– G'iyna Şabbatın yiğ vod, ğu galırxhuyn kar g'iyna haqqas ıkkın deş.

¹¹ Mane insanee eyhen:

– Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galırxhuyn karıd alyaat'u hoorava» uvhu.

¹² Manbışe qiyghanan:

– Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyiy?

¹³ Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyne qiyğa, maane insanaaşıl alıkkı ayk'anna. ¹⁴ Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen:

– Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah humaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva.

¹⁵ Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe.

I'sa Yahudeeşine ç'ak'ınbışika cuvabilqa arı

¹⁶ I'see man Şabbatne yiğıl hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une vuk'lelqa yiğbı alyaa'a. ¹⁷ I'seeme manbışik'le eyhen:

– Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana.

¹⁸ Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışis Mana sık'ırar geer gik'as ıkkıykan. Mang'vee Şabbatne yiğıl iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı.

¹⁹ I'seeme manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'ıdecveene, Cuked gana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeeyid man ha'a.

²⁰ Dekkis Dix ıkkınva, Vucee ha'an gırqın kar Mang'uk'le hağvan. Şu ghalybı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hağvas.

²¹ Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbışis ı'm'ır' hoolen xhinne, Dixeeyib

* **5:4** 5:4 İn ciga qiyğiye aalimaşe hexxi'ı. Manbışis nya'asiy vuk'aranbı hovuzne k'ane galyapk'ıva eyhes ikkiykn. † **5:9** 5:9 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaasıne ülycümün yighd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muç'addasın yiğ Allahs cura'as ıkkınva otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşva otk'un. I'sayne gahulyne dindaraaşe mane yiğıl ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırqınbışe co eyhenbı he'ecenva.

Cus vukkananbışis i'm'i'r hoole. ²² Dekkee vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa g'aleççu, ²³ Dekkis h'i'rmat giviyxhena xhinne, Dicesib h'i'rmat gyuvxhecenva. Dices h'i'rmat givdiyxheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisib h'i'rmat giviyxhe deş.

²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alixxhı, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam h'i'iyne insanıqa gırgıne gahbışıda i'm'i'r vob. Məhrıng'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attırxhın, üç'ür qıxha. ²⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dixen ses hapt'ıynbışik'le g'ıyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhıynbı üç'üb qeepxhes. ²⁶ Dekkine ab i'm'i'r vobnan xhinnee, Dicesıb Cune ab i'm'i'r Mang'vee hoole. ²⁷ Mana İnsanna Dixva, məhkama h'i'iyid Mang'unecad xılyaqa quvu.

²⁸ Mançile ghalıybı aaqı imaaıxa, məhbına gah qöö vob, nyuq'vnee g'alyapk'ıynbışıde gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. ²⁹ Nyuq'vneence qıgeepç'esınbı, yugvalla hav'uynbı i'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pisvalla hav'uynbımeə Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes. ³⁰ Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı alğavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ikkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a.

I'see Vucee eyhene karbışda qopkuvalla Haagva

³¹ – Zı Yızdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhyı, Yızda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy. ³² Yızde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yızde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. ³³ Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'veeyib qopkuna şahaadat hav'u. ³⁴ Zas İnsanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attıvıxhıneceıva Zı man şok'le eyhe. ³⁵ Yəhye gıyopxhannayıy işıx helena çırax vuxha. Şos sabara gahna mançıne işıgeə şadepxhes vukkiykın.

³⁶ Yızde hək'ee sayıb şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı ha'a. Mane işbışed Yızde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. ³⁷ Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yızde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. ³⁸ Mang'un cuvabıd vuşde yik'bışee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam hıdyava. ³⁹ Şos Muq'addasın Otk'unıyıbı xət qeedaxhe. Şosqa həməxüd qöö, mançıle gına şu gırgıne gahbışıde i'mrenbıme vuxhes. Yıc, Mançınıb Yızde hək'ee şahaadat haa'a. ⁴⁰ Şosmee gırgıne gahbışıde i'mrenbı vuxhesdemee Zısaqa qavaales vukkan deş.

⁴¹ İnsanaaşıne axtı q'ılqa, Zı axucar deş. ⁴² Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ikkiykınıy deşın. ⁴³ Zı Yızde Dekkine doıyule qareeyır, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doıyule qareene, şos mana ikkiykanasda. ⁴⁴ Şos sana-sang'vee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'ıy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee? ⁴⁵ Şosqa həməxüd qımaylecən, Zı Dekkine ögil şolqa taxsırniyax gıxhxhes. Şolqa taxsır gıxhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna. ⁴⁶ Şu Mısal inyam h'i'ıynxhyı, Zalıd ha'asınnyı. Mang'veeyıd Yızde hək'ee otk'unınyı. ⁴⁷ Şu Mısee otk'unıncılqad inyam hıdyaxhee, Zı eyhençılqa nəxüd inyam ha'aye?

6

I'see xəppa insanar ats'ya'a

1 Mançile qiyğa I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene golyune şene aq'valqa ilğec'e. 2 Mang'vee vuk'aranbışik'le haguyn əlaamatı g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar qöo vuxha. 3 I'sa suvalqa ilqec'u, Cune telebabişika giyar. 4 Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexhe ixha.

5 I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöo g'avcu, Filippik'le eyhen:

– İne insanaaşe oxhanasın gıney, neñçene şı alişşes?

6 I'see manva Filipp siliys i'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ixha. 7 Filippes alidghıniy qele:

– Manbışde girgıng'vee sa ghaledın gıney oxhıneenva, q'öd vəş (200) dinarısın† gıneyid alişşee, g'idiyxhar!

8 Telebabişde sang'vee Şimon-Pyoturne çocce Andreyee I'sayk'le eyhen:

9 – İnyaa'ar xhoble xhıt'ayna gıneynanayiy q'ölle baluğnana sa gade vor. Ny'a'a, inimeene insanıs man giyxharee?

10 I'see eyhen:

– Millet gyu'ar he'e.

Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilycab gıviyar. Maa'ar xhod aazırılqa (5 000) ələəna adamiycar eyxhe. 11 I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bit'al ha'a. Girgıng'vee cus nimeeniy ikkan manimeenıd alyaat'a ixha. I'see baluğaaşikid mancad ha'a. 12 Girgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabişik'le eyhen:

– Hexxada axuyn girgın se'e, vuççud xarab mexhecen.

13 Manbışe, insanaaşine ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otxhun hexxada axuyn sı'imee, yits'ıq'vəble (12) ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. 14 Mane gahıl I'see haguyn əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen:

– Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor.

15 I'sayk'le insanar abı, Cuke gucuncar paççaah ha'asva ats'axhıhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an.

I'sa xhinel iykar

16 Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'i, 17 lotk'eeqa gıviyar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axıd qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. 18 İt'umna mıtı aa vuxhayke, gıleedın xhyan i'ğiykar eyxhe. 19 Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometırmee apk'ınıyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöo. Mançile telebabı qəvəyq'ənanbı.

20 I'see manbışik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, Zı vorna.

21 Manbışıs Mana lotk'eeqa alyart'as ikkiykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgıleqqə, cos ikkanne cıgeeqə qabı hipxhırıynbı.

I'm'r hoolen gney

22 Qınne yiğıl golyune şene surak axuyne milletıs, maa saccu sa lotk'a ixhay yik'el qayle. Manbışik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabişika gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'ınvab ats'anniy. 23 Yişde Xəring'vee

* 6:4 6:4 Peesax: Allah qıdet'u ilğec'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahə nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Mısırgançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişıl-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ikkanva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † 6:7 6:7 Dınar: nuk'rayke hu'ıyn pıl. Sa dınar sa yiğınde işis hoole vuxha.

I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otxhunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medın lotk'abı qadayle. ²⁴ İnsanaaşik'le I'sayiy Cun telebabıb maa'ab g'idevcumee, lotk'abişeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefer-nahumqa avayk'an. ²⁵ Golyune şene aq'val manbişik'le I'sa aveykumee, qiyghanan:

- Mə'əllim, Ğu inyaqa mısane qarı?

²⁶ I'see manbişis inəxdın alidghiniy qele:

- Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatıbı haguva deş, avts'esınmeen gıney otxhunva t'abal ha'a. ²⁷ Sık'inne gahile qı'cı' əlyhəəsde otxhuniyna humaa'a. Ğırgıne gahbişis i'mı'r hevlesde otxhuniyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee[‡] heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod.

²⁸ Manbişe I'sayke qiyghanan:

- Allahıs ikkanan işbı g'acesdemee, şi hucoona ha'as?

²⁹ I'see eyhen:

- Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e.

³⁰ Manbişe I'sayk'le eyhen:

- Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şi mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? ³¹ Yişde dekkaşe sahree manna[§] opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «*Manbişis oxhanas xəybişeençe gıney huvu*»*.

³² I'see manbişik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe gıney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor. ³³ Xəənçe qadıyn Allahın gıney dyunyeyıs i'mı'r hoolen vod.

³⁴ Manbişe Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele.

³⁵ I'see manbişik'le eyhen:

- I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa inyam hi'iyng'unud mısacad ghal qeqvas deş. ³⁶ Zı şok'le ögeə uvhiyn xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş. ³⁷ Dekkee Zas huvuyın Ğırgın insanar Zasqa ables. Zasqa abıynbıb, Zı mısacab g'ee'erşes deş. ³⁸ Zı, Zas ikkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ikkanan ha'as xəənçe qarı. ³⁹ Zı G'axuvuyng'us ikkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı nenacar agval hıma'acen, nekke qiyğiyne yiğilyıb Zı manbı üç'üb qee'ecen. ⁴⁰ Yızde Dekkis ikkanan, Dix g'acu inyam hi'iyne Ğırgıng'uqa Ğırgıne gahbişisda i'mı'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğiyne yiğıl üç'üb qee'ecen.

⁴¹ Maane Yahudeşine ç'ak'ımbişe I'sayne cuvabıke «Zı xəənçe qadıyn gıney vodva» əəq'ənbı. ⁴² Manbişe eyhen:

- Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dişee? Şak'le Mang'una dekkır yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəənçe qarına vorva»?

⁴³ I'see manbişis inəxdın alidghiniy qele:

- I'məəq'ə. ⁴⁴ Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'its'de'eene, mane insanısse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke qiyğiyne yiğıl üç'ür qa'as. ⁴⁵ Peyğambaraaşine kitabbişee otk'un vod: «*Manbişde*

[‡] 6:27 6:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah Ğırgıne milletbişda xərna ixhes.

[§] 6:31 6:31 manna: Mısa peyğambarne gahıl, Allahee man otxhuniy İzrailıybişis sahree gıney xhinnee huvu. * 6:31 6:31 İnəxüd Zaburee otk'un (77:24, 104:40).

gırgıng'us Allaahe xət qa'as»†. Dekkike g'ayxhı, xət qepxhaynbı gırgınbı Zasqa abayle. ⁴⁶ Allahısse Qarıyng'ule ğayrı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. ⁴⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışıda i'mı'r vuxhes. ⁴⁸ I'mren gıney Zı vorna. ⁴⁹ Vuşde dekkaaşə sahree manna opxhuneeyib, hapt'ıynbı. ⁵⁰ İnmee xəənçe qadıyn məxdın gıney vod, mançike otxhunna insan müsacar qik'as deş. ⁵¹ Xəənçe qadıyn i'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad ine gıneyke otxhune, gırgıne gahbışıde i'mrena ixhes. Dyunyeyne i'mrenemee helesın gıney Yızın tan vodun.

⁵² Manke Yahudeeşın ç'ak'ınbı cuvabılqa abayle:

– Şi oxh necenva, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee?

⁵³ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şı İnsanne Duxayne tanıke idyotxhun, ebıke ulydyodğvee, vuşde ab i'mı'r vuxhes deş. ⁵⁴ Yizde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbışıda i'mı'r vuxhes. Zı məxrına nekke qıyğıyne yığıl üç'ür qa'as, ⁵⁵ Yızın tan hək'en otxhuniyva, Yızda ebib hək'en ulyodğuyva. ⁵⁶ Yizde tanıke otxhun, ebake ulyodğuna Yızde ar axva, Zınar mang'une ar axva. ⁵⁷ Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas i'mı'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhuniyng'us i'mı'r hevles. ⁵⁸ İn gıney xəənçe qadıyn vod. Man otxhuniyng'uqame gırgıne gahbışıda i'mı'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaaşə otxhuniyn xhinnen deş vod. Manbışe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı.

⁵⁹ Manva I'see, Kefernahumne sinagooe‡ xət qa'amee uvhu.

Telebabışde sabaranbışe I'sa g'alerçu, avayk'ananbı

⁶⁰ Man eyhen g'ayxhımee telebabışde sabaranbışe eyhen:

– İn nımee dağamın cuvabıy. Şavusse mançil k'ırı alixxhes əxəyee?

⁶¹ I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen:

– Mane cuvabılıyne şı qaçapxır? ⁶² Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cıgeeqa i'lqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? ⁶³ I'mı'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy i'mı'r vob. ⁶⁴ Şoqa inyam hidya'anbıv vobunbı.

I'sayk'le inyam hidya'asınbıv, Vuc mering'une xılyaqə qelesdar ögeecarnıy ats'a.

⁶⁵ Mang'vee eyhen:

– Zı mançil-allanıy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş.

⁶⁶ Mançile qıyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka ivıykar deş.

⁶⁷ Manke I'see yits'ıq'vəne (12) telebayk'le eyhen:

– Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan?

⁶⁸ Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele:

– Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəəs? Yıgne cuvabın gırgıne gahbışıda i'mı'r hoolə. ⁶⁹ Şi inyamıd hı'ıyn, şak'le ats'anıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna.

⁷⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şı, yits'ıq'vəyre (12) teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna.

† 6:45 6:45 İnxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (54:13). ‡ 6:59 6:59 sinagoga: Cühüt'yaar maa Muq'addasın Otk'unıyıbı qətqəsiy i'bəədatbı ha'as savayle vuxha. Cühüt'yar vooxhene gırgıne şaharbışee sinagobı ixhaynbı.

⁷¹ Mang'vee manva Kariotğancene Şimonne dixıne, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa merıng'une xılyaqə qeles ikkiykan.

7

I'sayne çocaaşe Mang'ulqa inyam ha'a deş

¹ Mançile qiyğa I'sa Galileeye ı'ğiykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa gik'as ikkanva, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. ² Yahudeeşin K'odiybışın bayram* k'ane qıxha ıxha. ³ Çocaaşe I'sayk'le eyhen:

- İnyaa imaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Gu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen. ⁴ Vuc qıvaats'as ikkanne insanee karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Gu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeys qıvaats'e'e.

⁵ Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş. ⁶ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Yızda gah qabı deş, şosme mısa qadiy ha'as eyxhen. ⁷ Dyunyeys şu g'umooce qeepxhes deş. Zıme g'ımece qıxha, Zı mançin işbı pısinbı ıxhay aq'val aqqaqqava. ⁸ Şu bayrameeqa havak'ne, Zıme, Yızda gah qıdyabıynçıl-alla, maqa ı'qqəs deş.

⁹ I'see manıd uvhu, Galileeye axva.

I'sa İyerusalımeeqa hayk'an

¹⁰ Mang'un çocar bayrameeqa hapk'ınıyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'ıdecəsın xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. ¹¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qıdghın ha'a ıxha.

¹² I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbışee «Yugna insan vorva», mansanbışed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ıxha. ¹³ Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, Mang'une hək'eena gəf, gırgıng'uk'le g'avxhesın xhinne, neng'ussecah haa'as vəəxə vuxha deş.

I'see Allahne Xaasne xət qa'a

¹⁴ Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. ¹⁵ Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen:

- Mang'vee nyaacad qətqi' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen kar ats'a?

¹⁶ I'see manbışis alidghınıy qele:

- Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. ¹⁷ Şavusiy Allahee eyhen ha'as ikkan, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ıxhay ats'axxhesın. ¹⁸ Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ikkan. Vuc G'axuvunəme axtı qa'as ikkana qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. ¹⁹ Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ikkan?

²⁰ Milletin alidghınıy qele:

- Yiğne ad cınid. Şavusiy Ğu gik'as ikkan?

²¹ I'see manbışik'le eyhen:

* 7:2 7:2 Yahudeeşin K'odiybışın bayram: man Allahee İzrailıyışis huvuyın bayram vodun. Man ts'uvulıqa şagavbı sa'ane gahıl eyxhe. Man bayramnang'a cühüt'yar k'odiybışee, çadırbışee axva vuxha. Məxüd manbışe co Allahee Misirğanche nəxübiy g'attivxhan hav'uva yik'el qalya'a. Cühüt'yar Misirğanche qiğeepç'iyle qiyğa, sabara gahna sahree çadırbışee avxu. Allahee maa'ad manbışis gırgın hele ıxha.

– Zı sa iş hav'u, vuşun gırgınbı ghalybı aaqı avxu. ²² Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dideeşecad gibğil. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a. ²³ Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecenva, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişil-allane Zı Şabbatıl insan bıkırıra yug qı'ıva, şu Zalqa qəl haa'a? ²⁴ Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Qopkuvalika İlyaaqı, muhaakima hee'e.

I'sa Masixhne?

²⁵ Manke İyerusalimne milletin eyhen:

– Gik'as İkkanna mana dişde vor? ²⁶ Haane, Mang'vee gırgıng'uk'le g'iyxhe-g'iyxhe gırgın yuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuççud eyhe deş. Mits'an, ç'ak'ınbişik'le Mana hək'erar Masixh[†] İxhay ats'axhxha ixhes.

²⁷ Yic mana İnsan neñçe İxhay şak'le ats'an. Masixh qöömeeme, Mana neñçe İxhay şavuk'lecad ats'a İxhes deş[‡].

²⁸ Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen:

– Şok'le hək'erar Zı ats'anane, neñçe qariyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna vor. Şok'le Mana ats'a deş, ²⁹ Zı Mang'usse qariyl-alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu.

³⁰ Manbışis I'sa aqqas İkkiykan. Mang'una gah qıdyabıva, şavaacadıd Mang'ulqa xıl g'oyt'al deş. ³¹ Milletikene geebinbişe Mang'ulqa İnyam hı'l, eyhen:

– Masixh qarımee, əlaamatbı İng'uled geed deş hagvas.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa aqqas İkkiykan

³² Fariseyaaşik'leŞ milletin I'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole.

³³ I'see eyhen:

– Zı şoka geer İxhes deş. Mançile qiyğə Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. ³⁴ Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne cıgeeqar şosse ables vəəxəs deş.

³⁵ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qıdghın ha'a:

– Şak'le İvdeekesde cıgeeqa nyaqaniyxan Mana İ'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? ³⁶ «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne cıgeeqar şosse ables vəəxəs deş» mane cuvabıka hucooniyxan eyhes İkkan?

I'mı'r hoolene xhinen damabı

³⁷ Bayramne nekke qiyğiyne yiğil I'sa oza qıxha, axtıda eyhen:

– Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecen. ³⁸ Muq'addasne Otk'uniybişee otk'unin xhinnee, Zalqa İnyam hu'iyng'une yik'eençe, İ'mı'r hoolene xhinen damabı gıyotsts.

[†] 7:26 7:26 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdım ədat İxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peygambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva İxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailiybişik'le peygambaraaşe uvhuynbı ats'a İxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hu'l, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a İxha. [‡] 7:27 7:27 Mana neñçe İxhay şavuk'lecad ats'a İxhes deş: Mane gahıl sassanbışe eyhe İxha: «Masixh, peygambaraaşine kitabışee otk'uniyn xhinnee, Bet-Lexemeençe qales». Mansalbişemee, Masixh qalesin cıga şavuk'lecad ats'a İxhes deşva, eyhe İxha. İnsanaaşe, I'sa Gəllıyeençe vorva ats'axhxha, Mana Masixh deşva eyhe İxha. **§ 7:32 7:32** Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha.

³⁹ Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbişe alyaat'asde Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahee I'sayna xəbvalla mankilqame hidyag'uyñçil-alla, inyam ha'anbişis man Rı'hı'ne hıvu ıxha deş.

İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle

⁴⁰ Milletikene sabaranbişik'le man eyhenbı g'ayxhımee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva» eyhe. ⁴¹ Sabaranbişemee «İna Masixhır» eyhe, samebinbişemee eyhen:

- Masixh Galileyeñçe'e qales deş. ⁴² Nya'a Muq'addasne Otk'unıybışee otk'un dişde, Masixh Davudne nasılənçena, Davud eyxhene Bet-Lexemne xiveñçe qales*?

⁴³ İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle. ⁴⁴ Sabaranbişis Mana aqqas ikkiykinəeyir, nenacar Mang'uk set'a deş.

Yahudeeşine ç'ak'ınbişe I'salqa inyam haa'a deş

⁴⁵ G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbişisqayıy fariseyaaşine k'anyaqa sapk'ilmee, manbişe g'aravulyçeeşike qiyğhanan:

- Nya'a şu Mana qıdyarı?

⁴⁶ G'aravulyçeeşe eyhen:

- Həşdilyqamee sacar insan məxür yuşan hı'ı deş.

⁴⁷ Fariseyaaşe manbişik'le eyhen:

- Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqı'le qığavhu? ⁴⁸ Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hı'ıye? ⁴⁹ İne milletık'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbı gulyoptulyñbı!

⁵⁰ Ögilycar I'sayne k'anyaqa arıyne Nikodim donane fariseyee manbişik'le eyhen:

⁵¹ - Yişde Q'aanunus sik'ı, insanıl k'ırı ilydiyxhı, mang'vee hucooyiy ha'ava dyats'axhxha, mana muhaakima hı'iy qotkuda deş.

⁵² Manbişe Nikodimık'le eyhen:

- Deşxhee, ğunar G'alileyeñçene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad g'acesin, sacar peyğambar Galileyeñçe qöö deş.

I'sayıy zina hı'ına zəiyfa

⁵³ Mançile qiyğa gırğınbı cone xaaqa avayk'an.

8

¹ I'same Zeytunne suvalqa ayk'an. ² Miç'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Gırğın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletis xət qa'a giyğal. ³ Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe* zina ha'ang'a ayqına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhı, ⁴ I'sayk'le eyhen:

- Mə'əllim, ina zəiyfa zina ha'ane cigee ayqı. ⁵ Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı g'ayeqqa hevleva. Ğu mançik'le hucoona eyhe?

⁶ Man I'sa siliys i'xəsdemee eyhe ıxha, Mang'une gardanaqa taxsir gixhesdemee ha'a ıxha. I'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal.

⁷ Mang'uke meed qıdğhın ha'amee, I'sa qorku qıxha, manbişik'le eyhen:

* **7:42** 7:42 Mançine hək'ee Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2). * **8:3** 8:3 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dındarar vuxha. Manbişik'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbişe mana Q'aanun mebinbişisib xəp qaa'a vuxha.

– Vuşde neng'ukayiy bınah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen.

⁸ Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an.

⁹ Man eyhen g'ayxhımee, ç'ak'ınbışile otçu k'ınınbışılqamee sassabna mançe qığeepç'ı avayk'ananbı. Nekke qiyğa I'sayiy zəiyfacab aaxva. ¹⁰ I'sa qorku qıxha, eyhen:

– Zəiyfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa bınah gıvxhu dişde?

¹¹ Zəiyfee eyhen:

– Şavaacab, Xərna.

Manke I'see eyhen:

– Zınab yiğne gardanaqa bınah gıviyxhe deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.]†

I'sa dyuneyn Nur

¹² Qiyğa I'see milletik'le eyhen:

– Dyuneyn Nur Zı vorna. Zağar qıhna qööna mısacar miç'axiyvalee iykaras deş, mang'uqa r'm'r' hoolen Nur ixhes.

¹³ Fariseyaşe Mang'uk'le eyhen:

– Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançil-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob.

¹⁴ I'see manbışis alidghıniy qele:

– Zı Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yizda şahaadat qopkuba vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayiy əlyhəəsva ats'ançil-alla. Şok'ləme Zı nençe qarı, nyaqame əlyhəəs ats'a deş. ¹⁵ Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş. ¹⁶ Zı muhaakima haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançil-allad Yizin məhkama qotkuyn vod. ¹⁷ Vuşde Q'aanuneeıd otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba vob. ¹⁸ Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a.

¹⁹ Manke I'sayke qiyghanan:

– Yiğna Dek nyaane vor?

I'see alidghıniy qele:

– Şok'le Zınar, Yizda Dekkir ats'a deş. Şok'le Zı ats'a ixhanaxhiy, Yizda Dekkir ats'axhşesdaniy.

²⁰ I'see manva nezırna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xət qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidıpxırva, şavaacarır Mana aqaqqa deş.

I'sa ooğançe qarı

²¹ Qiyğa meed I'see manbışik'le eyhen:

– Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş.

²² Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe eyhen:

– Nya'a Vuc əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe? Mang'us Vucecar Vucne gik'as ıkkan?

²³ I'see manbışik'le eyhen:

– Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. ²⁴ Zı mançil-allad şok'le «Şu vuşde bınahbışee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yizde hək'ee eyhençılqa inyam hıde'eene, şu vuşde bınahbışee hapt'as.

²⁵ Manbışe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan.

† 8:11 8:11 İna zına hu'ına zəiyfayne hək'eena xabar qiyğiyne aalimaşe hexxav'u.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyiyva. ²⁶ Vuşde hək'ee eyhesinid, şu muhaakima haa'asınid geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeyk'le eyhe.

²⁷ I'see manbışik'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbışılqa hiyxhar deş. ²⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- İnsanna Dix^z şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xə t qı'ı, Zı man eyhe. ²⁹ Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgine gahbışıl Mang'us ikkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alercu deş.

³⁰ I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbişe Mang'ulqa inyam ha'a.

Hək'ençin insanar g'attivxanaa'as

³¹ Mane gahıl I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeeşik'le eyhen:

- Şu Yizde cuvabıka gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. ³² Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinib şu g'attivxanaa'as.

³³ Yahudeeşe I'says alidghuniy qele:

- Şi İbrıhımne nasileençe vob, mısacabıb neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxanaa'asva» eyhe?

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna.

³⁵ Nukar xizanee gırgine gahbışıl deş axva, dixme gırgine gahbışıl axva.

³⁶ Mançıl-allab Dixee şu g'attivxan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxanasınbı.

³⁷ Zak'le şu İbrıhımne nasileençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdyava, şos Zı gik'as ikkan. ³⁸ Zı Dekkine k'ane g'acuyn şok'le eyhe, şumee vuşde dekkike g'ayxhiyn ha'a.

³⁹ Manbışe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrıhımva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

- İbrıhımın uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrıhımee ha'anniy ha'as. ⁴⁰ Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ikkan. İbrıhımee məxüd hı'ı deşdiy. ⁴¹ Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a.

Manbışee Mang'uk'le eyhen:

- Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor.

⁴² I'see manbışik'le eyhen:

- Allah vuşda dek ıxhaynxiy, şos Zı ikkiykanasdanıy, Zı Allahısse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. ⁴³ Şos Zı eyhençil k'ırı alixxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidıyxhar. ⁴⁴ Şu vuşde dekkikenbı - İblisikenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ikkan. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaa'k'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod. ⁴⁵ Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. ⁴⁶ Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? ⁴⁷ Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırıxhe ilıyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı ilıyxhe deş.

I'sayıy İbrıhım

^z 8:28 8:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgine milletbışda xərna ixhes.

48 Yahudeeşe I'says inəxdın alidghıniy qele:

– Ğu Samariyeğançena[§] vor, Yiğne adıd cinıd. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe?

49 I'see alidghıniy qele:

– Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkıs hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. ⁵⁰ Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. ⁵¹ Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, mısacar qik'as deş.

52 Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

– Şak'le həşde ats'axhxhayn, Yiğne ad cinıd. İbrıhımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, mısacar qik'as deşva» eyhe. ⁵³ Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrıhımıler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğıcar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö?

54 I'see alidghıniy qele:

– Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yizda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene, ⁵⁵ şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhenıd ha'an. ⁵⁶ Vuşda dek eyxhene İbrıhımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhume, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyn, şadxhanar.

57 Mançil-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

– Vaqa xhots'al (50) sen deşin, nəxürne vak'le İbrıhım g'acu?

58 I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, İbrıhım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna»*.

⁵⁹ Mane gahl I'sa g'ayeqqa helesva manbışe ç'iyeye g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9

I'see bı'rq'ı'na yug qa'a

¹ I'sa yəqqı'le k'ena əlyhəəmee, bı'rq'ı'ra yedike ixhana insan qızaxxa.

² Telebabişe Mang'uke qiyghanan:

– Mə'əllim, şavaane binah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ixha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene?

³ I'see alidghıniy qele:

– Man, mang'ıneyiy mang'une dekkıneyiy yedine binahıl-alla deş məxüd ixha. Allahın işbı mang'une i'mree g'acencıva məxüd ixha.

⁴ Yiğne yiğın şı, Zı G'axuvuyng'un işbı ha'as ikkan. Xəm qooxhe, manke şavussecad vuççud ha'as əxə deş. ⁵ Zı dyunyel ixhaylette, Zı dyunyeyn Nur nodan.

⁶ Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu g'a'adaççe, tyuyuke bəttağ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne uelqə qadağva. ⁷ Qiyğa mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre.

§ 8:48 8:48 Samariyeğançena: cühüt'yuk'le mane gahl Samariyeğançenava uvhiy, hokiyy akaran karniy vod. * 8:58 8:58 «Zı Vorna»: I'see inıya Cune hək'ee muq'addasne Allahne doyuqa eyhe. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambarıs g'ıyoxhane ğı'ç'iyne k'ane ağımış hı'ı. İnsanaşısqa məxüd qayle Mang'vee kufurniyxan hı'ı. Mançil-allar manbışıs Mana gik'as ikkiykan.

(Şiloah «g'axuvuna» eyhen vodun.) Bı'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al. ⁸ Delesınbışeyiy, mana kar sa'ana xhinne ats'anbışe eyhen:

- Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dişee?

⁹ Sabaranbışe «Mana vor», mansanbışe «De'eş, mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe.

¹⁰ Manbışee qiyghan:

- Nəxüdnə yığne ules işix qadı?

¹¹ Mang'vee eyhen:

- I'sava eyhene sang'vee bəttağ hı'ı, yizde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesid işiğ qadı.

¹² Manke manbışe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe.

Fariseyaşe yug qıxhayg'us qidghınbı ha'a

¹³ İnsanaşe uleppi yug qıxhana fariseyaşine* k'anyaqa arayle. ¹⁴ I'see bəttağ hı'ı ulelqa qadğuyın yiğ Şabbatın yiğ† ıxha. ¹⁵ Fariseyaşe mane insanike nəxüdiy ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbışik'le eyhen:

- Mang'vee yizde ulelqa bəttağ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı.

¹⁶ Manke fariseyaşine sabaranbışe eyhen:

- İna Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğil hidya'asınbı vod ha'a.

Mebınbışe eyhen:

- Bınahng'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee?

Manbı məxüb cuvabilqa abayle.

¹⁷ Manke manbışe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan:

- Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yığın uleppi qı'ı.

Mang'vee alidghınıy qele:

- Mana peyğambar vor.

¹⁸ Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'ı'ra ıxha qiyğa uleppi qeetxhalqa hayebaxhe deş. Mançıl-alla manbışe mang'un dekkiy-yed qoot'al.

¹⁹ Mang'une dekkıeyiy-yedıke qiyghanan:

- Şos bı'rq'ı'ra ıxhana dix inane vor? Nəxüdnə mang'uk'le həşde g'eece?

²⁰ Dekkeeyiy-yedee eyhen:

- Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bı'rq'ı'ra yedıke ıxha. ²¹ Həşde nəxüdnə mang'uk'le g'eece, şavaame mang'un uleppi qı'ı, şak'le ats'a deş, cıke qiyghne. Mana həşde xər qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəşın.

²² Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə məxüd uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Masıxhva‡ gardanaqa

* **9:13** 9:13 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha. † **9:14** 9:14 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighud'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahs cura'as ıkkıanvanıy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvanıy otk'un. I'sayne gahılıne fariseyaşe mane yiğil ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva. ‡ **9:22** 9:22 Masıxh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailyışik'le peyğambaraaşine uvhynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun millet duşmanaşike g'attıxhanı, dınyıyevs xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

alyaat'uyın gırgınbı sinagogeençes^Ş g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha.
²³ Mançıl-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xə r qıxha, cuke qiyghneva» eyhe.

²⁴ Fariseyaaşe uleppi qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen:

– Qotkuyn eyhesva Allahılqı k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an.

²⁵ Mang'vee alidghınıy qele:

– Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bı'rq'ı'ranıy vor, həşdeme zak'le g'ecen.

²⁶ Fariseyaaşe meed mang'uke qiyghanan:

– Mang'vee vak hucoona hı'ı? Uleppi nəxüdne qı'ı?

²⁷ Mang'vee alidghınıy qele:

– Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alixxhes ıkkın? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan?

²⁸ Mang'uqa hokiybı hı'ı, eyhen:

– Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobınbı. ²⁹ Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ıxhay ats'an, İname neñçe qariy ats'a deş.

³⁰ Mane insanee manbışik'le eyhen:

– Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana neñçe ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppi qı'ıynbı. ³¹ Şak'le ats'an Allahee bınahnanbışıl k'ırı ılıyxhe deş. Mang'vee Cus ı'bədat ha'ang'ulıy Cus ıkkanan ha'ang'ul k'ırı ılıyxhe. ³² Yedike bı'rq'ı'ra ıxhayng'un şavaame uleppi qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. ³³ Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuçud ha'as əxəs deşdiy.

³⁴ Manbışe mane insanıs alidghınıy qele:

– Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedike ıxha. Həşde ğune şas xə q'a?

Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşəna.

Fariseyaaşına bı'rq'ı'valla

³⁵ Mana insan g'aqa g'e'eşşuyınçına ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'ı eyhen:

– Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne?

³⁶ Mang'vee qiyghanan:

– Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as?

³⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor.

³⁸ Mang'veeyid «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yoyzarna.

³⁹ I'see eyhen:

– Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'ıdecenbışik'le g'acecen, g'ecenbıb bı'rq' qeepxhecen.

⁴⁰ Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxı, Mang'uke qiyghanan:

– Deşxheene, şınabne bı'rq'ı'ba?

⁴¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Bı'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10

Yugna Çoban

1 I'see meed eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbişde ağlөөqа akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyiy g'uldur vorna. ² Akkayle ikkeç'uname vəq'əbişda çoban vor. ³ G'aravulyçee mang'us akka aaqа, vəq'əbişik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbi dobişka qott'ul g'aqa qiğa'a. ⁴ Mang'vee cun vəq'əbi gırgınbı g'aqa qiği'iyle qiyyğa, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbid mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. ⁵ Manbı mısacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançil-alla, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı.

⁶ I'see manbışis mana misaala qavalıyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbışılqа hiyxhar deş.

⁷ I'see meed manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbişin akka Zı vorna. ⁸ Zale ögil qabıynbışın gırgınbı sixnareriy g'uldurur vuxha, vəq'əbişe manbışıl k'ırı alıxhxhı deş. ⁹ Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attıxhanasda. Mang'usse ikkeç'esır, qiğeç'esır əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cigad aveykesın. ¹⁰ Sixnariy saccu qöqəsiy gyapt'asva, haq'var-hiyxvər ha'as arayle. Zıme qarına i'mı'r hevles, gyavts'u güvxhuna i'mı'r.

¹¹ Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbişıl-alla cun can q'urbanna hele. ¹² Pılike aqqıyne çobanınbı deş eyxhe vəq'əbi. Mang'uk'le vəq'əbişılqа umul abı g'avcumeə, mana vəq'əbi g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a. ¹³ Pılike aqqına çoban hexvana, pılike aqqı ixhayke, mang'vee vəq'əbişda haa'a deş.

¹⁴⁻¹⁵ Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkık'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxüüb yızınbı vaats'a, yızınbışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbişıl-alla Yızın can q'urbanna hele. ¹⁶ Zaqa menne ağlөөençenid vəq'əbi vödinbı. Zas manbid qales ikkan. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyiy sa Çoban ixhes. ¹⁷ Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyyğa yı'q'əlqa alyaat'asva. Mançil-allar Dekkis Zı ikkana. ¹⁸ Şavaacad Yızın can iləşse deş, man Zıcad hele. Man helesıd, yı'q'əlqa alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüd he'eva Yızde Dekkee uvhu.

¹⁹ Yahuder mane gafil-alla cuvabilqа abayle. ²⁰ Manbışde gellesing'vee eyhen:

- Mang'une ad cinıd, Mana bəç'ərir. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe?

²¹ Mebinbışeme eyhen:

- Cınaaşe aqqıyne insanee məxüd eyhes deşdiy. Nya'a cinisse bı'rq'i'ne insanın ulepı qa'as əxəyee?

Yahudeeşine ç'ak'ınbışın I'sayka uğoodiy

²² Q'i'dim ixha. Mane gahl İyerusalımeə Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram* ağayhe ixha. ²³ I'sa Allahne Xaane məhleə, paççah Sileymanne doyulyne dirakbışıl oab daxanane cıgee iykar ixha. ²⁴ Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hıqiy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen:

- Mısilqameəne Ğu yışın sabır siliys i'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidı'i, eyhe.

* **10:22** 10:22 Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram: man bayram ağayhe gibğılınbı 165-de senile yişde eerayle ögil. Mane sen Allahın Xav motta'a, ts'ed qa'a. Mançile ögil Allahın Xav duşmanaşine g'oşunen aqqaqqa. Mane Allahne Xaa byutbışis i'bəədat ha'a ixha.

²⁵ I'see manbışis alidghıniy qele:

– Zı şok'le uvhuyn, şume mançılqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkine doyule ha'anevad işbişe Zı vuşu ıxhay eyhen. ²⁶ Şume mançılqa hayeebaxhe deş, Yizde vəq'əbişınbı devxhal-alla. ²⁷ Yizde vəq'əbişik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaqad qihna qöö. ²⁸ Zı mançis gırgine gahbışısa d'mı'r hooole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadıd manbı Yizde xılənçe g'ayşes deş. ²⁹ Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavussevad Dekkine xılənçe g'ayşes əxəs deş. ³⁰ Zınayıy Dek sa vobınbı.

³¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe meed I'sa g'ayeqqa helesva ç'iyele g'ayebı alyaat'a. ³² I'see manbışik'le eyhen:

– Dekkike qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqa heles ıkkın?

³³ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'us alidghıniy qele:

– Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ıkkın. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüd Ğu kufur ha'a. Mançıl-allar şas Ğu g'ayeqqa heles ıkkın.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

– Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıb“»†?

³⁵ Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaaşik'le «allaharıbva» eyhe. Muq'addasne Otk'unee otk'unin hakkalas deş. ³⁶ Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxı', dyunyelqa G'axuvu. ³⁷ Zı, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. ³⁸ Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxhesınniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ıxhay.

³⁹ Manbışis meer I'sa aqqas ıkkıykan, I'same manbışde xılənçe iyg-valyna. ⁴⁰ Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gicəpxı'ybı alyaat'a'ane çıgeeqa ark'in, maa'ar axva. ⁴¹ Mang'une k'anyaqa geeb insanar abı eyhen:

– Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'une hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qıgeç'u.

⁴² Geeb insanaaş maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11

I'see qik'una Lazar üç'ür qa'a

¹ Lazar donana sa insan ık'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ıxha. ² Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbışıka qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'i'na çoc Lazar ık'ar ıxha. ³ Mançıl-alla q'öne yiçvee «Xərna, Vas ıkkanna insan ık'ar vorva» I'salqa xabar g'uxooole.

⁴ I'sayk'le man g'ayxhı, eyhen:

– Mane ık'arın hapt'iy deş heles. Allahna axıvıllayıy Allahne Dixena axıvılla mane ık'aarile ğana geeb qaa'as.

⁵ I'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha.

⁶ Lazar ık'arva g'ayxhumee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc arıyne cıgee q'ölle yiğnar axvana. ⁷ Qiyğa Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

– Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs.

† 10:34 10:34 Man Zaburee otk'un vod (81:6).

⁸ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

- Mə'əllim, şaane Yahudeeşin ç'akı'nbişis Ğu sık'ırıra ögil g'ayeqqa helesiy ikkan. Vas maqa sak'alasne ikkan?

⁹ I'see alidghınıy qele:

- Yiğ yits'ıq'vəble (12) sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'eece. ¹⁰ Xəmdə iykarname, miç'axdava qaçayxarna.

¹¹ Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbişik'le eyhen:

- Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as r'qqə.

¹² Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda.

¹³ I'see mana qik'u ıxhay uvheeyid, manbişisqa həməxüd qayle, mana nik'eeqa ark'invaniyxan uvhu. ¹⁴ I'see manbişike vuççud dyugul hidi'i eyhen:

- Lazar qik'una. ¹⁵ Vuşdemeeiy, şu inyam hi'ynemee, Zı şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs.

¹⁶ Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışik'le eyhen:

- Vüqqəs, şınab yişde Mə'əlimika hapt'as.

¹⁷ Maqa ariməe, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerin yoq'ulle yiğva ats'axxhe.

¹⁸ (Bet-Anya İyerusalimis k'ane vuxha. Mane şaharbişde yı'q'nee xhebne kilometrılqə ələəna yəq vuxha.) ¹⁹ Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs çoc qik'ıva baş-sağlığıyvalla hevles abayle. ²⁰ Martayk'le I'sa arıva g'ayxhımee, Mang'une ögilqə qiğeeç'e. Mayramme xaa eexva.

²¹ Martee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. ²² Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesin.

²³ I'see məng'ı'k'le eyhen:

- Yiğna çoc üç'ür qixhesda.

²⁴ Martee Mang'uk'le eyhen:

- Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiyne yiğıl manar üç'ür qixhesda.

²⁵ I'see məng'ı'k'le eyhen:

- Üç'üb qeepxhayiy I'mı'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qixhesda. ²⁶ Ğırgın üç'übınbı, Zalqa inyam ha'anbı mısacab hapt'as deş. Ğu mançılqə inyam ha'anne?

²⁷ Martee Mang'us alidghınıy qele:

- Ho'o, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqə qalesda Allahna Dix, Masixh* Ğu vorna.

²⁸ Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'ın dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen:

- Mə'əllim inyaa vor, ğu vor qeet'al.

²⁹ Mayramık'le man g'ayxhımee, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qiyele. ³⁰ I'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqə ariyne cıgee axva. ³¹ Mayramıka sacıgeene xaane məng'ı's baş-sağlığıyvalla hoolene

* **11:27** 11:27 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahe Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıbişik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbişə Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyns xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

Yahudeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycumeə, manbışik'le məxüd ats'axxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yı'qqə yixhes. Mançıl-allab manbı məng'ı'qab qihna avayk'an.

³² Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybışeeqa qık'york'ul, eyhen:

- Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qık'as deşdiy.

³³ I'sayk'le manayiy məng'ı'ka abıyn Yahuder gyaaşə g'avcumeə, Mang'vee it'umda aq'va qa'a. ³⁴ I'see manbışike qiyghanan:

- Qık'una nyaqane gıxhxhı?

Manbışə eyhen:

- Xərna, qora ilekke.

³⁵ I'sa geşsena. ³⁶ Manke Yahudeeşə eyhen:

- İlyaakende, Mang'us mana nimeeyiy ıkkən ıxha!

³⁷ Manbışde sassang'vee eyhen:

- Mang'vee bı'rq'ı'ng'un ulepplı qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee?

³⁸ Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. ³⁹ I'see eyhen:

- G'aye g'avşə.

Qık'uyng'une ıxçvee Martee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, eva ıxha ıxhes, mana qık'uyın yoq'ulle yiğ vod.

⁴⁰ I'see eyhen:

- Nya'a Zı vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda?

⁴¹ Məxüb g'aye g'oosəna. I'sa xəəqə ilyaaki, eyhen:

- Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxhıva, Zı Vas şukur haa'a. ⁴² Zak'le ats'an, Vak'le gırgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'iyxhen. Zı man uvhuyn, Yizde hiqiy-allane milletın Ğu Zı g'axuvva inyam he'ecəna.

⁴³ Manıd uvhu, I'see axtıda eyhen:

- Lazar, g'aqa qığəç'e!

⁴⁴ Qık'unar g'aqa qığəç'əna. Mang'une g'elybışıl xılepplışıl kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe.

I'see manbışik'le eyhen:

- Mang'un g'elybı-xılepplı eeqe, hooracən.

Yahudeeşde ç'ak'ınbışis I'sa gik'as ikkiykan

⁴⁵ Mayramne k'anyaqa abıyne, I'see ha'an g'acuyne Yahudeeşine geebınbışə Mang'ulqa inyam ha'a. ⁴⁶ Manbışın sabarabı fariseyaaşısqa† hək'ın, I'see hı'ıyn manbışis yuşan ha'a.

⁴⁷ Manke kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşə Aali Şuura‡ sav'u, eyhen:

- Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. ⁴⁸ Şi Mang'usqa man ha'as hassıree, gırgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençən g'oşunbı adı, Allahne Xaakıniy yişde milletıkın ha'asın.

⁴⁹ Maane sang'vee, mane seniyne xərne kaahınee Kayafee manbışik'le eyhen:

† 11:46 11:46 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. ‡ 11:47 11:47 Aali Şuura: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahınar, Q'aanunun mə'əllımar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha.

- Şok'le vuççud ats'a deş. ⁵⁰ Şolqa hiyxhar dişde? Gırgıne ine milletkın ixhesse, sa İnsanın ine milletneme qik'uy, vuşdemee nimeexheeyid yugda eyxhe.

⁵¹ Mang'vee man cuvab cuvab-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahin ıxhayke peyğambariyvalla hav'u eyhen, I'sa ine milletneme qik'as. ⁵² Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın gırgınəəng'ə ehevkuyn uşaxar sacigeeqa saa'asdemee qik'as.

⁵³ Mane yiğile manbişe fikir ooxhan giviyğal I'sa nəxüriy gik'asva.

⁵⁴ Mançil-allar I'sa Yahudeeşine yı'q'nee şenbişik'le g'acesın xhinne iykar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cigeeqa, Efrayim eyhene şahareeqa ark'ın, telebabışika maa'ar axva.

⁵⁵ Yahudeeşin PeesaxŞ bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesin insa-nar mətəpxhesva Peesaxile ögil xivaaşence İyerusalimeeqa avayk'an.

⁵⁶ Manbişe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen:
- Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyhan?

⁵⁷ Kaahinaaşin ç'ak'ınbişeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva «Nyaa ıxhay savuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmr huvu vuxha.

12

Mayramee I'sayne g'elybişilqa granın q'ış qadağva

¹ Peesaxile yixhille yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuçe hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür q'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. ² Maa'ad I'sayneme otxhuniy hele ıxha. Marteehid sufranılqa otxhanan haqqa ıxha. Lazarı I'sayka sacigee sufrayne hiqiy-allanbişde yı'q'nee eyxhe.

³ Mayramee mane gahlı sura litralqa ələən, geed granın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybişilqa k'ya'a. Qiyğa məng'ee cene ç'ərbişika Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşine evayn alyaat'a. ⁴ I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyaqqa qelesde Kariotğaçena Yahudee eyhen:

⁵ - Nya'a man q'ış xhebıd vəş (300) dinaris* massa huvu, kar deşinbişis bit'al hidi'i?

⁶ Mang'vee man cuvab kar deşinbişda haa'ava deş eyhe, sixnariy ıxhayke eyhe. Mang'usqa pılana q'utye quvu vooxhe, mang'veeyid cus ikkanne karas mançe pıl alyaat'a ıxha.

⁷ I'see eyhen:

- Mana i'ğiykar himee'e! Məng'ee man q'ış g'iyniyne yiğıs havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ixhesın xhinnee q'ı. ⁸ Kar deşinbı gırgıne gahbişilycab şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbişil şoka ixhes deş.

⁹ Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vuçee hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür q'ına Lazar g'aces abı. ¹⁰⁻¹¹ Lazarı-alla gellesde Yahudeeşe hapk'ın, I'says inyam hu'ı. Mançil-alla kaahinaaşin ç'ak'ınbişis Lazar gik'as ikkiykan.

I'sa İyerusalimeeqa paşçah xhinne ikkeç'e

§ **11:55** 11:55 Peesax: Allah qıdet'u ilğec'ıva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşee co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğance g'attivxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ikkanva, Mısa peyğambarne q'öd'ösde kitabee otk'un (11-12). * **12:5** 12:5 Dinar: nuk'rayke h'iyn pıl. Sa dinar sa yiğısdə işis hoole vuxha.

12 Qinne yığıl bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşik'le I'sa İyerusalimeeqa ayresva g'ayxhı. 13 Manbışe xurmayn bıtağbı alyaat'u ts'irbı ha'a, Mang'une ögilqa qıgeebaç'e. Manbışe eyhen:
- *Hosanna!*

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena!

İzrailıyne Paççahıs şukur vuxhena!

14 I'see q'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un:

15 «*Sionna yiş†, qimeeqən!*

İleeke, yığna Paççah

sa q'uduxul alıxı vor qöö!»§

16 Ts'etta telebabıılqa vuçud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı qı'ıyle qiyğa, Mang'une vuk'ləlqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilcadnıy Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un. 17 I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ıyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadıyne milletın mançına gaf haa'a. 18 Milletik'le I'see man əlaamat haguva g'ayxhı ıxha, mançil-allad millet Mang'une ögilqa adayle. 19 Mançil-alla Fariseyaaşe* sana-sang'uk'le eyhen:

- Vuçud yişde xılənçe qöö deş. Gırınbı Mang'uqab qihna əlyhəə!

I'see Vuc qik'asva eyhe

20 Bayramıs İyerusalımqa ı'bəədatısva abıynbışde yı'q'nee Yunanarıb vuxhaynıbı. 21 Manbı Galıleyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filıppne k'anyaqa hapk'ın, mız k'ya'a:

- Xərna, şak'le I'sa g'aces ıkkən.

22 Filıpp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filıppır hapk'ın, mana gaf I'says haa'a. 23 I'see alidghınıy qele:

- İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. 24 Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'ıyelqa g'a'aypxhı qıdevk'eene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şağav hele. 25 Cuna ı'mı'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne dyunyel cune ı'mrena hıdyaa'ang'veeme, mana gırgıne gahbışıs havaces. 26 Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqar qihna qoracən. Zı nyaa ixhee, Yızda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yızde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as.

27 Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahıke g'attıxhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahınemeeecar qarı. 28 Dek, Yığın do axtı qe'e!

Manke xəənçe ses qayle:

- Yızın do axtı qı'ıyn, meedıd axtı qa'asın!

29 Maa'ab ulyobzurne sabaranbışe eyhen:

- Xəy bı g'əhətqı'.

Mansanbışed eyhen:

- Mang'uka malaaik yuşan hı'ı.

30 I'see manbışıs alidghınıy qele:

† 12:13 12:13 Hosanna: cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attıvıxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha. ‡ 12:15 12:15 Sionna yiş: man İyerusalımva eyhen vodun. Sion İyerusalım alyaa'una tepa vobna. § 12:15 12:15 İnəxüd Zakarıy peyğambarne kitabee otk'un (9:9).

* 12:19 12:19 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

- Man ses Yizdemee deş, vuşdemee qadı. ³¹ İne dyunyeys məhkama alğahasda gah hipxırna, in dyunye vuk'lek ikkekkan iblis g'ehəşesda. ³² Zı ooqa qa'amee, Zı girgınbı Zalqa ts'its'a'a.s.

³³ I'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. ³⁴ Milletın Mang'us alidghınıy qele:

- Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masixh† girgıne gahbışıs axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune?

³⁵ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacən. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'ınıy ats'a eyxhen deş. ³⁶ Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixı vuxhecəna.

I'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena.

Geebinbişe I'salqa inyam ha'a deş

³⁷ I'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. ³⁸ Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe:

«Rəbb, şı uvhuynçilqa şavaane inyam hı'l'?

Şavusne Rəbbına guc gyaagu?»‡

³⁹ Manbışısse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cigee inəxüd uvhuva:

⁴⁰ «Allahee manbışın uleppi bı'rq' qı'l,

yik'bid g'ayelqa sak'al hı'l,

uleppışıka g'ımececəna,

yik'bışısıd haymeexhecəna,

Mang'ulqab sıvmiyk'alcen manbı yug qee'eva».§

⁴¹ Yeşayayk'le I'sayna axtıvalla g'avcuynçıl-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan hı'l.

⁴² Ç'ak'ınbışde geebinbişe I'salqa inyam he'eeeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaaşe co sinagogeençe* g'e'eebaşeva, manbı qəvəyq'ən vooxhe. ⁴³ Manbışıs Allahee deş, insanaaşe cos q'iyimat huvu vukkiykan.

I'sa insanar g'attivxhan haa'as qarı

⁴⁴ I'see axtıda eyhen:

- Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a.

⁴⁵ Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece. ⁴⁶ Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacəna, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı.

⁴⁷ Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hidi'l, Zı mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı.

⁴⁸ Zı əq'əna qı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdy'a'ana sa karan muhaakima ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yiğil mana mançin muhaakima ha'as. ⁴⁹ Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee

† **12:34** 12:34 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaasıke g'attixhan hı'l, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. § **12:38** 12:38 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:1). § **12:40**

12:40 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:10). * **12:42** 12:42 sinagoga: Cühüt'yaaşe l'bəədat ha'an ciga.

hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. ⁵⁰ Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgıne gahbışısa ı'mı'r vobna. Mançıl-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen.

13

I'see telebabışın g'elybı hoyğal

¹ Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. I'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyuneyyle Dekkısqa əlyhəəsda gah hipxır vuxhay. Mang'us ine dyuneylin Cun telebabı vukkiykininbı. Mang'us manbı qık'asmeə vukkiykananbı.

² Exhalin otxhuniy oxhanasde gahıl, iblisin, I'sa mebinbışde xılyaqa qeıva Kariotğaçne Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eççu ıxha.

³ I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xılyaqa quvu ıxhay ats'anniy, Allahıse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ıxhayid ats'anniy. ⁴ Mana sufranile oza qıxha, tanalin kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al.

⁵ Qiyğa Mang'vee iyagameeqa xhyan kyı'ı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mətta'a. ⁶ I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas?

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hixharas.

⁸ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Ğu yızın g'elybı mısacad hoğalas deş!

I'see mang'us alidghıniy qele:

- Zı ğu hudyorgüleene, vasse Yizde k'ane ixhes əxəs deş.

⁹ Şimon-Pyoturee Mang'us alidghıniy qele:

- Xərna, saccu yızın g'elybicad deş, xiləppid, vuk'ulyub hoğle.

¹⁰ I'see mang'us alidghıniy qele:

- Əyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'əv, mana ooğaçne-avqamee mətıra vor. Şunab mətıba vob, saccu gırgınbı deş.

¹¹ I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xılyaqa qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun gırgınbı mətıba deş vobunbıva» eyhe.

¹² Manbışın g'elybı hodğuliyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cigee sufranne k'ane g'alirxhu, eyhen:

- Zı şok hı'ıyn, şok'le ats'anne? ¹³ Şu Zalqa Mə'əllim, Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna. ¹⁴ Zı Mə'əllimiy Xərnanang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkın. ¹⁵ Zı şok'le şu ha'as ıkkınan haguyn. Zı şok ha'an, şunad he'e. ¹⁶ Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyesiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor.

¹⁷ Həşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtivararıb.

¹⁸ Zı man vuşde gırgıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'əvxüynbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne Otk'unee otk'unıyn ixhecen:

«Yızın ğıney otxhuning'vee

*Zalqa g'el g'ott'ul».**

¹⁹ Man karbı gırgınbı oğilycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ıxhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axxhes. ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı g'axuvuyın insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyir Zı G'axuvunar k'ane qa'asda.

I'see Vuc şavaayiy mering'une xılyaqa qelesva eyhe

* 13:18 13:18 İnxüd Zaburee otk'un (40:10).

21 Manıd uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles.

22 Telebabışik'le I'see şavne hək'eeıy eyheva dyats'axhxha, sana-sang'uqa ilyaaka. 23 I'says telebabışike sa geer ikkana teleba Mang'une k'ane g'ilexha. 24 Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançe-alla hagvan, qiyghnecenva şavne hək'eeıy I'see eyhe. 25 Mana teleba I'says inekke k'ane g'alirxhu ixha. Mang'vee I'sayke qiyghanan:

- Yızda Xərna, mana vuşune?

26 I'see alidghınıy qele:

- İn gıneyn tika k'yooq'u şavusqa quviy, mana vor.

Manke I'see gıney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğançene dıxesqa Yahudaysqa qele. 27 Yahudee gıneyn tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikeç'e. I'see mang'uk'le eyhen:

- Hucooyiy ha'a, zarada he'e!

28 I'see man nya'asiy uvhuva sufranılne şavulqacad hiyxhar deş.

29 Pılmana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa məxüd qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışşeva» eyhe ixhes. Şayıb manbışıqa inəxübna fıkr vuxha: Mang'vee «Kar deşinbış pıl bit'al he'eva» eyhe. 30 Gıneyna xüvə alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qıgeç'e. Manke əmniy vob.

«Sana-sang'us vukkiykne»

31 Mana qıgeç'ıy qiyğa, I'see eyhen:

- Həşde İnsanna Dix† axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha.

32 Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xiliy qidi'ı axtı qa'as. 33 Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırta gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşin c'ak'ınbışik'le «Zı ark'ınne cıgeeqa, şosse qavaales vəxəş deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe.

34 Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. 35 Şu sana-sang'us vukkiykınee, gırgıng'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axhxhesin.

I'see Pyoturee ha'asın eyhe

36 Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan:

- Xərna, nyaqane i'qqə?

I'see alidghınıy qele:

- Zı həşde əlyhəşde cıgeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəş deş, qiygame ğu maqa qales.

37 Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğnemeə, zı yızde canıle ilyheç'e.

38 I'see mang'uk'le eyhen:

- Yızdemeə, ğu canıle ilyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, g'iyına dadal hook'asse, ğu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14

I'sa Dekkısqa vukkekkanı yəq vob

† 13:31 13:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambareə qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

1 – Hasre vuşun yik'ıbı g'ı'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. 2 Yizde Dekkine xaa geeb ciga vob. Ciga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesınniy, Zı vuşdemee ciga qaa'as i'qqə. 3 Hark'ın şos ciga qav'uyle qiyğa, meer arı, şu Yizde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yizde k'ane vuxhes. 4 Zı əlyhəəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana.

5 Tomasee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğu nyaqa ark'iniycar şak'le dyats'a, nençe maqana yəq vaats'a vooxheyiy?

6 I'see mang'uk'le eyhen:

– Hək'ena yəq, i'mı'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale ğayre menne yəqqı'n əlyhəəs əxəs deş. 7 Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana ğacuna.

8 Filippee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, Ğu Dek şak'le hagve, man yişdemee ç'əv.

9 I'see mang'uk'le eyhen:

– Filipp, hək'erar vak'le Zı ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı ğacuynğ'uk'le Dekkır ğacuna. Vasse nəxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? 10 Zı Dekkine ar, Dekkır Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı ğ'ee. 11 Zı Dekkine, Dekkır Yizde arva eyhençılqa şu inyam he'e. Yizde işbışıl-allaxheeyid inyam he'e. 12 Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'inyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançıl-allad sıklıdad geed işbı ğ'aces əxəs. 13 Dek Duxayle ğana axtı ğ'ecenva, şu Yizde doyuile hucuo heqqee, Zı man ğırgın ha'asın. 14 Şu Yizde doyuile Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın.

I'see Muq'addasın Rı'h ğ'axılesva eyhe

15 – Şos Zı ıkkaxhee, Yızın əmırbı he'e. 16 Zınad Dekkıke heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna ğ'axılece. Mana ğırgıne ğahbışıl şoka ixhes. 17 Mana hək'en karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man ğ'acu deş, ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abil ha'as əxəs deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. 18 Zı şu dek-yed dena ğ'alyaa'as deş, şosqa qalesda. 19 Sa sıkl'mne gahıle dyunyeyk'le Zı ğ'aces deş, şok'leme Zı ğ'acesda. Zaqa i'mı'r vodva, şoqab vuxhesda. 20 Mane yığıl şok'le ats'axhxhesın Zı Dekkine, şu Yizde, Zınar vuşde ar vor. 21 Şavaayiy Yızın əmırbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ıkkanna mana vor. Zı ıkkanna, Dekkısır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda.

22 Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeys deş, şak'lecar hagvas ıkkan?

23 I'see mang'us alidghıniy qele:

– Şavusiy Zı ıkkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana ikkiykanasda. Şi mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. 24 Zı dekkanang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le ğ'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı ğ'axuvıyne Dekkee eyhenbı vod.

25 Zı vuşde k'ananang'acadniy manva uvhu. 26 Dekkee Yizde doyuile ğ'axılesıng'vee vuşun sura Aqqasıng'vee, Muq'addasne Rı'hı'n şos ğırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn ğırgın kar şos yik'el qalya'asın. 27 Zı vuşde yik'bışeence şu abğançe opxhanan fıkrbı alyaata. Mançine cıgeeyid Zı şos Yızın qəpqi'niy deşin fıkrbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'ıbı g'ı'madak'vacen. Qı'məəq'ən! 28 Zı şok'le «Həşde

əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'aldasava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ıxhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeəpxhesinbiniy, Dek Zaler xərnava. ²⁹ Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ıxhamee, şu inyam he'ecenva. ³⁰ Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, ıblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. ³¹ Dyunyeyk'le in ats'axhxes ikkan: Zas Dek ikkana, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçe əlyhəəs, oza qeəpxhe.

15

I'sa hək'ena tayang vor

¹ – Zı hək'ena tayang vor, Yizda Dekkır bağban. ² Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bitağbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bitağbıme sık'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı. ³ Zı uvhuynə cuvabıncab şu mətta'v'uyınbı. ⁴ Yizde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bitag tayangıl idyaxevna, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yizde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş.

⁵ Tayang Zı vorna, şumee bitağbı vobunbı. Vuşuyiy Yizde ar, Zınar mang'une ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. ⁶ Vuşuyiy Yizde ar idyaxu, qotxu dağeqçuyın bitağ xhinne qeqqvasda. Məxdın bitağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qqı'lqa sıyk'al. ⁷ Şu Yizde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ikkanan heqqe, man şos helesın. ⁸ Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür Yizda Dekkır axtı qa'as.

⁹ Dekkıs Zı nəxüriy ikkan, Zasıb şu həməxüb vukkan. Yizde mühübee aaxve. ¹⁰ Nəxüdiy Zı Dekkın əmırbı ha'a, Mang'une mühübee axva, şunad Yızın əmırbı he'eene, Yizde mühübee aaxvas. ¹¹ Yizda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxüb şunab şadvalın gyavts'ecen. ¹² Yizda əmr ina vob: Zas şu vukkanan xhinne, şosıb sanasanbı vukkiykne. ¹³ Cuna ı'mı'r hambazaaşınemee huvuyng'ule geeb, şavusseab vukkiykanas vəəxəs deş. ¹⁴ Şu Yızın əmırbı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. ¹⁵ Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalık'le cune iyeseə hucoo ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkike g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. ¹⁶ Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yizde doyuə Dekkike hucoo heqqe, Mang'vee şos helesın. ¹⁷ Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne.

«Dyunyeyş şu g'imeebace qeəpxhes»

¹⁸ – Dyunyeyş şu g'imeebace qeəpxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zıniy g'imeece qıxhava. ¹⁹ Şu ine dyunyeyınbı vuxhayınbıxhiy, dyunyeyş şu çınbıva vukkiykanasınbiniy. Şume ine dyunyeyınbı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü. Mançıl-allab dyunyeyş şu g'imeebace qeəpxha. ²⁰ Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyeseyle xərna deş vor». Zalqa yiğbı allı'ıxhee, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'ıynxhiy, şu uvhuynıd ha'asınniy. ²¹ Manbışik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. ²² Zı arı manbışik'le ittevhuynxhiy, manbışıl bınah vuxhes deşdiy. Həşdemə manbışıqa bınahbışıke heəpxasın ghal deşin. ²³ Şavuk'lemey Zı g'imeece, mang'uk'le Yizda Dekkır g'imeece vor. ²⁴ Zı, mankilqamee manbışde yı'q'nee hı'ıyn əlaamatbı hidi'ıynxhiy, manbışıqa bınah vuxhes deşdiy. Həşdemə manbışik'le Zı hı'ıyn g'acu, Zınar, Yizda

Dekkır manbışik'le g'imeebace qeepxha. ²⁵ Məxüdü cone Q'aanune otk'un: «Manbışis Zı nişilycar-alla g'imeece qıxha»*. Məxüdüdü ıxhayn.

²⁶ Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkisse g'axiles. Man Dekkike qöön, hək'en xəf qa'an Rı'h vod. Mançin Yizde hək'ee şahaadat haa'as. ²⁷ Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16

¹ - Yəqqrı'le qıgmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. ² Şu sinagog-bışeence* g'eepşesınbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'ıynbışisqa məxüdü qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a. ³ Zınar, Dekkır manbışik'le qıvdyaats'ıva, manbışe man ha'asın. ⁴ Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qıyga mana gah qabımee, şosse yik'el himiyxacenva. Zı soka ıxhayncıl-alla, man Zı şok'le ögil eyhe deşdiy.

Muq'addasne Rı'hı'na iş

⁵ - Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəva?» qiyghan deş. ⁶ Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı. ⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xəf qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axilesın. ⁸ Man qadımee, insanaaşına bınah aq'valqa qıgaahas. Mançin sayıd qopkuvallayıy məhkama hagvas. ⁹ Manbışda bınah Zalqa inyam hidı'yıy vob. ¹⁰ Mançin Yızda qopkuvalla haagvas - Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayır g'aces deş. ¹¹ Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as - in dyunye vuk'lek ikkekane iblisın məhkama ıxhay.

¹² Zaqa şok'le eyhesın geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş. ¹³ Hək'en xəf qa'an Rı'h qadımee, Mançis şos bıkarına hək'ena yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooıyiy g'ıyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesınbı eyhes. ¹⁴ Mançin Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. ¹⁵ Dekkıqa vodun, gırgın Yızın vod. Mançıl-allad ine Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu.

Telebabışın aq'vabı qı'iy şadvalılqa sak'alas

¹⁶ - Sık'ınne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'ınne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda.

¹⁷ Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen:

- «Sık'ınne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'ınne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyan?

¹⁸ Manbışe sana-sang'uke qiyghanan:

- Mang'vee eyhen «sık'ınna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hiyxhar deş.

¹⁹ I'sayk'le manbışe qiyghanas ikkanan ats'axhxha, manbışik'le eyhen:

- «Sık'ınne gahıle Zı g'aces deş, sık'ınne gahıleme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesınbı, nağbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesın. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'iyme şadvalılqa sak'alas. ²¹ Zəıyfee uşax ıxhesda gah qabımee, aq'va qa'a. Uşax ıxhameeme ts'ıtsı'ıyn ik'ar məng'isse yik'eliyxanan. Dyunyelqa insan qarıva, mana şadeexhena. ²² Həməxüdüdü şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'bi şadxhesınbı. Şavaacabı

* **15:25** 15:25 İnexüdü Zaburee otk'un (34:19).

* **16:2** 16:2 sinagoga: Cühüt'yaaşe r'bəodat ha'an

vuşda şadvalla g'avşes deş. ²³ Mane yiğil şu Zake vuççud qiyghanas deş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde doyuile şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. ²⁴ Həşdilqamee şu Yizde doyuile vuççud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesin, vuşun yik'bid şadvalin gyats'esinbı.

I'sa dyunyeyle ğamxhana

²⁵ – Ögilycad Zı misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a şos karbı xət qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a-yuşan ha'as deş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'ı yuşan ha'as. ²⁶ Mane gahıl şu Yizde doyuile heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasva deş eyhe. ²⁷ Dekkis Cus şu vukkan, şos Zı ikkiykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva. ²⁸ Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəəs.

²⁹ Telebabışe eyhen:

– Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'ı yuşan hı'ı, misaalabı ts'its'ı'ı deş. ³⁰ Həşde şalqa hitxhır, Vak'le gırğıncad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesin alidghuniy eyxhevud. Şi mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva.

³¹ I'see manbışike qiyghanan:

– Həşde inyam ha'anne? ³² Vuşun gırğınbı vuşde xaybışeəqa ehevkasda, Zı Zaler-alqa g'alərçesda gah qööna, hipxhurna. Zı Zıcar deş vor, Yızda Dekır Zaka vor. ³³ İn gırğın Zı şok'le eyhen, şu Yizde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fıkrbı mexhecenva. İne dyunyee dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle ğamxhana.

17

I'sayna düə

¹ I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakkı, eyhen:

– Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeyir Ğu axtı qe'ecen. ² Ğu gırğing'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbışis gırğine gahbışisda i'mı'r hevlecenva. ³ Gırğine gahbışisda i'mı'r mana vob: hasre ats'axhhecen saccu Ğu hək'ena Allah ixhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masixh* qıvaats'ecen. ⁴ Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı. ⁵ Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle.

⁶ Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaşis Zı Ğu vuşu ixhay xət qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbışed Ğu eyhenbı hı'ı. ⁷ Manbışik'le həşde ats'an, Zas huvuyın gırğın kar Vaken vodun. ⁸ Ğu Zas xət qı'ıyn Zı manbışisid xət qı'ı, manbışed yik'eeqa ikkiyn. Zı hək'erar Yiğne k'anençe qarı ixhay, manbışik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvvad manbışe inyam ha'an. ⁹ Zı dyunyeynemee deş, manbışil-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume Zas manbı huvu. ¹⁰ Yızın gırğın kar Yiğın vod, Yiğınid Yızın vod. Zı manbışile ğana axtı qıxha. ¹¹ Zı həşde dyunyel deş vor,

* **17:3** 17:3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ixha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ixha. Man q'öd'esin I'sayn do Allaahe Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ixhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ixha.

manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuka havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbı, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen. ¹² Zı manbışikanang'a, Zas huvuyınbı Yiğne doyukanıy Zı havaace. Zı manbışda nenacar aǵval hı'ı deş. Manbışda saccu sa Zı havacı deş, manar aǵuna. Muq'addasne Otk'unee məxüdid otk'un.

¹³ Həşdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelyıng'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkırba manbışika vuxhecenva. ¹⁴ Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbışis xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobunbı, dyunyeyns manbı g'umooce qeepxa. ¹⁵ Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pısınçike havaacecenva haa'a. ¹⁶ Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobınbı. ¹⁷ Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. ¹⁸ Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyı xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. ¹⁹ Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbışdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqqa qele.

²⁰ Saccu manbışdemee deş, manbışde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbışdemeeıyb düə haa'a. ²¹ Nəxüriy Ğu, Dek, Yızde, Zınar Yiğne ar, hasre manbı, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. ²² Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbışis huvu, şı sanab xhinnee, manbıb sa vuxhecenva. ²³ Zı manbışde ar, Ğunar Yızde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan.

²⁴ Dek, Zas ikkanan, Zas huvuyınbı Zınane cıgee Zaka sacıgee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ikkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. ²⁵ Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axxhayın. ²⁶ Ğu vuşu ıxhay Zı manbışik'le haǵuyn, meedid haǵvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykıniy manbışiqad ixhecen, Zınar manbışde ar axvacen.

18

I'sa aqqaaqqa

¹ I'see manva uvhuyle qiyǵa telebabışika sacıgee Qidronne q'adaaline manısa suralqa ilǵeç'e. Maa sa baǵ eyxhe. I'sayıy telebabı maqa ikkee-baç'e. ² I'sa hımva eyhesse telebabışika maqa arayle ıxha. I'sa mering'une xılyaqqa qelesde Yahudayk'led mançıl-alla man cıga ats'annıy. ³ Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika, sayıb kaahınaaşine ç'ak'ınbışeyiy farıseyaaşe* g'axuvuyne g'aravulyçeeşika arayle. Manbışde xıle bazırbı, ts'abı, silahbı eyxhe. ⁴ I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana öǵılqa qıǵeç'u, manbışike qiyǵhan:

- Vuşune t'abala'a?

⁵ Mang'us alidǵhıniy qele:

- Nazaretǵançena I'sa.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı vorna.

* 18:3 18:3 farıseyar: Manbı I'sayne ǵahulın dındarar vuxha.

Mana mering'une xıyaqa qelena Yahudar manbışıka ıxha. ⁶ I'see manbışik'le «Zı vornava» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gıyabaççe.†

⁷ I'see meed manbışıke qiyghanan:

- Vuşune t'abal ha'a?

Manbışe eyhen:

- Nazaretğaçena I'sa.

⁸ I'see alidghınıy qele:

- Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen.

⁹ I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuynbışda nenacar agvales harsıl deş».

¹⁰ Şimon-Pyoturuqa g'ilınc ıxha. Man qığayşu xənnə kaahinne nukarıle k'ená i'xı', mang'un sağın k'ırı g'a'adaççen. Mane nukarın do Malx ıxha.

¹¹ Manke I'see Pyoturık'le eyhen:

- G'ilınc cigeeqa gıxhxhe! Dekkee Zas huvuyn əq'übayn k'ola uly-moğane?

¹² Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşıka sacıgee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan. ¹³ Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkekka. Hannan Kayafayna abattey ıxha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor. ¹⁴ «Milletnemee sa İnsanın qık'uy yugdava» Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor.

Pyoturee ts'etta I'sa dyats'ava eyhe

¹⁵ Şimon-Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacıgee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. ¹⁶ Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qığeç'u akkee illeezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkyayhe. ¹⁷ Akkee illeezarne içee Pyoturuke qiyghanan:

- Deşxhee, ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor?

Pyoturee «De'eşva» eyhe. ¹⁸ Mık'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbışde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha.

Hannanee I'sayke qidghınbı ha'a

¹⁹ Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. ²⁰ I'see mang'us alidghınıy qele:

- Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin gırgınbı sabıyne sinagobışeeyiy‡ Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. ²¹ Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşıke qiyghne. Manbışik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı.

²² I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays i'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan:

- Xərne kaahinıs məxüdnə cuvab qelen?

²³ I'see mang'us alidghınıy qele:

- Zı qorkura yuşan hidi'ıxhee, eyhe, neniy qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas i'xiyxə?

† 18:6 18:6 I'see «Zı vorva» uvhu, Mang'vee muq'addasın Allahın do alyaat'u. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambarıs g'ıyotxhanne ğı'ç'iynə k'ane ağımsı hı'ı. ‡ 18:20 18:20 sinagoga: Cühüt'yaaşə i'bəədat ha'an cıga.

24 Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xıl ay'tılcar, xənnə kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ixele.

Pyoturee q'od'esiy xhebıd'es I'sa dyats'ava eyhe

25 Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan:

– Deşxheene, ğunar Mang'une telebabışdane vor?

Mang'vee «De'eşva» alidghıniy qele.

26 Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee i'xı' k'ırı g'a'açquyne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan:

– Mang'uka sacıgee zak'le ğu dışdiy bağee g'acu?

27 Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a.

I'sa Pilatisne

28 Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Kayafayne k'anençe Pilatne^Ş sarayeeqa çikkekka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxıne otxhuniyked oxhanas əxecenva, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. 29 Mañıl-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen:

– Nena bınahne İng'ulqa g'ıviyxhe?

30 Manbışe Pilatıs alidghıniy qele:

– Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy.

31 Pilatee manbışik'le eyhen:

– Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışıs sik'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen:

– Şaqa vuşumecar gik'asda ıcaaza deşda.

32 Məxüd I'see Vuc nəxürüy q'ik'asva uvhuyn ıxhecenva eyxhe*. 33 Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen:

– Yahudeeşına Paççah Ğune?

34 I'see alidghıniy qele:

– Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebinbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu?

35 Pilatee eyhen:

– Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xılyaqa yiğne milletniy kaahınaaşine ç'ak'ınbışe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı?

36 I'see mang'us alidghıniy qele:

– Yızda Paççahıyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yızda Paççahıyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yəqqı'linbı Yahudeeşine ç'ak'ınbışde xılyaqa qimelecenva saç'ıvkasınbıniy. Yızda Paççahıyvallame inçena deş vob.

37 Pilatee Mang'uk'le eyhen:

– Ğu manke Paççahne?

I'see alidghıniy qele:

– Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zıl k'ırı alıxhxhesin.

38 Pilatee Mang'uke qiyghan:

Ş 18:28 18:28 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhına Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışıl xəbvalla hav'u. * 18:32 18:32 I'see ögilycad Vuc çarmıxıl qik'asva eyhe (İlyaaqe 3:14; 8:28; 12:32). Roma imperiyee çarmıxıl gıvaxınıyxhe gyabat'anbı. Mana nekke yı'q'na caza vuxha. Məxüd g'elil qeepxhayne, cuvabıl k'ırı ılıdyıxhene nukaraaşık ha'a ıxha. Roma imperiyeyn hassırınxhiy, Yahudeeşe I'sa g'ayeçqa huvuniy gik'as.

- Hək'en sura vodunne?

Man qiyghiniyle qiyğa, mana meer Yahudeeşisqa qığeç'u, manbışik'le eyhen:

- Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. ³⁹ Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zi vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ikkanxhee, vuşdemee «Yahudeeşina Paççah» g'aykkas?

⁴⁰ Manbişe alidghiniy qeleng'a, ts'irbi hı'ı eyhen:

- Mana deş, Barabba g'aykke!
Barabbamee g'uldur ıxha.

19

Pilatee I'sa çarmıxlıq qıkkееva eyhe

¹ Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka. ² Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paççahlıq xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalinbı alya'a. ³ Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşina Paççah, geer qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays ı'xiyxə ıxha.

⁴ Pilat meer g'aqa qığeç'u, Yahudeeşik'le eyhen:

- Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykıva sayid şok'le g'acencva, Mana zi şosqa g'aqa qığayhe.

⁵ Mane gahıl I'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanalinçıka g'aqa qığeç'e. Pilatee manbışik'le eyhen:

- Mana İnsan haane!

⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eva!» ts'irbi ha'a.

Pilatee manbışik'le eyhen:

- Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş.

⁷ Yahudeeşine ç'ak'ınbişe mang'us alidghiniy qele:

- Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'ı Mana qik'as ikkan, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva.

⁸ Pilatık'le man g'ayxhımee, mana sik'ırar qəyq'ən giyğal. ⁹ Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan:

- Ğu neñçene vor?

I'see mançis alidghiniy qele deş. ¹⁰ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

- Zasne alidghiniy qidele? Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasır, çarmıxlıqqa ts'its'a'asır zasse əxə?

¹¹ I'see mang'us alidghiniy qele:

- Vas xəñçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançil-allad Zi yiğne xilyaqa quvuyng'ulqa valeb geeb bınah gyooxha.

¹² Mançile qiyğar Pilatis Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irika eyhen:

- Ğu Mana g'aykkee, Ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılq g'elil qıxhay eyxhe.

¹³ Pilatık'le manva g'ayxhımee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cigee giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) ¹⁴ Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneva!»

eyhe. ¹⁵ Manbişe ts'irbi ha'a, eyhen:

- De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxlıqqa ts'its'e'e!

Pilatee manbışike qiyghanan:

- Vuşda Paççahne çarmıxlıqqa ts'its'e'e?

Kaahinaaşine ç'ak'ınbişe alidghiniy qele:

– İmperatorule ğayrı şaqə paççah deşda!

¹⁶ Manke Pilatee İ'sa çarmıxılqa ts'its'e'eva manbışısqa qele.

Eskeeraşe İ'sa aqqı, qıkkekkana. ¹⁷ İ'see çarmıx Vuceedad alyaat'u, Vuk'ləna Bark'va eyhene cigeeqa ilqeq'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.)

İ'sa çarmıxılqa ts'its'a'a

¹⁸ Maa'ar İ'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbışda sa İ'sayne sağıl, manasar solul ıxha. İ'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha.

¹⁹ Pilatee q'uval ooad «Yahudeeşına Paççah Nazaretğançena İ'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooa gıvaxana'a. ²⁰ İ'sa çarmıxılqa ts'its'iyn ciga şaharı k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebınbışe man otk'uniynbı qətdq'ı'ynbı. Q'uval ooydu cühüt'yaaşine, latınne, yunanne mizyaaşıl otk'un ıxha.

²¹ Man g'acu, kaahinaaşine ç'ak'ınbışe Pilatik'le eyhen:

– «Yahudeeşına Paççah» deş, «Cuk'lecad Vuceedad Yahudeeşına paççahva, eyhenava» ok'ne.

²² Pilatee alidghıniy qele:

– Zı ok'anasin otk'uniyn.

²³ İ'sa çarmıxılqa ts'its'i'ne gahıl, Mang'un tanalinbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıkrne parçeykecad hı'iyn gurt ıxha. ²⁴ Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

– İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha.

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe:

«Yızın tanalinbı cos bit'al ha'as,

*yizde tanalinçinemee çöp k'eççes».**

²⁵ İ'sayne çarmıxne k'ane yed, yedına yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. ²⁶ İ'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkana teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen:

– Yed, ina yiğna dix vor!

²⁷ Qiyğa telebayk'led eyhen:

– İna yiğna yed vor!

Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka.

İ'sayn qik'uy

²⁸ Qiyğa İ'sayk'le, gırgın bıkrıxha g'acu, eyhen:

– Xhyan ikkan!

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe.

²⁹ Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooq'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'ı'şılqa gupk'a qı'xı', İ'sayne ghalesqa qa'a. ³⁰ İ'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqə ikkekkan. Qiyğa «Bıkrıxhaynva» uvhu, vuk'ul g'abaaççena, rı'hı'd qıgeç'en.

³¹ Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qöova Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatıke «Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbışın g'elin barkv'bı haq'var hı'ı†,

* **19:24** 19:24 İnexüd Zaburee otk'un (21:19). † **19:31** 19:31 G'elin barkv'bı haq'var hı'ı: Misayne Q'aanune gıvapxın gyapt'ıynbı verig ky'ooçesse yivele g'avşes vukkanva otk'un. Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbınee mankecab habat'a vuxha deş. Manbışde sabaranbışın hapt'ıy xilece yiğbına ts'its'exhe ıxha. Manbı çarmıxıl xileppışike gıvapxın vuxhayke, manbışisse avt'sesinmeen nafas alışşes əxə ıxha deş. Mançil-allab manbı sık'ılbaxheeyib g'elilqa suğootsasniy vukkan. Gıvapxınne cıgee g'elybı haq'var hı'iynbınee, g'elybışe uvqıdyaaqava, nafas haxıles dəxı† zaraba habat'a vuxha.

qüvxüynbı çarmıxıle gyaaqqeva» eyhe. Manbıışis qüvxüynbı Şabbatne yiğil çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qöone Şabbatne yiğil xədnı bayram ıxha. ³² Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uyne insanaaşın ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. ³³ I'sayne k'anyaqa qeexhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. ³⁴ Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse.

³⁵ Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an. ³⁶ Man gırgın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş»[†]. ³⁷ Sa menne Otk'unee otk'un vod: «Manbışe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas»[§].

I'sayn k'eyxhiy

³⁸ Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatısqa arı, I'sayn mayıt qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'inbişile qəyq'ənvə, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an. ³⁹ Yusufukasana Nikodimır ıxhana, manar mısamemar I'saysqa xəmdə arınaniy. Nikodimee xhebt's'al (30) kilolqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. ⁴⁰ I'sayn mayıt çarmıxıle gyaqqı, Yahudeeşine ədatbıışis sik'ı, ətirbıışika katanuke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar. ⁴¹ I'sa çarmıxılqa ts'its'iyne cigee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankilqamee vuşucar k'ideyxhına sa mağara vuxha. ⁴² Ögiyle cühüt'yaaşın Şabbatın yiğ qöova, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20

I'sa üç'ür qexhe

¹ Ülycümne ts'ettiyne yiğil, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreelə. Məng'ik'le g'aye mağarayne ghalençe g'avşu g'ooce. ² Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbıışik'le eyhen:

- Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş.

³ Pyoturiy manasa teleba g'aqa qığeepç'ı, mağaraysqana avayk'an. ⁴ Mana q'öyürsana sacıgee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'ırta zaara i'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar. ⁵ Mana k'yorzul aqa ilyakkımee katanuke hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş.

⁶ Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxana kafaniy ⁷ I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanike curayba gyuvxhu vuxha. ⁸ Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. ⁹ Manbışe I'sa hapt'ıynbıışde yi'q'neençe oza qixhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. ¹⁰ Qiyğa telebabı xaybışeeqa sivişk'al.

I'sa Magdaleençene Mayramısqa arayle

[†] 19:36 19:36 İnxüd Mısa peyğambarne qöd'esde kitabee otk'un (Qığeepç'iy 12:46). Maad Peesaxne bayramıs gyuvk'iyne urgne hək'ee otk'un. [§] 19:37 19:37 İnxüd Zakariye peyğambarne kitabee (12:10).

¹¹ Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyozul yixha. Mana geeşe-geeşe kyozul mağarayne aqa ileeka. ¹² Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaaik g'ece. Manbışda sa I'sayn mayıt gixxhiyne cigayne vuk'ulyanane cigee, manasar g'elybinane cigee gyu'ur ixha.

¹³ Manbışe qiyghan:

- Zəiyfa, nya'a geeşe?

Mayrameeyid manbışik'le eyhen:

- Yızda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gixxhuyid ats'a deş.

¹⁴ Man uvhu yı'q'əlqa ileekıyle qiyğa, I'sa maa ulyozul g'ece. Yic mana I'sa ixhay cek'le ats'axhxhe deş.

¹⁵ I'see məng'ıke qiyghanan:

- Zəiyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a?

Mayramık'le Mana bağban ixhay ats'axhxha, eyhen:

- Xərna, ǵu Mana qıkkıxheene, nyaqayıy gixxhu zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alyart'as.

¹⁶ I'see məng'ık'le eyhen:

- Mayram!

Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen:

- Ravvunı!

(Mə'əllimva eyhen vodun.)

¹⁷ I'see məng'ı'k'le eyhen:

- Zı ıqmaqqa, Zas Dekkısqa ılqəç'es ıkkın. Yızde çocaaşısqa hark'ın, manbışik'le eyhe: «Yızde Dekkine - vuşde Dekkine, Yızde Allahne - vuşde Allahne k'anyaqa ılqəə».

¹⁸ Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

- Zak'le yışda Xərna g'acu!

Mang'vee cek'le hucoovayıy uvhu, man yuşan ha'an.

I'sa telebabışısqa arayle

¹⁹ Ülycümne ts'ettıyne yığıne, vacarne exhal, Yahudeeşine ç'ak'ınbışile çəvəyq'ənvə, telebabınane cigayn akka qı'ı eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee ulyozul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

²⁰ Manıd uvhu, telebabışik'le Cun xileppıyıy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yışda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı. ²¹ I'see manbışik'le meed eyhen:

- Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyın xhinne, Zınab şu g'uxoole.

²² Manıd uvhuyle qiyğa, I'see manbışılqa uf av'u, eyhen:

- Muq'addasın Rı'h aleet'e! ²³ Şavneyiy şu bınahıle ılgəepç'ı, manbışda bınah havaakalasda, şavneyiy bınahıle şu ılyhıdeepç'ı, manbışda bınah havaakalas deş.

I'sa Tomasısqa arayle

²⁴ Yıts'ıq'vəne (12) telebayna sa eyxhena Q'ömkaledonana Tomas, I'sa arımee, manbışde k'ane ixha deş. ²⁵ Manesa telebabışe Tomasık'le «Yışda Xərna g'acuva» uvhumee, mang'vee eyhen:

- G'adaxbışe Mang'une xilepbışik hu'ıyn cigabı g'ıdecu, mançik zı t'ub sıdyoot'ene, ak'vaaykıd xil qıdet'veene, şu eyhençılqa zı hayexhe deş.

²⁶ Molyne yığıle I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqa sabımee, Tomasır manbışıka eyxhe. Akkabı qı'ı ixheeyid, I'sa aqa ıkkeç'ena. Mana yı'q'nee ulyozul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

²⁷ Mançile qiyğa Tomasık'le eyhen:

- T'ub inyaqa hopke, Yizde xileppışıqa ilekke. Xilid hotku, Yizde ak'vaalqa gixhxhe. İnyam deşda mexhe, inyamnana ixhe!

²⁸ Tomasee Mang'us alidghuniy qele:

- Ğu yizda Rəbb, yizda Allah vor!

²⁹ I'see mang'uk'le eyhen:

- Vak'le Zı g'acuyñçil-allane inyam hı'ı? G'ıdecu inyam ha'anbı nimee baxtivarariy!

³⁰ I'see telebabışde ulene ögil medın geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee otk'un deş. ³¹ İnyaa otk'uninbı, mançil-alla otk'un, I'sa Masixh* ıxhalqa, Allahna Dix ıxhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doyulqa inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışısdı i'mı'r vuxhes.

21

I'sa telebabışısqa golyune k'aneqa arayle

¹ Sabara gahıle I'sa Tiberiyayne (Galileyne) golyune k'aneqa meer telebabışısqa arayle. Man inəxüdü ıxha: ² Şimon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galileyayne Kana xiveeçcena Natanael, Zavdayn dixbıyiy I'sayna q'öyre merna teleba sacıgeeqa savayle. ³ Şimon-Pyoturee manbışık'le eyhen:

- Zı baluğ aqqas i'qqə.

Mansanbışed mang'uk'le eyhen:

- Şınab vaka vüqqə.

Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa giviy'ar. Mane xəmdə manbışısse vüççüd aqqas əxə deş.

⁴ Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul eyxhe, telebabışık'leme Mana I'sa ıxhay ats'axhxhe deş.

⁵ I'see manbışık'le eyhen:

- Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne?

Mang'us alidghuniy qele:

- De'eş.

⁶ I'see meed eyhen:

- Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee, aqqasın.

Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manimeen baluğ qadayle, manbışısse yı'q'valike tor qıgäççes dəxə aaxva. ⁷ Manke I'says geer ikkanne telebee Pyoturuk'le eyhen:

- İna yışda Xərna vor.

Şimon-Pyoturuk'le mana yışda Xərna ıxhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyn tanalınbı culqa alitk'ır, xhineeqa ayhe.

⁸ Mansa telebabımee, mang'uqab qihna lotk'eecab baluğnan torud hadağva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş (200) xilekkumnacab xhineeqa ikkeepç'ı vuxha. ⁹ Manbı lotk'eeñçe qıgeepç'imee, maa'ad gyotxhanan ts'a, çılqa gixhxhiyn baluğiy çine k'anedin gıney g'eece. ¹⁰ I'see manbışık'le eyhen:

- Həşde şu aqqıyne baluğaaşike qale.

* **20:31** 20:31 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn du Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailbışık'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

11 Şimon-Pyotur lotk'eeqa ilqeq'u, vəşşe xhots'ale xhebillə (153) xədn baluğan tor ts'its'ı, golyune miqləqqa qadaylə. Baluğan geed ıxheeyid, tor qıt'axxa deş. 12 I'see manbışik'le eyhen:

– Qudoora, miç'eediyn otxhuniy oxhne.

Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışik'le Mana yışda Xərna ıxhay ats'anniy. 13 I'sa k'anyaqa qarı, manbışis gineyiy baluğ hele. 14 I'sa üç'ür qıxhaylə qiyğa, xhebir'es telebabışısqa araylə.

I'sayna Pyoturukana gaf

15 Miç'eediyne otxhuniy qiyğa, I'see Şimon-Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı, manbışis Zı ikkanançile, geerne ikkan? Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ikkiykınıy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Hark'in, Yızın urgbı uxhiyxhne.

16 Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Mang'veeyid I'sayk'le eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykınıy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Yizde vəq'əbışda hee'e.

17 Xhebid'es Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Pyoturee xhebid'es I'see cuke «Zı ikkannaneva?» qiyghınıys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen:

– Yizda Xərna, Vak'le gırgın ats'an, zas Ğu ikkiykınıyid ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Hark'in, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne. 18 Zı vak'le hək'en eyhe, Ğu mek'vranang'a Ğucad valqa tanalınbı ali'ı, vas ikkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, Ğu xileppi hotk'es, mering'veeyid valqa tanalınbı alya'as, vas dekkaneçar cigeeqa ikkees.

19 Məxüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ıxha. Manıd uvhuylə qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen:

– Zaqar qihna qora.

20 Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ikkana teleba çoqar qihna qöo g'eece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alirxhu «Yizda Xərna, Ğu mering'une xilyaqa qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana ıxha. 21 Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen:

– Yizda Xərna, mang'uk hucoona ixhes?

22 I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykininxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqar qihna qora.

23 Mana gaf vuxhaylə qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykininxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu.

24 Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob.

²⁵ I'see hi'iyın geed medın karbıd vodunbı. Yizde uvhuyn, Mang'vee hi'iyınmeen gırgın karbı sassadna otk'unıynxhiy, otk'unıynmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Cühüt'yaaşis otk'unin kağız

11

⁸ Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixxhı, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa i'qqəvacar dya'ts'a yəqq'lıqa qıgeç'e. ⁹ Mana inyamıka cus cuvab huvuyne cigeeqa qarı. Mane cigeeab manar, dix I'saq'ır, neva Yaaq'ubur mənne cigayn insanar xhinne çadırbişee aaxva vuxha. I'saq'ısıd Yaaq'ubusud cus xhinne man mirasna cuvab huvu ıxha. ¹⁰ Mang'vee xəybışee Allahee aalyav'una it'umun xhebbınanayiy memarır Allahnana İyerusalimniy gozet haa'a.

¹¹ İbrahimın senbı ilğeeç'u ıxheeyid, Sarrysse vuxhne eexvas deexə yixheeyir, inyam ıxhal-alla mang'usse dek ixhes əxəna. Mang'vee cuvab Huvuyng'ulqa inyam hı'il-alla. ¹² İnəxüd İbrahimıke, tan q'əs qıxhayne sa insanıke xəədn xənebimeen, deryahne mıglekın qətqəs-ələtqəs dexhen g'umbumeen insanar g'avayle.

¹³ Man gırgın insanar inyamıka, cos cuvab huvuyın kar g'idecu habat'a. Manbışik'le man karbı əq'ənanəcad g'acu şadebaxhenbı. Manbışe coled alqa eyheyıniy şı mənne cigeeñçe qabı, gardanaqa alyat'an, hammaşıys deş vob ine ç'iyene aq'val. ¹⁴ Şavaayiy həməxdun cuvab eyhe, mang'vee mane cuvabıka hagvan, vuce hək'ena vatan t'abalaa'a vuxhay. ¹⁵ Manbışde fikree saccu co qıgeepç'ına ölka vuxhayıxhiy, manbışisse maqa savaak'alas vəxəsnbıniy. ¹⁶ Manbışis yugna xəybışeena vatan vukkan vuxha. Allahee manbışis şahar alyav'u. Mang'us ine insanaaşil-alla naş qexhe deş, cona Allah vorva eyhes.

¹⁷⁻¹⁸ Allahee İbrahimis cuvabniy huvu: «I'saq'ıke g'abıynbı yığna nasıl vuxhesva». Mançıl-allad İbrahim siliys i'xı'yne gahıl, mang'vee inyamıka, qıdiykkın cuqa vornacar sa dix I'saq' q'urbanna allya'as ıkkəkka. ¹⁹ Mang'une fikree ts'ettiykecad Allahısse hapt'ıynbıb muğur qaa'as vəxənbıva ıxhal-alla, hapt'ıynbışisse xhinne, mang'vee I'saq' yı'q'əlqa alyarat'a.

²⁰ I'saq'ee, cune dixbışde Yaaq'ubneyiy Esavne vuk'lelqa qalesde yığbışis inyamıka xayır-düə hoole.

²¹ Yaaq'ub qek'ang'a, Yusufne q'önesa duxays inyamıka xayır-düə hoole. Qiyğar cune əsaak qırzıl Allahne ögiyl kyoyzarna.

Yaaq'ubee otk'unin kağız

İn kağız Yaaq'ubee, I'sa Masixhne xınee otk'unva eyhe. Mana I'sa Masixhne İyerasalimeene ummatna xərna ıxha.

Yaq'ubee man I'sayne cühüt' telebabışısıva otk'un. Mançıl-allad mang'vee ek'da-ek'da cühüt'yaaşine Muq'addasne Otk'unıybışeeñen misaalabi qalya'a ıxha. Mang'vee imanıs sik'ı nəxübiy i'mı'r haa'as vukkanva otk'un. Sayid mang'vee karnanbışdeyiy kar deşinbışde, düəyne, sabırne, mizene hək'ee oyk'an. Yaq'ubne q'omane, ts'eppiyne fıkrıbışda sa – iman çis sik'ıyn işbi dena qek'an.

Yaaq'ubee salam hoole

¹ Zı Yaaq'ub Allahnayiy yişda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbışde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'ıq'vəne (12) İzrailıyne nasılıs salam hoole!

K'orana ək'eliy iman

² Yızın çocar, şu geedne dağamne karbışıka siliys üvxiyxəmee, mançis geeb şadeepxhe. ³ Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xı'yxəmee, şos sabır xət qexhe. ⁴ Sabır vuşde ad manınee xət qixhes ıkkən, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecənva. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbışılqa hivxharasınbı. ⁵ Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole. ⁶ Şavaayiy hooqqa, vooxheyedyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa inyam he'ecen. Vooxheyedyooxheyeva eyhenar, mıtısın i'gviykar hav'u dağabaççene deryahne mirtik akar. ⁷ Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımayleceñ, mang'us hucoomecad Rəbbe helesinniyxhanva. ⁸ Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş.

Karnanayiy kar deşda

⁹ İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına cıga vaats'a vuxhes vukkan. ¹⁰ Karnang'uk'lemee cuna avqana cıga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hı'ç'ı'ğənasda. ¹¹ Veriğ qığevç'umee, mançine yis-syaxaalın ok' qooqqaa'a, ok'alın t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbişee k'eçe.

Siliys üvxiyne hək'ee

¹² Siliys i'xı'yxəmee, sabır hı'ma insan nınee baxtivariy! K'anyaqqamee öörxi'ng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbışısdı i'mı'r hevles. Al-lahee mana pay Vuc ikkananbışde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. ¹³ Siliys i'xı'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır i'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc pıse karbışıka siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceyir vuşucar pıse karaka siliys i'xı'yxənə deş. ¹⁴ Gırgın insanar cos ikkanne karbışıncab siliys üvxi'yxə, mane karbışın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a. ¹⁵ Qiyğa man ikkanan kar yik'ek at'itq'inxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana.

¹⁶ Zas vukkanan çocar, horan humoot'alcen! ¹⁷ Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəəñenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvuyın vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebi itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. ¹⁸ Mang'vee şı qopkune

cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, ši g'əvxü, Vuçe itxhınne karbışın ts'eppiynbı hav'u.

Allahee eyhen g'ayxhı, man hı'iy

¹⁹ Zas vukkanan yızın çocar, hasre gırgıne insanaaşe k'ırı alixhxhesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılda eeqecen, qəlasın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen. ²⁰ İnsan qəlıkanang'a, mang'vee Allahıs ikkanan qotkun karbı ha'a deş. ²¹ Mançıl-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençıl yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa oögançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qıxhecen. Mançısse şu g'attıvxhan ha'as vəəxə.

²² Allahee eyhençıl saccu k'ırıcad deş alixhxhes ikkan, mançin eyhenid ha'as ikkan. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. ²³ Uvhuyn g'ayxhı man hıdy'a'ana, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: ²⁴ Mana cuqacar ilyakki, şaqana ark'inmeeyir, mankecar vuc nəxrına ixhay yik'el hiyxan. ²⁵ Şavaayiy Allahna qopkuna, g'attıvxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hıxan hıdy'a'a, məxrına insan cune işe baxtıvar ixhes.

²⁶ Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vucee Allahna yəq' avquva qööxhee, məxrıng'usse mızib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişiscab kara abayle deş. ²⁷ Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbışıs, adamer dena avxuynbışıs dağamiyvaleeqa gıyapk'imee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbışılqa ilydekkana.

2

Gırgınbı akaraba avqe

¹ Yızın çocar, nureene I'sa Masıxılqa, yişde Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqas ikkan deş.

² Şu sabıyne cıgeeqa, hiib-qıib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalınbıyiy t'ubelib k'inəəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalınçee ixheene. ³ Şu gıranın tanalınbı alı'ıyng'uqa ilyaaki: «Qora, ina yugna cıga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybışeeqar gyu'reva» uvheene, ⁴ şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, kararı'dəən fıkrınan haakıran xhinne qeebaxhe.

⁵ Zas vukkanan çocar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunel kar deşınbı g'əvxü, manbışıs geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paçcahiyvalla Vuc ikkanne gırgıng'us hevlesva. Məxüd Mang'vee kar deşınbışıs ha'as. ⁶ Şumee kar deşda uleke alışşu. Nya'a, şu karnanbışe dişde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabışeeqa ts'its'aa'a? ⁷ Nya'a, manbışe dişde, vuşde Xəring'un I'sa Masıxhın do g'eliqqə hele?

⁸ Allahne Paçcahıvaline Q'aanunee otk'un vod: «*Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne*». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. ⁹ Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. ¹⁰ Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hıdy'a'a, gırgına mansançına bınah mang'us vob. ¹¹ «*Zina huma'ava*» Uvhuynğ'ee «*Gimek'avada*» uvhuynni. Ğu zina hıdyı'ı, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hıdy'a'ana xhinneey eyxhe.

¹² Allahee insanar g'attıvxhan haa'ane Q'aanunus sik'ı şu məhkameeqa ts'its'a'as. Mançıl-allad ghalençe qı'ğəənçılqab, şu ha'ançılqab yugba

fikir hevle. ¹³ Rəhı'm hidyaa'ang'uka rəhmıka vuxhes deş. Ğu rəhmıkaşhee, Rəbbeeyid vas rəhmıkan məhkama alğahas.

İmaniy işbı

¹⁴ Yızın çocar, şavaameecad «Zaqa iman vodva» eyheme, çis sik'ınid işbı hidya'amee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdine imanisse mana g'attixhan ha'as əxəyee? ¹⁵ İlyaaake, vuşde çocuqayee, yiçuyqayee tanalqa alya'anıy otxhanan kar deşxhee, ¹⁶ şunad manbışis ikkanne karbışın nencad hidevu, manbışik'le «Nişınacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, mançike manbışis hucoona hiyxhar? ¹⁷ İmanid həməxüdüd vod, şoqa mançis sik'ın işbı deşxhee, man qik'uyın xhinne eyxhe.

¹⁸ Vuşde şavussemeecad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançis sik'ın işbı». Vasse yiğın iman mançis sik'ın işbı dena hagvas əxəsinne? Yızın imanid yızde işbıdcad hagvas. ¹⁹ Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manid yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cınaaşed inyam ha'an, Mang'ule qəttq'ın, mançisib zeze ooxhana.

²⁰ Ək'el deşda insan, vak'le mançis sik'ın işbı denan iman nişiscad kara'dəəva ats'anne? ²¹ Yişda dek eyxheene İbrıhımee, cuna dix I'saq' q'urbanbı allya'ane cıgalqa gıxhxımee dişdiy, Allahee mana qorkunava uvhu? ²² Vak'le g'ecen, mang'un işbıyiy iman sana-sançike cureedaxhxe deş. Mang'une işbışe, mang'un iman hək'en ıxhay hagu. ²³ Məxüdü Muq'addasne Otk'ınee otk'unıyın eyxhe: «İbrıhımee Allahee uvhuynçılqa inyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a». İbrıhımık'led Allahna hambazva eyhe. ²⁴ Şok'leecad g'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'ıyne işbışıkar çıkana qorkuna eyxhe.

²⁵ Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qiyelee'e. Məng'ee izrailybışe g'axuvuyınbışis aaxvasda cıga huvu, manbı mennecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u*. Nya'a mana, mane yice hav'ıyne işıl-alla dişdiy qorkuna hı'sab hey'ı?

²⁶ Nəxdıy can nafas dena qek'a, həməxüdüd iman çis sik'ın işbı dena qek'a.

3

Mizene hək'ee

¹ Yızın çocar, şoqa geeb mə'əllimar mooxhecen. Şok'le ats'an, şı, mə'əllımaaşee geed yı'q'ın hı'sab qeles. ² Yişde gırgıng'vee gellesde işbışee bınah haa'a. Şavaayıy cuvab eyheng'a bınah hidyaa'a, mana mu'mun, cussecar vuc xile aqqas əxəna insan vor.

³ Balkanaaşee şı eyhen he'ecenva, şı mançine ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile qiyğab şı mana şas vukkanne suralqa alıvk'ar haa'a.

⁴ İlyaaake, nımee xədıın gamı ixheeyid, nımee ç'ak'ın mıtısbı e'eyid, man ar ulyorzulyung'vee k'ınne ruluka, cus ikkanne suralqa he'ekka.

⁵ Mizenid həməxüdüd ha'a, tanan sa k'ınin sura ixheeyid, çincab vuc geeb xəbna xhinne haagva. İlyaaakende, sa k'ınne ts'ünqün bıkrın ç'alagcad

* **2:25** 2:25 Allahee cos helesva uvhuyn çıgabı İzrailybışe aqqımee, manbı qabı hıvıyxharanı İyerıxon eyhene şaharışqa. Manbışe şahareeqa q'öyre caasus g'ıxele. Raxav eyhene zəıyfee manbı şaharne ç'ak'ınbışile dyugul haa'a. Mana şahar İzrailybışe avqumee, mane zəıyfykıy məng'ıne k'anenbışik soot'a deş. Manbı qiyğa İzrailyne mılletıl ulyookka.

gyoxhxxhan ha'a. ⁶ Mizib ts'acab vobna. Miz canane əzaabışde əree nekke qopkuvalla deşin əzaa vod. Mañçin insan bıkrıra əgə'əna. Mana cehinnyamıke g'ooxha, qiyğab mañçin i'mi'rcab gyooxhan ha'a.

⁷ Gırgıncad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı insanaaşisse saq'vana'as əxənbı. ⁸ Miz saq'vana'asmeə insanaaşine neng'ussəcab vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'u vob.

⁹ Şi mane mizəka yişda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaşısib bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın? ¹⁰ Sa ghalençəcab şukurub, bed-düəyib qığəəna. Yızın çocar, məxüd ixhes ikkan deş. ¹¹ Sa xhyan i'lqəəne cigeençe, sayangada yuguniy q'ap'ın xhyan ılqəç'ennexhe? ¹² Yızın çocar, inciliyne yivesse zeytun, tayangıssəb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxdid, sa xhyan i'lqəəne cigeençe sayangada, yuguniy q'ap'ın xhyan i'lqəən deşxhe.

Xəənçəna k'orana ək'el

¹³ Vuşde yi'q'nəe, k'orana ək'elynanayiy k'oran ats'alynana vorname? Vuceecar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne i'mrəeka, vucee hi'iyın yugun işbı k'orane ək'elika hi'ıva hagvecen. ¹⁴ De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyalla vobxhe, şucab şu axtıba vukmekka, şu məxüd hor ha'a. ¹⁵ Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anıkena vob. ¹⁶ Nyaabiy insanaaşə conacab haa'a, paxılıyallab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pisvalybi eyxhe.

¹⁷ Xəənçəna k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttına, siç'dekvana, g'üvənana, mizelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. ¹⁸ İnsanaaşın uğoodıybiyiy duşmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum oozıynbışik akar. Məxbınbışə qiyğad qopkuvallın şagav sa'a.

4

Dyunyeykana hambazıyvalla, Allahıkana duşmanıyvalla vob

¹ Nənçəne şos cuvabilqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhınıybi eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışike dişde vod? ² Şos hucoomecad ikkanang'a, şosse man xılel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyalla haa'a şos hucoomecad ikkanmee, man kar xılel qa'as dəxəmeeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke hideqqava, şoqa man kar deş. ³ Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu man vuşde kefıke, pisde işbışis heqqava hıdele.

⁴ Allahne yəqqı'le qıkkəpç'ıynbı! Şok'le ats'a dişde, ine dyunyeykana hambazıyvalla, Allahıkana duşmanıyvalla vobna? İne dyunyeyka hambazıyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs duşman ha'a. ⁵ Sayid şosqa həməxüdməde qöo, Muq'addasne Otk'unee həməxüdcadme otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas ri'h huvu? Mang'us şı vukkan vuxhal-alla, Mana öörəxə deş şı Cule gəyırı mering'us i'bəədat ha'amee». ⁶ Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançil-allad Muq'addasne Otk'unee inəxüd eyhe:

«Allahee cocab co axtıba
vukkekkanbışda yəq q'ats'aak'van,
Cocab co axtıba vukdekkanbışismee

Cuna yugvalla haagva».

⁷ Mañčil-allab Allahee eyhençiqqa gyuv'ur-ozza qeepxhe, iblisis ikkanan hıma'a, manke iblisis şoke hixvasın. ⁸ Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qıxhes. Bınahnanbı, xıleppi hoğle, Allahne yəqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'ıbı mətte'e. ⁹ Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaaşe! Hasre vuşun əqəna gyaaşuyıqqa, şadvallab derdııqqa savk'leceñ. ¹⁰ Rəbbine ögil haaq'vıre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as.

¹¹ Çocar, sana-sang'une hək'ee pısın immeyhe. Şavaayiy çocune hək'ee pısın eyhe, şavaayiy çoculena haa'a, məxrıng'vee Q'aanunub pis haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunub eyhen ha'ana deş, mançına haakim eyxhe. ¹² Q'aanun Huvunar, Haakimır sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attivxhan haa'asıb vəxəna saccu Mana vor. Ğu vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ğucar vake haakim haa'a?

Umud valqa deş, Allahılqa hee'e

¹³ Həşde məxüd eyhenbişe k'ırı alixxhecen: «G'ıynayee, g'ıyqayee şı sa neneme şahareeqa hapk'ın, maa sa senna avxu, kar alişşu massa huvu, pıl ha'as». ¹⁴ Mañčilqa axvee, şok'le g'ıyqa vuk'lelqa hucoome qales ats'ad deş. Yişda ı'mı'r hucoo eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiğad ayk'anne booğak akar. ¹⁵ Mañçilesa şu eyhe: «Rəbbis ikkiykinnee, hidyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». ¹⁶ Həşdemee şu, ğırğın vuşde xıledın xhinne, ğırğın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb yuşan hav'uy qotkuda deş vod. ¹⁷ Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ikkanva ats'a, yicid hidya'a, məxrıng'vee bınah haa'a.

5

Karnanbişilqa hixhar he'e

¹ Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alixxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbişil-alla hülöübəxə gyaaşe. ² Vuşun kar qı'çıyn, tanalqa alya'anbıd guvayn otxhun. ³ Vuşun k'inəğəyiy nuk'ra pasın aqqı. Mañçilin pas vuşde aq'veeqa ulyozaras, mañçin şu ts'ayin xhinne gyooxhan haa'as. Q'ıyaamatın yiğ qadı hıyxhar vod, şumee kar sı'ıyke aats'e deş. ⁴ Şu vuşun cıgabı qişşalanbişis hək' quvu deş. Həşde mañçin vuşde aq'veeqa ts'ir haa'a. Xəybişde Xəring'uk'le Rəbbik'le qivişşalanbı hülöübəxə gyaaşuy g'ayxhiyn. ⁵ Şu ç'ıeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde həyvanaaşe xhinne otxhuniy otxhun. ⁶ Şu şok sidet'uyne qorkung'une, hidi'ıyincad kar gardanaqa gıxhxı, mana gik'u.

Sabırka vuxhe

⁷ Yızın çocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırkı he'e. İlyaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee ğıranın şağav aleylesmee nimee sabırkayiy eyxhe. Mana tsuvuliyıd yuxhxhaniyid gyöğiyıb ixhesmee, sabırkıle g'e'xhxha deş. ⁸ Şunab sabırka, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qarıy k'ane qıxha vod. ⁹ Yızın çocar, şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena humaa'a. Yişda Haakim qalesın yiğid k'ane qıxha vod.

¹⁰ Yızın çocar, Rəbbine doyule yuşan haa'ane peyğambaraaşike misaal aleet'e, əq'übabişis ööpü, sabır hı'yıy xət qıxhe. ¹¹ Şı baxtıvarva ööpürıynbişik'le eyhe. Şok'le Əyı'b peyğambarne sabırne hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbe nekke qiğga mang'us xayır-düə hoole. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla məxüd ha'a.

K'in g'imiyasar

¹² Yizin çocar, mısacad xəəlqan, ç'iyelqan nişilycad-alla k'in g'imiyasar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançil-alla Allahıke cuvab alyaat'as.

Düəyna guc

¹³ Vuşde neng'veemecab əq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahi çəpqe. ¹⁴ Şoqa ik'arna vorxhee, iman ha'anbişde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbişed Rəbbine doyule düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. ¹⁵ İmanıka hav'uayne düəyn mana yug qa'asda, Rəbbee mana g'elil qa'asda. Ik'arang'vee bınah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une bınahiler ilyheç'esda. ¹⁶ Sana-sang'uk'le şu hı'iyın bınahbı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbi he'e yug qeepxhecenva. Qorkung'une düəysse geed kar ha'as əxə. ¹⁷ İlyas peyğambarır şına xhineena insan ıxha. Mang'vee yik'eençe gyögiy mexhecenva düə haa'a. Mançile qiyğa xhebillə sennayiy yixhülle vazna gyögiy eyxhe deş. ¹⁸ Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee, xəybışe gyögiy gyoğa'a, ç'iyeynid kar aleylya'a.

¹⁹ Yizin çocar, vuşda nenamecar Allahne yəqqı'le sark'ilee, şunar mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee, ²⁰ manke şok'le ats'axxhe, şu mana qik'uyke g'atıtxhan hı'ı, geedne bınahbışike havacı.